LIETUVOS KARIUOMENĖS KARO POLICIJA

Nerijus Černius

LIETUVOS KARIUOMENĖS KARO POLICIJA

Nerijus Černius

LIETUVOS KARIUOMENĖS KARO POLICIJA

Skiriama įkurtos
Lietuvos kariuomenės Karo policijos
100-mečiui paminėti

LIETUVOS KARIUOMENĖS KARO POLICIJA

Nerijus Černius

LIETUVOS KARIUOMENĖS KARO POLICIJA

Monografija

Vilnius, 2021

Atsakingasis redaktorius

dim. plk. ltn. dr. Gintautas Surgailis
(Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija)

Recenzentai:

dr. Lina Kasparaitė-Balaišė
(Vytauto Didžiojo karo muziejus)

dr. Artūras Petkus
(NATO Energetinio saugumo kompetencijos centras)

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

© Lietuvos kariuomenės Karo policija, 2021
© Nerijus Černius, 2021

ISBN 978-609-412-220-0

Turinys

Įvadas ... 7

I. Karo policija 1919–1940 metais

Karo policijos steigimo aktualumas ir tarnybos kūrimas ... 29
Institucijos struktūra ir personalo sudėtis ... 36
Mokymas ir karinis rengimas ... 46
Drausmė ... 56
Uždaviniai ir funkcijos ... 60
Laisvalaikis ir institucijos reprezentavimas ... 79
Likvidavimas ... 87

II. Karo policijos atkūrimas

Karinės drausmės ir tvarkos palaikymas atkūrus Lietuvos nepriklausomybę ... 93
Karo policijos veiklos teisinis reglamentavimas ... 105
Karo policijos atkūrimas ... 112
Institucijos struktūra ir personalo sudėtis ... 121
Mokymas ir karinis rengimas ... 135
Uždaviniai ir funkcijos ... 147
Laisvalaikis ir institucijos reprezentavimas ... 170

III. Karo policijos simbolika

Įkurtos Karo policijos simbolika ... 183
Atkurtos Karo policijos simbolika ... 186

IV. Karo policijos ginkluotė

Įkurtos Karo policijos ginklai ... 215
Atkurtos Karo policijos ginklai ir specialiosios priemonės ... 221

V. Karo policijos viršininkai (vadai)

Įkurtos Karo policijos viršininkai ... 237
Atkurtos Karo policijos vadai ... 251

Apibendrinimas ... 260
Summary ... 263
Priedai ... 265
Atsiminimai ... 292
Kronika ... 315
Santrumpos ... 319
Šaltiniai ir literatūra ... 320
Asmenvardžių rodyklė ... 323

Įvadas

Kiekvienas pilietinėje visuomenėje gyvenantis asmuo turėtų būti susipažinęs su savo valstybės ir kariuomenės kūrimosi ir raidos istorija. Kiekvienas karys – nesvarbu, ar jis rezervo, atsargos, dimisijos, profesinės karo tarnybos, nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos ar savanorių karo tarnybos karys, – civilis asmuo ar karys, dalyvaujantis jaunesniųjų karininkų vadų mokymuose, kariūnas, studijuojantis Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje, kas jis bebūtų – kadetas, kareivis, puskarininkis ar karininkas, valstybės tarnautojas ar asmuo, dirbantis pagal darbo sutartį, – visi turėtų būti susipažinę su mokymosi įstaigos ar karinio vieneto, kuriame tarnauja (tarnavo), dirba (dirbo), mokosi (mokėsi) ar stažuojasi (stažavosi), istorija. Tokios istorijos žinios skatina pasididžiavimą savo institucija, sukuria vienybės jausmą ir tapatumą.

Kalbant apie valstybę, jos kūrimąsi ir raidą, reikia prisiminti tris pagrindinius valstybės požymius: tautą, kuri suprantama kaip žmonės, gyventojai, tam tikra bendruomenė, taip pat teritoriją, kuri apibrėžta tam tikrų faktiškai egzistuojančių ribų, sienų, ir valstybės valdžią. Žinoma, dar labai svarbus valstybės požymis yra ir jos tarptautinis pripažinimas.

Ne kartą teko girdėti teiginį, kad valstybė ir kariuomenė negali viena be kitos egzistuoti, ir dėl šios priežasties valstybės istorija yra neatskiriama nuo kariuomenės istorijos[1]. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad valstybės, kurios neturi savo kariuomenės, yra formaliai arba pagal nutylėjimą saugomos kitų kariuomenių arba kariuomenės funkcijas atlieka kokia nors organizacija, nesivadinanti kariuomene. Valstybė be kariuomenės gyvuoti negali, nes kažkas turi kontroliuoti jos teritoriją, vykdyti apsaugą, o reikalui esant įveikti neteisėtas ginkluotas organizacijas, užtikrinti įstatymų ir politinių sprendimų vykdymą.

Lietuvos valstybės ir kariuomenės istorinė raida parodė, kad valstybei yra būtina turėti savo kariuomenę, tiksliau tariant, ne tik turėti, bet ir gebėti laiku ir tinkamai ją panaudoti. Jeigu nori taikos, ruoškis karui (lot. *Si vis pacem, para bellum*), – dar Romos imperijos laikais rašė Flavijus Vegetijus. Kaip valstybė ir kariuomenė negali egzistuoti viena be kitos – o tai lemia ir jų istorijos bendrumą, taip ir kariuomenė, su tam tikromis išlygomis, negali egzistuoti be karinės teisėsaugos institucijų. Prancūzų maršalas Augustas Frederikas de Mormonas, kalbėdamas apie drausmės ir tvarkos palaikymo svarbą kariuomenėje, yra pasakęs, kad „<...> kareivis suteptu munduru kausis taip pat, kaip ir kitas švariu, nesuteptu munduru, bet gi pirmasis, kaip mažiau padorus kasdieniniame gyvenime, turbūt bus mažiau paklusnus viršininko balsui“[2]. Žinoma, kad jau senovės Romos laikais buvo griežtai užtikrinama drausmė ir tvarka kariuomenėje, ypač pabėgus iš mūšio lauko, maištavus ar pralaimėjus kautynes. Tokiais atvejais, siekiant užtikrinti drausmę ir tvarką, romėnų kariams buvo taikoma decimacija[3].

---

1 G. Surgailis, *Penktasis pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Kęstučio pulkas*, Vilnius, 2017, p. 7.

2 P. Jurgelevičius, Karinė garbė ir dvikovė, *Kardas,* 1925, Nr. 3, p. 4.

3 Decimacija (lot. *decimatio* – baudimas kiekvieno dešimto) – tai ypač griežtas bausmės taikymo už pabėgimą iš mūšio lauko būdas, kai būdavo nužudomas kas dešimtas karys, dažniausiai atrenkamas burtų keliu, nepaisant jo ankstesnių nuopelnų ar rangų. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Decimacija. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. gegužės 19 d.]. <https://www.vle.lt/Straipsnis/decimacija-104090>.

Pažymėtina, kad ir Lietuvoje kuriant ginkluotąsias pajėgas buvo svarbu užtikrinti karinę drausmę ir tvarką. Pirmieji bandymai sukurti Lietuvoje veikiančius drausmę ir tvarką kariuomenėje užtikrinančius karinius vienetus buvo dar XVI–XVIII a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (toliau – LDK). LDK gyvavimo laikotarpiu įvairiais būdais ir priemonėmis kariuomenėje buvo sprendžiami drausmės ir tvarkos užtikrinimo klausimai. Lietuvos statutuose[4] buvo numatyta nemažai karo tarnybos vykdymą užtikrinančių punktų. Pavyzdžiui, bajoras, pasitraukęs iš mūšio lauko, rizikavo prarasti žemės valdas (didžiausią to meto materialinę vertybę), garbę, karjeros galimybes, užsitraukti kaimynų – bendražygių panieką, todėl drausmė ir tvarka buvo palaikoma tokiu būdu. Jeigu valdovas turėjo kario savybių ir dalyvavo karo žygiuose, drausmę ir tvarką užtikrindavo jo asmeninės aplinkos pareigūnai. Yra žinoma, kad Steponas Batoras, suradęs įrodymų, kad kai kurie aukšto rango Lietuvos kariuomenės atstovai (bajorai) dirba priešui, viešai nukirto jiems galvas, o paliepimų vykdymą užtikrindavo jo asmeninė gvardija, vadinta violetine dėl jos karių dėvimų mundurų spalvos. Atsiradus samdomai kariuomenei, drausmė ir tvarka buvo užtikrinama karo artikulų – specialaus teisės akto, kuriam kariai turėjo prisiekti samdos laikotarpiu. Ypač didelę reikšmę drausmei ir tvarkai palaikyti turėjo Lietuvos kariuomenės pareigūnai: stovyklininkai, sargybininkai ir kt., kurie vėliau sudarė vadinamąjį generalinį štabą. XVII a. antroje pusėje, atsiradus vadinamajai komputinei (lot. *computus* – sąskaita) kariuomenei, kariuomenės organizacija įgavo daugiau reguliarumo, bet didelę reikšmę tebeturėjo tradicijos. Bausmėms vykdyti ir drausmei užtikrinti būdavo naudojami didžiojo ar lauko etmono padaliniai, o kiekviename dalinyje (pulke, regimente) privalėjo būti puskarininkis – *profosas* ir jo padėjėjas – *stepka*, kurie užtikrindavo karių drausmę. XVIII a., esant nuolatinei kariuomenei, tokie padaliniai buvo vadinami Didžiosios buožės ar Lauko buožės vengrų vėliavomis, kurios vykdė reprezentacines, etmono apsaugos ir jo nurodymų vykdymo užtikrinimo funkcijas. Šios dvi vėliavos veikė etmono vardu. Panašias vėliavas turėjo Lietuvos maršalas (Maršalo vėliava), generalinis tribunolas (Tribunolo vėliava) ir Lietuvos iždas (Iždo vėliava). Šios vėliavos buvo skirtos konkrečioms funkcijoms atlikti: saugoti pastatus, budėti teismo salėse, užtikrinti iždo siuntų ir pinigų apsaugą. Tokios institucijos, palaikančios drausmę ir tvarką Lietuvos kariuomenėje, kokia yra šiandien, tuo metu nebuvo, todėl šioms funkcijoms atlikti galėjo būti pasitelkti ir kariuomenės daliniai, vadinamoji karinė pagalba. Kilus konfliktams su vietos gyventojais, buvo sudaromos specialios karių komandos ir vykdomas tyrimas (indagacija), o nustačius nusikalstamas veikas ar kitus teisės pažeidimus, buvo organizuojami karo teismai. Karinėse įgulose buvo skiriami vadinamieji *placmajorai*, atsakingi už įgulų tarnybą, drausmę ir tvarką. XVIII a. pabaigoje atsirado specialūs drausmės ir įgulų tarnybos statutai, dažniausiai versti iš kitų kalbų. Etmono reikšmei mažėjant, daugelį jo funkcijų perėmė LDK karo komisija (1765–1776), Nuolatinės tarybos karo departamentas (1775–1788), Abiejų Tautų karo komisija, vėliau dar kartą LDK karo komisija (1792–1794). Lietuvoje didelę reikšmę turėjo ir privačios kariuomenės, kai kuriais atvejais didelės ir gerai organizuotos, legaliai vykdžiusios tvarkos palaikymo funkcijas savininkų valdose. Jose dažnai būdavo formuojami totorių ir kazokų padaliniai, savo pobūdžiu artimi karo policijos tarnybai. Nors specialios karo policijos tarnybos ir nebuvo, jos funkcijos visada buvo vykdomos. Karių dezertyravimo atveju buvo sudaromos specialios dezertyrų gaudymo komandos, vadovaujamos puskarininkių, o bausmės taikomos dalinyje. Nuolatinėje kariuomenėje pagrindinis drausmės ir tvarkos palaikymo veiksnys buvo atlyginimas, jo mokėjimas ar išmokų sustabdymas. 1790 m. pradėjus plačiau taikyti prievartinį

[4] Lietuvos statutai – trys teisinių dokumentų rinkiniai, teisynai, sukurti XVI a. ir apibrėžę LDK teisinės sistemos pagrindą iki pat 1840 m.

rekrutų ėmimą pagal kantonų sistemą, padaugėjo ir dezertyrų. Tradicinė drausmės ir tvarkos užtikrinimo sistema darėsi nebe tokia efektyvi, bet, kol buvo tarnaujama ir kariaujama savoje teritorijoje, veikė. Šiandien sunku suvokti, kad šimtmečiais kareiviai apsistodavo civilių gyventojų namuose, nes kareivinių praktiškai nebuvo, ir su jais sugyvendavo. Kitokia padėtis buvo kariuomenėse, kurios veikė kitos valstybės teritorijoje, kur kareivių nevaržė nei padorumas, nei bendrumas su vietiniais gyventojais. Plėšikaujanti ir savivaliaujanti kariuomenė ne tik prarasdavo kovines savybes, bet ir sukeldavo vietinių gyventojų priešiškumą, kuris greitai priversdavo okupantą stiprinti savo pajėgas, didino išlaidas, todėl buvo stengiamasi šiuos neišvengiamus karo palydovus varžyti ir kontroliuoti[5].

Tolesnių bandymų kurti drausmę ir tvarką kariuomenėje užtikrinančius karinius vienetus Lietuvoje būta 1812, 1831 ir 1863 m. Pažymėtina, kad lietuvių karinės žandarmerijos[6], kaip sudėtinės Prancūzijos kariuomenės dalies, kūrimas prasidėjo jau 1812 m. vasarą. Praėjus kelioms dienoms po Vilniaus užėmimo, 1812 m. liepos 1 d. Prancūzijos imperatorius Napoleonas I išleido įsakymą dėl Lietuvos kariuomenės sukūrimo. Šio įsakymo IX paragrafas skelbė, kad „<...> kiekviename Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės departamente, būtent Vilniaus, Gardino, Minsko ir Balstogės, įsteigiama žandarmerija, vadovaujama pulkininko <...>“[7]. Didžiausią žandarmerijos korpusą tikėtasi suformuoti Vilniaus departamente. Buvo numatyta, kad jame bus užimta 550 žandarų etatų ir 58 karininkų etatai, iš viso tarnaus 608 kariai[8], bet pavyko pasiekti, kad buvo užimti tik 535 žandarų etatai. Leista į žandarų etatus priimti lietuvių totorius, kurie LDK visada pasižymėjo lojalumu ir karišku profesionalumu[9]. Žandarai palaikė drausmę ir tvarką, persekiojo ir likvidavo plėšikaujančias gaujas, malšino valstiečių maištus, vykdė sandėlių apsaugą, karinių transporto gurguolių palydą, pristatydavo kariuomenės daliniams pašto korespondenciją ir pinigines siuntas, palaikė tvarką rekrutų ėmimo punktuose ir teikė kitokią karinę pagalbą administracinei valdžiai[10]. 1812 m. pabaigoje lietuvių žandarams teko dalyvauti ir kovinėse operacijose,

---

5 Buvusio Lietuvos kariuomenės vyresniojo patarėjo prof. dr. Valdo Rakučio 2020 m. balandžio 16 d. pateikta informacija. Nuo 2020 m. lapkričio 13 d. prof. dr. V. Rakutis Lietuvos Respublikos Seimo narys.

6 Žandarmerija – tai tie, kas nešioja ginklą. Terminas „žandaras“ kilęs iš prancūzų kalbos *gendarme*. Lietuvoje pradėtas vartoti carinės Rusijos imperijos laikotarpiu. Žandarmerija atliko karo policijos vaidmenį, palaikė tvarką kariuomenėje. XIX a. 3-iajame dešimtmetyje buvo reorganizuota ir tapo svarbiausia kariuomenės dalimi, kovojančia su revoliuciniu judėjimu. *Советская историческая энциклопедия*, ред. Е. М. Жуков, Москва, 1964, т. 5, с. 526. Šiuolaikinė žandarmerija skiriasi nuo Karo policijos tuo, kad turi kitokius įgaliojimus ir jurisdikciją, ypač civilių asmenų atžvilgiu. Žandarmerijos jurisdikcija yra platesnė už tą, kurią turi Karo policija. Kai kurios karinės teisėsaugos institucijos yra mišraus pobūdžio, savo funkcijas vykdančios ne tik kariuomenėje, bet ir viešojoje srityje, pavyzdžiui, Italijos karabinieriai ar kitų valstybių žandarmerija. Pažymėtina, kad Karo policijos pavaldumas gali būti trejopas: 1) tiesioginis pavaldumas karinių pajėgų vadams (pvz., sausumos pajėgų vadui), kaip yra anglosaksų šalyse (kiekviename lygmenyje vadas turi savo ištikimiausius karius, kurie vykdo jo apsaugą); 2) tiesioginis pavaldumas Karo policijos vadui, kai visi karo policininkai jam yra pavaldūs, kaip yra ir Vokietijoje, kuri turi daugiau kaip keturis tūkstančius karo policininkų; 3) tiesioginis pavaldumas gynybos ministrui (civiliam asmeniui), kaip yra Lenkijoje. Žandarmerija yra įvairių tipų su policinėmis ir karinėmis funkcijomis. Karo metu ar kito ginkluoto konflikto metu gali būti formuojami kariuomenei pavaldūs padaliniai (junginiai), kuriems skiriami atitinkami įgaliojimai ir funkcijos. Lietuvos kariuomenės Karo policija vykdo visas karinės teisėsaugos institucijai priskirtas funkcijas. Italijos karabinieriai vykdo vieną funkciją, tai yra drausmės užtikrinimą ir nevykdo Karo policijos funkcijų taktiniame lygmenyje (veiksmai su belaisviais, sulaikymo centrai, palydos ir kt.). Prancūzijos, Ispanijos ir Portugalijos žandarmerijos pavaldžios Vidaus reikalų ministerijoms. Buvusio Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado plk. ltn. Laimo Baliūno 2020 m. rugsėjo 4 d. pateikta informacija.

7 Napoleono I 1812 m. liepos 1 d. įsakymas „Dėl Lietuvos Laikinosios Vyriausybės įsteigimo“, Lietuvos TSR istorijos šaltiniai. I tomas – Feodalinis laikotarpis, red. K. Jablonskis, Vilnius, 1955, p. 396, 397.

8 1918 m. žandarmerijos formavimo instrukcija, *LVIA*, f. 1532, ap. 1, b. 1, l. 64.

9 V. Pugačiauskas, *1812 metų Lietuvos Laikinosios Vyriausybės komisijos posėdžių protokolai*, Vilnius, 2012, p. 189.

10 B. Dundulis, *Lietuva Napoleono agresijos metais 1807–1812*, Vilnius, 1981, p. 66–70.

kai reikėjo pridengti ilgo atsitraukimo nuo Maskvos išvargintą ir šalčių kamuojamą Prancūzijos kariuomenę. Lietuvių žandarmerija kovėsi su giliai į Lietuvos teritoriją įsibrovusiais Rusijos kazokų daliniais, kurie persekiodavo beveik iki pat Vilniaus priemiesčių nusilpusius ir dėl šalčio jau nesugebančius priešintis prancūzų karius.

1831 m., vykstant sukilimui prieš Rusijos imperiją, prancūziškosios žandarmerijos tąsa buvo atgaivinta. Visuomenėje žodis „žandarmerija“ dėl sąsajų su Rusijos imperijos žandarais buvo labai nemėgstamas, todėl 1831 m. vasario 7 d. tuometinis vyriausiasis sukilusios kariuomenės vadas kunigaikštis Mikalojus Radvila išleido įsakymą, kuriuo žandarmerijos korpusas buvo pervadintas Raitųjų karabinierių divizionu ir po nedidelės reorganizacijos įsteigtas 350 karių dalinys[11]. Griežto skirtumo tarp žandarmerijos ir policijos nebuvo. Sukilėlių žandarams dažnai tekdavo atlikti ir policijos pareigūnų funkcijas, ypač miestuose ir miesteliuose. Žandarai vykdė kelių, tiltų, kalėjimų apsaugą, prižiūrėjo ligoninių, pašto įstaigų darbą, rūpinosi, kad pavieto[12] gyventojai vykdytų sukilėlių valdžios įsakymus, mokėtų mokesčius, atliktų prievoles ir rekvizicijas[13].

1863 m., kaip ir prieš tris dešimtmečius, sukilėliams buvo poreikis turėti savo žandarmeriją, kuri turėjo padėti kovoti su sukilimo priešais, carinės valdžios agentais ir informatoriais, taip pat savais kovotojais, sulaužiusiais priesaiką, duotą stojant į sukilėlių gretas. Žandarai privalėjo užtikrinti sukilėlių vadovybės apsaugą, kontroliuoti karinių instrukcijų vykdymą, prižiūrėti tvarką stovyklose. Viena iš radikalesnių sukilėlių žandarmerijos funkcijų buvo pasikėsinimai į aukštas pareigas užimančius carinės administracijos pareigūnus ir mirties bausmės vykdymas išdavikams ir uoliems carinio režimo kolaborantams[14].

Kokybiniu požiūriu visai kitokia drausmę ir tvarką karinėse teritorijose ir kariuomenėje užtikrinanti institucija pradėjo kurtis Lietuvoje tarpukariu[15]. Pažymėtina, kad pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui[16] buvo keliamas klausimas, kokią instituciją steigti: policiją ar kariuomenę. Prieita prie išvados, kad bus reikalingos abi: policija – vidaus tvarkai grąžinti, o kariuomenė – valstybei paremti ypač sunkiais atvejais[17]. Tarpukariu prigijo posakis, kad tas, kuris nesukuria savo kariuomenės laiku, įsileidžia svetimą kariuomenę ir ją maitina.

1918 m. lapkričio 11 d. Vilniuje sudaryta pirmoji Lietuvos Vyriausybė – Ministrų kabinetas – išleido atsišaukimą piliečiams, kuriame, be kitų raginimų, buvo raginimas kiekvienoje parapijoje išsirinkti penkių ar septynių asmenų komitetą, kuris iš stiprių ir patikimų vyrų turėjo organizuoti

---

11 F. Wrotnowski, *Zbiór pamiętników o powstaniu Litwy w r. 1831,* Paryž, 1835, s. 106, 149–150.

12 *Pavietas* – nuo XVI a. 2-os pusės iki XVIII a. LDK administracinis teritorinis vienetas, vaivadijos dalis, turinti renkamą kolektyvinio valdymo instituciją, administraciją, teritorijos valdytoją. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. birželio 23 d.]. <https://istorijatau.lt/rubrikos/zodynas/pavietas>.

13 Upytės pavieto municipaliteto nario I. Vereščinsko 1831 m. balandžio 30 d. raštas Nr. 101, adresuotas Joniškėlio parapijos komisarui, *LVIA*, f. 437, ap. 4, b. 609, l. 80; Telšių pavieto sukilėlių valdžios 1831 m. balandžio 29 d. raštas Nr. 739, adresuotas Maisto skyriui, *ten pat*, ap. 3, b. 73, l. 437.

14 Vilniaus žandarų korpuso kpt. A. Špejerio 1863 m. sausio 22 d. raštas Nr. 22, adresuotas Trakų žandarų komandos viršininkui, *LVIA*, f. 419, ap. 2, b. 157, l. 24; Vilniaus žandarų korpuso kpt. A. Špejerio 1863 m. vasario 5 d. raštas Nr. 34, adresuotas žandarų viršininkui, *ten pat*, l. 29; Vilniaus gubernijos žandarų karininko 1863 m. sausio 29 d., 1863 m. vasario 7 d., 1863 m. vasario 20 d. raštai Nr. 28, Nr. 39, Nr. 40, Nr. 55, adresuoti žandarų viršininkui, *ten pat*, l. 10, 26, 28, 30, 31.

15 Tarpukariu (1918–1939) dabartiniame Vakarų pasaulyje laikomas laikotarpis nuo Pirmojo pasaulinio karo pabaigos (1918 m. lapkričio 11 d.) iki Antrojo pasaulinio karo pradžios (1939 m. rugsėjo 1 d.). Monografijoje tarpukario laikotarpis apima 1918 m., taip pat Lietuvos nepriklausomybės kovų ir valstybingumo įtvirtinimo laikotarpį (1919–1923), po šių kovų buvusį valstybei santykinai ramesnį 1924–1939 m. laikotarpį, kai nevyko intensyvesni kariniai veiksmai su užsienio valstybių ginkluotosiomis pajėgomis, ir 1940 m., kai įvyko Lietuvos okupacija.

16 Pirmasis pasaulinis karas prasidėjo 1914 m. liepos 28 d. ir baigėsi 1918 m. lapkričio 11 d.

17 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 26, 27.

miliciją[18] viešajai tvarkai palaikyti ir gyventojams nuo plėšikaujančių vokiečių ginkluotų darinių ginti[19]. Minėtų įvykių fone, neturint pakankamai finansinių lėšų, Lietuvos Ministro Pirmininko ir krašto apsaugos ministro prof. Augustino Voldemaro 1918 m. lapkričio 23 d. įsakymu Nr. 1 buvo įkurta Apsaugos Taryba ir jai įsakyta pradėti formuoti Lietuvos kariuomenės pulką, tokiu būdu pradedant kloti krašto gynybos pamatus[20]. Ši data yra laikoma ir Lietuvos kariuomenės įkūrimo data. Nuo minėto įsakymo išleidimo prasidėjo ir karinės teisėsaugos sistemos organizavimo darbai. Vykstant kovoms su Rusijos bolševikais, taip pat su kitais priešiškai Lietuvos valstybės atžvilgiu nusiteikusiais ginkluotais valstybiniais ar nevalstybiniais dariniais, anuomet vadintais *priešvalstybiniais gaivalais*[21], Lietuvos valstybės karinė vadovybė susidūrė su problema – nebuvo institucijos, kuri užtikrintų teisėsaugą Lietuvos kariuomenėje, joje palaikytų karinę drausmę ir tvarką[22]. Vienas iš tarpukario Karo policijos karių viešai spaudoje rašė, kad „visų valstybių kariuomenėse yra karo žandarai, kurių paskirtis tvarkyti kareivius, nusižengusius karinei drausmei ir tvarkai“[23]. Siekiant palaikyti karinę drausmę ir tvarką, Lietuvos kariuomenėje pradėjo formuotis pirmosios karo policijos tarnybos užuomazgos. Neretai tokios tarnybos susikūrimas ar atkūrimas vėlavo, palyginti su kariuomenės susikūrimo ar atkūrimo darbais. Tokio proceso pavyzdys yra ir Lietuva.

Karo policija įkūrimo pradžioje, tai yra 1919 m. kovo 15 d., buvo pavadinta Karo lauko milicijos kuopa[24], kurią kurdama Lietuvos karinė vadovybė pirmiausia dėmesį kreipė į pagalbos vietos milicijai teikimą, ypač tvarkantis su kareiviais. Tų pačių metų liepos 18 d. ši kuopa reorganizuota į Apskrities kuopą[25], kuri vėliau, tai yra 1920 m. sausio 1 d., pervadinta į Karo milicijos mokyklą[26]. 1924 m. spalio 10 d. Karo milicijos mokyklos pavadinimas pakeistas į Karo policijos mokyklos pavadinimą[27]. Įkūrus karo policijos tarnybą, jos pradiniu funkcionavimo laikotarpiu buvo vadovaujamasi iš carinės Rusijos perimta drausmę ir tvarką karinėse teritorijose ir viešosiose vietose palaikančios institucijos praktika. 1940 m. birželio 15 d. įvykus Lietuvos okupacijai, tų pačių metų rudenį karo policijos tarnyba buvo galutinai panaikinta.

Atkurta Lietuvos valstybė tiek geografiškai, tiek ir emociškai stipriais ryšiais yra susaistyta su tarpukariu, taigi esminė tarpukario valstybės saugumo problema nuolat išryškinama XXI a.

---

18 Žodis „milicija“ (lot. *militia*) turi dvi reikšmes: 1) kai kurių šalių (įskaitant ir buvusias TSRS šalis) valstybinis organas, saugantis viešąją tvarką ir garantuojantis visuomenės saugumą; 2) kai kurių šalių nereguliari atsargos kariuomenė, komplektuojama teritoriniu principu. Monografijoje vartojamas žodis „milicija“ artimesnis pirmajai žodžio „milicija“ reikšmei ir reiškia instituciją, saugančią viešąją tvarką ir pagal tam tikrą savo kompetenciją garantuojančią valstybės saugumą. *Tarptautinių žodžių žodynas*, Vilnius, 2001.

19 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 28.

20 **Įdomus faktas:** įsakymas pradėti formuoti Lietuvos kariuomenę išleistas viena diena anksčiau, tai yra 1918 m. lapkričio 22 d., kai buvo gautas oficialus vokiečių okupacinės valdžios leidimas steigti kariuomenę. 1918 m. lapkričio 23 d. yra laikoma oficialia Lietuvos kariuomenės įkūrimo data, tačiau ji nesutampa su istoriniais faktais (V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 28, 29). Vadovaujantis krašto apsaugos ministro įsakymu Nr. 1, Vilniuje įsteigtas 1-asis LDK Gedimino pėstininkų pulkas (1 pėstininkų D. L. K. Gedimino pulko dešimtmetis, *Karys*, 1928, Nr. 35/36, p. 3).

21 *Gaivalas* – tai tas, kuris nedorai gyvena; piktadarys; destruktyvūs, asocialūs elementai. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. birželio 23 d.]. <https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/G/gaivalas>.

22 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 241.

23 Z. Gerulaitis, Mūsų karo žandarai, *Karys*, 1936, Nr. 42, p. 1062.

24 Kauno m. komendantūros 1919 m. balandžio 25 d. įsakymas Nr. 107/2, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 206, l. 367.

25 *Kauno karo komendantūra 1919–1929,* red. P. Jurgelevičius, Kaunas, 1930, p. 14; Kauno m. komendanto 1919 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. 206, *ten pat*, b. 210, l. 75.

26 Kauno karo komendanto 1920 m. vasario 3 d. įsakymas Nr. 34, *ten pat*, b. 219, l. 84.

27 Krašto apsaugos ministro 1924 m. spalio 10 d. įsakymas *kariuomenei* Nr. 103/1.

modernios Lietuvos valstybės akademiniame ir visuomeniniame lygmenyje[28]. 1990 m. kovo 11 d. atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, svarbiausias ir pirmasis uždavinys buvo įtvirtinti valstybės nepriklausomybę ir užtikrinti suverenumą. Kad šis uždavinys būtų įgyvendintas, 1990 m. balandžio 25 d., įsteigus Krašto apsaugos departamentą (toliau – KAD), prasidėjo kariuomenės, puoselėjančios tarpukariu įkurtos Lietuvos kariuomenės istoriją ir tradicijas, atkūrimo darbai.

Nors Karo policijos atkūrimas gerokai vėlavo[29], palyginti su Lietuvos kariuomenės atkūrimu, bet drausmė ir tvarka karinėse teritorijose ir kariuomenėje buvo palaikoma. 1991 m. birželio 1 d. įkurtos karinės komendantūros[30] organizavo svarbių objektų apsaugą, patrulinę tarnybą miestų (rajonų) gatvėse, atliko pirminius veiksmus tiriant KAD darbuotojų už dalinio ribų padarytas nusikalstamas veikas[31]. Tų pačių metų rugpjūčio 26 d., siekiant vykdyti komendantūrų apsaugą, drausmės ir tvarkos palaikymą tarp krašto apsaugos sistemos (toliau – KAS) darbuotojų, miestų (rajonų) teritorijose buvo įkurti komendantiniai būriai. Tokiu būdu buvo užtikrinama drausmė ir tvarka karinėse teritorijose ir kariuomenėje. Komendantūras sujungus su Savanoriškosios krašto apsaugos tarnyba (toliau – SKAT), 1993 m. kovo 1 d. buvo įkurti Karinės žandarmerijos poskyriai ir grupės[32]. 1994 m. birželio 1 d. SKAT Karinės žandarmerijos poskyriai ir grupės pervadinti į Karinės policijos poskyrius ir grupes[33]. Nors 1996 m. sausio 2 d. SKAT Karinės policijos poskyriai ir grupės nustojo funkcionuoti[34], bet SKAT ir toliau organizavo ir vykdė karinius patrulius miestuose (rajonuose), užtikrindama karinę drausmę ir tvarką[35]. Reikia akcentuoti ir tai, kad iki Karo policijos *de jure* ir *de facto* atkūrimo SKAT palaikė savanorių karių ir SKAT etatinių darbuotojų drausmę ir tvarką, o reguliariojoje kariuomenėje karinę drausmę ir tvarką palaikė „Geležinio Vilko" batalionuose suformuoti kariniai vienetai. Šių batalionų vadovybės pastangomis buvo organizuojamos ir vykdomos kvotos, kuriami specialūs komendantiniai būriai, dalinių kariai skiriami patruliuoti geležinkelio ir autobusų stotyse. Pradžia organizuoti tarnybą, užtikrinančią drausmę ir tvarką karinėse teritorijose ir kariuomenėje, sietina su praktika, perimta iš Sovietų Sąjungos karinių struktūrų. Perimta kvotos, patruliavimo, asmenų (karių) sulaikymo, karinio transporto reguliavimo ir objektų apsaugos patirtis. Stiprėjant Lietuvos bendradarbiavimui su užsienio valstybėmis karinėje srityje, Lietuvos kariuomenės personalas galėjo konsultuotis su Vakarų valstybių karinės teisėsaugos institucijų atstovais ir iš jų perimti (tobulinti) reikiamą

---

28 V. Jokubauskas, *„Mažųjų kariuomenių" galia ir paramilitarizmas: tarpukario Lietuvos atvejis*, Klaipėda, 2014, p. 19.

29 Karo policija *de jure* atkurta 1998 m. spalio 22 d., priėmus Karo policijos įstatymą, o *de facto* – 1999 m. vasario 19 d., patvirtinus Karo policijos etatų sąrašą. Nuo Lietuvos kariuomenės atkūrimo dienos iki Karo policijos *de jure* atkūrimo dienos praėjo aštuoneri metai. Tai gana ilgas laiko tarpas, palyginti su tuo, kad nuo 1918 m. lapkričio 23 d. įkurtos Lietuvos kariuomenės iki 1919 m. kovo 15 d. įkurtos Karo policijos praėjo mažiau nei keturi mėnesiai.

30 **Komendantūra** (plg. *komendantas*) – karinio komendanto įstaiga. Miesto komendantas – karininkas, paskirtas prižiūrėti discipliną ir tvarką mieste esančiuose daliniuose, kuris vadovauja karinei įstaigai – miesto komendantūrai. Lietuvių žodynas. Komendantūra/komendantas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. gegužės 17 d.]. <https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Komendantura>.

31 Krašto apsaugos departamento generalinio direktoriaus 1991 m. gegužės 29 d. įsakymas Nr. 61 „Dėl komendantūrų organizavimo". *Krašto apsaugos departamento generalinio direktoriaus įsakymai 1990–1991*, Vilnius: LKA, 2003, p. 110.

32 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1993 m. kovo 1 d. įsakymas Nr. 175 „Dėl krašto apsaugos sistemos etatų patvirtinimo", *KAM*, e. a, l. 22, 26, 39, 41, 47, 50, 53.

33 KAM Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos vado 1994 m. birželio 1 d. įsakymai Nr. 265-K, Nr. 257-K „Dėl Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos štabo ir aptarnavimo padalinių darbuotojų patvirtinimo pareigoms", *KASP*, e. a.

34 SKAT Kauno aps. teritorinės gynybos štabo Karinės policijos grupės personalo etatai iki 1995 m. gruodžio 31 d., patvirtinti KAM SKAT vado 1996 m. sausio 2 d. įsakymais Nr. 65-K, Nr. 14-K, *KASP*, e. a.

35 MPB „Žemaitija" Štabo G9 skyriaus visuomenės informavimo specialisto Nerijaus Čapo 2020 m. birželio 10 d. pateikta informacija.

tarnybinę patirtį užtikrinant karinę drausmę ir tvarką. Kokybiškai naujas poslinkis *de jure* atkurti karo policijos tarnybą įvyko 1998 m. spalio 22 d. priėmus Karo policijos įstatymą[36]. Nuo šios dienos buvo institucionalizuota pagrindinė karinės teisėsaugos institucija – KAS veikianti Lietuvos kariuomenės Karo policija (toliau – Karo policija)[37]. Jau nuo 1999 m. institucija de facto pradėjo vykdyti savo funkcijas. Dabartinė Karo policija atlieka funkcijas ir vykdo jai skirtus uždavinius remdamasi tarpukario Karo policijos istorija bei tradicijomis ir jas puoselėdama. Neatsitiktinai Karo policija buvo atkurta Lietuvos valstybės sostinėje Vilniuje. Šis miestas XX a. 9 deš. pabaigoje buvo tapęs vienu iš pagrindinių įvykių, susijusių su įvairiais Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo procesais ir darbais, epicentru. Vilniuje buvo pradėta atkurti Lietuvos kariuomenė, įsteigtas pagrindinis Lietuvos kariuomenės štabas, KAD, Krašto apsaugos ministerija (toliau – KAM), taip pat ir kitos valstybinės institucijos.

Įvairių autorių darbuose pateikiami tarpukariu įkurtos ir funkcionavusios Karo policijos istorinės raidos aspektai nėra iki galo atskleisti, taip pat jie nėra lyginami su šiandienine karo policijos tarnyba. Pažymėtina, kad Karo policijos istorija, atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, yra beveik netyrinėta. Tradiciškai daugiau dėmesio yra skiriama įvairių kariuomenės struktūrinių padalinių – karinių (kovinių) dalinių, o ne specializuotos karinės teisėsaugos institucijos – Karo policijos – raidai. Dėl šios priežasties kyla poreikis turėti kompleksinį leidinį, kuris ir kariams, ir visai visuomenei leistų geriau susipažinti su Karo policijos istorija. Karo policijos veiklos susisteminimas, atsižvelgiant į šios institucijos istorinės raidos aplinkybes, – tai indėlis ne tik į Karo policijos dabartį, bet ir į jos ateitį. Nežinant, kas vyko praeityje, negalima būtų spręsti, kas laukia Karo policijos ateityje. Daugelis 1919–1940 m., taip pat laikotarpio, kai buvo atkurta Karo policija, problemų, tokių kaip personalo komplektavimas, karo policininkų mokymas ir kvalifikacijos kėlimas, karinis rengimas, pasaulėžiūros ir vertybių formavimas, institucijos aprūpinimas, logistika, ginkluotė ir kt., nepraranda aktualumo ir šiais laikais. Išsiaiškinęs Karo policijos istorinės raidos aplinkybes, skaitytojas gali atrasti atsakymus į šiandien aktualius klausimus, susijusius su dabartinės Karo policijos veikla. Visa tai suponuoja monografijos *Lietuvos kariuomenės Karo policija* **aktualumą**.

Apie 2017 m. tuometiniam Karo policijos vadui plk. ltn. L. Baliūnui kilo mintis inicijuoti leidinio apie Karo policijos istoriją rašymą. Toks siekis dar labiau išryškėjo minint Karo policijos

---

36 Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymas // *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 98-2713.

37 Karo policija apibrėžiama kaip valstybės ginkluotųjų pajėgų speciali organizuota karinė policinė tarnyba, turinti policijos įgaliojimus vykdyti teisės pažeidimų prevenciją ir persekioti pažeidėjus. D. Fleck (ed.). *The Handbook of the Law of Visiting Forces*, Oxford, 2001, p. 89. Karo policijos įstatymo 2 straipsnyje apibrėžiama, kad Karo policija yra Lietuvos kariuomenės padalinys, vykdantis teisėsaugą ir palaikantis saugumą ir tvarką Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemoje šiame įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatyta tvarka. Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo Nr. VIII-911 pakeitimo įstatymas // *TAR,* 2020. Nr. XIII-3437.

Apibrėžimas „Karo policija" yra užregistruotas NATO terminų aiškinamajame žodyne (AAP 6), kuris priimtas kaip Lietuvos kariuomenės standartas. Šiame Lietuvos kariuomenės standarte Karo policija apibrėžiama kaip *karinės pajėgos, atsakingos ir įgaliotos užtikrinti teisės aktų ir drausmės laikymosi kontrolę, teikiančios paramą karinėms operacijoms, vykdant doktrinoje nustatytas funkcijas*. Karo policija užtikrina paramos karinėms operacijoms teikimą, atsižvelgdama į tokias penkias doktrinoje nustatytas funkcijas: 1) parama mobilumui; 2) parama saugumui; 3) sulaikymo operacijos; 4) policinė funkcija; 5) stabilizavimo funkcija. NATO Standart AJP-3.21, Allied Joint Doctrine for Military Police, Version 1, February 2019; Lietuvos karybos standartas STANAG 2296 (2), 20 LKS-14 (2019).

Monografijoje vartojami įvairūs terminai, kurie reiškia karo policijos tarnybą ir (ar) pareigūnus, vykdančius tvarkos palaikymą karinėse teritorijose ir kariuomenėje. Tai Karo milicijos (policijos) mokykla, SKAT Karinė žandarmerija (policija), Karo policija, karo milicininkai (policininkai) ir žandarai. Šie terminai ir sąvokos apibrėžia ne tai, kas yra institucija, o kokios yra jai priskirtos funkcijos. Karo policijos tarnybą ir jos pareigūnus galima apibrėžti kaip tam tikras funkcijas vykdančią instituciją ir (ar) pareigūnus.

įkūrimo 100-ąsias metines. 2019 m. kovo 15 d. Vytauto Didžiojo karo muziejuje vyko Karo policijos įkūrimo 100-mečio minėjimas, kurio metu tuometinis Lietuvos kariuomenės vadas gen. ltn. Jonas Vytautas Žukas, žiūrėdamas vaizdinę medžiagą apie Karo policijos istoriją, Karo policijos vado pasiteiravo, ar šis žino, kad karo policininkai dalyvavo įvykdant mirties nuosprendį keturiems komunarams. Karo policijos vadas žinojo, kad šį nuosprendį įvykdė karo policininkai, tik negalėjo pagrįsti to faktais. Tai buvo papildomas stimulas aktyviau pasidomėti karinės teisėsaugos institucijos istorija. Karo policijos vadas pažymėjo, kad „dauguma karinių dalinių turi savo istoriją, ją žino, bet Karo policija neturėjo susistemintos informacijos apie savo veiklą. Savo tarnybos istorijos žinojimas sutelkia personalą siekti bendro tikslo, motyvuoja, suvienija, kuria pasididžiavimą tarnyba. Kariai turi ne tiktai gauti materialų atlygį už savo tarnybą, bet jie turi vadovautis aukštais standartais, garbingai tarnauti, būti tikrais organizacijos nariais, išsiugdyti garbę. Kiekvienam kariui yra svarbi garbė, o norint ją išsiugdyti, reikia suprasti savo institucijos istoriją, nes tai vienas iš pagrindinių elementų formuojant kario motyvaciją. Kariai turi žinoti savo protėvių žygdarbius, jausti pareigą Tėvynei. Istorija karį moko bendros ir individualios atsakomybės, asmeninius interesus palikti nuošalyje siekiant bendro organizacijos tikslo, prisidedančio prie valstybės gynybos ir saugumo užtikrinimo. Dėl šių ir kitų priežasčių yra reikalingas leidinys, informacijos šaltinis, kuris būtų vienas iš kertinių akmenų stiprinant institucijos pamatus. Iš leidinio kariai gali pasisemti ne vien tik žinių, bet leidinys gali padėti formuoti jų valią, stiprinti norą būti garbingais ir pareigingais kariais“[38].

Šioje monografijoje aprašoma, kokia Karo policija buvo XX a. ir kokia yra XXI a. Iliustracijomis ir tekstu siekiama pristatyti pagrindinius Karo policijos istorinės raidos aspektus. Monografija siekiama įvertinti Karo policijos raidą, užpildyti spragas ir suteikti žinių skaitytojams apie šią karinę teisėsaugos instituciją.

Pasirinkta monografijos tema yra tarpdisciplininių studijų objektas. Tai reiškia, kad Karo policijos istorinės raidos neįmanoma analizuoti vien tik atliekant istorinius tyrimus. Svarbu nagrinėjant pasitelkti ir kitus humanitarinius bei socialinius mokslus, pavyzdžiui, atliekant teisinius tyrimus būtina taikyti teisės mokslą.

Monografijos **objektas** – Karo policija, kaip pagrindinė karinės teisėsaugos institucija.

Monografija chronologiškai apima laikotarpį nuo 1919 m. pradžios iki 1940 m. pabaigos, kai Karo policija buvo įkurta, funkcionavo, o vėliau buvo likviduota, laikotarpį nuo 1990 m. vidurio iki 1998 m. pabaigos, kai *de facto*, nors ir decentralizuotai įvairių tarnybų, padalinių ar dalinių pastangomis kariuomenėje ir karinėse teritorijose buvo užtikrinama karinė drausmė ir tvarka, 1998 m. pabaigą, kai Karo policija buvo atkurta *de jure*, ir laikotarpį nuo 1999 m., kai Karo policija buvo atkurta *de facto*.

Monografijos **tikslas** – atskleisti Karo policijos raidą, atsižvelgiant į teisėsaugos institucijos atsiradimo aplinkybes, struktūrinius pokyčius ir esminius funkcionavimo bruožus.

Monografijos tikslui pasiekti buvo keliami šie **uždaviniai:** 1) įvertinti tarpukario Karo poli-

[38] Buvusio Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado plk. ltn. Laimo Baliūno 2020 m. sausio 25 d. pateikta informacija. **Įdomus faktas:** plk. ltn. L. Baliūnas laisvalaikiu aktyviai domisi istorija, skaito daug knygų. Buvusiam Karo policijos vadui teko daug svarbių ir atsakingų užduočių vadovaujant institucijai, todėl laiko, kurį papildomai galėtų skirti kūrybiniam darbui, neturėjo. Plk. ltn. L. Baliūnas iškėlė sau uždavinį – Karo policijos personale rasti karį, kuris galėtų parengti leidinį apie Karo policijos istoriją. Vadui buvo svarbu ir tinkamai motyvuoti, įkvėpti kariui pasitikėjimo, kuris būtinas tokiame kūrybiniame darbe, kad šis imtųsi atsakingos užduoties. Plk. ltn. L. Baliūnas numatė, kad tokį leidinį galėtų parašyti karys, tarnaujantis Karo policijoje ir žinantis šią instituciją iš vidaus. Leidinio apie Karo policijos istoriją autoriaus paieškos procesas nebuvo lengvas. Buvo numatyti keli galimi kandidatai, bet, viską nuodugniai apsvarstęs, vadas šį atsakingą darbą patikėjo vyr. srž. Nerijui Černiui.

cijos atsiradimo, formavimo, veiklos ir likvidavimo ypatumus; 2) įvertinti atkurtos Karo policijos atsiradimo, formavimo ir veiklos ypatumus; 3) paaiškinti Karo policijos simboliką; 4) apibūdinti Karo policijos ginkluotę; 5) aprašyti Karo policijos viršininkų (vadų) esminius biografijų faktus.

Rengiant monografiją, taikyti įvairūs mokslo **tiriamieji metodai**. Pirmiausia taikyti istoriniai metodai – aprašomasis ir analitinis, skirti Karo policijos raidai, istorinei aplinkai ir procesams atskleisti. Taikyti ir socialinių mokslų metodai, iš kurių svarbiausias – lyginamasis istorinis metodas, padėjęs paaiškinti ne vieną reiškinį skirtingose institucijos istorinio vystymosi pakopose. Monografijoje pasinaudota ir dokumentų analizės metodo galimybėmis.

Istoriografija. Iki šiol nei Lietuvoje, nei užsienyje nėra parašyta mokslinės monografijos, kuri išsamiai ir įvairiais aspektais atspindėtų ir apibendrintų Lietuvos karo policijos tarnybą tarpukariu ir nuo tada, kai buvo atkurta Lietuvos nepriklausomybė. Šioje vietoje reikėtų išskirti kontekstinę ir tematinę istoriografiją.

Kontekstinėje istoriografijoje įvairių mokslininkų darbuose, neturint tikslo analizuoti karo policijos tarnybos, bendrame kitų tyrimų kontekste užsimenama apie 1919 m. kovo 15 d. įkurtą, funkcionavusią ir likviduotą Karo policiją. Pateikiama informacija lakoniška, duomenys fragmentiški, dažniausiai susiję su pradiniais karo policijos tarnybos organizavimo darbais bei funkcijomis.

Tam tikrų duomenų apie Karo policijos funkcionavimą 1919–1940 m. laikotarpiu pateikiama buvusio Lietuvos kariuomenės karininko Vytenio Statkaus knygoje *Lietuvos ginkluotos pajėgos 1918–1940 m.*[39] Karo policija aptariama Kauno miesto ir apskrities (toliau – Kauno m. ir aps.) komendantūros kontekste. Autorius pateikia duomenų apie Karo policijos mokyklos organizacinę struktūrą, akcentuodamas personalo sudėtį, taip pat aptaria karių aprangą ir vykdytas tarnybas. V. Statkus, minėdamas Karo policijos mokyklos priklausomybę Kauno m. ir aps. komendantūrai, pažymi, kad žinių, kada ši mokykla buvo įsteigta, nėra. Knygos autoriaus teigimu, informaciją apie XX a. 4 deš. Karo policijos mokyklą jam suteikė šioje mokykloje tarnavę karininkai kpt. Kazys Matutis ir kpt. Justinas Samuolis[40]. Tokie teiginiai, kad neaišku, kada buvo įsteigta Karo policijos mokykla, kelia tam tikrų abejonių. Būtų keista, kad to meto amžininkai, tuo labiau karininkai, kurie tarnavo Karo policijos mokykloje, nežinotų mokyklos įsteigimo datos. Tikėtina, kad knygos autorius per daug ir nesigilino į tai, kada buvo įkurta Karo policijos mokykla.

Istorikas Vytautas Leščius monografijoje *Lietuvos kariuomenė 1918–1920 m.*[41] ir straipsnyje *Lietuvos miestų ir apskričių karo komendantūros 1918–1920 metais*[42] pateikia bendro pobūdžio informaciją apie karo policijos tarnybos organizavimo tvarką. Karo policija aptariama Kauno m. ir aps. komendantūros kontekste.

Istorikas Algimantas Liekis monografijoje *Lietuvių karyba ir ginkluotė (iki 1940 m.)*[43] aprašo apytikslę Karo policijos mokyklos dislokacijos vietą, taip pat užsimena apie jos funkcijas ir pagrindinius karo policininkų uždavinius.

---

39 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotos pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, 1986, p. 423, 424.

40 *Ten pat*, p. 423. J. ltn. K. Matutis 1931 m. balandžio 11 d. paskirtas Karo policijos mokyklos būrio vadu, tų pačių metų rugsėjo 30 d. jam suteiktas leitenanto karinis laipsnis. Minėtas karininkas Karo policijos mokykloje tarnavo iki 1935 m. liepos 20 d., kai buvo perkeltas į Lietuvos kariuomenės štabo 1-ojo skyriaus raštvedžio pareigas. J. ltn. J. Samuolis iki Sovietų Sąjungai okupuojant Lietuvą tarnavo Karo policijos mokyklos 1-osios prieššarvinės kuopos būrio vadu. 1940 m. spalio 3 d. minėtas karininkas paskirtas Raudonosios Armijos 29-ojo Šaulių teritorinio korpuso 184-osios šaulių divizijos 297-ojo šaulių pulko vado adjutantu. L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 258, 260.

41 V. Leščius, *Lietuvos kariuomenė 1918–1920 m*., Vilnius, 1998, p. 110, 113, 114.

42 V. Leščius, Lietuvos miestų ir apskričių karo komendantūros 1918–1920 metais, *Karo archyvas*, t. XXVI, Vilnius, 2011, p. 108–147.

43 A. Liekis, *Lietuvių karyba ir ginkluotė (iki 1940 m.),* Vilnius, 2002, p. 514.

Andrejus Stoliarovas straipsnyje *Vidiniai neramumai Lietuvos Respublikoje 1919–1940 metais* užsimena, kad pirmiesiems keturiems komunarams buvo skirta mirties bausmė sušaudant ir kad ji (mirties bausmė) Karo policijos mokyklos karių, dalyvaujant karo gydytojui, įvykdyta 1926 m. gruodžio 27 d. Kauno VI forto teritorijoje[44]. Straipsnio autorius, įvardijantis mirties bausmės vykdytojus buvus karo policininkus, nenurodė archyvinio šaltinio, kuriuo remiantis būtų galima patikrinti tokią informaciją. Norint patvirtinti arba paneigti karo policininkų dalyvavimo įvykdant mirties bausmę keturiems komunarams faktą, buvo ieškoma archyvinių dokumentų.

Istorikai Sigita Černevičiūtė ir Saulius Kaubrys monografijoje *Kartuvių kilpa, kulka ir dujų kamera: mirties bausmės Lietuvoje 1918–1940 m.*, analizuodami mirties bausmių vykdymą sušaudant, apibrėžia, kad šią bausmę Kaune, VI forte dažniausiai vykdė Karo policijos mokyklos kariai, vadovaujami šios mokyklos karininkų[45]. Monografijoje pateiktos kelios Karo policijos mokyklos karininkų nuotraukos[46] ir pažymėta, kad keturiems komunarams mirties bausmę įvykdė 20 kareivių[47]. S. Černevičiūtė monografijos autoriui padėjo lengviau surasti mirties bausmės įvykdymo keturiems komunarams aktą.

Lietuvos kariuomenės karininkų katalogai[48], kurie sudaryti įvairių šaltinių pagrindu, leido identifikuoti Karo lauko milicijos kuopos, Apskrities kuopos, Karo milicijos mokyklos, taip pat Karo policijos mokyklos viršininkus ir susipažinti su jų biografijų faktais. Nors minėtuose kataloguose yra daug neaiškumų ir netikslumų, susijusių su datomis ir (ar) karininkų paskyrimu į pareigas[49], bet juose pateiktos nuorodos į šaltinius palengvino paieškas ir sutaupė laiko. Dėl to Lietuvos centriniame valstybės archyve buvo lengviau rastos reikalingos archyvinės bylos, kuriose pateikti dominusių karininkų biografijų faktai.

---

44 A. Stoliarovas, *Vidiniai neramumai Lietuvos Respublikoje 1919–1940 metais*, Kaunas, 2017, p. 107.

45 S. Černevičiūtė, S. Kaubrys, *Kartuvių kilpa, kulka ir dujų kamera: mirties bausmės Lietuvoje 1918–1940 m.*, Vilnius, p. 88, 93, 99, 103, 105, 106, 110, 126, 140, 151, 229.

46 *Ten pat*, p. 111, 150.

47 *Ten pat*, p. 118.

48 *Lietuvos kariuomenes karininkai 1918–1953*, Vilnius, 2002, t. II, p. 167, 223, 275, 276; 2004, t. IV, p. 77, 179, 313, 335; 2005, t. V, p. 278, 279; 2006, t. VI, p. 279; 2007, t. VII, p. 12, 13.

49 Pavyzdžiui, Lietuvos kariuomenės karininkų kataloge parašyta, kad vyr. ltn. Liudvikas (Liudas) Kaufmanas ėjo Karo policijos mokyklos viršininko pareigas (*Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. IV, Vilnius, 2004, p. 179). Iš dalies šis teiginys teisingas, bet taip pat ir klaidinantis, nes vyr. ltn. L. Kaufmanas ne vieną kartą **laikinai** ėjo Karo milicijos mokyklos viršininko pareigas, bet niekada oficialiai nebuvo paskirtas Karo milicijos mokyklos viršininku (Mjr. Liudo Kaufmano tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 2K, b. 80, l. 4, 4ap, 5, 5ap). Perskaičius kataloge pateiktą informaciją, susidaro įspūdis, kad karininkas buvo paskirtas Karo milicijos mokyklos viršininku. Tokio pobūdžio informacija suklaidino ne vieną Lietuvos istoriką, kurie, remdamiesi šia informacija, vyr. ltn. L. Kaufmaną įvardijo buvus vienu iš Karo policijos mokyklos viršininkų (L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 258; A. Stoliarovas, *Lietuvos Respublikos karinė justicija 1919–1940 m.*, Kaunas, 2014, p. 229). Taip pat dėmesį reikėtų atkreipti ir į tai, kad kpt. Stasys Kviecinskas 1938 m. gegužės 18 d. buvo paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku (Kauno m. ir aps. komendanto 1934 m. birželio 5 d. įsakymas Nr. 156, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 13, l. 131). Ši informacija nėra pateikta Lietuvos kariuomenės karininkų kataloge (*Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. IV, Vilnius, 2004, p. 335). Dėl to, kad ši informacija nebuvo pateikta Lietuvos kariuomenės karininkų kataloge, kai kurie Lietuvos istorikai, įvardydami Karo policijos mokyklos viršininkus, kpt. S. Kviecinsko neįvardijo buvus vienu iš mokyklos viršininkų (L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 256, 258; A. Stoliarovas, *Lietuvos Respublikos karinė justicija 1919–1940 m.*, Kaunas, 2014, p. 229, 230). Lietuvos kariuomenės karininkų kataloge nepaminėta, kad kpt. Eduardas Berentas nuo 1934 m. liepos 12 d. buvo paskirtas į Karo policijos mokyklos viršininko pareigas. Pažymėtina, kad mjr. E. Berentas išleistas į atsargą ne 1940 m. liepos 2 d., kaip nurodyta Lietuvos kariuomenės karininkų kataloge, bet tų pačių metų liepos 11 d. *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. II, Vilnius, 2002, p. 167; Kauno m. ir aps. komendanto 1934 m. liepos 11, 12 d. įsakymai Nr. 192, Nr. 193, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 13, l. 166, 167; Kauno karinio viršininko 1940 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. 195, *ten pat*, f. 1126, ap. 2, b. 308, l. 244.

Aptariant tematinę istoriografiją, reikėtų išskirti tokius Lietuvos istorikus kaip Andrejus Stoliarovas ir Lina Kasparaitė-Balaišė, kurie yra paskelbę išsamesnių mokslinių publikacijų, kuriose aptariama Karo policija 1919–1940 m. laikotarpiu.

Daugiau duomenų apie karo policijos tarnybos užuomazgas pateikta istoriko A. Stoliarovo straipsnyje *Lietuvos Respublikos karinė teisėsauga: Armijos teismas 1919–1922 metais*[50]. Jame Karo milicija analizuojama kitų objektų tyrimo kontekste, tačiau šis straipsnis gali būti priskirtas tematinei istoriografijai. Straipsnio autorius aprašo Karo milicijos funkcijas, kurios buvo susijusios su karinės teisėsaugos įgyvendinimu. Publikacijoje apibūdinamas Karo milicijos formavimo procesas, organizacinė struktūra ir šios institucijos veikla. A. Stoliarovas rašo, kad 1920 m. sausio 1 d. įkurta Karo milicijos mokykla, 1924 m. sausio 1 d. veikė kaip Karo policijos mokykla[51]. Archyviniuose šaltiniuose pateikta informacija liudija, kad Karo milicijos mokykla į Karo policijos mokyklą pervadinta ne 1924 m. sausio 1 d., o tų pačių metų spalio 10 d.[52]

A. Stoliarovo monografijoje *Lietuvos Respublikos karinė justicija 1919–1940 m.*[53] paminėti Karo lauko milicijos kuopos, Apskrities kuopos, Karo milicijos mokyklos, taip pat Karo policijos mokyklos viršininkai, apibrėžta mokyklos, kareivinių vietovė, karių priėmimo į Karo policijos mokyklą tvarka, karių mokymas ir kvalifikacijos kėlimas, taip pat funkcijų vykdymas. Straipsnio autorius, remdamasis Lietuvos kariuomenės karininkų kataloge pateikta informacija[54], paporučikį[55] Joną Radionovą įvardija buvus vienu iš Karo milicijos mokyklos viršininkų[56]. Archyviniai duomenys liudija, kad paporučikis J. Radionovas niekada nebuvo paskirtas į Kauno m. ir aps. komendantūros Karo milicijos mokyklos viršininko pareigas[57]. Pažymėtina, kad A. Stoliarovas kpt. Joną Budrį įvardija buvus Karo policijos mokyklos viršininku. Peržvelgus aptariamojo laikotarpio archyvinius dokumentus, nustatyta, kad Karo policijos mokyklos viršininku buvo ne Jonas, bet Antanas Budrys[58]. A. Stoliarovas pažymi, kad vyr. ltn. Liudvikas (Liudas) Kaufmanas buvo vienas

---

50 A. Stoliarovas, Lietuvos Respublikos karinė teisėsauga: Armijos teismas 1919–1922 metais, *Karo archyvas*, t. XXV, Vilnius, 2010, p. 176–183.

51 *Ten pat*, p. 178, 183.

52 Krašto apsaugos ministro 1924 m. spalio 10 d. įsakymas kariuomenei Nr. 103/1.

53 A. Stoliarovas, *Lietuvos Respublikos karinė justicija 1919–1940 m*., Kaunas, 2014, p. 229–238.

54 *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. VI, Vilnius, 2006, p. 202.

55 Rusų armijos karininkų laipsnis, pradėtas naudoti 1703 m. Rusijos caro Petro I. Tarpukariu paporučikio karinis laipsnis atitiko Lietuvos kariuomenės leitenanto karinį laipsnį.

56 A. Stoliarovas, *Lietuvos Respublikos karinė justicija 1919–1940 m*., Kaunas, 2014, p. 229.

57 Šioje vietoje archyviniuose dokumentuose galima rasti tam tikrų neatitikimų. Pavyzdžiui, paporučikio J. Radionovo tarnybos byloje įrašyta, kad šis karininkas nuo 1920 m. liepos 12 d. buvo paskirtas Vilniaus karo komendanto žinion, o į Vilniaus karo komendantūrą atvyko tų pačių metų liepos 28 d. Taip pat archyviniai duomenys liudija, kad paporučikis J. Radionovas Vilniaus karo komendanto įsakymu Nr. 44 nuo 1920 m. rugsėjo 1 d. buvo paskirtas Karo milicijos mokyklos viršininku ir šias pareigas ėjo iki tų pačių metų spalio 19 d. Vėliau, tai yra nuo 1920 m. spalio 20 d., paporučikis J. Radionovas kariuomenės vado įsakymu Nr. 462 buvo paskirtas į 12-ąjį pėstininkų pulką, kuris buvo dislokuotas Kaune. 1920 m. lapkričio 20 d. paporučikis J. Radionovas buvo išbrauktas iš Vilniaus komendantūros karininkų sąrašų (Paporučikio Jono Radionovo tarnybos byla, *LCVA*, f. 930, ap. 2R, b. 5, l. 2, 3, 6). Ši informacija liudija, kad paporučikis J. Radionovas, būdamas Vilniaus karo komendanto žinioje, laikotarpiu nuo 1920 m. rugsėjo 1 d. iki tų pačių metų spalio 19 d. negalėjo eiti Kauno karo komendantūros Karo milicijos viršininko pareigų. Duomenų, kad tarpukariu būtų įkurta dar viena Karo milicijos mokykla, nerasta. Vienintelė žinoma Karo milicijos mokykla buvo įkurta ir veikė Kaune iki faktinės Lietuvos valstybės okupacijos ir ji buvo pavaldi Kauno karo komendantui. Mjr. Kosto Rudaičio tarnybos lape esanti informacija liudija, kad ltn. K. Rudaitis 1920 m. sausio 1 d. buvo paskirtas Kauno m. ir aps. komendantūros Karo milicijos viršininku ir šias pareigas ėjo nepertraukiamai (komandiruočių metu jį laikinai pavaduodavo kiti Kauno m. ir aps. komendanto įsakymu paskirti karininkai) iki 1926 m. gruodžio 20 d. (Mjr. Kosto Rudaičio tarnybos lapas, *ten pat*, ap. 5, b. 2336, l. 4, 5, 23, 25, 27).

58 *Lietuvos kariuomenės karininkai,* t. II, Vilnius, 2002, p. 223.

iš Karo policijos mokyklos viršininkų[59]. Peržvelgus minėto karininko tarnybos lapą, nustatyta, kad jis Kauno m. ir aps. komendantūroje ėjo šios komendantūros 2-osios kuopos jaunesniojo karininko, taip pat *placadjutanto*[60], Karo milicijos mokyklos viršininko pavaduotojo, Apskrities kuopos jaunesniojo karininko, Karo milicijos mokyklos vyr. karininko, šios mokyklos mokomosios komandos, vėliau pervadintos į 2-ąją kuopą, viršininko, vėliau puskarininkių, 3-iojo, 1-ojo būrių vado pareigas ir tam tikrais laikotarpiais pavaduodavo Karo milicijos mokyklos viršininką[61]. Monografijos autorius teigia, kad karo milicininko „<...> uniformos išskirtinėmis detalėmis turėjo būti kepurės lankelis, antpečiai su balta ietimi centre ir kelnių antsiuvai su vyraujančia geltona spalva“[62]. Nustatyta, kad karo milicininko antpečiai turėjo būti ne su balta ietimi, o su baltu Vyčiu centre[63].

2014 m. pasirodė vienas informatyviausių tarpukario Karo policijos istorijos apžvalgai skirtų darbų[64] – straipsnis *Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais*[65], kurio autorė – istorikė Lina Kasparaitė-Balaišė. Šiame straipsnyje aptarta vienos iš kariuomenės dalių, Karo policijos, palaikančios drausmę ir tvarką karinėse teritorijose ir viešosiose vietose, svarba. Straipsnio autorė analizavo, kaip ir kokiu tikslu buvo suformuota karo policijos tarnyba ir Karo policijos mokykla, taip pat apibūdino mokyklos ypatybes, kurios lėmė specifinę jos struktūrą, funkcionavimą, kompetenciją ir uždavinius. L. Kasparaitė-Balaišė dėmesį skyrė Karo policijos veiklos sritims, tarnybų ir kitų užduočių vykdymui, karių laisvalaikiui aptarti. Straipsnio pabaigoje pateikti pagrindiniai karo policijos tarnybos likvidavimo aspektai. Pažymėtina, kad jau straipsnio pradžioje L. Kasparaitė-Balaišė netiksliai nusako Karo policijos pobūdį ir paskirtį, teigdama, kad Karo policija buvo karinės teisėtvarkos[66] institucija, įgyvendinusi teisėtvarką kariuomenėje[67]. Atkreiptinas dėmesys, kad Karo policija tiek tarpukariu, tiek ir po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo buvo ir yra karinės teisėsaugos[68], o ne teisėtvarkos institucija.

---

59 Iš dalies vyr. ltn. L. Kaufmaną galima būtų laikyti buvus vienu iš Karo milicijos mokyklos viršininkų dėl jo ypatingų nuopelnų šiai institucijai, kurie monografijoje bus paminėti, taip pat dėl to, kad šis karininkas ne vieną kartą laikinai ėjo mokyklos viršininko pareigas, tokiu būdu užsitarnaudamas mokyklos personalo pagarbą.

60 *Placadjutantas* – komendantūros karininkas, priskirtas įgulos viršininkui arba komendantūros komendantui jo padėjėju tarnybiniams pavedimams atlikti, dažniausiai drausmei ir tvarkai palaikyti karinėje ir nekarinėje teritorijoje. A. Stoliarovas, *Vidiniai neramumai Lietuvos Respublikoje 1919–1940 metais*, Kaunas, 2017, p. 110.

61 Mjr. Liudo Kaufmano tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 2K, b. 80, l. 4–6.

62 A. Stoliarovas, *Vidiniai neramumai Lietuvos Respublikoje 1919–1940 metais*, Kaunas, 2017, p. 237.

63 Karo milicininko ženklo aprašymas (projekto nuorašas), *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 129, l. 31.

64 2010 m. L. Kasparaitė, studijuodama Vytauto Didžiojo universitete, parengė ir apgynė bakalauro baigiamąjį darbą tema *Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais*. 2014 m., remiantis bakalauro baigiamajame darbe pateikta informacija, viešojoje erdvėje (Karo archyve) pasirodė minėtos autorės straipsnis ta pačia tema.

65 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 241–307.

66 *Teisėtvarka* – visuomeninių santykių padėtis, visuomeninės santvarkos dalis, kuriai esant užtikrinama teisė, tai yra užtikrinamas įstatymų laikymasis. S. Katuoka, *Valstybės ir teisės teorijos pagrindinės kategorijos*, Vilnius, 1997, p. 13.

67 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 241, 255, 281, 282, 306.

68 *Teisėsauga* – veikla, užtikrinanti teisės įgyvendinimą, realizavimą. Tai sistema, apimanti ne tik pačią veiklą, bet ir tokios veiklos subjektus. Teisės realizavimas suprantamas kaip jos laikymasis, vykdymas, naudojimasis teise ir taikymas. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. balandžio 30 d. nutarimas Nr. 313 „Dėl nusikalstamumo kontrolės koncepcijos“. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. gegužės 17 d.]. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.6625?jfwid=15f66z6k2u>. Semantiškai teisėsauga reiškia teisės saugojimą nuo kėsinimosi, todėl šią funkciją atliekančios valstybės institucijos turi platesnių įgaliojimų, skirtų teisinei tvarkai valstybėje užtikrinti, jai apsaugoti. D. Žilinskas, Kai kurie Lietuvos teisėsaugos institucijų bruožai ir veiklos principai, *Jurisprudencija*, Nr. 5 (83), Vilnius, 2006, p. 48.

Tai skirtingi teisiniai dalykai, kurie istorikui gali būti sunkiau atskiriami. Minėtame straipsnyje yra netikslumų, susijusių su Karo milicijos (policijos) mokyklos viršininkais. L. Kasparaitė-Balaišė straipsnyje nemini, kad Karo policijos mokyklos viršininkais buvo kpt. Antanas Budrys[69] ir kpt. Stasys Kviecinskas[70]. Toliau reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad kpt. Eduardas Berentas 1934 m. liepos 10 d. nebuvo paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku, kaip rašo straipsnio autorė[71], nes nuo šios dienos laikinai eiti Karo policijos mokyklos viršininko pareigas buvo pavesta ltn. Vincui Šleiniui[72]. Kpt. E. Berentas nuo 1934 m. liepos 12 d. buvo paskirtas eiti Karo policijos mokyklos viršininko pareigas[73]. Straipsnio autorė, remdamasi Lietuvos karininkų katalogu, nurodo, kad mjr. E. Berentas į atsargą buvo išleistas 1940 m. liepos 2 d.[74], tačiau archyviniai duomenys liudija, kad karininkas į atsargą buvo išleistas tų pačių metų liepos 11 d.[75] Vyr. ltn. Liudvikas (Liudas) Kaufmanas 1924 m. sausio 1 d. nebuvo paskirtas Karo milicijos mokyklos viršininku, kaip rašoma autorės straipsnyje[76]. Vyr. ltn. L. Kaufmano tarnybos lape pateikta informacija liudija, kad minėtas karininkas 1923 m. lapkričio 15 d. buvo paskirtas Kauno m. ir aps. komendantūros placadjutantu ir šias pareigas ėjo iki 1924 m. rugsėjo 1 d., kai vėliau buvo paskirtas Karo milicijos mokyklos 1-ojo būrio vadu[77].

L. Kasparaitė-Balaišė straipsnyje *Būsimų Lietuvos kariuomenės karo policininkų švietimo organizavimas XX a. 4-ojo deš. antroje pusėje*[78] aprašė karo policininkų švietimo ir formaliojo ugdymo poreikius bendrajame kariuomenės kontekste, taip pat apžvelgė Karo policijos mokyklos formaliojo ugdymo būdus ir turinį, įvertino jo rezultatus. Straipsnio autorė vienur rašo, kad Karo policijos mokykla vykdė teisėtvarkos[79], kitur – kad teisėsaugos funkcijas[80]. Čia reikėtų akcentuoti tai, kad Karo policijos mokykla vykdė išskirtinai tik teisėsaugos, o ne teisėtvarkos funkcijas.

Teisybės dėlei reikia pripažinti, kad nors pavieniai Lietuvos istorikai ir domėjosi įkurtos Karo policijos istorija, bet visiškai neskyrė dėmesio atkurtos institucijos istorijai[81]. Šioje vietoje didesnį įdirbį yra padaręs teisininkas Dainius Žalimas. Vadovėlyje *Lietuvos teisinės institucijos* aprašomas specialios karinės teisėsaugos institucijos – Karo policijos reikalingumas, trumpai užsimenama apie tarpukariu įkurtą ir vėliau likviduotą karo policijos tarnybą. D. Žalimas aiškiai apibrėžia karinės teisėsaugos institucijos kūrimo poreikį ir institucionalizavimą (institucijos veiklos teisinį

69 *Lietuvos kariuomenės karininkai,* t. II, Vilnius, 2002, p. 223.

70 Kauno m. ir aps. komendanto 1934 m. birželio 5 d. įsakymas Nr. 156, *LCVA,* f. 1471, ap. 1, b. 13, l. 131.

71 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 258.

72 Kauno m. ir aps. komendanto 1934 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. 192, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 13, l. 166.

73 Kauno m. ir aps. komendanto 1934 m. liepos 12 d. įsakymas Nr. 193, *ten pat*, l. 167.

74 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 256, 303.

75 Kauno karinio viršininko 1940 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. 195, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 308, l. 244.

76 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 258.

77 Mjr. Liudo Kaufmano tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 2K, b. 80, l. 5ap.

78 L. Kasparaitė-Balaišė, Būsimųjų Lietuvos kariuomenės karo policininkų švietimo organizavimas XX a. 4-ojo deš. antroje pusėje, *Karo archyvas*, t. XXX, Vilnius, 2015, p. 317–343.

79 *Ten pat*, p. 323.

80 *Ten pat*, p. 317.

81 Monografijos autorius išskiria įkurtos (1919–1940 m.), *de facto* pradėtos atkurti (1990–1998 m.), *de jure* (1998 m.) ir *de facto* (1999 m.) atkurtos karo policijos tarnybos istorinės raidos laikotarpius.

reglamentavimą). Atsižvelgiant į Karo policijos įstatymo nuostatas sistemiškai aptariama Karo policijos jurisdikcija, funkcijos, karinės teisėsaugos institucijos santykis su Lietuvos kariuomene, apibrėžiama Karo policijos sistema, karo policininkų statusas ir įgaliojimai, taip pat kiti Karo policijos veiklos teisiniai pagrindai[82].

Šaltiniai. Kadangi nagrinėjama tematika mokslinių darbų nėra daug ir jie neapima visų Karo policijos veiklos aspektų, o tarpukario Karo policijos veikla nėra lyginama su dabartine, todėl visa tai buvo postūmis ieškoti įvairių papildomų šaltinių. Rengiant monografiją remtasi išlikusiais istoriniais dokumentais, liudininkų prisiminimais, taip pat dokumentais ir teisės aktais, kurie buvo priimti po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, kitais šaltiniais ir literatūra. Karo policijos vadų, taip pat šios institucijos karininkų, karių ir civilių tarnautojų, kurie prisidėjo prie Karo policijos atkūrimo, stiprinimo ir tolesnio funkcionavimo, pateikti prisiminimai apie tarnybą buvo labai reikšmingi.

Svarbiausi nagrinėjamai temai archyviniai dokumentai, apimantys **tarpukario** Karo policijos istorinę raidą, yra saugomi Lietuvos centriniame valstybės archyve (toliau – LCVA). Ypač reikšmingi LCVA esantys Kauno m. ir aps. komendantūros (f. 1126), Karo policijos mokyklos (f. 1471) ir KAM įstaigų ir karinių dalinių asmens sudėties dokumentų kolekcijos (f. 930) fondai. Kariuomenės štabo (f. 929) fonde, kuriame saugomi dokumentai, susiję su kariuomenės planavimu, aprūpinimu ir sudėtimi, rasta vertingos informacijos apie Karo milicijos mokyklos karių vaidmenį 1923 m. sausio 10–15 d. vykusiame Klaipėdos krašto sukilime. Pažymėtina, kad archyviniuose dokumentuose pateikta informacija yra negausi, lakoniška ir daugiausia atspindi XX a. 3 deš. pirmosios pusės ir 4 deš. situaciją, o informacija apie Karo policiją XX a. 2 deš. yra labai menka[83]. Dalis LCVA esančios vaizdinės informacijos aprašymų nėra tikslūs. Pavyzdžiui, LCVA pateiktos nuotraukos Nr. P-04869, kurioje matomas pastatas, vaizdo aprašyme nurodoma, kad tai tarpukario Karo policijos mokyklos pastatas Kaune. Paaiškėjo, kad minėtoje nuotraukoje pavaizduotas ne Karo policijos mokyklos, o Karo mokyklos pastatas Kaune[84].

Archyvinių dokumentų medžiagą papildė periodinė spauda ir leidiniai. Didžiausia dalis informacijos apie karo policininkų laisvalaikio praleidimo būdus ir dalyvavimą visuomeniniame gyvenime buvo rasta periodiniame leidinyje *Karys*[85]. Įvairaus pobūdžio duomenų apie Karo policijos funkcionavimą rasta periodiniuose leidiniuose *Kardas*[86], *Policija*[87] ir *Karo archyvas*[88]. Periodiniuose leidiniuose pateiktus faktus reikia vertinti atsargiai ir kritiškai, nes kai kuriais atvejais juose pateikta informacija gali atspindėti ne patį įvykį, o būdą, kaip informaciją apie įvykį norėta pateikti visuomenei, formuojant tam tikrą visuomenės nuomonę ar požiūrį.

Svarbią šaltinių grupę sudaro teisės aktai, reglamentavę kariuomenės veiklą, įskaitant ir karo policijos tarnybos veiklą. Įvairūs teisės aktai, kurie buvo aktualūs tyrimui, skelbti

---

82 *Lietuvos teisinės institucijos*, sud. E. Kūris, Vilnius: VĮ „Registrų centras“, 2011, p. 411–429.

83 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 244.

84 Buvusio Karo policijos vado plk. Gyčio Kazoko ir Lietuvos kariuomenės Specialiųjų operacijų pajėgų Viešųjų ryšių skyriaus 2020 m. balandžio 28 d. pateikta informacija.

85 *Karys* – periodinis leidinys, 1920–1945 m. leistas Lietuvos kariuomenės štabo ir švietimo skyriaus.

86 *Kardas* – periodinis Lietuvos kariuomenės karininkų leidinys, leistas 1925–1940 m.

87 *Policija* – Vidaus reikalų ministerijos Piliečių apsaugos departamento periodinis leidinys, leistas 1924–1940 m.

88 *Karo archyvas* – Lietuvos kariuomenės leidinys, 1925–1929 m. leistas Vyriausiojo štabo Karo mokslų skyriaus, o 1935–1940 m. leistas Spaudos ir švietimo skyriaus.

Vyriausybės žiniose[89]. *Įsakymų Lietuvos kariuomenei rinkiniai*[90] ir *Kariuomenės vidaus tarnybos statutas*[91] padėjo analizuojant įvairius Karo policijos istorijos periodus.

Atskirą šaltinių grupę sudaro memuarai ir informaciniai leidiniai. Pažymėtina, kad tarpukario Lietuvos kariuomenės istorijos tyrimuose aktualūs amžininkų prisiminimai, nors tokie prisiminimai ir yra subjektyvus naratyvas. Tą patį teigia Sigita Černevičiūtė ir Saulius Kaubrys, atkreipdami dėmesį į tai, kad „atsiminimų autoriai neretai yra linkę sureikšminti savo vaidmenį ar nutylėti neigiamus faktus, nepalankius jų asmenybei“[92].

Jono Demereckio atsiminimai padėjo atskleisti įvairias Karo milicijos mokyklos funkcionavimo bei tarnybos ypatybes[93]. Atsiminimų autorius buvo vienas iš pirmųjų karių, kurie 1920 m. tarnavo Karo milicijos mokykloje.

Vertingi Karo policijos mokyklos kapeliono Adolfo Sabaliausko atsiminimai, kuriuose aprašyta, kam, kodėl (už ką) ir kaip buvo įvykdyta karo (karo lauko) teismo nuteistiesiems asmenims paskirta mirties bausmė, kur vieni iš mirties bausmės vykdytojų buvo įvardijami karo policininkai[94]. Mirties bausmės įvykdymo aktų, kurie yra pateikti Lietuvos centriniame valstybės archyve, taip pat Lietuvos ypatingajame archyve, duomenis palyginus su šių atsiminimų autoriaus pateikta informacija, galima atkurti išsamesnį egzekucijos proceso vaizdą.

Vertingos informacijos apie Karo policijos mokyklą pateikta dim. vyr. psk. Vinco Kubertavičiaus nepublikuotuose memuaruose *Gyvenimo kelių kryžkelėse. Lietuvos kario memuarai. Trijų valstybių kariuomenėse. 1940–1944 metai. II dalis*[95]. Čia atskleista memuarų autoriaus patirtis ir pateikti atsiminimai apie karo tarnybą Karo policijos mokykloje. Memuarų autorius vaizdžiai aprašo Karo policijos mokyklos struktūrą ir personalo sudėtį, tarnybos organizavimą ir vykdymą, laisvalaikį ir institucijos reprezentavimą bei kitus aspektus, susijusius su karine tarnyba šioje mokykloje.

Svarbiausi nagrinėjamai temai archyviniai dokumentai, apimantys **atkurtos** Karo policijos istorinę raidą, yra saugomi Karo policijos archyve (toliau – KPA). Pagrindiniai archyviniai šaltiniai, iš kurių sužinota reikalinga informacija, – tai Karo policijos vado, Karo policijos Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių įgulų viršininkų (vadų) įsakymai veiklos klausimais, taip pat Karo policijos metinės veiklos ataskaitos, dokumentai, susiję su Karo policijos susirašinėjimu veiklos klausimais

---

89 *Vyriausybės žinios* skelbė įstatymus, sutartis su užsienio valstybėmis, įvairius Vyriausybės aktus, testamentus, varžytines ir kitus viešojo pobūdžio potvarkius. Nuo 1928 m. pradėta leisti šio leidinio dvi dalys: pirmoje dalyje skelbti įstatymai ir Vyriausybės aktai, antroje dalyje – varžytinės, testamentai, šaukimai, ieškojimai, akcinių ir kitų bendrovių balansai, draugijų registrai, pamesti pasai, pavardžių pakeitimai, nuo 1936 m. šioje dalyje imta skelbti apskričių savivaldybių įsakymus. Gruodžio 3–16 d. paroda, skirta leidinio *Valstybės žinios* šimtmečiui paminėti. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. gruodžio 25 d]. <https://www.lnb.lt/naujienos/3714-gruodzio-3-16-d-paroda-skirta-leidinio-valstybes-zinios-simtmeciui>.

90 *Įsakymai kariuomenei* nuo 1918 m. lapkričio 23 d. buvo vadinami įsakymais *Krašto apsaugos ministerijai*, nuo 1919 m. birželio 5 d. pradėti vadinti *įsakymais Lietuvos kariuomenei*. Nuo 1924 m. sausio 1 d. iki 1927 m. sausio 1 d. – *Krašto apsaugos ministro įsakymai*. 1940 m. liepos 6 d. pavadinimas pakeistas į *įsakymus liaudies kariuomenei*. L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 245.

91 Vyriausiojo štabo Spaudos ir švietimo skyrius, *Vidaus tarnybos statutas*, Kaunas, 1931.

92 S. Černevičiūtė, S. Kaubrys, *Kartuvių kilpa, kulka ir dujų kamera: mirties bausmės Lietuvoje 1918–1940 m.*, Vilnius, p. 33.

93 J. Demereckis, *Savanorio ir kontržvalgybininko atsiminimai*, Čikaga, 1979, 200 p.

94 A. Sabaliauskas, op. cit., *Juodasis kryžius, arba palydėti pasmerktieji*, sud. S. Skrodenis, Vilnius, 2006, p. 32, 72.

95 V. Kubertavičius, *Gyvenimo kelių kryžkelėse. Lietuvos kario memuarai. Trijų valstybių kariuomenėse. 1940–1944 metai. II dalis*, Klaipėda: Jūrų muziejus ir akvariumas, 1992, 41 p.

su KAS institucijomis, Lietuvos kariuomenės struktūriniais vienetais ir Lietuvos Respublikos įstaigomis, Karo policijos vado įsakymai personalo klausimais. Nors Karo policijos 2010–2013 m. veiklos ataskaitose buvo pažymėta, kad Karo policijoje yra nuolat renkama medžiaga ir rašomas metraštis[96], bet, deja, tokio metraščio ir susistemintos informacijos (medžiagos) apie Karo policijos veiklą nėra iki šiol. Rasta pavienių, skirtingų laikotarpių popierinių ir elektroninio formato dokumentų, kuriuose tik maža dalis esančios informacijos buvo naudinga ir panaudota rengiant monografiją.

KAM einamajame archyve (toliau – KAM, e. a.) esantys krašto apsaugos ministro įsakymais patvirtinti SKAT, taip pat Karo policijos struktūros ir etatų sąrašai padėjo suprasti šių institucijų struktūrą ir personalo sudėtį. Nustatytos SKAT Karinės žandarmerijos, vėliau pervadintos į Karinę policiją, susikūrimo, funkcionavimo ir likvidavimo datos, išsiaiškinta Karinės žandarmerijos (policijos) poskyrių ir grupių sudėtis bei etatai. Be to, krašto apsaugos ministro įsakymuose nustatyta atkurtos Karo policijos struktūra, sudėtis bei etatai. Tame pačiame archyve rasti ir Lietuvos kariuomenės vado įsakymai, kuriais vadovaujantis karininkai buvo skiriami į Karo policijos įgulų viršininkų pareigas, Karo policijai skiriamos patalpos ir kt.

Krašto apsaugos savanorių pajėgų einamajame archyve (toliau – KASP, e. a) esantys SKAT viršininko įsakymai, kuriais patvirtintas SKAT darbuotojų skyrimas į pareigas, leido geriau suprasti, kurie kariai, nuo kada ir į kokias SKAT Karinės žandarmerijos (policijos) poskyrio ar grupės pareigas buvo skiriami.

Įvairaus pobūdžio duomenų apie atkurtos Karo policijos funkcionavimą rasta periodiniuose leidiniuose *Karys*[97], *Krašto apsauga*[98], *Kardas*[99] ir *Kariūnas*[100], taip pat Karo policijos feisbuko profilyje.

Vertingos informacijos apie atkurtą Karo policiją pateikė vieni iš pirmųjų šios institucijos karininkų, karių ir civilių tarnautojų: ats. mjr. Dainius Janėnas, ats. mjr. Romualdas Balceris, ats. psk. Antanas Mažvila, srž. mjr. Arūnas Daublys, ats. vrš. Leonardas (Leonard) Jakubėnas ir Airina Liučvaikienė.

Monografiją struktūriškai sudaro įvadas, dėstomoji dalis, suskirstyta į penkis skyrius, apibendrinimas, priedai, atsiminimai, kronika, santrumpos ir sutrumpinimai, šaltinių ir literatūros sąrašas, asmenvardžių rodyklė.

---

96 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2011 m. vasario 7 d. raštas Nr. IS-137 „Dėl 2010 metų veiklos ataskaitos“, adresuotas Jungtiniam štabui ir Logistikos valdybai, *KPA*, ap. 1, b. 238, l. 4; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2012 m. sausio 31 d. raštas Nr. IS-107 „Dėl 2011 metų veiklos plano vykdymo ataskaitos“, adresuotas Jungtinio štabo viršininkui ir Resursų ir programų departamento direktoriui, *ten pat*, b. 261, l. 7; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2012 m. liepos 16 d. raštas Nr. IS-539 „Dėl veiklos plano vykdymo ataskaitos“, adresuotas Jungtiniam štabui ir Gynybos politikos ir planavimo departamentui prie KAM, *ten pat*, b. 263, l. 5; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2014 m. sausio 30 d. raštas Nr. IS-76 „Dėl 2013 metų Lietuvos kariuomenės Karo policijos metinio veiklos plano vykdymo ataskaitos pateikimo“, adresuotas Jungtiniam štabui, *ten pat*, b. 323, l. 14.

97 *Karys* – KAM leidžiamas mėnesinis žurnalas. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, šis žurnalas taip pat buvo atkurtas ir pradėtas leisti nuo 1991 m. sausio 1 d.

98 *Krašto apsauga* – periodinis, kas dvi savaites pasirodantis KAM informacinio pobūdžio leidinys, pradėtas leisti nuo 1992 m. balandžio 30 d.

99 *Kardas* – periodinis leidinys, įsteigtas 1925 m. ir leistas iki 1940 m. Atkurtas 1989 m. Nuo 2012 m. sausio iki 2013 m. pabaigos buvo leidžiamas kaip *Kario* žurnalo priedas. Vėliau leistas savarankiškai, apytiksliai keturiais numeriais per metus.

100 *Kariūnas* – Lietuvos karo akademijos kariūnų žurnalas, tarpukariu leistas du kartus per metus. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, 1995 m. atkurtas ir šis žurnalas, kuris buvo leidžiamas nereguliariai. Žurnalas atspindi Lietuvos karo akademijos gyvenimą, aktualiausias Akademijai ir kariūnams rūpimas problemas.

Šis mokslinis darbas pradedamas Karo lauko milicijos kuopos įkūrimo, jos struktūrinių pokyčių į Karo milicijos (vėliau policijos) mokyklą, šios mokyklos veiklos ir likvidavimo analize 1919–1940 m. laikotarpiu. Toliau nuosekliai pereinama prie pasakojimo apie pirmuosius bandymus po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo iš naujo organizuoti karo policijos tarnybą. 1998 m. spalio 22 d., priėmus Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymą, pradedamas kokybiškai naujas KAS veikiančios karinės teisėsaugos institucijos atkūrimo ir veiklos laikotarpis.

Monografijoje daug dėmesio skiriama įkurtos ir atkurtos Karo policijos simbolikai ir ginkluotei, pristatomi Karo policijos vadai (viršininkai), visa išdėstyta medžiaga apibendrinama. Monografijos pabaigoje pateikiami liudininkų atsiminimai, kronika, santrumpos ir sutrumpinimai, šaltinių ir literatūros sąrašas, asmenvardžių rodyklė. Karo policijos istorinė raida analizuojama holistiniu (gr. holos – visas) požiūriu, tai yra vertinant institucijos struktūros ir veiklos vientisumą.

Mokslinio leidinio autoriaus ilgametė patirtis tarnaujant Karo policijoje leido į šios karinės teisėsaugos institucijos istorinę raidą pažvelgti iš vidaus, dabartinę veiklą palyginti su istorine veikla. Galbūt ne viską pavyko į monografiją sudėti ir parodyti, bet joje pateikta medžiaga galės būti gairėmis ir pamatu tolesniems darbams ir mokslinėms studijoms.

Monografija – autorinis darbas, tačiau ją parengti būtų buvę sudėtinga be nuoširdžių kolegų, kitų talkininkų ir pagalbininkų, kurių vieni prisidėjo davę vertingų patarimų ar patikslinę ir papildę turėtą neišsamią informaciją, kiti – padėję surinkti reikalingą medžiagą ar suteikę kitokios pagalbos. Taigi štai tas gausus būrys kolegų, talkininkų ir pagalbininkų: plk. Gytis Kazokas, ats. plk. Gintaras Leonas Veromėjus, ats. plk. ltn. Sigitas Butkus, ats. plk. ltn. Virginijus Vitalijus Vilkelis, ats. mjr. Dainius Janėnas, ats. mjr. Romualdas Balceris, mjr. Arūnas Kazlauskas, mjr. Povilas Mikalainis, kpt. Juozas Derkintis, kpt. Eglė Stankevičiūtė, kpt. Karolina Mikėnienė, ats. vyr. ltn. Henrikas Mackevičius, ats. psk. Antanas Mažvila, ats. vrš. Leonardas (Leonard) Jakubėnas, vrš. Linas Anužis, ats. št. srž. Ilja Nikitinas (Ilja Nikitin), št. srž. Saulius Itčenko, št. srž. sp. Juras Stasiūnas, vyr. srž. Albinas Kondrotas, vyr. srž. Gintautas Junevičius, vyr. srž. Deividas Šutinys, vyr. srž. Ruslanas Selinas (Ruslan Selin), srž. Ingrida Dikienė, gr. Kęstutis Česonis, gr. Dovydas Kazlauskas, prof. dr. Valdas Rakutis, prof. dr. Vygantas Vareikis, dr. Vytautas Jokubauskas, dr. Sigita Černevičiūtė, dr. Dainius Žalimas, Airina Liučvaikienė, Birutė Voverienė ir Nerijus Čapas.

Monografijos autorius už gausius patarimus ir pagalbą renkant archyvinę medžiagą, kritinį mąstymą bei požiūrį yra dėkingas Karo policijos patarėjui Tarasui Ivanecui (Taras Ivanec). Taip pat padėka reiškiama Karo policijos Personalo ir administravimo skyriaus informacijos apsaugos specialistui vyr. srž. Vaidui Braduliui, kuris davė vertingų patarimų, kaip surasti ir patikslinti reikalingą informaciją.

Už pagalbą, patarimus, atidų monografijos rankraščio skaitymą ir įvairius jo turinio korekcijos darbus bei išsakytas kritines pastabas, kurios padėjo kokybiškai pakoreguoti tekstą, padėka reiškiama šios monografijos recenzentams: istorikei dr. Linai Kasparaitei-Balaišei ir teisininkui dr. Artūrui Petkui, taip pat Karo policijos Logistikos ir ryšių valdymo skyriaus viršininkui mjr. Martynui Vilimui ir buvusiam Karo policijos vyr. puskarininkiui srž. mjr. Arūnui Daubliui, kurie perskaitę rankraštį nepagailėjo naudingų patarimų.

Monografijos atsakingasis redaktorius istorikas dim. plk. ltn. dr. Gintautas Surgailis taip pat atidžiai skaitė rankraštį ir davė naudingų patarimų, kurie leido tiksliau sudėlioti monografijos struktūrą. Dėl to reikia pasakyti patį nuoširdžiausią ačiū.

Už palaikymą ir motyvavimą rengiant monografiją padėka reiškiama mylimai žmonai Aurelijai Kovzai.

Ypatingą padėką reikia pareikšti LCVA personalui, taip pat Karo policijos archyvarei ats. vyr. srž. Rimai Jonaitienei, kurie pateikė reikalingas archyvines bylas. Kupiškio etnografijos muziejaus personalas, ypač istorikė Aušra Jonušytė, padėjo surasti Karo milicijos mokyklos kario eil. Juozapo Vilko dukterėčią Joaną Rudinskienę (Vilkaitę), todėl labai jiems ačiū.

Už pagalbą rengiant monografiją būtina padėkoti Vytauto Didžiojo karo muziejaus kolektyvui, pateikusiam archyvines karo policininkų veiklos, Karo policijos simbolikos ir ginkluotės nuotraukas. Už kokybiškas dabartinės Karo policijos simbolikos ir ginkluotės, taip pat Karo policijos vadų, Karo policijos Mokymo centro viršininko nuotraukas reikia padėkoti Lietuvos kariuomenės kanceliarijos Strateginės komunikacijos departamento Karinių viešųjų ryšių skyriaus vyresniajai specialistei vyr. srž. sp. Ievai Budzeikaitei.

Už pagalbą išverčiant monografijos santrauką į anglų kalbą monografijos autorius dėkingas Generolo Jono Žemaičios Lietuvos karo akademijos Užsienio kalbų centro Vilniaus Užsienio kalbų mokymo skyriui ir Krašto apsaugos ministerijos Bendrųjų reikalų departamento Administravimo ir planavimo skyriaus vedėjai Skirmantei Andrašiūtei.

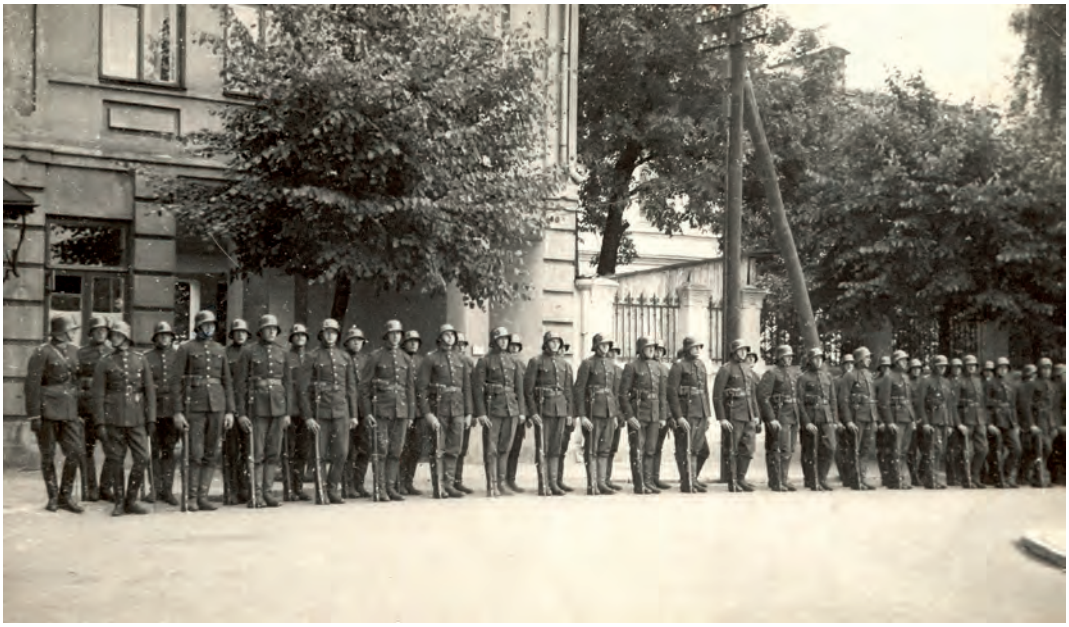
Nuoširdi padėka reiškiama Karo policijos kalbos tvarkytojai Danguolei Karklinienei, kurios dėka šis tekstas tapo daug suprantamesnis ir sklandesnis.

Monografijos autorius ypač dėkingas buvusiam Karo policijos vadui plk. ltn. Laimui Baliūnui už monografijos atsiradimo inicijavimą visokeriopą paramą ir palaikymą ją rengiant.

Sąrašas asmenų, kuriems reikėtų padėkoti už pagalbą ir indėlį rengiant monografiją, yra labai ilgas ir jeigu ne visi čia buvo paminėti, tai tikrai nesumenkina jų indėlio ir paramos.

Monografijos autorius viliasi, kad pateikta Karo policijos istorija neliks nesuprasta ir pamiršta, bet bus perskaityta ir tinkamai pritaikyta.

Karo policija 1919–1940 metais

Karo policijos mokyklos karių rikiuotė prie VDKM Tautos šventės parado metu. Kaunas, 1936 m.
(VDKM, Fa-17583)

I. Karo policija 1919–1940 metais

Tarpukario karo policijos tarnybos funkcionavimo laikotarpis apima daugiau nei du dešimtmečius. Dėl šios priežasties dėmesys akcentuojamas į institucijos struktūrinius ir personalo sudėties pokyčius, karių mokymo ir karinio rengimo, taip pat tarnybos organizavimo ir vykdymo, institucijos reprezentavimo ir kitus kaitos aspektus. Pateikti pavyzdžiai atspindės skirtingus kovų už Lietuvos nepriklausomybę pradžioje įkurtos Karo lauko milicijos kuopos, vėliau tapusios Karo milicijos mokykla, o po daugiau nei ketverių metų pervadintos į Karo policijos mokyklą, funkcionavimo laikotarpius ir leis susidaryti bendrą institucijos vaizdą.

Karo policijos steigimo aktualumas ir tarnybos kūrimas

Monografijos įvadinėje dalyje buvo akcentuotas kariuomenės atsiradimo, susikūrimo poreikis ginant Lietuvos valstybės nepriklausomybę, taip pat Karo policijos, kaip teisėsaugą kariuomenėje vykdančios institucijos, reikalingumas.

Kad kariuomenė būtų stipri, ji turi būti ne tik mokoma ir auklėjama, bet joje turi būti įdiegta griežta drausmė ir tvarka. Greta klausimų, susijusių su kario mokymu ir auklėjimu, kyla ir jo drausmės klausimas. Gerai žinomas posakis, kad kariuomenė be drausmės yra ne kariuomenė, o tik pavojinga valstybei gauja, kuri niekada neatliktų savo pagrindinio uždavinio – laiduoti valstybei nepriklausomybę[1]. Užuot buvusi valstybės gynėja, kariuomenė be drausmės tampa pavojingu jos priešu[2]. Drausmė nėra vien formalus kariškų įstatymų, įsakymų ir statutų reikalavimų vykdymas, bet tai ir nuoširdus, griežtas ir tikslus pareigų vykdymas, nežiūrint nei asmeninės naudos, nei pavojaus gyvybei. Ne uniforma, bet drausmė pažymi tikrą karį[3]. Visais laikais buvo tikimasi, kad kariai nepriekaištingai vykdytų savo pareigas ir turėtų pačias geriausias žmogiškąsias savybes, nes kario misija yra išskirtinė – saugoti valstybę ir ginti jos žmones nuo priešų. Norint, kad kariai tinkamai vykdytų savo profesines pareigas, tam turi būti sukurta tinkama karinė organizacija su savo struktūra, nustatyta aiški vidaus tvarka ir teisinė bazė. Taip pat turi pasireikšti ir kiekvieno kario individualus sąmoningumas, paremtas ne tik atitinkamomis charakterio savybėmis, bet ir dorovės nuostatomis[4].

Drausmė – tai tarnybinis kario klusnumas, kada jis nesvyruodamas visada yra pasirengęs paaukoti savo gyvybę, jeigu to iš jo reikalauja tarnybinės pareigos. Karo istorijoje žinomi trys drausmę skatinantys faktoriai: pilietinis jausmas, bausmės baimė ir karinė garbė[5]. Tikroji drausmė yra ta, kuri pasireiškia ir dvasiškai, ir formaliai, viena vertus – meile ir pagarba, kita vertus – tam

1 L. Radus-Zenkavičius, Dėl karo doktrinos priėmimo Lietuvos kariuomenėje, *Karo archyvas*, t. XXX, Vilnius, 2015, p. 193.

2 *Karinės drausmės* samprata dažnai tapatinama su *disciplinos* samprata (lot. *discere* – mokytis, *discipulus* – mokinys). Kai kurie teisininkai, karinių ir kitų publikacijų bei straipsnių autoriai, neretai ir pats įstatymų leidėjas nurodo, kad drausmė yra karinis auklėjimas, arba daro išvadą, kad toks mokymas (auklėjimas) yra sietinas su kariniais tikslais. Karinė drausmė, *Karys*, 1921, Nr. 46, p. 540.

3 Vyriausiojo štabo 1934 m. birželio 15 d. aplinkraštis Nr. 12, *LCVA*, f. 929, ap. 1, b. 580, l. 37.

4 A. Petrauskaitė, Karininkijos dorovės problemos prieškario Lietuvoje, *Karo archyvas*, t. XXI, Vilnius, 2006, p. 120.

5 *Ten pat*, p. 193.

tikrais teisės aktais[6]. Šiame kontekste Karo policija atstovauja bausmės baimei, kaip drausmę paskatinantį faktorių formuojanti ir palaikanti karinės teisėsaugos institucija. Vienas tarpukario Lietuvos kariuomenės karys straipsnyje, išspausdintame *Kario* žurnale, labai vaizdingai aprašė Karo policijos baimę, kuri buvo paplitusi tarp karių: „daugumas iš jūsų gal mano, kad kareivio didžiausias taikos metu priešas Karo policija. Kad Karo policija į baikas neįsileidžia ir papiroso nepasiūlo, neneigsiu ir aš. Tačiau dėl Karo policijos gyventi dar galima. Klausyk skyrininko patarimų ir statutų paragrafų nurodymų, o Karo policijos kaip ir nepažinsi". Straipsnio autorius pažymėjo, kad didžiausias karių priešas yra moterys ir restoranai, o ne Karo policija[7].

Taigi Karo policija yra kariuomenės dalis, kurios paskirtis yra ne mūšiuose dalyvauti, o užtikrinti tam tikrą paramą kariuomenei. Tarpukario kariuomenę pagal funkcinį pobūdį galima būtų suskirstyti į dvi atskiras rūšis: kariuomenę, dalyvaujančią mūšyje, ir tarnybas, vykdančias kariuomenės paramos funkcijas. Tarnybos pagal paskirtį ir veiklos sritį skirstomos į keturias grupes: 1) administracijos, tiekimo ir evakuacijos; 2) transporto; 3) valstybės vidaus saugumą užtikrinančios (tvarkos tarnybos); 4) apimančios dvasinę, moralinę sritį (meniniai pasirodymai, spaudos teikiama informacija, paskaitos, dvasininkų pamokymai). Tvarkos tarnybas sudarė teisingumo tarnyba, karo policijos tarnyba, valstybės saugumo tarnyba ir karo cenzūra[8].

Tokios Karo policijos, kokia ji yra dabar, tarpukariu nebuvo, todėl visas šis laikotarpis, tai yra 1919–1940 m., bus pristatomas aptariant Karo lauko milicijos kuopos, taip pat Karo milicijos mokyklos, vėliau pervadintos į Karo policijos mokyklą, paskirtį, veiklą ir kitas istorinės raidos aplinkybes.

Prieš pradedant kalbėti apie Karo policijos steigimo aktualumą ir tarnybos kūrimą, reikia trumpai aptarti tarpukariu veikusių karo komendantūrų pobūdį ir paskirtį. Karo padėtyje esančioms sritims buvo skiriami karo komendantai. Karo veiksmams pasibaigus, Lietuvoje karo padėtis buvo palikta galioti[9]. Taikos metu svarbiausias komendantūrų uždavinys buvo karinės prievolės vykdymo priežiūra ir tvarkymas atitinkamoje apskrityje[10]. Pažymėtina, kad 1918 m. gruodžio 24 d. Vilniuje buvo įsteigta pirmoji komendantūra, bet ji nespėjo išplėsti savo veiklos, todėl iš Vilniaus buvo perkelta (evakuota) į Kauną[11]. Kauno komendantūra buvo įsteigta 1919 m. sausio 5 d. ir praėjus mėnesiui ją sudarė dvi pėstininkų kuopos, du raitelių eskadronai, mokomoji komanda, pulko teismas, ūkio kuopa, kulkosvaidžių ir grenadierių komandos. Kauno komendantūros sudėtis nuolat keitėsi[12].

---

6 P. Jurgelevičius, Kariška drausmė ir jos reikšmė kariuomenei, *Karys,* 1928, Nr. 4, p. 56.

7 V. Radavičius, Didieji priešai, *Karys*, 1940, Nr. 9, p. 285.

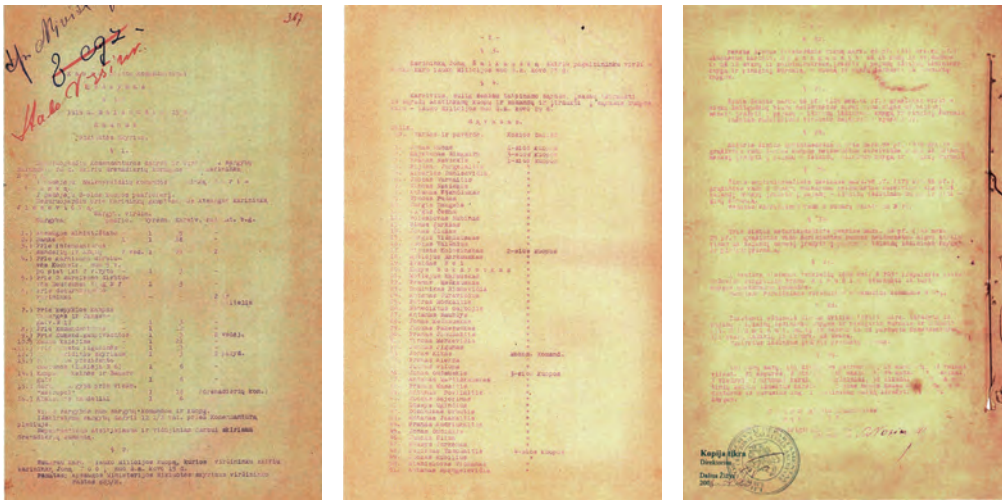
8 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 479–481.

9 1919 m. vasario 10 d. Lietuvoje buvo įvesta karo padėtis, kuri tęsėsi iki 1938 m. pabaigos. Šiuo laikotarpiu buvo sustabdytos piliečių konstitucinių teisių garantijos, šalyje veikė *Ypatingi Valstybės apsaugos įstatai*, pagal kuriuos „milicija vykdė visus karo komendantų įsakymus".

10 Vadovaujantis 1919 m. komendantūros instrukcijų projektu, pažymėtina, kad KAM saugo šalį nuo išorės ir vidaus priešų. Nuo išorės priešų šalį turi ginti visa kariuomenė, o apsaugai nuo vidaus priešų šalis dalijama į sritis, tam tikras veikimo ribas, už kurias atsakingi paskirti komendantai. Komendantai taikos metu vadinami tam tikros srities komendantais (pavyzdžiui, Kauno m. ir aps. komendantas), o karo padėties metu – tam tikros srities karo komendantais (pavyzdžiui, Kauno m. ir aps. karo komendantas). 1919 m. Komendantūros instrukcijų projekto preambulė, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 129, l. 39; V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 420, 421.

11 Krašto apsaugos ministro 1918 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 7 paskirtas Vilniaus miesto komendantas. Vilniaus komendantūra pradėjo veikti tų pačių metų gruodžio 25 d., *LCVA*, f. 384, ap. 1, b. 3, l. 7; *ten pat*, f. 1126, ap. 4, b. 206, l. 1.

12 *Kauno karo komendantūra 1919–1929,* red. P. Jurgelevičius, p. 109; V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 421.

Karo lauko milicijos kuopos įkūrimo įsakymas, 1919
(LCVA, f. 1126, ap. 4, b. 206, l. 367, 367ap, 369ap)

Kauno karo komendanto žinioje buvo ir Karo milicijos mokykla[13]. Jos pirmtakės, Karo lauko milicijos kuopos Kauno miesto komendantūroje įkūrimas 1919 m. kovo 15 d. žymi ir pačią Karo policijos atsiradimo pradžią[14]. Nuo šios dienos buvo pradėta kurti kokybiškai nauja karinės teisėsaugos institucija.

Neatsitiktinai Karo policija buvo įkurta Kaune, nes šis miestas tarpukariu buvo tapęs laikinąja Lietuvos sostine, joje buvo įsikūrę pagrindiniai valstybės valdžios organai ir institucijos, taip pat šiame mieste buvo dislokuota didelė dalis Lietuvos kariuomenės dalinių[15].

Nors 1920 m. pradžioje buvo planų, kad karo milicininkai veiktų savarankiškai įvairiose Lietuvos apskrityse ar miesteliuose, turėdami ir atskirą savo raštinę[16], bet archyvinės informacijos apie tokią pareigūnų veiklą kitose Lietuvos apskrityse ar miesteliuose nerasta arba rasta labai minimaliai[17].

Karo policijos tarnybos atsiradimo poreikį rodo ir tai, kad jau 1919 m. kovo 5 d. buvo mobilizuoti pirmieji šauktiniai, o iki to laiko į Lietuvos kariuomenę buvo įstoję apie 3000 savanorių[18].

---

13 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 423.

14 **Įdomus faktas:** oficiali Karo lauko milicijos kuopos įkūrimo data laikoma 1919 m. kovo 15 d., tačiau įsakymas, kuriuo buvo suformuota tarnyba, išleistas tik 1919 m. balandžio 25 d. Toks neatitikimas gali būti paaiškintas neatidėliotinu poreikiu įsteigti tarnybą, kuri užtikrintų karinę drausmę ir tvarką, taip pat Lietuvos kariuomenei tekusiu dideliu darbo krūviu kuriant ir stiprinant kariuomenę. Kauno m. komendantūros 1919 m. balandžio 25 d. įsakymas Nr. 107, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 206, l. 367, 368.

15 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 251.

16 1920 m. kovo 29 d. Kauno miesto komendantas pateikė krašto apsaugos ministrui projektą, kuriuo vadovaujantis būtų tinkamai aprūpinti Karo lauko milicijos puskarininkiai, veikiantys tiek Kauno apskrityje, tiek ir kitose Lietuvos apskrityse ir miesteliuose. Kauno m. komendanto 1920 m. kovo 29 d. pareiškimas Nr. 1546, adresuotas krašto apsaugos ministrui, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 129, l. 30ap.

17 Tarpukario spaudoje fragmentiškai užsimenama apie karo žandarus, veikusius Lietuvos apskrityse. Pavyzdžiui, Utenos m. ir aps. komendantūrai priklausė karo žandarai ir vyr. žandarai, kurie taip pat palaikė karių drausmę ir tvarką, padėjo vietos milicijai. Kariuomenės teismo nusprendimai karių bylose, *Karys,* 1922, Nr. 12, p. 147.

18 1918 m. lapkričio 23 d. atkurta Lietuvos kariuomenė. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. lapkričio 28 d]. <https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_atributika/karo_istorija/1918_m_lapkricio_23_d._atkurta_lr_kariuomene.html>.

Pirmųjų šauktinių Lietuvos kariuomenėje atsiradimas lėmė ir didesnį poreikį užtikrinti drausmę ir tvarką karinėse teritorijose ir kariuomenėje.

Įkurta Karo lauko milicijos kuopa bendradarbiavo su vietos milicija ir savo veiksmus derino su kariuomenės dalimis, taip pat ir Lietuvos šaulių sąjunga[19]. Pažymėtina, kad karo policijos tarnyba buvo sukurta siekiant palaikyti tvarką kariuomenėje tiek valstybės viduje, tiek ir fronto linijoje, taip pat gaudyti dezertyrus ir prižiūrėti mobilizacijos procesą, saugoti valstybinį turtą, fortus, suteikti pagalbą Vidaus reikalų ministerijai, šios pagalbos paprašius, kai šalyje kyla netvarka, ypač susijusi su kariais[20]. Teisybės dėlei reikia pasakyti, kad 1919 m. ar vėlesniais tarpukario metais atskira teisėsaugos institucija Lietuvos kariuomenėje nebuvo sukurta ir visą tarpukariu įkurtos Karo policijos funkcionavimo laikotarpį ši institucija buvo tiesiogiai pavaldi Kauno m. ir aps. komendantui.

Karo milicininkai (policininkai) buvo vadinami karo žandarais. Kalbant apie karo žandarų pavadinimą, įdomus istorinis faktas yra tas, kad iš 32 mokinių, 1920 m. gegužės ir birželio mėn. baigusių Karo milicijos mokyklą, Lietuvos Vyriausybė norėjo pradėti kurti Lietuvos žandarmeriją. Buvo parengtas žandarų uniformos projektas, taip pat ir Karo žandarmerijos įstatymo projektas. Žandarmerijos veikla turėjo būti panaši į tą, kurią tuo metu vykdė Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) kariuomenės policija. Žandarmerijos steigimui nepritarė Seimo atstovai, motyvuodami tuo, kad neseniai buvo atsisakyta žandarų, o dabar vėl yra formuojama žandarmerija, todėl abu projektai buvo atmesti[21].

1924 m. spalio 10 d. krašto apsaugos ministras plk. Teodoras Daukantas įsakė Karo milicijos mokyklą pervadinti Karo policijos mokykla[22] ir nuo šios dienos Karo milicijos sąvoka palaipsniui tapo nebevartojama.

Krašto Apsaugos Ministerio

Įsakymas

GAUTA
K. A. M. Ūk. ir Fin. Vald.
1924 X. 17
№ Priedų lapų

103 Nr.

Kaunas. 1924 m. spalio mėn. 10 d.

Mobilizacijos Skyrius.

1 §.

Kauno Įgulos Komendantūros Karo Milicijos Mokyklą vadinti „Karo Policijos Mokykla".

Krašto apsaugos ministro įsakymas dėl Karo milicijos mokyklos pervadinimo į Karo policijos mokyklą, 1924 (LCVA)

19 Kauno milicijos žinioje kurį laiką buvo Karo lauko milicijos kuopa, nes neretai kariai, pažeisdami viešąją tvarką ir nepaisydami vietos milicijos nurodymų, ją (miliciją) tiesiog išvaikydavo. Svarbiausias milicijos uždavinys buvo valstybės turto, piliečių apsauga, įstatymų ir tvarkos laikymosi priežiūra, pagalbos teikimas kitiems valstybės organams. Milicijos kompetencijos sritis – vidaus saugumas ir tvarka, o kariuomenės kompetencijos sritis – išorinis valstybės gynimas. Prireikus abi, tiek kariuomenė, tiek ir milicija, viena kitai teikdavo reikiamą pagalbą. D. Palkevičius, Karinės komendantūros 1918–1920 m., *Lietuvos archyvai*, t. 12, p. 80; K. Rudaitis, Dėl santykių kariuomenės su policija, *Karys*, 1925, Nr. 22, p. 169.

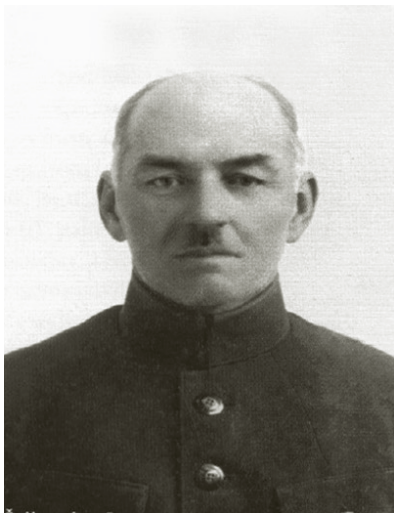
20 Kauno m. komendanto 1920 m. kovo 29 d. pareiškimas Nr. 1546, adresuotas krašto apsaugos ministrui, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 129, l. 30.

21 Kartais karo policininkai būdavo vadinami kariniais pareigūnais, kuriais, be jų, dar galėjo būti ir teismo specialybės kariai. Tokį jų statusą nulėmė išskirtinis išsilavinimas, einamos pareigos, tarnyba ir patirtis. A. Stoliarovas, *Lietuvos Respublikos karinė justicija 1919–1940 m.*, Kaunas, 2014, p. 23; J. Demereckis, *Savanorio ir kontražvalgybininko atsiminimai*, Čikaga, 1978, p. 45, 46.

22 Krašto apsaugos ministro 1924 m. spalio 10 d. įsakymas kariuomenei Nr. 103/1.

Karo lauko milicijos kuopos vadas krn. Jonas Jočys
(Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. IV, p. 77)

Karo lauko milicijos kuopos vado pavaduotojas krn. Jonas Šalkauskas
(Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. VII, p. 252)

Pirmuoju Karo lauko milicijos kuopos vadu 1919 m. kovo 15 d. buvo paskirtas krn.[23] Jonas Jočys, jo pavaduotoju tų pačių metų kovo 25 d. – krn. Jonas Šalkauskas[24]. Pagrindinė Karo lauko milicijos kuopos paskirtis – prireikus, kartu su vietos milicija, padėti palaikyti tvarką mieste ir apskrityje. Krn. J. Jočiui buvo pavesta suformuoti Karo lauko milicijos kuopą, priskiriant 60 karių iš Kauno miesto komendantūros 1-osios, 2-osios ir 3-iosios kuopų, mokomosios bei žvalgų komandų[25]. 1919 m. gegužės 1 d. iš Kauno miesto komendantūros 1-osios, 2-osios ir 3-iosios kuopų, nerikiuotės kuopos, kulkosvaidžių, sargybų ir grenadierių komandų, 1-ojo husarų eskadrono ir 3-iojo atskirojo bataliono į Karo lauko milicijos kuopą papildomai buvo priskirti 77 kariai[26].

Nuo 1919 m. liepos 18 d. Karo lauko milicijos kuopa buvo pervadinta į Apskrities kuopą[27]. Nors karo policininkų pagalba ir parama vietos milicijai sumažėjo, bet vykdytų sargybų pobūdis nepakito, o tų pačių metų liepos 31 d. išformavus Kauno komendantūros sargybų kuopą, jos kariai paskirti į Miesto ir Apskrities kuopas[28]. Krn. J. Jočys buvo paskirtas laikinai eiti Apskrities

---

23 **Įdomus faktas:** Lietuvoje tarpukariu žodis „karininkas" buvo trumpinamas „krn.". Atkūrus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę ir 1992 m. birželio 16 d. įkūrus Lietuvos karo akademiją, žodis „kariūnas" trumpinamas „krn.". Dėl šios priežasties santrumpa „krn." Lietuvos tarpukariu ir atkurtos Lietuvos nepriklausomybės istoriniame kontekste turi skirtingas reikšmes.

24 Kauno m. ir aps. komendantūros 1919 m. balandžio 25 d. įsakymas Nr. 107/2, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 206, l. 367, 367ap.

25 *Ten pat*, l. 367, 368.

26 Kauno m. ir aps. komendanto 1919 m. gegužės 3 d. įsakymas Nr. 115, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 206, l. 389, 390ap.

27 Kauno m. ir aps. komendantas Karo lauko milicijos kuopą nuo 1919 m. liepos 18 d. įsakė pervadinti Apskrities kuopa ir jos pertvarkymą pavedė atlikti krn. J. Jočiui. Vadovaujantis tuo pačiu įsakymu, Kauno m. komendantas krn. J. Jočiui nurodė laikinai eiti Apskrities kuopos vado pareigas (Kauno m. komendanto 1919 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. 206, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 210, l. 75). Sustiprėjus milicijai, jau nebebuvo poreikio prie Kauno m. komendantūros laikyti Karo lauko milicijos kuopos, todėl ši kuopa buvo reorganizuota ir pervadinta (*Kauno karo komendantūra 1919–1929,* red. P. Jurgelevičius, Kaunas, 1930, p. 14).

28 Kauno komendantūros Miesto kuopa įkurta 1919 m. liepos 18 d., performavus Kauno komendantūros mokomąją kuopą. Tą pačią dieną Karo lauko milicijos kuopa performuota į Kauno komendantūros Apskrities kuopą. *Kauno karo komendantūra 1919–1929*, red. P. Jurgelevičius, p. 14.

Karo milicijos mokyklos viršininkas
ltn. Kostas Rudaitis-Rudavičius
(Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. VI, p. 279)

kuopos vado pareigas[29]. 1919 m. rugpjūčio 1 d. Apskrities kuopos vadu buvo paskirtas ltn. Kostas Rudaitis-Rudavičius[30], o tų pačių metų gruodžio 1 d. minėtasis karininkas buvo paskirtas Karo lauko milicijos viršininku[31]. 1920 m. sausio 1 d., įsteigus Karo milicijos mokyklą, eiti viršininko pareigas toliau buvo paliktas ltn. K. Rudaitis-Rudavičius[32].

Jei krn. J. Jočį būtų galima laikyti pirmuoju Karo policijos vadu, tai ltn. K. Rudaitį-Rudavičių – pirmuoju Karo milicijos mokyklos, vėliau ir Karo policijos mokyklos viršininku.

Pažymėtina, kad nuo 1919 m. gruodžio mėn., kai buvo pradėti pirmieji Karo milicijos mokyklos kūrimo darbai, ši institucija buvo įsikūrusi Kęstučio g. 34, 35 ir 37[33] (dabartinis adresas – Kęstučio g. 54 / S. Daukanto g. 7 ir Kęstučio g. 53 (57)), o rikiuotės pratybos vykdavo Žaliakalnyje, netoli Adomo Mickevičiaus slėnio, kareiviai buvo apgyvendinti Maironio gatvėje[34]. 1920 m. rugsėjo 24 d. mokykla persikėlė į buvusias Karo mokyklos patalpas Gedimino g. 29 ir K. Donelaičio g. 13[35] (dabartinis adresas – Gedimino g. 43 ir K. Donelaičio g. 23). Vėliau mokykla ir kareivinės buvo perkeltos į 13-ąsias Šančių kareivines, o 1922 m. gegužės 19 d. – į Žaliakalnį, 40-ąsias kareivines[36], kurios buvo Aukštaičių, Kipro Petrausko, Martyno Jankaus ir Vinco Kudirkos gatvių sankirtoje. Čia veikė mokykla ir kareivinės iki mokyklos likvidavimo[37].

1940 m. birželio 19 d. Karo policijos mokykla iš kareivinių Žaliakalnyje perkelta į kareivines Karo mokyklos teritorijoje, Aukštojoje Panemunėje[38]. Po mokyklos likvidavimo, 1942 m. gegužės 5 d. buvusiose Karo policijos mokyklos kareivinėse įkurta 9-ojo lietuvių policijos bataliono Sveikstančiųjų kuopa[39].

---

29 Kauno m. ir aps. komendanto 1919 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. 206, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 210, l. 75.

30 Kauno karo komendantūros 1919 m. gruodžio 1 d. įsakymas Nr. 328/9, *ten pat*, ap. 2, b. 120, l. 1; Mjr. Kosto Rudaičio tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 5, b. 2336, l. 4.

31 Mjr. Kosto Rudaičio tarnybos lapas, *ten pat*.

32 Kauno karo komendanto 1920 m. vasario 3 d. įsakymas Nr. 34/2, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 219, l. 84.

33 Kauno karo komendanto 1920 m. rugsėjo 28 d. įsakymas Nr. 272, *ten pat,* b. 217, l. 28.

34 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais*, Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 250. Kauno karo komendanto 1920 m. rugsėjo 28 d. įsakymas Nr. 272/3, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 217, l. 28.

35 Kauno karo komendanto 1920 m. rugsėjo 28 d. įsakymas Nr. 272, *ten pat.*

36 Karo milicijos mokyklos 2-osios kuopos vado 1922 m. gegužės 19 d. pareiškimas Nr. 883, adresuotas Karo milicijos viršininkui, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 222, l. 45ap.

37 A. Stoliarovas, Lietuvos Respublikos karinė teisėsauga: Armijos teismas 1919–1922 metais, *Karo archyvas*, t. XXV, Vilnius, 2010, p. 178.

38 Kauno m. ir aps. komendanto 1940 m. birželio 21 d. įsakymas Nr. 173, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 308, l. 221ap.

39 Kauno apygardos komendanto 1942 m. birželio 2 d. įsakymas Nr. 37, skirtas Kauno apygardos savisaugos daliniams, *ten pat*, f. R-1444, ap.1, b. 20, l. 98.

Karo milicijos karių rikiuotė kareivinių teritorijoje Šančiuose. Kaunas, apie 1922 m. (Joanos Rudinskienės asmeninio fotoarchyvo nuotrauka)

Karo policijos mokyklos kariai Žaliakalnyje prie medinių kareivinių. Kaunas, 1927 m. Antroje eilėje iš kairės 5-as sėdi j. psk. Jurgis Draugelis (VDKM, Fa-15973)

Karo policijos mokyklos kareivinių vidus, Kaunas. Freska vaizduoja Vilniaus krašto susigrąžinimą. (Kauno karo komendantūra 1919–1929, red. P. Jurgelevičius, p. 53)

Karo policijos vadas plk. ltn. Laimas Baliūnas iškilmingai atidengia atminimo lentą. Kęstučio g. 54 / S. Daukanto g. 7, Kaunas, 2019 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Karo policijos atminimo lenta ant pastato Kęstučio g. 54 / S. Daukanto g. 7, Kaune, 2019 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Nuo 1920 m. sausio 1 d. Karo milicijos mokykla buvo įsikūrusi penkiuose pagrindiniuose pastatuose. Pirmame pastate buvo mokyklos viršininko kabinetas, klasės, kareivių patalpos, prausykla ir valgykla, antrame pastate, dar vadintame puskarininkių pastatu, – puskarininkių ir viršilų bendrabutis, skaitykla, parduotuvė, kirpykla. Atskirame pastate buvo aprangos, ginklų ir maisto sandėliai. Karo milicijos mokyklos kareivinių vidų puošė trispalvės, šūkiai ir karinės tematikos piešiniai ant sienų[40].

2019 m. kovo 14 d. Kaune, ant pirmojo Karo milicijos mokyklos pastato, dabartiniu adresu Kęstučio g. 54 / S. Daukanto g. 7, buvo iškilmingai atidengta atminimo lenta.

Karo milicijos mokykla, vėliau pervadinta į Karo policijos mokyklą, ne tik rengė karo policininkus, bet ir vykdė karinės teisėsaugos funkcijas. Detalesnis karo policininkų rengimas ir užduočių vykdymas aptariamas kituose monografijos poskyriuose.

Institucijos struktūra ir personalo sudėtis

Lietuvos nepriklausomybės ir jos žemių neliečiamybės gynimas yra visų Lietuvos piliečių ir visų lietuvių aukščiausias tikslas ir garbingiausia pareiga. Siekdamas šio bendro tikslo, kiekvienas

[40] L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 250, 251.

Lietuvos pilietis vyras turi atlikti karinę prievolę[41]. Tarpukariu į įvairias tarnybos vietas pašauktus naujokus skirstė apskričių komendantai, todėl jaunuoliai galėjo būti paskirti į bet kurį kariuomenės vienetą[42]. Lietuvos kariuomenė, kaip ir bet kuri kita to meto užsienio valstybės kariuomenė, tarpukariu buvo sudaryta iš įvairaus dydžio ir įvairios paskirties kariuomenės vienetų. Karo policija buvo priskirta prie sausumos pajėgų ir jos bendrasis karinis rengimas atitiko pėstininkų bendrąjį karinį rengimą. Besikuriančiai karo policijos tarnybai buvo svarbu turėti aiškią organizacinę struktūrą ir surinkti reikiamą karinį personalą. Įprastai besikuriančios organizacijos ar institucijos disponuoja ne tik minimaliais finansiniais resursais, bet ir minimaliais žmogiškaisiais ištekliais. Kadangi Karo policija priklausė KAM jurisdikcijai, todėl ir jos organizacinė struktūra turėjo atitikti kariuomenės dalių organizacinę struktūrą, tiksliau tariant, Karo lauko milicijos kuopoje, Apskrities kuopoje, vėliau Karo milicijos (policijos) mokykloje tarnaujantys kariai turėjo būti paskirti į būrius, skyrius bei grandis.

Tradiciškai kuopą sudaro 2–3 būriai ir valdymo grupė. Būryje yra 3 skyriai, o pėstininkų skyriuje būna apie 8–10 karių. Skyrius yra mažiausias kovinis vienetas, tačiau taktiniais sumetimais jis būna dalijamas į dvi grandis, kuriose paprastai būna po 4 karius[43]. Žinoma, kad Karo policijos pirmtakė Karo lauko milicijos kuopa kūrimo pradžioje turėjo vadą ir jo pavaduotoją, taip pat 60 karių, priskirtų iš Kauno miesto komendantūros[44], kurie buvo suskirstyti į būrius bei skyrius. Šie duomenys liudija, kad Karo policija nuo įkūrimo pradžios atitiko kuopos sudėčiai keliamus reikalavimus.

Karo milicijos mokyklos, kuri buvo įkurta 1920 m. sausio 1 d., struktūra buvo panaši į pėstininkų kuopos struktūrą. Mokykloje buvo trys mokomieji būriai ir vienas karo milicininkų būrys, o 1920 m. lapkričio 1 d. buvo suformuotas puskarininkių būrys[45]. 1920 m. buvo siekiama sukurti Karo lauko milicijos batalioną, kuris laikinai būtų priskirtas prie Kauno karo komendantūros ir būtų pavaldus Kauno karo komendantui[46], bet, kaip vėliau paaiškės, toks batalionas pradėtas kurti tik XX a. 4 deš. pabaigoje. Pažymėtina, kad Karo policijos mokyklai[47] vadovavo mokyklos viršininkas, kuris buvo tiesiogiai pavaldus Kauno miesto komendantui[48]. Norint suprasti Karo policijos mokyklos struktūrą, reikia atkreipti dėmesį ir į Kauno karo komendantūros struktūrą. Pavyzdžiui, 1922 m. Kauno karo komendantūrai priklausė Komendantūros kuopa, Karo milicijos mokykla, Puskarininkių būrys, Ūkio kuopa, Sargybų batalionas, muzikantų komanda, raštininkų komanda ir sanitarinis punktas[49].

---

41 Karo prievolės įstatymas // *Vyriausybės žinios*, 1936 m. birželio 30 d. Nr. 538.

42 *Ten pat*, 111 straipsnis.

43 Kariuomenės vienetai. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. lapkričio 21 d.]. <https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_atributika/kariuomenes_vienetai.htlm>.

44 Kauno m. komendantūros 1919 m. balandžio 25 d. įsakymas Nr. 107/2, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 206, l. 367, 368.

45 Kauno m. komendantūros 1920 m. lapkričio 1 d. įsakymas Nr. 306, *ten pat*, f. 10, ap. 1, b. 66, l. 91ap; Kauno m. komendantūros 1920 m. spalio 3 d. įsakymas Nr. 277, *ten pat*, b. 217, l. 50ap; Kauno m. komendantūros 1920 m. spalio 4 d. įsakymas Nr. 278/1, *ten pat*, l. 54.

46 1920 m. pareiškimas Nr. 1546, skirtas krašto apsaugos ministrui, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 129, l. 30ap.

47 Nuo šios vietos monografijos autorius Karo milicijos mokyklą ir Karo policijos mokyklą įvardins bendru Karo policijos mokyklos pavadinimu (išskyrus tuos atvejus, kai bus kalbama tik apie Karo milicijos mokyklą). Anksčiau minėta, kad Karo milicijos mokykla buvo įkurta 1920 m. sausio 1 d., o į Karo policijos mokyklą pervadinta 1924 m. spalio 10 d.

48 Kauno m. komendantas krn. Juozas Mikuckis įsakė suformuoti Karo lauko milicijos kuopą ir ji buvo formuojama prie Kauno m. komendantūros. Kauno m. komendanto 1919 m. balandžio 25 d. įsakymas Nr. 107, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 206, l. 367.

49 Kauno karo komendanto 1922 m. gegužės 22 d. įsakymas Nr. 142, *ten pat*, ap. 1, b. 10, l. 50–54.

Karo policijos personalo sudėtis visą tarpukarį nuosekliai kito ir turėjo didėjimo tendenciją. Iš archyvinių dokumentų matyti, kad įvairūs duomenys apie kariuomenės sudėtį buvo kruopščiai renkami ir periodiškai surašomi. Jau nuo 1920 m. pradžios duomenys buvo registruojami tam parengtose *Žinių apie kariuomenės sudėtį* lentelėse[50]. Taip pat šiose lentelėse buvo fiksuojama labai smulki informacija ir apie Karo policijos mokyklos sudėtį. 1927 m. kariuomenės sudėties duomenims registruoti buvo pateiktos naujos spausdintos duomenų lentelės, kurių forma praktiškai liko nepakitusi iki pat Lietuvos okupacijos 1940-aisiais. Šios lentelės buvo informatyvesnės negu 1920-ųjų ar kurio nors kito 1920–1927 m. laikotarpio, nes jose buvo pateikti ne tik kariuomenės sudedamųjų dalių (karininkų, tikrosios karo tarnybos karių, liktinių, kariūnų, aspirantų) skaičiai, bet ir suregistruota, kiek karių yra realiai, kiek ligoninėse, komandiruotėse, atostogauja, areštinėse, kiek pabėgusių iš karinės tarnybos ir kt.[51]

Tarpukariu Karo policijos mokykla buvo komplektuojama iš karininkų, liktinių bei šauktinių, kurie ir sudarė didžiąją dalį mokyklos personalo. Likusią dalį Karo policijos mokyklos personalo sudarė civiliai tarnautojai, kurie dirbo logistikos ar aprūpinimo srityje. Karo policijos mokyklos kuopų ir būrių vadais buvo skiriami jaunesnieji leitenantai, leitenantai arba vyresnieji leitenantai[52].

Pirmasis Karo lauko milicijos kuopos vadas krn. Jonas Jočys šias pareigas ėjo nuo 1919 m. kovo 15 d. iki tų pačių metų liepos 17 d., o nuo liepos 18 d. buvo paskirtas laikinai eiti Apskrities kuopos vado pareigas. Karininkas šias pareigas ėjo iki 1919 m. liepos 31 d.[53] 1919 m. rugpjūčio 1 d. Apskrities kuopos vadu buvo paskirtas ltn. Kostas Rudaitis-Rudavičius[54]. Tų pačių metų gruodžio 1 d. karininkas buvo paskirtas Karo lauko milicijos viršininku[55]. 1920 m. sausio 1 d. įsteigta Karo milicijos mokykla ir mokyklos viršininku buvo paskirtas ltn. K. Rudaitis-Rudavičius. Nuo 1921 m. liepos 1 d. karininkas ėjo Karo milicijos mokyklos 1-osios kuopos vado pareigas, taip pat ėjo ir mokyklos viršininko pareigas[56]. Karo policijos mokyklos viršininko pareigas kpt. K. Rudaitis-Rudavičius[57] ėjo iki 1926 m. gruodžio 20 d. nepertraukiamai[58]. Nuo 1927 m. vasario 2 d. Karo policijos mokyklos viršininko pareigas pradėjo eiti kpt. Antanas Budrys. 1928 m. kovo 7 d. karininkas buvo perkeltas į 5-ąjį pėstininkų pulką[59]. 1928 m. balandžio 2 d. mokyklos

---

50 Pavyzdžiui, 1920 m. sausio 1–1920 m. gruodžio 30 d. Žinios apie sudėtį Lietuvos kariuomenės, *LCVA*, f. 929, ap. 4, b. 115, l. 61.

51 J. Vaičenonis, Lietuvos kariuomenės skaičiai 1920–1939 m., *Karo archyvas,* t. XVII, 2002, p. 158.

52 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *ten pat*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 257.

53 Kauno m. komendantūros 1919 m. balandžio 25 d. įsakymas Nr. 107/2, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 206, l. 367; Kauno m. komendanto 1919 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. 206, *ten pat*, ap. 4, b. 210, l. 75

54 Kauno karo komendantūros 1919 m. gruodžio 1 d. įsakymas Nr. 328/9, *ten pat*, ap. 2, b. 120, l. 1; Mjr. Kosto Rudaičio tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 5, b. 2336, l. 4.

55 Mjr. Kosto Rudaičio tarnybos lapas, *ten pat,* l. 4.

56 1921 m. liepos 1 d. Karo milicijos mokykla pervadinta į Karo milicijos mokyklos 1-ąją kuopą, *ten pat*, l. 4.

57 1926 m. gegužės 13 d. vyr. ltn. K. Rudaičiui suteiktas kapitono karinis laipsnis, *ten pat*, l. 5.

58 1922 m. lapkričio 30 d. ltn. K. Rudaitis komandiruotas į Aukštesniuosius karininkų kursus, kuriuos baigė 1923 m. spalio 20 d. (Mjr. Kosto Rudaičio tarnybos lapas, *ten pat*, l. 4ap). Ltn. K. Rudaitį komandiruotės laikotarpiu pavadavo Kauno m. komendanto paskirtas karininkas, turintis majoro karinį laipsnį (Kauno m. komendantūros Karo milicijos viršininko 1923 m. birželio 9 d. raštas Nr. 101, adresuotas Klaipėdos m. 1-ojo pėstininkų savanorių pulko vadui (slaptai), *LCVA*, f. 561, ap. 2, b. 4535, l. 97). Pažymėtina, kad ne visada Karo policijos mokyklos viršininką pavaduojantis karininkas būdavo skiriamas iš pačios mokyklos karininkų. Kai kuriais atvejais Karo policijos mokyklos viršininką pavaduodavo Kauno m. ir aps. komendantūros karininkas, pavyzdžiui, *placadjutantas* (Mjr. Liudo Kaufmano tarnybos lapas, ten pat, f. 930, ap. 2K, b. 80, l. 5ap). Karininko K. Rudaičio 1924, 1925 ir 1926 m. atestacijos lapuose pateikta informacija liudija, kad šiuo laikotarpiu karininkas dar ėjo Karo policijos mokyklos viršininko pareigas. 1926 m. gruodžio 21 d. kpt. K. Rudaitis paskirtas Telšių aps. komendanto žinion (Mjr. Kosto Rudaičio tarnybos lapas, ten pat, ap. 5, b. 2336, l. 4, 4ap, 5, 23, 25, 27).

59 *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. II, Vilnius, 2002, p. 223.

viršininko pareigas iš kpt. A. Budrio perėmė kpt. Justinas Kuncaitis[60] ir šias pareigas ėjo iki 1929 m. gruodžio 15 d.[61] 1929 m. gruodžio 16 d. į Karo policijos mokyklos viršininko pareigas buvo paskirtas kpt. Albinas Čepas (Čepauskas)[62] ir šias pareigas ėjo iki 1934 m. gegužės 17 d.[63] 1934 m. gegužės 18 d. Karo policijos mokyklos viršininku tapo kpt. Stasys Kviecinskas. Už dalyvavimą voldemarininkų maište, vykusiame 1934 m. birželio 6–7 d., nukreiptame prieš prezidentą Antaną Smetoną, tų pačių metų liepos 10 d. paties prašymu išleistas į atsargą[64]. Nuo 1934 m. liepos 12 d. iki 1936 m. rugpjūčio 16 d. Karo policijos mokyklos viršininko pareigas ėjo kpt. Eduardas Berentas[65]. 1936 m. rugpjūčio 17 d. Karo mokyklos viršininku buvo paskirtas kpt. Ignas Morkūnas, kuris mokyklos viršininko pareigas ėjo iki 1937 m. sausio 15 d.[66] 1937 m. sausio 16 d. į Karo policijos mokyklos viršininko pareigas buvo paskirtas kpt. Jeronimas Sabaliauskas, kuris šias pareigas ėjo iki 1938 m. gruodžio 31 d., o nuo 1939 m. sausio 1 d. buvo paskirtas Karo policijos mokyklos 1-osios prieššarvinės kuopos vadu[67]. Nuo 1939 m. sausio 1 d. antrą kartą Karo policijos mokyklos viršininko pareigas pradėjo eiti anksčiau minėtas karininkas mjr. E. Berentas. Jis mokyklai vadovavo iki 1940 m. liepos 10 d.[68] Dėl pirmosios sovietinės okupacijos metu vykdyto kariuomenės neutralizavimo plano kai kurie aukštesnieji karininkai buvo atleisti arba perkelti į kitas pareigas[69]. Mjr. E. Berentas 1940 m. liepos 11 d. buvo išleistas į atsargą, o jo pareigas tų pačių metų liepos 15 d. perėmė kpt. I. Morkūnas[70]. Po dviejų mėnesių, tai yra 1940 m. rugsėjo 11 d., kpt. I. Morkūnas buvo perkeltas į Karo mokyklą, o Karo policijos mokyklą ir bylas jis perdavė kpt. Juozui Zaborskiui[71].

Reiškiant pagarbą už nuopelnus įkurtai Karo policijai, neoficialiu Karo policijos mokyklos viršininku būtų galima įvardyti ir vyr. ltn. Liudą (Liudviką) Kaufmaną. Nors minėtas karininkas formaliai ir nebuvo paskirtas Karo milicijos mokyklos viršininku, bet ne vieną kartą 1920–1923 m. laikotarpiu pavadavo mokyklos viršininką[72], taip pat su Karo milicijos mokyklos kuopa dalyvavo Klaipėdos operacijoje, per kurią pasižymėjo[73], o jo karinė karjera daugiausia buvo susijusi su šia

60 Paskirtas mokyklos viršininku, kpt. J. Kuncaitis rikiuotėje esančių karių paprašė visada dirbti sąžiningai, nesvarbu, ar juos viršininkai mato ar ne, nes tik uoliai vykdydami savo pareigas visi gali pasiekti gerų rezultatų. J. Andrijauskas, Kariuomenės gyvenimas: Karo policijos mokykla, *Karys*, 1928, Nr. 17, p. 309; Mjr. Justino Kuncaičio tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 2K, b. 339, l. 4.

61 Mjr. Justino Kuncaičio tarnybos lapas, *ten pat*, l. 5.

62 Po metų nuo paskyrimo į naujas pareigas kpt. A. Čepui (Čepauskui) buvo suteiktas majoro karinis laipsnis. *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. II, Vilnius, 2002, p. 276.

63 *Ten pat*, p. 275, 276.

64 Kauno m. ir aps. komendanto 1934 m. birželio 5 d. įsakymas Nr. 156, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 13, l. 131; Kauno m. ir aps. komendanto 1934 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. 192, *ten pat*, l. 166.

65 Kauno m. ir aps. komendanto 1934 m. liepos 12 d. įsakymas Nr. 193, *ten pat*, 167; *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. II, 2002, p. 167.

66 *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. V, Vilnius, 2005, p. 278, 279.

67 *Ten pat*, t. VII, Vilnius, 2007, p. 12, 13.

68 Kauno karinio viršininko 1940 m. liepos 17 d. įsakymas Nr. 201, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 308, l. 244.

69 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 257.

70 Kauno karinio viršininko 1940 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. 195, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 308, l. 252ap.

71 Kauno karinio viršininko 1940 m. rugsėjo 12 d. įsakymas Nr. 258, *ten pat*, l. 316ap.

72 Vyr. ltn. L. Kaufmanas 1919 m. birželio 14–17 d. laikotarpiu pavadavo Karo lauko milicijos kuopos vadą, o Karo milicijos mokyklos viršininką pavadavo šiais laikotarpiais: 1920 m. gegužės 22–23 d., 1921 m. rugpjūčio 6–12 d., rugpjūčio 30–rugsėjo 11 d., 1922 m. sausio 16–17 d., vasario 3–kovo 1 d., kovo 19–20 d., rugpjūčio 7–27 d., gruodžio 7–9 d., 24–26 d., 1923 m. kovo 30 d., 1924 m. liepos 5–rugsėjo 5 d. Mjr. Liudo Kaufmano tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 2K, b. 80, l. 4, 5, 6ap.

73 Pasižymėjusių karininkų 1-os grupės sąrašas, gautas Rikiuotės skyriaus 1923 m. gegužės 17 d., registracijos Nr. 490, *ten pat*, l. 65, 65ap.

mokykla[74]. Karininką geru žodžiu minėjo kolegos ir laikė jį vienu iš Karo policijos mokyklos viršininkų[75].

Per dvidešimt vienus Karo policijos gyvavimo metus Karo policijos mokyklos viršininko pareigas formaliai ėjo aštuoni karininkai (mjr. E. Berentas, kpt. I. Morkūnas po du kartus), iš kurių penki buvo jaunesnieji karininkai (kapitonai) ir trys vyresnieji karininkai (majorai[76]). Šiame sąraše neminimas krn. J. Jočys, kuris buvo ne Karo policijos mokyklos viršininkas, o Karo lauko milicijos kuopos vadas.

Karininkai į Karo policijos mokyklą buvo skiriami Kauno m. ir aps. komendanto, o liktiniai puskarininkiai – mokyklos viršininko įsakymu. Karo policijos tarnybos personalas dorovės, sveikatos ir tarnybos atžvilgiu turėjo būti tinkamas tarnauti šioje institucijoje[77]. Mokyklos būrininkų ir kuopininkų pareigas eiti buvo skiriami viršilos, kurių prerogatyva buvo vadovauti karių būriui ir teikti pagalbą kuopos ar būrio vadui[78]. Ginklininko pareigos buvo patikėtos vyresniajam puskarininkiui, o paramedikais buvo vyresnieji ir jaunesnieji puskarininkiai[79].

Pažymėtina, kad tiek į Lietuvos kariuomenę, tiek ir į Karo policijos mokyklą nebuvo priimamos moterys. Lietuvos Vyriausybės atsišaukimuose, taip pat karinę prievolę apibrėžiančiuose teisės aktuose įvardijami tik vyrai, kurie turi atlikti karinę prievolę[80]. Karo metu vykdyti ne rikiuotės karinę tarnybą krašto apsaugos ministro nustatyta tvarka į kariuomenę galėjo būti imamos ir moterys – savanorės. Kariuomenei buvo reikalingi tam tikri specialistai, įskaitant ir moteris, todėl jos galėjo būti pašauktos atlikti privalomąją tarnybą kariuomenėje, taip pat jos įstaigose ar įmonėse[81]. Taigi moterų Lietuvos kariuomenėje tarpukariu buvo, bet jos daugiausia specializavosi medicinos, aptarnavimo, maisto ruošos srityse ir, būdamos civilės, teikė kitas logistines paslaugas, kurios buvo reikalingos kariuomenei.

1919 m. liepos 18 d. įkurtai Apskrities kuopai buvo skirti 5 karininkų, 1 viršilos, 5 vyresniųjų karių ir 15 jaunesniųjų karių, taip pat 200 eilinių etatai[82]. Tų pačių metų gruodį Apskrities kuopa performuota į Karo lauko milicijos kuopą[83]. 1920 m. sausio 1 d. Karo lauko milicijos kuopos pagrindu suformavus Karo milicijos mokyklą[84], imta skirti daugiau dėmesio mokyklos personalo atrankos kriterijams. Karo milicijos mokyklos tikslas – paruošti rikiuotės puskarininkius, kurie

---

74 *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. IV, Vilnius, 2004, p. 179.

75 Z. Veliuoniškis, Prie ats. majoro Liudo Kaufmano kapo, *Karys*, 1938, Nr. 1, p. 18; Z. Gerulaitis, A. a. ats. mjr. Liudas Kaufmanas, *Kardas*, 1938, Nr. 1, p. 19.

76 Du karininkai, tai yra kpt. Justinas Kuncaitis ir kpt. Albinas Čepas (Čepauskas), majorų karinius laipsnius gavo tarnaudami Karo policijos mokykloje, nors vadovavimą mokyklai pradėjo turėdami kapitonų karinius laipsnius. *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. IV, Vilnius, 2004, p. 313. *Ten pat*, t. II, Vilnius, 2002, p. 276.

77 Karinės tarnybos įstatymas // *Vyriausybės žinios*, 1936 m. gruodžio 11 d., Nr. 561, 198 straipsnis.

78 Viršila – kuopos šeimininkas, kuopos tėvas, geriausiai išmanantis visų kareivių reikalus, taip pat jis yra tarpininkas tarp kareivių ir kuopos vado. Viršila rūpinasi tvarka kuopoje, kareivių auklėjimu, mandagumu ir valdiško turto saugojimu. Jis turi daug daugiau įtakos kuopos kareiviams, palyginti su jaunesniaisiais karininkais, todėl jis turi būti sąžiningas, taktiškas ir autoritetingas. A. Ramanauskas, Virštarnybinių puskarininkių klausimu, *Karys*, 1923, Nr. 8, p. 90, 91. V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.,* Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 423.

79 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 262.

80 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 30, 80.

81 Karinės prievolės įstatymas // *Vyriausybės žinios*, 1936 m. birželio 30 d., Nr. 538, 7 straipsnis.

82 *Kauno karo komendantūra 1919–1929,* red. P. Jurgelevičius, Kaunas, 1930, p. 15.

83 Mjr. Kosto Rudaičio tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 5, b. 2336, l. 4.

84 Kauno karo komendanto 1920 m. vasario 3 d. įsakymas Nr. 34, *ten pat*, f. 1126, ap. 4, b. 219, l. 84.

būtų susipažinę su karo milicininkų pareigomis[85]. Į mokyklą karinis personalas buvo renkamas iš kareivių, mokančių skaityti ir rašyti, geriausių doros atžvilgiu ir ištarnavusių kariuomenėje ne daugiau kaip tris mėnesius[86]. Pažymėtina, kad nors mokykla oficialiai deklaravo aukštus nepriekaištingo elgesio reikalavimus kandidatams, vis dėlto į ją patekdavo ir asmenų, turinčių kriminalinę praeitį[87]. Į Karo milicijos mokyklą būdavo priimami beveik vien lietuviai, ne žemesni kaip 170 cm ūgio[88]. Po šešių savaičių pradinio mokymo nuo 36 iki 40 gabesnių karių būdavo perkeliami į mokomąjį būrį, kur mokslas trukdavo šešis mėnesius[89]. Minėti karo policijos tarnybos personalo komplektavimo principai turėjo užtikrinti tinkamą tarnybos funkcionavimą.

Pažymėtina, kad tie kareiviai, kurie kariuomenėje buvo ištarnavę tris mėnesius, turėjo duoti pasižadėjimą, jog pabaigę mokyklą ištarnaus būdami savanoriais kariuomenėje papildomai tris, o puskarininkiai ir viršilos – aštuonis mėnesius[90]. Kareiviai turėjo mokytis devynis mėnesius, o puskarininkiai ir viršilos – keturis mėnesius. L. Kasparaitė-Balaišė pastebi, kad „<...> tiek laiko turėjo pakakti kokybiškam karo policininkų rengimui“[91].

1922 m. kariai, kurie buvo baigę Karo milicijos mokyklą ir kurie vėliau buvo netinkami tolesnei tarnybai šioje institucijoje, galėjo būti perkelti į kitas kariuomenės dalis tolesnei karinei tarnybai atlikti[92]. Mokykla toliau tęsti tarnybą pasilikdavo geriausius karius. Dažniausia kariai buvo perkeliami į geležinkelių policiją, kur buvo laukiamiausi ir kur jiems buvo teikiama pirmenybė[93]. Tokia pati padėtis išliko ir vėlesniu Karo policijos mokyklos funkcionavimo laikotarpiu. Tolesnei tarnybai kariai buvo siunčiami ir į karo kalėjimą[94]. Baigę tarnybą kariuomenėje, kariai galėjo tarnybą tęsti civilinėje policijoje[95], nes karo policijos tarnyba buvo traktuojama kaip prioritetinė priimant į civilinę policiją[96].

---

85 1922 m. kovo 31 d. Karo milicijos mokyklos dėsniai, 1 punktas, *LCVA,* f. 1126, ap. 2, b. 222, l. 15.

86 Pretendentai į Karo policijos mokyklą buvo parenkami iš pėstininkų dalyse nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą atliekančių šauktinių kareivių, atitinkančių keliamus elgesio ir intelekto reikalavimus. Pažymėtina, kad į šią mokyklą galėjo patekti ne tik nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą joje atliekantys kariai, bet ir kariai iš kitų karinių dalinių. L. Kasparaitė-Balaišė, Būsimųjų Lietuvos kariuomenės karo policininkų švietimo organizavimas XX a. 4-ojo deš. antroje pusėje, *Karo archyvas*, t. XXX, Vilnius, 2015, p. 317.

87 *Ten pat*, p. 340.

88 Lietuvos Respublikos KAM Generalinio štabo 1921 m. rugpjūčio 11 d. raštas, adresuotas 1-osios, 2-osios, 3-iosios, 4-osios pėstininkų divizijų vadams, *LCVA*, f. 10, ap. 1, b. 66, l. 516.

89 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.,* Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 423.
Kariai, baigę keturių savaičių programą ir davę priesaiką, buvo perkeliami į mokomąjį būrį, kuriame buvo vykdomas specialusis mokymas, skirtas karo policininko ir žvalgybininko pareigybei (L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 252). Įprastai bendrasis karinis rengimas mokomojoje kuopoje prieš duodant priesaiką trukdavo šešias savaites (*Kareivinės, tapusios Klaipėdos universitetu*, sud. V. Safronovas, Klaipėda, 2012, p. 44).

90 1922 m. Karo milicijos mokyklos dėsniai, 3 ir 4 punktai, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 222, l. 15.

91 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 252.

92 1922 m. kovo 31 d. Karo milicijos mokyklos dėsniai, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 222, l. 15ap.

93 1922 m. žandarų puskarininkių priėmimo, paskyrimo į vietas, paliuosavimo ir baudimo taisyklės, *ten pat*, f. 1471, ap. 1, b. 1, l. 42.

94 Kauno m. ir aps. komendanto 1937 m. liepos 26 d. įsakymas Nr. 208, *ten pat*, b. 42, l. 211.

95 Kauno aps. policijos vado 1939 m. vasario 8 d. raštas, adresuotas Karo policijos mokyklos viršininkui, *ten pat*, b. 93, l. 71.

96 Dažnu atveju civilinės policijos viršininkai kreipdavosi į Karo policijos mokyklos viršininką, prašydami rekomendacijų apie pretendentą, kuris buvo baigęs Karo policijos mokyklą ir ketino įsidarbinti į civilinę policiją. Teirautasi, kaip pretendentas atliko jam pavestas užduotis, ar buvo klusnus, darbštus, blaivus, drausmingas, ar pretendentas tiktų policijos tarnybai. Kauno aps. policijos vado 1938 m. rugpjūčio 3 d. raštas Nr. 6803, adresuotas Karo policijos mokyklos viršininkui, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 63, l. 254.

Karo milicijos mokyklos kuopa. Kaunas, apie 1922 m. Pirmoje eilėje 1-as iš kairės stovi mokyklos viršininkas vyr. ltn. Kostas Rudaitis–Rudavičius. Tarp 5-o ir 6-o iš dešinės pirmoje eilėje stovinčių karių, jų viduryje (antroje eilėje) stovi eil. Juozapas Vilkas
(Joanos Rudinskienės asmeninio fotoarchyvo nuotrauka)

Karo milicijos mokyklos III laidos absolventai. Kaunas, 1922 m. Antroje eilėje iš dešinės: 6-as sėdi Kauno karo komendantas kpt. Vladas Braziulis (Braziulevičius), 7-as – Vietinės kariuomenės brigados štabo karininkas kpt. Vincas Vitkauskas, 9-as – mokyklos karo kapelionas Adolfas Sabaliauskas
(VDKM, Fa-14524)

Kandidatus, kurie būdavo gabesni ir labiau išsilavinę, į mokomąjį būrį rinkdavo kuopų vadai[97]. Tokiu būdu buvo komplektuojamas tik Karo policijos mokyklos Mokomasis būrys[98], atsižvelgiant į tris pagrindinius jau minėtus kriterijus, kuriuos turėjo atitikti kariai: tarnauti Lietuvos kariuomenėje, būti raštingi, tai yra mokėti skaityti ir rašyti, ir būti nepriekaištingos reputacijos.

Remiantis 1920 m. Karo lauko milicijos bataliono etatų projektu, matyti, kad batalioną, neįtraukiant nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos karių, sudarė 131 etatas: bataliono vadas, adjutantas, kuopų vadai (4), būrių vadai (l2), viršilos (35), puskarininkiai (54), ginklininkai, ūkvedžiai (2); vyriausieji sanitarai, jaunesnieji sanitarai (2), raštininkai (10), siuvėjai (2), batsiuviai (3), virėjai (3)[99]. 1921 m. Karo milicijos mokykloje, be kelių karininkų, tarnavo viršila, 4 vyresnieji puskarininkiai, 11 jaunesniųjų puskarininkių, 9 grandiniai ir 112 eilinių. Iš viso 1921 m. Karo milicijos mokykloje buvo 137 kareiviai, į šį skaičių neįtraukiant karininkų[100].

Remiantis 1922 m. gegužės mėn. priesaiką davusių Karo milicijos mokyklos karių sąrašu, galima teigti, kad mokyklos struktūra buvo paprasta: 1-oji kuopa, kurią sudarė 80 karių, 2-oji kuopa, kurią sudarė 135 kariai, ir puskarininkių būrys, sudarytas iš 11 profesinės karo tarnybos karių[101]. Iš viso 226 kariai ir puskarininkiai, į šį skaičių neįtraukiant karininkų.

Jau nuo XX a. 3 deš. vidurio Karo policijos mokyklą, kuri buvo atskiros pėstininkų kuopos sudėties, sudarė viršininkas – majoras, žandarų būrio vadas – kapitonas, 3 leitenantai, 2 viršilos, 15–30 puskarininkių ir apie 300 kareivių[102]. Nuo 1931 m. mokykloje pradėjo veikti neetatinė ugniagesių komanda[103], kurios paskirtis buvo priešgaisrinė apsauga daliniuose ir pagalba miesto ugniagesių komandoms didelių gaisrų atveju[104]. Pažymėtina, kad nuo 1931 m. birželio 15 d. iki 1935 m. birželio 14 d. Karo policijos mokyklos ugniagesiai gesinti gaisrų buvo iškviesti 25 kartus[105].

1931 m. duomenimis, Karo policijos mokyklą sudarė 1-asis, 2-asis ir 3-iasis būriai, taip pat žandarų ir mokomasis būriai[106].

1937 m. duomenimis, Karo policijos mokyklos 1-ąją kuopą sudarė 1-asis ir mokomasis būriai, 2-ąją – 3-iasis, 4-asis ir karo policininkų būriai[107].

---

97 Karo policijos mokyklos viršininkas raporte Kauno kariniam viršininkui pažymėjo, kad „pertvarkius Karo policijos mokyklą po jaunųjų kareivių mokymo gabesnieji išeitų mokomojo dalinio specialų žandarų kursą (apie 54 žmonės), o silpnieji būtų palikti eiliniais ir neštų įgulos sargybas“. Karo policijos mokyklos viršininko 1940 m. liepos 18 d. raportas Nr. 658, skirtas Kauno kariniam viršininkui, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 331, l. 72.

98 Karo policijos mokykla buvo atskirosios pėstininkų sudėties. Ją sudarė dvi dalys: mokomoji ir karo policininkų. V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.,* Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 423. Mokomąją dalį sudarė 1-asis, 2-asis ir 3-iasis būriai. Kauno karo komendanto 1920 m. lapkričio 6 d. įsakymas Nr. 312, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 331, l. 15.

99 1920 m. Karo lauko milicijos bataliono etatų sąrašai, *ten pat*, f. 1129, ap. 2, b. 129, l. 33.

100 1921 m. Kauno m. ir aps. komendantūros Karo milicijos mokyklos dienynas, *ten pat*, f. 1126, ap. 4, b. 69, l. 6.

101 Kauno karo komendanto 1922 m. gegužės 11 d įsakymas Nr. 131, *ten pat*, ap. 1, b. 10, l. 21ap., 41ap; Kauno karo komendanto 1922 m. gegužės 22 d. įsakymas Nr. 142, *ten pat*, l. 52, 53.

102 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.,* Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 423.

103 Krašto apsaugos ministro 1931 m. sausio 29 d. įsakymas kariuomenei Nr. 8.

104 Krašto apsaugos ministro 1928 m. birželio 15 d. *įsakymas kariuomenei* Nr. 49.

105 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014 p. 283.

106 Kauno m. ir aps. komendantūros Karo policijos mokyklos užsiėmimų tvarkaraštis, patvirtintas Karo policijos mokyklos viršininko 1931 m. birželio 8 d. įsakymu Nr. 635, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 215, l. 156, 156a, 156b, 156c, 156d, 156e.

107 Kauno m. ir aps. komendanto 1937 m. sausio 23 d. įsakymas Nr. 23, *ten pat*, f. 1471, ap. 1, b. 42, l. 23.

Vokiškos gaisrų gesinimo įrangos, kurią naudojo Karo policijos mokyklos ugniagesių komanda, pavyzdžiai, 1931 m.
(LCVA, f. 1471, ap.1, b. 5, l. 4, 4ap)

Vinjetė: Kauno m. ir aps. komendantūros Karo policijos mokyklos vadai, liktiniai viršilos ir puskarininkiai. Kaunas, 1934 m.
(LCVA, V-052)

Karo policijos mokyklos kariai. Kaunas, 1938 m. (militaria.lt)

XX a. 4 deš. du kartus per metus Karo policijos mokykloje besimokančių karių gretas papildydavo apie 100 naujokų, karo prievolininkų, ne jaunesnių nei 21 m. ir ne vyresnių nei 35 m. amžiaus. Karo policijos mokykloje kariai turėjo tarnauti pusantrų metų[108]. 1938 m. gegužės mėn. duomenimis, daugiausia naujokų atlikti nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos į Karo policijos mokyklą atvyko iš Kauno apskrities. Iš viso jų buvo 32. Naujokų skaičius iš kitų Lietuvos apskričių pasiskirstė taip: Šiaulių – 19, Marijampolės – 16, po 10 iš Biržų, Panevėžio ir Utenos, Alytaus – 6, Vilkaviškio – 2[109]. Naujokų priėmimas buvo vykdomas gegužės ir lapkričio mėn.[110] Panašus naujokų, atvykusių į Karo policijos mokyklą atlikti nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos, skaičius ir pasiskirstymas pagal apskritis buvo ir ankstesniais mokyklos funkcionavimo metais.

1939 m. sausio mėn. Karo policijos mokykloje dėl padidėjusio karių skaičiaus vietoj dviejų kuopų buvo suformuotos trys kuopos[111]. Remiantis tų pačių metų gegužės 11 d. žiniomis, šias tris kuopas sudarė 7 karininkai, 2 viršilos, 17 puskarininkių, 24 jaunesnieji puskarininkiai, 44 grandiniai, 172 eiliniai ir 103 naujokai. Bendras Karo policijos mokyklos karių skaičius, įskaitant ir karininkus, buvo 369[112]. Tuo metu mokykla pradėjo ruošti ne tik karo policininkus, bet ir prieššarvinės apsaugos pėstininkus[113].

---

108 Karo prievolės įstatymas // *Vyriausybės žinios*, 1936 m. birželio 30 d. Nr. 538, 70, 89, 112 straipsniai.

109 1938 m. gegužės 4–5 d. naujokų, atvykusių karo tarnybai į Karo policijos mokyklą, sąrašas, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 271, l. 109, 110.

110 Karo policijos mokyklos 1938 m. gegužės 1 d. kareivių šaukimo sąrašas, *ten pat*, f. 1471, ap. 1, b. 45, l. 11; Karo policijos mokyklos 1938 m. lapkričio 1 d. kareivių šaukimo sąrašas, *ten pat*, l. 17.

111 Karo policijos mokyklos viršininko 1940 m. liepos 18 d. raportas dėl mokyklos sudėties pertvarkymo (slaptai), adresuotas Kauno kariniam viršininkui, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 331, l. 72.

112 1939 m. Karo policijos mokyklos paros sudėties žinių knygelė, *ten pat*, ap. 5, b. 68, l. 1.

113 Prieššarvinė apsauga – specialiosios priemonės ir kovos veiksmai priešo tankų ir šarvuotųjų kovos mašinų atakoms atremti ir jiems naikinti (*Enciklopedinis karybos žodynas*, sud. P. A. Čiočys, J. Janukevičius, E. Jasiulionis *et alii*, Vilnius, 2008, p. 167). Karo policijos mokykloje buvo dvi prieššarvinės kuopos, kurias, 1939 m. duomenimis, sudarė 174 Karo policijos mokyklos kariai (1939 m. Karo policijos mokyklos paros sudėties žinių knygelė, *LCVA*, f. 1126, ap. 5, b. 68, l. 1).

1939 m. duomenimis, 2-osios prieššarvinės kuopos, sudarytos iš trijų būrių, Kuopos vado vadovavimo skyriaus ir vairuotojų, personalą sudarė 88 kariai. Kuopos vadu buvo paskirtas kpt. I. Morkūnas. Į šios kuopos sudėtį, be kuopos vado, dar įėjo 2 būrių vadai, 2 būrininkai, 7 skyrininkai, 6 skyrininkų pavaduotojai, 6 taikytojai, 12 pabūklininkų, 28 vairuotojai (automobilių ir motociklų), 4 žvalgai, 7 ryšininkai, 6 kulkosvaidininkai, tolininkas[114], raštininkas-pasiuntinys, 2 pasiuntiniai, 2 sanitarai ir gydytojas[115].

Pažymėtina, kad 1939 m. Karo policijos mokykloje trūko personalo dėl didinamų sargybų skaičiaus ir dėl institucijai vienu metu keliamų skirtingų uždavinių. Praktika parodė, kad 1939 m. rugsėjo 17 d. dėl karo policininkų trūkumo nebuvo tinkamai organizuota mobilizuotų karių priežiūra ir vykdyta policinė funkcija. Mobilizuojant karius, dalyvavo dvi Karo policijos mokyklos prieššarvinės kuopos, iš kurių viena rekvizuotais sunkvežimiais išvyko į žygį, kiti karo policininkai, kurie nebuvo įtraukti į Karo policijos mokyklos prieššarvinių kuopų sudėtį, vykdė policinę funkciją. Karių mobilizacija parodė, kad Karo policijos mokykla negalėjo tinkamai vykdyti dviejų uždavinių vienu metu. Pastebėta, kad mokyklai mobilizacijos metu reikėtų palikti tik vieną uždavinį – arba vykdyti prieššarvinės kuopos uždavinį, arba policinę priežiūrą. Po mobilizacijos paskelbimo pirmosiomis valandomis Karo policijos mokyklos kariams teko eiti ir visas įgulos sargybas. 1939 m. rugsėjo 25 d. pradėta vykdyti demobilizacija, o Karo policijos mokyklos kariai turėjo prižiūrėti, kaip grąžinami mobilizacijos metu kariams išduoti daiktai ir ginklai[116].

Taigi, kintant Karo policijos uždaviniams ir funkcijoms, ši teisėsaugą Lietuvos kariuomenėje ir prireikus už jos ribų palaikanti institucija plėtėsi, dėl to didėjo ir jos personalo skaičius. Nuo Karo milicijos mokyklos sukūrimo iki Karo policijos mokyklos likvidavimo institucija visada turėjo du ypatingus būrius: mokomąjį ir žandarų (pastarieji vykdydavo patruliavimą)[117], taip pat kelis nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos karių būrius.

Mokymas ir karinis rengimas

Profesionalus karo policininkų[118] rengimas prasidėjo tik 1920 m. sausio 1 d. įsteigus Karo milicijos mokyklą. Šioje mokykloje kariai buvo mokomi bendrųjų karinių dalykų, o gabesni ir atrinkti į mokomąjį būrį karo policininkai mokėsi pagal specialiųjų karinių dalykų programą[119]. Karo policijos mokyklos karių mokymo sistema buvo paremta šešių savaičių bendruoju teoriniu ir praktiniu pėstininkų mokymu[120], kurį sudarė bendrieji karo tarnybos dalykai: Pėstininkų, Vidaus ir Lauko tarnybų, Šautuvų ir Drausmės statutai[121].

Buvo mokoma tokių dalykų:

1. Bendrojo karinio rengimo pagal pėstininkų rikiuotės puskarininkių mokyklos programas.
2. Specialiojo mokymo, skirto karo policininko ir žvalgybininko pareigybei[122].

Karo policininkai buvo mokomi pagal teorinį ir praktinį pėstininkų, gatvių kautynių ir karo

114 Specialus stebėtojas su tolimačiu (panašiu į žiūronus).

115 1939 m. 2-osios prieššarvinės kuopos karių pasiskirstymas pareigomis, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 93, l. 514, 515.

116 Karo policijos mokyklos viršininko 1939 m. spalio 9 d. raportas Nr. 1036, adresuotas Kauno m. ir aps. komendantui (slaptai), *ten pat*, f. 1126, ap. 4, b. 331, l. 17, 18.

117 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.,* Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 423.

118 Nuo šios vietos monografijos autorius, kalbėdamas apie Karo policijos mokyklos karių mokymą ir karinį rengimą, šiuos karius įvardins karo policininkais.

119 1922 m. kovo 31 d. Karo milicijos mokyklos dėsniai, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 222, l. 15.

120 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.,* Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 423.

121 1937 m. Karo policijos mokyklai reikalingų statutų sąrašas, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 10, l. 45, 45ap.

122 1922 m. kovo 31 d. Karo milicijos mokyklos dėsniai, *ten pat*, f. 1126, ap. 2, b. 222, l. 15.

policininko kursą[123]. Švietimas Karo policijos mokykloje dažniausia buvo mokyklos puskarininkių ir karininkų prerogatyva[124]. Pratybas vedė ir paskaitas skaitė mokyklos viršilos ir puskarininkiai. Kai kurias paskaitas, tiesa, tik savaitgaliais, skaitydavo ir Karo policijos mokyklos viršininkas[125]. Pavyzdžiui, 1938 m. balandžio mėn. mokyklos viršininkas kpt. Jeronimas Sabaliauskas skaitė paskaitą „Tauta, valstybė“[126]. Karo policijos mokykloje rengiant ir mokant karo policininkus buvo susiduriama ir su sunkumais, ypač neigiamą įtaką mokymo procesui turėjo didelis karo policininkų užimtumas vykdant tarnybas[127]. Viena iš įdomesnių priežasčių, kodėl sudėtingesnis tapdavo karo policininkų mokymo procesas, buvo ir mirties bausmių vykdymas, sušaudant nuteistuosius. Mirties bausme nuteistų asmenų sušaudymas vykdavo naktimis, o mintis apie nužudytą žmogų paprastai ilgam užvaldydavo karių pasąmonę[128].

Bendrasis karo policininkų karinis rengimas mažai kuo skyrėsi nuo bendrojo karių karinio rengimo, vykdomo kitose Lietuvos kariuomenės dalyse. Naujokai pirmiausia būdavo supažindinami su tvarka kuopoje. Buvo mokoma rikiuotės veiksmų, kaip stovėti, vaikščioti, daryti sukinius. Pagrindiniai ginklai buvo šautuvai, lengvasis kulkosvaidis, pistoletas ir granatos[129]. Karo policininkai, kaip ir kiti Lietuvos kariuomenės kariai, buvo mokomi pažinti ginklų sudedamąsias dalis, išmanyti jų taktines ir technines charakteristikas. Kariai buvo mokomi Vidaus tarnybos, Sargybų, Lauko tarnybos, Drausmės statutų, buvo atliekama daug šaudymo pratimų. Karo policininkai buvo mokomi Lietuvos istorijos ir geografijos. Jauni kareiviai buvo mokomi naudoti ir prižiūrėti šautuvą, lengvąjį kulkosvaidį. Karo policijos mokykla turėjo prieštankinių ir priešlėktuvinių pabūklų *Oerlikon*, kuriuos kariai buvo mokomi prižiūrėti ir jais naudotis[130]. Karo policininkams buvo dėstomos teorinės žinios apie cheminio ginklo panaudojimą, priešcheminę, priešlėktuvinę, prieššarvinę apsaugą[131], kautynių su durtuvais ypatybes[132], topografiją ir fortifikaciją. Karo policininkai buvo supažindinami ir su ryšių priemonėmis, dėstomos higienos ir tikybos paskaitos. Praktiniai įgūdžiai buvo gilinami per šaudymo, granatų mėtymo, apkasų įrengimo, taktinių manevrų pratybas[133]. Taip pat buvo dėstomi prancūzų bokso, japonų *džiudžitsu* kovos meno paslaptys ir kiti dalykai[134].

123 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.,* Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 423.

124 L. Kasparaitė-Balaišė, Būsimųjų Lietuvos kariuomenės karo policininkų švietimo organizavimas XX a. 4-ojo deš. antroje pusėje, *Karo archyvas*, t. XXX, Vilnius, 2015, p. 334.

125 *Ten pat*, p. 335, 336.

126 1938 m. balandžio 16 d. Karo policijos mokyklos 1-os kuopos užsiėmimų tvarkaraštis, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 79, l. 26.

127 Švietimas karo policijos mokykloje, *Karys*, 1925, Nr. 23, p. 315.

128 A. Sabaliauskas, *op. cit.*, *Juodasis kryžius, arba palydėti pasmerktieji*, sud. S. Skrodenis, Vilnius, 2006, p. 71, 72.

129 Išsamių duomenų, kokias specialiąsias priemones turėjo ir naudojo karo policininkai, nerasta. Vinco Kubertavičiaus atsiminimuose užsimenama, kad 1940 m. birželio mėn. viduryje jam, kartu su kitais Karo policijos mokyklos kariais, yra tekę guminėmis lazdomis vaikyti minią, susirinkusią pasitikti sovietų tankų Savanorių prospekto ir Kipro Petrausko gatvių sankryžoje, Kaune. V. Kubertavičius. Okupacija iš arti. Liudijimas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://alkas.lt/2018/06/28/v-kubertavicius-okupacija-is-arti-liudijimas/>.

130 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 81.

131 Bendroji prieššarvinė, priešcheminė ir priešlėktuvinė apsauga buvo dėstoma nuo 1938 m. Prieššarvine apsauga susirūpinti vertė tobulėjanti užsienio valstybių karinė technika. Ar pakankamai pasirengę kovai su šarvuočiais? *Kardas,* 1937, Nr. 12, p. 283.

132 Durtuvų kovos mokymas turėjo tokius pagrindinius tikslus: 1) ugdyti kario vikrumą, greitį ir mokyti valdyti šautuvą artimoje kovoje; 2) parengti kovotojus bendriems veiksmams, atakuojant priešo sustiprintas pozicijas. Mokėjimas fechtuotis šautuvu užtikrina kovotojams sumanumą ir ramumą susitikus su priešo durtuvu. Pėstininkų rikiuotės statuto papildymas: durtuvų mokymas, *Karys*, 1921, Nr. 31 (115), p. 362.

133 1936–1937 m. Karo policijos mokyklos kareivių užsiėmimų programos, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 41, l. 1–37.

134 Lietuvos Respublikos KAM Kauno karo komendantūros Karo lauko milicijos mokyklos eil. B. Teleišio 1920 m. birželio 22 d. liudijimas, *ten pat*, b. 1, l. 1.

Karo policijos mokyklos liktinių puskarininkių karinės pratybos – durtuvų kautynės. Kaunas, XX a. 3 deš.
(LCVA, P-03883)

Karo policijos mokyklos kariai pratybų metu. Kaunas, Karo policijos mokyklos kiemas, 1937 m.
Fotografas Juozas Timukas (VDKM, N-109, N-110)

Vadovaujantis 1920 m. patvirtintomis bendrojo karinio švietimo gairėmis, buvo siekiama, kad kariuomenėje, įskaitant ir Karo policijos mokyklą, neliktų nė vieno analfabeto (visiško beraščio), o kiekvienas išsilavinęs karys privalėjo prisidėti prie švietimo. Kiekviename kariniame vienete kiekvieną savaitę turėjo būti skaitoma kurios nors mokslo srities paskaita ir bent kartą per mėnesį tokia paskaita turėjo būti iš sveikatos srities[135]. Pažymėtina, kad 1921 m. birželio mėn. Karo milicijos mokykla iš Lietuvos kariuomenės Literatūros skyriaus gavo 50 egzempliorių Juozapo Damijonaičio gramatikos knygų, 40 egzempliorių aritmetikos uždavinynų (II dalį), 20 egzempliorių istorijos knygų ir vieną gamtos atlasą[136].

1921 m. pradžioje Literatūros skyrius žurnale *Karys* paskelbė švietimo programą, apimančią penkias sritis: 1) aritmetiką ir geometriją; 2) skaitymą ir rašymą analfabetams; 3) krašto pažinimą

135 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 443.

136 Kauno karo komendanto 1921 m. birželio 10 d. įsakymas Nr. 162, *LCVA*, f. 1126, ap. 1, b. 5, l. 17.

ir geografiją; 4) gamtos mokslus; 5) lietuvių kalbą jau mokantiems skaityti ir rašyti. Gyvenimo patirtis parodė, kad užsibrėžta programa buvo per plati; ji taip ir liko iki galo neįgyvendinta[137].

Kitais Karo policijos mokyklos gyvavimo metais bendrajam karo policininkų kariniam rengimui buvo skiriamas nemažas dėmesys. Karo policininkų veikla buvo specifinė, reikalaujanti iš jų daugiau intelektinių gebėjimų negu kitų karių tarnyba[138]. Dėl šios priežasties ir karo policininkų rengimas turėjo būti išskirtinis.

Specialųjį karo policininkų rengimą, skirtą karo policininko ir žvalgybininko pareigybei, sudarė tokie mokomieji dalykai:

1. Administracinė teisė.
2. Kariuomenės administracinė veikla.
3. Karo ir civiliniai teismai, jų administravimas ir veikla.
4. Teisės pažeidimo samprata. Valstybinio ir kriminalinio nusižengimo atskirtis. Nusižengimas, nusikaltimas ir tarnybinis (drausmės) pažeidimas.
5. Kriminalinės (baudžiamosios) teisės nuostatos, susijusios su tardymais, kuriuos vykdo milicijos valdininkai (tyrėjai):
   - 5.1. kas vykdo tardymą;
   - 5.2. tardymo pradėjimo pagrindai;
   - 5.3. areštų vykdymas, kratų vykdymas, įrašų rengimo taisyklės. Kratos: asmeninės, gyvenamuosiuose ir negyvenamuosiuose namuose, soduose ar daržuose, kluonuose ir t. t. Kratų rūšys, nuoseklumas darant kratą, kratų būdas, įkalčių paėmimas;
   - 5.4. įvykio vietos apžiūra, įkalčių surinkimas ir apsauga;
   - 5.5. tardymas;
   - 5.6. milicijos valdininkų (tyrėjų) nurodymų vykdymas, kai nėra teismo tardytojo;
   - 5.7. įvairių tyrimų vykdymas, kai nėra teismo tardytojo;
   - 5.8. tardymo užbaigimas;
   - 5.9. teisminės atskaitomybės samprata; taikos ir bendrosios įstaigos.
6. Bendri politiniai ir kriminaliniai tyrimai:
   - 6.1. slaptas tyrimas;
   - 6.2. slaptą informaciją perduodančių asmenų suradimas;
   - 6.3. nusikaltėlio fotoroboto sudarymas žodžiais (išvaizdos apibūdinimas);
   - 6.4. išorinės išvaizdos keitimas (maskavimasis).
7. Taisyklės, nustatančios asmenų dokumentacijos patikrinimo tvarką.
8. Areštuotų asmenų transportavimo taisyklės.
9. Ginklo panaudojimo taisyklės ir atsakomybė už neteisėtą ginklo panaudojimą[139].

Karo milicijos kariams, priskirtiems prie geležinkelio, be minėtų mokomųjų dalykų, dar reikėjo mokytis:

---

137 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 443, 444.

138 L. Kasparaitė-Balaišė, Būsimųjų Lietuvos kariuomenės karo policininkų švietimo organizavimas XX a. 4-ojo deš. antroje pusėje, *Karo archyvas*, t. XXX, Vilnius, 2015, p. 318.

139 1922 m. kovo 31 d. Karo milicijos mokyklos dėsniai, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 222, l. 15, 16.
Ginklą karo policininkas galėjo panaudoti tik tada, kai visos kitos įmanomos priemonės buvo išnaudotos, tai yra tik kraštutiniu atveju (1936 m. birželio 16 d. Kauno m. ir aps. komendantūros Karo policijos mokyklos Mokomojo būrio lauko žandarų mokymo programa, 23 punktas, *ten pat*, f. 1471, ap. 1, b. 10, l. 100). Ginklą karo policininkai panaudodavo sulaikymo metu. Pavyzdžiui, vienas Karo milicijos būrio karys iššovė 2 vnt. 9 mm kalibro šovinių, sulaikydamas kišenvagį (1921 m. birželio 19 d. Kauno karo komendanto įsakymas Nr. 171, *ten pat*, f. 1126, ap. 1, b. 5, l. 37).

1. Bendrąją geležinkelių signalizacijos tvarką.

2. Geležinkelių maršrutų tvarką.

3. Komercijos protokolų rašymo formą ir tvarką.

4. Tardymo ir tyrimo tvarką įvykus eismo įvykiui ar kitiems nelaimingiems atsitikimams, susijusiems su geležinkelio veikla[140].

Kariai turėjo būti susipažinę su raštvedybos pagrindais ir gebėti rengti raportus, pranešimus, ataskaitas ir kitą tarnybinę dokumentaciją. Baigusiems Karo milicijos mokyklą ne mažesniu balu kaip 4, pagal penkiabalę vertinimo sistemą, buvo suteikiama I rūšies jaunesniojo puskarininkio kvalifikacija, o baigusiems šią mokyklą mažesniu balu nei 4, buvo suteikiama II rūšies eilinio kvalifikacija. Tie, kurie baigė Karo milicijos mokyklą ir tarnavo pagal specialybę, buvo prilyginami tam tikros rūšies specialistams: viršilos – prie I rūšies, vyresnieji puskarininkiai – prie II rūšies, jaunesnieji puskarininkiai – prie III rūšies, o eiliniai – prie IV rūšies specialistų[141]. Pažymėtina, kad vėliau, tai yra nuo XX a. 3 deš. vidurio, Karo policijos mokykloje penkiabalė vertinimo sistema buvo pakeista į dešimtbalę vertinimo sistemą. Keitėsi ne tik Karo policijos mokyklos karių, paskirtų į mokomąjį būrį, vertinimo sistema, bet ir patys mokymo dalykai.

Kaip periodiniame leidinyje *Karys* skelbė pati Karo policijos mokykla, knygų, skirtų mokyti, trūkumo nebuvo. Kiekvienas besimokantis karys būdavo aprūpintas lietuvių kalbos gramatikos, Lietuvos istorijos, geografijos, aritmetikos uždavinių knygomis; klasėse būdavo geografijos pamokoms skirtų gaublių, atlasų ir žemėlapių[142].

Svarbu paminėti ir vieną iš karo policininkų ugdymo elementų – dainavimo pamokas. Jos vykdavo 3–4 kartus per savaitę. Kariai turėjo mokėti dainuoti ne tik liaudies, bet ir karines dainas. Karinės dainos turėjo pakelti nuotaiką, pasiryžimą ir ugdyti karišką dvasią. Dainavimo ir dainų prasmė buvo siejama su asmeniniu pasitikėjimu, idėjų skatinimu ir paklusnumu tarnyboje. Visuomenė žavėjosi dainuojančiais kariais, o patys kariai jautėsi pakiliai, suvokdami savo tarnybos prasmę. Karo policininkams dainavimo pamokos turėjo būti ir atsipalaidavimo priemonė po ilgų dienos užsiėmimų[143]. Galima teigti, kad Karo policijos mokykla, be bendrųjų karinių ir specialybės dalykų mokymo, buvo ir švietėjiška institucija, kurioje veikė orkestras, vyko teatro vaidinimai ir kita kultūrinė veikla.

Karo policijos mokyklos XX a. 4 deš. mokomojo būrio kursantų žinioms įvertinti buvo skirti 23 egzaminai: rikiuotės, fizinio lavinimo, šautuvo, lengvojo kulkosvaidžio, pistoletų, šaudybos žinių, automatinių pabūklų, granatų, vidaus tarnybos, drausmės statuto, įgulos ir sargybos tarnybos, bendrųjų žinių (tarnybos eiga, maisto daviniai, kareivių rūbai, atlyginimas ir kitos piniginės išmokos, ginkluotų pajėgų vadovybė ir organizacija)[144], priešlėktuvinės, priešcheminės,

---

140 1922 m. kovo 31 d. Karo milicijos mokyklos dėsniai, *ten pat*, ap. 2, b. 222, l. 16.

141 *Ten pat*.

142 Švietimas Karo policijos mokykloje, *Karys*, 1925, Nr. 23, p. 183. Monografijos įžanginėje dalyje buvo minėta, kad leidiniuose pateiktus faktus reikia vertinti atsargiai ir kritiškai, nes kai kuriais atvejais juose pateikta informacija gali atspindėti ne patį įvykį, o būdą, kaip informaciją apie įvykį norėta pateikti visuomenei, formuojant tam tikrą visuomenės nuomonę ar požiūrį.

143 K. Abaravičius, Karo pedagogika (konspektas), Kaunas, 1939, p. 19; Dainos mūsų kariuomenėje, *Kardas*, 1925, Nr. 15, p. 11; L. Kasparaitė-Balaišė, Būsimųjų Lietuvos kariuomenės karo policininkų švietimo organizavimas XX a. 4-ojo deš. antroje pusėje, *Karo archyvas*, t. XXX, Vilnius, 2015, p. 333.
Įdomus faktas: 2018 m. rugpjūčio 3 d. įkurtas Karo policijos Mokymo centras yra Karo policijos mokyklos tradicijų tęsėjas, pavyzdžiui, dainavimo mokymas taip pat užima ypatingą vietą šiandieniniame karo policininkų ugdymo procese.

144 1936–1937 m. Karo policijos mokyklos kareivių užsiėmimų programos, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 41, l. 1–37.

prieššarvinės apsaugos, žemėlapių skaitymo, karo lauko įrengimo, krašto saugumo, užsienio valstybių šautuvų, švietimo (Lietuvos istorija nuo seniausiųjų laikų iki karaliaus Mindaugo, Liublino unija, Abiejų Tautų Respublikos padalijimai, XIX a. istorija, Didysis Vilniaus Seimas, vokiečių okupacija, Kauno komendantūros darbai, istorinės asmenybės, perskaityto teksto atpasakojimas, nesudėtingų matematikos uždavinių sprendimas ir Europos geografinės žinios, tikyba)[145], taktinio mokymo ir žandarų tarnybos[146].

LIETUVOS RESPUBLIKA

KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJA

Liudijimas.

Šiuo liudijama, kad eilinis RUMBAUSKAS Alfonsas, Jako gimęs 1913 m. kovo mėn. 7 d., kilęs iš Šiaulių apskr. miesto Joniškio valsč. m-lio Knygnešių Nr. km., 1935 m. birželio mėn. 24 d. yra baigęs karo policijos mokyklos mokomąjį kursą ir pažymiu patenkinamai.

Pagrindas: Įsak. Nr. 175 § 3

Pulkininkas Leitn.
Kauno m.ir apskr.komendantas

(Antspaudas)

Kapitonas
Karo policijos mokyklos viršininkas

Kapitonas
adjutantas

1935 m. spalių mėn. d.
Nr.
K a u n a s.

Karo policijos mokyklos Mokomojo būrio eil. Alfonso Rumbausko mokslo baigimo liudijimas, 1935 m. (LCVA)

Karo policijos mokyklos Mokomojo būrio kariams ne visada pavykdavo pasiekti gerų rezultatų. Pavyzdžiui, 1920 m. gegužės ir birželio mėn. egzaminus išlaikė ir Karo milicijos mokyklą baigė tik 32 iš 150 karių. Neišlaikę egzaminų kariai buvo išsiųsti į kitus kariuomenės dalinius, o tie, kuriems pasisekė išlaikyti, liko tarnauti Karo milicijos mokykloje[147]. Vėliau, pavyzdžiui, 1936–1939 m. laikotarpiu, Karo policijos mokyklos karių, kurie mokėsi Mokomajame būryje, rezultatai gerėjo[148]. Pažymėtina, kad pretendentų tapti visateisiais karo policininkais baigiamųjų egzaminų bendrasis įvertinimas (pažymys) turėjo būti ne žemesnis kaip 8 balai (atitikmuo – *gerai*)[149]. Archyvinė medžiaga leidžia įvertinti ketverių metų (1936 m., 1937 m., 1938 m. ir 1939 m.) Karo policijos mokyklos Mokomojo būrio karių mokslo pasiekimus. Sudėjus bendrus visų metų įvertinimus, baigiamųjų egzaminų rezultatai buvo tokie: iš 189 karių 10 balų įvertinti 4, 9 balais – 14, 8 balais – 54, 7 balais – 85, 6 balais – 31, 5 balais – 1 karys[150]. Pabaigę Karo policijos mokyklos Mokomojo būrio programą, kariai gaudavo tai patvirtinantį liudijimą.

Nors Karo policijos mokykla ir siekė išugdyti dorovingą, drausmingą ir išsilavinusį karo policininką, bet jos Mokomojo būrio karių bendrieji ugdymo rezultatai nebuvo geri ir neatitiko prestižinei mokyklai keliamų reikalavimų. Prastus Mokomojo būrio karių rezultatus galėjo lemti įvairios priežastys, pavyzdžiui, kariams mokyti buvo skiriama per mažai laiko, be to, kariuomenėje buvo juntama išsilavinusių kareivių stoka[151].

145 *Ten pat.*

146 1939 m. egzaminavimo aktas Nr. 569, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 329, l. 171.

147 J. Demereckis, *Savanorio ir kontržvalgybininko atsiminimai*, Čikaga, 1976, p. 45.

148 L. Kasparaitė-Balaišė, Būsimųjų Lietuvos kariuomenės karo policininkų švietimo organizavimas XX a. 4-ojo deš. antroje pusėje, *Karo archyvas*, t. XXX, Vilnius, 2015, p. 337.

149 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 m., *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 253.

150 L. Kasparaitė-Balaišė, Būsimųjų Lietuvos kariuomenės karo policininkų švietimo organizavimas XX a. 4-ojo deš. antroje pusėje, *Karo archyvas*, t. XXX, Vilnius, 2015, p. 337.

151 *Ten pat*, p. 342.

1920 m. Kauno m. komendanto pareiškime krašto apsaugos ministrui buvo rašoma, kad „Karo lauko milicijos mokykla mokiniams suteikia teorijos ir praktikos žinias, ir ganėtinai baigusiems ją, išleidžia karo lauko milicijos puskarininkiais“[152]. Visa ši tvarka vėliau buvo patvirtinta vyriausiojo kariuomenės vado įsakymu Lietuvos kariuomenei ir paskelbti pirmieji Karo milicijos mokyklos dėsniai[153] (žr. priedą Nr. 1). Nuo 1922 m. Karo milicijos mokyklos tvarka pasikeitė ir mokiniai, gavę žemus įvertinimus, galėjo būti pašalinti kaip netinkantys tolesnei tarnybai karinės teisėsaugos institucijoje ir siunčiami atlikti likusios karinės tarnybos į kitus karinius dalinius. Kariams, likusiems atlikti profesinės karo tarnybos, buvo mokamas atlyginimas pagal turimą karinį laipsnį[154].

Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad mokymas, baigus mokyklos Mokomojo būrio programą, kariams, kurie toliau norėdavo tęsti tarnybą karinės teisėsaugos institucijoje, nesibaigdavo. Mokyklos liktinių puskarininkių profesinės tarnybos žinioms gilinti buvo rengiami specialūs kursai, susiję su kariniais dalykais. Šių kursų tikslas buvo papildyti puskarininkių teorines ir praktines žinias, tobulinti vadovavimo lauko pratyboms įgūdžius[155].

Pažymėtina, kad 1923 m. dvi viešosios milicijos mokyklos, veikusios Lietuvoje (Linksmadvaryje Kaune ir Rokiškyje), panašiu būdu kaip ir Karo milicijos mokykla, organizavo ir vykdė kandidatų priėmimo į mokyklą ir jų mokymo procesus. Į milicijos mokyklą buvo priimami ne jaunesni nei 20 m. ir ne vyresni nei 32 m. amžiaus vyrai. Kandidatais galėjo būti tvirto kūno sudėjimo, ne žemesni nei 170 cm ūgio vyrai, gerai mokantys skaityti ir rašyti. Pirmenybė buvo teikiama kariams, turintiems viršininkų rekomendacijas. Į mokyklą būdavo priimama iki 120 kursantų[156]. Mokslai, kaip ir Karo milicijos mokykloje, vykdavo šešis mėnesius ir buvo mokoma labai panašių dalykų: 1) lietuvių kalbos; 2) Lietuvos istorijos; 3) geografijos; 4) aritmetikos; 5) administracinės teisės; 6) nusikaltimų, jų rūšių ir kovos su jais metodų; 7) sanitarijos; 8) dailyraščio; 9) rikiuotės; 10) gimnastikos ir sporto; 11) jojimo ir važiavimo dviračiu; 12) ginklo pažinimo ir jo panaudojimo; 13) milicijos tarnybos ir statutų; 14) specialių pratimų ir mankštų[157].

Kalbant apie karo policininkų mokymą ir karinį rengimą, dėmesį reikėtų atkreipti į mokyklos karių dienotvarkę ir fizinį rengimą, nors Karo policijos mokyklos dienotvarkė mažai kuo skyrėsi nuo kitų Lietuvos kariuomenės karinių dalinių dienotvarkės. Atsižvelgiant į turimus šaltinius, kaip pavyzdį galima pateikti 1935 m. Karo policijos mokyklos karių dienotvarkę[158]:

1. 6 val. – kėlimasis.
2. 6.20–6.50 val. – rytinis apžiūrėjimas ir patikrinimas.
3. 6.50–7.20 val. – pasivaikščiojimas ir gimnastika.
4. 7.20–7.50 val. – pusryčiai.
5. 8.00–12.00 val. – pamokos.
6. 12.00–12.30 val. – pietūs.

---

152 Kauno m. ir aps. komendanto 1920 m. kovo 29 d. pareiškimas Nr. 1546, adresuotas krašto apsaugos ministrui, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 129, l. 30.

153 Vyriausiojo kariuomenės vado 1920 m. birželio 9 d. įsakymas Nr. 356/6, skirtas Lietuvos kariuomenei (viešai neskelbiama, tik tarnybos reikalams); 1922 m. kovo 31 d. Karo milicijos mokyklos dėsniai, *ten pat*, b. 222, l. 15.

154 1922 m. kovo 31 d. Karo milicijos mokyklos dėsniai, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 222, l. 15.

155 Stengiasi daugiau kariškai išsilavinti, *Karys*, 1934, Nr. 6, p. 116.

156 V. Jankauskas. Priėmimas į milicijos mokyklą, *ten pat,* 1923, Nr. 37, p. 424; Lietuvos gyvenimas: Policijos mokykla, *Karys,* 1926, Nr. 13, p. 110.

157 *Ten pat*.

158 Dienotvarkė – paros laiko paskirstymas kariniame dalinyje; ji nustato kasdieninę karių tarnybą, mokymą ir buitį. *Karybos žodynas,* red. A. Mackevičienė, Vilnius, 1995, p. 59.

Karo policijos mokyklos karių šeštadieninė ruoša. Kaunas, XX a. 3 deš. (LCVA, P-05313)

7. 12.30–14.00 val. – *liuoslaikis* (laisvalaikis).
8. 14.00–17.00 val. – pamokos.
9. 17.00–18.00 val. – *liuoslaikis.*
10. 18.00–18.30 val. – vakarienė.
11. 19.30–20.30 val. – pasivaikščiojimas ir dainos.
12. 20.45 val. – vakarinis patikrinimas.
13. 22.00 val. – gultis (poilsis / miegas)[159].

Paprastai pamokos vykdavo 50 min. su 10 min. pertraukomis[160]. Savaitgaliais ar per šventes dienotvarkė skirdavosi, taip pat kariai turėjo daugiau laiko poilsiui, miegui, laisvalaikiui. Neatskiriama Karo policijos mokyklos karių veikla savaitgaliais buvo ir kareivinių tvarkymas bei švaros jose palaikymas[161].

1937 m. buvo patvirtintos atskiros vasaros ir žiemos laiko dienotvarkės: nuo gegužės 1 d. iki rugsėjo 15 d. galiojo vasaros laikas, o nuo rugsėjo 15 d. iki gegužės 1 d. – žiemos. Pagal vasaros laiko dienotvarkę kariai turėjo keltis 5 val. ryto, o eiti ilsėtis nuo 21 val., pagal žiemos laiko dienotvarkę – keltis 6 val. ryto, o eiti ilsėtis nuo 22 val. Po vakarienės buvo ruošiamasi kitos dienos pamokoms[162].

Organizuojant ir vykdant karo policininkų mokymo ir ugdymo procesą, didelis dėmesys buvo skirtas jų fiziniam rengimui. 1922 m. Lietuvos kariuomenės karo doktrinos projekte apie karių fizinį rengimą buvo rašoma taip: „koks fizinis atskiro kareivio išlavinimas ir įgudimas, toks

159 Kauno m. ir aps. komendanto 1935 m. rugsėjo 22 d. įsakymas Nr. 268, *LCVA*, f. 1171, ap. 1, b. 26, l. 274.

160 V. Kubertavičius, *Gyvenimo kelių kryžkelėse. Lietuvos kario memuarai. Trijų valstybių kariuomenėse. 1940–1944 metai. II dalis*, Klaipėda: Jūrų muziejus ir akvariumas, 1992, p. 5.

161 *Ten pat*, p. 300.

162 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 264.

ir visos armijos. Prieš fizinį kariuomenės auklėjimą turi eiti toks auklėjimas prieškarinėse mokyklose ir būti pirmojo tęsinys. Jo tikslas – išlavinti kareivio organizmą, sustiprinti jį ir prirengti tarnybos reikalavimams kare. Visi kareiviai, žiūrint jų fizinio stovio, dalijami iš trijų grupių: stiprieji, vidutiniai ir silpnieji. Kiekviena grupė turi savo atskirų pratimų ciklą"[163].

Kariškos gimnastikos svarbiausias uždavinys ir tikslas buvo išugdyti karį, kad jis būtų žvalus, ištvermingas, gebėtų gerai valdyti visus savo kūno judesius, įskiepyti jam pasitikėjimą savo jėgomis, išlavinti dėmesį, kad gebėtų darniai ir sutartinai veikti drauge su kitais[164]. Fizinis lavinimas kariuomenėje, taip pat ir Karo policijos mokykloje, vykdavo taip: kasdienėje mokslų programoje buvo rytinė mankšta, kuri buvo privaloma visiems, išskyrus ligonius ir dirbančiuosius ruošos darbus. Mankšta prasidėdavo 6 val. ryto ir trukdavo pusvalandį. Apie 20 min. šio laiko būdavo skiriama bėgimui ristele rikiuotėje, išlaikant ritmą sutartiniu, lygiu žingsniu, kas lengvino dalinio fizinį krūvį. Tai nebuvo tikra treniruotė, bet davė pradžią kario ištvermei ugdyti[165]. Svarbus dalykas fizinio lavinimo srityje buvo mankštos mokymo programos, kurias sudarė Kariuomenės fizinio lavinimo inspekcija. Mankštos programai atlikti buvo skiriamos 2 val. per dieną (iš viso 24 val.), o visa programa turėjo būti įvykdyta per dvi savaites. Programa buvo sudaryta iš aštuonių pagrindinių dalykų:

1. Mankštos vedimo (7 val.).
2. Lengvosios atletikos (4 val.).
3. Žaidimų (futbolo, tinklinio, krepšinio) (3 val.).
4. Žaidimų ir mankštos pamokų (*Trečias bėga*[166], *Žalčio uodegos gaudymas*[167], estafetės ir kt.) (2 val.).
5. Šliaužimo (1 val.).
6. Granatų mėtymo (1 val.).
7. Lauko kliūčių įveikimo (2 val.).
8. Mankštos su treniruokliais (4 val.)[168].

Programos tikslas buvo supažindinti kareivius su įvairiais mankštos pratimais, išmokyti taisyklingai juos atlikti, suteikti teorinių žinių apie sportinius ir pramoginius žaidimus, jų taisykles ir taktiką, supažindinti su šliaužimo būdais, granatų mėtymo taktika ir lauko kliūčių įveikimo būdais[169].

---

163 Dėl karo doktrinos priėmimo Lietuvos kariuomenėje, 1922 m. gen. L. Radus-Zenkavičius. *LCVA*, f. 929, ap. 3, b. 445, l. 16–44. Daugiau apie karo doktriną Lietuvos kariuomenėje rašė dr. Vytautas Jokubauskas. V. Jokubauskas, Karinė doktrina: tarpukario Lietuvos kariuomenės atvejis (1923–1940 m.), *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 120–188.

164 Gimnastikos reikalingumas, *Karys*, 1928, Nr. 25, p. 474.

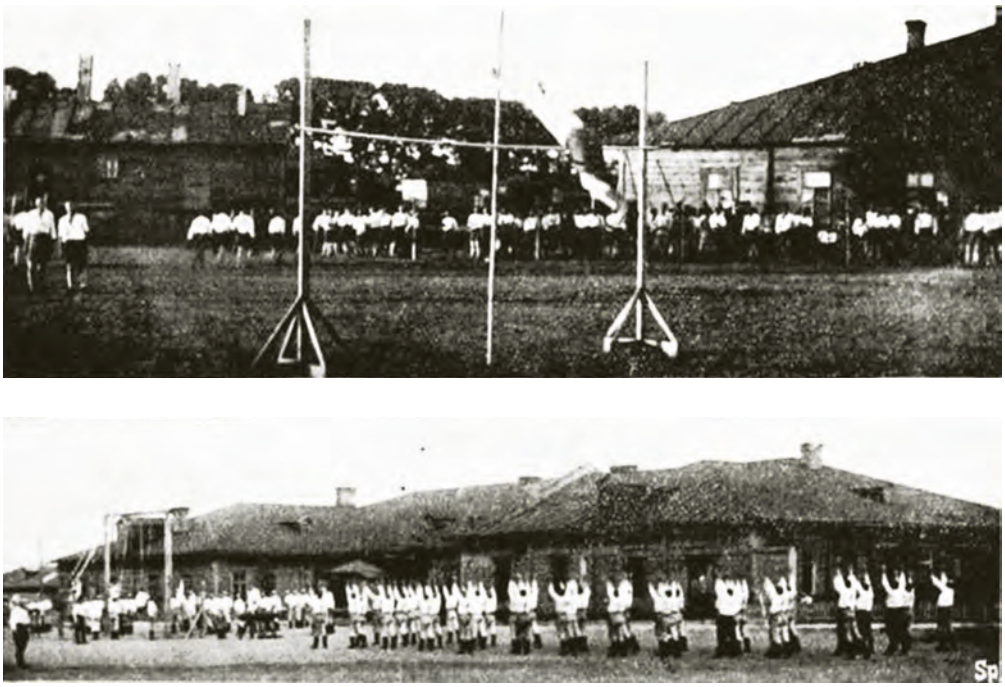
165 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.,* Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 724.

166 Žaidėjai sustoja ratu po du vienas už kito. Viena pora meta burtus – kuris bėgs, o kuris gaudys. Bėgantysis stengiasi atsistoti prie kurios nors poros iš priekio. Užpakalinis, tapęs trečiuoju, sprunka nuo gaudytojo ir vėl stengiasi atsistoti prie kurios nors poros. Jei jį pagauna, pagautasis tampa gaudytoju ir jau gaudo buvusį gaudytoją ir t. t. J. Kudirka. *Lietuvių sportiniai žaidimai*, Vilnius, 1993, p. 23.

167 Tai judrus žaidimas, dažniausiai žaidžiamas atviroje vietovėje. Visi sustoja vienas už kito, tvirtai uždėję rankas ant priekyje stovinčiojo pečių. Pirmasis, stipriausias, – žalčio „galva", paskutinis – „uodega". Žaltys stengiasi sugriebti savo „uodegą", tai yra pirmutinis stengiasi sugauti paskutinį, kuris, laikydamasis eilės, nori nuo „galvos" persekiojimų pasprukti. Žinoma, žalčio „sąnariai", tai yra kiti žaidėjai, turi prisitaikyti prie „galvos" judesių, nes kitaip nebūtų galima sugauti. *Ten pat,* p. 15.

168 1934 m. gruodžio 21 d. viršiloms, puskarininkiams ir grandiniams privalomos mankštos mokymo programa, *LCVA*, f. 1471, b. 1, l. 113, 114, 115 ap.

169 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 269.

Karo policijos mokyklos karių rytinė gimnastika ties mokyklos kareivinėmis. Kaunas, XX a. 3 deš.
(*Kauno karo komendantūra 1919–1929*, red. P. Jurgelevičius, p. 45)

Darbo dienomis, po mokslų, buvo skiriamos papildomos valandos sportui, daugiausia gimnastikai: naudotas skersinis (*turnikas*), lygiagretės, kopėčios, kartys sliuogti, virvės lipti ir kitos sportui skirtos priemonės[170]. Karo policijos mokyklos karių buvo mėgstamos tokios sporto šakos kaip bėgimas, futbolas ir krepšinis[171]. Vasarą, šeštadieniais ar sekmadieniais vykdavo įvairios futbolo, krepšinio ar kitos rungtynės tarp būrių, kuopų ar susitarus su kitomis kaimynystėje įsikūrusiomis karinėmis įgulomis[172]. Karinė spauda rašė, kad sekmadieniais ar šiaip laisvu nuo tarnybos laiku Karo policijos mokyklos kariai mankštindavosi prie gimnastikos įrenginių arba, sudarę atskiras komandas, žaisdavo futbolą. Karo policijos mokykla turėjo labai gerą sporto aikštę[173]. Mokyklos kareivinėse sportui buvo įrengtos dvi lygiagretės, du skersiniai prisitraukimams, kopėčios ir arklys šuoliams per jį[174]. Sportiški karo policininkai rodydavo gerus rezultatus ir kariuomenės varžybose, pavyzdžiui, užimdami prizines vietas žygiuose su visa kovine ekipuote, pasiekdavo aukštų rezultatų šaudymo, bėgimo, šuolio į tolį rungtyse. Visa tai rodė, kad karo policininkai ne tik moka naudotis ginklu ir užtikrinti drausmę ir tvarką kariuomenėje, bet gali ir moka sportuoti[175].

170 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 724.

171 Pavasariui artinantis, *Karys*, 1926, Nr. 17, p. 147.

172 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 724.

173 Kariai mėgsta sportą, *Karys*, 1934, Nr. 38, p. 788.

174 Tik ištižėliai bijo kariuomenėn stoti, *ten pat*, 1936, Nr. 9, p. 82.

175 J. Pyragius, Žygis pilnoj šarvuotėj, *ten pat*, 1925, Nr. 44, p. 259; Kariuomenės sportas: žygis pilnoje šarvuotėje, *ten pat*, 1926, Nr. 20, p. 174; Sporto kronika: Kauno komendantūros Karo policijos mokyklos sporto šventė, *ten pat*, 1928, Nr. 38/39, p. 647.

Drausmė

Kariuomenėje drausmė ir tvarka buvo užtikrinama ir reguliuojama papročių, tradicijų, moralės ir teisės normų suformuotų elgesio taisyklių. Jomis be išimties turėjo vadovautis visi, net generolai. Dažniausia karininkai santykius su kareiviais ir civiliais asmenimis sprendė vadovaudamiesi dorovės (moralės) ir teisės normomis. Pasitaikydavo ir tokių karininkų, kurie savo karišką garbę gynė muštynėse, dvikovose, kariniuose ir net civiliniuose teismuose. Karininkų profesija buvo išskirtinė, todėl savaip buvo suprantama ir kariška garbė, kurią reikėjo saugoti ir ginti. Iš to, kaip elgiasi karininkai, formavosi ir visuomenės nuomonė apie juos[176].

1919 m. Lietuvos kariuomenėje buvo paskelbtas Laikinasis drausmės statutas, kurį sudarė vos 4 puslapiai. 1920 m. buvo išleistas didesnės apimties (32 puslapių) Drausmės statutas. Šio statuto preambulėje buvo skelbiama, kad „karinė drausmė reikalauja iš kiekvieno kario, neatsižvelgiant kokio jis laipsnio ir kokią vietą užima, griežtai ir tikrai vykdyti karo įstatais nustatytas taisykles ir neprieštaraujant pildyti savo vyresnybės įsakymus, kaip karo, taip ir taikos apystovose“[177].

1928 m. buvo paskelbta Vidaus tarnybos statuto III dalis – drausmės baudimo taisyklės. Vėliau, 1935 m., buvo paskelbtas 28 puslapių apimties Drausmės statutas, kurio pagrindinės nuostatos buvo atkartotos ir naujoje 1937 m. Drausmės statuto redakcijoje[178]. 1937 m. Drausmės statutas skelbė, kad karinė drausmė yra griežtas, tikslus ir sąmoningas karinių įstatymų, statutų ir įsakymų vykdymas, nežiūrint nei asmeninės naudos, nei pavojaus savo gyvybei. Drausminiai nusižengimai yra tie nusižengimai, už kuriuos nėra traukiama baudžiamojon ar administracinėn atsakomybėn[179]. Karys turi klausyti viršininkų, žinoti savo pareigas ir sąžiningai jas vykdyti. Karys turi atminti, kad iš jo elgesio sprendžiama ne tik apie jį ir tą dalinį, kuriame jis tarnauja, bet ir apie visą Lietuvos kariuomenę. Karys visada turi dėvėti tvarkingą uniformą, būti susisagstęs sagas, atrodyti kariškai ir griežtai laikytis karių mandagumo taisyklių, būti neapsileidęs ir švarus[180]. Kartu dėvėti civilinių rūbų ir karinės uniformos elementus kariams buvo draudžiama. Gatvėje, viešoje vietoje ar įstaigoje kareivis turėjo elgtis taip, kaip turi elgtis kultūringas ir mandagus karys. Karys negalėjo girtuokliauti, lošti iš pinigų, triukšmauti ir nepadoriai elgtis[181]. Buvo mokoma, kad kariai neturėtų eiti šaligatviu greta vienas kito, pavyzdžiui, keturiese, ar susikabinę tarpusavyje. Kariams buvo draudžiama bet kur rūkyti, laikyti rankas kišenėse, kabinėtis prie praeivių, o ypač prie panelių[182].

Galima pateikti tokias pagrindines drausminių nuobaudų rūšis ir įvardyti jas skiriančius viršininkus[183]:

1. Papeikimas:
   1.1. neviešai žodžiu (kariai: eiliniai, grandiniai, puskarininkiai, viršilos; liktiniai puskarininkiai ir viršilos; karininkai). Galėjo skirti būrininkas ir kuopos vadas;

---

176 A. Stoliarovas, *Lietuvos Respublikos kariniai teismai 1919–1940 m.,* Istorijos krypties daktaro disertacija, Kaunas, 2012, p. 143.

177 *Ten pat*.

178 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 741.

179 *Ten pat*, p. 742.

180 Tarpukario Lietuvos spaudoje pateikiami tvarkingo ir netvarkingo kario pavyzdžiai. Tvarkingas karys – tai vokiečių karys, o netvarkingas – rusų karys. Dėl uniformos darkymo, *Karys*, 1928, Nr. 35/36, p. 613, 614.

181 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 747, 751.

182 K. Rudaitis, Laikysena gatvėje, *Karys*, 1925, Nr. 31, p. 242

183 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.,* Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 742–744.

1.2. kitų karių akivaizdoje žodžiu (eiliniai ir grandiniai – kitų karių akivaizdoje, puskarininkiai – karininkų, viršilų ir puskarininkių akivaizdoje, viršilos – karininkų ir puskarininkių akivaizdoje, karininkai – vyresniųjų ir to paties karinio laipsnio karininkų akivaizdoje). Galėjo skirti būrininkas ir kuopos vadas;

1.3. įsakymu (karininkai). Galėjo skirti Kauno m. ir aps. komendantas.

2. Uždraudimas išeiti iš kareivinių iki 30 parų (lygtinis baudimas) (kariai: eiliniai, grandiniai, puskarininkiai, viršilos ir liktiniai puskarininkiai bei viršilos). Galėjo skirti skyrininkas (1 parą), būrininkas (2 paras), viršila (3 paras), būrio vadas ir komandos viršininkas (10 parų), kuopos vadas (30 parų).

3. Skyrimas be eilės į darbus ar tarnybą iki 5 kartų (kariai: eiliniai, grandiniai, puskarininkiai, viršilos, liktiniai puskarininkiai ir viršilos). Galėjo skirti skyrininkas (1 kartą), būrininkas (2 kartus), viršila (3 kartus), būrio vadas ir komandos viršininkas (4 kartus), kuopos vadas (5 kartus).

4. Statymas su šautuvu[184] dėvint paprastą arba mūšio aprangą ne ilgiau kaip 1 val. per parą ir ne ilgiau kaip 10 parų (lygtinis baudimas) (kariai: eiliniai ir grandiniai). Galėjo skirti viršila (dėvint paprastą aprangą – 1 val.), būrio vadas (dėvint paprastą arba mūšio aprangą – 2 val.), kuopos vadas (dėvint paprastą arba mūšio aprangą – 5 val.), Karo policijos mokyklos viršininkas (dėvint paprastą arba mūšio aprangą – 10 val.).

5. Areštas (lygtinis baudimas):

5.1. paprastasis[185] iki 30 parų (kariai: eiliniai, grandiniai, puskarininkiai, viršilos, liktiniai puskarininkiai ir viršilos). Galėjo skirti viršila (1 parą), būrio ar komandos viršininkas (2 paras), kuopos vadas (5 paras), Karo policijos mokyklos viršininkas (10 parų), Kauno m. ir aps. komendantas (30 parų);

5.2. sunkusis[186] iki 15 parų (nebaudžiami liktiniai puskarininkiai ir viršilos bei karininkai). Galėjo skirti būrio ar komandos viršininkas (2 paras), kuopos vadas (5 paras), Karo policijos mokyklos viršininkas (10 parų), Kauno m. ir aps. komendantas (15 parų);

5.3. namų ar daboklės areštas[187] iki 30 parų (tik karininkai). Galėjo skirti kuopos vadas (2 paras), Karo policijos mokyklos viršininkas (5 paras), divizijos vadas (20 parų), kariuomenės vadas (30 parų).

---

184 1923 m. žurnale *Karys* buvo klausiama, ką reiškia Drausmės statute nurodyta nuobaudos rūšis – „statymas su šautuvu“. Klausimą pateikusio asmens nuomone, tai turėtų būti rami stovėsena, šautuvą laikant prie šono, o ne ant peties, kas būtų jau statymas po šautuvu, o ne su šautuvu. Klausimą pateikusiam asmeniui buvo atsakyta, kad „su šautuvu“ reiškia tą patį, ką rusų „под винтовкой“ arba, kaip dauguma karių sako, „po šautuvu“. „Su šautuvu“ yra lietuviškas žodžių junginys, nes žodžiai „po šautuvu“ nelabai atitinka lietuvių kalbos reikalavimų ir tai yra rusicizmo liekana. Žmogus gali stovėti tik po stogu, po medžiu, po atviru dangumi, bet niekada šienpjovys nestovės po dalgiu, grėbėja po grėbliu, nors vienas dalgį, o kita grėblį laiko ant peties. Sakoma, kad šienpjovys stovi su dalgiu, grėbėja su grėbliu. Prielinksnio *su*, kaip matoma, vartojimo taisyklė yra seniausia lietuvių kalbos taisyklė, tad jokių abejonių negali kilti, kad „stovėti su šautuvu“ reiškia ne ką kita, nei stovėjimą ramiai, šautuvą laikant ant peties. Klausimai ir atsakymai, *Karys*, 1923, Nr. 40, p. 447.

185 Paprastuoju areštu nubausti kariai buvo laikomi atskiroje patalpoje, bet, trūkstant patalpų, galėjo būti laikomi kartu su kitais kariais vienoje kameroje. Areštuotieji galėjo turėti milinę, antklodę ir pagalvę, jie kasdien gaudavo šilto maisto. Areštuotieji galėjo būti mokomi ir eiti tarnybą. Vyriausiojo štabo Spaudos ir švietimo skyrius, *Vidaus tarnybos statutas*, Kaunas, 1931, p. 20; V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 745.

186 Sunkiuoju areštu nubausti kariai buvo laikomi atskiroje patalpoje. Areštuotieji galėjo turėti milinę, antklodę ir pagalvę, kasdien gaudavo duonos, druskos, vandens ir arbatos arba kavos. Areštuotieji šilto maisto gaudavo kas antrą dieną. Be to, areštuotieji, išskyrus puskarininkius, galėjo būti skiriami į darbus savo dalinyje. *Ten pat.*

187 Karininkai, nubausti namų areštu, eidavo tarnybines pareigas, bet po tarnybos valandų iš savo buto išeiti negalėdavo. Ginklai jiems būdavo paliekami. Karininkai, nubausti daboklės areštu, buvo laikomi daboklėje, savo tiesioginių pareigų nevykdydavo ir iš jų ginklai būdavo paimami. *Ten pat*.

6. Pažeminimas vietoje (visų karinių laipsnių kariai). Karo policijos mokyklos viršininkas galėjo pažeminti grandinių ir skyrininkų pareigas – taikos metu, būrininkų ir viršilų – karo metu, o Kauno m. ir aps. komendantas – būrininkų ir viršilų taikos metu.

7. Karinio laipsnio sumažinimas (visų karinių laipsnių kariai). Kauno m. ir aps. komendantas galėjo atimti grandinio, o karo metu – puskarininkio karinį laipsnį.

Karo policijos mokyklos kariai ne tik kontroliavo ir vykdė drausmės pažeidimų prevenciją karinėse teritorijose ir kariuomenėje, bet ir patys padarydavo įvairių drausmės pažeidimų. Daugiausia šių pažeidimų padarydavo eiliniai kareiviai, pašaukti atlikti nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą. Žymiai mažiau drausmės pažeidimų padarydavo žandarų būrio kariai (liktiniai puskarininkiai).

Drausmės pažeidimų pobūdis buvo įvairus. Nuo pat Karo milicijos mokyklos įkūrimo dienos iki Karo policijos mokyklos likvidavimo momento dažniausiai pasitaikantys karo policininkų drausmės pažeidimai buvo šie:

1. Neatidumas šaudant į savo taikinius.

2. Netikslus komandos vykdymas rikiuotėje – kojos nepakėlimas, netaisyklingas sukinių atlikimas.

3. Netinkama šautuvo priežiūra (neišvalymas).

4. Nemokėjimas raportuoti.

5. Vado (viršininko) nurodymų nevykdymas.

6. Ligos simuliavimas (dirbtinai pakeliant kūno temperatūrą).

7. Neatidumas per pamokas.

8. Vengimas eiti į pamokas.

9. Triukšmavimas arba rūkymas kareivinėse.

10. Netinkamas uniformos dėvėjimas.

11. Batų nevalymas.

12. Veido nepriežiūra (barzdos neskutimas).

13. Netinkamas elgesys už kareivinių ribų.

14. Vėlavimas grįžti į kareivines.

15. Drausminiai nusižengimai tarnybos metu (pavyzdžiui, miegas einant sargybą ir kt.)[188].

Už minėtus drausmės nusižengimus karo policininkams dažniausia skiriama nuobauda buvo vienos ar dviejų valandų stovėjimas su šautuvu (paprastasis, rečiau – su visa ekipuote). Areštas buvo taikomas už itin retai pasitaikančius drausmės nusižengimus: miegojimą sargybos vietoje (paprastasis – 14 parų areštas), kario įžeidinėjimą (5 parų sunkusis areštas), pakartotinį pasišalinimą iš kareivinių (5 parų paprastasis areštas), už kelis nusižengimus vienu metu – nedrausmingą elgesį, atsisakymą nurodyti savo tapatybę, netinkamą uniformos dėvėjimą ir nesisveikinimą mieste – buvo skiriamas 3 parų paprastasis areštas[189]. Dėl daugiau negu trijų pakartotinių nusižengimų, tokių kaip pasišalinimas iš kareivinių, kariai buvo šalinami iš Karo policijos mokyklos kaip nepataisomi ir kitus karius demoralizuojantys asmenys[190].

---

188 1934–1936 m. Karo policijos mokyklos drausmės pabaudų žurnalas, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 21, l. 1–199; V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 83; L. Kasparaitė-Balaišė, *Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 291.

189 Kauno įgulos viršininko 1921 m. rugpjūčio 30 d. įsakymas Nr. 52, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 2, l. 47; 1934–1936 m. Karo policijos mokyklos drausmės pabaudų žurnalas, *ten pat*, f. 1471, ap. 1, b. 21, l. 53 ap; Kauno m. ir aps. komendanto 1937 m. rugsėjo 1 d. įsakymas Nr. 246, *ten pat*, b. 42, l. 249; Kauno m. ir aps. komendanto 1935 m. gegužės 18 d. įsakymas Nr. 138, *ten pat*, b. 26, l. 138.

190 Karo policijos mokyklos viršininko 1938 m. balandžio 8 d. raportas, adresuotas bataliono vadui, dėl tarpininkavimo traukiant eil. Boleslovą Levinską baudžiamojon atsakomybėn, *ten pat*, b. 63, l. 108.

Nedrausmingi karo policininkai galėjo būti išbraukiami iš Karo policijos mokyklos sąrašų ir pervedami į Kauno m. ir aps. komendantūros Sargybos batalioną[191]. Taip buvo nustatyta, kad karo policininkai, kurie vykdė patruliavimą, užtikrino karinę drausmę ir tvarką, patys turėjo būti drausmingi, priešingu atveju, ėjo tik sargybas. Priimant į Karo policijos mokyklą buvo svarbus karių požiūris į tarnybą, savo vykdomas funkcijas ir dorovę. Pavyzdžiui, karo policininkai turėjo būti pavyzdingi ne tik tarnyboje, bet ir asmeniniame gyvenime. Jie turėjo būti blaivūs, taktiški, mandagūs, bet nenuolaidūs ir, svarbiausia, nešališki. Karo policininkai turėjo gebėti išsaugoti jiems patikėtą tarnybinę paslaptį[192].

1928 m. balandžio 1 d. Kauno m. ir aps. komendantas mjr. Pranas Saladžius per paskaitą apie drausmę Karo policijos mokyklos kariams pažymėjo, kad drausmė yra būtina ne tik kariui, bet ir visiems Lietuvos piliečiams, kad geras tas karys, kuris tikrai yra drausmingas viduje, širdyje, o ne verčiamas lazdos[193]. 1935–1936 m. laikotarpiu mokyklos kareivių drausmės taisyklių pažeidimo žurnale iš registruotų 144 pažeidimų atvejų dauguma buvo padaryti per lauko pratybas ir prižiūrint ginklus, 22 – mokyklos vidaus tvarkos pažeidimai: savavališkai pasišalinta iš kareivinių teritorijos, triukšmauta, vėluota, rūkyta tam neskirtose vietose. Atliekant tarnybines pareigas (einant sargybą, patruliuojant), kai nebuvo tikrinami asmens dokumentai, nusižengta 5 kartus. Pažeidimų, susijusių su kareivių dorovės vertybėmis (nemandagus bendravimas, melavimas), buvo 12. Minėtus pažeidimus padarė 64 kareiviai, iš jų 22 pažeidė taisykles vieną kartą, 19 – du, 16 – tris, 1 – keturis, 2 – penkis, 2 – šešis ir 2 – septynis kartus[194]. Buvo užfiksuotas ir vienas drausmės pažeidimas, padarytas ne tarnybos metu: karo policininkas, būdamas neblaivus, trikdė viešąją tvarką ir rimtį triukšmaudamas ir vartodamas necenzūrinius žodžius[195].

Kaip pavyzdį būtų galima išsamiau aptarti vieną iš karo policininkų drausmės pažeidimo atvejų. Karo policijos mokyklos jaunesnysis puskarininkis Juozas Butkus 1935 m. balandžio 20 d. Marijampolės mieste nepasisveikino su vyresniuoju puskarininkiu. Vyresniojo puskarininkio sulaikytas ir paklaustas, kodėl nepasisveikina su juo, jaunesnysis puskarininkis J. Butkus netinkamai paaiškino situaciją ir nedrausmingai elgėsi, vyresniajam puskarininkiui neprisistatė, buvo atsisegęs munduro apykaklę. Už šį nusižengimą Karo policijos mokyklos viršininkas jaunesniajam puskarininkiui J. Butkui skyrė 10 parų paprastojo arešto. Dėl šio įvykio Karo policijos mokyklos viršininkas surengė pokalbį su mokyklos puskarininkiais dėl būtinybės sveikintis ir išaiškino, kad Karo policijos mokyklos kariai visada turi būti pavyzdys kitiems kariams[196]. Taigi matyti, kad ne tik karo policininkai galėjo drausminti kitų karinių vienetų karius, bet ir priešingai, kitų tarnybų kariai galėjo sudrausminti karo policininkus, jeigu šie elgėsi nedrausmingai ar buvo netvarkingi. Pateiktas pavyzdys rodo, kad Karo policijos mokyklos vadovybės požiūris į karo policininkų daromus drausmės pažeidimus buvo ypač griežtas ir principingas.

Mažiau drausmės pažeidimų buvo padaroma dėl alkoholio vartojimo, nes Karo policijos mokykla rūpinosi alkoholio vartojimo prevencija – kariams buvo skaitomos paskaitos apie alkoholio daromą žalą[197]. Jiems buvo aiškinama, kad „alkoholis daro žmogui daug žalos, ardydamas jo sveikatą, mažindamas išmintį. Alkoholio vartojimas atsiliepia kiekvienoje žmogaus kūno

---

191 Kauno karo komendanto 1922 m. gegužės 21 d. įsakymas Nr. 141, *LCVA*, f. 1126, ap. 1, b. 10, l. 46.

192 Laikinoji Kauno komendantūros Karo policijos mokyklos instrukcija žandarams, *ten pat*, f. 1471, ap. 1, b. 10, l. 184.

193 Kariuomenės gyvenimas: Karo policijos mokykla, *Karys*, 1928, Nr. 17, p. 307, 308.

194 1935–1936 m. Karo policijos mokyklos kareivių drausmės nuobaudų žurnalas, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 21, l. 1–199.

195 Karo policijos mokyklos kareivio Alfonso Laukavičiaus padaryti drausminiai nusižengimai (1936), *ten pat*, l. 46; *Baudžiamasis statutas*, Kaunas, 1934, p. 253, 267, 269.

196 Kauno m. ir aps. komendanto 1935 m. gegužės 18 d. įsakymas Nr. 138, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 26, l. 138.

197 Įvairina kareivių gyvenimą, *Karys*, 1934, Nr. 3, p. 54.

ląstelėje ir dėl to yra be galo daug įvairių ligų, kuriomis greičiau suserga geriantis. Be to, neblaivus žmogus gali nesąmoningai sužaloti savo sveikatą ar nustoti gyvybės, lygiai gali padaryti sunkiausią nusikalstamą darbą“[198].

Būta ir įdomių teisės pažeidimo atvejų. Kauno m. ir aps. komendantūros Karo policijos mokyklos Apsaugos kuopos puskarininkis Aleksas Dziubinskas Karo policijos mokyklos viršininkui pranešė, kad 1939 m. gruodžio 10 d., perduodant sargybą prie Valstybės Prezidento rūmų, trūko vieno valdiško rankšluosčio. Puskarininkis įspėjo visus sargybinius, jei kuris iš jų yra paėmęs rankšluostį, grąžintų jį nedelsiant, o jei rankšluostis nebus grąžintas, bus atliekama krata. Kai nė vienas sargybinis neprisipažino paėmęs rankšluostį, buvo atlikta krata, o dingęs rankšluostis rastas eil. Prano Garmio kišenėje. Kokia neįprasta buvo situacija, toks neįprastas buvo ir Karo policijos mokyklos viršininko mjr. Eduardo Berento sprendimas: jis minėto puskarininkio raporte įrašė, kad eil. P. Garmys jam (mokyklos viršininkui) pažadėjo daugiau neimti svetimų daiktų ir kad „<... pažiūrėsime ar ištesės duotą pažadą“[199].

Karo policininkų drausmės klausimai lėmė ir tolesnę jų karjerą civilinėje policijoje ar kitose valstybinėse struktūrose, nevalstybiniame sektoriuje, pabaigus karinę tarnybą. Pavyzdžiui, civilinės policijos ar kitos institucijos viršininkas galėjo prašyti Karo policijos mokyklos viršininko pateikti pretendento, norinčio užimti tam tikras pareigas valstybės tarnyboje ar kitur, rekomendaciją, domėdamasis kario drausme, kaip jis vykdo užduotis ir kitais su tarnyba susijusiais klausimais[200].

Uždaviniai ir funkcijos

1919 m. pradžioje Karo lauko milicijos kuopos kariai užtikrino visuomenės ir kariuomenės viešąją tvarką, atliko įvairaus pobūdžio tarnybas, neretai daugiau susijusias su milicijos kompetencija[201]. Institucijos veiklos pradžioje kuopos kariai daugiausia užsiėmė administraciniais komendantūros reikalais, dažnai vykdė kratas, areštus ir kitas tarnybas. Visa ši veikla vyko Kauno miesto ribose[202]. Tiesioginės numatytos karo milicininkų pareigos buvo tokios: 1) įvairių prevencinių priemonių taikymas; 2) pasų ir asmens liudijimų tikrinimas; 3) atostogaujančių karių priežiūra, valkatų ir dezertyrų persekiojimas; 4) tvarkos palaikymas kavinėse ir restoranuose; 5) medžioklės ir žvejybos, naujokų šaukimo taisyklių laikymosi priežiūra; 6) suimtų ir nuteistų mirties bausme asmenų vežimas ir mirties nuosprendžių vykdymas; 7) dingusių asmens dokumentų, nusikaltusių asmenų paieška[203].

Pažymėtina, kad Karo lauko milicijos kuopa, kai 1919 m. liepos 18 d. buvo pervadinta į Apskrities kuopą, turėjo keturis sargybos postus skirtingose Kauno miesto vietose: prie Kauno komendantūros rūmų (13 karių)[204], prie viešbučio *Metropolis* (1 karys), prie Įgulos areštinės

198 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 629.

199 Puskarininkio Alekso Dziubinsko 1939 m. gruodžio 10 d. raportas Nr. 6, adresuotas Apsaugos kuopos vadui, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 93, l. 633.

200 Kauno m. ir aps. policijos vado 1938 m. rugpjūčio 3 d. raštas Nr. 6803, adresuotas Karo policijos mokyklos viršininkui, *ten pat*, b. 63, l. 254.

201 *Kauno karo komendantūra 1919–1929,* red. P. Jurgelevičius, Kaunas, 1930, p. 41.

202 *Savanoris 1918–1920*, red. S. Butkus, Kaunas, 1929, p. 174.

203 1920 m. Kauno karo komendantūros Karo milicijos mokyklos programų projektas, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 129, l. 23; A. Stoliarovas, Lietuvos Respublikos karinė teisėsauga: Armijos teismas 1919–1922 metais, *Karo archyvas*, t. XXV, Vilnius, 2010, p. 179.

204 Kauno m. ir aps. komendanto 1919 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. 206, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 210, l. 75.

(29 kariai) ir prie Armijos teismo (2 kariai)[205]. Nuo 1919 m. spalio 14 d. kariai ėjo sargybą prie Kauno komendantūros rūmų (6 kariai), Kauno komendantūros daboklės (gauptvachtos) (6 kariai), Prezidento buto (6 kariai), *Tilmanso dirbtuvės*[206] (3 kariai), 9-osios baterijos (3 kariai), Žvalgybos skyriaus daboklės (21 karys). Apskrities kuopa ėjo sargybą prie Artilerijos sandėlio ir dieną (24 kariai), ir naktį (8 kariai)[207]. Karo milicijos mokyklos kariai 1922 m. saugojo Apygardos kalną (8 kariai) ir Užsienio reikalų ministeriją (4 kariai) naktimis bei Generalinį štabą (8 kariai)[208]. Karo policijos mokyklos kariai 1925 m. ėjo Įgulos daboklės (11 karių) ir Prezidento rūmų[209] (7 kariai) sargybą. Nepaprastiesiems atsitikimams kontroliuoti buvo skiriamas Karo policijos mokyklos būrys, pavaldus tą dieną paskirtam Kauno m. ir aps. komendantūros karininkui arba karo valdininkui[210].

1925 m. gruodžio 25 d. Karo policijos mokykla perėmė ir Kauno komendantūros pinigų dėžės, maisto ir rūbų sandėlio apsaugos funkcijas (9 kariai), bet jau nevykdė Įgulos daboklės apsaugos[211], o nuo tų pačių metų gruodžio 23 d. papildomai vykdė ir Vyriausiojo štabo (4 kariai) ir Kauno pašto (8 kariai) apsaugą[212]. Kauno pašto sargyba eita iki 1926 m. sausio 1 d.[213] Vėlesniais metais Karo policijos mokyklos kariai ėjo sargybą ir prie kariuomenės štabo. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad 1935 m. pabaigoje Karo policijos mokyklos viršininkas prašė Kauno m. ir aps. komendanto atleisti mokyklos karius nuo sargybos tarnybos prie kariuomenės štabo, motyvuodamas tuo, kad kariai nespėja išeiti visos mokomosios programos, tačiau šis prašymas nebuvo patenkintas[214].

Nuo 1937 m. karo policininkai buvo komandiruojami į Ukmergės rajone esančią Respublikos Prezidento vasaros rezidenciją apsaugai vykdyti[215]. Prezidentui vykstant atostogų į Palangą, jo apsaugai vykdyti būdavo siunčiamas apie 30 geriausių karių būrys, kuris ten išbūdavo 6–7 savaites. To būrio vadas eidavo ir Prezidento adjutanto pareigas. Panašus būrys būdavo siunčiamas ir Prezidentui vykstant ilgesnių atostogų į savo tėviškę Užulėnyje[216].

---

205 Kauno m. ir aps. komendanto 1919 m. gruodžio 19 d. įsakymas Nr. 346, *ten pat*, l. 387.

206 Trys vokiečių tautybės Tilmansų šeimos kartos Kaune buvo žinomos kaip pramonininkai, finansininkai ir prekybininkai. 1898–1929 m. Tilmansų geležies apdirbimo fabrike veikė pirmoji Lietuvoje pramoninė elektrinė. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. gruodžio 4 d]. <https://www.vz.lt/laisvalaikis/akiraciai/2019/02/10/parodoje--kauno-verslininku-tilmansu-palikimas>.

207 Kauno m. ir aps. komendanto 1919 m. spalio 13 d. įsakymas Nr. 279, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 210, l. 226.

208 Kauno m. ir aps. komendanto 1922 m. gegužės mėn. įsakymai, *ten pat*, ap. 1, b. 10, l. 1–88.

209 Nuolatinė Prezidento rūmų sargyba pradėta vykdyti nuo 1924 m. vasario 22 d. ir vykdyta iki pat valstybės okupacijos 1940 m. birželio 15 d. D. Bukelevičiūtė ir kt. *Visada šalia. Valstybės vadovų apsauga XIII-XXI a.*, Vilnius, 2009, p. 52.

210 Kauno m. ir aps. komendanto 1925 m. įsakymai, *ten pat*, ap. 4, b. 201, l. 1–279.

211 Kauno m. ir aps. komendanto 1925 m. gruodžio 14 d. įsakymas Nr. 367, *ten pat*, l. 281.

212 Kauno m. ir aps. komendanto 1925 m. gruodžio 22 d. įsakymas Nr. 375, *ten pat*, l. 298.

213 Kauno m. ir aps. komendanto 1925 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. 384, *ten pat*, l. 314.

214 Karo policijos mokyklos viršininko 1935 m. gruodžio 28 d. raportas Kauno m. ir aps. komendantui dėl sargybos postų panaikinimo, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 23, l. 389.
Panaši situacija yra susidariusi ir šiandieninėje Karo policijoje, kai didžioji dalis Karo policijos personalo resursų išnaudojama dienos tarnybai vykdyti, saugant KAS objektus. Dėl šios priežasties karo policininkų profesiniam rengimui lieka mažiau laiko, nes kariai po dienos tarnybos turi teisę į poilsį, kuris negali būti išnaudotas jų papildomiems mokymams.

215 Karo policijos mokyklos puskarininkių ir kareivių, išvykusių į Užugirio dvarą J. E. Respublikos Prezidento vasaros rezidencijos apsaugai, sąrašas, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 329, l. 182. J. E. Prezidento vasaros rezidencijos apsaugos komandos sąrašas, *ten pat*, ap. 2, b. 271, l. 121.

216 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 424.

Karo policijos kariai saugo Lietuvos Respublikos Prezidento rūmus. Ant žirgų 1-ojo husarų pulko kariai. Kaunas, XX a. 3–4 deš. (LCVA, P-14812)

Karo policijos sargyba prie Lietuvos Respublikos Prezidento Antano Smetonos vilos. Palanga, 1936 m. (VDKM, Fa-17585)

Karo policininkams teko vykdyti ir garbės sargybą. Pavyzdžiui, 1934 m. gegužės 23 d. Karo policijos mokyklos kariai, kaip garbės sargybos sudėtinė dalis, prie Prezidentūros rūmų dalyvavo Belgijos karaliaus delegacijos priėmime[217], 1937 m. birželio 14 d. – Japonijos įgaliotojo ministro skiriamųjų raštų Respublikos Prezidentui iškilmingo įteikimo ceremonijoje[218]. Karo policininkai atlikdavo ir vidaus tarnybą Karo policijos mokyklai priklausiusioje teritorijoje. Ši tarnyba nebuvo priskirta prie tiesioginių Karo policijos mokyklos funkcijų[219]. Galima konstatuoti, kad Karo policijos mokyklos karių tarnyba ar sargyba buvo susijusi su svarbių asmenų ir karinių ar nekarinių objektų apsauga. Visa tai instituciją darė išskirtinę, nes jai buvo patikėtos labai ypatingos ir svarbios užduotys.

217 Generalinio štabo valdybos skyriaus viršininko 1934 m. gegužės 22 d. telefonograma Kauno m. ir aps. komendantui dėl užsienio delegacijos atvykimo iškilmių, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 47, l. 130.

218 Kariuomenės štabo viršininko 1937 m. birželio 3 d. raštas Kauno m. ir aps. komendantui dėl garbės sargybos sudėties, *ten pat*, l. 119.

219 1936 m. rugsėjo 28 d. instrukcija Kauno m. ir aps. komendantūros Karo policijos mokyklos budėtojams, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 6, l. 11; Instrukcija lauko tvarkininkui, *ten pat*, l. 3.

Pažymėtina, kad jau 1921 m. Karo milicijos mokyklos kariai turėjo kompetenciją atlikti veiksmus karių ir su tam tikromis išimtimis bei išlygomis ir civilių asmenų atžvilgiu. Pavyzdžiui, 1922 m. Karo milicijos mokyklos dėsniuose buvo pažymėta, kad Karo milicijos mokyklos mokiniai, baigę mokyklą ir toliau atliekantys karinę tarnybą, turėjo jurisdikciją visoje Lietuvos kariuomenėje užkardyti teisės pažeidimus karių atžvilgiu, o karo padėties metu – ir civilių asmenų atžvilgiu[220]. Karo milicininkai galėjo atlikti įgulos sargybos tikrinimą ir karių nusižengimų likvidavimą[221].

1922 m. Karo milicijos kariai, prižiūrimi placadjutanto, kartu su juo turėjo atlikti tokias tvarkos ir drausmės palaikymo kariuomenėje ir visuomenėje funkcijas:

1. Prižiūrėti, kad kariai elgtųsi pavyzdingai, laikytųsi uniformos dėvėjimo ir mandagumo taisyklių. Atkreipti dėmesį, kad kariai nedėvėtų civilių ir kariškų rūbų kartu. Prižiūrėti, kad kariai gatvėmis vaikščiotų tvarkingai ir sveikintųsi su vyresniaisiais, kad sėdintys ant suolelių kariai, einant pro šalį vyresniesiems, atsistotų ir pirmi sveikintųsi.
2. Atkreipti dėmesį į civilius, kurie elgiasi arba atrodo įtartinai.
3. Į miesto komendantūrą pristatyti neblaivius karius.
4. Prižiūrėti, kad kariai turėtų išleidimo į miestą raštelius.
5. Prižiūrėti bendrą tvarką per pamaldas Kauno įgulos bažnyčioje.
6. Prižiūrėti, kad kariai nesilankytų politiniuose susirinkimuose[222].

Placadjutantas, atlikdamas tarnybines funkcijas, kartu su Karo milicijos kariais turėjo teisę ir pareigą lankyti visus teatrus, koncertus, šokių vakarus, paskaitas, susirinkimus, mitingus ir kitas viešąsias vietas[223].

Karo policininkai turėjo prižiūrėti, ar kariai laikosi karinės uniformos dėvėjimo taisyklių. Karinės tarnybos įstatymo nuostatos draudė karininkams ir liktiniams puskarininkiams dėvėti karinę uniformą dirbant su karo tarnyba nesusijusį darbą ar vykdant tokią veiklą, taip pat buvo draudžiama dėvėti karinę uniformą tose vietose, kuriose galėjo atsirasti nepagarba karinei uniformai, o tokių vietų sąrašą nustatė krašto apsaugos ministras[224]. Karo policininkai mieste patruliuodavo poromis – puskarininkis ir vienas Mokomojo būrio programą baigęs kareivis[225]. Štai kaip vienas iš tarpukario karo policininkų viešai spaudoje vaizdžiai nupasakojo Karo policijos patrulį: „Mūsų kariuomenėje, ypač Kauno įguloje, tenka sutikti augalotus vyrus, vaikščiojančius lėtais žingsniais po du vyr. ir jaun. puskarininkių laipsniais ir dėvinčius per kairįjį petį tarnybos ženklus, – žalius akselbantus. Tai mūsų karo žandarai.“ Karo policininkas, eidamas tarnybos pareigas, buvo neliečiamas asmuo (Vidaus tarnybos statuto VI dalies 105 straipsnis), o pastebėjęs nusižengimą, neturėjo teisės apie jį nepranešti savo tiesioginiam viršininkui[226]. Aptarta, kokias teises ir pareigas turėjo karo policininkai XX a. 3 deš. Šios teisės ir pareigos mažai kito ir XX a. 4 deš. Taigi, karo policininkai, vykdantys patruliavimą, turėjo tokias teises:

1. Prižiūrėti, kad kareiviai laikytųsi drausmės, viešojo padorumo ir karių mandagumo taisyklių.

220 1922 m. kovo 31 d. Karo milicijos mokyklos dėsniai, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 222, l. 15.

221 1922 m. instrukcijos Kauno įgulos placadjutantui, *ten pat*, l. 8, 9.

222 Nuo 1930 m. karo policininkai pradėjo patruliuoti savarankiškai. L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 280.

223 1922 m. instrukcijos Kauno įgulos placadjutantui, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 222, l. 8, 9.

224 Karinės tarnybos įstatymas // *Vyriausybės žinios*. 1936 m. gruodžio 11 d., Nr. 561, 39 straipsnis.

225 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 423. Karo policijos patrulį sudarė ne mažiau kaip du kariai, iš kurių vienas buvo vyresnysis. 1936 m. birželio 16 d. Kauno m. ir aps. komendantūros Karo policijos mokyklos Mokomojo būrio lauko žandarų mokymo programa, 23 punktas, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 10, l. 100.

226 Z. Gerulaitis, Mūsų karo žandarai, *Karys*, 1936, Nr. 42, p. 1062.

2. Prižiūrėti, ar kareivių išvaizda atitinka nustatytus reikalavimus ir ar jie laikosi uniformos dėvėjimo taisyklių.

3. Tikrinti visų laipsnių kareivių ar civilių dokumentus[227].

4. Daryti patalpų ar asmenų kratas.

5. Esant tarnybiniam būtinumui patekti į kiekvieną rajoną ar patalpas, kur yra apsistojusi kariuomenė.

6. Nepadoriai besielgiančius, neblaivius, neturinčius leidimų išeiti iš kareivinių[228] ir kitaip nusižengusius kareivius sulaikyti ir pristatyti į komendantūrą įgulos budėtojui arba į sulaikytojo kareivio dalinį – to dalinio budėtojui, arba į dalinį, kuris yra arčiausiai[229]. Įgulos budėtojas apie sulaikytą kareivį turėjo pranešti įgulos komendantui ir vykdyti jo nurodymus, o dalinio budėtojas apie Karo policijos patrulio sulaikytą kareivį turėjo pranešti dalinio vadui. Dalinio budėtojas turėjo pasakyti sulaikyto kareivio pavardę jį sulaikiusiam karo policininkui[230].

7. Dėl mažesnių kareivių nusižengimų (pavyzdžiui, dėl ne visų užsegtų sagų, netinkamai susijuosto diržo ir kt.) užsirašyti kareivio pavardę, bet jo nesulaikyti. Baigę patruliavimą, karo policininkai apie visus įvykius ir sulaikytus karius turėjo pranešti įgulos budėtojui ir savo tiesioginiam viršininkui – žandarų būrio vadui[231].

8. Išimtiniais atvejais panaudoti šaunamuosius ginklus.

Prireikus Karo policijos patruliui į pagalbą galėjo būti skiriami Karo policijos mokyklos puskarininkiai ir eiliniai (ne žandarų būrio kariai), o žandarų būrio kariai galėjo būti skiriami patrulio vyresniaisiais[232].

Skyrėsi Karo policijos mokyklos Mokomojo būrio karo policininkų pareigos įguloje, poligone ir karo metu[233].

---

227 Dėl tvarkos Kauno įgulos bažnyčioje ir žandarų tarnybos, *Karys*, 1935, Nr. 14, p. 337.

228 Buvo atvejis, kai karinio patrulio (ne Karo policijos, o artilerijos) mieste sustabdytų karių grupės buvo pareikalauta pateikti leidimus išeiti iš kareivinių į miestą. Vyresn. puskarininkiui tokio leidimo neturint ir kariniam patruliui nurodžius eiti kartu, vyresn. puskarininkis pradėjo bėgti. Bėglys nestojo net po karinio patrulio komandos „Stok", dėl ko buvo lengvai sužeistas (pašautas). Šis atvejis aprašytas kaip pamokanti istorija, kad: 1) paleistas iš kareivinių į miestą karys turi turėti išleidžiamąjį raštelį; 2) sulaikytasis turi eiti ten, kur jam nurodo patrulis; 3) karys negali nežinoti statuto reikalavimų; 4) vietoje kaltės pripažinimo nerodyti bailumo; 5) blogas pavyzdys vyresn. puskarininkio pavaldiniams. Dėl menkaverčio nusižengimo vyresn. puskarininkis rizikavo savo gyvybe. Šis atvejis taip pat rodo, kad ir karo policininkai galėjo panaudoti šaunamąjį ginklą, jei jų teisėtiems reikalavimams nebūtų paklūstama. Nemalonus nuotykis, *ten pat*, 1927, Nr. 12, p. 111.

229 Karo policininkai nuo Karo policijos įkūrimo pradžios iki šios institucijos likvidavimo sulaikydavo tam tikro pobūdžio drausmės pažeidimus padariusius karius, siekdami juos pristatyti į Kauno komendantūrą. Neretai patys civiliai asmenys ir kariai skundėsi karo policininkų veiksmais. Žinomas atvejis, kai 1937 m. rugsėjo mėn. pabaigoje buvo pateiktas skundas dėl galimai neteisėtų karo policininkų veiksmų, panaudojus jėgą prieš civilį asmenį ir karį, kai buvo vykdomas drausmės pažeidimą padariusio kario sulaikymas. Išnagrinėjus piliečio Bernotavičiaus skundą, nepasitvirtino, kad karo policininkai, sulaikydami 2-ojo pėstininkų pulko gr. Rackevičių (pastarasis buvo išgėręs ir kartu su civiliais asmenimis triukšmavo), nepagrįstai panaudojo jėgą ir prieš jį (Bernotavičių). Pilietis Bernotavičius kišosi į karo policininkų veiklą, trukdė sulaikyti drausmės pažeidimą padariusį karį (gr. Rackevičių), todėl minėtas civilis asmuo ir buvo sulaikytas. Išnagrinėjus gr. Rackevičiaus skundą, nepasitvirtino, kad jį sulaikydamas karo policininkas puskarininkis Z. Gerulaitis kumščiu sudavė per veidą, taip pat gnaibė ranką. Karo policijos mokyklos viršininko 1937 m. spalio 8 d. raštas Nr. 926, adresuotas 2-ojo pėstininkų pulko vadui, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 93, l. 569, 570. Bernotavičiaus ir Rackevičiaus vardai nežinomi.

230 Suimdamas asmenį, karo policininkas turėjo sakyti: „Karo Vadovybės vardu Tamsta sulaikomas". 1936 m. birželio 16 d. Kauno m. ir aps. komendantūros Karo policijos mokyklos Mokomojo būrio lauko žandarų mokymo programa, 23 punktas, *ten pat*, b. 10, l. 100.

231 Dėl tvarkos Kauno įgulos bažnyčioje ir žandarų tarnybos, *Karys*, 1935, Nr. 14, p. 337.

232 *Ten pat*.

233 1936 m. birželio 16 d. Kauno m. ir aps. komendantūros Karo policijos mokyklos Mokomojo būrio lauko žandarų mokymo programa, 23 punktas, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 10, l. 100.

Karo policininkų pareigos įguloje:

1. Kareivių elgesio ir jų uniformos dėvėjimo taisyklių vykdymo priežiūra. Karių ir civilių asmenų dokumentų tikrinimas.

2. Nusikaltusių kareivių ir civilių asmenų sulaikymas. Areštuotųjų priėmimas, lydėjimas ir perdavimas.

3. Pagalba civilinei valdžiai.

4. Šaunamojo ginklo ir fizinės jėgos panaudojimas drausmei ir tvarkai palaikyti[234].

5. Vyriausybės narių apsauga viešosiose vietose ir minioje. Minios priežiūra per šventes ir iškilmes.

6. Judėjimo kontrolės vykdymas kariuomenei žygiuojant per gyvenamuosius rajonus ir tiltus[235].

Karo policininkų pareigos poligone buvo tokios pačios, kokios buvo ir poligono komendanto instrukcijose numatytos pareigos ir teisės[236].

Karo policininkų pareigos karo metu:

1. Mobilizacija ir jos vykdymas.

2. Šnipų, kitų priešiškai valstybinės santvarkos atžvilgiu nusiteikusių asmenų (anuomet vadintų *antivalstybiniais gaivalais*) sekimas ir sulaikymas (įskaitant ir taikos metu). Žinių rinkimas apie gyventojus, kurie yra palankiai nusiteikę priešo atžvilgiu. Įtartinų asmenų dokumentų patikrinimas.

3. Valdžios įstaigų, stočių, geležinkelių, tiltų, telefono ir telegrafo linijų, paštų ir svarbių įmonių apsauga.

4. Karių drausmės palaikymas, tarnybos įsakymų vykdymas ir tarnybos paslapčių saugojimas.

5. Belaisvių apžiūra, krata, jų perkėlimas ir saugojimas, taip pat pabėgusių belaisvių sulaikymas.

6. Natūrinės karo prievolės. Vietos gyventojų panaudojimas įvairiems darbams karo metu atlikti.

7. Žinių apie priešą rinkimas iš aptiktų dokumentų ir laiškų, taip pat iš informacijos, gautos iš vietos gyventojų, kareivių ir belaisvių. Pamestų ginklų ir medžiagos surinkimas karo lauke.

8. Karinės vadovybės apsauga karo metu. Štabų ir būstinių apsauga.

9. Dezertyrų paieška ir sulaikymas[237].

10. Sanitarinės būklės ir prekybos kontrolė vykstant karo veiksmams[238].

1937 m. Kariuomenės junginių statute buvo apibrėžta karo policijos tarnybos pobūdis kariuomenės junginyje. Numatyta, kad karo policijos tarnyba pavaldi junginio štabo viršininkui ir ją junginio sudėtyje vykdo karo policijos vienetų vadai, jų vadovaujamieji daliniai ir atskirieji raitieji bei pėstieji žandarai. Karinių operacijų rajone valstybės ir savivaldybių policija pavaldi

---

234 1927 m. birželio 5–6 d. naktį, apie 3 val. Karo policijos patrulis pastebėjo Nemuno g., Kaune, einantį žmogų ir sušuko „sustok“, o pastarasis pradėjo bėgti. Vydamasis bėglį, Karo policijos patrulis keliasdešimt kartų šaukė, kad bėglys sustotų, o šiam nereaguojant ir matant, kad tuoj pabėgs, buvo panaudotas šaunamasis ginklas ir bėglys nušautas. Lietuvos gyvenimas: nušovė bėgantį, *Karys*, 1927, Nr. 24, p. 226.

235 1936 m. birželio 16 d. Kauno m. ir aps. komendantūros Karo policijos mokyklos Mokomojo būrio lauko žandarų mokymo programa, 3 punktas, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 10, l. 100.

236 *Ten pat*.

237 Pavyzdžiui, kariai, negrįžę į savo dalinį praėjus trims dienoms po atostogų ir nenurodę teisėtos vėlavimo priežasties, buvo laikomi pabėgusiais (dezertyrais) ir traukiami atsakomybėn. Taisyklės atostogose esantiems, 1924 m. vasario 2 d., *LCVA*, f. 930, ap. 5, b. 2255, l. 28ap.

238 1936 m. birželio 16 d. Kauno m. ir aps. komendantūros Karo policijos mokyklos Mokomojo būrio lauko žandarų mokymo programa, 23 punktas, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 10, l. 100.

junginio karo policijos vadui ir vykdo jo įsakymus. Statute apibrėžta, kad karinių operacijų metu karo policijos tarnybos uždaviniai yra keturi: 1) tvarkos palaikymas; 2) policinė priežiūra; 3) judėjimo keliais kontrolė ir 4) teisingumo tarnybos sprendimų vykdymas[239]. Kiti uždaviniai (belaisvių palyda, sargybos, ryšių palaikymas ir kt.) karo policininkams gali būti skirti, jeigu tai netrukdo vykdyti jų tiesioginių uždavinių. Tvarkos palaikymas reiškė užtikrinti, kad nebūtų vykdomos neteisėtos rekvizicijos ir plėšimai, padėti vykdyti teisėtas rekvizicijas, užtikrinti tvarką tarp civilių asmenų, įtartinų asmenų ar kareivių be dokumentų sulaikymas, nelojalių gyventojų nuginklavimas. Policinė priežiūra – tai atsilikusių nuo savo karinių vienetų karių surinkimas ir grąžinimas, kelių, tiltų, ryšio tinklų ir įstaigų apsauga, taip pat priešo šnipinėjimo veiksmų, agitacijos ir prieš valstybės saugumą nukreiptos ar kitos destruktyvios antivalstybinės veiklos užkardymas. Kovos metu, jeigu reikia, karo policininkams galėjo būti pavesta tam tikruose ruožuose prižiūrėti, kad kareiviai nepasitrauktų iš kovos lauko ir kad ne kariai į tą lauką neitų be specialių leidimų. Judėjimo keliais kontrolės uždavinys reiškė garantuoti laisvą kariuomenės dalinių (vienetų) važiavimą keliais, gatvėmis ir tiltais. Policinės pareigos, vykdant teisingumo tarnybos sprendimus, buvo nusikalstamų veikų prevencija, duomenų apie padarytus nusikaltimus rinkimas, nusikaltusių asmenų perdavimas teisingumo tarnyboms ir suimtųjų bei kalinių apsauga. Karo policininkams buvo pavesta ieškoti, sulaikyti ir perduoti teisingumo tarnybos pareigūnams savo kariuomenės dezertyrus. Karo policininkams prašant, kiekvienas turėjo jiems teikti pagalbą[240].

Pažymėtina, kad tarpukario Lietuvos kariuomenėje buvo fiksuota nemažai tvarkos ir drausmės pažeidimų, kuriuos padarydavo kariai ne tik karinėse teritorijose, bet ir už jos ribų. Pavyzdžiui, pasitaikydavo, kad „<...> kariai per naktis iki auštant gerdavo, lošdavo kortomis, o prisigėrę šūkaudavo miestelyje, žmonėms neduodavo ramybės, su merginomis po kampus landžiodavo. Pasirodydavo viešose vietose ir karininkų, dėvinčių atsagstytą, suglamžytą ir suplyšusią uniformą. Buvo pastebima ir piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi atvejų, tokių kaip pasivaikščiojimai tarnybos metu su poniomis ar panelėmis arba pasinaudojant valdiškais arkliais vėžintos damos“[241]. Buvo atvejų, kad „kai kurie puskarininkiai viliojo moteris ir su jomis ištvirkaudavo. Moterims pradėjus reikšti pretenzijas, puskarininkiai, norėdami jų atsikratyti, griebdavosi net smurto. Užfiksuotas toks atvejis, kai moterį, atėjusią į karinį dalinį pasiskųsti, puskarininkis įsakė pavaldiniui sumušti[242].

Įdomumo dėlei pateikiama 1937 m. rugsėjo 18–19 d. (šeštadienio ir sekmadienio) statistika, kiek ir kokių drausmės pažeidimo atvejų buvo užfiksuota:

1. Vaikšto su labai nusmukusiais rūbais (25 kariai).
2. Vaikšto senais, suteptais kasdieniniais drabužiais (10 karių).
3. Avi suplyšusiais batais (2 kariai).
4. Apsiavę tufliais (5 kariai).
5. Dėvi suglamžytą kepurę (1 karys).
6. Be dokumentų (5 kariai).
7. Su atsegtomis munduro sagomis (3 kariai).
8. Pavėlavę grįžti į karinį dalinį su leidimo rašteliu (1 karys).
9. Gatve ėjo susikabinę su moterimis (2 kariai).

239 Teisingumo tarnybą vykdo pulkų teismai, karo lauko teismai, Kariuomenės teismas bei Prokuratūra ir Vyriausiasis Tribunolas, kaip kasacinė instancija. Kariuomenės junginių statutas. II dalis. Tarnybos. B. 69, Krašto apsaugos ministerija, Kaunas, 1937, p. 71.

240 *Ten pat*, p. 72-74.

241 Vyriausiojo štabo 1934 m. spalio 15 d. aplinkraštis Nr. 18 (slaptai), *LCVA*, f. 929, ap. 1, b. 580, l. 28.

242 1937 m. vasario 2 d. įsakymas *kariuomenei* Nr. 1 (slaptai), *ten pat*, f. 1364, ap. 1, b. 529, l. 6.

10. Viešoje vietoje kalbėjo svetima, ne valstybine kalba (1 karys)[243].

Kariai, padarę drausmės pažeidimus, turėdavo įvairiausių pasiteisinimų. Dauguma sustabdytųjų gatvėje aiškinosi, kad *tuflius* nešioti leidžia viršila. Dėvėjo kasdieninius drabužius išėję į miestą tik dėl to, kad nebuvę ūkvedžio. Kai ūkvedys kitiems davęs išeiginius drabužius, karys tada buvęs tarnyboje. Sulaikytieji be dokumentų aiškinosi, kad viršila išleidžia juos į miestą ir taip[244]. Čia pateikti pavyzdžiai rodo, kad drausmė ir tvarka kariuomenėje šlubuodavo ir dėl to buvo būtina stiprinti karo policininkų patruliavimą miesto gatvėse ir karinių dalinių susitelkimo rajonuose.

Pažymėtina, kad karo metu Karo policija turėjo gaudyti dezertyrus[245] bei šnipus ir užtikrinti tinkamą kariuomenės dalinių judėjimą keliuose[246], sekti gyventojus, įtariamus nusikaltimais, ir apie tai pranešti vietos policijai[247]. Karo metu Karo policija turėjo prižiūrėti, kad nebūtų karių marodieriavimo atvejų[248], saugoti kelius ir tiltus, geležinkelio stotyje tikrinti visų kareivių dokumentus, apsaugoti civilius asmenis nuo karių savivaliavimo, sulaikyti, perimti pasidavusius priešo karius ir perduoti juos į artimiausią kariuomenės štabą, sulaikyti puskarininkius ir kareivius, kurie neturi dokumentų, yra neblaivūs, kelia triukšmą ar kitaip nusižengia drausmei ir tvarkai[249].

1936 m. buvo papildytos Karo policijos patrulių teisės ir pareigos. Patruliuojantys karo policininkai turėjo stebėti civilius asmenis, kurie stengiasi užmegzti pažintis su kariais, taip pat įtartinus asmenis. Įtartinų civilių asmenų dokumentai galėjo būti patikrinti, o patys asmenys sulaikyti[250]. Karo policijos patruliai neturėjo teisės kištis į konfliktus, kurie kildavo tarp karių ir civilių asmenų, – jie privalėjo kviesti vietos policiją, o civilių asmenų konfliktų ar riaušių atveju galėjo tik padėti policijai, jeigu jų buvo prašoma[251]. Karo policininkams teko palaikyti tvarką vykstant įvairiems renginiams, pamaldoms ir minėjimams. Pavyzdžiui, nuo 1935 m. pradėti skirti karo policininkai tvarkai palaikyti aikštėse prie Karo muziejaus arba Petro Vileišio aikštėje, kur vykdavo kariuomenės paradai[252]. Karo policininkai atlikdavo procesinius veiksmus kartu su kitomis ikiteisminio tyrimo įstaigomis ir teisėsaugos institucijomis – suimdavo, atlikdavo kratas, kvotas[253].

---

243 Z. Gerulaitis, Dėl kareivių išėjimo į miestą, *Karys*, 1937, Nr. 42, p. 1202.

244 *Ten pat*.

245 Prasidėjus Nepriklausomybės kovoms ir pritrūkus savanorių, buvo mobilizuojami karo tarnybai tinkami vyrai. Vien 1920 m. karių, pabėgusių iš dalinių, skaičius siekė 1328. Viena pagrindinių dezertyravimo priežasčių – siekis išvengti pavojaus gyvybei per kautynes. Vykstant kovoms, natūraliai padidėja tikimybė žūti, būti sužeistam, tapti invalidu, o tai dažnam buvo blogiau negu mirtis. Netekti darbingumo – tai netekti pragyvenimo šaltinio, todėl dezertyravimo iš karinių dalinių atvejų padidėjimas buvo susijęs su prasidėjusiais karo veiksmais. P. Pacevičius, Lietuvos kariuomenės dezertyrai Nepriklausomybės kovų ir valstybingumo įtvirtinimo laikotarpiu 1918–1923 m., *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 74, 75.

246 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 423.

247 1922 m. kovo 31 d. Karo milicijos mokyklos dėsniai, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 222, l. 16.

248 Marodierius [pranc. *maraudeur* – vagišius] – kareivis, grobiantis karo lauke nukautųjų arba sužeistųjų daiktus, plėšiantis gyventojus. Žodynas.lt. Marodierius. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. liepos 15 d.]. <https://www.zodynas.lt/tarptautinis-zodziu-zodynas/M/marodierius>.

249 Kauno m. ir aps. komendantūros Karo policijos mokyklos žandarų karo metu laikinoji instrukcija, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 10, l. 100.

250 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, Karo archyvas, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 280.

251 1936 m. birželio 16 d. laikinoji Karo policijos mokyklos žandarams instrukcija, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 10, l. 26, 26ap.

252 Kauno įgulos viršininko 1934 m. rugsėjo 3 d. įsakymas Nr. 24, *ten pat*, b. 12, l. 25, 26; Kauno įgulos viršininko 1935 m. rugpjūčio 21 d. įsakymas Nr. 36, *ten pat*, b. 29, l. 30, 30ap.

253 A. Stoliarovas, Lietuvos Respublikos karinė teisėsauga: Armijos teismas 1919–1922 metais, *Karo archyvas*, t. XXV, Vilnius, 2010, p. 182.

Karo policija buvo viena iš nedaugelio ikiteisminio tyrimo institucijų, atlikdavusių kvotas arba vykdžiusių kitus ikiteisminio tyrimo pareigūnų, valstybės gynėjo ar prokuroro, teisėjo ir teismo pavedimus, remdamasi (karinio) baudžiamojo proceso įstatymo nustatytomis taisyklėmis. Nusikaltęs asmuo būdavo perduodamas teismui. Pažymėtina, kad tyrimą (liudytojų, kaltinamojo apklausą, akistatą, daiktinių įrodymų rinkimą, kratą, poėmį) ir tardymą dažnai atlikdavo karo tardytojas, kuris turėjo teisę patraukti įtariamąjį baudžiamojon atsakomybėn[254]. Kvotas dažniausiai atlikdavo karininkai, kai kariai nusižengdavo karinei drausmei ir (ar) tvarkai karinėje teritorijoje. Kvotos galėdavo būti atliekamos ir civilių asmenų atžvilgiu, jeigu šie teisės pažeidimą padarydavo karinėje teritorijoje[255]. Dažniausiai kvotas atlikti Karo policijos mokyklos viršininkas pavesdavo karininkams, turintiems leitenantų karinius laipsnius[256]. Pavyzdžiui, 1923 m. rugsėjo 29 d. su Kauno komendantūros komendanto padėjėjo rezoliucija Karo milicijos mokyklos puskarininkių būrio vadui ltn. Juozui Skučui buvo pavesta atlikti kvotą baudžiamojoje byloje[257]. Kvotos buvo atliekamos dėl karių nusikaltimų, kai dingdavo pinigai, įvairūs daiktai ir pan.[258], taip pat drausminių nusižengimų, tokių kaip pasišalinimas iš tarnybos vietos, alkoholinių gėrimų vartojimas tarnybos metu ir pan., atvejais[259].

Dar viena karo policininkų funkcija buvo suimtų karių konvojavimas. Dažniausia karo policininkai lydėdavo pavienius areštuotuosius, palydą sudarė vienas arba du karo policininkai, dažniausia turintys grandinio arba puskarininkio karinį laipsnį[260]. Pats nemaloniausias dalykas kariams, kuriems paskirta arešto bausmė, būdavo ne vien šios bausmės baimė, bet ir pats pristatymo į bausmės atlikimo vietą procesas. Areštuotas karys į karo kalėjimą vykdyti paskirtos arešto bausmės būdavo vedamas miesto gatvėmis kaip didžiausias nusikaltėlis, pro Kauno miesto

254 A. Stoliarovas, *Lietuvos Respublikos karinė justicija 1919–1940 m*., Kaunas, 2014, p. 242, 243.

255 Policija ir karių nusikaltimai, *Policija,* 1924, Nr. 4, p. 7, 8.

256 A. Zarinas, Kvota karo baudžiamajame procese, *Mūsų žinynas,* t. XII, 1927, Nr. 36, p. 294.

257 Ltn. Juozo Skučo tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 2J, b. 102, l. 74.

258 Dažniausiai pasitaikantys karių nusikaltimai buvo šie: nejvykdyti įsakymai, pasišalinimas vykdant tarnybas, suimtų asmenų paleidimas, išreikštas nepasitenkinimas viršininko įsakymu, savavališkas veiksmų vykdymas ir grasinimai, jėgos panaudojimas prieš kitą karį, ginkluotas apiplėšimas, vagystė iš privačių asmenų einant tarnybą, mirtinas sužeidimas dėl neatsargumo, sargybinio įžeidimas žodžiu, plėšimas, karinės amunicijos pasisavinimas ir marodieriavimas mūšio lauke, vagystės, sukčiavimas ir kyšio ėmimas, valdiško turto išeikvojimas, neteisėtas ginklo laikymas, šnipinėjimas, dezertyravimas, kūno sužalojimas, dokumentų klastojimas, tarnybinių pareigų viršijimas, karo grobio slėpimas ir išeikvojimas, pasišalinimas iš tarnybos, karininko uniformos dėvėjimas (kareiviui), sukčiavimas, įsigijimas valdiškų daiktų, valdiškų pinigų lošiant kortomis išeikvojimas, ginkluotas užpuolimas ir plėšimas, žmogžudystė apiplėšimo tikslais, grasinimai ir pinigų reikalavimas, neteisėta krata ir vagystė, girtavimas, triukšmo kėlimas ir muštynės viešoje vietoje, bendrininkavimas vykdant nusikalstamą veiką, bandymas dezertyruoti, neteisėtas valdiškų daiktų naudojimas, netinkamas pareigų atlikimas, pabėgimas iš areštinės siekiant pasišalinti iš karo tarnybos, atsisakymas duoti priesaiką, sąmyšio kėlimas tarp kareivių ir civilių, pasipriešinimas milicijai, jėgos panaudojimas prieš etninių ir religinių grupių narius (tarp karių), sprogstamosios medžiagos pasisavinimas, pareigų vykdymas, kai karininkas pašalinamas iš einamų pareigų, tarnybinių įgaliojimų viršijimas, kėsinimasis į svetimą turtą, neteisėtas degtinės varymas, tyčinis savęs sužalojimas (akių, ausų, pirštų, kojų ir pan.) bandant išvengti karinės tarnybos, ginklo ir aprangos praradimas, tyčinis padegimas, tyčinis melagingų duomenų pateikimas, komunistinės literatūros platinimas, savavališkas kontribucijų rinkimas, kurstymas, kyšio reikalavimas, turto prievartavimas, savanoriškas tarnavimas priešo kariuomenėje, sprogmenų panaudojimas žvejyboje, valstybės pareigūno sumušimas. A. Stoliarovas, Lietuvos Respublikos karinė teisėsauga: Armijos teismas 1919–1922 metais, *Karo archyvas*, t. XXV, Vilnius, 2010, p. 191, 192.

259 Karo policijos mokyklos j. ltn. Jono Remeikio 1939 m. rugpjūčio 1 d. raportas mokyklos viršininkui dėl atliktos kvotos, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 329, l. 222; Karo policijos mokyklos viršininko 1940 m. balandžio 6 d. raportas Kauno m. ir aps. komendantui apie kvotos atlikimą, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 114, l. 139; 1940 m. birželio 11 d. Karo policijos mokyklos j. ltn. Justino Samuolio atlikta kvota, *ten pat*, l. 203.

260 Kauno m. ir aps. komendanto 1935 m. sausio 20 d. įsakymas Nr. 20, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 26, l. 20; Kauno m. ir aps. komendanto 1937 m. spalio 7 d. įsakymas Nr. 282, *ten pat*, b. 42, l. 285.

zoologijos sodą, be diržo, kitų karinių atributų, saugomas ginkluoto sargybinio[261]. Kariui tokia palyda darė didelę gėdą, nes konvojavimo procesą matydavo aplinkiniai asmenys.

Pažymėtina, kad karo policininkai užtikrino drausmę ir tvarką Kariuomenės teisme. Pavyzdžiui, 1923 m. liepos 17–18 d. ltn. J. Skučui kartu su dviem mokyklos kareiviais buvo pavesta prisistatyti į Kariuomenės teismą ir vykdyti drausmės ir tvarkos palaikymo funkciją[262].

Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad Karo policijai yra tekę vykdyti ir specialiųjų užduočių už Kauno apskrities ribų. Pavyzdžiui, 1920 m. sausio mėn. mokyklos kariams buvo skirta inkasavimo užduotis – parvežti iš Kretingos miesto banko į Kauną 10 dėžių su valstybine valiuta. Užduočiai atlikti buvo skirta dvylika Karo milicijos mokyklos karių ir vienas karininkas iš Kauno karo komendantūros, tačiau nebuvo skirta atskiro transporto, todėl kariai vyko visuomeniniu transportu – traukiniu[263]. Karo policijos mokyklos kariams teko gabenti ir įslaptintus dokumentus į kitų divizijos štabų būstines[264], vykdyti Kauno karo komendanto paskirtas užduotis – lydėti naujokus į kariuomenės dalinius[265]. 1923 m. spalio 14–17 d. ltn. J. Skučas kartu su šios mokyklos kariais ir Lietuvos Raudonojo Kryžiaus pirmininku Roku Šliūpu palydėjo 32 lenkus belaisvius į Šipliškių k., esantį Lenkijos šiaurės rytuose, Suvalkų aps. Palydėti lenkų belaisviai buvo pakeisti į 32 lietuvių belaisvius[266].

Viena iš įdomesnių Karo policijos atliekamų funkcijų buvo mirties nuosprendžių vykdymas sušaudant[267]. Kauno VI forte įsteigtas karo kalėjimas priklausė išskirtinai KAM žinybai. Jis buvo pusiau uždaro tipo, skirtas kariams, rečiau – civiliams asmenims izoliuoti už nusikaltimus ir nusižengimus kariuomenės ir valstybės tvarkai. Kalėjimo teritorijoje vyko karinių teismų procesai ir buvo vykdomi mirties bausmės nuosprendžiai[268]. Mirties bausmės vykdymas buvo karinės administracijos kompetencija, nes dažniausiai ją skirdavo karo teismai. Pats procesas vyko neviešai, dažniausiai naktį arba anksti ryte. Jei tokia bausmė buvo paskirta kariui, egzekucijoje dalyvaudavo karo komendantas, kalėjimo viršininkas, Karo policijos mokyklos karininkas ir šios mokyklos kariai vykdytojai, karo medikas ir karo kapelionas. Bausmės vykdytojai iškasdavo duobę, pastatydavo medinį stulpą, prie kurio buvo pririšamos arba prirakinamos už nugaros nuteistojo rankos ir kojos. Pasmerktas mirti karys galėjo vilkėti uniformą, bet be skiriamųjų ženklų. Šią žeminančią uniformos detalių ir ženklų nuplėšimo procedūrą atlikdavo tik aukštesnį karinį laipsnį

261 V. Kubertavičius, *Gyvenimo kelių kryžkelėse. Lietuvos kario memuarai. Trijų valstybių kariuomenėse. 1940–1944 metai. II dalis*, Klaipėda: Jūrų muziejus ir akvariumas, 1992, p. 15.

262 Ltn. Juozo Skučo tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 2S, b. 365, l. 59, 59ap.

263 J. Demereckis, *Savanorio ir kontržvalgybininko atsiminimai*, Čikaga, 1976, p. 41–43.

264 Kauno m. ir aps. komendanto 1935 m. spalio 31 d. įsakymas Nr. 307, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 26, l. 314.

265 Kauno karo komendanto 1920 m. vasario 4 d. įsakymas Nr. 35, *ten pat*, b. 219, l. 87.

266 Ltn. Juozo Skučo tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 2S, b. 365, l. 67, 69, 80.

267 Mirties bausmių vykdymas sušaudant vyko jau Nepriklausomybės kovų pradžioje (1919 m. balandžio 26 d. apskelbimas, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 1, l. 13). Nėra tikslių duomenų, kada Karo milicijos kariai pradėjo vykdyti mirties bausmes sušaudant, bet tikėtina, kad nuo Karo lauko milicijos kuopos įkūrimo pradžios kurį laiką karo milicininkai mirties bausmių sušaudant nevykdė. Pagrindinis įkurtos Karo lauko milicijos kuopos uždavinys ir paskirtis buvo pagalba vietos milicijai tvarkantis su kariais. Jau 1920 m. Karo milicijos mokyklos programų projekte numatyta, kad viena iš karo milicininkų funkcijų – mirties bausmių vykdymas (1920 m. Kauno karo komendantūros Karo milicijos mokyklos programų projektas, *ten pat*, ap. 2, b. 129, l. 23). Yra duomenų, kad 1921 m. karo milicininkai jau vykdė mirties bausmes sušaudant, nes Kauno karo komendanto įsakyme nurodyta, kad „iššaudytus Karo Milicijos mokyklos kareivių 10 vokiškų kovos šovinių vykdant armijos teismo nuosprendį – išbraukti iš komendantūros ir Karo Milicijos mokyklos ginklų knygų" (Kauno karo komendanto 1921 m. birželio 19 d. įsakymas Nr. 171, *ten pat*, ap. 1, b. 5, l. 37). Nuo 1937 m. sausio 28 d. sušaudymo bausmė buvo pakeista nunuodijimu dujų kameroje ir vykdoma I forte, Kaune (A. Stoliarovas, *Lietuvos Respublikos karinė justicija 1919–1940 m*., Kaunas, 2014, p. 271).

268 A. Stoliarovas, *Lietuvos Respublikos karinė justicija 1919–1940 m*., Kaunas, 2014, p. 252.

turintis karininkas. Egzekucijos metu buvo perskaitomas teismo sprendimas, pasmerktajam suteikiamas paskutinis žodis ir užrišamos jo akys[269]. Po karininko signalo švilpuku, kardo mosto, rankos pakėlimo arba komandos „Vykdyt!" šaudavo penki Karo policijos mokyklos kariai[270]: trys kariai taikydavo į širdį, du – į galvą. Mirties nuosprendį karo policininkai įvykdydavo nuo pradžios iki pabaigos, tai yra nuo duobės iškasimo iki užkasimo[271].

Žinoma atvejų, kai mirties bausmes sušaudant vykdydavo ne karo policininkai, o kitų dalinių kariai, ir tai jie darė ne visada sėkmingai, tiksliau tariant, šaudydavo netaikliai. Pavyzdžiui, dokumentuose užfiksuotas atvejis, kai 1923 m. liepos mėn. pabaigoje, sušaudant kalinį Adomą Krapą, žemo ūgio kareiviai (pėstininkai) į jį šovė kelis kartus, vis iš naujo pertaisydami šautuvus ir nepataikydami į pasmerktą kalinį. Tuo metu buvo prasidėjęs ir pavienis šaudymas, lyg koks karių *šaudymas į zuikį*, o kalinys vis negriuvo ir dar sugebėjo nusirišti raištį nuo akių. Kalėjimo komendantas buvo priverstas sustabdyti šaudymą, vėl iš naujo išrikiuoti kareivius ir vykdyti bausmę, kol kalinys žuvo[272]. Ne visais atvejais mirties bausmės vykdymo procesas būdavo toks komplikuotas, tačiau jis vienus galėjo šokiruoti, kitiems kelti baimę, gailestį aukai ar net pasibjaurėjimą. Tokių atsitikimų nepasitaikydavo, tai yra nereikėjo kartoti šūvių, kai mirties bausmę vykdydavo Karo policijos mokyklos kariai, nes jie buvo taiklūs[273]. Remiantis tuo, galima daryti išvadą, kad karo policininkai gebėjo tinkamai atlikti jiems pavestas užduotis, nes buvo tam ruošiami tiek fiziškai, tiek ir morališkai.

Mirties bausmės įvykdymo faktas buvo fiksuojamas specialiuose mirties nuosprendžių įvykdymo aktuose (žr. priedą Nr. 2). Šiuose aktuose būdavo pateikiama tokio pobūdžio informacija: įsakymai, kuriais vadovaujantis vykdoma mirties bausmė, mirties bausmės vykdymo dalyviai, laikas, kada pasmerktajam paskelbtas teismo sprendimas, pasmerktojo pokalbis su kunigu, paskutinis noras, sušaudymo ir mirties fiksavimo laikas, mirties nuosprendžio aktą pasirašantys asmenys.

1926 m. gruodžio 17 d. įvyko valstybės karinis perversmas, kurį organizavo dešiniosios politinės partijos grupės (tautininkų ir dalies krikščionių demokratų) ir aukštųjų karininkų atstovai[274]. Šalies politinė valdžia ir karinė vadovybė, įspėta apie gresiančius neramumus, bet ignoravusi tokio pavojaus galimybę, perversmo kaltininkais įvardijo menkai organizuotus ir negausius komunistus. Perversmo rytą buvo suimti, o gruodžio 24 d. LDK Algirdo pulko teismo nuteisti keturi komunarai, *in actu* šeši – Karolis Požėla, Juozas Greifenbergeris, Kazys Giedrys, Rapolas Čarnas (Rafail Čiornyj), Faivušas Abramavičius ir Ipolitas Šeluga[275]. Pirmiesiems keturiems komunarams buvo skirta mirties bausmė sušaudant, F. Abramavičius gavo sunkiųjų darbų kalėjimo iki gyvos galvos, o I. Šeluga nuteistas 8 m. sunkiųjų darbų kalėjimo bausme[276].

---

269 **Įdomus faktas:** dažnai pasmerktieji tardami paskutinį žodį prašydavo vykdant mirties nuosprendį neužrišti jiems akių, bet paprastai į tokius prašymus ar net protestus nebuvo kreipiama dėmesio, ir akys vis tiek būdavo užrišamos. Tai buvo daroma dėl to, kad bausmės vykdytojai nejaustų pasmerktojo žvilgsnio, kuris galėtų persekioti bausmės vykdytojus visą jų gyvenimą. A. Sabaliauskas, *op. cit.*, *Juodasis kryžius, arba palydėti pasmerktieji*, sud. S. Skrodenis, Vilnius, 2006, p. 66.

270 Į mirties bausmės vykdymą atvykdavo 10 karo policininkų su Karo policijos mokyklos viršininko paskirtu karininku. Būdavo sudaromos dvi pamainos po 5 karius, kurie ir vykdydavo mirties bausmę. Visus pasiruošimo ir baigiamuosius darbus (kapo duobės kasimą, užkasimą ir kt.) atlikdavo abi karo policininkų pamainos.

271 S. Černevičiūtė, S. Kaubrys, Kartuvių kilpa, kulka ir dujų kamera: mirties bausmės Lietuvoje 1918–1940 m., Vilnius, p. 106. A. Stoliarovas, *Lietuvos Respublikos karinė justicija 1919–1940 m*., Kaunas, 2014, p. 269, 270.

272 A. Sabaliauskas, *op. cit.*, *Juodasis kryžius, arba palydėti pasmerktieji*, sud. S. Skrodenis, Vilnius, 2006, p. 31.

273 *Ten pat*, p. 32.

274 A. Stoliarovas, *Lietuvos Respublikos karinė justicija 1919–1940 m*., Kaunas, 2014, p. 107.

275 *Ten pat*, p. 108.

276 Kaip ėjo karo lauko teismas, *Lietuvos žinios*, 1926-12-28, Nr. 294 (2315), p. 4.

Karolis Požėla, Kazys Giedrys, Rapolas Čarnas, Juozas Greifenbergeris.
(LCVA, ZvA-3, VDKM, N-1413, N-1412, N-1583, Fa-7693)

Politiniai kaliniai Kauno sunkiųjų darbų kalėjime. Pirmoje eilėje trečias iš kairės stovi Rapolas Čarnas, šeštas – Kazys Giedrys, apie 1924–1926 m.
(Lietuvos nacionalinis muziejus, F-19064)

Karo policijos mokyklos kapelionas Adolfas Sabaliauskas savo prisiminimuose rašė, kad pasmerktieji iki paskutinės akimirkos tikėjo, jog juos išvaduos draugai dar vežant į sušaudymo vietą arba netoli jos. Kai pasmerktieji sušaudymo vietoje įsitikino, kad niekas jų nevaduos, prarado optimizmą ir kažkuris iš jų lyg ir linksmu balsu pasakė: „Gulėsime kartu“ ir visi pasibučiavo. Pasmerktieji nenorėjo, kad jiems būtų užrištos akys vykdant mirties nuosprendį, bet į tokį jų norą nebuvo atsižvelgta. Rodos, kad J. Greifenbergeris sušuko: „Tegyvuoja komunizmas“ ir visi likusieji tą patį garsiau pakartojo. Pasigirdo komanda „Vykdyt“ ir sutratėjo šautuvai. Karo policijos mokyklos kapelionui A. Sabaliauskui pasirodė, kad vykdytojai kareiviai nelaukę komandos ėmė šaudyti tarsi įniršę, turbūt pasmerktuosius laikydami daugiau negu valstybės priešais, nes

Karo policijos mokyklos būrio vadas vyr. ltn. Pranas Zenkevičius
(Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. VIII, p. 307)

vykdytojai, rodos, buvo savanoriai iš kuopos[277]. Taip 1926 m. gruodžio 27 d. 5.20 val. buvo įvykdytas Karo lauko teismo sprendimas Karolio Požėlos, Juozo Greifenbergerio, Kazio Giedrio, Rapolo Čarno (Rafail Čiornyj) byloje. Archyviniai šaltiniai liudija, kad sprendimą po Karo policijos mokyklos būrio vado vyr. ltn. Prano Zenkevičiaus duoto ženklo įvykdė 20 šios mokyklos karių (žr. priedą Nr. 3)[278].

Šalies viduje karo policininkams yra tekę vykdyti ir tam tikrų specialiųjų užduočių. Detaliai aprašytas šaltiniuose atvejis, įvykęs Kauno apylinkėse, kur Karo lauko milicijos kuopa, vadovaujama krn. J. Jočio, dalyvavo Veliuonos operacijoje. 1919 m. birželio 17–18 d. Kauno miesto komendantūra gavo žinių, kad Veliuonoje vietos vokiečių komitetas nuginklavo viešąją miliciją ir įvedė savo valdžią. Neramumams Veliuonoje numalšinti buvo išsiųsta Karo lauko milicijos kuopa, kuri, susidūrusi su vietos ginkluotu pasipriešinimu, po keleto valandų trukusio susišaudymo buvo išsklaidyta. Po šios nesėkmės incidento malšinti atvyko Kauno karo komendantūros mokomoji komanda, kuri sėkmingai numalšino kilusius neramumus[279]. Karo lauko milicijos kuopos nesėkmę galėjo lemti tai, kad kariai nebuvo tinkamai paruošti dalyvauti panašaus pobūdžio ginkluotame konflikte, nes jiems trūko specialių karinių mokymų[280].

1920 m. vasario 22–23 d. dalis Karo milicijos mokyklos karių, kaip sudedamoji Kauno komendantūros dalis, Panemunėje, Kaune, padėjo malšinti sukilimą, kurį sukurstė bolševikai. Prie jų prisidėjo ir nedidelė Lietuvos kariuomenės karių dalis. Karo milicijos kariai veržėsi nuo Aleksoto tilto į kalną, stumdami tolyn sukilėlius, kurie vėliau Aukštojoje Fredoje buvo išsklaidyti. Nė vienas iš Karo milicijos mokyklos karių per sukilimo malšinimo operaciją nežuvo[281].

Karo milicijos kariams teko dalyvauti 1923 m. sausio 10–15 d. vykusiame Klaipėdos krašto sukilime (kitaip dar vadinamame Klaipėdos užėmimo operacija) kartu su Ypatingojo paskyrimo rinktine, kurią sudarė 1079 nariai (40 karininkų (penki jų iš Karo milicijos mokyklos), 582 kareiviai ir 455 šauliai)[282]. Klaipėdos krašto sukilimas, kurio planas gimė Kaune ir kurio metu Lietuvai atiteko uostas ir tinkamas laivybai priėjimas prie jūros, buvo svarbiausias savarankiškas (bet ne absoliutus) politinis ir karinis valstybės valdžios žingsnis tarpukario Lietuvos istorijoje[283].

---

277 A. Sabaliauskas, *op. cit.*, *Juodasis kryžius, arba palydėti pasmerktieji*, sud. S. Skrodenis, Vilnius, 2006, p. 54, 55. Karo policijos kuopos kariai, kurie vykdys mirties bausmę, iš pradžių būdavo renkami savanoriškumo principu, o kai tokių neatsirasdvo – įsakymu. A. Bulota. Limuzinas Nr. 4, Vaga, Vilnius, 1977, p. 87.

278 1926 m. gruodžio 26 d. mirties nuosprendžio įvykdymo aktas, *LYA*, f. 3377, ap. 58, b. 1017, l. 132.

279 *Savanoris 1918–1920,* red. S. Butkus, p. 174.

280 1920 m. Kauno karo komendantūros Karo milicijos mokyklos programų projektas, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 129, l. 23, 23ap; L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 248; A. Stoliarovas, Lietuvos Respublikos karinė teisėsauga: Armijos teismas 1919–1922 metais, *Karo archyvas*, t. XXV, Vilnius, 2010, p. 179, 180.

281 *Kauno karo komendantūra 1919–1929,* red. P. Jurgelevičius, Kaunas, 1930, p. 30, 32.

282 V. Vareikis, Sukilėliai, šauliai, savanoriai, *Acta historica universitatis Klaipedensis. Nauji požiūriai į Klaipėdos miesto ir krašto praeitį.* Klaipėda, 2008, p.197.

283 *Klaipėdos kraštas 1920–1924 m. archyviniuose dokumentuose*, sud. S. Pocytė, Klaipėda, 2003, p. 23.

Sukilėliai sargyboje prie prancūzų prefektūros (valdybos). Klaipėda, 1923 m. (LCVA, P-06603)

Kpt. Liudvikas (Liudas) Kaufmanas. XX a. 4 deš. (LCVA, f. 930, ap. 2K, b. 80, l. 1)

Karo milicijos mokyklos kariai buvo priskirti 1-ajai (Klaipėdos) grupei[284], vadovaujamai mjr. Jono Išlinsko, slapyvardžiu Aukštuolis, ją sudarė 405 Karo mokyklos ir Karo milicijos mokyklos, 5 pėstininkų pulko kareiviai ir karininkai ir 125 šauliai. Karo milicijos mokykla suformavo 1-osios (Klaipėdos) grupės 3-iąją kuopą, susidedančią iš 3 Karo milicijos mokyklos jaunesniųjų karininkų, 130 karių ir turinčią 4 kulkosvaidžius. Minėtai kuopai vadovavo Karo milicijos mokyklos jaunesnysis karininkas ltn. Liudvikas (Liudas) Kaufmanas[285].

284 Be Karo milicijos mokyklos, į šią grupę įėjo ir Karo mokykla, 5-ojo pėstininkų pulko dalis, Kaišiadorių šaulių rinktinės dalis. Rinktinės grupės vado 1923 m. sausio 8 d. įsakymas Nr. 1, adresuotas Ypatingo paskyrimo rinktinei (visiškai slaptai), *LCVA*, f. 929, ap. 3, b. 422, l. 23.

285 *Ten pat*, l. 23, 24.

Eil. Juozapas Vilkas,
Kaunas, apie 1922 m.
(Joanos Rudinskienės asmeninio fotoarchyvo nuotrauka)

Kairėje eil. Juozapas Vilkas (Nr. 1) su tarnybos draugais.
Dešinėje eil. Antanas Juozaitis (Nr. 2), kuris kartu su eil. J. Vilku dalyvavo Klaipėdos krašto sukilime. Kaunas, apie 1922 m.
(Joanos Rudinskienės asmeninio fotoarchyvo nuotrauka)

Pažymėtina, kad Klaipėdos krašto sukilimo metu Ypatingojo paskyrimo rinktinės 1-osios grupės 3-ioji kuopa neteko Karo milicijos mokyklos 2-osios kuopos kario eil. Juozapo Vilko, kuris 1923 m. sausio 13 d. žuvo nuo prancūzų karių kulkų[286]. Minėtos kuopos veikla karinės operacijos metu buvo pažymėta ne tik netekties, bet ir sėkmingai įvykdytos užduoties užimant Klaipėdos Sendvario (*Althof*) dvarą, kuriame buvo įsitvirtinę prancūzų kariai.

Remiantis archyviniais šaltiniais, tai yra Klaipėdos krašto sukilimo bylomis, karinės vadovybės ataskaitomis ir raportais, taip pat išlikusiais sukilimo dalyvių laiškais, galima trumpai apžvelgti Karo milicijos mokyklos kuopos vykdytas karines užduotis, susitelkimo vietas (užimtas pozicijas) ir pateikti eil. J. Vilko žūties aplinkybes.

1923 m. sausio 8 d. Karo milicijos mokyklos kariai išvyko iš Kauno, o tų pačių metų sausio 10 d. pradėjo dalyvauti Klaipėdos krašto sukilime. Informacijos, kur reikės žygiuoti ir kokias užduotis vykdyti, Karo milicijos mokyklos kariai, išskyrus vadovybę, nežinojo[287]. Iki 1923 m.

286 **Eil. Juozapas Vilkas** (Gabrieliaus) gimė 1897 m. vasario 28 d. Panevėžio aps., Kupiškio vls., Laukmiškių k. Gabrieliaus ir Dorotos šeimoje (Pandėlio Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikų knyga, 1896–1902 m., p. 19 [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. liepos 15 d.]. <https://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/ARCH/1306/1/23>). Ūkininkų Gabrieliaus ir Dorotos Vilkų šeimoje augo 6 vaikai (2 mergaitės ir 4 berniukai). J. Vilkas buvo jauniausias iš brolių. Baigė Virbališkio mokyklą. Tėvai mirė 1916 m. dėl ligų (abu tą pačią dieną). Broliai Jonas ir Petras iki 1914 m. išvyko į JAV (2020 m. birželio 4 d. Joanos Rudinskienės pateikta informacija). J. Vilkas kario priesaiką davė 1922 m. gegužės 3 d. (eil. Nr. 477) ir buvo paskirtas Karo milicijos mokyklos 1-osios kuopos eiliniu (Kauno karo komendanto 1922 m. gegužės 11 d. įsakymas Nr. 131, *LCVA*, f. 1126, ap. 1, b. 10, l. 52). Eil. J. Vilko tarnybos draugas jį apibūdino kaip stiprų vyrą, tikrą karį, kuris niekam blogo žodžio nėra pasakęs (1923 m. spalio 6 d. Kauno m. komendantūros Karo milicijos mokyklos eil. Antano Juozaičio (eil. J. Vilko tarnybos draugo) laiškas žuvusio kario artimiesiems. Iš Joanos Rudinskienės asmeninio archyvo). Prieštaravimų kyla dėl vardo Vincas, kuriuo įvairiuose šaltiniuose įvardijamas J. Vilkas (1923 m. Klaipėdos operacijose nukautų sąrašas, *LCVA*, f. 61, ap. 2, b. 418, l. 15, 17, 42; Kauno m. ir aps. komendantūros Karo milicijos viršininko 1923 m. birželio 9 d. raštas Nr. 101, adresuotas Klaipėdos m. 1-ojo pėstininkų savanorių pulko vadui (slaptai), *ten pat*, f. 561, ap. 2, b. 4535, l. 97; Klaipėdos krašto atvadavimo 5-ių m. sukaktuvių paminėjimas, *Trimitas*, 1928, Nr. 3, p. 92). Juozapas Vilkas dažniau buvo vadintas Juozu, bet niekada Vincu, nes tokio vardo jis ir neturėjo. Kodėl šis vardas minimas įvairiuose šaltiniuose, paaiškinti sunku (Joanos Rudinskienės 2020 m. birželio 4 d. pateikta informacija). Daugiau apie eil. J. Vilko gyvenimą galima paskaityti Kupiškio krašto almanache, A. Jonušytė, Ūkininkų sūnus iš Laukmiškių, žuvęs kovose dėl Klaipėdos. *Kupiškis. Kultūra ir istorija (almanachas)*, Kupiškis, 2020, Nr. 18, p. 60-64.

287 1923 m. spalio 6 d. Kauno m. komendantūros Karo milicijos mokyklos eil. Antano Juozaičio (eil. J. Vilko tarnybos draugo) laiškas žuvusio kario artimiesiems. Iš Joanos Rudinskienės asmeninio archyvo. Tame pačiame laiške eil. A. Juozaitis rašė, kad žygio į Klaipėdą metu eil. J. Vilkas buvo neramus ir nusiminęs, rodos, tarsi nujausdamas artėjančią nelaimę.

sausio 12 d. 3-ioji Karo milicijos mokyklos kuopa per Tolius ir Radailius atvyko į Gindulių dvarą Klaipėdoje, o po to patruliavo bare tarp geležinkelio tilto per Dangės upę (dešiniajame krante) Paupiuose ir Sendvario (*Althof*), prie kurių buvo įsitvirtinusios prancūzų įgulos su kulkosvaidžiais. Vyko dažni susišaudymai. Prancūzai šaudydami naktį naudojo šviečiamąsias raketas ir prožektorius. 1923 m. sausio 13 d. 3 val. kuopos jau buvo užėmusios savo pozicijas ir iš sausumos apsupusios Klaipėdą. Tą pačią dieną apie 10 val. ryto iš centrinio baro, kur buvo 3-iosios, tai yra Karo milicijos mokyklos, ir 4-osios kuopų susitelkimo rajonas, buvo gautas pranešimas, kad įvyko susišaudymas ir žuvo pirmasis „sukilėlis", kuris ir buvo eil. J. Vilkas[288]. Karo policininką pakirto penkios prancūzų karių iš kulkosvaidžio paleistos kulkos, iš kurių trys pataikė į galvą ir dvi į korpusą (vidurius). Pašautas karys buvo gyvas dar apie 10 min., bet nieko nekalbėjo, o po to jo gyvybė užgeso[289]. Tokiu būdu eil. J. Vilkas tapo ne tik pirmuoju žuvusiu Klaipėdos krašto sukilimo dalyviu, bet ir pirmuoju Karo milicijos mokyklos kariu (karo policininku), žuvusiu kovų už Lietuvos nepriklausomybę metu. Žuvusiojo atminimas vėliau buvo pagerbtas Karo milicijos mokyklos karių[290]. Jautrūs JAV gyvenusio Petro Vilko laiške, skirtame Lietuvoje likusiems broliui Povilui Vilkui ir sesei Onai Vilkaitei, parašyti ir žuvusiam broliui dedikuoti šie Jono Mačiulio (Maironio) eilėraščio „Eina garsas" žodžiai: „saulė leidos, buvo kova: kraujo daug tekėjo; mylimasis už tėvynę galvą ten padėjo"[291].

Nors sausio 13 d. žuvo pirmasis Klaipėdos krašto sukilimo dalyvis, bet tolesnei karinės operacijos eigai ši Lietuvos kario netektis didelės įtakos neturėjo, nes kariniai veiksmai toliau buvo tęsiami. Klaipėdos krašto sukilimo metu, 1923 m. sausio 14 d. vykdant ypatingą karinę operaciją, pasižymėjo Karo milicijos mokyklos kuopa. 1-osios grupės pasižymėjusių karininkų sąraše pateikiama informacija, kokius kovinius veiksmus šios karinės operacijos metu atliko ltn. Liudo Kaufmano vadovaujama 3-ioji Karo milicijos mokyklos kuopa. Ji buvo gavusi įsakymą užimti Klaipėdos Sendvario (*Althof*) dvarą, kuriame su kulkosvaidžiais buvo įsitvirtinę prancūzų įgulos kariai. Per šią operaciją Karo milicijos mokyklos karininkai ltn. Liudvikas Kaufmanas ir ltn. Juozas Skučas[292] pasižymėjo dideliu drausmingumu, buvo asmeninis pavyzdžys eiliniams Karo milicijos mokyklos kariams. Karo milicininkai prancūzų įgulos karius apėjo iš nugaros; dvaras buvo užimtas, perimti 4 veikiantys kulkosvaidžiai ir į nelaisvę paimti 37 prancūzų įgulos kariai[293]. Šios operacijos metu Karo milicijos mokyklos kuopa nuostolių nepatyrė.

Per kelias dienas Klaipėdos kraštas buvo užimtas lietuvių, o kovose už Klaipėdos kraštą žuvo dvylika Lietuvos kovotojų – aštuoni kariškiai (iš jų du karininkai) ir keturi šauliai. Kitą dieną po sėkmingo žygio Lietuvos kariuomenės generalinis štabas, siekdamas užtikrinti operacijos slaptumą ir nenorėdamas, kad apie žuvusiuosius, kurie nebuvo vietiniai gyventojai, sužinotų tiek

288 V. Jokubauskas, *Netiesioginis poveikis ir Lietuvos karinis saugumas 1919–1940 m.*, Klaipėda, 2019, p. 41.

289 1923 m. spalio 6 d. Kauno m. komendantūros Karo milicijos mokyklos eil. Antano Juozaičio (eil. J. Vilko tarnybos draugo) laiškas žuvusio kario artimiesiems. Iš Joanos Rudinskienės asmeninio archyvo.

290 1938 m. lapkričio 23 d. kariuomenės vadas Nepriklausomybės ir kariuomenės 20-mečio proga įsakė visiems kariuomenės daliniams išsiaiškinti garbingai žuvusius dalinių karius ir pagerbti jų atminimą, Karo policijos mokyklos kareivinėse buvo pakabinta paminklinė balto marmuro lenta su eil. J. Vilko paveikslu ir įrašu, kareivis buvo įtrauktas į mokyklos 2-osios kuopos sąrašus ir per vakarinius patikrinimus buvo šaukiamas bendra tvarka – pirmasis kareivis atsiliepdavo: „Garbingai žuvo dėl Tėvynės laisvės 1923 m. sausio 13 d." Krašto apsaugos ministro 1938 m. lapkričio 23 d. *įsakymas kariuomenei* Nr. 8; Karo policijos mokyklos viršininko 1939 m. kovo 9 d. raportas Kauno m. ir aps. komendantui dėl žuvusių karių pagerbimo, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 93, l. 103.

291 1923 m. Petro Vilko laiškas, adresuotas broliui Pranui ir sesei Onai. Iš Joanos Rudinskienės asmeninio archyvo.

292 Ltn. Juozas Skučas nuo 1921 m. kovo 19 d. ėjo Kauno komendantūros 1-os sargybų kuopos vado pareigas, vėliau paskirtas Karo milicijos mokyklos puskarininkių būrio vadu. *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. VII, Vilnius, 2007, p. 103.

293 Pasižymėjusių karininkų 1-os grupės sąrašas, gautas Rikiuotės skyriaus 1923 m. gegužės 17 d., registracijos Nr. 490, *LCVA*, f. 930, ap. 2K, b. 80, l. 65, 65ap.

Rodykle pažymėta tikėtina eil. Juozapo Vilko žūties vieta prie geležinkelio. Tolumoje matomas geležinkelio tiltas per Dangės upę, prie jo buvo įrengta prancūzų kulkosvaidžio pozicija (apie 30 m atstumu (dešinėje) nuo namo Joniškės g. 26 kampo), Klaipėda, 2020 m. (KP fotoarchyvo nuotrauka)

Žemėlapyje kryžiuku ir apskritimu pažymėta tikėtina eil. Juozapo Vilko žūties vieta, Klaipėda, 1923 m. (Kova dėl Klaipėdos: įvykiai ir žmonės, sud. V. Vareikis ir Z. Genienė, Klaipėda, 2013, p. 40)

M. Mažvydo skulptūrų parkas, Liepų g., Klaipėda, 2020 m. Atminimo paminklas Klaipėdos krašto sukilimo metu 1923 m. sausio 13–15 d. žuvusiems kariams ir šauliams (KP fotoarchyvo nuotrauka)

prancūzai, tiek lenkai, įsakė nukautus karius ir šaulius išvežti palaidoti į Kėdainius, o Klaipėdos kapinėse iškilmingai buvo palaidoti trys Klaipėdos užėmimo operacijoje žuvę šauliai[294].

Nors Karo policijos mokyklos kariai užtikrindavo drausmę ir tvarką karinėse teritorijose ir kariuomenėje, bet yra negausių archyvinių duomenų ir to laikmečio amžininkų liudijimų, kad mokyklos personalas ir pats mažiau ar daugiau prisidėjo prie 1934 m. birželio 6–7 d. *„Geležinio vilko“*[295] organizacijos narių organizuoto pučo[296]. Jonas Pyragius, Lietuvos karo ir sporto veikėjas, aviacijos majoras, sklandytojas, voldemarininkas, nepriklausomos Lietuvos valdžios perversmų dalyvis, savo atsiminimuose apie nepavykusį pučą labai trumpai aprašo ir Karo policijos mokyklos

294 V. Vareikis, Sukilėliai, šauliai, savanoriai, *Acta historica universitatis Klaipedensis. Nauji požiūriai į Klaipėdos miesto ir krašto praeitį*. Klaipėda, 2008, p.198, 199.
Galima rasti daug prieštaringos informacijos, kada, kur ir kokie Klaipėdos krašto sukilimo metu žuvę kariai ir šauliai buvo palaidoti. Dalis žuvusių Lietuvos piliečių buvo laidojami Klaipėdos krašte su išgalvotomis pavardėmis, kaip to krašto gyventojai (1923 m. sausio 16 d. telefonograma, *LCVA*, f. 929, ap. 3, b. 422, l. 149), kita dalis Kėdainiuose (Z. Genienė, J. Žukas, *Kova dėl Klaipėdos. 1923-ieji*, Klaipėda, 2003, p. 125). Planuota žuvusius Klaipėdos krašto sukilimo dalyvius laidoti 1923 m. sausio 20 d. dalyvaujant orkestrui ir taip jiems atiduoti užtarnautą pagarbą (1923 m. sausio 19 d. telegrama kariuomenės vadui, *LCVA*, f. 929, ap. 3, b. 422, l. 210). Po viena iš VDKM nuotraukų (Fa-244) parašyta, kad 1923 m. sausio 20 d. Klaipėdos miesto kapinėse laidojami Flioras Lukšys, Jonas Pleštys ir Antanas Urbavičius (*Vytauto Didžiojo karo muziejus 2013 metais*. Almanachas, Kaunas, 2014, p. 26). Lietuvos menotyrininkas ir architektūros istorikas Jonas Tatoris, atlikęs studiją, taip pat nustatė, kad Klaipėdos miesto kapinėse palaidoti šie trys šauliai (J. Tatoris, *1923 m. sukilėlių paminklas Klaipėdoje*, Klaipėda, 1997). Monografijos autorius nustatė, kad šauliai F. Lukšys ir J. Pleštys palaidoti ne Klaipėdos miesto, bet Kėdainių parapijos kapinėse. Ten yra ir jiems skirti paminklai. Dėl to informacija apie nurodytą šaulių palaidojimo vietą yra netiksli. Pažymėtina, kad Kėdainių parapijos kapinėse, be F. Lukšio ir J. Pleščio, yra palaidotas ir sukilimo metu žuvęs ltn. Viktoras Burokevičius. Šaulys Algirdas Jesaitis yra palaidotas Kaune. 1926 m. A. Urbavičius iš Klaipėdos miesto kapinių perlaidotas į Tirkšlių kapines, Mažeikių r. Klaipėdos dienraštyje „Vakarai“ skelbta, kad Klaipėdos miesto kapinėse (dabar skulptūrų parkas) viename kape palaidoti penki Klaipėdos krašto sukilimo dalyviai (Klaipėdos miesto kapinėse, *Vakarai*, 1937, Nr. 253, p. 5). Kas jie, iki šiol nėra aišku. Viename šaltinyje parašyta, kad M. Mažvydo skulptūrų parke, buvusiose kapinėse, Liepų g., Klaipėdoje, palaidoti kariūnas Vincas Stašelis, eil. Povilas Trinkūnas ir eil. J. Vilkas (*Lietuvos karių, partizanų ir šaulių kapai. Atlasas 1919–1940,* sud. E. Ivaškevičius, Vilnius, 2003, p. 74). Eil. J. Vilko tarnybos draugo eil. A. Juozaičio laiške žuvusio kario artimiesiems užsimenama, kad jis yra girdėjęs, jog eil. J. Vilko kūnas galėjo būti išvežtas į Kretingą ir ten bendrame kape palaidotas kartu su kitais žuvusiais sukilimo dalyviais (3 ar 5). Viskas buvo daroma slaptai, kad niekas nežinotų, todėl eil. J. Vilko kapą būsią sudėtinga surasti (1923 m. spalio 6 d. Kauno m. komendantūros Karo milicijos mokyklos eil. Antano Juozaičio (eil. J. Vilko tarnybos draugo) laiškas žuvusio kario artimiesiems. Iš Joanos Rudinskienės asmeninio archyvo). Pokalbio su eil. J. Vilko dukterėčia J. Rudinskiene metu paaiškėjo, kad nei jos mama Ona, kuri buvo žuvusio kario jauniausioji sesuo, nei ji pati nerado kapo, kuriame būtų palaidotas eil. J. Vilkas, nors jo ir ieškojo (Joanos Rudinskienės 2020 m. birželio 4 d. pateikta informacija). Norėdamas nustatyti žuvusio Karo milicijos mokyklos kario palaidojimo vietą, monografijos autorius susisiekė su Klaipėdos, Kretingos ir Kėdainių miestų istorikais, lankėsi Klaipėdos miesto, Kretingos parapijos, Kėdainių ir Kauno miesto kapinėse, susisiekė su kapinių prižiūrėtojais, paminklosaugininkais, peržiūrėjo Kretingos ir Kėdainių bažnyčių suskaitmenintus 1923 m. mirusių asmenų metrikus, taip pat Kretingos, Kėdainių ir Klaipėdos miestų komendantūrų veiklos archyvinius dokumentus (LCVA), bet surasti kokią nors užuominą, kur galėjo būti palaidotas eil. J. Vilkas, nepavyko. Stiprios dvasiškai tos tautos, kurios žino, kur yra palaidoti jų didvyriai. Deja, į pamirštų Lietuvos didvyrių sąrašą tenka įtraukti eil. J. Vilką.

295 Lietuvos tautinė apsauga „Geležinis vilkas“ – toks visas organizacijos pavadinimas – buvo įkurta 1927 m. pabaigoje. Ji buvo panaši į juodmarškinių formuotes Italijoje ir smogikų organizaciją Vokietijoje. „Geležinis vilkas“ buvo sumanyta kaip slapta, tvarkoma kariniais pagrindais, reikalaujanti iš savo narių geležinės drausmės ir visiško paklusnumo, organizacija. Ši organizacija buvo sukurta kilniais tautiškais tikslais, norint padidinti saugumą valstybėje ir prisidėti prie tvarkos palaikymo. Organizacija, kuri buvo steigiama tam, kad valstybėje būtų daugiau tvarkos, prisidėjo prie to, kad valstybėje tvarkos pradėjo mažėti. 1929 m. sausio mėn. duomenimis, ši organizacija turėjo apie 3500 narių ir 1000 kandidatų. Daugiausia tai buvo valstybinių įstaigų tarnautojai, mokytojai, saugumo ir viešosios policijos valdininkai, studentai. Šiai organizacijai priklausė tiek Respublikos Prezidentas Antanas Smetona, tiek ir Ministras Pirmininkas prof. Augustinas Voldemaras. Organizacijai susiskaldžius, ta tautininkų dalis, kuri palaikė prof. A. Voldemarą, buvo vadinami „voldemarininkais“, o ta dalis, kuri palaikė A. Smetoną, buvo vadinama „smetonininkais“. A. Voldemaras, *Pastabos saulėlydžio valandą*, Vilnius, 1992, p. 6–10.

296 Žodynai žodį „pučas“ apibrėžia kaip karinį valstybės perversmą arba avantiūristinį mėginimą jį padaryti. V. Vaitkevičiūtė, *Tarptautinių žodžių žodynas*, t. II, Vilnius, 2000, p. 365.

karių vaidmenį šiame perversmo bandyme. Atsiminimų autorius tos nakties (1934 m. birželio 6–7 d.) įvykius nušviečia taip: „<...> apie 2 val. nakties kpt. (Vlado – aut. past.) Ivanausko vadovaujamas šarvuotis įvažiavo į kariuomenės štabo kiemą, paskui jį sekė 2-ojo ir 5-ojo pėstininkų pulkų daliniai. Karo policijos mokyklos personalas užėmė Kauno komendantūrą."[297] J. Pyragius nedetalizuoja, kokį vaidmenį atliko Karo policijos mokyklos personalas vykstant pučui. Kituose šaltiniuose pavyko rasti informaciją, kad Karo policijos mokyklos viršininkas kpt. Stasys Kviecinskas ir šios mokyklos būrio vadas ltn. Edmundas Akelis yra prisidėję prie minėto pučo. Čia reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad kpt. S. Kviecinskas buvo voldemarininkas[298], o ltn. E. Akelis tik vykdė jo įsakymą. Ltn. E. Akelio tarnybos byloje esanti informacija liudija, kad jis, gavęs savo viršininko kpt. S. Kviecinsko įsakymą, 1934 m. birželio 7 d. anksti ryte su dviem skyriais ginkluotų Karo policijos mokyklos kareivių vyko į kariuomenės štabą ir atvykęs į jį prisijungė prie kitų pučo dalyvių. Ltn. E. Akelis paskyrė keturis Karo policijos mokyklos kareivius suimtiesiems saugoti. Vyriausiojo štabo viršininko įsakymu tą pačią dieną ltn. E. Akelis grįžo į Karo policijos mokyklą[299]. Pučo metu policijos rezervas saugojo Respublikos Prezidentą Antaną Smetoną, o Karo mokyklos pajėgos buvo pasitelktos slopinti pučą[300]. 1934 m. liepos 9 d., vadovaujantis Respublikos Prezidento aktu ir Amnestijos įstatymo 1 straipsniu, 23 karininkai, prisidėję prie pučo, jų pačių prašymais buvo išleisti į atsargą[301]. Savo noru būti išleidžiami į atsargą pasiprašė ir kpt. S. Kviecinskas su ltn. E. Akeliu. Nuo 1934 m. liepos 10 d. minėti karininkai išleisti į pėstininkų karininkų atsargą ir išbraukti iš Kauno m. ir aps. komendantūros karininkų sąrašų. 1935 m. gruodžio 10 d. paties prašymu, ltn. E. Akelis vėl buvo priimtas į karo tarnybą ir paskirtas į 6-ąjį pėstininkų pulką[302].

Iš pirmo žvilgsnio viskas atrodytų lyg ir paprasta, kad kariai, kurie dalyvavo sukilime prieš valdžią, peržengė teisės ribas, bet, gilinantis į to laikmečio politinį kontekstą, tampa aišku, kad kariuomenės vaidmuo politiniame gyvenime buvo ypač svarbus. Pučo dalyviai buvo traukiami atsakomybėn už tai, kad be tiesioginių viršininkų žinios, nesilaikydami jų įsakymų, suklaidinę karininkus sukėlė karius, vykdė viršininkų neteisėtus įsakymus, užėmė karinius, strateginius objektus[303]. Nors pavieniai Karo policijos mokyklos kariai ir karininkai prisidėjo prie pučo, bet reikia konstatuoti, kad Karo policijos mokyklos karių vaidmuo pučo metu buvęs daugiau epizodinis. Ne visa Karo policijos mokykla, bet tik maža dalis jos personalo tiesiogiai dalyvavo puče.

Apibendrinant Karo policijos mokyklos karių vykdomų uždavinių ir funkcijų reikšmę, reikėtų pacituoti Kauno karo komendanto plk. ltn. Kazio Skučo mokyklos kariams pasakytus žodžius: „Aš, vyrai, matau, kad esate drausmingi ir tinkamai viršininkų parengti, nes per tą trumpą apmokinimo laiką jau atrodot tokiais kareiviais, kokiais reikalinga būti. Jūs esate Karo policija, tai yra visos kariuomenės branduolys, jums tenka nešti svarbiausias ir garbingiausias pareigas, t. y. stovėti sargyboje prie Valstybės prezidento, Vyriausiojo Štabo ir t. t. Todėl visur ir visuomet turit būti drausmingi ir pačią drausmę gerai suprasti <...>."[304]

---

297 J. Pyragius, *Kovosiu kol gyvas*, Kaunas, 1993, p. 65.

298 *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. IV, Vilnius, 2004, p. 335; *Ten pat,* t. II, Vilnius, 2002, p. 279.

299 Ltn. Edmundo Akelio tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 5, b. 34, l. 32, 34.

300 A. Voldemaras, *Pastabos saulėlydžio valandą*, Vilnius, 1992, p. 19; D. Bukelevičiūtė ir kt. *Visada šalia. Valstybės vadovų apsauga XIII–XXI a.*, Vilnius, 2019, p. 64–66.

301 A. Stoliarovas. *Vidiniai neramumai Lietuvos Respublikoje 1919–1940 m.*, Vilnius, 2017, p. 110.

302 1934 m. liepos 11 d. įsakymas Kauno m. ir aps. komendantūrai Nr. 192, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 13, l. 166. Ltn. Edmundo Akelio tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 5, b. 34, l. 32, 34. *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953,* t. II, Vilnius, 2002, p. 37.

303 A. Stoliarovas, *Vidiniai neramumai Lietuvos Respublikoje 1919–1940 m.*, Vilnius, 2017, p. 111.

304 Kauno karo sritis, *Karys*, 1926, Nr. 40, p. 334.

Laisvalaikis ir institucijos reprezentavimas

Nuo 1923 m. Lietuvos kariuomenėje buvo pradėtas skirti ypatingas dėmesys karių laisvalaikiui ir jo organizavimui. Buvo susirūpinta tuo, kad, užuot turėję tam tikrų pramogų kariniuose daliniuose, kariai laisvalaikį praleidžia miesto pasilinksminimo įstaigose. Nedidelė dalis karių galėjo išeiti iš karinio dalinio teritorijos į miestą, o likusi didžioji karių dalis tiesiog nuobodžiaudavo dalinyje ir, kareivių žodžiais tariant, nuo to *„nors pasiusk iš nuobodulio“*. Siūlyta organizuoti šokius kareivinių teritorijoje: šaltuoju metų laiku patalpose, o šiltuoju – atviroje erdvėje. Kad į šokius būtų pritraukta daugiau dorų merginų, kariai turėjo išlaikyti mandagumą, neužgaulioti jų įvairiausiais žodžiais. Būnant šalia merginų, kariams buvo siūloma išlaikyti dorą, linksmumą bei gyvumą. Jei šokiuose merginų būtų pakankamai, tai kareiviai neturėtų šokti tarpusavyje susikibę, nes tai panelėms, kurios nebūtų pakviestos šokti, reikštų įžeidimą. Akcentuojama, kad būtų gerai, jeigu visuomenė aplankytų kareivius, jiems nemokamai suorganizuotų kokių nors pramogų, pavyzdžiui, surengtų chorų, dainininkų, kitų artistų bei menininkų pasirodymų. Visa tai į karių kasdienybę galėtų įnešti daugiau įvairovės[305]. 1928 m. Lietuvos spaudoje, atlikus ankstesnių metų analizę, buvo išvardyti tokie pagrindiniai karių laisvalaikio leidimo būdai: 1) ekskursijos; 2) pasilinksminimai; 3) laikraščiai; 4) sportas; 5) kareivių chorai; 6) kareivių klubai; 7) kinas; 8) radijas; 9) teatrai; 10) medžių sodinimo šventės[306].

Pažymėtina, kad Karo policijos mokyklos kariai, be to, kad intensyviai mokėsi karinių ir specialybės dalykų, patruliavo, vykdė tarnybas ir kitas užduotis, turėjo ir laisvo laiko. Laisvalaikio leidimo būdai ir institucijos reprezentavimas parodė, koks buvo tarpukario Lietuvos karo policininko socialinis, kultūrinis ir visuomeninis portretas. Informacijos, kokie karo policininkų laisvalaikio leidimo būdai buvo XX a. 2 deš., trūksta. Be abejonės, tokie pokyčiai, kaip radijo atsiradimas, įvairių muzikos instrumentų įsigijimas ir kt., iš dalies keitė karo policininkų laisvalaikio leidimo pobūdį. Daugiausia viešai prieinamos informacijos apie karo policininkų laisvalaikio leidimo būdus yra žinoma iš XX a. 4 deš. Galima teigti, kad Karo policijos mokyklos karių laisvalaikis buvo panašus ir XX a. 3 deš.

1. *Ekskursijos.* Kariams buvo rengiamos ekskursijos į įvairias Kauno miesto bei apylinkės vietas – Pažaislio vienuolyną, Tado Ivanausko zoologijos muziejų, Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejų, Kauno pilį, taip pat ir į kitas Kauno įgulos dalis (šarvuočių rinktinę, aviaciją), kur karo policininkai buvo supažindinami su kitų kariuomenės dalių ginklų rūšimis. Kariams buvo suteikta daug naudingų ir įdomių meno, Lietuvos istorijos, biologijos ir ginkluotės žinių[307]. V. Statkus pažymi, kad „Kauno įgulos kariai vykdavo į pajūrį Nemunu, pakeliui aplankydami istorines vietas, pamatydami gražias panemunių apylinkes. Šalia didesnių ekskursijų, kariai ruošdavo ekskursijas ir netoli savo įgulų, susipažindami su įvairiomis įdomybėmis“.[308] Į šias ekskursijas vykdavo ir Karo policijos mokyklos, kaip Kauno įgulos dalies, kariai.

2. *Pasilinksminimai.* Mokykloje, grojant styginių orkestrui, vykdavo ir šokių vakarėliai[309]. Jų metu karo policininkai galėjo pademonstruoti kultūrinės saviveiklos rezultatus: Karo policijos mokyklos artistų mėgėjų būrelis kariams rengdavo parodomuosius vaidinimus, šokdavo baletą, styginių instrumentų orkestras atlikdavo muzikinius kūrinius, kareivių choras – kareiviškas dainas,

305 Pasilinksminimai kariuomenėj, *Karys,* 1923, Nr. 30, p. 345, 346.

306 R. Burokas, 1927 m. kareivių švietimas ir kultūros darbas, *Karys*, 1923, Nr. 33/34, p. 594; Nr. 35/36, p. 314, 315.

307 Įvairina kareivių gyvenimą, *ten pat*, 1934, Nr. 3, p. 54; Dažnai rengia ekskursijas, *ten pat*, Nr. 12, p. 235.

308 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 447.

309 Lietuvos gyvenimas: Karo policijos mokykla, *Karys,* 1927, Nr. 24, p. 226.

Karo policijos mokyklos kariai tvarko gėlių darželį. Kaunas, XX a. 4 deš. (LCVA, P-05348)

pavieniai karo policininkai deklamuodavo savo kūrybos eiles[310]. Už šokių vakarėlius ir mėgėjiškus karių vaidinimus surinkti pinigai būdavo panaudojami karių gerovei gerinti[311], karių kapams tvarkyti[312], gėlėms pirkti ir sodinti.

1934 m. Karo policijos mokyklos rajone buvo įrengta ledo čiuožykla, į kurią buvo įleidžiami tik mokyklos ir komendantūros kariai su šeimos nariais ir draugais. Įėjimas į čiuožyklą buvo nemokamas[313].

3. *Spauda.* Darbo dienomis, po pamokų, jeigu tik karo policininkams nevykdavo tarnyba, jie turėjo galimybę skaityti knygas Karo policijos mokyklos skaitykloje, sportuoti ir muzikuoti. Tarp karių buvo populiari karinė periodinė spauda, ypač Lietuvos kariuomenės savaitinis laikraštis *Karys*. Populiariausias jis buvo tarp mokyklos liktinių puskarininkių, kurie prenumeruodavo jį kiekvienais metais[314].

4. *Sportinė veikla.* Karo policininkams patiko įvairios sporto rūšys: futbolas, stalo tenisas, šachmatai[315]. Jie dalyvaudavo draugiškose futbolo rungtynėse prieš kitus kariuomenės dalinius arba civilių asmenų komandas[316]. Stalo tenisas buvo pradėtas propaguoti tik 1937 m., kai Karo policijos mokykla įsigijo šio sporto inventoriaus[317]. Pavyzdžiui, Karo aviacijos liktiniai puskarininkiai, žaidžiantys stalo tenisą, kviesdavo Karo policijos mokyklos liktinius puskarininkius sužaisti draugiškas stalo teniso rungtynes[318]. Karo policininkai dalyvaudavo ir šaudymo iš pistoletų ir šautuvų varžybose, kovodami su kitų karinių dalinių kariais. Už prizines vietas buvo teikiami

310 Laukys, Žaliojo kalno įgula, *ten pat,* 1927, Nr. 44, p. 404; Kariai mėgsta darbą ir pramogas, *ten pat,* 1934, Nr. 7, p. 136.

311 Laukys, Kariuomenės gyvenimas: Žaliojo kalno įgula, *ten pat*, 1927, Nr. 44, p. 404.

312 Kariuomenės gyvenimas: Liktinių vakaras, *ten pat*, Nr. 50, p. 471.

313 Kariai mėgsta mokslą ir pramogas, *ten pat*, 1934, Nr. 4, p. 74.

314 Z. Gerulaitis, Karo policijos mokykla, *ten pat*, 1938, Nr. 1, p. 29.

315 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 300.

316 A. Rakauskas, Sporto kronika, *Karys,* 1929, Nr. 28, p. 477; Gaižiūnų poligono komendanto 1935 m. birželio 15 d. raštas „Dėl futbolo rungtynių", adresuotas Karo policijos mokyklos viršininkui, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 23, l. 170.

317 Z. Gerulaitis, Karo policijos mokykla, *Karys*, 1938, Nr. 1, p. 29.

318 Aviacijos puskarininkių ramovės 1938 m. lapkričio 2 d. raštas Nr. 534, adresuotas Karo policijos mokyklos viršininkui, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 93, l. 461.

Karo policijos mokyklos sportinio šaudymo nugalėtojai kartu su Kauno m. ir aps. komendantu plk. Jurgiu Bobeliu (2-as iš kairės). Kaunas, XX a. 4 deš. (LCVA, P-04861)

Karo policijos mokyklos puskarininkis per mokomojo šaudymo pratybas. Kaunas, XX a. 4 deš. (LCVA, P-04568)

apdovanojimai[319]. Pavyzdžiui, 1933 m. Lietuvos kariuomenėje už pasiekimus šaudymo rungtyse iš pistoleto ir (ar) šautuvo buvo teikiami kišeniniai laikrodžiai su antvožu (karininkams auksiniai, kareiviams sidabriniai)[320]. Neretai karo policininkai kariuomenės šaudymo pirmenybėse užimdavo prizines vietas[321].

Geriausiai baigę Mokomojo būrio programą ar sėkmingai atlikę šaudymus iš 9 mm kalibro pistoleto *Parabellum (Luger)*, Karo policijos mokyklos kariai, kaip apdovanojimą už pasiekimus, galėjo gauti sidabrinius arba nikelio laikrodžius su grandinėlėmis[322].

---

319 **Įdomus faktas:** KAM Kariuomenės būstinės inspektoriaus rašte, skirtame Lietuvos kariuomenės vienetams, pažymima, kad kai kuriuose Lietuvos kariuomenės vienetuose sumenkinama šaudymo prizų reikšmė. Prizų neskubama įteikti jų laimėtojams, be to, ir pats įteikimas būna vykdomas neiškilmingai, dėl to sumažėja prizų auklėjamoji ir skatinamoji reikšmė. Kai kur prizų reikšmė yra per daug materializuota: perkant prizus varžybų nugalėtojams, leidžiama patiems juos rinktis ir primokėti dalį asmeninių lėšų, jei patinka kiti prizai, nei tie, kurie numatyti. Kariuomenės vadas, pastebėjęs šiuos trūkumus, įsakė: 1) kariuomenės vienetams prizus už sportinį šaudymą pirktis dar prieš varžybas, nežinant, kas laimės jas; 2) prizus varžybų nugalėtojams įteikti paskutinę rungtynių dieną arba vėliausiai po 2–3 dienų, pasibaigus varžyboms; 3) prizus įteikti kaip galima iškilmingiau, dalyvaujant visiems varžybų dalyviams; 4) gaunamus iš pėstininkų inspekcijos prizus jų laimėtojams įteikti nedelsiant. KAM Kariuomenės būstinės inspektoriaus 1939 m. sausio 11 d. raštas Nr. 504, skirtas Lietuvos kariuomenės vienetams, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 11, l. 66.

320 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 733. Taip pat Karo policijos mokykloje kariams buvo teikiami ženkleliai „Geram šauliui" už pasiektus gerus rezultatus šaudant iš šautuvo. Z. Gerulaitis, Karo policijos mokykla, *Karys*, 1938, Nr. 1, p. 29.

321 K. Rudaitis, Lietuvos šaudymo pirmenybės ir kariai, *ten pat*, 1925, Nr. 14, p. 106.

322 1938 m. gruodžio 31 d. turto apskaitos žurnalas, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 82, l. 130.

Karo policijos mokyklos saviveiklos grupė. Kaunas, 1927 m. (VDKM, Fa-15973)

5. *Karių chorai ir orkestrai.* Jau XX a. 4 deš. Karo policijos mokykla turėjo švilpynių ir būgnelių orkestrą, kuris buvo gana žinomas. Tai liudija faktas, kad Pagėgių (Klaipėdos kraštas, Tauragės aps.) K. Donelaičio gimnazijos personalas prašė Karo policijos mokyklos viršininko supažindinti jų gimnazijos dainavimo ir muzikos mokytoją su tokiu orkestru ir jo veikla[323].

6. *Kareivių klubai.* Karo policininkai turėjo ir savo poilsio zonas, kur galėdavo susirinkti, pasėdėti, išgerti alaus. Karo policijos mokyklos karių krautuvėlėje buvo parduodamas alus, kurio kariai galėjo saikingai išgerti ne tarnybos metu, bet alų parduoti į kreditą buvo draudžiama[324].

Kareivių klube karo policininkai vieni kitiems pasakodavo anekdotus. Buvo keletas anekdotų ir apie Karo policiją:

PAAIŠKINO.

– Pasakyk, Pimpalaiti, kodėl lėktuvas negali skraidyti be propelerio? – klausia Ropė savo draugo.

– Mat, dėl drausmės turi skraidyti su propeleriu, – paaiškino Pimpalaitis, nes, pavyzdžiui, jeigu Karo policija pamatys mieste pėstininką be durtuvo, tai tuojaus prie jo ir kimba. Taip pat gali prikibti ir prie lėktuvo, skrendančio be propelerio[325].

Arba

IRGI PRAKTIKA.

Viršila. Kas reikia visų pirma atsiminti einant į miestą?

Senas kareivis. Nesusitikti su Karo policija[326].

7. *Kinas ir teatrai.* Karo policininkai vykdavo į kino ir dramos teatrus, kur buvo rodomi kino filmai, spektakliai[327]. Valstybės teatras Kaune surengdavo specialius spektaklius kariams. Jiems būdavo sutariami specialūs kino seansai, kuriuose būdavo demonstruojami kultūriniai, kariniai

323 Pagėgių Donelaičio gimnazijos direktoriaus 1935 m. kovo mėn. raštas Nr. 83, adresuotas Karo policijos viršininkui, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 23, l. 23.

324 Kauno m. ir aps. komendanto 1935 m. rugsėjo 22 d įsakymas komendantūrai Nr. 268, *ten pat*, f. 1171, ap. 1, b. 26, l. 274.

325 Kuprinės pabiros, *Karys*, 1934, Nr. 32, p. 438.

326 *Ten pat*, p. 851.

327 Ūkio paskaitos kariams, *Karys,* 1934, Nr. 9, p. 176; Kauno įgulos viršininko 1936 m. lapkričio 18 d. raštas, adresuotas Karo policijos mokyklos viršininkui dėl kariams rengiamų spektaklių, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 31, l. 315

Karo policijos mokyklos kariai valstybiniame radiofone. Kaunas, 1937 m. (LCVA, P-00409)

ar meniniai filmai[328]. Pavyzdžiui, viename Kauno įgulos komendanto rašte Karo policijos mokyklos viršininkui buvo pranešama, kad Valstybės teatre yra rengiami įvairūs spektakliai, kurių turinį ir idėją kareiviai ne visada supranta, todėl kiekvienam kareiviui yra paruoštas spektaklio konspektas, kuris pateikiamas kartu su bilietu. Ne visi kareiviai geba skaityti, todėl jiems būtina išaiškinti pagrindinę spektaklio mintį, tų laikų aplinkybes, lietuvių gyvenimo sąlygas ir trumpai kiekvieno veiksmo turinį, prieš jiems vykstant į spektaklį. Buvo pranešama, kad artimiausiu metu turi vykti Petro Vaičiūno spektaklis *Naujieji žmonės*, todėl, prieš vykstant į jį, būtina vadovautis pateiktomis rekomendacijomis[329]. 1937 m. buvo pateiktos rekomendacijos, kaip kariai turi elgtis teatre: visi turėjo sėstis tik į tas vietas, kurios nurodytos bilietuose; rūbai kabinami rūbinėse, o pasibaigus vaidinimui, visiems vienu metu nebūtina veržtis pasiimti savo rūbų; prieš įeidami į teatrą, kariai turėtų gerai nusivalyti kojas, o pakabinę rūbus iš karto eiti į savo vietas; vaidinimo metu kariai neturėtų trukdyti kitiems, reikia stengtis mažiau kosėti, kalbėtis ir barškinti krėslus; operoje galima ploti ne uždangai nusileidus, bet muzikai pasibaigus; kariai įspūdžiais ir mintimis turėtų pasidalyti ne vaidinimo metu, bet jam pasibaigus; teatre rūkoma tik rūkomajame kambaryje, o nuorūkos rūkymo vietose metamos į specialias dėžutes; spjaudoma tik į spjaudykles, o jei jų

328 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 447.

329 Kauno įgulos viršininko 1933 m. lapkričio 18 d. raštas, skirtas Karo policijos mokyklos viršininkui, dėl kariams rengiamų spektaklių, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 31, l. 315.

nėra, tai į nosinę arba reikia susilaikyti. Rekomendacijose buvo rašoma, kad prieš vaidinimą kariams reikia paaiškinti vaidinimo prasmę ir turinį. Tai turėtų atlikti švietimo vadovai ir kiti pareigūnai. Rekomenduojama kareiviams grįžus iš teatro su jais pasikalbėti apie matytą vaidinimą[330].

8. *Radijas.* Pažymėtina, kad kariams per Kauno radiją buvo rengiami kariuomenės pusvalandžiai[331], kurių metu buvo transliuojami įvairūs karių dialoginiai vaidinimai, muzikinės programos, eilėraščių deklamacijos, literatūriniai pasakojimai, pranešimai ir pan.[332].

1939 m. vasario 5 d. karo policininkai per valstybinį radiofoną vaidino radijo vaizdelį „Sargyboje“. Buvo suvaidinta scena, kai vienas iš karių, saugodamas ginklų ir sprogstamųjų medžiagų sandėlį, sulaiko civilį asmenį, be leidimo patekusį į karinę teritoriją. Civilis asmuo už tai, kad būtų paleistas, jį sulaikiusiam kariui siūlo cigarečių, alkoholio ir kitų dalykų. Tvirtos valios ir ryžtingas karys, einantis karinio objekto sargybą, nepasiduoda pagundoms. Vėliau vaidinama, kaip dalinio vadas morališkai tvirtam kariui visų kitų karių akivaizdoje pareiškia padėką už drąsą ir sumanumą sulaikant įtartiną pilietį, kuris pasirodė esąs užsienio valstybės šnipas. Šiame trumpame 30 min. vaidinime buvo parodytas karys, kuris sąžiningai ir uoliai atliko savo pareigas. Vaidinimo moralas yra toks, kad jei karys nėra budrus eidamas sargybą, tai gali nukentėti tarnybos ir visos valstybės interesai bei saugumas[333].

9. *Šventės, minėjimai ir kt.* Karo policijos mokyklos kariai linksmai ir su dainomis švęsdavo šv. Velykas. Susėdę prie šventinio pusryčių stalo, jie sugiedodavo Lietuvos valstybės himną. Kai kuriais atvejais Karo policijos mokyklos viršininkas panaikindavo mokyklos kariams skirtas drausmines nuobaudas. Šv. Kalėdų laikotarpiu Karo policijos mokyklos kariai puošdavo eglę, apdovanodavo vaikus įvairiausiais žaislais ir saldainiais[334]. Kiekvienais metais Karo policijos mokyklos kariai dalyvaudavo Kauno komendantūros metinėse šventėse. Per jas kariams nebūdavo pamokų, visi karo policininkai privalėjo dalyvauti pamaldose Kauno įgulos bažnyčioje ir parade, kuriam vadovaudavo Kauno karo komendantas arba Karo policijos mokyklos viršininkas. Šventė buvo rengiama Nepriklausomybės aikštėje arba prie Karo policijos mokyklos. Pasibaigus paradui, buvo ruošiami pietūs mokyklos kareivinėse, o vakare rodomi kino filmai mokyklos kariams[335].

Įsimintina plk. Jurgio Bobelio, Kauno karo komendantūros viršininko, kalba, pasakyta 1938 m. sausio 5 d. Karo policijos mokyklos kariams per bendrus šventinius pietus. Komendantas mokyklos kariams priminė sunkius kovų už Lietuvos nepriklausomybę laikus, kai jis iš Vilniaus į Kauno komendantūrą atvyko su 28 kareiviais, turėdami 25 šautuvus ir 1500 šovinių. Komendantas savo kalboje akcentavo, kad jo kuopos kareivius, pasirodžiusius Kauno gatvėse, įvairūs

330 Karinio rengimo ir propagandos dalies vedėjo 1937 m. sausio 22 d. raštas, adresuotas kariniams vienetams. Gauta Kauno m. ir aps. komendantūros ir registruota Nr. 121, *ten pat*, b. 30, l. 29ap, 30.

331 1926 m. Lietuvoje įrengus radijo stotį ir pradėjus radijo transliacijas, kariams buvo organizuojamos radijo laidos, o nuo XX a. 4 deš. pradžios – reguliariai transliuojami kariuomenės pusvalandžiai (*Karo pedagogika Lietuvoje (1918–1940)*, Vilnius, 2007, p. 314, 344). Pažymėtina, kad 1928 m. Karo policijos mokykloje radijo dar nebuvo. Mokykloje jis įdiegtas vėlesniais metais (IV kariuomenės švietimo vadovų suvažiavimo protokolas, *Karys,* 1928, Nr. 9/10, p. 193).

332 Kariuomenės štabo Spaudos ir švietimo skyriaus viršininko 1940 m. vasario 3 d. nurodymas dėl kariuomenės pusvalandžių organizavimo, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 92, l. 29.

333 Karo policijos mokykla valstybės radiofone, *Karys*, 1939, Nr. 6, p. 193.

334 Velykų rytas Karo policijos mokykloje, *ten pat*, 1926, Nr. 16, p. 138.

335 Kauno m. ir aps. komendanto 1930 m. sausio 5 d. įsakymas Nr. 5, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 37, l. 8; Kauno m. ir aps. komendanto 1934 m. sausio 4 d. įsakymas Nr. 5, *ten pat*, f. 1471, ap. 1, b. 14, l. 4; L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 296, 297.

Iškilmingi pietūs Karo policijos mokykloje per vieną iš metinių švenčių. Kaunas, 1935 m. (LCVA, P-01907)

gaivalai (piktadariai, asocialūs, destruktyvūs asmenys) apmėtydavo akmenimis, pajuokdavo ir skaudžiai pašiepdavo. Kareiviai, kurie kelias paras išbūdavo sargyboje nevalgę, o po jos turėdavo eiti po kaimus ieškoti duonos, puikiai suprato savo, kaip karių, pareigas ir viršininkų nurodymus[336]. Kalbant apie institucijos reprezentavimą, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Karo policijos mokyklos karių rikiuotė būdavo nepriekaištinga, kariai buvo pasirengę priimti įvairių aukštų Lietuvos ir užsienio šalių delegacijų, Lietuvos valstybės, kariuomenės vadovybės atstovus.

Kasmet kovo 18 d. Karo policijos mokyklos kariai tylos minute pagerbdavo 1919 m. prie viešbučio *Metropolis* žuvusį Kauno komendantūros karį – eil. Praną Aimutį. Karo policininkai vykdavo į karių kapines prie žuvusio kario kapo, o vakare jiems buvo rengiamos paskaitos apie savanorio kario žūtį[337]. Pažymėtina, kad nors 1919 m. kovo 18 d. žuvęs eil. Pranas Aimutis[338] ir buvo Kauno komendantūros mokomosios kuopos kareivis, bet 1939 m. jis buvo įtrauktas į Karo policijos mokyklos 1-osios kuopos sąrašą[339].

336 Z. Gerulaitis, Kauno komendantūros šventė, *Karys*, 1938, Nr. 2, p. 67

337 Pažymėtina, kad apie Karo milicijos mokyklos 2-osios kuopos kario eil. J. Vilko, žuvusio 1923 m. sausio 13 d. Klaipėdos krašto sukilimo metu, tokį patį kaip eil. Prano Aimučio pagerbimą, tai yra jo žūties dienos minėjimą, kapo lankymą, paskaitų apie jo žūtį skaitymą ir kt., neužsimenama. Karo policijos mokyklos viršininko rašte užsimenama, kad eil. P. Aimučio ir eil. J. Vilko atminimui Karo policijos mokyklos salėje yra iškabinta paminklinė balto marmuro lenta su įrašytomis žuvusių karių pavardėmis ir pakabinti jų paveikslai. Tik eil. P. Aimučio žuvimo vietoje yra pakabinta paminklinė lenta, o kapinėse pastatytas atminimo paminklas. Kauno m. ir aps. komendanto 1937 m. kovo 17 d. įsakymas Nr. 76/2, *LCVA*, f. 1471, ap. 1 b. 42, l. 76. Karo policijos mokyklos viršininko 1939 m. kovo 9 d. raportas Nr. 254, adresuotas Kauno m. ir aps. komendantui, *ten pat* b. 93, l. 103.

338 Spaudoje, siekiant vienodumo, buvo rašoma Eimutis, bet pats a. a. velionis rašydavo Aimutis (A. a. kareivio Prano Eimučio 2-jų metinių mirties sukaktuvės, *Karys*, 1921, Nr. 11, p. 117). Dalis Lietuvos kariuomenės karių žuvusįjį taip pat vadino Aimučiu (A. Dilys, Rūpinkimės karių kapais, *ten pat*, 1923, Nr. 23, p. 22, 23; Mano atsiminimai iš Lietuvos kariuomenės tvėrimosi laikų nuo 1919 m. vasario mėnesio, *ten pat*, 1924, Nr. 27, p. 223, 224). 1925 m. buvo paruoštas paminklas žuvusiam kariui, ant kurio buvo užrašyta: „Eilinis Pranas Aimutis savanoris Kauno m. ir aps. Karo komendantūros mokomosios kuopos 1919 metais kovo mėn. 18 d. jam stovint sargyboje prie *Metropolio* viešbučio, kuriame buvo Amerikos Misija, tapo nušautas vokiečiais – okupantais“ (Jau paruoštas Eimučio kapas, *ten pat*, 1925, Nr. 32, p. 253). Mokomosios kuopos eil. Pranas Aimutis apdovanotas I rūšies I laipsnio Vyčio Kryžiumi Nr. 1361 (Kauno miesto komendantūra, *ten pat*, 1925, Nr. 46, p. 389).

339 Karo policijos mokyklos viršininko 1939 m. kovo 9 d. raportas Nr. 254, adresuotas Kauno m. ir aps. komendantui, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 93, l. 103.

Karo policijos kuopa Nepriklausomybės aikštėje. Kaunas, apie 1925–1926 m.
Centre stovi krašto apsaugos ministras dr. Leonas Bistras, kariuomenės vadas gen. Silvestras Žukauskas ir Vyriausiojo štabo viršininkas gen. ltn. Kazys Ladiga
(VDKM, Fa-13604)

Karo policijos mokyklos karių paradas. Kaunas, 1936 m.
(Kauno IX forto muziejaus nuotrauka, F-3725)

Karo policijos mokyklos kursantai prie „Metropolio“ viešbučio eil. Prano Aimučio žuvimo vietoje. Kaunas, XX. a. 3 deš.
(LCVA, P-11317)

Karo policininkai dalyvaudavo ne tik kasmetėse valstybinėse ir religinėse šventėse, bet ir kitokio pobūdžio renginiuose. Per vienus metus Karo policijos mokyklos kariams tekdavo dalyvauti mažiausiai dešimtyje įvairių švenčių ir renginių[340]. Įvairios šventės, minėjimai, kiti renginiai ir dalyvavimas juose karo policininkams būdavo naudingas, nes tai suteikdavo jiems didesnį pilietiškumo jausmą, ugdydavo tautiškumą, leisdavo įsilieti į visuomenę, stiprinti santykius su kolegomis, kitų dalinių kariais ir civiliais asmenimis. Siekis turiningai užimti Karo policijos mokyklos karių laisvalaikį leido ugdyti kultūringą asmenybę, nes išėję į atsargą kariai turėjo tą kultūrą nešti į visuomenę. Tokiu būdu buvo skleidžiama palanki nuomonė apie tarnybą Lietuvos kariuomenėje.

Likvidavimas

Karo policijos mokyklos likvidavimo aplinkybės buvo tiesiogiai susijusios su Lietuvos kariuomenės likvidavimo procesu. 1940 m. birželio 15 d. Lietuva prarado nepriklausomybę, kai valstybę okupavo Sovietų Sąjungos kariuomenė, o teisėtą Lietuvos Vyriausybę pakeitė okupacinė valdžia su jos marionetiniu statytiniu Justu Paleckiu priešakyje[341]. Tą dieną kapituliavo ne pati Lietuvos kariuomenė, o politikai[342]. Pažymėtina, kad Lietuvos kariuomenės likvidavimas buvo numatytas įgyvendinti keliais etapais, kurie paveikė ir Karo policijos mokyklos likvidavimo procesą.

340 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 299.

341 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 797.

342 V. Jokubauskas, *„Mažųjų kariuomenių“ galia ir paramilitarizmas: tarpukario Lietuvos atvejis*, Klaipėda, 2014, p. 8.

Pirmasis Lietuvos kariuomenės neutralizavimo etapas *(atsarga ir rotacija*), kuris buvo susijęs su „nepatikimų" (okupacinei valdžiai neparankių) karininkų išleidimu į atsargą ir rotacija, pradėtas įgyvendinti 1940 m. birželio 25 d. Likusieji tarnyboje karininkai buvo perkeliami į kitas pareigas, siekiant užkirsti kelią ginkluotam pasipriešinimui[343]. Vienas pirmųjų karininkų, išleistų į atsargą, buvo Karo policijos mokyklos viršininkas mjr. E. Berentas. Jis į atsargą išleistas 1940 m. liepos 11 d.[344]. Šiame Lietuvos kariuomenės likvidavimo etape SSRS kariuomenei buvo perduoti Karo policijos mokyklos įrenginiai, pastatai, malkos ir kitas turtas[345]. Buvo sudaryta speciali turto perdavimo komisija. L. Kasparaitė-Balaišė pažymi, kad „<...> ši kariuomenės neutralizavimo plano dalis Karo policijos mokyklos funkcionavimui didelės įtakos neturėjo, kadangi visi likę Karo policijos mokyklos karininkai buvo palikti eiti pareigų"[346].

Antrajame Lietuvos kariuomenės neutralizavimo etape *(politinių vadovų kontrolė)*, kuris prasidėjo 1940 m. liepos 4 d., buvo įvesta politinė vadovų kontrolė daliniuose[347]. Kariuomenėje buvo pradėtas formuoti politinių vadovų institutas, į kurio sudėtį įėjo puskarininkiai ir eiliniai kareiviai, turėję kontroliuoti vadų veiklą, skleisti komunistines idėjas ir užkirsti kelią bet kokiems ginkluotiems pasipriešinimams[348]. Mokykloje politinių vadovų skyrimas kiekvienai atskirai kuopai buvo Kauno karinio viršininko[349] žinioje[350]. Politiniai vadovai turėjo plačius įgaliojimus, nes jų žinioje buvo visa mokyklos veikla, įskaitant įsakymų ir (ar) raportų davimą. Be politinių vadovų žinios niekas negalėjo patekti į mokyklos ginklų sandėlį. Politiniai vadovai privalėjo dalyvauti sandėlį atidarant ir uždarant, ginklų išdavimas buvo galimas tik su jų patvirtinimu[351]. Tokia politinių vadovų veikla ribojo mokyklos veiklą ir funkcionavimo savarankiškumą. Karo policijos mokyklos kiekvienos kuopos politinius vadovus skirdavo Kauno karinis viršininkas. Pavyzdžiui, 1940 m. vasarą mokyklos politinių vadovų pareigas ėjo tokie kariai: 1-osios prieššarvinės kuopos – gr. Antanas Lydeikis, 2-osios – eil. Pranas Janavičius, apsaugos kuopos – eil. Vladas Malkevičius, kurį vėliau pakeitė Povilas Cijūnėlis. Tų pačių metų rugsėjo 25 d. minėti politiniai vadovai, išskyrus eil. P. Janavičių, buvo atleisti iš užimamų pareigų kaip neturintys reikalingos politinės patirties[352].

---

343 S. Knezys, Lietuvos kariuomenės likvidavimas 1940–1941 metais, *Pirmoji sovietinė okupacija. Okupacija ir aneksija,* Vilnius, 2006, t. I, p. 164, 171.

344 Išleistas į atsargą kaip pasiekęs amžiaus ribą paties prašymu ir įtrauktas į pėstininkų specialybės karininkų atsargą. Kauno karinio viršininko 1940 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. 195, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 308, l. 244.

345 1940 m. birželio 21 d. įsakymas Kauno komendantūrai Nr. 173, *ten pat*, l. 221.

346 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 303.

347 Kaip rašoma Kauno karinio viršininko 1940 m. rugsėjo 25 d. įsakyme, buvo būtina sudemokratinti Lietuvos liaudies kariuomenę, kurioje buvo taikoma lazdos ir muštro disciplina, įsigalėjusi karininkija, kariuomenė nutolusi nuo tautos, o patys kariai nuo politinio ir visuomeninio gyvenimo. Siekiant pašalinti negeroves kariuomenėje, pasitelktas politinių vadovų institutas, kuris padarė didelį darbą, nors ir buvo be patirties. Kauno karinio viršininko 1940 m. rugsėjo 25 d. įsakymas Nr. 271, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 308, l. 326ap.

348 S. Knezys, Lietuvos kariuomenės likvidavimas 1940–1941 metais, *Pirmoji sovietinė okupacija. Okupacija ir aneksija*, Vilnius, 2006, p. 165, 166.

349 1940 m. birželio 28 d. buvo pakeistas Kauno m. ir aps. komendantūros pavadinimas, pervadinta Kauno karine įstaiga, Kauno komendantas – Kauno kariniu viršininku. Kauno karinio viršininko 1940 m. liepos 5 d įsakymas Kauno karinei įstaigai Nr. 189, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 46, l. 171.

350 Kauno karinio viršininko 1940 m. liepos 23 d. įsakymas Nr. 207, *ten pat*, ap. 2, b. 308, l. 260.

351 1940 m. liepos 19 d. Karo policijos mokyklos instrukcija ginklų sandėlio sargybiniui, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 6, l. 46.

352 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 303.

Trečiajame kariuomenės likvidavimo etape *(1-as techninis etapas)*, tai yra 1940 m. rugsėjo mėn., prasidėjo Karo policijos mokyklos likvidavimo darbai[353]. Kauno karinio viršininko įsakymu Karo policijos mokykla, pasikeitus jos paskirčiai, nuo 1940 m. rugsėjo 25 d. buvo pervadinta į Apsaugos batalioną, o mokyklos viršininkas tapo bataliono vadu. Pokyčiai padaryti dėl to, kad pasikeitė Karo policijos uždavinys, kurį ji turėjo atlikti, taip pat pasikeitė pagrindinė institucijos funkcija – nebeliko karių drausmės ir tvarkos palaikymo funkcijos. Batalione liko 1-oji ir 2-oji prieššarvinės kuopos ir Apsaugos kuopa. Nuo šios dienos bataliono kariams buvo skiriamas ne geresnis, o paprastas maisto davinys[354]. Pažymėtina, kad antrajame kariuomenės likvidavimo etape Karo policijos mokykla dar rengė mokomojo būrio karius (apie 54)[355], kurie turėjo mokytis specialiame žandarų rengimo kurse, tačiau po 1940 m. rugsėjo 25 d. įvykdytos reformos, tai yra pasikeitus Karo policijos mokyklos paskirčiai ir ją pervadinus į Apsaugos batalioną, mokomasis būrys buvo panaikintas. Pagal 1940 m. rugpjūčio 2 d. Karo policijos mokyklos etatų sąrašą, Apsaugos kuopoje buvo žandarų (12 karių), pagalbinis (8 kariai) ir sargybų (71 karys) būriai. Tame pačiame etatų sąraše ranka įrašyta, kad reikia sudaryti visos Karo policijos mokyklos karių vardinius sąrašus, karius suskirstyti pagal etatus ir atsisakyti žandarų būrio etatų[356]. Karo policininkų patruliavimas mieste po 1940 m. rugsėjo 25 d. reformos buvo panaikintas. Pakeitus Karo policijos mokyklos tarnybos pobūdį, padaugėjo karių nuo 196 iki 265[357]. Mokyklos turtas buvo išgabentas į kariuomenės sandėlius ir kitas paskirties vietas[358]. V. Kubertavičius memuaruose rašė, kad 1940 m. spalio 6 d. paskutinis karinis dalinys, įskaitant ir paskutinius buvusios Karo policijos mokyklos karius, išvyko iš Kauno į Vilnių[359].

Ketvirtajame kariuomenės likvidavimo etape *(2-as techninis etapas)*, 1940 m. lapkričio 11 d. Karo policijos mokykla buvo jau faktiškai performuota į Apsaugos batalioną, kuris metų pabaigoje buvo likviduotas, o kariai perkelti į Raudonosios Armijos (toliau – RA) karinius dalinius. Bataliono vadas kpt. Ignas Morkūnas buvo paskirtas RA šaulių divizijos kuopos vadu[360]. Kurią datą laikyti Karo policijos mokyklos likvidavimo data, šiuo metu yra daugiau akademinis nei praktinis klausimas.

---

353 Karo policijos mokyklos viršininko 1940 m. rugsėjo 10 d. raportas Nr. 813, adresuotas Kauno kariniam viršininkui, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 114, l. 337.

354 Kauno karinio viršininko 1940 m. rugsėjo 23 d. įsakymas Nr. 269, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 308, l. 325.

355 Karo policijos mokyklos viršininko 1940 m. liepos 18 d. raštas Nr. 658, adresuotas Kauno kariniam viršininkui (slaptai), *ten pat*, ap. 4, b. 331, l. 72.

356 Apsaugos kuopos vado 1940 m. rugpjūčio 2 d. Kauno karinio viršininko įstaigos, Karo policijos mokyklos, Apsaugos kuopos ir jai priskirtų žandarų ir padedamojo būrio žmonių sąrašas, *ten pat*, ap. 4, b. 331, l. 69, 69ap.

357 1940 m. rugsėjo mėn. Karo policijos mokyklos paros sudėties žinios, *ten pat*, ap. 2, b. 290, l. 299, 309, 310; L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 304.

358 Karo policijos mokyklos viršininko 1940 m. rugsėjo 10 d. raportas Kauno kariniam viršininkui dėl mokyklos išformavimo, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 114, l. 337; Kauno karinio viršininko 1940 m. rugsėjo 21 d. telefonograma Nr. 273 Karo policijos mokyklos viršininkui dėl transporto priemonių, skirtų mokyklos likvidacijai, *ten pat*, l. 357.

359 V. Kubertavičius, *Gyvenimo kelių kryžkelėse. Lietuvos kario memuarai. Trijų valstybių kariuomenėse. 1940–1944 metai. II dalis*, Klaipėda: Jūrų muziejus ir akvariumas, 1992, p. 40.

360 *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. V, Vilnius, 2005, p. 278, 279.

II Karo policijos atkūrimas

Karo policijos patrulis. Vilnius, 2003 (KP fotoarchyvo nuotrauka)

II. Lietuvos kariuomenės Karo policijos atkūrimas

Karinės drausmės ir tvarkos palaikymas atkūrus Lietuvos nepriklausomybę

Kelias Lietuvos nepriklausomybės ir kariuomenės atkūrimo link nebuvo lengvas. Didelį vaidmenį atkuriant Lietuvos nepriklausomybę suvaidino Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis (toliau – Sąjūdis) – visuomeninis judėjimas, kuris siekė Lietuvos valstybingumo atkūrimo. Sąjūdžio iniciatyvinė grupė susikūrė 1988 m. birželio 3 d. Tų pačių metų vasarą Kaune ir Vilniuje pradėjo veikti Sąjūdžio saugos būriai, kitaip vadinti žaliaraiščiais. Raištis – tai skiriamasis ženklas, kuris suteikdavo išskirtinumo atliekant tvarkos sergėtojų funkcijas. Sovietų Sąjungos laikais raudonos spalvos raiščius ryšėdavo draugovininkai, visuomeniniai milicijos pagalbininkai. Lietuvos Sąjūdžio metu žalia raiščių spalva ir Sąjūdžio tvarkdarių vardas „žaliaraiščiai" pasirinkta dėl sąsajų su „Žalgirio" ir „žaliūkų" vardais[1]. Kauno žaliaraiščių vadovybė turėjo penkis raiščius su trikampiu Sąjūdžio ženklu ir užrašu „Saugos taryba", kiti nariai – raiščius su trikampiu Sąjūdžio ženklu be užrašo, kur kairėje raiščio pusėje buvo parašytas būrio, o dešinėje eilės numeris. Vilniaus žaliaraiščiai turėjo panašius raiščius, tai yra su Sąjūdžio trikampiu ženklu, bet be užrašų ir skaičių[2].

Kauno žaliaraiščių vadovybės raištis, 1988 m.
(Mindaugo Razulevičiaus asmeninio fotoarchyvo nuotrauka)

Kitų organizacijos narių raištis, 1988 m.
(Virgilijaus Skruodžio asmeninio fotoarchyvo nuotrauka)

Žmonės į Sąjūdžio saugos būrius organizavosi savanoriškumo principu, o svarbiausi atrankos į žaliaraiščių gretas kriterijai buvo ne jų fizinis ar kovinis pasirengimas, bet pažiūros ir patriotizmas. Žaliaraiščiai buvo reikalingi tam, kad palaikytų viešąją tvarką, ypač daugiatūkstantinių Sąjūdžio mitingų metu. Pažymėtina, kad pirmuoju Kauno žaliaraiščių vadu buvo Romualdas Zykus, o jam pasitraukus Kauno žaliaraiščiams vadovavo šios organizacijos darbo grupė: Virginijus Vitalijus Vilkelis, Saulius Rudžionis ir Rolandas Razulevičius. Taip pat žaliaraiščius kuravo Audrius Butkevičius (duodavo užduotis, nurodymus, buvo strateginio lygmens vadovas),

[1] *Lietuvos krašto apsaugos sistemos atkūrimas 1989–1993 metais*, sud. J. Užurka, Vilnius: Eugrimas, 2015, p. 53.

[2] Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo prie KAM direktoriaus ats. plk. ltn. Virginijaus Vitalijaus Vilkelio 2020 m. liepos 21 d. pateikta informacija.

Algirdas Patackas (rūpinosi dorovine žaliaraiščių branda), dėmesį rodė Aleksandras Ambrazevičius ir Rolandas Paulauskas (padėdavo spręsti logistikos ir aprūpinimo klausimus). Kauno žaliaraiščiai tuo metu buvo vienintelė Lietuvoje organizuota tvarkos sergėtojų jėga. Vilniuje taip pat veikė žaliaraiščiai, tačiau jie tiek kiekybe, tiek ir kokybe negalėjo prilygti Kauno žaliaraiščiams. Atsižvelgiant į keliamas užduotis, žaliaraiščiai turėjo savo struktūrą. Jos branduolys buvo ekipažas – lengvai į lengvąjį automobilį telpanti 4–5 asmenų grupė. Tokiu būdu žaliaraiščiai pasižymėjo mobilumu. Taip buvo sudaromos žaliaraiščių grandys, kurios jungdavosi į dešimtukus, o pastarieji į būrius nuo 10 iki 70 žmonių. Priklausomai nuo narių, būriai buvo formuojami iš savanorių, dirbančių tose pačiose gamyklose, įmonėse, taip pat besimokančių tuose pačiuose institutuose ir kt. Žaliaraiščių iškvietimo schema buvo puikiai organizuota ir pasiekdavo kiekvieną organizacijos narį. 1990 m. sausio 10 d., TSRS prezidento Michailo Gorbačiovo (Michail Gorbaciov) vizito Lietuvoje metu, Vilniuje buvo organizuotas Sąjūdžio mitingas, kurio metu žaliaraiščiai prižiūrėjo tvarką, reguliavo žmonių srautus. Nuo 1990 m. dalis žaliaraiščių perėjo į Šaulių sąjungą, o kita dalis įsiliejo į savanorių gretas[3]. Žaliaraiščių susikūrimas ir jų veikla davė pradžią kurtis tarnyboms, kurios palaikytų drausmę ir tvarką atkurtoje Lietuvos kariuomenėje.

1990 m. kovo 11 d. atkūrus Lietuvos nepriklausomybę svarbiausia buvo ją įtvirtinti ir užtikrinti valstybės suverenitetą[4]. Visus 1990-uosius metus buvo formuojama krašto apsauga. 1990 m. balandžio 25 d. įsteigtas KAD, o tų pačių metų gegužės 31 d. KAD generalinio direktoriaus įsakymu Nr. 1 įkurtas Karinis-techninis ir sporto klubas su filialais, jo viršininku paskirtas Česlovas Jezerskas. 1990 m. birželio 1 d. įsteigti KAD prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 7 skyriai: Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių ir Vilniaus[5].

1990 m. lapkričio 23 d., minint Lietuvos kariuomenės sukaktį, Kaune įvyko pirmasis po pusės šimtmečio okupacijos Lietuvos karių paradas. Nuo tada kasmet minima Lietuvos kariuomenės diena.

1991 m. sausio 17 d., Aukščiausiajai Tarybai priėmus Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos įstatymą, buvo įkurta SKAT[6]. Įstatymas įteisino ir juridiškai legalizavo jau veikiančias savanorių formuotes, sudarė prielaidas paskirti vadovybę, formuoti dalinius[7].

1992 m. sausio 2 d. pradėjo dirbti KAM ir tų pačių metų pavasarį paskelbtas pirmasis šaukimas į Lietuvos kariuomenę[8]. Pradėtas organizuoti ir vykdyti nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos karių šaukimas į kariuomenę, kaip ir tarpukariu, suponavo poreikį imtis aktyvesnių veiksmų, kad būtų užtikrinta drausmė ir tvarka karinėse teritorijose ir kariuomenėje.

---

3 *Ten pat*; *Lietuvos krašto apsaugos sistemos atkūrimas 1989–1993 metais*, sud. J. Užurka, Vilnius: Eugrimas, 2015, p. 53–57; V. Vilkelis. Tai iš tiesų buvo drąsa ir patriotizmas. III karta, *Savanoris*, Vilnius, 2018, Nr. 1 (494), p. 17, 18.

4 **Įdomus faktas:** atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, pirmuosius 2 mėn. svarbiausius valstybinių įstaigų pastatus saugojo 128 savanoriai. 1990 m. gegužės 30 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė išleido nutarimą Nr. 160, kuriuo vadovaujantis tų pačių metų birželio mėn. savanoriams, kurie saugojo svarbiausius valstybinių įstaigų pastatus, iš valstybės fondo rezervo išmokėtos piniginės kompensacijos. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos departamento generalinio direktoriaus 1990 m. birželio 18 d. įsakymas Nr. 3. *Krašto apsaugos departamento direktoriaus įsakymai 1990–1991*, sud. G. Surgailis, Vilnius: LKA, 2003, p. 5–8.

5 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos departamento generalinio direktoriaus 1990 m. gegužės 31 d. įsakymas Nr. 1 ir 1990 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. 2. *Ten pat*, p. 4, 5.

6 Lietuvos kariuomenės atkūrimas 1990–1992 m. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. rugpjūčio 17 d.]. <https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_atributika/karo_istorija/lietuvos_kariuomenes_atkurimas.html>.

7 V. Vilkelis. Tai iš tiesų buvo drąsa ir patriotizmas. III karta, *Savanoris*, Vilnius, 2018, Nr. 1 (494), p. 17.

8 1918 m. lapkričio 23 d. atkurta Lietuvos kariuomenė. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. lapkričio 28 d]. <https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_atributika/karo_istorija/1918_m_lapkricio_23_d._atkurta_lr_kariuomene.html>.

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS
1990 m. balandžio 25 d. Nr. 45
Vilnius

Dėl kai kurių departamentų prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės steigimo

Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutaria:

Įsteigti šiuos departamentus prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės:

Darbų saugos;
Krašto apsaugos;
Kūno kultūros ir sporto;
Standartizacijos ir kokybės.

Lietuvos Respublikos Ministrė Pirmininkė — K.Prunskienė

Lietuvos Respublikos Vyriausybės Reikalų valdytojas — A.Nikulis

Lietuvos Respublikos nutarimo 25 d. balandžio 1990 m. Nr. 45 kopija tikra
LR Ministrės Pirmininkės sekretorė
D.Kleiberienė
90-04-26

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl KAD įsteigimo
1990 m. balandžio 25 d. nutarimas dėl KAD įsteigimo
(KAM, e. a)

LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTO APSAUGOS DEPARTAMENTAS
GENERALINIO DIREKTORIAUS

ĮSAKYMAS Nr. 1

1990 m. gegužės 31 d.

1. Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos departamento ir sporto klubų filialais laikyti.

2. Paskirti Jeserską Česlovą, Jono, Karinio - techninio ir sporto klubo viršininku.

3. Tvirtinti Karinio - techninio ir sporto klubo prie Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos departamento nuostatus.
Priedas: Karinio -techninio ir sporto klubo prie Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos departamento nuostatai.

Krašto apsaugos departamento generalinis direktorius — J.Butkevičius

KAD generalinio direktoriaus įsakymas Nr. 1
1990 m. gegužės 31 d. įsakymas Nr. 1
(*Krašto apsaugos departamento direktoriaus įsakymai 1990–1991*, sud. G. Surgailis, p. 3)

Lietuvos karių paradas minint Lietuvos kariuomenės dieną. Vilnius, Pilies g., 1992 m.
(KAM fotoarchyvo nuotrauka)

Pirmojo SKAT štabo kariai Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos rūmuose.
Sėdi iš kairės:
Aldona Lapėnaitė,
Jonas Gečas,
Rasa Smagurauskaitė,
Almantas Leika,
Arvydas Pocius,
Juozas Juocevičius.
Stovi iš kairės:
Albinas Palevičius,
Eugenijus Jakimavičius,
Gediminas Trakimas,
Saulius Rudžionis,
Dainius Janėnas,
Eugenijus Martinkus,
Ričardas Pocius.
Vilnius, 1991 m.
(SKAT fotoarchyvo nuotrauka)

Lietuvos kariuomenės atkūrimo procesas buvo sunkus ir ilgas, reikalingas Lietuvos valstybingumui išsaugoti[9].

Pirmame monografijos skyriuje buvo akcentuotas teisėsaugą karinėse teritorijose ir kariuomenėje vykdančios institucijos kūrimo poreikis, siekiant palaikyti karinę drausmę ir tvarką. Kariuomenėje turėjo veikti speciali institucija, turinti aiškiai apibrėžtus įgaliojimus karinio personalo atžvilgiu, nes kitų valstybės institucijų, įskaitant ir policiją, kišimasis į karinę veiklą buvo ribotas. Policijai ir kitoms teisėsaugos institucijoms įgyvendinti savo įgaliojimus kariuomenės ir jos personalo atžvilgiu tam tikromis aplinkybėmis būtų keblu, nes kariuomenė yra ginkluota statutinė organizacija, kurioje autoritetą turi kariškiai, o ne civilinių institucijų pareigūnai. Karo ar kito ginkluoto konflikto metu gali būti ir tokių situacijų, kai policija ar kitos civilinės institucijos negali vykdyti savo įgaliojimų ginkluotų veiksmų zonoje – ten palaikyti viešąją tvarką gali tik kariuomenė. Už drausmės ir tvarkos kariuomenėje ir jai priskirtose karinėse teritorijose užtikrinimą atsakinga pati kariuomenė, o policija tik padeda jai. Todėl kariuomenei

[9] Atkuriant Lietuvos kariuomenę (iki 1991 m. rugpjūčio 19–22 d. Maskvoje vykusio pučo), prie šio proceso vienu ar kitu būdu prisidėjo pirmieji Karo policijos karininkai, kariai ir civiliai tarnautojai. **Dainius Janėnas** (nuo 1999 m. balandžio 1 d. paskirtas Karo policijos viršininku) nuo 1991 m. kovo 1 d. ėjo SKAT organizacinio sektoriaus inspektoriaus pareigas, o nuo tų pačių metų gegužės 1 d. – Organizacinio skyriaus viršininko pavaduotojo SKAT štabe pareigas. **Ričardas Pocius** (nuo 2004 m. Karo policijos vado pavaduotojas ikiteisminiam tyrimui, o nuo 2006 m. rugsėjo 4 d. paskirtas Karo policijos vadu) nuo 1991 m. paskirtas SKAT skyriaus viršininku. **Romualdas Balceris** (nuo 2000 m. sausio 20 d. paskirtas Karo policijos Kauno apygardos viršininku) nuo 1991 m. kovo 3 d. ėjo SKAT Kauno rinktinės kuopos vado pareigas. **Antanas Mažvila** (nuo 1999 m. gegužės 4 d. paskirtas Karo policijos būrininku) nuo 1991 m. kovo 1 d. ėjo SKAT operatyvinio būrio budėtojo pareigas, o nuo tų pačių metų gegužės 1 d. – SKAT štabo kuopos intendantūros būrio skyriaus vado pareigas. **Gytautas Jundzila** (nuo 2000 m. sausio mėn. paskirtas Karo policijos štabo viršininku) nuo 1990 m. spalio mėn. dirbo samdomą darbą derybose dėl sovietinės kariuomenės išvedimo iš Lietuvos Respublikos teritorijos (SKAT įkūrėjo plk. Jono Gečo delegacijoje), o iki 1991 m. birželio mėn. dirbo Lietuvos Respublikos Parlamento patalpose kartu su jo gynėjais ir rengė SKAT kūrimo dokumentus. **Airina Liučvaikienė** (nuo 1999 m. spalio 15 d. paskirta Karo policijos personalo vyr. specialiste) nuo 1990 m. sausio 17 d. dirbo SKAT (kartu su plk. J. Geču) ir buvo šios tarnybos neetatinė darbuotoja. 1991 m. birželio 12–liepos 31 d. ėjo SKAT specialistės, 1991 m. liepos 1–1992 m. sausio 1 d. SKAT štabo sekretorės pareigas. D. Janėno asmens byla Nr. J 54; R. Balcerio, A. Mažvilos, G. Jundzilos ir A. Lučvaikienės 2020 m. kovo 9 d. pateikta informacija; R. Pociaus biografiniai faktai.

ir kitoms karinėms institucijoms reikia specialios karinės teisėsaugos institucijos – Karo policijos[10]. Taigi, atkūrus Lietuvos kariuomenę buvo svarbu atkurti ir Karo policiją, kuri vykdytų karinę teisėsaugą KAS.

Pažymėtina, kad atkūrus Lietuvos nepriklausomybę karinės drausmės ir tvarkos palaikymą ėmėsi organizuoti 1991 m. birželio 1 d. Lietuvos Respublikoje įkurtos 8 apskričių ir 37 joms pavaldžios rajonų komendantūros. Komendantūros kontroliavo, kad visos krašto apsaugos struktūros ir atskiri kariai miestų (rajonų) teritorijose vykdytų Lietuvos Respublikos įstatymus ir griežtai laikytųsi Drausmės, Sargybos bei Vidaus tvarkos statutų reikalavimų. Jos taip pat vedė pirminį nusikaltimų, kuriuos įvykdė KAD sistemos darbuotojai už dalinio ribų, tyrimą. Atsižvelgdamos į Sargybos bei Vidaus tvarkos statutų reikalavimus, komendantūros organizavo svarbių objektų apsaugą ir patrulinę tarnybą miesto (rajono) teritorijoje. Pasienio apsaugos, vidaus kariuomenės ir SKAT padalinių vadai pagal komendanto grafikus privalėjo objektams saugoti, patrulinei tarnybai vykdyti skirti nustatytą skaičių karių, savanorių su atitinkama ginkluote, amunicija ir technika. Kūrimosi pradžioje komendantūros savo komendantinių būrių neturėjo. Komendantas apie karių, savanorių pažeidimus ir priimtus sprendimus vadovaudamasis Drausmės statutu informuodavo KAD štabą ir atitinkamos tarnybos viršininką. Iki 1991 m. birželio 30 d. KAD apsaugos tarnyba apskričių komendantūroms perdavė saugomų objektų tarnybos padalinius, kontrolę ir turimą turtą[11]. Komendantūros organizavo ir vykdė specialias užduotis, ypač susijusias su TSRS pajėgų veikla. Pavyzdžiui, Vilniaus miesto komendantūrai buvo pavesta organizuoti ir vykdyti svarbių objektų, tai yra *Šiaurės miestelio, OMON'o*[12] būstinės, Vidaus reikalų divizijos, Milicijos mokyklos, Aukščiausiosios Tarybos ir Valstybės rūmų prieigų stebėjimą, pasitelkiant SKAT tinkamus šiai užduočiai vykdyti asmenis[13]. 1991 m. rugpjūčio 26 d. siekiant vykdyti komendantūrų apsaugą, KAS darbuotojų drausmės ir tvarkos palaikymą Lietuvos Respublikos miestų (rajonų) teritorijose buvo įkurti komendantiniai būriai. Būriai buvo komplektuojami iš SKAT savanorių, reikalingos kvalifikacijos specialistų, šaukiamojo amžiaus jaunuolių (užtikrinant jiems tikrąją krašto apsaugos tarnybą)[14]. Sukomplektuoti komendantiniai būriai buvo apginkluoti. Kauno komendantūros ginkluotėje buvo pistoletų *PM*, automatinių šautuvų *AKS-74 U*, o pagrindinė specialioji priemonė buvo guminė lazda. Pažymėtina, kad buvo palaikoma ne tik KAS darbuotojų drausmė ir tvarka. Lietuvos kariuomenės Kauno miesto ir rusų kariuomenės padalinio Kaune komendantams derinant bendrus veiksmus, bet nevykdant bendrų drausmei ir tvarkai palaikyti skirtų prevencijos priemonių, tvarka ir drausmė buvo palaikoma ir tarp rusų karių, ypač viešose vietose. Toks drausmės ir tvarkos palaikymas bendromis skirtingų valstybių kariuomenės atstovų pajėgomis prasidėjo 1992 m. pradžioje. Kauno komendantūros areštinėje už įvairius pažeidimus buvo sulaikyta nemaža dalis rusų kariškių, net ir aukšto rango karininkų.

---

10 *Lietuvos teisinės institucijos*, sud. E. Kūris, Vilnius: VĮ „Registrų centras", 2011, p. 411, 412.

11 Krašto apsaugos departamento generalinio direktoriaus 1991 m. gegužės 29 d. įsakymas Nr. 61 „Dėl komendantūrų organizavimo". Krašto apsaugos departamento generalinio direktoriaus 1991 m. birželio 24 d. įsakymas Nr. 61 „Dėl KAD apsaugos tarnybos perdavimo apskričių komendantūroms". *Krašto apsaugos departamento generalinio direktoriaus įsakymai 1990–1991*, Vilnius: LKA, 2003, p. 110, 129.

12 OMON (rus. Отряд милиции особого назначения – specialiosios paskirties milicijos būrys) – Tarybų Sąjungoje 1987 m. įkurti specialiosios paskirties milicijos daliniai, tebeveikiantys iki šiol Rusijoje. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. liepos 11 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/tema/omon-13187>.

13 Krašto apsaugos departamento generalinio direktoriaus 1991 m. rugpjūčio 28 d. įsakymas Nr. 163 „Dėl Krašto apsaugos sistemos darbo ypatingomis sąlygomis". *Krašto apsaugos departamento generalinio direktoriaus įsakymai 1990–1991*, Vilnius: LKA, 200, p. 184.

14 Krašto apsaugos departamento generalinio direktoriaus 1991 m. rugpjūčio 26 d. įsakymas Nr. 171 „Dėl komendantinių būrių įkūrimo", *ten pat*, p. 189.

Kontrolės postas ant Kauno hidroelektrinės tilto, Kaunas, 1992 m. (Virginijaus Vitalijaus Vilkelio asmeninio fotoalbumo nuotrauka)

Pirmasis Kauno komendantas Virginijus Vitalijus Vilkelis. Kaunas, 1990 m. (Virginijaus Vitalijaus Vilkelio asmeninio fotoarchyvo nuotrauka)

Pavyzdžiui, buvo toks atvejis, kai Lietuvos policija naktį sulaikė tris civiliškai apsirengusius kariškius, nes jie vėlų vakarą vienoje Kauno miesto gatvių stumdėsi ir triukšmavo, taip padarydami viešosios tvarkos pažeidimą. Išaiškėjus, kad šie asmenys yra kariai, jie buvo pristatyti į Kauno komendantūrą ir uždaryti į joje esančią areštinę. Vėliau išaiškėjus, kad tai rusų kariuomenės padalinio Kaune komendantas, malūnsparnių bazės Aleksote vado pavaduotojas ir kitas aukšto rango rusų kariuomenės karininkas, jie buvo paleisti, nes buvo siekiama negilinti skirtingų valstybių kariuomenių priešpriešos[15].

Komendantinio būrio kariai vykdė dienos tarnybas ir patruliavo mieste pagal jiems parengtas patruliavimo instrukcijas. Po to, kai buvo politiškai suderinta dėl Rusijos Federacijos kariuomenės išvedimo iš Lietuvos Respublikos teritorijos, 1992 m. pradžioje rusų kariškiams buvo apribota jų aktyvioji veikla – naujokų įvežimas, pratybos, įvesta jų judėjimo kontrolė. Lietuvos padaliniai turėjo parengę bendrus veiklos ir kontrolės postų išdėstymo planus. Kiekvienai rusų kariškių transporto priemonei buvo išduodami vienkartiniai leidimai, o Lietuvos kariai įrengtuose postuose juos tikrino[16]. Kaune buvo apie 20 tokių postų. Buvo rengiami postų išdėstymo planai žemėlapyje, ant kurių pasirašydavo dalinių vadai, o komendantas juos tvirtindavo ir kontroliuodavo šių planų vykdymą. Buvo atvejis, kad Panemunėje, Kaune, netoli rusų kariuomenės 107-ojo pulko, į nestojusių Rusijos karinių benzinvežių koloną buvo paleistas šūvis į ratus. Vienai transporto priemonei buvo peršautas ratas. Laimei, rimtesnių pasekmių dėl to nebuvo, bet priešprieša tarp skirtingų valstybių kariuomenių buvo nuolat juntama[17]. Tokia Rusijos kariuomenės transporto kontrolės ir specialių leidimų išdavimo tvarka buvo vykdoma iki 1993 m.

---

15 Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo prie KAM direktoriaus ats. plk. ltn. Virginijaus Vitalijaus Vilkelio 2020 m. liepos 21 d. pateikta informacija.

16 V. Vilkelis. Tai iš tiesų buvo drąsa ir patriotizmas. III karta, *Savanoris*, Vilnius, 2018, Nr. 1 (494), p. 18.

17 Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo prie KAM direktoriaus ats. plk. ltn. Virginijaus Vitalijaus Vilkelio 2020 m. liepos 19 d. pateikta informacija.

rugpjūčio mėn., kai iš Lietuvos Respublikos teritorijos buvo išvesti paskutiniai Rusijos kariuomenės kariai.

1993 m. komendantūros buvo sujungtos su SKAT. Įvykus šiam susijungimui, atskiro komendantinio būrio neliko, todėl, norint užtikrinti karių drausmės ir tvarkos palaikymo tęstinumą, patruliuoti miestų gatvėse buvo skiriami kariai iš kitų dalinių, bet kaip ir anksčiau, tokia karinės teisėtvarkos funkcija buvo decentralizuota. Pažymėtina, kad komendantiniai būriai nuo jų įsteigimo pradžios veikė apie metus laiko[18]. SKAT palaikė savanorių karių ir šios tarnybos etatinių darbuotojų drausmę ir tvarką, o reguliariojoje kariuomenėje tikrosios karo tarnybos karių drausmę ir tvarką prižiūrėjo „Geležinio Vilko" brigada.

1993 m. kovo 1 d. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministrui patvirtinus naują SKAT struktūrą ir personalo etatų sąrašą buvo įkurta Karinė žandarmerija. Ji buvo suskirstyta ne tik teritoriniu principu, bet ir struktūriniu – į poskyrius ir grupes. SKAT štabo Bendrajame skyriuje, kaip ir SKAT Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių apskrities teritoriniuose gynybos štabuose (toliau – ATGŠ), buvo įkurti Karinės žandarmerijos poskyriai, o mažesniuose Lietuvos ATGŠ – Karinės žandarmerijos grupės. Karinės žandarmerijos poskyriuose buvo ne mažiau kaip po tris, o Karinės žandarmerijos grupėse ne daugiau kaip po du etatinius darbuotojus[19]. SKAT štabo, kaip ir Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių ATGŠ, Karinės žandarmerijos poskyriuose buvo numatyti poskyrio viršininko (kpt.), vyresn. specialisto (vyr. ltn.) ir specialisto (ltn.) etatai. Vilniaus ATGŠ Karinės žandarmerijos poskyryje buvo numatyti keturi etatai: skyriaus viršininko (mjr.), vyr. specialisto (kpt.), vyresn. specialisto (vyr. ltn.) ir kuopininko (vršš.)[20]. Mažesnių Lietuvos ATGŠ, pavyzdžiui, Alytaus ir Utenos, Karinės žandarmerijos grupės turėjo po vieną etatinį darbuotoją – vyr. specialistą (kpt.), o kitos Karinės žandarmerijos grupės, pavyzdžiui, Panevėžio, po du etatinius darbuotojus: vyr. specialistą (kpt.) ir vyresn. specialistą (vyr. ltn.)[21].

Į SKAT štabo Karinės žandarmerijos poskyrio viršininko pareigas buvo paskirtas būsimas pirmasis Karo policijos vadas – ltn. Dainius Janėnas[22], o į SKAT Kauno ATGŠ Karinės žandarmerijos poskyrio viršininko pareigas buvo paskirtas būsimas pirmasis Karo policijos Kauno apygardos (įgulos) viršininkas – j. ltn. Romualdas Balceris[23]. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro įsakymu, nuo 1994 m. gegužės 2 d. buvo pertvarkyti SKAT struktūriniai padaliniai, Karinė žandarmerija pervadinta į Karinę policiją[24]. 1994 m. birželio 1 d. įsigaliojo nauja SKAT struktūra ir etatai[25].

1995 m. vasario 1 d. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministras patvirtino naują SKAT struktūrą ir etatus. SKAT štabe, Vilniaus ir Klaipėdos ATGŠ Karinės policijos poskyriams buvo skirta po tris etatus: poskyrio viršininko (plk. ltn.), vyr. specialisto (mjr. – SKAT štabe, kpt. – Vilniaus

---

18 Ats. mjr. Romualdo Balcerio 2019 m. lapkričio 26 d. pateikta informacija.

19 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1993 m. kovo 1 d. įsakymas Nr. 175 „Dėl krašto apsaugos sistemos etatų patvirtinimo", *KAM* , e. a, l. 22, 26, 39, 41, 47, 50, 53.

20 *Ten pat*, l. 22, 39, 41, 47.

21 *Ten pat*, l. 26, 50, 53.

22 KAM Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos viršininko 1993 m. kovo 1 d. įsakymas Nr. 60-S „Dėl SKAT štabo darbuotojų patvirtinimo pareigoms", *KASP*, e. a.

23 KAM Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos viršininko 1993 m. kovo 1 d. įsakymas Nr. 46-S „Dėl Kauno apskrities teritorinės gynybos štabo, batalionų ir kuopos darbuotojų paskyrimo pareigoms", *ten pat*.

24 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1994 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. 284 „Dėl KA sistemos struktūros ir etatų", *KAM*, e. a.

25 KAM Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos vado 1994 m. birželio 1 d. įsakymai Nr. 265-K, Nr. 257-K „Dėl Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos štabo ir aptarnavimo padalinių darbuotojų patvirtinimo pareigoms", *KASP*, e. a.

SKAT Karinės policijos atstovų susitikimas su JAV karo policininkais. Vilnius, 1994 m.
Pirmoje eilėje iš kairės: 2-as – ltn. Henrikas Mackevičius, 6-as – j. ltn. Romualdas Balceris,
7-as – ltn. Albertas Dusevičius; antroje eilėje, jų viduryje – ltn. Gintaras Jurčiukonis
(Romualdo Balcerio asmeninio fotoarchyvo nuotrauka)

ATGŠ) ir vyresn. specialisto (kpt. – SKAT štabe, vyr. ltn. – Vilniaus ATGŠ). Kauno, Telšių, Tauragės, Utenos, Panevėžio ir Šiaulių ATGŠ Karinės policijos grupėms buvo skirta po du etatus: vyr. specialisto (kpt.) ir vyresn. specialisto (vyr. ltn.)[26]. 1995 m. gruodžio mėn. naujų SKAT etatų sąraše Karinės policijos poskyrių ir grupių nebeliko, o nuo 1996 m. sausio 2 d. Karinės policijos poskyriai ir grupės performuoti į SKAT štabo Karinės tarnybos ir objektų apsaugos skyrių[27].

Aptariant Karinės žandarmerijos, vėliau pervadintos į Karinę policiją, veiklos pobūdį, reikėtų išvardyti pagrindines funkcijas, kurias ji vykdė. Taigi, SKAT štabo Karinės žandarmerijos (policijos) poskyris vykdė šias pagrindines funkcijas:

1. Vykdė svarbių asmenų apsaugą ir palydą. Dažniausiai tokie asmenys buvo užsienio šalių oficialios delegacijos, sudarytos iš politikų, diplomatų ir juos lydinčio personalo.

2. Vykdė karinio SKAT transporto palydą į pratybų ir mokymo vietas ir iš jų. Palydos buvo vykdomos ne tik Vilniaus apskrityje. Kitų, ne SKAT, Lietuvos kariuomenės vienetų transporto priemonių palydos vykdomos nebuvo. SKAT karinio transporto palyda vykdavo pagal poreikį ir įprastai nebuvo nė vieno mėnesio, kada ji nevyktų.

3. Atliko ikiteisminius tyrimus. Ikiteisminio tyrimo skyrius SKAT buvo įkurtas apie 1994–1995 m. Dažniausiai ikiteisminiai tyrimai SKAT karių atžvilgiu būdavo pradedami dėl nestatutinių santykių, dezertyravimo atvejų bei kitų nusikalstamų veikų vykdant karinę tarnybą. Per metus SKAT kariams buvo iškeliamos 3–4 baudžiamosios bylos. Ikiteisminiai tyrimai buvo atliekami ne tik SKAT karių, bet ir šioje tarnyboje tarnaujančių civilių asmenų atžvilgiu[28].

---

26 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1995 m. vasario 1 d. įsakymas Nr. 65 „Dėl SKA tarnybos struktūros ir etatų sąrašo patvirtinimo“, *KAM*, e. a.
Įdomus faktas: rengiant SKAT įsakymus, kartais Karinės policijos poskyris buvo įvardijamas kaip Karinės tvarkos poskyris. KAM Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos vado 1995 m. gruodžio 6 d. įsakymas Nr. 521-K „Dėl kpt. D. Janėno“, *KASP*, e. a.

27 SKAT Kauno apskrities teritorinės gynybos štabo Karinės policijos grupės personalo etatai iki 1995 m. gruodžio 31 d. KAM Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos vado 1996 m. sausio 2 d. įsakymai Nr. 65-K, 14-K, *ten pat*.

28 Ats. mjr. Dainiaus Janėno 2019 m. lapkričio 21 d. pateikta informacija.

Kauno ATGŠ Karinės žandarmerijos (policijos) poskyris vykdė tokias pagrindines funkcijas:

1. Atliko tyrimus, susijusius su SKAT karių ir (ar) civilių tarnautojų neatvykimu į tarnybos (darbo) vietą, vagystėmis, apsvaigimu nuo alkoholinių gėrimų tarnybos (darbo) vietoje, kitais drausmės pažeidimais, baudžiamaisiais nusižengimais ir (ar) nusikaltimais.

2. Tikrino sargybas vykdančius SKAT karius. SKAT kariai saugojo geležinkelio tiltą, einantį per Viduklę, Raseinių r., Jonavos tiltą, Kauno geležinkelio tunelį ir kitus infrastruktūrinius objektus, kurie buvo perimti iš Rusijos kariuomenės Geležinkelių apsaugos tarnybos.

3. Vykdė karinį patrulį Kauno mieste. Patruliavo iš įvairių kariuomenės dalių, dislokuotų Kauno mieste, paskirti kariai. Patrulio vyresniuoju buvo skiriamas profesinės karo tarnybos karys, ginkluotas pistoletu ir turintis Karinės žandarmerijos (policijos) poskyrio etatinių darbuotojų arba SKAT budėtojo patruliuoti išduotą *Krašto apsaugos patrulio pažymėjimą* (toliau – patrulio pažymėjimas). Patrulio pažymėjime buvo nurodytas maršrutas, kuriuo turėjo patruliuoti kariai. Kauno mieste buvo trys patrulio maršrutai: pirmasis buvo skirtas patruliuoti geležinkelio ir autobusų stotyse, antrasis – Laisvės alėjoje, trečiasis – centriniame miesto parke. Pasibaigus patruliavimui, patrulio vyresnysis atsakingiems SKAT kariams grąžindavo jam išduotą patrulio pažymėjimą[29].

Patrulį sudarė trys kariai: patrulio vyresnysis ir du nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos kariai. Patrulis buvo komplektuojamas iš to paties karinio dalinio karių. Nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos kariai ginkluoti nebuvo. Patruliuodami kariai ant rankos ryšėjo žalios spalvos raištį su užrašu baltomis raidėmis – *Patrulis*, todėl kariuomenėje ir visuomenėje turėjo *žaliaraiščių* pavadinimą. Patrulis turėjo specialias tarnybines knygeles, kuriose fiksuodavo karių drausmės pažeidimus ir (ar) kitus atsitikimus. Pasibaigus patruliui, tarnybinės knygelės privalėjo būti grąžintos Kauno apygardos SKAT budėtojui. SKAT Karinė žandarmerija (policija) specialios simbolikos, kuri ją išskirtų iš kitų karinių tarnybų ar vienetų, neturėjo. Kariniai pareigūnai dėvėjo tokią pačią karinę lauko uniformą, kaip ir kiti SKAT kariai, o vienintelis tarnybos išskirtinumas buvo tarnybinė transporto priemonė VAZ 2106 (kitaip dar vadinama *žiguliuku* arba *šeštuku*), turėjusi specialų ženklinimą. Ši transporto priemonė buvo skirta SKAT štabo Karinės žandarmerijos (policijos) skyriui. Karinės žandarmerijos (policijos) tarnybos ginklai nesiskyrė nuo SKAT karių naudojamų ginklų, kurie buvo SSRS gamybos pistoletai *PM* ir automatiniai šautuvai *AKS-74 U* [30].

KRAŠTO APSAUGOS PATRULIO
PAŽYMĖJIMAS Nr. 2 .....

maršruto Nr. 1 ..... Krašto apsaugos patrulio vyresnysis. Vykdo tarnybines pareigas pagal LR Krašto apsaugos statutų reikalavimus ir Krašto apsaugos ministro patvirtintas instrukcijas.

Įgulos komendantas kpt P.Urbanavičius

A.V.

Pažymėjimas galioja

iki 1995 m. gruodžio mėn. 31 d.

Krašto apsaugos patrulio pažymėjimas Nr. 2. Kaunas, 1995 m.
(pateikė ats. mjr. Romualdas Balceris)

Panaikinus SKAT Karinę policiją, karinės drausmės ir tvarkos palaikymas kariuomenėje buvo toliau organizuojamas ir vykdomas. Pavyzdžiui, jau 1995 m. kovo 2 d. SKAT Klaipėdos rinktinėje buvo įkurtas štabo būrys (17 karių), kurio pagrindinė funkcija buvo karinės drausmės ir tvarkos palaikymas[31]. Minėtas būrys ne tik vykdė karinės drausmės ir tvarkos palaikymo funkciją, bet ir žvalgybą, SKAT Klaipėdos rinktinės štabo, štabo viršininko ir rinktinės vado apsaugą. Būrys aktyviai dalyvavo užtikrinant užsienio karinių delegacijų saugumą. Taip pat štabo būriui buvo

29 Ats. mjr. Romualdo Balcerio 2019 m. lapkričio 26 d. pateikta informacija.

30 *Ten pat.*

31 SKAT Klaipėdos rinktinės vado 1995 m. vasario 21 d. įsakymas Nr. 17 „Dėl SKAT Klaipėdos rinktinės štabo būrio sukūrimo“, *SKAT*, e. a, l. 21.

SKAT štabo Karinės policijos poskyrio viršininkas mjr. Dainius Janėnas. Vilnius, 1995 m.
(Rimanto Bagdono nuotrauka)

SKAT Žemaičių apygardos 3-iosios rinktinės karinis patrulis, Klaipėda, 1999 m. Iš kairės: j. srž. Nerijus Čapas (būrininkas), j. srž. Aleksejus Mikulšas (Aleksej Mikulš) (skyriaus vadas) ir vyr. ltn. Henrikas Mackevičius (būrio vadas).
(Nerijaus Čapo asmeninio fotoarchyvo nuotrauka)

skiriamos ir specialios užduotys, pavyzdžiui, štabo būrio kariams yra tekę pervežti ginkluotę iš Lietuvos kariuomenės arsenalo ne tik SKAT Klaipėdos ATGŠ, bet ir KJP poreikiams. Į štabo būrį buvo atrinkta 15–20 aktyvių savanorių, kurių nemaža dalis vėliau tapo profesinės karo tarnybos kariais, dalyvavo taikos įvedimo ir palaikymo misijose. Štabo būrio savanoriai buvo aprūpinami uniforma pirmiau, negu kitų padalinių savanoriai. Būrio veiklai užtikrinti buvo skirta transporto priemonė – UAZ 469. SKAT Klaipėdos rinktinės (vėliau KASP Žemaičių apygardos 3-iosios rinktinės) vadovybė leido savarankiškai planuoti ir vykdyti įvairius mokymus – nuo patruliavimo iki mokymų Kairių poligone Klaipėdoje[32]. Minėta, kad SKAT štabo būrys daugiausia vykdė patruliavimą Klaipėdos mieste ir apylinkėse, bet neatliko ikiteisminių tyrimų, paieškų, kratų, palydų, objektų ir asmenų apsaugos ir kitų funkcijų, kurios dabar yra įprastos Karo policijai. Patrulis buvo sudarytas iš trijų SKAT štabo kuopos karių. SKAT štabo būrio karius kiti kariai atpažindavo iš ant rankos ryšimo raiščio su užrašu „KP“[33]. Vieni SKAT kariai, vykdantys patruliavimą, raides „KP“ traktavo kaip Karo policiją, kiti – kaip karinį patrulį. 2000 m. kovo 21 d. SKAT Žemaičių apygardos 3-iosios rinktinės štabo būrys po penkerių veiklos metų (nuo jo įkūrimo pradžios) buvo panaikintas[34].

Reikėtų pažymėti, kad karių drausmės ir tvarkos užtikrinimo ir palaikymo klausimai buvo aktualūs ne tik SKAT, bet ir reguliariosios Lietuvos kariuomenės padaliniams, kurie šiuos klausimus sprendė savarankiškai. Minėta, kad SKAT Karinė žandarmerija (policija), vėliau ir specialūs štabo kuopos (komendantiniai) būriai, įgaliojimus turėjo savanorių karių ir SKAT etatinių darbuotojų atžvilgiu, todėl SKAT, inicijuodama įvairius tyrimus (drausmės ir baudžiamosios atsakomybės klausimais), neturėjo įgaliojimų, pavyzdžiui, „Geležinio Vilko“ brigados karių atžvilgiu.

Iš Lietuvos Respublikos teritorijos išvedus Rusijos kariuomenę, Lietuvos reguliariojoje kariuomenėje vienas iš pagrindinių akcentų buvo drausmės ir tvarkos palaikymas. Su nestatu-

32 Advokato, ats. vyr. ltn. Henriko Mackevičiaus 2020 m. liepos 28 d. pateikta informacija.

33 **Įdomus faktas:** šis raištis buvo pasiūtas pagal Danijos Karo policijos raiščių pavyzdį. 1994 m. mjr. Gintautas Leonas Veromėjus ir ltn. Henrikas Mackevičius buvo komandiruoti į Alborgo (Alborg) miestą Danijoje dalyvauti Jungtinių Tautų Karo policijos kurse. Vėliau juodas raištis su baltomis raidėmis „KP“ buvo dėvimas patruliuojant Klaipėdos mieste ir jo apylinkėse. *Ten pat*.

34 MPB „Žemaitija“ štabo G9 skyriaus visuomenės informavimo specialisto Nerijaus Čapo 2020 m. birželio 10 d. pateikta informacija.

Brigados „Geležinis Vilkas“ vadovybė. Iš kairės: plk. Juozas Meidus, plk. ltn. Jonas Vytautas Žukas, plk. Stasys Levulis, plk. ltn. Gintaras Leonas Veromėjus, Vladislava Rutonienė, plk. Česlovas Jezerskas. Brigados „Geležinis Vilkas“ štabas, Kapsų g. 44, Vilnius, 1994 m. (Tado Dambrausko nuotrauka)

tiniais santykiais buvo kovojama negailestingai: buvo rengiami parodomieji nusikaltusių karių sulaikymai, kad kiti kariai matytų, jog padarius nusikalstamą veiką atsakomybės nebus išvengta. Vienas iš kariuomenės kūrėjų ats. brg. gen. Česlovas Jezerskas ypač buvo suinteresuotas drausmės ir tvarkos palaikymu karinėse teritorijose ir kariuomenėje. Numatytas glaudus „Geležinio Vilko“ brigados bendradarbiavimas su KAM Imuniteto tarnyba, kuri KAS organizavo ir kontroliavo kovą su nusikalstamumu. 1993 m. ši tarnyba buvo sujungta su Antrąja tarnyba ir įkurtas Žvalgybos ir kontržvalgybos departamentas, vėliau tapęs Antruoju operatyvinių tarnybų departamentu prie KAM (toliau – AOTD). Žvalgybos ir kontržvalgybos departamentas saugojo karines delegacijas, padėdavo dalinių vadams užtikrinti karinę drausmę ir tvarką, bet kvotų nevykdė, o „Geležinio Vilko“ Žvalgybos tarnyba ieškojo iš kariuomenės pasišalinusių nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos karių ir dėl to glaudžiai bendradarbiavo su policija. 1994 m. „Geležinio Vilko“ brigados štabe buvo įkurtas Kvotos ir vidaus tyrimų skyrius, kuris kartu su prokuratūros atstovais „Geležinio Vilko“ batalionų neetatiniams kvotėjams organizavo mokymus kvotos atlikimo klausimais. Iki tol tokius mokymus organizavo Žvalgybos tarnyba[35].

Vadovaujantis Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos (toliau – LTSR) baudžiamojo proceso kodeksu[36], priimtu 1961 m. birželio 29 d. (naujas Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas priimtas 2002 m. kovo 14 d.), kvotos atlikimas buvo karinio dalinio vado kompetencija. Iš kiekvieno karinio vieneto buvo skiriama po karininką (dažniausiai juo buvo skiriamas karinio dalinio teisininkas), kuriems buvo vedami specialūs mokymai, kaip reikia organizuoti ir vykdyti kvotą. Mokymus vedė Vilniaus miesto prokuratūros atstovai. Neetatiniai karinių dalinių kvotėjai už tokių papildomų funkcijų atlikimą gaudavo priedą prie atlyginimo (iki 1998 m., kai buvo priimtas Krašto apsaugos sistemos ir karo tarnybos organizavimo įstatymas, toliau – KASOKTĮ), taip pat jie bendradarbiavo su teritoriniais policijos padaliniais ir prokuratūra, o surinktą ikiteisminio tyrimo medžiagą perduodavo prokuratūrai. Buvo paruoštos metodinės rekomendacijos, kaip reikėtų vykdyti drausmės pažeidimų tyrimą ir kvotą. Dešimtyje „Geležinio Vilko“ brigados

[35] Buvusio Lietuvos kariuomenės vyr. patarėjo ats. plk. Gintaro Leono Veromėjaus 2020 m. liepos 8 d. pateikta informacija.

[36] Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos 1961 m. birželio 26 d. įstatymas „Dėl Lietuvos tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo“. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. birželio 18 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.20464?jfwid=tu0odnsp6>.

MPB „Geležinis Vilkas“ vadas plk. ltn. Jonas Vytautas Žukas (1-as iš kairės) inspektuoja LDK Birutės MPB. Šalia jo stovi (2-as iš kairės) bataliono vadas plk. ltn. Antanas Ramaška. Kariai dėvi 1992 m. modelio lauko uniformomis ir savadarbe Karo policijos apranga. Alytus, 1995 m. (Vytauto Palubinsko nuotrauka)

batalionų per metus buvo iškelta apie 50 baudžiamųjų bylų. Daugiausia baudžiamųjų bylų buvo iškeliama pagal tris pagrindinius tuo metu galiojusio LTSR baudžiamojo kodekso, priimto 1961 m. birželio 26 d., straipsnius: 1) kario terorizavimas (nestatutiniai santykiai) (LTSR BK 258 str.) – nuo 10 iki 20 baudžiamųjų bylų per metus; 2) savavališkas pasišalinimas (LTSR BK 259 str.) – nuo 10 iki 20 baudžiamųjų bylų per metus ir 3) dezertyravimas (LTSR BK 261 str.) – iki 10 baudžiamųjų bylų per metus. Visi kariniai daliniai ir dalinių vadai glaudžiai bendradarbiavo tarpusavyje, bendromis pastangomis gaudė dezertyravusius karius ir bendradarbiavo su policija. Kvotos organizavimo ir vykdymo funkcija kariniuose vienetuose buvo pradėta taikyti nuo 1993 m., o nuo 2002 m., pakeitus LTSR Baudžiamąjį ir Baudžiamojo proceso kodeksus, ji panaikinta. Šią funkciją apie 2003 m. perėmė Karo policija. „Geležinio Vilko“ batalionai ne tik atlikdavo kvotas, bet ir organizavo patruliavimą mieste, tam skirdami savo dalinio karius. Patruliai tikrino karius autobusų ir geležinkelio stotyse. Buvo tikrinama, ar kariai turi leidžiamuosius raštelius, ar nėra savavališkai pasišalinę iš tarnybos, ar tvarkingi ir laikosi Drausmės statutų ir kitų teisės aktų nustatytų reikalavimų. Vadovaujantis tuo metu galiojusiu Kariuomenės drausmės statutu (naujasis priimtas 1999 m. gegužės 20 d.), buvo apibrėžta areštinių steigimo, organizavimo ir naudojimo tvarka, nustatyta, kaip yra sulaikomi kariai, kaip jie yra uždaromi į areštinę ir kt. Batalionų vadai karių drausmę ir tvarką užtikrindavo savo nuožiūra. Pažymėtina, kad apie 1997 m. prasidėjo karinių vienetų centralizacija ir bendrų veiksmų derinimas[37].

Galima pateikti pavyzdį, kaip viename „Geležinio Vilko“ batalione buvo įkurtas ir veikė specialus vienetas, iš dalies artimas šiandieninei karo policijos tarnybai. Brigados „Geležinis Vilkas“ Didžiosios kunigaikštienės Birutės bataliono (toliau – batalionas) vado plk. ltn. Antano Ramaškos žodiniu įsakymu batalione apie 1995 m. buvo sudarytas komendantinis būrys, kuris priklausė štabo aprūpinimo kuopai. Komendantinis būrys reguliavo bataliono karinių transporto priemonių kolonų eismą joms išvykstant iš bataliono teritorijos į pagrindinę gatvę, taip pat bataliono transporto priemonių kolonas lydėjo į pratybų vietą. Komendantinio būrio karių uniforma buvo sukurta pačiame batalione, o kaip labdara gauti žydros spalvos šalmai buvo perdažyti baltai. Tamsiai mėlynos spalvos karių uniformos turėjo specialius ženklus (apskritimus, trikampius ir kt.). Motociklai buvo nupirkti iš gyventojų kariuomenei paaukotų lėšų, perdažyti ir

[37] Buvusio Lietuvos kariuomenės vyr. patarėjo ats. plk. Gintaro Leono Veromėjaus 2020 m. birželio 15 d. pateikta informacija.

pritaikyti bataliono poreikiams, kad paprasčiau būtų galima vykdyti karinių transporto priemonių kolonų palydas[38]. Reikia pažymėti, kad pagrindinė komendantinio būrio funkcija – karinio transporto eismo reguliavimas ir lydėjimas – yra viena iš pagrindinių šiandieninės Karo policijos funkcijų. Nors komendantinis būrys ir neturėjo jokių teisinių įgaliojimų vykdyti drausmės ir tvarkos palaikymo funkcijų karinėse teritorijose ir kariuomenėje, bet naudojo panašią į karo policijos tarnybos simboliką (pavyzdžiui, motociklai buvo su įmontuotais mėlynos ir raudonos spalvos švyturėliais, specifinė, iš kitų karių išsiskirianti uniforma ar jos elementai, šalmai su užrašu „KP“).

Po įvairių pastangų savarankiškai spręsti karių ar kito KAS personalo drausmės ir tvarkos užtikrinimo klausimus atėjo laikas žengti pirmuosius žingsnius, kad būtų institucionalizuota ir steigiama specializuota karinės teisėsaugos institucija, kuri centralizuotai palaikytų drausmę ir tvarką karinėse teritorijose ir kariuomenėje.

Karo policijos veiklos teisinis reglamentavimas

Norint *de jure* atkurti karinės teisėsaugos instituciją, kuri užtikrintų drausmę ir tvarką kariuomenėje ir karinėse teritorijose, reikėjo vientisos ir aiškios teisinės bazės, kuri turėtų įstatymo galią. Karo policijos veiklos teisinio reglamentavimo pagrindus nustatė 1996 m. gruodžio 19 d. priimtas Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas, kuriame buvo numatyta pagrindinė Karo policijos paskirtis – „užkirsti kelią karių viešosios tvarkos ir teisės pažeidimams“[39]. Tame pačiame įstatyme numatytos ir pagrindinės Karo policijos funkcijos – pažeidėjų sulaikymas ir kvotos atlikimas. Pažymėtina, kad Karo policijos funkcijos, teisės ir pareigos buvo paliktos reglamentuoti specialiais įstatymais[40].

1998 m. gegužės 5 d. priimtame KASOKTĮ reglamentuota profesinė karo tarnyba, įskaitant tarnybą Karo policijoje[41]. Pirmasis atkurtos nepriklausomos Lietuvos Respublikos teisės aktas, reglamentavęs Karo policijos steigimo ir veiklos klausimus, buvo Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymas, priimtas 1998 m. spalio 22 d. ir įsigaliojęs tų pačių metų lapkričio 11 d.[42] Tokiu būdu įstatymo leidėjas suformavo ir sankcionavo Karo policijos veiklos principus, priimdamas šios institucijos steigimą ir veiklą reglamentuojantį įstatymą. Dainius Žalimas pažymėjo, kad „tai svarbiausias Karo policijos veiklą reglamentuojantis įstatymas, kuris nustatė Karo policijos kompetenciją, funkcijas, uždavinius, organizavimo tvarką, karo policininkų teises, pareigas ir atsakomybę, Karo policijos santykių su kitomis teisėsaugos institucijomis pagrindus“[43].

Karo policijos įstatymo priėmimo kelias nebuvo lengvas. 1998 m. pradžioje KAM buvo pradėtas rengti Karo policijos įstatymo projektas. Prie įstatymo projekto rengimo prisidėjo tuometinis KAM Generalinės inspekcijos Tyrimų skyriaus viršininkas plk. Gintaras Leonas Veromėjus ir krašto apsaugos ministro patarėjas teisės klausimais Dainius Žalimas.

---

38 Lietuvos didžiosios kunigaikštienės Birutės ulonų bataliono visuomenės informavimo skyriaus specialistės Gaivos Veniukevičienės 2019 m. liepos 29 d. pateikta informacija.

39 Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas // *Valstybės žinios*, 1996. Nr. VIII-49, priedėlio XVIII skyriaus VI skirsnio 3 pastraipa.

40 1998 m. gegužės 5 d. išleistame KASOKTĮ irgi buvo numatyta, kad Karo policijos veiklą turėsiąs reglamentuoti atskiras įstatymas, be to, buvo numatyta, kad Karo policija būsianti sudedamoji Lietuvos kariuomenės dalis, o jos struktūrą nustatysiąs krašto apsaugos ministras (19 straipsnis). *Lietuvos teisinės institucijos*, sud. E. Kūris, Vilnius: VĮ „Registrų centras“, 2011, p. 414.

41 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas // *Valstybės žinios*, 1998. Nr. 49-1325, 28 straipsnis.

42 Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymas // *Valstybės žinios*, 1998. Nr. 98-2713.

43 *Lietuvos teisinės institucijos*, sud. E. Kūris, Vilnius: VĮ „Registrų centras“, 2011, p. 414.

Plk. G. L. Veromėjus atskleidė, kad tam, jog būtų parengtas Karo policijos įstatymo projektas (toliau – įstatymo projektas), reikėjo turėti specifinių žinių ir praktinių įgūdžių, ypač patirties vykdant policinę ir teisinę veiklą. Karininkas buvo vienas iš tų, kuris turėjo patirties kariuomenėje ir teisėsaugos institucijose, kūrė arba prisidėjo prie įvairių teisės aktų rengimo. Įstatymo projektas buvo visiškai naujas produktas, jo nebuvo galima paimti iš kitų valstybių kaip pavyzdžio. Rengiant įstatymo projektą, iš dalies buvo pasinaudota Lietuvos Respublikos policijos įstatymu – šaunamųjų ginklų panaudojimo tvarka pritaikyta prie KAS specifikos, todėl ji labai daug diskusijų ir nekėlė, nors ir buvo nedidelių abejonių, kaip karo policininkai[44] gali panaudoti šaunamąjį ginklą saugodami karinį turtą ir materialines vertybes. Idėjų, kokia turi būti Karo policija ir kokias funkcijas vykdyti, gauta per kursus Danijoje (1994), JAV (1994) ir kitose valstybėse, teisines konsultacijas Lietuvoje teikė teisininkai iš kitų valstybių, dirbę pagal programą *„Mil to Mil“*. Įstatymo projekto nuostatos, susijusios su karo policijos tarnybos organizavimo tvarka, buvo paimtos iš 1998 m. gegužės 5 d. priimto KASOKTĮ. Karo policijos kompetencija, funkcijos, karo policininkų teisės ir pareigos nekėlė diskusijų. Įstatymo projekte taip pat buvo numatyta, kad Karo policija turi būti priskirta prie operatyvinės veiklos subjektų. Tokia nuostata kėlė daug diskusijų KAM darbo grupei rengiant įstatymo projektą. Tuometinis krašto apsaugos ministras Česlovas Vytautas Stankevičius ir jo komanda laikėsi nuomonės, kad KAS jau yra vienas operatyvinės veiklos subjektas – AOTD, su kuriuo ir turi bendradarbiauti Karo policija. Nors AOTD negali vykdyti kriminalinės žvalgybos, bet tai įstatymo projekto rengimo darbo grupei nebuvo svarus argumentas Karo policiją priskirti prie operatyvinės veiklos subjektų. Termino „ikiteisminis tyrimas“ nebuvo iki 2003 m., tad svarstant įstatymo projektą ir įtraukiant kvotos vykdymo funkcijas vadovautasi tuo metu galiojusiu sovietiniu Baudžiamojo proceso kodeksu. Ne ilgiau kaip per mėnesį parengtas įstatymo projektas su priedais buvo perduotas D. Žalimui, šis jį pataisė ir pateikė Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė)[45].

D. Žalimas pasidalijo prisiminimais, kaip buvo rengiamas ir tobulinamas įstatymo projektas. Visa tai vyko 1998 m. kovo–rugpjūčio mėn. Atsižvelgiant į tarptautinę ir konstitucinę teisę, buvo svarbu institucionalizuoti Karo policijos veiklą, nes ši institucija gali naudoti prievartą. Pagal tarptautinę (pavyzdžiui, Ženevos konvencija, Europos žmogaus teisių konvencija ir kt.) ir konstitucinę teisę, Karo policijos veikla turi būti grindžiama kariuomenės civilinės kontrolės, pagarbos žmogaus teisėms, laisvėms ir orumui, humanizmo, teisėtumo ir kitais principais. Rengiant įstatymo projektą, buvo daroma ir kitų teisinių prielaidų. Pavyzdžiui, buvo daroma prielaida, kad Karo policija, vykdydama savo veiklą, gali konfrontuoti su kitomis Lietuvos teisėsaugos institucijomis. Dėl šios priežasties Karo policijos įstatyme neturėjo likti neaiškumų, kaip tarpusavyje bendradarbiaus įvairios Lietuvos teisėsaugos institucijos. Buvo svarbu atskirti Karo policijos ir policijos jurisdikciją civilių asmenų atžvilgiu, nes nėra gerai, kai kvotą ir tyrimus jų atžvilgiu vykdo karinės institucijos. Be abejo, ginklo panaudojimas prieš civilius asmenis, saugant ir ginant karinę teritoriją ir krašto apsaugos turtą, taip pat buvo opus klausimas. Taigi, Karo policijos jurisdikcijos civilių asmenų atžvilgiu nustatymas buvo vienas iš aktualesnių klausimų, rengiant įstatymo projektą. Projekto derinimo procese buvo kilę dar keli probleminiai klausimai. Vienas iš jų, kuris

---

44 Karo policijos įstatymo 2 straipsnyje apibrėžiama, kad Karo policijos pareigūnas yra karys, tarnaujantis Karo policijoje, atliekantis šiame įstatyme numatytas Karo policijos funkcijas ir turintis viešojo administravimo įgaliojimus sau nepavaldiems asmenims. Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo Nr. VIII-911 pakeitimo įstatymas // *TAR*, 2020. Nr. XIII-3437.

45 Buvusio Lietuvos kariuomenės vyr. patarėjo ats. plk. Gintaro Leono Veromėjaus 2020 m. birželio 15 d. pateikta informacija.

jau buvo paminėtas, kilo dėl šaunamojo ginklo panaudojimo teisėtumo ginant karinę teritoriją ir nuosavybę, o ne žmogų. Manyta, kad šaunamojo ginklo panaudojimas ginant karinę teritoriją ir (ar) krašto apsaugos nuosavybę nėra klasikinis savigynos atvejis, nes savigyna leidžiama tik ginant save ir (ar) kitus asmenis nuo jų sveikatai ir gyvybei gresiančio pavojingo kėsinimosi. Po įtemptų diskusijų nuostata, kad šaunamąjį ginklą (tam tikra tvarka ir sąlygomis) karo policininkai galės panaudoti gindami krašto apsaugos turtą, įstatymo projekte buvo palikta nepakeista. Kitas diskutuotinas klausimas buvo susijęs su operatyvinės veiklos subjekto teisių suteikimu Karo policijai. Mintis, kad Karo policija neturėtų būti įtraukta į operatyvinės veiklos subjektų sąrašą, kilo todėl, kad AOTD jau buvo operatyvinės veiklos subjektas, o Karo policija su šia tarnyba turėtų bendradarbiauti ir esant reikalui gauti informaciją. Be to, į įstatymo projektą buvo įtraukta nuostata, kad Karo policija bus kvotos subjektas. Pažymėtina, kad poziciją, kuria vadovaujantis Karo policija nebuvo priskirta prie operatyvinės veiklos subjektų, turėjo tuometinis Lietuvos Respublikos Ministras Pirmininkas Gediminas Vagnorius. Kitų įstatymo projekto diskutuotinų klausimų buvo mažiau. Buvo lengvai nuspręsta, kokias funkcijas vykdys Karo policija. Pažymėtina, kad įstatymo projekte nebuvo įtraukta dabartinė Karo policijos funkcija, susijusi su įslaptintų dokumentų, gaminių ir kitų įslaptintų objektų vežimu Lietuvos Respublikos teritorijoje ir už jos ribų, nes vykdyti tokią funkciją nebuvo poreikio. Praėjus kiek daugiau nei metams po Karo policijos įstatymo priėmimo, 1999 m. lapkričio 25 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas. D. Žalimas vertina, kad Karo policijos įstatymas buvo vienas iš pirmųjų svarbesnių KAS kūrimo teisinių aktų[46].

Taigi, parengtas įstatymo projektas buvo pristatytas Vyriausybei, kuri 1998 m. rugpjūčio 17 d. nutarė pritarti Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 134 straipsnio pakeitimo įstatymo projektams ir pateikti juos Lietuvos Respublikos Seimui (toliau – Seimas)[47].

Karo policijos įstatymo projekto aiškinamąjį raštą rengė KAM ir kitą dieną po Vyriausybės nutarimo jį pateikė Seimui[48]. Šio projekto pagrindinis tikslas buvo institucionalizuoti vieną iš pagrindinių teisėsaugos institucijų – KAS veikiančią Karo policiją. Siekiant šio tikslo, Karo policijos įstatymu buvo keliami tokie uždaviniai:

1. Įgyvendinti Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo nuostatas, numatančias karinės teisėsaugos pagrindus bei Karo policijos institutą.

2. Sukurti teisinę bazę Karo policijai veikti, įstatymu numatant jos kompetenciją, uždavinius, funkcijas, vietą teisinėje ir valstybės institucijų sistemoje, karo policininkų teises ir pareigas.

KAM parengtame Karo policijos įstatymo projekte buvo numatytos tokios naujos Karo policijos veiklos teisinio reguliavimo nuostatos:

1. Karo policijos veiklos principai (įstatymo projekto 3 straipsnis), pirmiausia akcentuojant kariuomenės civilinės kontrolės, pagarbos žmogaus teisėms, laisvėms ir orumui principus. Karo policija yra karinė teisėsaugos institucija, todėl be bendrųjų teisėsaugos institucijų veiklos principų, tai yra pagarbos žmogaus teisėms, laisvėms ir orumui, humanizmo, teisėtumo, viešumo,

---

46 Buvusio Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pirmininko dr. Dainiaus Žalimo 2020 m. birželio 18 d. pateikta informacija.

47 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1029 „Dėl Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 134 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto". [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. vasario 20 d.]. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2AA31968AD4D>.

48 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos 1998 m. rugpjūčio 18 d. aiškinamasis raštas Nr. P-1334 „Dėl Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 134 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto", *KAM*, e. a.

tarnybinės paslapties, ji vadovaujasi ir karinių institucijų veiklos principais, pavyzdžiui, civilinės kontrolės principu. Šis principas kyla iš konstitucinio reikalavimo, kad Lietuvos valstybės valdžia būtų organizuota demokratiškai[49]. Demokratinė civilinė karinių ir sukarintų valstybės institucijų kontrolė reiškia, kad karinės ir sukarintos institucijos negali turėti prioriteto prieš civilines, jos turi būti atskaitingos civilinėms valstybės institucijoms ir jų kontroliuojamos[50].

2. Karo policijos kompetencija (įstatymo projekto 5 straipsnis). Karo policija įgaliojimus turės karinėse teritorijose ir kariniame transporte visų asmenų atžvilgiu, o kitose teritorijose – karių ir asmenų, darančių nusikaltimus (nusikalstamas veikas) ir kitus teisės pažeidimus prieš karius, krašto apsaugos institucijas ir jų turtą, atžvilgiu. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal įstatymo projekto 21 straipsnio 5 dalį Karo policijos įgalinimai (įgaliojimai) civilių asmenų atžvilgiu yra iš esmės apriboti, tai yra Karo policija gali tik sulaikyti civilį asmenį, o po to privalo jį perduoti policijai, kuri toliau tirs sulaikyto civilio asmens padarytą nusikaltimą ar kitą teisės pažeidimą, išskyrus atvejus, kai nusikaltimo tyrimas pagal BPK 134 straipsnio 3 punktą priklauso Karo policijos kompetencijai.

Karo policijos kompetenciją apibūdina jos jurisdikcija, uždaviniai, funkcijos, taip pat ir statusas. Karo policijos jurisdikcija – tai jos įgaliojimai asmenų ir teritorijos atžvilgiu. Iš tikrųjų Karo policijos įstatymo 5 straipsnis buvo netiksliai pavadintas „Karo policijos kompetencija“, nes jame apibrėžiama karinės teisėsaugos institucijos jurisdikcija – įgaliojimai atlikti jos uždavinius ir funkcijas tam tikrose teritorijose bei asmenų atžvilgiu[51].

3. Karo policijos veiklos priežiūra ir kontrolė (įstatymo projekto 7 ir 20 straipsniai). Karo policijos veiklą kontroliuos krašto apsaugos generalinė inspekcija, kariuomenės vadas, krašto apsaugos ministras ir prokuratūros institucijos bei pareigūnai.

4. Karo policijos uždaviniai ir funkcijos (įstatymo projekto II skirsnis). Pažymėtina, kad savo funkcijas ir uždavinius Karo policija įgyvendins griežtai pagal 5 straipsnyje numatytą kompetenciją.

5. Karo policijos organizavimo pagrindai (įstatymo projekto III skirsnis). Šias projekto normas palikta konkretizuoti profesinę karo tarnybą reglamentuojančiais teisės aktais bei krašto apsaugos ministro ir kariuomenės vado įsakymais.

6. Karo policininkų teisės, pareigos ir atsakomybė, specialiųjų priemonių ir ginklų panaudojimas (įstatymo projekto IV ir V skirsniai). Tai yra iš esmės modifikuotos ir pritaikytos Karo policijos veiklos specifikai Policijos įstatymo normos. Specialiųjų priemonių ir ginklų panaudojimas ribotas, atsižvelgiant į tikslingumo, būtinumo ir proporcingumo kriterijus.

7. Karo policijos sąveika su kitomis teisėsaugos institucijomis (įstatymo projekto VI skirsnis). Šiomis normomis siekiama nustatyti Karo policijos vietą teisėsaugos institucijų sistemoje.

KAM parengė ir BPK 134 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą, pagal kurį Karo policija galėtų atlikti kvotą (apklausą) neperžengdama savo kompetencijos ribų.

1998 m. rugsėjo 17 d. Seime vyko posėdis dėl Karo policijos įstatymo projekto priėmimo. Seimo nariams buvo pristatytas KAM parengtas ir Vyriausybės nutarimu patvirtintas Karo policijos įstatymo projektas[52]. Krašto apsaugos ministrui Česlovui Vytautui Stankevičiui pristačius Karo policijos kompetenciją, veiklos priežiūrą ir kontrolę, uždavinius ir funkcijas, karo policininkų

---

49 *Lietuvos teisinės institucijos*, sud. E. Kūris, Vilnius: VĮ „Registrų centras“, 2011, p. 416.

50 Daugiau apie kariuomenės demokratinę kontrolę galima pasiskaityti N. Černius, *Kariuomenės demokratinė kontrolė: atvejo tyrimas*, Teisės krypties magistro baigiamasis darbas, Vilnius, 2007. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. birželio 30 d.]. <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:1951067/datastreams/MAIN/content>.

51 *Lietuvos teisinės institucijos*, sud. E. Kūris, Vilnius: VĮ „Registrų centras“, 2011, p. 416, 417.

52 Lietuvos Respublikos Seimo 1998 m. rugsėjo 17 d. Penktojo (231) posėdžio stenograma Nr. 123.

teises, pareigas ir atsakomybę, Karo policijos sąveiką su kitomis teisėsaugos institucijomis[53] ir atsakius į Seimo narių užduotus įvairius klausimus, susijusius su Karo policijos įstatymo projektu, balsuoti užsiregistravę 62 Seimo nariai bendru sutarimu pritarė Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 134 straipsnio pakeitimo įstatymo projektams[54].

Pažymėtina, kad Lietuvai įstojus į NATO atsirado naujų iššūkių ir įsipareigojimų, keitėsi ir Karo policijos veikla, kilo papildomas poreikis užtikrinti karių ir kariniam personalui priskiriamų kitų asmenų drausmę ir tvarką. Šiuo tikslu 2019 m. spalio 2 d. KAM sudaryta teisininkų darbo grupė Teisės aktų informacinėje sistemoje pateikė derinti Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo projektą, Vyriausybė jam pritarė 2020 m. vasario 26 d., o Seimui jį 2020 m. lapkričio 10 d. priėmus ir Prezidentui 2020 m. lapkričio 20 d. pasirašius, įstatymas įsigaliojo 2021 m. sausio 1 d.[55] Naujoje įstatymo redakcijoje įtraukta ir naujų arba atnaujintos kai kurios anksčiau buvusios Karo policijos veiklos teisinio reguliavimo nuostatos[56]:

1. Apibrėžti Karo policijos veiklos principai (4 straipsnis), akcentuojant pagarbos žmogui ir valstybei, teisėtumo, viešumo ir karinio pavaldumo principus. Naujoje įstatymo redakcijoje neliko kariuomenės civilinės kontrolės principo, nes jis įtvirtintas KASOKTĮ[57] ir taikomas visoms KAS institucijoms, o Karo policija yra KAS institucija – Lietuvos kariuomenės padalinys.

---

53 Ministras pažymėjo, kad Karo policijos įstatyme yra teisinių nuostatų, susijusių su karo policininkų galimybe pasinaudoti transporto ar ryšio priemonėmis, kurios priklauso kitiems asmenims. Ministras atkreipė Seimo narių dėmesį į tam tikrą specifiką, susijusią su karininkų sulaikymu, jeigu jie yra padarę arba įtariami padarę nusikalstamą veiką. Tokius karininkus turėtų teisę sulaikyti tik karininkai karo policininkai arba karo policininkai ne karininkai, jeigu sulaikant dalyvauja karininkas. Apie policijos sulaikytus karius turi būti informuojama Karo policija ir sulaikyti kariai perduodami jai. *Ten pat*.

54 Seimo narė **Rasa Rastauskienė** (dabar Juknevičienė) domėjosi, koks bus Karo policijos santykis su operatyvinėmis tarnybomis. Ministras atsakė, kad operatyvinių tarnybų statuso Karo policija neturės, o bendradarbiavimas vyks su KAS ir VRM operatyvinėmis tarnybomis. Seimo narys **Antanas Napoleonas Stasiškis** klausė apie karo policininkų kompetenciją, ar jie reaguos tik į nusikalstamas veikas ir teisės pažeidimus, kuriuos daro kariai arba civiliai prieš KAS naudojamą turtą. Ministras pabrėžė, kad tai svarstytinas klausimas, bet kiekvienas asmuo turi teisę į savigyną, todėl karo policininkų rankos nėra surištos matant nusikalstamą veiką ar kitą teisės pažeidimą. Seimo narys **Justinas Karosas** atkreipė dėmesį į tai, kad tokios institucijos kūrimas yra susijęs su valdininkų skaičiaus didinimu, o tai susiję ir su finansais, todėl ministro klausė, ar jis yra suskaičiavęs, kiek tokios institucijos įkūrimas kainuotų mokesčių mokėtojams. Ministras atsakė, kad kariuomenė nėra valdininkai ir kad karo policijos tarnyba yra kariuomenės dalis, o kvotą galima leisti atlikti ne bet kokiems kariams, o tik turintiems tam tikrą išsilavinimą. Seimo narys **Sigitas Slavickas** ministro pasiteiravo, kokį profesinį pasirengimą ir išsilavinimą turi turėti karo policininkai ir koks numatytas šios institucijos dydis. Ministras pažymėjo, kad, visų pirma, kiekvienas karo policininkas privalo turėti karinį išsilavinimą kaip karys, o visų antra, šiems pareigūnams bus rengiamas specialus mokymas. Pats Karo policijos karių skaičius turėtų būti 200–300, tai yra maždaug pusės bataliono dydžio per visą Lietuvą. Seimo narė **Sigita Burbienė** teiravosi dėl santykio tarp Karo policijos ir civilinės policijos, šiai sulaikant karius. Ministras paaiškino, kad jeigu policija sulaiko uniformuotą asmenį ir identifikuoja jį kaip karį, jis iš karto turi būti perduotas Karo policijai. Jeigu sulaikomas karys dėvi civilius rūbus ir vėliau nustatoma, kad jis yra karys, turi būti perduodamas Karo policijai. Panaši situacija ir su civiliais asmenimis, kuriuos sulaiko karo policininkai. Civiliai asmenys turi būti perduoti policijai, nes Karo policijai nekeliamas uždavinys palaikyti drausmę ir tvarką viešose vietose, o tik karinėse teritorijose ir kariniame transporte. Seimo narys **Juozas Listavičius** ministro pasiteiravo, ar įstatymo nevertėtų papildyti dar vienu straipsniu, numatančiu šios institucijos veiklos finansavimą. Ministras pasikartojo, kad Karo policija yra kariuomenės dalis, todėl atskiro finansavimo jai skirti nereikia.
Įdomus faktas: Seimo narys **Liudvikas Sabutis** svarstant Karo policijos įstatymo projektą pareiškė, kad KAS veikiančiai teisėsaugos institucijai žodis „karo" visiškai netinkamas, nes žmonės, kurie joje dirbs, dirbs taikos labui, todėl šią instituciją reikėtų pavadinti ne Karo policija, o Taikos policija. *Ten pat*.

55 Taraso Ivaneco (Taras Ivanec), Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado patarėjo, prisidėjusio rengiant naują Karo policijos įstatymo redakciją, 2020 m. gruodžio 10 d. el. paštu pateikta informacija.

56 Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo Nr. VIII-911 pakeitimo įstatymas // *TAR,* 2020. Nr. XIII-3437

57 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas // *Valstybės žinios*, 1998. Nr. 49-1325, 6 straipsnis.

2. Naujoje įstatymo redakcijoje neliko straipsnių, skirtų Karo policijos veiklos priežiūrai ir kontrolei (ankstesnio Karo policijos įstatymo 7 ir 20 straipsniai), tai yra nustatančių, kad Karo policijos veiklą kontroliuoja krašto apsaugos generalinė inspekcija, kariuomenės vadas, krašto apsaugos ministras ir prokuratūros institucijos bei pareigūnai, nes tokia kontrolė yra numatyta Karo policijos nuostatuose[58] ir BPK.

3. Išskirti šeši pagrindiniai Karo policijos uždaviniai (5 straipsnis) ir penkiolika Karo policijos funkcijų (6 straipsnis). Naujoje įstatymo redakcijoje atsirado naujų uždavinių: „užtikrinti KAS institucijų, sąjungininkų karinių vienetų, esančių Lietuvoje, dislokacijos vietovės, objektų, personalo ir informacijos saugumą“ ar „sulaikyti asmenis ir užtikrinti jų priežiūrą BPK, Administracinio nusižengimo kodekso (toliau – ANK), Lietuvos Respublikos kariuomenės drausmės statuto numatytais atvejais“. Į naują Karo policijos įstatymo redakciją įtrauktos papildomos Karo policijos funkcijos: „vykdo asmenų sulaikymą“, „vykdo kertančių Lietuvos Respublikos valstybės sieną karių, karinėms pajėgoms priskirtų civilių tarnautojų ir jų gabenamų daiktų kontrolę“, „kontroliuoja užsienio valstybių ir organizacijų karių ir karinių krovinių atvykimą į Lietuvos Respubliką, išvykimą iš jos ar vykimą per Lietuvos Respublikos teritoriją tranzitu“ ar „organizuoja ir vykdo karių ir kitų teisėsaugos institucijų pareigūnų mokymą“.

4. Į naujo įstatymo redakciją įtraukti papildomi straipsniai: „Karo policijos veiklos viešumas“ (7 straipsnis), „Teisė gauti informaciją“ (8 straipsnis) ir „Asmens duomenų tvarkymas Karo policijoje“ (9 straipsnis).

5. Apibrėžtas karo policijos pareigūno statusas (11 straipsnis). Nurodoma, kad karys karo policijos pareigūno statusą įgyja nuo paskyrimo į Karo policiją dienos, statusą įrodo tarnybinis pažymėjimas ir tarnybinė uniforma arba tarnybinis ženklas. Sąlyga, kad tarnybai Karo policijoje taikomos profesinės karo tarnybos sąlygos, naujoje įstatymo redakcijoje išbraukta ir apibrėžta, kad „Karo policijos pareigūnas – karys (nebūtinai profesinės karo tarnybos, bet ir rezervo kariai, privalomosios pradinės karo tarnybos kariai – aut. past.), tarnaujantis Karo policijoje, atliekantis šiame įstatyme numatytas Karo policijos funkcijas ir turintis viešojo administravimo įgaliojimus sau nepavaldiems asmenims“.

6. Naujoje Karo policijos įstatymo redakcijoje neliko straipsnio „Karo policijos kompetencija“ (ankstesnio Karo policijos įstatymo 5 straipsnis), jis buvo pakeistas nauju straipsniu „Karo policijos pareigūno įgaliojimai“ (12 straipsnis). Karo policininko įgaliojimai buvo patikslinti.

7. Išplėstos Karo policijos pareigūno teisės, kurių naujoje Karo policijos įstatymo redakcijoje yra penkiolika (13 straipsnis) (ankstesnėje Karo policijos įstatymo redakcijoje buvo dešimt). Nauja yra tai, kad Karo policijos pareigūnas turi teisę: 1) „<...> persekiodamas nusikalstamos veikos padarymu įtariamus asmenis, taip pat asmenis, kurie slepiasi nuo teisėsaugos institucijų, ar siekdamas užkirsti kelią nusikalstamai veikai, be patalpos savininko ar gyventojo sutikimo, be teismo sprendimo bet kuriuo paros metu įeiti į fiziniams ar juridiniams asmenims priklausančias gyvenamąsias ar negyvenamąsias patalpas, teritorijas, sustabdyti transporto priemones ar patekti į jas. Atsisakius paklusti, Karo policijos pareigūnai turi teisę jėga atidaryti patalpas ir transporto priemones. Apie tokius veiksmus per 24 valandas pranešama prokurorui“; 2) „stabdyti transporto eismą, reguliuoti jo srautus“; 3) „kai yra pakankamas pagrindas manyti, kad gali būti padaryta

[58] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2021 m. sausio 14 d. įsakymas Nr. V-28 „Dėl Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2013 m. rugsėjo 6 d. įsakymo Nr. V-803 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos nuostatų ir struktūros patvirtinimo“ pakeitimo“, *KAM*, e. a.

nusikalstama veika, administracinis teisės nusižengimas ar kitaip sutrikdyta viešoji tvarka, taip pat vykdant karių paiešką, tikrinti asmenų, transporto priemonių, krovinių, daiktų dokumentus, nustatyti asmens tapatybę, stabdyti transporto priemones, apžiūrėti asmenis, transporto priemones, kitus daiktus ir priemones, kviesti asmenis į Karo policijos tarnybines patalpas" ir kt. Karo policijos pareigūnų pareigos naujoje Karo policijos įstatymo redakcijoje iš esmės liko nepakitusios (14 straipsnis).

8. Antrajame atnaujinto Karo policijos įstatymo skirsnyje „Prievartos ir šaunamųjų ginklų panaudojimas" apibrėžtos prievartos rūšys ir jos panaudojimo sąlygos (15 straipsnis), fizinės prievartos panaudojimo pagrindai (16 straipsnis). Atsirado nauja teisinė nuostata, susijusi su transporto priemonės blokavimu ar (ir) taranavimu (15 ir 16 straipsniai). Apibrėžtos šaunamojo ginklo (17 straipsnis), sprogstamųjų medžiagų (18 straipsnis) panaudojimo sąlygos ir kiti Karo policijos pareigūno tarnybos ypatumai (19 straipsnis).

9. Naujoje Karo policijos įstatymo redakcijoje neliko skirsnio, nustatančio Karo policijos santykius su kitomis teisėsaugos institucijomis. Tai numatyta viename iš Karo policijos uždavinių: „Karo policija, vykdydama jai nustatytus uždavinius ir funkcijas, bendradarbiauja su prokuratūra, policija, kitomis Lietuvos Respublikos teisėsaugos, žvalgybos institucijomis ir palaiko profesinius ryšius su kitų valstybių karo policija ar analogiškomis institucijomis".

Būtina paminėti ir kitus Karo policijos veiklą reglamentuojančius įstatymus. Pagal BPK 165 straipsnį, Karo policija yra viena iš aštuonių ikiteisminio tyrimo įstaigų[59]. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymo 26 straipsniu, kai ikiteisminio tyrimo įstaigos negali atlikti joms BPK pavestų funkcijų, jas atlieka Karo policija[60]. Lietuvos Respublikos karinės jėgos naudojimo statuto patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 2 punkte nustatyta, kad „karo policininkai, vykdydami Karo policijos įstatyme ir kituose įstatymuose nustatytas funkcijas, prievartos priemones naudoja Karo policijos įstatymo nustatytais atvejais ir tvarka", o to paties įstatymo 12 straipsnio 3 dalyje teigiama, jog „karių sulaikyti asmenys nedelsiant, bet ne vėliau kaip per 24 valandas, perduodami Karo policijai"[61]. Lietuvos Respublikos kariuomenės drausmės statute sukonkretinti Karo policijos įgaliojimai, apibrėžta, kad karių drausmei ir tvarkai užtikrinti gali būti pasitelkta Karo policija, o karo policininkų teises užtikrinant drausmę reglamentuoja jau minėtas Karo policijos įstatymas[62]. Kai kurios Karo policijos veiklos nuostatos apibrėžtos ir ANK[63], kurios bus aptartos šios monografijos poskyryje „Uždaviniai ir funkcijos".

Karo policijos veiklai organizuoti yra reikšmingi ir poįstatyminiai teisės aktai – krašto apsaugos ministro ir kariuomenės vado įsakymai. Krašto apsaugos ministras įsakymais tvirtina Karo policijos nuostatus, struktūrą ir simboliką. Karo policijos veiklą, tai yra kasdieninę karo policininkų tarnybą, reglamentuoja ir Karo tarnybos statutas. Šis statutas apibrėžia specialias karo policininkų teises ir funkcijas. Kariuomenės vadas turi įgaliojimus Karo policijos vado siūlymu tvirtinti atrankos į Karo policiją kriterijus ir tvarką, ir kt.[64]

---

59 Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341.

60 Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymas // *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 52-1482.

61 Lietuvos Respublikos karinės jėgos naudojimo statuto patvirtinimo įstatymas // *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 35-974.

62 Lietuvos Respublikos kariuomenės drausmės statuto pakeitimo įstatymo // *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 143-6704, 13 straipsnio 2 ir 5 dalys.

63 Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimo kodeksas // TAR, 2015, Nr. 11216.

64 *Lietuvos teisinės institucijos*, sud. E. Kūris, Vilnius: VĮ „Registrų centras", 2011, p. 415.

Karo policijos atkūrimas

1998 m. rugsėjo 17 d. Seimui priėmus Karo policijos įstatymo projektą (įstatymą vėliau pasirašė Prezidentas) buvo sukurti pirmieji Karo policijos atkūrimui reikalingi teisiniai pagrindai. Įstatymas nustatė tiesioginį Karo policijos pavaldumą Lietuvos kariuomenės vadui. Karo policijos struktūros, etatų ir nuostatų tvirtinimas buvo numatytas kaip krašto apsaugos ministro kompetencija Lietuvos kariuomenės vado teikimu[65].

Karo policijos vadas mjr. Dainius Janėnas, 1999 m. (KP fotoarchyvo nuotrauka)

1999 m. vasario 19 d. krašto apsaugos ministro įsakymu buvo patvirtinti Karo policijos personalo etatai (iš viso 19 etatų). Buvo patvirtinti Karo policijos viršininko, viršininko pavaduotojo, raštvedžio, policijos būrio vado, būrininko ir dviejų policijos skyrių karių (14) etatai[66]. Pirmuoju atkurtos Lietuvos kariuomenės Karo policijos viršininku 1999 m. balandžio 1 d. buvo paskirtas mjr. Dainius Janėnas ir nuo tos dienos prasidėjo realūs Karo policijos struktūros kūrimo darbai[67].

Karo policijos kūrimas prasidėjo nuo nulio. Didžiausias darbas buvo suformuoti struktūros pamatus ir sukurti viziją, tačiau nedelsiant reikėjo atlikti ir tvarkos sergėtojų pareigas[68]. 1999 m. vyko Karo policijos štabo organizavimo darbai, buvo rengiami institucijos veiklos dokumentai, kuriama atributika, organizuojama patrulio tarnyba, atliekama baudžiamųjų bylų ir drausmės pažeidimų apskaita, vykdoma Karo policijos būrio atranka, rengiami šio būrio veiklos dokumentai, mokymai ir vykdomas įsteigimas Rukloje, ruošiama Karo policijos pareigų vykdymo tvarka ir atliekama karių atranka į 2000 m. etatus. Karo policija pradėjo baudžiamųjų bylų KAS kėlimą, kvotą, buvo pradėti vykdyti drausminių nusižengimų tyrimai, rengti krašto apsaugos areštinių nuostatai[69]. Iki 1999 m. gruodžio 31 d. Ruklos miestelyje buvo suformuotas Karo policijos skyrius, kurio reali veikla pradėta 2000 m. sausio mėn.[70] (žr. priedą Nr. 4).

Atkuriant Karo policiją, 2000 m. buvo parengti ir patvirtinti KAS areštinių nuostatai, parengta ir patvirtinta instrukcija dėl specialiųjų garso ir šviesų signalų įrengimo, naudojimo ir lydėjimo.

---

65 Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymas // *Valstybės žinios*, 1998. Nr. 98-2713.

66 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. vasario 19 d. įsakymas Nr. 178 „Dėl 1999 metų Krašto apsaugos sistemos etatų sąrašų“, *KAM*, e. a.

67 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. kovo 31 d. įsakymas Nr. 566-K „Dėl perkėlimo“, *ten pat*. **Įdomus faktas:** 1999 m. vasario 19 d. patvirtinus Karo policijos etatų sąrašą karinės teisėsaugos institucijos vadovas buvo vadinamas Karo policijos viršininku (Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. vasario 2 d. įsakymas Nr. 178 „Dėl 1999 metų Krašto apsaugos sistemos sąrašų“, *ten pat*), o nuo tų pačių metų gruodžio 22 d. – Karo policijos vadu (Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. gruodžio 22 d. įsakymas Nr. 1472 „Dėl 2000 metų Karo policijos etatų sąrašo“, *ten pat*).

68 Lietuvos kariuomenės Karo policija mini 100-ąsias įkūrimo metines. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 31 d.]. <https://www.vdkaromuziejus.lt/lietuvos-kariuomenes-karo-policija-mini-100-asias-ikurimo-metines/#>.

69 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. sausio 10 d. raštas Nr. 11 „Dėl Karo policijos veiklos įgyvendinimo“, adresuotas GŠ Operacijų ir planavimo skyriui, *KPA*, ap. 1 b. 7, l. 3.

70 *Ten pat*, l. 2; Lietuvos kariuomenės Karo policija mini 100-ąsias įkūrimo metines. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 31 d.]. <https://www.vdkaromuziejus.lt/lietuvos-kariuomenes-karo-policija-mini-100-asias-ikurimo-metines/#>.

Tais pačiais metais buvo parengtas Karo policijos investicinis projektas, turėjęs galioti iki 2009 m., biudžeto projektas – iki 2003 m., parengta Karo policijos štabo rekonstravimo projekto programinė užduotis[71]. Siekiant užtikrinti vientisą KAS kvotos organų iškeltų baudžiamųjų bylų registraciją ir jų pirminės apskaitos dokumentų tvarkymo kontrolę, 2000 m. birželio 7 d. KAS baudžiamųjų bylų apskaita buvo perduota Karo policijai[72]. 2001 m. rugsėjo 12 d. buvo patvirtintos Karo policijos operatyvinio budėtojo, budėtojo padėjėjo, Karo policijos budinčio vairuotojo instrukcijos[73]. Karo policijos operatyviniais budėtojais Karo policijos vado įsakymu galėjo būti skiriami Karo policijos Vilniaus įgulos[74] arba štabo kariai, gerai išmanantys tokio darbo specifiką, teisės aktus, reglamentuojančius budėtojų darbą, sugebantys vadovauti ir savarankiškai priimti sprendimus ir tinkantys šioms pareigoms[75]. Tais pačiais metais buvo patvirtinti Karo policijos veiklos nuostatai[76]. 2002 m. gegužės 17 d. Didžiojo Lietuvos etmono Jonušo Radvilos mokomajame pulke (toliau – Mokomasis pulkas) Rukloje esanti areštinė buvo perduota administruoti Karo policijai[77]. Tų pačių metų gegužės 16 d. buvo patvirtintos areštinės viršininko, budėtojo, sargybinio, saugančio areštuotuosius areštinėje, ir palydovo instrukcijos[78]. 2002 m. rugpjūčio 19 d. buvo apibrėžta tvarka, kaip Karo policijos budėtojas turėtų elgtis, sulaikytus asmenis pristačius į Karo policiją[79].

---

71 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. spalio 11 d. veiklos ataskaita už 2000 metus, adresuota Lietuvos kariuomenės vadui, *KPA*, ap. 1, b. 8, l. 1.

72 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2000 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. 629 „Dėl krašto apsaugos sistemos baudžiamųjų bylų apskaitos perdavimo Karo policijai“, *KAM* , e. a.

73 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. rugsėjo 15 d. įsakymas Nr. 120 „Dėl instrukcijų tvirtinimo“, *ten pat*, b. 10, l. 17–29.

74 *Įgula*, arba kitaip *garnizonu*, yra vadinami mieste nuolat ar laikinai dislokuoti kariniai daliniai, karinės mokyklos. Kai mieste stovi ne vienas, o keli kariniai daliniai, paskiriamas įgulos vadas, organizuojama įgulos tarnyba. Įgulos tarnyba palaiko karių drausmę mieste, garantuoja kasdienį kariuomenės gyvenimą ir kovinį rengimą, organizuoja karinių vienetų išvykimą pagal kovos pavojaus signalą. Įgulos tarnybą valdo komendantūra. Visuotinė lietuvių enciklopedija, t. V, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004, p. 750.

75 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. rugsėjo 15 d. įsakymas Nr. 120 „Dėl instrukcijų tvirtinimo“, *KPA*, ap. 1, b. 10, l. 18.

76 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2001 m. kovo 5 d. įsakymas Nr. 248 „Dėl nuostatų tvirtinimo“, *KAM*, e. a.

77 Lietuvos kariuomenės vado 2002 m. gegužės 7 d. įsakymas Nr. 401 „Dėl MP areštinės funkcijų perdavimo Karo policijai“, *ten pat*.

78 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Kauno įgulos viršininko 2002 m. gegužės 16 d. įsakymas Nr. 38 „Dėl areštinės instrukcijų tvirtinimo“, *KPA*, ap. 1, b. 20, l. 66–72. Vadovaujantis krašto apsaugos ministro 2006 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 825 „Dėl Lietuvos Respublikos kariuomenės areštinių nuostatų“ pripažinimo netekusiu galios“ buvo panaikinti kariuomenės areštinių nuostatai. Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2007 m. sausio 8 d. raštas Nr. IS-23 „Dėl Karo policijos ginklų apsaugos“, adresuotas Mokomojo pulko vadui, *ten pat*, b. 127, l. 1.

79 Instrukcijoje buvo numatyta, kad tiesiogiai su teisės pažeidėjais, pristatytais į Karo policiją, turėjo aiškintis Karo policijos budėtojas. Iš asmens, kuris pristatė sulaikytą asmenį, turėjo būti paimamas tarnybinis pranešimas ar pareiškimas. Buvo būtina išsiaiškinti pristatymo pagrindą, priežastį, motyvus, teisėtumą, taip pat nustatyti pristatytojo asmenybę ir jo fizinę būklę. Jeigu buvo įtarimas, reikėjo nustatyti galimą pristatyto asmens apsvaigimą nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar toksinių medžiagų. Surašius sulaikymo protokolą, pristatytą asmenį reikėjo uždaryti į laikino sulaikymo patalpą, bet ne ilgiau kaip 24 val. Prieš tai Karo policijos budėtojo padėjėjas turėjo atlikti sulaikytų asmenų kratą, paimti jų visus daiktus, įskaitant papuošalus, batų raištelius, diržus, segtukus, maisto produktus, rūkalus ir kita. Palikus sulaikytą asmenį sulaikymo kambaryje, turėjo būti įjungtas vaizdo stebėjimas ir apšvietimas toje patalpoje. Sulaikytiesiems buvo draudžiama bendrauti su pašaliniais asmenimis, rūkyti ir vartoti maisto produktus, išskyrus vandenį. Išaiškėjus, kad sulaikytasis yra civilis, jį buvo būtina perduoti policijai, o jeigu buvo nustatoma, kad toks asmuo sulaikytas nepagrįstai, jis tuoj pat turėjo būti paleidžiamas. Pristatytam asmeniui staiga mirus ar nusižudžius, turėjo būti iškviečiamas medicinos įstaigos atstovas, pranešama vadui, KAM operatyviniam budėtojui, prokuratūrai ir užtikrinama įvykio vietos apsauga. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. rugpjūčio 19 d. įsakymas Nr. 156 „Dėl instrukcijų tvirtinimo“, *ten pat*, b. 16, l. 31, 32.

Karo policijos atkūrimo pradžioje siekiant įgyvendinti institucijai keliamus uždavinius ir vykdyti numatytas funkcijas, nedelsiant reikėjo imtis ir Karo policijos personalo komplektavimo darbų. Norint sukomplektuoti Karo policijos personalą, kuris būtų motyvuotas ir fiziškai stiprus, pirmiausia reikėjo jį tinkamai atrinkti, taikant tam tikrus atrankos kriterijus. 1998 m. rugsėjo 17 d. krašto apsaugos ministras Česlovas Vytautas Stankevičius, pristatydamas Karo policijos įstatymo projektą, pažymėjo, kad karo policininkais turėtų būti subrendę asmenys, ne jaunesni nei 21 m. amžiaus, turintys tam tikrą patirtį profesinės karo tarnybos kariai. Skyrimas į pareigas turėtų būti vykdomas atrankos būdu, atsižvelgiant į reikalingas asmens ir tarnybos savybes, kurios reikalingos Karo policijos funkcijoms vykdyti[80]. Atrankos į Karo policiją metu buvo siekiama atrinkti sumaniausius, morališkai ir fiziškai stipriausius karius[81]. Nustatyta, kad kandidatai, dalyvaujantys atrankoje į Karo policiją, turėjo pereiti medicininį patikrinimą, vykdomą Karo medicinos tarnyboje, ir turėti ne didesnį nei 2-ojo laipsnio sveikatos apribojimą[82].

1999 m. viduryje buvo nustatyti minimalūs atrankos į Karo policiją reikalavimai:

1. Amžius – ne jaunesni nei 21 m. ir ne vyresni nei 35 m.
2. Išsilavinimas – vidurinis.
3. Ūgis – ne žemesni nei 180 cm.
4. Tarnavę kariuomenėje arba įskaityta būtinoji karo tarnyba.
5. Atlieka ne mažiau kaip 50 atsispaudimų.
6. Atlieka ne mažiau kaip 40 atsilenkimų.
7. Atlieka ne mažiau kaip 10 prisitraukimų prie skersinio.
8. 3 km nubėga ne daugiau kaip per 14 min.
9. 100 m nubėga ne daugiau kaip per 15 sek.
10. Situacinis šaudymas.
11. Psichologiniai testai.
12. Ištvermės testas[83].

1999 m. rugpjūčio 10 d. įvyko pirmoji atranka į Karo policijos skyrių, joje dalyvavo apie 30 vyrų iš KAS, Vidaus reikalų ministerijos (toliau – VRM)[84], taip pat jaunuoliai, atlikę privalomąją krašto apsaugos tarnybą. Atranką perėję vyrai buvo priimti į profesinę karo tarnybą Karo policijos skyriuje[85]. Tų pačių metų rugpjūčio 11–13 d. į Karo policiją buvo atrinkti trys pro-

---

80 Lietuvos Respublikos Seimo 1998 m. rugsėjo 17 d. Penktojo (231) posėdžio stenograma Nr. 123.

81 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. spalio 25 d. atrankos į Karo policijos padalinius planas, *KPA*, ap. 1, b. 1, l. 12.

82 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. rugpjūčio 4 d. raštas Nr. 29 „Dėl apribojimų kandidatams į Karo policiją“, adresuotas Karo medicinos tarnybos komisijos pirmininkui, *ten pat*, b. 2, l. 5.

83 Atrankos į Karo policiją minimalūs reikalavimai patvirtinti 1999 m. Lietuvos kariuomenės vado įsakymu, *ten pat*, b. 1, l. 11.

84 1991 m. rugsėjo 13 d. patvirtinta jaunuolių šaukimo į tikrąją krašto apsaugos tarnybą VRM vidaus tarnybos daliniuose atrankos instrukcija. Nustatyta, kad į šią tarnybą naujokai atrenkami atsižvelgiant į jų dorovines, dalykines ir asmenines savybes. Kandidatais negalėjo būti tie asmenys, kuriems iškeltos baudžiamosios bylos už visuomenei pavojingą veiklą, bausti administracine tvarka už teisėtvarkos pažeidimus, esantys VRM ir policijos įstaigų įskaitose. Taigi, kriterijai, kuriais vadovaujantis jaunuoliai buvo atrenkami į VRM vidaus tarnybos dalinius, buvo artimi tiems, kurie taikyti 1999 m. atrenkant kandidatus į besikuriančią Karo policiją. Krašto apsaugos departamento generalinio direktoriaus 1991 m. rugsėjo 13 d. įsakymas Nr. 380/193 „Dėl Jaunuolių šaukimo tikrojon krašto apsaugos tarnybon Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vidaus tarnybos daliniuose atrankos instrukcijos patvirtinimo“, *Krašto apsaugos departamento direktoriaus įsakymai 1990–1991*, sud. G. Surgailis, Vilnius: LKA, 2003, p. 203.

85 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. sausio 10 d. raštas Nr. 11 „Dėl Karo policijos veiklos įgyvendinimo“, adresuotas GŠ Operacijų ir planavimo skyriui, *KPA*, ap. 1, b. 7, l. 2; Lietuvos kariuomenės Karo policijos viršininko 1999 m. rugpjūčio 11 d. įsakymas Nr. 2 „Dėl atrankos į Karo policijos padalinius“, *ten pat*, b. 1, l. 3.

fesinės karo tarnybos kariai ir keturi kiti ne profesinės karo tarnybos kandidatai: 1) profesionaliosios karo tarnybos kariai: eil. Dalius Čekanavičius, eil. Robertas Janulaitis ir eil. Leonardas (Leonard) Jakubėnas[86]; 2) kiti kandidatai: Ričardas Mažulis, Laimis Urbonavičius, Darius Ramanauskas ir Virgilijus Račyla[87].

Antroji atranka į Karo policijos skyrių įvyko 1999 m. spalio 27–29 d. Lietuvos kariuomenės Centriniame poligone, Vingio parke ir KASP Raudondvario mokymo centre[88]. Po šios atrankos į Karo policiją papildomai buvo priimti penki kandidatai: Tomas Bereiša, Arūnas Venckus, Arūnas Buividis, Robertas Griguota ir Kęstutis Kavaliauskas[89]. Atranką į karo policininkų pareigas įveikdavo tik nedidelė dalis joje dalyvaujančių kandidatų. Pavyzdžiui, 2000 m. lapkričio mėn. iš 15 atrankoje dalyvavusių kandidatų tik du įveikė atranką ir buvo priimti į Karo policijos Vilniaus įgulą[90], tai yra apie 13 proc. visų atrankoje dalyvavusių kandidatų. 2001 m. kovo 30 d. iš 38 kandidatų tik septyni perėjo atranką į Karo policiją[91], tai yra apie 18 proc. visų dalyvavusių atrankoje kandidatų[92].

Pažymėtina, kad atrankos į Karo policiją organizavimo tvarka buvo netobula ir taisytina[93], todėl 2000 m. rugsėjo 26 d. buvo patvirtinta nauja Atrankos į karo policininkų pareigas tvarka, kandidatams nustatyti tokie pagrindiniai reikalavimai:

---

86 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. rugpjūčio 20 d. raštas Nr. 38 „Dėl pervedimo į kitas pareigas“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat*, b. 2, l. 7.

87 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. rugpjūčio 20 d. raštas Nr. 39 „Dėl priėmimo į profesionalią tarnybą“, adresuotas krašto apsaugos ministrui, *ten pat*, b. 2, l. 8.

88 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. spalio 25 d. atrankos į karo policijos padalinius planas, *KPA*, ap. 1, b. 1, l. 12.

89 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. lapkričio 19 d. raštai Nr. 96, 97, 98, 1999 m. gruodžio 8 d. raštas Nr. 112, 1999 m. gruodžio 9 d. raštas Nr. 116 „Dėl priėmimo į profesinę karo tarnybą“, adresuoti krašto apsaugos ministrui, *ten pat*, b. 2, l. 20, 21, 22, 25.

90 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. spalio 11 d. veiklos ataskaita už 2000 metus, adresuota Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat*, b. 8, l. 1.

91 Karo policijos 2001 m. sausio 25 d. raštas (be registracijos numerio) „Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2001 metų veiklos planas“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat*, b. 12, l. 2.

92 Įspūdžiai, ką kandidatams teko patirti per atranką į Karo policiją, pateikti buvusio Karo policijos vyr. puskarininkio srž. mjr. Arūno Daublio atsiminimuose ir ats. vrš. Leonardo Jakubėno (Leonard Jakubėnas) straipsnyje, kurį galima rasti interneto adresu: <https://kriminalai.com/lietuvos-karo-policijai-20-metu/>.

93 Karo medicinos tarnyba 2000 m. rugsėjo 11 d. Karo policijos vadui pateikė pastabas ir pasiūlymus dėl atrankos į Karo policijos padalinius sistemos projekto (toliau – projektas). Siūlyta prieš vedant atranką asmenų, kurie pareiškė pageidavimą būti priimti į profesinę karo tarnybą Karo policijoje, atlikti jų medicininį patikrinimą dėl tinkamumo profesinei karo tarnybai Karinės medicinos tarnybos ekspertizės nuostatuose nustatyta tvarka. Rašte teigiama, kad Karo policijos vadas negali savo įsakymu skirti į Karo policijos atrankos komisiją sau nepavaldžių asmenų (šiuo atveju gydytojo ir psichologo), atrankos komisijos nariai negali būti laikomi instruktoriais, jeigu jie nėra baigę instruktoriaus kurso. Atrankos komisijos sudėtį turėtų tvirtinti Lietuvos kariuomenės vadas. Karo policijos vadas turėtų būti įgaliotas sušaukti komisiją, o komisijos pirmininkas įgaliotas vadovauti komisijos darbui. Rašte pažymėta, kad projekte neteisingai vartojamos sąvokos „ekipuotė“ ir „amunicija“, nes kai kuriose vietose į ekipuotės sąrašą buvo surašyta ir amunicija. Atrankoje dalyvauja ir civiliai asmenys, bet rašoma, kad kariai. Projekte kalbama apie mediką, kuris su savimi turėtų vandens atsargų tam, kad prireikus vandeniu galima būtų papildyti karių gertuves. Buvo neaišku, apie kokį mediką kalbama, ir, be to, aprūpinimas geriamuoju vandeniu yra logistikos funkcija, o ne medicinos personalo. Projekte nustatyta, kad kandidato kuprinė su ekipuote turi sverti ne mažiau kaip 20 kg, bet nenurodyta maksimalaus svorio. Neaišku, kuo kandidatus aprūpina Karo policija, o kuo turi pasirūpinti patys asmenys. Visi kandidatai iš karinių vienetų negali turėti reikiamos amunicijos, nes tarp jų gali būti civilių krašto apsaugos tarnautojų ar laisvai samdomų darbuotojų. Neaiškios projekto nuostatos susijusios su tuo, kad kandidatas turėtų suprasti padalinio kovinį patrulį, nes padalinys gali būti ir skyrius, ir būrys, ir kuopa. Abejotina, ar teorinių žinių ir praktinių įgūdžių galima reikalauti iš kandidatų, ypač iš civilių. Tai turėtų įeiti į karo policininko rengimo programą. Lietuvos kariuomenės Karo medicinos tarnybos 2000 m. rugsėjo 11 d. raštas Nr. 01-07-01-717 „Dėl pastabų ir pasiūlymų pateikimo“, adresuotas Lietuvos kariuomenės Karo policijos vadui, *ten pat*, b. 5, l. 46, 47.

1. Būtinas vidurinis išsilavinimas.
2. Amžius – iki 30 m.
3. Galiojanti medicinos komisijos pažyma.
4. Ūgis – ne žemesnis kaip 180 cm.
5. Atlieka ne mažiau kaip 10 prisitraukimų prie skersinio.
6. 100 m nubėga ne daugiau kaip per 15 sek.
7. 3 km nubėga ne daugiau kaip per 12 min. 30 sek.[94]

Atranka į Karo policijos būrį. Vilnius, 2000 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Atranka vyko dviem etapais. Per pirmąjį etapą kandidatai į karo policininkų pareigybes buvo vertinami pagal fizinių ir psichologinių bei valstybinės (lietuvių) kalbos testų atlikimą. Siekiant patikrinti valstybinės kalbos žinias ir nustatyti kandidato minčių dėstymo logiškumą, kandidatams buvo nurodoma parašyti 200 žodžių rašinį laisva tema. Rašinyje buvo leidžiama padaryti ne daugiau kaip 10 gramatinių ir skyrybos klaidų[95]. Antrasis etapas vyko pagal papildomus reikalavimus (žr. priedą Nr. 5).

2001 m. rugsėjo 21 d. pasikeitė atrankos į Karo policiją tvarka. Išskirtos tokios atrankos į Karo policiją rūšys:

1) atranka į karo policininkų pareigas;

2) atranka į Karo policijos objektų specialistų pareigas[96].

Atrankos į Karo policiją tvarkoje apibrėžta, kad kandidatai į Karo policiją turi būti ne jaunesni nei 21 m. amžiaus, atlikę nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą arba tie, kuriems įstatymų nustatyta tvarka ji yra įskaityta. Kandidatams į karo policininkų pareigas keliamas specialus reikalavimas – ūgis turi būti ne žemesnis kaip 180 cm, o kandidatams į Karo policijos objektų apsaugos specialistų pareigas – ne žemesnis kaip 175 cm. Pradžioje vyko kandidatų registracija į karo policininkų pareigybes. Toliau atranka buvo vykdoma dviem etapais. Per pirmąjį etapą buvo tikrinamos valstybinės kalbos (lietuvių) žinios, operatyvinė ir regimoji atmintis ir fizinis pasirengimas. Valstybinės kalbos žinios buvo tikrinamos kandidatams parašius 200 žodžių rašinį tema, kurią parinkdavo Karo policijos raštvedybos specialistas, tik šį kartą rašinyje buvo leidžiama padaryti ne daugiau kaip 12, o ne 10, kaip anksčiau, gramatinių ir skyrybos klaidų[97].

Kandidatams į karo policininko pareigas buvo nustatyti tokie fizinių testų normatyvai:

1. Ne mažiau kaip 10 prisitraukimų prie skersinio.
2. Ne mažiau kaip 65 atsilenkimai per 2 min.

---

94 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2000 m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr. 1-78 RN „Dėl Atrankos į karo policininkų pareigas tvarkos patvirtinimo“ (išslaptinta), *ten pat*, b. 1. 3 (2000), l. 5–24; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. spalio 6 d. raštas Nr. 512 „Dėl atrankos į Karo policiją“, adresuotas Vilniuje dislokuotų dalinių vadams, *ten pat*, b. 5, l. 50.

95 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2000 m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr. 1-78 RN „Dėl Atrankos į karo policininkų pareigas tvarkos patvirtinimo“ (išslaptinta), *ten pat*, b. 1. 3 (2000), l. 6–9.

96 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2001 m. rugsėjo 21 d. įsakymas Nr. 126 RN „Dėl Atrankos į Karo policiją tvarkos patvirtinimo“ (išslaptinta), *ten pat*, b. 1.3 (2001), l. 1.

97 *Ten pat*, l. 2.

3. Ne mažiau kaip 58 atsispaudimai per 2 min.
4. 100 m bėgimas ne daugiau kaip per 14 sek.
5. 3 km bėgimas ne daugiau kaip per 14,01 min.[98]

Tokie fizinio testo normatyvai kandidatams į Karo policijos objektų apsaugos specialistų pareigas nebuvo taikomi.

Per antrąjį atrankos etapą kandidatai turėjo atlikti įvairias užduotis, nustatančias kandidatų moralinius ir fizinius duomenis[99].

Į tarnybą Karo policijoje buvo nepriimami asmenys:

1. Neatitinkantys bendrųjų ir (ar) specialiųjų reikalavimų ir (ar) neperėję atrankos.
2. Iš ankstesnės darbo ar (ir) tarnybos vietos atleisti už darbo drausmės pažeidimus ar kitais diskredituojančiais pagrindais arba nustačius, kad buvo pateikta melaginga informacija[100].

Atrankos į Karo policiją reikalavimų, pagal 2001 m. rugsėjo 21 d. patvirtintą atrankos tvarką, buvo ir daugiau (žr. priedą Nr. 5).

2001 m. rugsėjo 28–29 d. vyko pirmoji atranka į Karo policijos objektų apsaugos specialistų pareigas[101].

Karo policijos vykdomų užduočių spektras plėtėsi, todėl institucijos personalo skaičius nuolat tendencingai augo. Per kelerius pirmuosius Karo policijos atkūrimo metus buvo paruošta reikalinga teisinė bazė, įgyta reikiamų žmogiškųjų ir materialinių išteklių, padėti kiti pagrindai, leidę funkcionuoti ir plėstis karinei teisėsaugos institucijai.

Regimosios atminties patikrinimo testas. Vilnius, 2002 m. Prie stalo sėdi kpt. Rolandas Jasiukaitis, testo lapus laiko (iš kairės): vrš. Žilvinas Petkevičius, kpt. Arvydas Sadlauskas (KP fotoarchyvo nuotrauka)

Pažymėtina, kad nuo 1999 m. balandžio 1 d., kai buvo paskirtas Karo policijos viršininkas, karinės teisėsaugos institucija buvo įsikūrusi KASP štabe, Viršuliškių g. 36, Vilniuje, o po kelių savaičių perkelta į Gynybos štabą (dabar KAM pastatas), Šv. Ignoto g. 8, Vilniuje, kur buvo gautas vienas kabinetas su dviem stalais ir kompiuteriu[102]. 1999 m. antroje pusėje Karo policija gavo patalpas Vilniaus karininkų ramovės pastate, Pamėnkalnio g. 13, Vilniuje. Šiame pastate Karo policijai buvo skirti trys maži kabinetai šeštame aukšte (2000 m. papildomai buvo skirtas dar vienas kabinetas), bet jų nepakako planuojant tolesnę Karo policijos plėtrą[103].

98 *Ten pat*, l. 6.

99 *Ten pat*, l. 10–44.

100 *Ten pat*, l. 3.

101 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr. 130 „Dėl Atrankos į Karo policijos objektų apsaugos specialistų pareigas“, *KPA*, ap. 1, b. 10, l. 39.

102 Ats. mjr. Dainiaus Janėno 2019 m. lapkričio 21 d. pateikta informacija; Lietuvos kariuomenės Karo policija mini 100-ąsias įkūrimo metines. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 31 d.]. <https://www.vdkaromuziejus.lt/lietuvos-kariuomenes-karo-policija-mini-100-asias-ikurimo-metines/#>.

103 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. lapkričio 5 d. raštas Nr. 76 „Dėl tarpininkavimo“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *KPA*, ap. 1, b. 2, l. 17.

Pastatas, kuriame ilgą laiką buvo įsikūręs Karo policijos štabas ir Karo policijos Vilniaus įgula, Pamėnkalnio g. 13, Vilnius, 2002 m., 2020 m. (KP fotoarchyvo nuotraukos)

1999 m. pabaigoje buvo vedamos derybos dėl galimybės perimti neremontuotą pastatą Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos (toliau – Lietuvos karo akademija) teritorijoje, jo remontui numatant 560 000 litų (apie 162 187 Eur) sumą[104]. 2001 m. sausio mėn. Karo policija gavo buvusias Taupomojo banko patalpas Vilniaus karininkų ramovėje, Pamėnkalnio g. 13, Vilniuje, kuriose buvo įrengtas Karo policijos ginklų kambarys, budėtojo postas, laikinojo sulaikymo patalpa[105]. Čia pat buvo įsikūrusi ir Karo policijos Vilniaus įgula. Tais pačiais metais planuota Karo policijos štabą, Karo policijos Vilniaus įgulą bei Mokymo ir doktrinų valdybą perkelti į naujai suremontuotas patalpas Lietuvos karo akademijos teritorijoje[106], bet šis perkėlimas neįvyko.

Ne anksčiau kaip nuo 2002 m. Karo policijos štabą ir Karo policijos Vilniaus įgulą buvo rengiamasi perkelti į LDK Gedimino štabo bataliono (toliau – GŠB) teritoriją. Tam tikslui buvo atliekami statybos pagrindimo ir sklypo plano projektiniai darbai, numatant statyti naują pastatą[107] GŠB teritorijoje[108]. Karo policija nebuvo perkelta į GŠB teritoriją, nes projektavimas nebuvo

104 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. gruodžio 22 d. raštas Nr. 127 „Dėl 2000 metų sąmatos“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat*, b. 2, l. 30.

105 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. spalio 25 d. raštas Nr. 594 „Dėl patalpų skyrimo Karo policijai“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat,* b. 5, l. 54; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. gruodžio 8 d. raštas Nr. 701 „Dėl patalpų skyrimo Karo policijai Vilniaus įgulos karininkų ramovėje, Pamėnkalnio g. 13“, adresuotas Gynybos štabo J-5 Civilių ir karinių bendradarbiavimo skyriui, *ten pat*, b. 5, l. 61; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. sausio 11 d. įsakymas Nr. 3 „Dėl atsakingo už patalpų eksploataciją ir kanceliarinių prekių išdavimą skyrimo“, *ten pat*, b. 9, l. 3.

106 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2001 m. gegužės 21 d. raštas Nr. 539 „Dėl pastatų“, adresuotas krašto apsaugos viceministrui, *KPA*, ap. 1, b. 13, l. 17.

107 Rengiant naujo pastato projektavimo darbus, Karo policija pateikė tam tikrų reikalavimų, kuriuos įgyvendinus projektuojant ir statant naują pastatą ji galėtų tinkamai vykdyti savo funkcijas ir uždavinius. Sąraše buvo pateikti tokie reikalavimai: 1) pastatas turėtų būti dviejų aukštų (pirmame aukšte – Karo policijos Vilniaus įgula, ginklų kambarys ir sandėliai, antrame – Karo policijos štabas) su atskiru privažiavimu ir stovėjimo aikštelė 4 automobiliams; 2) areštinei turėtų būti skirtas atskiras pastatas, aptvertas gelžbetonine tvora (aukštis 2,5 m), tvoros viršus – spygliuota viela; 3) prie areštinės turi būti numatytas atskiras privažiavimas ir stovėjimo vieta 5 automobiliams; 4) planuojamas Karo policijos transporto ūkis: 25 visureigiai, 16 lengvųjų automobilių, 3 mikroautobusai, 5 sunkvežimiai, 1 autobusas ir 4 motociklai; 5) slapta dalis su signalizacija, seifinės durys, kodinė spyna, judesio signalizacija, gaisrinė signalizacija; 6) kvotos kabinetas įrengiamas pirmame aukšte greta budėtojų dalies. Kvotos kabineto langai turi būti grotuoti. Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2001 m. gegužės 29 d. raštas Nr. 628 „Dėl pastatų“, adresuotas LDK Gedimino štabo bataliono vadui, *ten pat*, b. 13, l. 19.

108 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2001 m. gegužės 21 d. raštas Nr. 539 „Dėl pastatų“, adresuotas KAM viceministrui, *ten pat*, b. 13, l. 17; KAM Resursų ir programų departamento 2001 m. gegužės 28 d. raštas Nr. 03-174 „Dėl pastatų projektavimo“, adresuotas Karo policijos vadui, *ten pat*, b. 13, l. 18.

pradėtas, o planuotos investicinės lėšos numatytos perkelti į 2008–2009 m.[109] 2003 m. pradėtas planavimas, kaip Karo policijos štabą ir Karo policijos Vilniaus įgulą ateityje perkelti į KAS objektus, esančius Liepkalnio g. 168, Vilniuje. Nuspręsta, kad tai daryti yra netikslinga dėl teritorijos dydžio, galimo komplikuoto Ikiteisminio tyrimo skyriaus darbo ir dėl padidėsiančio reagavimo į saugomus objektus laiko[110]. Vėliau, tai yra 2005 m. sausio mėn., mintis pritaikyti Liepkalnio g. 168 infrastruktūrą Karo policijos poreikiams buvo vėl atgaivinta. Šioje karinio miestelio teritorijoje buvo planuota įkurdinti Karo policijos štabą, Karo policijos Vilniaus įgulą, nuolatinės parengties kuopą. Minėtoje teritorijoje buvo numatyta įkurti areštinę ir kitas patalpas (žr. priedą Nr. 6)[111]. 2006 m. buvo numatyti kareivinių pastato, kur turėjo įsikurti Karo policijos štabas ir Karo policijos Vilniaus įgula, rekonstrukcijos projektavimo darbai[112].

2007 m. lapkričio mėn. Karo policijos Vilniaus įgula persikėlė į naujas patalpas, Kapsų g. 44, Vilniuje[113]. 2008 m. kovo mėn. Karo policijos Vilniaus įgulą planuota perkelti į Kapsų g. 44 esančių kareivinių antro aukšto patalpas, kurių tuometinė būklė neatitiko tinkamų darbo sąlygų bei higieninių ir sanitarinių normų reikalavimų. Dėl šios priežasties Karo policijos Vilniaus įgulos perkėlimas į minėtas patalpas buvo atidėtas[114]. 2021 m. rugsėjo 10 d. duomenimis Karo policijos Vilniaus įgulai priskirtos 54 įvairaus dydžio ir paskirties patalpos, užimančias 1119,99 m^2[115]. Būtina akcentuoti, kad 2010 m. vasarą Karo policijos štabas iš patalpų, esančių Pamėnkalnio g. 13, persikėlė į patalpas, esančias Mindaugo g. 26, Vilniuje[116]. Pastato antrajame aukšte esančiose administracinės paskirties patalpose įsikūrusi Karo policijos vadovybė: vadas, vyr. puskarininkis ir kalbos tvarkytoja. Pastato trečiajame aukšte 15-oje darbo kabinetų įsikūrę Karo policijos štabo skyriai. Iš viso Karo policijos štabui priskirtos 43 įvairaus dydžio ir paskirties patalpos, užimančias 822,03 m^2[117].

2000 m. lapkričio mėn. pradžioje, suformavus Karo policijos Kauno įgulą, siekta ją įkurdinti Karinių oro pajėgų (toliau – KOP) štabo teritorijoje, Bakanausko g. 29, Kaune. Šioje teritorijoje būtų buvę įmanoma įrengti ir įgulos areštinę. Pažymėtina, kad Karo policijos Kauno įgula taip ir nebuvo perkelta į minėtą teritoriją, nors jai buvo leista naudotis tomis patalpomis[118].

---

109 Lietuvos kariuomenės Logistikos valdybos 2003 m. gegužės 30 d. raštas Nr. IS-258 „Dėl papildomų patalpų skyrimo“, adresuotas GŠ, *ten pat*, b. 44, l. 125.

110 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2003 m. lapkričio 13 d. raštas Nr. IS-1278 „Dėl KAS objektų, esančių Liepkalnio g. 168, panaudojimo Lietuvos kariuomenės Karo policijos reikmėms“, adresuotas GŠ viršininko pavaduotojui logistikai, *ten pat*, b. 44, l. 158, 159.

111 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2005 m. sausio 28 d. raštas Nr. IS-85 „Dėl esamos infrastruktūros Liepkalnio g. 168 pritaikymo ir poreikių“, adresuotas Statybos ir remonto tarnybai, *ten pat*, b. 83, l. 14; Statybos ir remonto tarnybos 2005 m. vasario 9 d. raštas Nr. G-253 „Dėl investicijų“, adresuotas Lietuvos kariuomenės Karo policijai, *ten pat,* b. 83, l. 28–34.

112 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2005 m. lapkričio 9 d. raštas Nr. IS-818 „Dėl 2006 metų projektavimo darbų plano“, adresuotas Logistikos valdybos vadui, *ten pat*, b. 83, l. 78.

113 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2007 m. lapkričio 9 d. įsakymas Nr. VV-171 „Dėl ginklų pervežimo“, *ten pat*, b. 117, l. 71.

114 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2008 m. balandžio 17 d. raštas Nr. IS-387 „Dėl patalpų remonto“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat*, b. 154, l. 9.

115 Lietuvos kariuomenės vado 2019 m. liepos 9 d. įsakymas Nr. T-164 „Dėl patalpų skyrimo Kapsų g. 44 ir Kapsų g. 46, Vilniuje“, *KAM*, e. a.

116 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2010 m. rugpjūčio 6 d. įsakymas Nr. V-434 „Dėl instrukcijų tvirtinimo“, *KPA*, b. 188, l. 30.

117 Lietuvos kariuomenės vado 2018 m. lapkričio 29 d. įsakymas Nr. T-262 „Dėl Lietuvos kariuomenės vado 2018 m. birželio 5 d. įsakymo Nr. T-122 „Dėl patalpų skyrimo Mindaugo g. 26 ir Mindaugo g. 28, Vilniuje“ pakeitimo“, *KAM*, e. a.

118 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. spalio 10 d. raštas Nr. 595 „Dėl patalpų Karo policijai“, adresuotas KOP vadui, *KPA*, ap. 1, b. 5, l. 55.

2002 m. Karo policijos Kauno įgulai buvo skirtos KASP patalpos Gedimino g. 19, Kaune. Ankstesniais metais Karo policijos Kauno įgulai buvo leista naudotis ir Mokomojo pulko patalpomis[119]. 2012 m. kovo 27 d. Karo policijos Kauno įgulai naudoti buvo skirtos patalpos P. Kalpoko g. 94, Kaune[120]. 2020 m. vasario 20 d. Karo policijos Kauno įgulai buvo skirtas didesnis plotas ir ji valdo 64 įvairaus dydžio ir paskirties patalpas, užimančias 944,10 m²[121]. Pažymėtina, kad 2016 m. kovo mėn. buvo planuotas administracinių patalpų, esančių pastate Vaidoto g. 209, Kaune, į kurias turėjo persikelti Karo policijos Kauno įgulos ikiteisminio tyrimo skyrius ir Karo policijos Kauno įgula, remontas. Rūsyje buvo numatyta įrengti 313,12 m² ploto, pirmajame aukšte 307,80 m² ploto ir antrajame aukšte 299,88 m² ploto patalpas. Pagal ilgalaikius planus, Karo policijos Kauno įgula 2018 m. turėjo persikelti į patalpas Vaidoto g. 209, bet persikėlimas neįvyko[122].

2001 m. birželio 11 d. įkurta Karo policijos Klaipėdos įgula gavo vieną darbo kabinetą Klaipėdos įgulos karininkų ramovės pastate, esančiame Vytauto g. 5, Klaipėdoje. Kabinete buvo dvi darbo vietos, skirtos Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininkui ir kvotėjui[123]. 2002 m. vasarą Karo policijos Klaipėdos įgula buvo perkelta į LDK Butigeidžio dragūnų bataliono štabo pastatą Liepojos g. 5, Klaipėdoje, kur iki 2004 m. pradžios turėjo vieną darbo kabinetą su įrengtomis keturiomis darbo vietomis[124]. 2004 m. pradžioje, suderinus su Lauko pajėgų vadu, Karo policijos Klaipėdos įgulai buvo skirti keturi kabinetai Vakarų karinės apygardos štabe (patalpose, priklausančiose KASP Žemaičių apygardos 3-iajai rinktinei), esančiame H. Manto g. 45a, Klaipėdoje[125]. 2020 m. gegužės 14 d. Karo policijos Klaipėdos įgula gavo 1417,58 m² patalpas (pastato pusrūsyje, 1 ir 2 aukštuose) Karklų g. 5, Klaipėdoje[126]. 2021 m. rugsėjo 10 d. duomenimis, Karo policijos Klaipėdos įgula turėjo 14 kabinetų[127].

2005 m. sausio 11 d. Karo policijos Šiaulių įgula įsikūrė patalpose, esančiose Dvaro g. 76, Šiauliuose[128]. Šiose patalpose Karo policijos Šiaulių įgula veikė apie mėnesį laiko, o po to persi-

---

119 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2005 m. rugpjūčio 29 d. raštas Nr. IS-619 „Dėl patalpų skyrimo“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat*, b. 83, l. 35.

120 Lietuvos kariuomenės vado 2012 m. kovo 27 d. įsakymas Nr. V-338 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos Kauno įgulai naudojimui skiriamų patalpų“, *KAM*, e. a.

121 Lietuvos kariuomenės vado 2020 m. vasario 20 d. įsakymas Nr. T-44 „Dėl Lietuvos kariuomenės vado 2012 m. kovo 27 d. įsakymo Nr. V-338 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos Kauno įgulai naudojimui skiriamų patalpų“ pakeitimo“, *KAM*, e. a.

122 2016 m. kovo mėn. UAB „Dujų sfera“ paprastojo remonto projektai. Karo policijos Kauno įgulos vado mjr. Ramūno Jankausko 2020 m. balandžio 16 d. pateikta informacija ir remonto darbų projektai.

123 Tuometinio Karo policijos Klaipėdos įgulos vado pavaduotojo kpt. Juozo Derkinčio 2020 m. balandžio 28 d. pateikta informacija. Nuo 2021 m. sausio 25 d. ktp. J. Derkintis paskirtas Karo policijos Klaipėdos įgulos vadu.

124 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. spalio 28 d. raštas Nr. 817 „Dėl KATT ryšio“, adresuotas RIST prie KAM, *KPA*, ap. 1, b. 27, l. 34; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2004 m. sausio 12 d. raštas Nr. IS-42 „Dėl patalpų skyrimo“, adresuotas Lauko pajėgų vadui, *ten pat*, b. 62, l. 3; kpt. Juozo Derkinčio 2020 m. balandžio 28 d. pateikta informacija.

125 Lietuvos kariuomenės Lauko pajėgų 2004 m. sausio 26 d. raštas Nr. IS-98 „Dėl patalpų skyrimo“, adresuotas Karo policijai, *KPA*, ap. 1, b. 62, l. 18; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2005 m. rugpjūčio 29 d. raštas Nr. IS-619 „Dėl patalpų skyrimo“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat*, b. 83, l. 35; Lietuvos kariuomenės vado 2005 m. rugsėjo 2 d. įsakymas Nr. V-1205 „Dėl patalpų skyrimo“, *KAM*, e. a; Lietuvos kariuomenės vado 2009 m. kovo 30 d. įsakymas Nr. V-323 „Dėl Lietuvos kariuomenės vado 2005 m. rugsėjo 2 d. įsakymo Nr. V-1205 „Dėl patalpų skyrimo“ pakeitimo“, *ten pat*.

126 Lietuvos kariuomenės vado 2020 m. gegužės 14 d. įsakymas Nr. T-133 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karinėms jūrų pajėgoms, Lietuvos kariuomenės Dr. Jono Basanavičiaus karo medicinos tarnybos Karinių jūrų pajėgų medicininės paramos vienetui, Lietuvos kariuomenės Karo policijos Klaipėdos įgulai, Lietuvos kariuomenės Klaipėdos įgulos karininkų ramovei skiriamų patalpų“, *KAM, e. a.*

127 Karo policijos Klaipėdos įgulos kuopininko št. srž. Sauliaus Itčenko 2020 m. balandžio 17 d. pateikta informacija.

128 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. birželio 13 d. raštas Nr. IS-418 „Dėl Šiaulių įgulos“, adresuotas Lietuvos Respublikos generaliniam prokurorui“, *KPA*, ap. 1, b. 84, l. 14.

kėlė į KASP Prisikėlimo apygardos 6-osios rinktinės, vėliau pervadintos į KASP Vyčio apygardos 5-ąją rinktinę, patalpas Pakruojo g. 49, Šiauliuose[129], kuriose veikė iki 2010 m. pabaigos, kai buvo panaikinta[130]. 2013 m. atkurta Karo policijos Šiaulių įgula įsikūrė KOP Aviacijos bazės patalpose, esančiose Lakūnų g. 3, Šiauliuose[131], ten pat 2018 m. gruodžio 17 d. jai buvo skirtas didesnis plotas. Karo policijos Šiaulių įgula administruoja 44 įvairaus dydžio ir paskirties patalpas, užimančias 606,59 m^2[132].

2018 m. rugpjūčio 3 d. įkurtas Karo policijos Mokymo centras (toliau – Mokymo centras) turėjo vieną kabinetą pastato, kur įsikūrusi Karo policijos Kauno įgula, pusrūsyje, adresu P. Kalpoko g. 93, Kaunas. 2020 m. vasario 20 d. tame pačiame pastate Mokymo centras gavo 5 administracinės paskirties patalpas, užimančias 141,08 m^2, reikalingas karių ir pareigūnų mokymui ir kvalifikacijos kėlimui organizuoti ir vykdyti[133].

Didėjant Karo policijos personalo skaičiui ir vykdant vis daugiau funkcijų, institucijai reikėjo daugiau patalpų ir darbo vietų, todėl Karo policijai skirtų patalpų kaita buvo dinamiška.

Institucijos struktūra ir personalo sudėtis

Palyginti su kitų valstybės teisėsaugos institucijų statusu, Karo policijos statusas yra specifinis, nes ši institucija yra sudedamoji Lietuvos kariuomenės dalis, o ne atskira įstaiga. Kariuomenės principinėje struktūroje ji įvardyta kartu su kariuomenės pajėgomis ir nuolatiniais junginiais, daliniais ir jiems prilygintais kariniais vienetais. Lietuvos kariuomenė yra vientisa institucija ir tik ji turi viešojo juridinio asmens statusą. Atskiri kariuomenės struktūriniai vienetai tokio statuso neturi, todėl jiems suteiktos kariuomenės – viešojo juridinio asmens – teisės ir pareigos, reikalingos jų kompetencijai priskirtai veiklai įgyvendinti[134]. 2001 m. balandžio 27 d. Karo policija buvo įregistruota kaip biudžetinės įstaigos padalinys, kurio steigėja yra KAM[135].

Kalbant apie Karo policijos personalo sudėtį, reikėtų pažymėti, kad dar 1998 m. rugsėjo 17 d. krašto apsaugos ministras Česlovas Vytautas Stankevičius, Seime pristatydamas Karo policijos įstatymo projektą ir Seimo narių paklaustas, koks turėtų būti Karo policijos dydis, atsakė, kad Karo policijos karių skaičius turėtų būti 200–300, tai yra maždaug pusės bataliono per visą Lietuvą dydžio[136].

---

129 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. rugsėjo 5 d. įsakymas Nr. V-378 „Dėl ginklų perkėlimo“, *ten pat*, b. 67, l. 3; Lietuvos kariuomenės Karo policijos Šiaulių įgulos viršininko 2005 m. rugsėjo 6 d. įsakymas Nr. ŠV-48 „Dėl ginklų perkėlimo“, *ten pat*, b. 81, l. 59.

130 Dar 2005 m. rugpjūčio 2 d. Karo policijos vadas kreipėsi į KOP Aviacijos bazės vadą, kad Karo policijos Šiaulių įgulai būtų skirtos 3 administracinės paskirties patalpos KOP Aviacijos bazės štabe, esančiame Aerouosto g. 11A, Šiauliuose. Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2005 m. rugpjūčio 2 d. raštas Nr. IS-532 „Dėl patalpų Karo policijos Šiaulių įgulai“, adresuotas KOP Aviacijos bazės vadui, *ten pat*, b. 83, l. 26.

131 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2013 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. V-516 „Dėl Karo policijos Šiaulių įgulos steigimo priemonių plano patvirtinimo“, *ten pat*, b. 272, l. 4–8.

132 Lietuvos kariuomenės vado 2018 m. gruodžio 17 d. įsakymas Nr. T-278 „Dėl patalpų skyrimo Lietuvos kariuomenės Karo policijos Šiaulių įgulai“, *KAM*, e. a.

133 Lietuvos kariuomenės vado 2020 m. vasario 20 d. įsakymas Nr. T-44 „Dėl Lietuvos kariuomenės vado 2012 m. kovo 27 d. įsakymo Nr. V-338 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos Kauno įgulai naudojimui skiriamų patalpų“ pakeitimo“, *KAM*, e. a.

134 *Lietuvos teisinės institucijos*, sud. E. Kūris, Vilnius: VĮ „Registrų centras, 2011, p. 420.

135 Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės išrašas „Biudžetinės įstaigos padalinio (filialo) įregistravimo pažymėjimas“, *ten pat*, b. 44, l. 46.

136 Lietuvos Respublikos Seimo 1998 m. rugsėjo 17 d. Penktojo (231) posėdžio stenograma Nr. 123.

Karo policijos vadų diržas (KP fotoarchyvo nuotrauka)

Karo policijos vadų pasikeitimo ceremonija. Vilnius, 2021. Buvęs Karo policijos vadas plk. ltn. Laimas Baliūnas (kairėje) savo pareigas perduoda naujam Karo policijos vadui plk. ltn. Raimondui Ivanauskui (dešinėje). Viduryje Karo policijos civilių ir kariškių bendradarbiavimo specialistas srž. Vilius Žmuidinavičius (Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Kadangi Karo policija yra karinė institucija, o karinė tarnyba yra atribota nuo civilinės, jos pareigūnų tarnybai buvo nustatytos profesinės karo tarnybos sąlygos[137].

Karo policijai vadovauja vadas, vyresnysis karininkas, kurį įsakymu skiria krašto apsaugos ministras. Pirmasis atkurtos Karo policijos vadas mjr. Dainius Janėnas šias pareigas ėjo nuo 1999 m. balandžio 1 d. iki 2004 m. rugpjūčio 15 d.[138] 2004 m. rugpjūčio 16 d. antruoju Karo policijos vadu buvo paskirtas plk. ltn. Sigitas Butkus, kuris šias pareigas ėjo iki 2006 m. rugsėjo 3 d.[139] 2006 m. rugsėjo 4 d. Karo policijos vadu buvo paskirtas plk. ltn. Ričardas Pocius, šias pareigas ėjęs iki 2012 m. birželio 4 d.[140] 2012 m. birželio 18 d. Karo policijos vadu buvo paskirtas plk. ltn. Gytis Kazokas, kuris šias pareigas ėjo iki 2017 m. liepos 20 d.[141] 2017 m. liepos 21 d. penktuoju atkurtos Karo policijos vadu buvo paskirtas plk. ltn. Laimas Baliūnas, kuris šias pareigas ėjo iki 2021 m. liepos 13 d.[142] Nuo 2021 m. liepos 14 d. Karo policijai vadovauja plk. ltn. Raimondas Ivanauskas[143].

2021 m. liepos 13 d. Vilniuje vyko Karo policijos vadų pasikeitimo ceremonija, kurioje dalyvavo Lietuvos kariuomenės vadas, Lietuvos generalinė prokurorė, Policijos generalinis komisaras,

137 Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymas // *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 98-2713, 3 straipsnis. Naujoje Karo policijos įstatymo redakcijoje nuostatų, kad karinė tarnyba yra atribota nuo civilinės ir kad šios tarnybos pareigūnams nustatytos profesinės karo tarnybos sąlygos, neliko. Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo Nr. VIII-911 pakeitimo įstatymas // *TAR,* 2020. Nr. XIII-3437.

138 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. kovo 31 d. įsakymas Nr. 566-K „Dėl perkėlimo", *KAM,* e. a; Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2004 m. rugpjūčio 10 d. įsakymas Nr. P-528, *ten pat.*

139 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2004 m. rugpjūčio 9 d. įsakymas Nr. P-524 „Dėl plk. ltn. Sigito Butkaus perkėlimo", *ten pat*; Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2006 m. rugpjūčio 25 d. įsakymas Nr. P-840, *ten pat*.

140 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2006 m. rugpjūčio 25 d. įsakymas Nr. P-848, *ten pat*; Lietuvos kariuomenės vado 2006 m. rugpjūčio 30 d. įsakymas Nr. V-1119 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado įsipareigojimų ir darbo dokumentacijos perdavimo komisijos sudarymo", *ten pat*; Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2012 m. birželio 4 d. įsakymas Nr. P-497, *ten pat*.

141 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2012 m. birželio 12 d. įsakymas Nr. PRN-13RN „Dėl plk. ltn. Gyčio Kazoko perkėlimo", *ten pat.*

142 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2017 m. liepos 12 d. įsakymas Nr. P-965 „Dėl mjr. Laimo Baliūno skyrimo ir laikinojo karinio laipsnio suteikimo", *ten pat.* Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2021 m. gegužės 25 d. įsakymas Nr. P-529 „Dėl plk. ltn. Laimo Baliūno skyrimo", *ten pat.*

143 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2021 m. birželio 29 d. įsakymas Nr. P-704 „Dėl plk. ltn. Raimondo Ivanausko perkėlimo", *ten pat.*

arkivyskupas, generalinis inspektorius, pajėgų vadai, Lietuvos kriminalinės policijos biuro, Valstybės sienos apsaugos tarnybos, Vadovybės apsaugos tarnybos, Lietuvos policijos atstovai, Ordinariato, kariuomenės vienetų, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos, Šaulių sąjungos vadai ir atstovai bei buvę Karo policijos vadai. Pareigas perdavęs Karo policijos vadas plk. ltn. Laimas Baliūnas tradiciškai naujam Karo policijos vadui plk. ltn. Raimondui Ivanauskui įteikė pereinamąjį Karo policijos vadų diržą su Karo policijos simbolika ir pareigas vykdžiusių Karo policijos vadų pavardėmis. Juosmens suveržimas diržu Biblijoje yra pasirengimo iškeliauti ir kovos simbolis, simboliškai šis perdavimas demonstruoja pareigas perdavusio karininko pasirengimą iškeliauti ir apleisti postą, o naujam vadui tai yra kovos pradžia[144].

Būtina aptarti Karo policijos personalo sudėtį ir institucijos struktūrą, jų kaitą. Jau buvo minėta, kad 1999 m. vasario 19 d. Karo policijai buvo numatyta 19 personalo etatų[145]. 1999 m. rugpjūčio 9 d. patvirtintame Karo policijos etatų sąraše institucijai numatytas personalo etatų skaičius nepakito, tačiau keitėsi Karo policijos personalo pareigybės.

Atnaujintuose Karo policijos personalo etatų sąrašuose nebeliko raštvedžio, policijos būrio vado ir būrininko etatų. Pagal patvirtintą etatų sąrašą Karo policijos struktūra, personalo sudėtis buvo tokia:

1. Karo policijos štabas, turintis 5 etatus: policijos viršininko, viršininko pavaduotojo, teisininko, policijos viršininko padėjėjo ir personalo vyr. specialisto.

2. Policijos skyrius, turintis 2 etatus: viršininko ir viršininko pavaduotojo.

3. Vilniuje, Kaune ir Rukloje suformuotos keturios policijos pamainos, turinčios 12 etatų: pamainų viršininkų (4 etatai), policininkų (4 etatai) ir policininkų vairuotojų (4 etatai)[146].

Numatyti 5 karininkų, 5 viršilų, po 4 seržantų ir grandinių bei vienas statutinio valstybės tarnautojo etatas[147]. 1999 m. gegužės–spalio mėn. į Karo policiją buvo priimti pirmieji darbuotojai: viršininko pavaduotojas, viršininko padėjėjas, teisininkas ir personalo vyr. specialistas[148]. 1999 m. gegužės 3 d. Karo policijos būrio būrininku buvo paskirtas vyr. srž. Antanas Mažvila ir nuo tų pačių metų rugpjūčio 17 d. jam buvo pavesta eiti Karo policijos viršininko padėjėjo pareigas[149]. 1999 m. birželio 26 d. Karo policijos būrio vadu buvo paskirtas eil. Žilvinas Urbonas[150]. Nuo 1999 m. rugpjūčio 17 d. ltn. Ž. Urbonui (tapus karininku) buvo pavesta eiti Karo policijos teisininko pareigas[151], o nuo tų pačių metų spalio 25 d., vadovaujantis Lietuvos BPK 134 str. 3 p. bei Karo policijos įstatymo 10 str. 5 p., ltn. Ž. Urbonui buvo pavesta Karo policijoje organizuoti

144 Karo policijos viešųjų ryšių vyresn. karininkės kpt. Eglės Stankevičiūtės 2021 m. liepos 14 d. pateikta informacija.

145 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. vasario 19 d. įsakymas Nr. 178 „Dėl 1999 metų krašto apsaugos sistemos etatų sąrašų“, *ten pat*.

146 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. rugpjūčio 9 d. įsakymas Nr. 897 „Dėl 1999-02-19 KAM įsakymo Nr. 178 „Dėl 1999 metų krašto apsaugos sistemos etatų sąrašų“ dalinio pakeitimo“, *ten pat*; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. rugpjūčio 20 d. raštas Nr. 38 „Dėl pervedimo į kitas pareigas“, 1999 m. rugpjūčio 20 d. raštas Nr. 39 „Dėl priėmimo į profesinę tarnybą“, adresuoti Lietuvos kariuomenės vadui, *KPA*, ap. 1, b. 2, l. 7, 8.

147 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. rugpjūčio 9 d. įsakymas Nr. 897 „Dėl 1999-02-19 KAM įsakymo Nr. 178 „Dėl 1999 metų krašto apsaugos sistemos etatų sąrašų“ dalinio pakeitimo“, *KAM,* e. a.

148 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. sausio 10 d. raštas Nr. 11 „Dėl Karo policijos veiklos įgyvendinimo“, adresuotas Gynybos štabo Operacijų ir planavimo skyriui, *KPA*, ap. 1 b. 7, l. 2. Lietuvos kariuomenės Karo policija mini 100-ąsias įkūrimo metines. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 31 d.]. <https://www.vdkaromuziejus.lt/lietuvos-kariuomenes-karo-policija-mini-100-asias-ikurimo-metines/#>.

149 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. rugpjūčio 10 d. raštas Nr. 34 „Dėl etatinių darbuotojų pervedimo į kitas pareigas“, adresuotas Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministrui, *ten pat*, b. 2, l. 6.

150 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. birželio 25 d. įsakymas Nr. 1298-K „Dėl priėmimo į karo tarnybą“, *KAM*, e. a.

151 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. rugpjūčio 10 d. raštas Nr. 34 „Dėl etatinių darbuotojų pervedimo į kitas pareigas“, adresuotas krašto apsaugos ministrui, *KPA*, ap. 1, b. 2, l. 6.

Karo policijos Kauno apygardos viršininkas kpt. Romualdas Balceris
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

ir vykdyti kvotą[152]. 1999 m. viduryje Karo policijos viršininko pavaduotoju buvo paskirtas kpt. Nerijus Šileika[153].

1999 m. gruodžio 22 d. krašto apsaugos ministro įsakymu buvo patvirtintas Karo policijos Kauno apygardos viršininko etatas[154], o 2000 m. sausio 13 d. Lietuvos kariuomenės vado įsakymu nuo tų pačių metų sausio 20 d. Karo policijos Kauno apygardos viršininku buvo paskirtas kpt. Romualdas Balceris[155].

Pažymėtina, kad Karo policijos 2000 m. etatų sąraše nebuvo numatytos kvotėjo pareigybės[156], todėl 2000 m. balandžio 19 d. krašto apsaugos ministro įsakymu Nr. 394 Karo policijai papildomai buvo skirti kvotėjo ir vyresn. kvotėjo etatai[157]. 2000 m. birželio 21 d. iš viso institucijos etatų sąraše buvo numatyti 22 etatai. Karo policijos struktūra buvo tokia: štabas (11 etatų), policijos skyrius (3 etatai) ir keturios policijos pamainos (8 etatai)[158]. Tų pačių metų liepos 4 d. duomenimis, buvo užimtas 21 etatas, iš kurių buvo 20 profesinės karo tarnybos karių ir 1 civilis tarnautojas[159].

2000 m. spalio 4 d. Karo policijai numatyti 8 papildomi etatai (iš viso 30 etatų). Naujuose Karo policijos personalo etatų sąrašuose buvo numatyti Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko, Karo policijos Kauno įgulos viršininko ir jo pavaduotojo, taip pat Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko ir jo pavaduotojo etatai[160]. Nustatyta tokia Karo policijos struktūra ir personalo sudėtis:

1. Karo policijos štabas, turintis 9 etatus: Karo policijos vado, štabo viršininko, vado padėjėjo, teisininko, Kvotos skyriaus viršininko, kvotėjo, vyresn. specialisto, personalo vyr. specialisto, G-3 skyriaus viršininko ir G-4 skyriaus viršininko pavaduotojo[161].

---

152 Lietuvos kariuomenės Karo policijos viršininko 1999 m. spalio 25 d. įsakymas Nr. 5 „Dėl kvotą atlikti paskirto pareigūno“, *ten pat*, b. 1, l. 5.

153 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. gruodžio 21 d. raštas Nr. 445 „Dėl kadrų apskaitos“, adresuotas KAM Personalo ir socialinės apsaugos departamento direktoriui, *ten pat*, b. 2, l. 29.

154 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. gruodžio 22 d. įsakymas Nr. 1472 „Dėl 2000 metų Karo policijos etatų sąrašo“, *KAM,* e. a.
Karinė apygarda – teritorinis karinių vienetų, karinių mokymo įstaigų ir įvairių vietinių karinių įstaigų junginys. Šalies teritorijos skirstymas į karines apygardas praktikuojamas daugelyje valstybių ir turi tikslą – užtikrinti šalies ir ginkluotųjų pajėgų rengimo karo atvejui priemonių vykdymą, tikslingai organizuoti kariuomenės ir štabų rengimą. *Enciklopedinis karybos žodynas*, sud. P. A. Čiočys, J. Janukevičius, E. Jasiulionis *et alii*, Vilnius, 2008, p. 237.

155 Lietuvos kariuomenės vado 2000 m. sausio 13 d. įsakymas Nr. 90-K „Dėl perkėlimo“, *ten pat*.

156 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. balandžio 7 d. raštas Nr. 114 „Dėl priėmimo į profesinę karo tarnybą“, adresuotas krašto apsaugos ministrui, *KPA*, ap. 1, b. 5, l. 16.

157 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. balandžio 19 d. raštas Nr. 137 „Dėl patalpų skyrimo“, adresuotas KAM sekretoriui, *ten pat*, b. 5, l. 17.

158 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2000 m. birželio 21 d. įsakymas Nr. 702 „Dėl Karo policijos etatų sąrašo“, *KAM*, e. a.

159 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. liepos 4 d. raštas Nr. 21NT „Dėl Karo policijos personalo“, adresuotas KAM generaliniam inspektoriui (išslaptinta), *KPA*, inv. Nr. 31, l. 1.

160 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2000 m. spalio 4 d. įsakymas Nr. 1159 „Dėl Karo policijos etatų sąrašo“, *KAM*, e. a.

161 2000–2001 m. taikyti struktūriniai padalinio pavadinimai pagal vykdomas funkcijas, turėję „G“ skyrių pavadinimus. Nuo 2002 m. „G“ skyrių pavadinimai pakeisti į „S“ skyrių pavadinimus. Paprastai Jungtiniame ar Gynybos štabe skyriai įvardijami „J“ raidės pavadinimais, pajėgose – „G“, o batalionuose – „S“. Pradžioje Karo policijos štabe buvo „G“ skyriai, kurie vėliau pervadinti į „S“ skyrius. Pavyzdžiui, G-1 arba S1 skyrius – personalo ir administravimo skyrius, G-2 arba S2 – informacijos apsaugos skyrius, G-3 arba S3 – planavimo ir operacijų skyrius, G-4 arba S4 – aprūpinimo skyrius, G-5 arba S5 – viešųjų ryšių skyrius. Buvusio Karo policijos vyr. puskarininkio srž. mjr. Arūno Daublio 2020 m. balandžio 17 d. pateikta informacija.

Lietuvos kariuomenės Karo policijos kariai kartu su JAV kariuomenės kariais, Vilnius, 1999 m.
Iš kairės priklaupę: eil. Dalius Čekanavičius, eil. Virgilijus Račyla, eil. Leonardas Jakubėnas (Leonard Jakubėnas), eil. Robertas Janulaitis, iš kairės stovi: ltn. Žilvinas Urbonas, eil. Ričardas Mažulis, JAV kariuomenės puskarininkis, vyr. srž. Antanas Mažvila, JAV kariuomenės karininkas, mjr. Dainius Janėnas, kpt. Nerijus Šileika.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

1-asis Karo policijos patrulis. Kaunas, 2000 m. Pirmoje eilėje iš kairės: eil. Arūnas Venckus, eil. Tomas Bereiša, vyr. srž. Antanas Mažvila, kpt. Rolandas Jasiukaitis, ltn. Žilvinas Urbonas, eil. Gerardas Buzas, kpt. Romualdas Balceris, vyr. ltn. Gytautas Jundzila.
Antroje eilėje iš kairės: eil. Arūnas Buividis, mjr. Dainius Janėnas
(Jono Gvildžio nuotrauka)

Karo policijos Vilniaus įgulos viršininkas
kpt. Gytautas Jundzila
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininkas
kpt. Saulius Gurauskas
(Sauliaus Gurausko asmeninio fotoarchyvo nuotrauka)

2. Karo policijos Vilniaus įgula, turinti 7 etatus: įgulos viršininko, vyr. policininkų (3 etatai) ir policininkų (3 etatai).

3. Karo policijos Kauno įgula, turinti 11 etatų: įgulos viršininko, jo pavaduotojo, kvotėjo, vyr. policininkų (4 etatai) ir policininkų (4 etatai).

4. Karo policijos Klaipėdos įgula, turinti 2 etatus: įgulos viršininko ir jo pavaduotojo[162].

Buvo numatyta 12 karininkų, 11 puskarininkių, 8 seržantų ir vienas statutinio valstybės tarnautojo etatas[163]. Taigi, 2000 m. spalio 4 d. patvirtinus naują Karo policijos etatų sąrašą, pradėtos formuoti Karo policijos Vilniaus ir Kauno įgulos[164]. Pažymėtina, kad nors šiame etatų sąraše buvo patvirtinti ir Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko bei jo pavaduotojo etatai, bet šios įgulos kūrimo darbai pradėti vėliau, palyginti su Karo policijos Vilniaus ir Kauno įgulų formavimo darbais. 2000 m. lapkričio 3 d. buvo paskirti Karo policijos Vilniaus ir Kauno įgulų viršininkai[165].

---

162 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2000 m. spalio 4 d. įsakymas Nr. 1159 „Dėl Karo policijos etatų sąrašo“, *KAM*, e. a.

163 *Ten pat.*

164 Lietuvos kariuomenės vado 2000 m. sausio 13 d. įsakymas Nr. 90-K „Dėl perkėlimo“, *KAM*, e. a; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. spalio 23 d. raštas Nr. 579 „Dėl patalpų Kaune“, adresuotas KAM Resursų ir programų departamento Nekilnojamojo turto valdybos skyriui, *KPA*, ap. 1, b. 5, l. 579.
Pažymėtina, kad iki 2004 m. spalio 4 d. Karo policijos Kauno įgula turėjo kitą pavadinimą – Karo policijos Kauno apygarda. Vėliau Karo policijos Kauno apygardos pavadinimas pakeistas į įgulos pavadinimą.

165 **Įdomus faktas:** *1999 m. gruodžio 22 d.* krašto apsaugos ministro įsakymu patvirtintas Karo policijos Kauno apygardos viršininko etatas. *2000 m. sausio 13 d.* Lietuvos kariuomenės vado įsakymu nuo tų pačių metų *sausio 20 d.* skiriamas Karo policijos Kauno apygardos viršininkas. *2000 m. spalio 4 d.* krašto apsaugos ministro įsakymu patvirtinti Karo policijos Kauno, Vilniaus ir Klaipėdos įgulų viršininkų etatai. Tų pačių metų *lapkričio 3 d.* Lietuvos kariuomenės vado įsakymu skiriami Karo policijos Kauno ir Vilniaus įgulų viršininkai, o 2001 m. birželio 11 d. ir Klaipėdos įgulos viršininkas. Monografijos autoriaus nuomone, Karo policijos Kauno įgulos atsiradimo data reikėtų laikyti **1999 m. gruodžio 22 d.,** kai krašto apsaugos ministro įsakymu buvo patvirtintas Karo policijos Kauno apygardos viršininko etatas, o Karo policijos Vilniaus ir Klaipėdos įgulų atsiradimo datomis reikėtų laikyti **2000 m. spalio 4 d**., kai krašto apsaugos ministro įsakymu buvo patvirtinti Karo policijos Vilniaus ir Klaipėdos įgulų viršininkų etatai. Karo policijos Kauno, Vilniaus ir Klaipėdos įgulų įkūrimo pradžią reikėtų sieti su krašto apsaugos ministro įsakymų, kuriais patvirtinami Karo policijos personalo etatai, priėmimo datomis, o ne Lietuvos kariuomenės vado įsakymų, kuriais skiriami Karo policijos karininkai į numatytas pareigas, priėmimo datomis. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. gruodžio 22 d. įsakymas Nr. 1472 „Dėl 2000 metų Karo policijos etatų sąrašo“, *KAM*, e. a; Lietuvos kariuomenės vado 2000 m. sausio 13 d. įsakymas Nr. 90-K „Dėl perkėlimo“, *ten pat*; Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2000 m. spalio 4 d. įsakymas Nr. 1159 „Dėl Karo policijos etatų sąrašo“, *ten pat*; Lietuvos kariuomenės vado 2000 m. lapkričio 3 d. įsakymas Nr. 659-K „Dėl perkėlimo“, *ten pat*; Lietuvos kariuomenės vado 2001 m. birželio 11 d. įsakymas Nr. 651-K „Dėl perkėlimo“, *ten pat.*

Karo policijos Vilniaus įgulos viršininku buvo paskirtas kpt. Gytautas Jundzila, prieš tai ėjęs Karo policijos štabo viršininko pareigas, o Karo policijos Kauno įgulos viršininku – kpt. Romualdas Balceris, prieš tai ėjęs Karo policijos Kauno apygardos viršininko pareigas[166].

2001 m. birželio 11 d. kpt. Saulius Gurauskas buvo paskirtas Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininku[167].

2001 m. sausio 1 d. duomenimis, Karo policijoje tarnavo 7 karininkai, 6 seržantai, 10 grandinių, eilinių ir vienas civilis tarnautojas[168]. 2001 m. kovo 14 d. krašto apsaugos ministro patvirtintame Karo policijos etatų sąraše buvo numatyti 42 etatai[169], nors tų pačių metų planuojamoje Karo policijos struktūroje užduotims atlikti buvo reikalingi 67 etatai[170]. Nustatyta tokia Karo policijos struktūra ir personalo sudėtis:

1. Karo policijos štabas, turintis 12 etatų: Karo policijos vado, štabo viršininko, vado padėjėjo, teisininko, Kvotos skyriaus viršininko, kvotėjo ir vyresn. specialisto, G-1 skyriaus vyr. specialisto ir specialisto, G-3 skyriaus viršininko ir specialisto, G-4 skyriaus viršininko pavaduotojo ir transporto dispečerio.

2. Karo policijos Vilniaus įgula, turinti 12 etatų: įgulos viršininko ir jo pavaduotojo, vyr. policininkų (4 etatai) ir policininkų (6 etatai).

3. Karo policijos Kauno įgula, turinti 15 etatų: įgulos viršininko ir jo pavaduotojo, kvotėjo, vyr. policininkų (4 etatai) ir policininkų (8 etatai).

4. Karo policijos Klaipėdos įgula, turinti 2 etatus: įgulos viršininko ir kvotėjo[171].

Taigi, 1999–2001 m. laikotarpiu sparčiai kito Karo policijos personalo etatų sąrašai ir buvo kuriamos naujos pareigybės (žr. priedą Nr. 7).

Nors Karo policija ir buvo kariuomenės dalis, sudaryta iš Karo policijos štabo, Karo policijos Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos įgulų, bet iki 2001 m. pabaigos įgulos nebuvo suskirstytos į būrius ir grandis, nebuvo būrio vadų, kuopininkų, būrininkų ir grandžių vadų (nors kai kurios iš šių pareigybių ir buvo numatytos)[172]. Pažymėtina, kad įgulos turėjo Karo policijos skyrius.

Nuo 2001 m. spalio 15 d. Karo policijos etatų sąrašas išsiplėtė, kai KAM ir Gynybos štabo (toliau – GŠ) apsaugos vykdymas buvo perduotas Karo policijai. Prieš tai KAM ir GŠ apsaugą vykdė GŠB kariai. Iš GŠB buvo perimti ir papildomi etatai kartu su profesinės karo tarnybos kariais[173] ir pradėtas Karo policijos objektų apsaugos kuopos komplektavimas[174]. GŠB profesinės karo tarnybos kariai vykdė KAM ir GŠ budėtojų, taip pat pamainos viršininkų funkcijas[175],

166 Lietuvos kariuomenės vado 2000 m. lapkričio 3 d. įsakymas Nr. 659-K „Dėl perkėlimo“, *ten pat*.

167 Lietuvos kariuomenės vado 2001 m. birželio 11 d. įsakymas Nr. 651-K „Dėl perkėlimo“, *ten pat.*

168 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. gruodžio 28 d. raštas Nr. 744 „Dėl informacijos pateikimo“, adresuotas GŠ J-3 skyriui, *KPA*, ap. 1, b. 5, l. 65.

169 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2000 m. kovo 14 d. įsakymas Nr. 329 „Dėl Karo policijos etatų sąrašo“, *KAM*, e. a.

170 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. lapkričio 11 d. raštas Nr. 76 „Dėl tarpininkavimo“, *KPA*, ap. 1, b. 2, l. 17.

171 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2001 m. kovo 14 d. įsakymas Nr. 329 „Dėl Karo policijos etatų sąrašo“, *KAM,* e. a.

172 Palyginimui galima pateikti 1919 m. kovo 15 d. įkurtos Karo lauko milicijos kuopos pavyzdį, kai Karo policijos tarnybai iš Kauno m. ir aps. komendantūros priskirta 60 karių (Kauno m. ir aps. komendantūros 1919 m. balandžio 25 d. įsakymas Nr. 107/2, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 206, l. 367, 368). Karo policijos mokykla buvo atskirosios pėstininkų sudėties ir ją sudarė dvi dalys: mokomoji ir karo policininkų. V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.,* Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 423.

173 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2001 m. rugsėjo 17 d. įsakymas Nr. 1262 „Dėl Karo policijos būrio, vykdančio KAM ir GŠ apsaugą“, *KAM*, e. a.

174 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2002 m. rugpjūčio 22 d. įsakymas Nr. 1318 „Dėl Karo policijos plėtros bei AOTD ir jam priskirtų objektų apsaugos“, *ten pat.*

175 Gynybos štabo bataliono Apsaugos tarnybos etatai (886–925 etatų sąrašo eilutės). Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2001 m. rugsėjo 17 d. įsakymas Nr. 1262 „Dėl Karo policijos būrio, vykdančio KAM ir GŠ apsaugą“, *ten pat.*

o GŠB nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos kariai – budėtojų padėjėjų funkcijas. Perdavus Karo policijai KAM ir GŠ objektų apsaugos funkciją ir iš GŠB perėmus profesinės karo tarnybos karius, kilo poreikis rasti karių, kurie užimtų trūkstamus budėtojų padėjėjų etatus.

2002 m. sausio 21 d. duomenis, Karo policiją sudarė Karo policijos štabas su 17 etatinių darbuotojų, Karo policijos Vilniaus įgula su 38 etatiniais darbuotojais, Karo policijos Kauno įgula su 11 etatinių darbuotojų ir Karo policijos Klaipėdos įgula su vienu etatiniu darbuotoju – iš viso 67 etatiniai darbuotojai[176]. Tų pačių metų vasario 4 d. Karo policijoje buvo pradėti rengti planai, kaip turėtų būti formuojamas Karo policijos batalionas. Numatyta, kad šį batalioną turėtų sudaryti apie 400 karių ir kiekvienais metais į Karo policiją planuota priimti po 40 karių[177]. Numatyta, kad nuo 2005 m. turi būti įkurta Karo policijos Panevėžio įgula su įgulos viršininku, S1 specialistu, vyr. policininku ir keturiais policininkais[178]. Nuo 2003 m. sausio 1 d. buvo patvirtinta Karo policijos bataliono struktūra, jo plėtrai iki 2008 m. numatyti 153 finansuojami etatai[179].

2002 m. birželio 3 d. Lietuvos kariuomenės vadas patvirtino Karo policijos bataliono struktūrą. Buvo numatyta tokia Karo policijos bataliono plėtra: 2002 m. – 93 etatai, 2003 m. – 94 etatai, 2004 m. – 96 etatai, 2005 m. – 99 etatai, 2006 m. – 139 etatai, 2007 m. – 199 etatai, 2008 m. – 259 etatai, 2009 m. – 320 etatų, 2010 m. – 380 etatų, 2011 m. – 430 etatų, 2012 m. – 471 etatas. Numatyta, kad Karo policijos štabas turi kontroliuoti ir organizuoti darbą ir vadovauti Karo policijos batalionui, Karo policijos štabo aprūpinimo kuopa – aprūpinti Karo policijos batalioną, ruošti karo policininkus darbui Karo policijos batalione, Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio kuopos – dalyvauti Karo policijos bataliono veikloje vykdant uždavinius ir funkcijas[180].

2002 m. gegužės 23 d. buvo patvirtinti Karo policijos štabo darbuotojų pareiginiai nuostatai. Šiais nuostatais buvo apibrėžta tokia Karo policijos štabo struktūra ir personalo sudėtis: 1) vadas; 2) štabo viršininkas; 3) teisininkas; 4) S1 skyriaus viršininkas, personalo vyr. specialistas ir specialistas; raštvedybos vyresn. specialistas; 5) S2/S3 skyriaus viršininkas, planavimo vyr. specialistas, palydos specialistas ir informacijos apsaugos vyr. specialistas; 6) S4 skyriaus viršininkas, medžiaginio aprūpinimo specialistas ir transporto specialistas; 7) ginkluotės specialistas; 8) komendantas; 9) S5 skyriaus vyresn. specialistas; 10) kvotos skyriaus viršininkas, kvotėjas ir vyresn. specialistas. Kvotėjas ir kvotos skyriaus vyresn. specialistas turėjo būti tiesiogiai pavaldūs Kvotos skyriaus viršininkui, o funkciniu požiūriu – Karo policijos įgulos viršininkui[181]. 2002 m. birželio 24 d. buvo patvirtinti Karo policijos štabo S4 skyriaus sandėlininko (civ. tarnautojas) ir biudžeto vyr. specialisto (civ. tarnautojas) pareiginiai nuostatai[182].

2002 m. birželio 10 d. buvo patvirtinti Karo policijos Vilniaus įgulos darbuotojų pareiginiai nuostatai. Šiais nuostatais buvo apibrėžta tokia Karo policijos Vilniaus įgulos struktūra ir personalo sudėtis: 1) viršininkas; 2) viršininko pavaduotojas; 3) S1 specialistas; 4) Karo policijos būrio vadas; 5) Karo policijos būrio skyrių vadai (3 etatai), vyresn. policininkai (5 etatai) ir policininkai

176 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. sausio 21 d. įsakymas Nr. 18 „Dėl karinės tarnybos organizavimo Karo policijoje 2002 metais“, *KPA*, ap. 1, b. 14, l. 48, 49.

177 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. vasario 4 d. raštas Nr. 93 „Dėl Karo policijos plėtros plano 2003–2005 metams“, adresuotas Kariuomenės struktūrų ir veiklos planavimo skyriui, *KPA*, ap. 1, b. 27, l. 1.

178 *Ten pat*, l. 3.

179 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2002 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. 1768 „Dėl Karo policijos bataliono struktūros“, *KAM*, e. a.

180 Lietuvos kariuomenės vado 2002 m. birželio 3 d. įsakymas Nr. 479 „Dėl Karo policijos bataliono struktūros patvirtinimo“, *ten pat*.

181 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. gegužės 23 d. įsakymas Nr. 105 „Dėl pareigybinių nuostatų tvirtinimo“, *KPA*, ap. 1, b. 15, l. 17–74.

182 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. birželio 24 d. įsakymas Nr. 130 „Dėl Karo policijos pareigybių nuostatų tvirtinimo“, *ten pat*, b. 15, l. 138–143.

(10 etatų); 6) Objektų apsaugos būrio vadas, elektroninių apsaugos sistemų specialistas, skyrių (5 etatai) ir grandžių (6 etatai) vadai bei specialistai (14 etatų). Iš viso Karo policijos Vilniaus įgulą sudarė 49 kariai[183]. 2002 m. liepos 25 d. buvo patvirtinti Karo policijos Kauno įgulos darbuotojų pareiginiai nuostatai. Šiais nuostatais buvo apibrėžta tokia Karo policijos Kauno įgulos struktūra ir personalo sudėtis: 1) viršininkas; 2) viršininko pavaduotojas; 3) Karo policijos būrio skyriaus vadas, vyresn. policininkai ir policininkai; 4) areštinės budėtojai[184]. 2002 m. liepos 26 d. buvo patvirtinti Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko pareiginiai nuostatai[185]. 2002 m. rugsėjo 5 d. duomenimis, Karo policijos užduotims vykdyti iš viso buvo reikalingi 176 etatai, bet finansavimas buvo skirtas 93 etatams, iš kurių 90 jau buvo užimti[186].

Pažymėtina, kad 2003 m. sausio 1 d. Karo policija išsiplėtė perėmusi AOTD ir jam priskirtų objektų apsaugą, kartu perimdama ir šios tarnybos karius bei etatus[187]. 2003 m. Karo policijos etatų skaičius padidėjo iki 131[188]. Karo policijos Vilniaus įguloje buvo suformuotas Karo policijos būrys ir du objektų apsaugos būriai[189], iš kurių vienas vykdė KAM ir GŠ apsaugą, o kitas – AOTD objektų apsaugą.

2003 m. spalio 29 d. patvirtintuose Karo policijos pareiginiuose nuostatuose, palyginti su ankstesniais metais, buvo padaryta tam tikrų pakeitimų. Pavyzdžiui, Karo policijos štabo pareigybių sąraše neliko raštvedybos vyresn. specialisto pareigybės, S2/S3 skyriaus planavimo vyr. specialisto pareigybė pakeista į S2/S3 skyriaus planavimo specialisto, S2/S3 skyriaus palydos specialisto – į S2/S3 skyriaus operacijų specialisto, S2/S3 skyriaus informacijos apsaugos vyr. specialisto – į S2/S3 skyriaus informacijos apsaugos specialisto pareigybę. Atsirado nauja S2/S3 skyriaus mokymo poskyrio viršininko pareigybė. S4 skyriaus medžiaginio aprūpinimo specialisto pareigybė buvo pakeista į S4 skyriaus aprūpinimo specialisto pareigybę. Nebeliko komendanto pareigybės. S5 skyriaus vyresn. specialisto pareigybė buvo pakeista į S5 skyriaus CIMIC[190] specialisto pareigybę. Kvotos skyrius buvo pervadintas į Ikiteisminio tyrimo skyrių, papildomai sukurtos Ikiteisminio tyrimo skyriaus vyr. tyrėjo, vyresn. tyrėjo pareigybės, panaikinta Ikiteisminio tyrimo skyriaus vyresn. specialisto pareigybė[191].

2003 m. spalio 29 d. Karo policijos Vilniaus įguloje S1 specialisto pareigybė buvo pakeista į Vilniaus įgulos raštvedžio pareigybę, taip pat atsirado Karo policijos Vilniaus įgulos būrio būrininko ir vyr. policininko pareigybės. Neliko Karo policijos būrio vado ir skyriaus vadų pareigybių. Panašūs pokyčiai padaryti ir Objektų apsaugos būryje, kuriame neliko Objektų apsaugos būrio vado, taip pat skyriaus ir grandies vadų pareigybių, bet buvo sukurta būrininko pareigybė.

183 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. birželio 10 d. įsakymas Nr. 119 „Dėl Karo policijos pareigybinių nuostatų tvirtinimo“, *ten pat*, b. 15, l. 88–124.

184 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. liepos 25 d. įsakymas Nr. 142 „Dėl Karo policijos pareigybių nuostatų tvirtinimo“, *ten pat*, b. 15, l. 156–178.

185 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. liepos 26 d. įsakymas Nr. 143 „Dėl Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko pareigybės nuostatų tvirtinimo“, *ten pat*. 1, b. 15, l. 179–182.

186 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. rugsėjo 5 d. raštas Nr. 638 „Dėl Karo policijos etatų ir jų užpildymo“, adresuotas krašto apsaugos ministrui, *ten pat*, b. 27, l. 12, 13.

187 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2002 m. rugpjūčio 22 d. įsakymas Nr. 1318 „Dėl Karo policijos plėtros bei AOTD ir jam priskirtų objektų apsaugos“, *KAM*, e. a.

188 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. rugsėjo 5 d. raštas Nr. 638 „Dėl Karo policijos etatų ir jų užpildymo“, adresuotas krašto apsaugos ministrui, *KPA*, ap. 1, b. 27, l. 1.

189 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2003 m. rugsėjo 4 d. įsakymas Nr. VV-91 „Dėl rikiuotės pratybų“, *ten pat*, b. 35, l. 112.

190 CIMIC (*angl.* Civil–military co-operation) – civilių ir kariuomenės bendradarbiavimas.

191 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2003 m. spalio 29 d. įsakymas Nr. V-280 „Dėl Karo policijos pareiginių nuostatų tvirtinimo“, *ten pat*, b. 32, l. 1.

Karo policijos kurjeriai.
Iš kairės:
vyr. srž. Donatas Stefanovičius,
št. srž. Aleksandras Komarovas (Aleksandr Komarov),
vyr. srž. Andrius Verkauskas,
vyr. srž. Ernestas Malinovskis (Ernest Malinovskij),
Vilnius, 2020 m.
(Andriaus Verkausko asmeninio fotoarchyvo nuotrauka)

Objektų apsaugos būrio kariai buvo skiriami į vyr. specialistų, vyresn. specialistų ir specialistų pareigas. Sukurta nauja pareigybė – Vilniaus įgulos objektų apsaugos būrio specialisto – kinologo pareigybė[192]. Karo policijos Kauno įguloje karių pareigybiniai pokyčiai buvo panašūs į Karo policijos Vilniaus įguloje vykusius personalo pareigybių pokyčius, o Karo policijos Klaipėdos įguloje atsirado Karo policijos būrio vyresn. policininko pareigybė. Įsteigus Karo policijos Šiaulių įgulą (anksčiau planuota įsteigti Karo policijos Panevėžio įgulą), be įgulos viršininko pareigybės, numatyta ir Karo policijos būrio policininko pareigybė[193].

2004 m. kovo 17 d. krašto apsaugos ministro įsakymu nurodyta iki tų pačių metų balandžio 1 d. Karo policijoje įsteigti Kurjerių skyrių su 7 profesinės karo tarnybos karių etatais. Toks skubotumas buvo dėl to, kad Lietuva jau 2004 m. kovo 29 d. įstojo į NATO. Kurjeriai turėjo dirbti su NATO paslaptį sudarančiais dokumentais[194]. Patvirtinti Karo policijos Kurjerių skyriaus viršininko, vyresn. policininko ir policininko pareiginiai nuostatai[195].

Atsižvelgiant į tai, kad Šiaulių mieste įvyko tam tikrų incidentų tarp NATO karių ir vietos gyventojų, 2004 m. I ketvirtį buvo priimtas sprendimas įkurti Karo policijos Šiaulių įgulą, tačiau nuspręsta šios įgulos kūrimą atidėti neribotam laikui[196]. Vis dėlto 2005 m. sausio 11 d. buvo įkurta Karo policijos Šiaulių įgula[197], o tų pačių metų sausio 17 d. kpt. Arvydas Sadlauskas iš Vilniaus įgulos viršininko pareigų buvo perkeltas į Šiaulių įgulos viršininko pareigas[198]. Karo policijos Šiaulių įgulos personalo komplektavimas prasidėjo nuo 2 karininkų (įgulos viršininko ir būrio vado) ir 3 puskarininkių[199].

192 *Ten pat*, l. 2.

193 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2003 m. spalio 29 d. įsakymas Nr. V-280 „Dėl Karo policijos pareiginių nuostatų tvirtinimo“, *KPA*, ap. 1, b. 32, l. 2.

194 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2004 m. kovo 17 d. įsakymas Nr. V-249 „Dėl Kurjerių skyriaus įsteigimo Karo policijoje“, *KAM*, e. a.

195 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2004 m. rugpjūčio 13 d. įsakymas Nr. V-296 „Dėl Karo policijos pareiginių nuostatų tvirtinimo“, *KPA*, ap. 1, b. 48, l. 61.

196 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2004 m. lapkričio 11 d. raštas Nr. 854 „Dėl Karo policijos Šiaulių įgulos steigimo tikslingumo“, adresuotas GŠ, *ten pat*, b. 62, l. 73.

197 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2006 m. sausio 11 d. įsakymas Nr. V-25 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos struktūros tvirtinimo“, *KAM*, e. a.

198 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2005 m. sausio 17 d. raštas Nr. IS-59 „Dėl perkėlimo į pareigas“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *KPA*, ap. 1, b. 83, l. 9.

199 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Šiaulių įgulos viršininko 2005 m. balandžio 18–gruodžio 29 d. įsakymų veiklos klausimais registras, *ten pat*, b. 32, l. 1–13.

Kasmet Karo policijai teko vykdyti vis daugiau užduočių, susijusių su objektų apsauga, patruliavimu, palydų bei paieškų organizavimu ir vykdymu, dėl to karo policininkai dirbdavo viršvalandžius, tai yra 256 val. per mėnesį, kai leistinas jų skaičius buvo 192 val. per mėnesį, todėl 2005 m. balandžio 12 d. Karo policijos vadas, atsižvelgdamas į susiklosčiusią padėtį, Lietuvos kariuomenės vadui teikė siūlymą pritarti vienam iš sprendimų:

1. Atsisakyti KAM ir GŠ apsaugos.
2. Atsisakyti AOTD objektų apsaugos.
3. Skirti Karo policijai 20 finansuojamų etatų[200].

KAM ir GŠ, taip pat AOTD objektų apsaugos nebuvo atsisakyta. Pažymėtina, kad atsižvelgiant į KAS poreikius ir kilusius naujus uždavinius bei įsipareigojimus NATO, kiekvienais metais Karo policijos struktūra buvo koreguojama. 2006 m. Karo policijoje buvo numatyti 366 pareiginiai etatai. Nuspręsta, kad būtent tokio dydžio pajėgos yra reikalingos norint užtikrinti tinkamą Karo policijos įstatymu bei kitais teisės aktais numatytų funkcijų, užduočių ir įsipareigojimų NATO vykdymą. 2006 m., atsižvelgiant į kariniams vienetams skirtus ribinius personalo skaičius, Karo policijai buvo leista užimti 166 pareiginius etatus[201].

2006 m. kovo mėn. buvo sukurta Karo policijos vyr. puskarininkio pareigybė, kurią užėmė j. psk. Antanas Mažvila, tapdamas pirmuoju Karo policijos vyr. puskarininkiu[202]. Tų pačių metų balandžio 3 d. buvo patvirtinti Karo policijos vyr. puskarininkio pareiginiai nuostatai, kuriuose nustatyta, kad Karo policijos vyr. puskarininkis yra visų Karo policijos tikrosios karo tarnybos karių, nuo eilinio iki vyr. puskarininkio imtinai, netiesioginis viršininkas, konsultuojantis Karo policijos karius jų tarnybos, karjeros ir asmeniniais klausimais, vykdantis kitas jam pavestas funkcijas[203]. 2006 m. buvo sukurta Karo policijos Vilniaus įgulos kuopininko pareigybė, o pirmuoju kuopininku tapo vrš. Arūnas Daublys[204].

2008 m. gegužės 22 d. Karo policijai buvo leista užimti 260 etatų. Tais metais Karo policiją sudarė: 1) Valdymo grupė (5 etatai); 2) Štabas (26 etatai); 3) Prevencijos ir ikiteisminio tyrimo valdyba (11 etatų); 4) Operacijų valdymo skyrius (9 etatai); 5) Vilniaus įgula (91 etatas); 6) Kauno įgula (71 etatas); 7) Klaipėdos įgula (33 etatai); 8) Šiaulių įgula (14 etatų)[205]. Tų pačių metų gegužės 30 d. buvo įkurta Prevencijos ir ikiteisminio tyrimo valdyba[206].

2010 m. pabaigoje, patvirtinus naują Karo policijos struktūrą, neliko Karo policijos Šiaulių įgulos – ji buvo panaikinta, bet 2013 m. birželio 5 d. ji vėl buvo atkurta[207]. Karo policijos Šiaulių įgulos steigimo priemonių planas buvo patvirtintas 2013 m. rugpjūčio 2 d., buvo numatyta, kad nuo rugpjūčio 5 d. iki rugsėjo 30 d. turi būti sprendžiami Karo policijos Šiaulių įgulos steigimo

200 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2005 m. balandžio 12 d. raštas Nr. IS-251 „Dėl Karo policijos užduočių vykdymo“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat*, b. 83, l. 21, 22.

201 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. gruodžio 12 d. raštas Nr. IS-893 „Dėl Karo policijos personalo plėtros“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui ir Logistikos valdybos vadui, *ten pat*, b. 104, l. 56.

202 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2005 m. lapkričio 28 d. raštas Nr. IS-868 „Dėl vyriausiojo puskarininkio pareigybės“, adresuotas GŠ J-1 skyriui , *ten pat*, b. 83, l. 87.

203 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2006 m. balandžio 3 d. įsakymas Nr. V-108 „Dėl Karo policijos vyriausiojo puskarininkio ir kuopininko pareiginių nuostatų tvirtinimo“, *ten pat*, b. 87, l. 4–6.

204 *Ten pat*, l. 7–9.

205 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2008 m. gegužės 22 d. įsakymas Nr. V-462 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos pareigybių, tarp jų ir pareigybių, kurias užimantiems asmenims reikia leidimų dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija ir asmens patikimumo pažymėjimų (NATO, ES), sąrašo ir instrukcijos patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

206 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. gegužės 30 d. įsakymas Nr. V-206 „Dėl Karo policijos Prevencijos ir ikiteisminio tyrimo valdybos nuostatų tvirtinimo“, *KPA*, ap. 1, b. 135, l. 151.

207 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2013 m. birželio 5 d. įsakymas Nr. V-489 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos struktūros tvirtinimo“, *KAM*, e. a.

Karo policijos kolektyvas. Vilnius, Tauro kalnas, 2009 m. (KP fotoarchyvo nuotrauka)

organizaciniai klausimai. Galima teigti, kad nuo 2013 m. rugpjūčio 5 d. prasidėjo realūs Karo policijos Šiaulių įgulos atkūrimo darbai[208]. Atkūrus Karo policijos Šiaulių įgulą iki 2014 m. kovo 31 d. Karo policijai papildomai buvo skirtos 5 pareigybės[209].

Atsižvelgiant į Karo policijai keliamas papildomas užduotis ir numatytas funkcijas, Karo policijos personalo skaičius turėjo nuoseklią tendenciją augti. 2018 m. Karo policijoje buvo atlikti svarbūs struktūriniai pakeitimai, leidę optimizuoti Karo policijos personalo valdymo procesus ir užtikrinti efektyvų karo policininkų profesinį rengimą. Visą Karo policijos struktūrinių pokyčių dokumentaciją rengė Karo policijos Personalo ir administravimo skyrius. 2018 m. rugpjūčio 3 d. buvo patvirtinta nauja Karo policijos struktūra[210]. Įgulose buvo įsteigti Atskirieji karo policijos būriai, skirti naujai priimtiems kariams integruoti į Karo policijos užduočių vykdymą[211].

Tuometinio Karo policijos vado plk. ltn. Laimo Baliūno iniciatyva 2018 m. rugsėjo 3 d. buvo įkurtas Karo policijos Mokymo centras, kuris pirmasis ir vienintelis mokymo centras KAS, orientuotas į specifinį karo policininkų profesinį rengimą. Įkūrus šį mokymo centrą, Karo policijai buvo skirtos papildomos 5 pareigybės: Mokymo centro viršininko, vyr. instruktoriaus, vyresn. instruktorių (2 etatai) ir planavimo vyresn. specialisto[212].

---

208 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2013 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. V-516 „Dėl Karo policijos Šiaulių įgulos steigimo priemonių plano patvirtinimo“, *KPA*, ap. 1, b. 272, l. 4–8; Lietuvos kariuomenės vado 2013 m. spalio 21 d. įsakymas Nr. V-1085 „Dėl Karo policijos Šiaulių įgulos steigimo ir Karinių oro pajėgų Aviacijos bazės apsaugos perdavimo Karo policijai priemonių plano patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

209 Lietuvos kariuomenės vado 2013 m. spalio 21 d. įsakymas Nr. V-1085 „Dėl Karo policijos Šiaulių įgulos steigimo ir Karinių oro pajėgų Aviacijos bazės apsaugos perdavimo Karo policijai priemonių plano patvirtinimo“, *ten pat*.

210 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2018 m. rugpjūčio 3 d. įsakymas Nr. V-711 „Dėl krašto apsaugos ministro 2013 m. rugsėjo 6 d. įsakymo Nr. V-803 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos nuostatų ir struktūros patvirtinimo“ pakeitimo“, *ten pat*.

211 Buvusios Karo policijos Personalo ir administravimo skyriaus viršininkės kpt. Karolinos Mikėnienės 2020 m. liepos 10 d. pateikta informacija.

212 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2018 m. rugsėjo 3 d. įsakymas Nr. V-418 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos pareigybių pareiginių nuostatų tvirtinimo“, *KAM*, e. a.

Dabartinę Karo policijos struktūrą, be Karo policijos Mokymo centro, sudaro Karo policijos štabas, Ikiteisminio tyrimo valdyba, Svarbių asmenų apsaugos skyrius, Paramos ir aprūpinimo tarnyba, Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių įgulos[213] (žr. priedą Nr. 8). 2021 m. liepos 20 d. duomenimis, Karo policijoje tarnavo 385 profesinės karo tarnybos kariai (karininkai, puskarininkiai ir eiliniai) bei 2 civiliai tarnautojai (valstybės tarnautojas ir darbuotojas, dirbantis pagal darbo sutartį)[214].

Reiktų išvardyti visus buvusius ir esamus Karo policijos Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių įgulų viršininkus ir vadus. Pažymėtina, kad iki 2013 m. Karo policijos įgulų vadovai buvo vadinami įgulų viršininkais, o nuo 2013 m. – įgulų vadais.

Karo policijos Vilniaus įgulai nuo 2000 m. lapkričio 3 d. iki 2003 m. pavasario vadovavo kpt. Gytautas Jundzila[215], po jo Karo policijos Vilniaus įgulos viršininku buvo paskirtas kpt. Rolandas Jasiukaitis. 2005 m. gruodžio 13 d. į Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko pareigas buvo paskirtas kpt. Saulius Gurauskas. Minėtas karininkas Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko pareigas ėjo iki 2012 m. rugsėjo 30 d.[216] Nuo 2012 m. spalio 1 d. Karo policijos Vilniaus įgulos viršininku buvo paskirtas mjr. Laimas Baliūnas (nuo 2016 m. liepos 4 d. buvo paskirtas eiti Karo policijos štabo viršininko pareigas)[217]. Nuo 2016 m. liepos 7 d. Karo policijos Vilniaus įgulos vadu buvo paskirtas mjr. Darius Bartaševičius, kuris šias pareigas ėjo iki 2017 m. gruodžio 17 d.[218] Nuo 2017 m. gruodžio 18 d. Karo policijos Vilniaus įgulos vado pareigas eina mjr. Darius Dūdėnas[219].

Karo policijos Kauno įgulai nuo 2000 m. sausio 20 d. iki 2005 m. gruodžio 12 d. vadovavo kpt. Romualdas Balceris[220]. Nuo 2005 m. gruodžio 12 d. į Karo policijos Kauno įgulos viršininko pareigas buvo paskirtas kpt. Remigijus Mikalauskas, kuris šias pareigas ėjo iki 2012 m. sausio 9 d.[221] Kpt. Mindaugas Dzigelis Karo policijos Kauno įgulos viršininku buvo paskirtas 2012 m. sausio 9 d. ir šias pareigas ėjo iki tų pačių metų spalio 3 d.[222] Nuo 2012 m. spalio 4 d. Karo policijos Kauno įgulos vado pareigas eina mjr. Ramūnas Jankauskas[223].

---

213 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2018 m. rugpjūčio 3 d. įsakymas Nr. V-711 „Dėl krašto apsaugos ministro 2013 m. rugsėjo 6 d. įsakymo Nr. V-803 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos nuostatų ir struktūros patvirtinimo“ pakeitimo“, *KAM*, e. a.

214 Karo policijos Personalo ir administravimo skyriaus personalo vyresn. specialistės gr. Evelinos Reišienės 2021 m. liepos 20 d. pateikta informacija.

215 Lietuvos kariuomenės vado 2000 m. lapkričio 3 d. įsakymas Nr. 659-K „Dėl perkėlimo“, *ten pat*. Gytauto Jundzilos 2020 m. gruodžio 15 d. pateikta informacija.

216 Lietuvos kariuomenės vado 2012 m. rugsėjo 24 d. įsakymas Nr. PK-1179 „Dėl mjr. Sauliaus Gurausko perkėlimo“, *KPA*, ap. 2, b. 48, l. 25. Ats. mjr. Sauliaus Gurausko 2020 m. gruodžio 15 d. pateikta informacija.

217 Lietuvos kariuomenės vado 2012 m. rugsėjo 24 d. įsakymas Nr. PK-1180 „Dėl mjr. Laimo Baliūno perkėlimo“, *KPA*, ap. 2, b. 48, l. 31. Plk. ltn. Laimo Baliūno asmens byla Nr. KP-B-04.

218 Lietuvos kariuomenės vado 2016 m. liepos 4 d. įsakymas Nr. PK-1239 „Dėl mjr. Dariaus Bartaševičiaus perkėlimo“, *KAM*, e. a. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2017 m. gruodžio 20 d. įsakymas Nr. P-692 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2017 m. liepos 21 d. įsakymo Nr. P-399 „Dėl pavedimo vykdyti funkcijas“ laikymo netekusiu galios“, *KPA*, ap. 2, b. 97, l. 167.

219 Lietuvos kariuomenės vado 2017 m. lapkričio 24 d. įsakymas Nr. PK-2017 „Dėl kpt. Dariaus Dūdėno perkėlimo“, *KAM*, e. a.

220 Lietuvos kariuomenės vado 2000 m. sausio 13 d. įsakymas Nr. 90-K „Dėl perkėlimo“, *ten pat*. Lietuvos kariuomenės vado 2005 m. gruodžio 6 d. įsakymas Nr. PK-1646 „Dėl kpt. R. Balcerio perkėlimo“, *KPA*, ap. 2, b. 10, l. 161.

221 Lietuvos kariuomenės vado 2005 m. gruodžio 6 d. įsakymas Nr. PK-1645 „Dėl kpt. R. Mikalausko perkėlimo“, *KPA*, ap. 2, b. 10, l. 160. Lietuvos kariuomenės vado 2012 m. vasario 22 d. įsakymas Nr. PK-229 „Dėl kpt. Remigijaus Mikalausko perkėlimo“, *ten pat*, b. 46, l. 84.

222 Lietuvos kariuomenės vado 2012 m. sausio 4 d. įsakymas Nr. PK-17 „Dėl kpt. Mindaugo Dzigelio perkėlimo“, *ten pat*, b. 48, l. 50.

223 Lietuvos kariuomenės vado 2012 m. spalio 2 d. įsakymas Nr. PK-1219 „Dėl kpt. Mindaugo Dzigelio ir kpt. Ramūno Jankausko perkėlimo“, *KAM*, e. a.

Karo policijos Klaipėdos įgulai nuo 2001 m. birželio 11 d. iki 2005 m. gruodžio 12 d. vadovavo kpt. Saulius Gurauskas[224]. Nuo 2005 m. gruodžio 13 d. iki 2008 m. rugsėjo 19 d. Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko pareigas ėjo kpt. Romualdas Balceris[225]. Nuo 2008 m. rugsėjo 24 d. iki 2021 m. sausio 24 d. Karo policijos Klaipėdos įgulos vado pareigas ėjo mjr. Petras Puleikis[226]. Nuo 2021 m. sausio 25 d. Karo policijos Klaipėdos įgulos vado pareigas eina kpt. Juozas Derkintis[227].

Karo policijos Šiaulių įgulai nuo 2005 m. sausio 17 d. iki 2005 m. gegužės 20 d. vadovavo kpt. Arvydas Sadlauskas[228]. Nuo 2005 m. birželio 13 d. iki 2009 m. vasario 18 d. Karo policijos Šiaulių įgulos viršininko pareigas ėjo mjr. Valdas Jasonas[229]. Nuo 2009 m. liepos 6 d. iki 2010 m. gruodžio mėn. Karo policijos Šiaulių įgulos viršininku buvo kpt. Marius Krikščiūnas[230]. 2014 m. spalio 27 d. kpt. Mantas Bauža buvo paskirtas Karo policijos Šiaulių įgulos vadu[231]. Nuo 2018 m. balandžio 23 d. Karo policijos Šiaulių įgulos vado pareigas eina mjr. Rolandas Bukantas[232].

Aptariant Karo policijos struktūrą ir personalo sudėtį, vertėtų aptarti personalo ir aprūpinimo lentelę (PAL) ir organizacinės sistemos ir įrangos lentelę (OSĮL). 1999 m. atsiradusi PAL nustatė institucijos ir personalo sudėties struktūrą, apibrėžė personalo ribinius skaičius, užduočių ir funkcijų vykdymą, atsakomybę, aprūpinimą, ryšius ir kt. vykdant taikos meto užduotis. Dėl PAL atsirado naujų kokybinių pokyčių Karo policijos personalo ir aprūpinimo srityje, nes tai palengvino sukomplektuoti reikalingą institucijos personalą ir gauti aprūpinimą. 2007 m. vasario 19 d. buvo patvirtinta PAL rengimo metodika[233]. 2019 m. liepos 15 d. patvirtintoje Karo policijos PAL apibrėžti institucijos uždaviniai ir funkcijos (gebėjimai), struktūra, personalo lentelė ir karinių laipsnių / pareigybių lygių ir kategorijų suvestinė, įrangos ir informacijos valdymo lentelės[234].

PAL yra neįslaptintas dokumentas, apibrėžiantis Karo policijai reikalingų transporto priemonių ir pastatų skaičių, institucijos struktūrą, personalo sudėtį ir skaičių ir kt. OSĮL yra riboto naudojimo (įslaptintas) dokumentas, kuris nustato kovinių, kovinės paramos, kovinio aprūpinimo bei vadovavimo ir vadovavimo paramos vienetų struktūrą, taip pat personalo, ginkluotės, technikos ir įrangos poreikį karo meto uždaviniui įgyvendinti. Šio dokumento paskirtis – apibrėžti

224 Lietuvos kariuomenės vado 2001 m. birželio 11 d. įsakymas Nr. 651-K „Dėl perkėlimo“, *ten pat*. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. gruodžio 9 d. įsakymas Nr. P-146 „Dėl vienkartinės persikėlimo išmokos mjr. Sauliui Gurauskui“, *KPA*, ap. 2, b. 10, l. 159.

225 Lietuvos kariuomenės vado 2005 m. gruodžio 6 d. įsakymas Nr. PK-1646 „Dėl kpt. R. Balcerio perkėlimo“, *KPA,* ap. 2, b. 10, l. 161. Lietuvos kariuomenės vado 2008 m. rugsėjo 19 d. įsakymas Nr. P-1975 „Dėl Romualdo Balcerio išleidimo į atsargą“, *ten pat*, b. 21, l. 18.

226 Lietuvos kariuomenės vado 2008 m. rugsėjo 24 d. įsakymas Nr. PK-1582 „Dėl kpt. P. Puleikio perkėlimo“, *KAM,* e. a.

227 Lietuvos kariuomenės vado 2021 m. sausio 13 d. įsakymas Nr. PK- 33„Dėl kpt. Juozo Derkinčio perkėlimo“, *ten pat*.

228 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2005 m. sausio 17 d. raštas Nr. IS-59 „Dėl perkėlimo į pareigas“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *KPA*, ap. 1, b. 83, l. 9. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. gegužės 23 d. įsakymas Nr. P-65 „Dėl išmokų kpt. Arvydui Sadlauskui“, *KPA*, ap. 2, b. 10, l. 74.

229 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. birželio 14 d. įsakymas Nr. P-68 „Dėl butpinigių mokėjimų mjr. Valdui Jasonui“, *KPA*, ap. 2, b. 10, l. 77. Lietuvos kariuomenės vado 2009 m. vasario 18 d. įsakymas Nr. P-241 „Dėl mjr. Valdo Jasono išleidimo į atsargą“, *KAM*, e. a. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2009 m. vasario 19 d. įsakymas Nr. P-28 „Dėl pilno atsiskaitymo su mjr. Valdu Jasonu“, *ten pat*, b. 26, l. 28.

230 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2009 m. liepos 7 d. įsakymas Nr. P-120 „Dėl butpinigių mokėjimo kpt. Mariui Krikščiūnui“, *KPA*, ap. 2, b. 27, l. 9.

231 Lietuvos kariuomenės vado 2014 m. spalio 22 d. įsakymas Nr. PK-1630 „Dėl kpt. Manto Baužos perkėlimo“, *ten pat*, b. 67, l. 90.

232 Lietuvos kariuomenės vado 2018 m. balandžio 23 d. įsakymas Nr. PK-475 „Dėl kpt. Rolando Bukanto perkėlimo“, *KAM*, e. a.

233 Lietuvos kariuomenės vado 2007 m. vasario 19 d. įsakymas Nr. V-214 „Dėl Lietuvos kariuomenės organizacinės sistemos ir įrangos lentelių bei personalo ir aprūpinimo lentelių rengimo metodikos“, *ten pat*.

234 Lietuvos kariuomenės vado 2019 m. liepos 15 d. įsakymas Nr. V-865 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos personalo ir aprūpinimo lentelės patvirtinimo“, *ten pat*.

kovinių, kovinės paramos, kovinio aprūpinimo, vadovavimo ir vadovavimo paramos vienetų standartizavimo ir modernizavimo raidą (vykdant vidutinės trukmės planavimą)[235]. Pirmoji OSĮL buvo patvirtinta 2004 m., o po metų buvo atnaujinta. Abi šios OSĮL buvo neįslaptintos. Įslaptinta Karo policijos OSĮL patvirtinta 2021 m. liepos 12 d., joje nustatyti institucijos uždaviniai, gebėjimai, apribojimai, logistika, tiekimas, techninė priežiūra ir remontas, transportavimas, medicininė parama, lauko paslaugos, vadovavimas ir valdymas, struktūra[236].

Mokymas ir karinis rengimas

Į Karo policiją priėmus naujus pareigūnus, buvo svarbu organizuoti jų mokymą[237]. Pažymėtina, kad bazinius (individualius) kario įgūdžius karo policininkai įgydavo kariniuose vienetuose dar iki tarnybos Karo policijoje pradžios, todėl buvo svarbu organizuoti specializuotą karo policininkų mokymą. 1999 m. gruodžio mėn. karo policininkams vyko pirmieji didesni mokymai, per kuriuos jie buvo supažindinti su Lietuvos Respublikos Konstitucija, krašto apsaugos statutais, Karo policijos įstatymu, KASOKTĮ, baudžiamąja teise, baudžiamuoju procesu bei drausmės statutu. Mokomajame pulke buvo surengtas seminaras, kurio metu karo policininkai buvo supažindinti su Karo policijos veikla, kompetencija, teisėmis ir pareigomis. Tai pačiais metais pradėta rengti Karo policininkų mokymo programa[238]. Nuo 1999 m. pabaigos Kelių policijos tarnyboje karo policininkams buvo pradėti organizuoti egzaminai, norint gauti pažymėjimą, suteikiantį teisę vairuoti transporto priemones su įrengtais specialiais švyturėliais ir garso signalais[239].

---

235 Lietuvos kariuomenės vado 2012 m. balandžio 24 d. įsakymas Nr. V-450 „Dėl Lietuvos kariuomenės organizacinės sistemos ir įrangos lentelių rengimo metodikos patvirtinimo“, *ten pat*.

236 Lietuvos kariuomenės vado 2021 m. liepos 12 d. įsakymas Nr. V-49RN „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos organizacinės sistemos ir įrangos lentelių patvirtinimo“, *ten pat*.

237 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. gruodžio 12 d. raštas Nr. 107 „Dėl etatų“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *KPA*, ap. 1, b. 2, l. 23.

238 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. sausio 10 d. raštas Nr. 11 „Dėl Karo policijos veiklos įgyvendinimo“, adresuotas GŠ Operacijų ir planavimo skyriui, *ten pat,* b. 7, l. 2.

239 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. lapkričio 22 d. raštas Nr. 101, 1999 m. gruodžio 22 d. raštas Nr. 129 „Dėl leidimo laikyti egzaminus“, adresuoti Kelių policijos tarnybos vyr. komisarui, *ten pat,* b. 3, l. 4, 17.
Nuo 2002 m. KET žinių patikrinimai dėl teisės vairuoti transporto priemones su specialiais garso ir šviesos signalais buvo vykdomi Karo policijoje, o išlaikiusiųjų sąrašai būdavo pateikiami Kelių policijos tarnybai (Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. vasario 20 d. įsakymas Nr. 43, vasario 25 d. įsakymas Nr. 47 „Dėl Žinių patikrinimo komisijos sudarymo“, *ten pat*, b. 14, l. 80, 84). 2002 m. birželio 13 d. Karo policijos vado įsakymu buvo patvirtinta egzaminų, skirtų gauti leidimui, kuris suteikia teisę naudoti specialiuosius šviesos ir garso signalus, laikymo tvarka, nustačiusi, kad tokie egzaminai vyksta Karo policijoje, Pamėnkalnio g. 13, Vilniuje, kiekvienų metų birželio, rugsėjo, lapkričio, vasario ir balandžio mėn. Karo policijos vado įsakymu buvo sudaroma speciali komisija iš trijų narių. Egzaminų testai buvo sudaryti iš 38 klausimų pagal Kelių eismo taisykles. Egzaminų klausimams atsakyti buvo skiriama 50 min. ir leidžiama padaryti dvi klaidas. Neišlaikius egzamino pirmą kartą, perlaikymas vykdavo po 2 sav., o neišlaikius antrąjį – po 6 mėn. (Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. birželio 13 d. įsakymas Nr. 122 „Dėl egzaminų leidimui naudoti specialiuosius šviesos ir garso signalus tvarkos“, *ten pat*, b. 15, l. 127–129). Egzaminus galėjo laikyti kariai bei KAS pareigūnai ir iš kitų Lietuvos kariuomenės dalinių ar KAS institucijų (Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. lapkričio 27 d. raštas Nr. 912 „Dėl leidimo“, adresuotas Vilniaus miesto VPK kelių policijai, *ten pat*, b. 27, l. 35, 36).
Įdomus faktas: iki 2004 m. pabaigos Lietuvos kariuomenės Judėjimo kontrolės centro tarnyba (toliau – JKCT) neteisėtai naudojo specialius šviesos ir garso signalus savo tarnybinėse transporto priemonėse. Siekdama pašalinti daromus pažeidimus, taip pat ir vengdama neigiamo visuomenės požiūrio apie Lietuvos kariuomenę formavimo, Karo policija pasiūlė JKCT uždrausti naudoti specialius šviesos ir garso signalus transporto priemonėse ir išmontuoti šią įrangą, o esant galimybei, ją perduoti Karo policijai naudoti pagal tiesioginę paskirtį. Nutarta JKCT kariams neišduoti leidimų vairuoti transporto priemones su specialiais šviesos ir garso signalais (Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2004 m. sausio 21 d. raštas Nr. IS-87 „Dėl specialių šviesos ir garso signalų įrengimo ir naudojimo transporto priemonėse“, adresuotas Logistikos valdybos vadui, *ten pat*, b. 62, l. 14, 15). Į tokį Karo policijos pasiūlymą dėl JKCT neteisėtai naudojamos specialios šviesos ir garso signalų įrangos iš karto nebuvo atsižvelgta (Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2004 m. spalio 28 d. raštas Nr. IS-818 „Dėl Karo policijos Šiaulių įgulos įkūrimo“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat*, b. 62, l. 71).

Atkurtos Karo policijos veiklos pradžioje karo policininkai mokėsi Lietuvos karo akademijoje[240], Mokomajame pulke neakivaizdiniuose jaunesniųjų vadų ir instruktorių kursuose, anglų kalbos kursuose KAS padaliniuose, Divizijos generolo Stasio Raštikio puskarininkių mokykloje (toliau – Puskarininkių mokykla)[241]. Karo policijos karininkai buvo siunčiami į JAV mokytis Karo policininkų karininkų baziniuose kursuose[242]. Karo policijos kariai mokėsi ne tik JAV – pagal IMET programą[243], bet ir Vokietijos Bundesvero aukštojoje mokykloje, Danijoje – karo policininkų kursuose (UNMILPOC)[244], Kanadoje – anglų kalbos kursuose[245]. 2000 m. užsienio valstybių Karo policijos kursuose (JAV, Kanadoje, Danijoje) mokėsi du karininkai ir vienas seržantas. Anglų kalbos įvairių lygių kursus KAS mokymo centruose baigė penki Karo policijos kariai. Du Karo policijos kariai Lietuvos karo akademijoje baigė būrių vadų kursus, taip pat du kariai baigė Puskarininkių mokyklos I pakopos kursus. Karo policijoje buvo organizuojamos tiek teorinės paskaitos, tiek ir lauko taktinės pratybos, buvo vykdomi karo policininkų žinių patikrinimai. Pagrindinis dėmesys buvo skirtas teisinėms žinioms įgyti ir karinio patruliavimo įgūdžiams tobulinti[246].

1998 m. spalio 22 d. Karo policijos įstatymo 18^1 str. 9 d. nustatyta, kad „karo policininkai turi būti specialiai parengti ir periodiškai tikrinami, ar jie sugeba veikti situacijomis, susijusiomis su fizinės prievartos, šaunamojo ginklo ar sprogstamųjų medžiagų panaudojimu“[247]. Panašios nuostatos, susijusios su karo policininkų specialiuoju rengimu, perkeltos ir į naująjį Karo policijos įstatymą, tik papildomai nurodyta, kad „Karo policijos pareigūnų rengimo ir tikrinimo tvarką bei rengimo programas nustato Lietuvos kariuomenės vadas arba jo įgaliotas asmuo“[248].

2000 m. balandžio 28 d. karo policininkai turėjo išlaikyti specialų egzaminą, sudarytą iš klausimų, susijusių su tokiais mokomaisiais dalykais kaip rikiuotė, ginklai ir šaudyba, ryšiai, Karo policijos įstatymas, Kariuomenės drausmės statutas, KAS organizavimo ir karo tarnybos įstatymas bei baudžiamoji teisė[249].

2001 m. organizuojant karo policininkų kovinį rengimą, daugiausia dėmesio buvo skirta:

1. Karių disciplinų klausimams, siekiant suvienodinti ir gilinti karių žinias.

2. Administracinės ir baudžiamosios teisės pagrindinėms žinioms suteikti.

3. Karinių drausmės pažeidimų, nusikaltimų, išaiškinimo užkardymo, bendravimo su kariais ar civiliais ir taktikos žinioms suteikti.

---

240 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2000 m. kovo 22 d. įsakymas Nr. 33 „Dėl siuntimo“, *ten pat*, b. 4, l. 32.

241 2000 m. sausio 10–balandžio 7 d. laikotarpiu pirmieji karo policininkai buvo išsiųsti mokytis į Skyrių pėstininkų kursą, kuris buvo organizuojamas ir vykdomas Puskarininkių mokykloje. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2000 m. sausio 7 d. įsakymas Nr. 2 „Dėl komandiravimo į Div. gen. Stasio Raštikio puskarininkių mokyklą“, *ten pat*, b. 4, l. 2.

242 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. gruodžio 22 d. įsakymas Nr. 1467 „Dėl kpt. N. Šileikos siuntimo mokytis į JAV pagal IMET programą“, *KAM*, e. a.

243 IMET (angl. International Military Education and Training) – tarptautinis karinis mokymas ir rengimas. Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. sausio 21 d. raštas Nr. 24 „Dėl išvykų į užsienį“, adresuotas KAM Tarptautinių ryšių departamentui, *KPA*, ap. 1, b. 5, l. 24.

244 UNMILPOC (angl. United Nations Military Police Course) – Jungtinių Tautų Karo policijos kursas. Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2003 m. kovo 31 d. raštas Nr. IS-391 (be pavadinimo), adresuotas KAM Tarptautinių ryšių departamentui, *ten pat,* b. 44, l. 49.

245 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. spalio 9 d. ataskaita, adresuota KAM ir GŠ. RIST prie KAM (faksograma).

246 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2000 m. gruodžio 28 d. raštas Nr. 744 „Dėl informacijos pateikimo“, adresuotas Gynybos štabo J-3 skyriui, *KPA*, ap. 1, b. 5, l. 65, 66.

247 Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymas // *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 98-2713

248 Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo Nr. VIII-911 pakeitimo įstatymas // *TAR,* 2020. Nr. XIII-3437, 15 straipsnio 8 dalis.

249 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2004 m. balandžio 26 d. įsakymas Nr. 40 „Dėl karių egzaminavimo“, *KPA,* ap. 1, b. 4, l. 39–41.

4. Karių fiziniam pasirengimui.

5. Profesinės veiklos pagrindinėms žinioms suteikti kariams ir civiliniams tarnautojams[250].

2002 m. Karo policijos kariams buvo numatyti karo teisės, šaudymo instruktorių kursai, supažindinimas su Karo policijos įstatymu, štabų mokymų planavimo, skyrininkų – pėstininkų (I pakopa), vadybos (II pakopa), būrininkų – pėstininkų (baigusiems I ir II pakopas), sandėlininkų, būrių vadų – pėstininkų kursai[251]. Siekiant užtikrinti aukštą Karo policijos profesinės karo tarnybos karių pasirengimo pagal specialybę lygį, 2003 m. lapkričio 10 d. buvo patvirtinta 38 val. (8 val. teorinio mokymo ir 30 val. pratybų)[252] trukmės Karo policininko profesinio taktinio rengimo mokymo programa (toliau – programa)[253]. Programoje buvo iškelti tokie tikslai:

1. Parengti karo policininką, atitinkantį Karo policijos poreikius.

2. Išmokyti taktiškai teisingai išnaudoti ginkluotės, specialiųjų priemonių bei technikos galimybes vykdant tarnybines užduotis.

3. Išmokyti vertinti rizikos faktorius, priimti tinkamus sprendimus, adekvačiai reaguoti į galimą pavojų.

4. Mokyti vadovauti patrulio veiksmams, valdyti ir koordinuoti pajėgas vykdant tarnybines užduotis, sugebėti taikyti kompleksines policines prevencines priemones.

5. Mokyti bendradarbiauti su krašto apsaugos, teisėsaugos ir kitomis valstybės institucijomis.

6. Lavinti atitinkamus tarnyboje būtinus įgūdžius ir veiksmus[254].

Nemaža dalis karo policininkams skirtų mokymų buvo organizuota 2004 m. Karo policijos karių kovinio rengimo pratybas sudarė tokie užsiėmimai kaip karo medicina, apsauga nuo masinio naikinimo ginklo, ginklų ir kovinio šaudymo, karo topografijos, ryšių, krašto apsaugos statutų, Karo policijos įstatymo ir Karo policijos taktikos. Šioms pratyboms buvo skirtos 87 val. teorinių ir praktinių užsiėmimų[255].

2004 m. gruodžio 6–22 d. Lietuvos karo akademijoje vyko Karo policijos instruktorių kursas, kurį vedė kviestiniai instruktoriai iš Mykolo Romerio universiteto. Dvylika karo policininkų mokėsi įvertinti rizikas, dokumentų tikrinimo tvarkos, prievartos priemonių ir šaunamųjų ginklų panaudojimo teisinio reguliavimo pagrindų, šaudymo technikos, pažeidėjo persekiojimo, sulaikymo, antrankių uždėjimo technikos, judėjimo laiptinėse ir pastatuose taktikos bei kitų profesinių mokymo dalykų. Tų pačių metų gruodžio 6–10 d. dešimt karo policininkų Klaipėdos policijos

---

250 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. sausio 23 d. įsakymas Nr. 7 „Dėl karinės tarnybos ir kovinio rengimo Karo policijoje 2001 metais“, *ten pat*, b. 9, l. 16.

251 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. sausio 8 d. įsakymas Nr. 6 „Dėl Kauno įgulos 2002 metų veiklos plano tvirtinimo“, *ten pat*, b. 14, l. 9.

252 Kurso medžiagai išmokti buvo skiriama ne mažiau kaip 8 val. teorinio mokymo ir 30 val. pratybų. 2003 m. lapkričio 10 d. Lietuvos kariuomenės vado įsakymas Nr. 1061 „Dėl Karo policininko pradinio profesinio taktinio rengimo mokymo programos tvirtinimo“, *KAM,* e. a.

253 Lietuvos kariuomenės vado 2003 m. lapkričio 10 d. įsakymas Nr. 1061 „Dėl Karo policininko pradinio profesinio taktinio rengimo mokymo programos tvirtinimo“, *ten pat.*
Įdomus faktas: mokymo programa „Karo policininko pradinis profesinis taktinis rengimas“ buvo nupirkta iš Lietuvos teisės universiteto Profesinės taktikos katedros. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2003 m. spalio 10 d. įsakymas Nr. V-260 „Dėl mokymo programos „Karo policininko pradinis profesinis taktinis rengimas“ pirkimo“, *KPA*, ap. 1, b. 31, l. 80.

254 Lietuvos kariuomenės vado 2003 m. lapkričio 10 d. įsakymas Nr. 1061 „Dėl Karo policininko pradinio profesinio taktinio rengimo mokymo programos tvirtinimo“, *KAM*, e. a.

255 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2004 m. vasario 3 d., kovo 1 d. įsakymai Nr. V-37, Nr. V-71 „Dėl Karo policijos karių kovinio rengimo pratybų“, *KPA*, ap. 1, b. 46, l. 99, 100, 136, 137.

mokykloje dalyvavo Ekstremalaus vairavimo kurse[256], o mėnesio pabaigoje du karo policininkai dalyvavo Specialiųjų priemonių panaudojimo kurse, kurį organizavo Vidaus tarnybos 2-asis pulkas[257]. 2005 m. sausio 10–14 d. dešimt Karo policijos karių dalyvavo Ekstremalaus vairavimo kurse Klaipėdos policijos mokykloje[258]. Tų pačių metų rugsėjo 12–22 d. ir lapkričio 28–gruodžio 2 d. Lietuvos policijos Kriminalistinių tyrimų centras karo policininkams organizavo mokymus tema „Įvykio vietos apžiūra". Šių mokymų tikslas – tinkamai paruošti Karo policijos karius savarankiškai atlikti įvykių vietų apžiūras ir kitus ikiteisminio tyrimo veiksmus[259]. Tais pačiais metais karo policininkai dalyvavo Jėgerių mokykloje vykusiame išgyvenimo kurse[260], pratybose su Specialiųjų operacijų junginiu[261]. Ekstremalaus vairavimo kursas Klaipėdos policijos mokykloje vyko 2006 m. gruodžio 11–22 d., tik šis kursas turėjo kitą pavadinimą – „Operatyvaus transporto valdymo ekstremaliomis sąlygomis kursas"[262].

2007 m. sausio 2 d. mokymo programa „Karo policininko pradinis profesinis taktinis rengimas" buvo papildyta naujomis temomis. Apibrėžti mokymo dalykai (užduotys), kuriuos karo policininkai turėjo žinoti ir išmanyti: 1) Karo policijos įstatymą; 2) palydų taktiką; 3) paieškos taktiką; 4) Kariuomenės drausmės statutą; 5) Lietuvos karių etikos kodeksą ir mandagumo taisykles. Mokymams, kurie buvo tik teorinio pobūdžio, skirta 10 val.[263] Iš pradžių Karo policininko pradinio profesinio taktinio rengimo kursas, kuris vėliau pavadintas Pradiniu karo policininko kursu (toliau – PKPK), rečiau vadintas Baziniu karo policininko kursu[264], buvo organizuotas Lietuvos karo akademijoje[265], taip pat Mokomajame pulke. Nuo 2009 m. PKPK organizuotas Puskarininkių mokykloje. PKPK galėjo dalyvauti ir kariai iš kitų Lietuvos kariuomenės padalinių, pavyzdžiui, iš KASP[266]. PKPK trukmė – 2 savaitės[267], vėliau kursas ilgėjo iki 3 savaičių, po to – 1 mėn.

256 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2004 m. gruodžio 3 d. įsakymas Nr. V-445 „Dėl Karo policijos instruktorių kurso", *ten pat*, b. 50, l. 41–48.

257 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2004 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. V-471 „Dėl specialiųjų priemonių panaudojimo kurso", *ten pat,* b. 50, l. 80.

258 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. sausio 5 d. įsakymas Nr. V-4 „Dėl Karo policijos ekstremalaus vairavimo kurso", *ten pat*, b. 64, l. 4,

259 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. rugsėjo 5 d. įsakymas Nr. V-379 „Dėl Karo policijos karių mokymų", *ten pat*, b. 67, l. 4; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. lapkričio 25 d. įsakymas Nr. V-501 „Dėl Karo policijos karių mokymų", *ten pat*, b. 68, l. 153.

260 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. spalio 17 d. įsakymas Nr. V-442 „Dėl karių siuntimo išgyvenimo kurso pravedimui", *ten pat*, b. 68, l. 63, 153.

261 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. liepos 15 d. įsakymas Nr. V-312 „Dėl Karo policijos būrio pratybų su specialiųjų operacijų junginiu", *ten pat*, b. 66, l. 79; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2006 m. balandžio 7 d. įsakymas Nr. V-118 „Dėl dalyvavimo tarptautinėse specialiųjų operacijų pajėgų pratybose", *ten pat*, b. 87, l. 21.

262 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2006 m. gruodžio 4 d. įsakymas Nr. V-516 „Dėl Karo policijos karių dalyvavimo operatyvaus transporto valdymo ekstremaliomis sąlygomis kurse", *ten pat*, b. 100, l. 171.

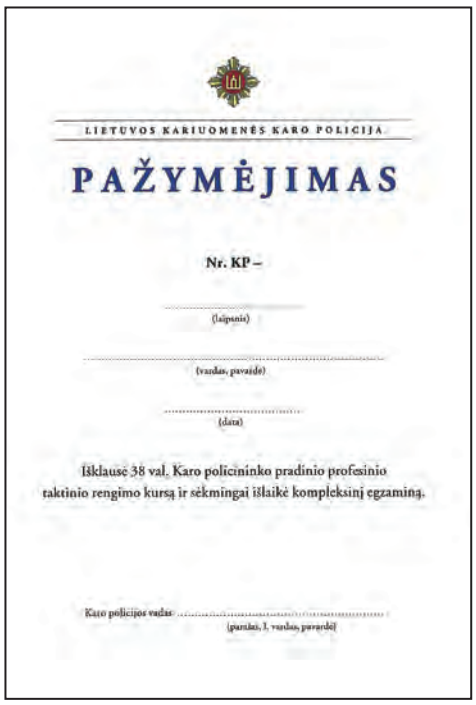
263 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. sausio 2 d. įsakymas Nr. V-1 „Dėl mokymo programos „Karo policininko pradinis profesinis taktinis rengimas" papildymo naujomis temomis", *ten pat*, b. 108, l. 1–5.

264 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. kovo 17 d. įsakymas Nr. V-134 „Dėl kovinio rengimo plano tvirtinimo", *ten pat*, b. 65, l. 38–40; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. birželio 23 d. įsakymas Nr. V-281 „Dėl Bazinio karo policininko kurso grafiko tvirtinimo", *ten pat*, b. 63, l. 46.

265 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. vasario 10 d. įsakymas Nr. V-80 „Dėl Karo policijos pradinio profesinio taktinio rengimo kurso", *ten pat*, b. 64, l. 115; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. lapkričio 28 d. įsakymas Nr. V-521 „Dėl Bazinio karo policininko kurso", *ten pat*, b. 113, l. 54.

266 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. gegužės 29 d. įsakymas Nr. V-258 „Dėl Karo policijos pradinio profesinio taktinio rengimo kurso", *ten pat*, b. 110, l. 41; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. vasario 14 d. įsakymas Nr. V-50 „Dėl karo policininko pradinio profesinio taktinio rengimo kurso", *ten pat*, b. 132, l. 34.

267 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. rugsėjo 6 d. įsakymas Nr. V-391 „Dėl plano tvirtinimo", *ten pat*, b. 111, l. 176.

LIETUVOS KARIUOMENĖS KARO POLICIJA

PAŽYMĖJIMAS

Nr. KP –

(laipsnis)

(vardas, pavardė)

(data)

Išklausė 38 val. Karo policininko pradinio profesinio taktinio rengimo kursą ir sėkmingai išlaikė kompleksinį egzaminą.

Karo policijos vadas .....
(parašas, I. vardas, pavardė)

PAŽYMĖJIMAS

LIETUVOS KARIUOMENĖS KARO POLICIJA

Nr. KP -

Šiuo pažymėjimu patvirtinama,
kad aukščiau paminėtas karo policininkas

išklausė pradinio profesinio taktinio rengimo
kurso programą bei sėkmingai išlaikė teorinį
ir praktinį egzaminus.

Karo policijos vadas
plk. ltn. Ričardas Pocius

Kurso vyresnysis
vyr. ltn. Gediminas Jutkelis

Vilnius
2009

LIETUVOS KARIUOMENĖS
DIVIZIJOS GENEROLO STASIO RAŠTIKIO
PUSKARININKIŲ MOKYKLA

PAŽYMĖJIMAS

Nr. MP-014007

grandinis
Nerijus Černius

2011 m. vasario 7 d. – 2011 m. kovo 4 d.
mokėsi ir baigė Pradinį karo policininko kursą.

Viršininkas

Divizijos Generolo Stasio Raštikio PUSKARININKIŲ MOKYKLA

plk. ltn. Aleksandras Kucharevas

Pradinio karo policininko kurso baigimo pažymėjimų pavyzdžiai, 2006, 2009, 2011 m. (KP)

Sėkmingai baigę kursą kariai gaudavo kurso baigimo pažymėjimą[268]. Įprastai PKPK buvo organizuojamas 3 kartus per metus[269], o kursą vedė Karo policijos instruktoriai[270].

2007 m. gegužės 8–10 d. Karo policijos kariai buvo siunčiami mokytis į Vilniaus įgulos karininkų ramovėje vykusį išlikimo strategijos kursą[271].

2007 m. rugpjūčio 14 d. pradėta ruošti Aukštesniojo karo policininko kurso (toliau – AKPK) mokymo programa[272]. AKPK turėjo dalyvauti karo policininkai, užimantys vyr. karo policininko ir aukštesnes pareigas. Pagal mokomuosius dalykus buvo paruoštos tokios mokymo temos: 1) policijos profesinis taktinis parengimas; 2) policijos pajėgų organizavimas viešosios tvarkos palaikymui; 3) budėtojų tarnybos veiksmai ypatingomis situacijomis; 4) policijos veiksmų organizavimas masiniuose renginiuose; 5) policijos pajėgų organizavimas masinių riaušių ir masinių teisėtvarkos pažeidimų metu; 6) operatyvinio planavimo pagrindai; 7) pasirengimas įtariamojo sulaikymo operacijai. Kiti mokomieji dalykai apėmė Karo policijos įstatymo nuostatas, svarbių asmenų eskortavimą, artimą apsaugą, vadovavimą skyriui, būriui esant ekstremalioms sąlygoms[273].

2007 m. spalio 10 d. buvo patvirtinta Karo policininko kasmetinio testavimo tvarka, kurią sudarė trys etapai: 1) teorinių žinių patikrinimas raštu atliekant testą ir praktinių situacijų modeliavimas pokalbio forma; 2) fizinio parengtumo normatyvai laikomi vadovaujantis Lietuvos kariuomenės vado patvirtinta tvarka; 3) vykdomas kovinis šaudymas[274].

2010 m. Karo policijos kariai aktyviai mokėsi ir kėlė kvalifikaciją įvairiuose kursuose, organizuojamuose Puskarininkių mokykloje, Generolo Adolfo Ramanausko kovinio rengimo centre (toliau – Kovinio rengimo centras), Mokomajame pulke ir Lietuvos policijos mokykloje. Puskarininkių mokykloje karo policininkai mokėsi Kario lyderio, Seržanto, Štabo seržanto, „C“ kategorijos vairuotojo, „CE“ kategorijos vairuotojo, Sunkvežimio HMMWV vairuotojo, Sunkvežimio HMMWV remontininko, Informacinių sistemų specialisto, Karo policininko pradinio profesinio rengimo[275], Karo policininko aukštesniojo profesinio rengimo kursuose. Kovinio rengimo centre karo policininkai mokėsi Šaudymo vadovų (I–V etapų) ir Aplinkos apsaugos kursuose. Lietuvos policijos mokykloje karo policininkai mokėsi Automobilio ekstremalaus vairavimo kursuose, Kvalifikacijos tobulinimo kursuose pagal Kinologų mokymo programą, Kvalifikacijos tobulinimo kursuose pagal Ikiteisminio tyrimo tyrėjų mokymo programą[276].

---

268 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2006 m. kovo 31 d. įsakymas Nr. V-104 „Dėl Karo policininko pradinio profesinio taktinio kurso baigimo pažymėjimo patvirtinimo“, *ten pat*, b. 86, l. 175, 176; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2009 m. sausio 12 d. įsakymas Nr. V-11 „Dėl Karo policininko pradinio profesinio taktinio rengimo kurso baigimo pažymėjimo blanko patvirtinimo bei Karo policijos vado 2006 m. kovo 31 d. įsakymo Nr. V-104 „Dėl Karo policininko pradinio profesinio taktinio kurso baigimo pažymėjimo patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“, *ten pat*, b. 159, l. 21.

269 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2008 m. sausio 22 d. raštas Nr. IS-98 „Dėl Karo policijos 2007 metų kovinio rengimo ataskaitos“, adresuotas Mokymo ir doktrinų valdybai, *ten pat*, b. 157, l. 4.

270 Buvusio Karo policijos vyr. puskarininkio srž. mjr. Arūno Daublio 2020 m. vasario 20 d. pateikta informacija.

271 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. gegužės 4 d. įsakymas Nr. V-198 „Dėl Karo policijos karių siuntimo į išlikimo strategijos kursus“, *KPA*, ap. 1, b. 109, l. 146.

272 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2007 m. rugpjūčio 14 d. įsakymas Nr. VV-118 „Dėl vrš. Evaldo Matusevičiaus dalyvavimo sudarytos darbo grupės veikloje“, *ten pat*, b. 119, l. 88.

273 *Ten pat*, l. 88-96.

274 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. spalio 10 d. įsakymas Nr. V-449 „Dėl Karo policininko kasmetinio testavimo tvarkos patvirtinimo“, *ten pat*, b. 112, l. 108.

275 Formaliai karo policininkus rengė Puskarininkių mokykla (vėliau pervadinta į Lietuvos kariuomenės mokyklą), bet visą karo policininkų mokymo ir kvalifikacijos kėlimo darbą atliko Karo policijos instruktoriai.

276 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2010 m. sausio 13 d. įsakymas Nr. V-19 „Dėl Karo policijos karo policininkų mokymosi kursuose 2010 m. plano tvirtinimo“, *ten pat*, b. 182, l. 35–43.

Karo policijos štabo karių mokymai. Kazlų Rūda, 2020 m. Užsiėmimą veda kpt. Ernestas Ambrasas
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

2011 m. gruodžio 4 d. Karo policijos Paramos ir aprūpinimo būrio Kinologų skyriaus kinologės dalyvavo šunų ir kačių mitybos seminare[277], o tų pačių metų spalio 27 d. Lietuvos policijos mokykloje Karo policijos Vilniaus įgulos kariai dalyvavo taktinio šaudymo pusiau automatiniu pistoletu mokymuose esant stresinėje būsenoje[278]. Pažymėtina, kad Karo policijos personalas ne tik dalyvaudavo kitų KAS institucijų, Lietuvos kariuomenės padalinių, VRM padalinių ar civilinių įstaigų organizuojamuose mokymuose ir kvalifikacijos kėlimo kursuose, bet ir pats vedė įvairius užsiėmimus, pavyzdžiui, LDK Algirdo bataliono karius, Vidaus tarnybos 2-ojo pulko pareigūnus supažindino su Karo policija ir jos uždaviniais[279], Didžiosios kunigaikštienės Birutės bataliono kariams vedė teorines ir praktines pratybas tema „Savigynos lazdų panaudojimo principai“[280], Kovinio rengimo centro kariams skaitė paskaitą „Kario teisės prieš pažeidėją“[281], LDK Vaidoto MPB kariams skaitė paskaitą apie Karo policijos Atskirojo karo policijos būrio panaudojimo galimybes[282] ir kt. Karo policininkai nuolat mokėsi įvairiose tiek Lietuvos kariuomenės mokymo įstaigose – Lietuvos kariuomenės mokymo centruose, tiek ir civilinėse mokymo įstaigose.

NATO švietimo ir individualaus rengimo sistemoje didelis dėmesys skiriamas nuotoliniam mokymui. Nuotolinis mokymas – tai mokymo forma, kai besimokantysis nepalaiko betarpiško ryšio su instruktoriumi. Bendravimas ir komunikavimas yra užtikrinamas naudojant informacinę

277 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2011 m. lapkričio 21 d. įsakymas Nr. V-685 „Dėl dalyvavimo šunų ir kačių mitybos seminare“, *ten pat*, b. 224, l. 81.

278 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2011 m. spalio 26 d. įsakymas Nr. VV-187 „Dėl Karo policijos karių mokymo Lietuvos policijos mokykloje“, *ten pat*, b. 229, l. 33.

279 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. gruodžio 2 d. įsakymas Nr. 245 „Dėl paskaitos organizavimo“, *KPA*, ap. 1, b. 16, l. 127; Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Vidaus tarnybos antrojo pulko 2005 m. vasario 9 d. raštas Nr. 335 „Dėl užsiėmimo pravedimo“, adresuotas Karo policijos vadui, *ten pat*, b. 84, l. 4.

280 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. liepos 12 d. įsakymas Nr. V-309 „Dėl pratybų pravedimo Birutės bataliono profesinės karo tarnybos kariams“, *ten pat*, b. 66, l. 76.

281 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2011 m. lapkričio 25 d. įsakymas Nr. V-699 „Dėl paskaitų skaitymo“, *ten pat*, b. 224, l. 137.

282 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2015 m. rugsėjo 4 d. įsakymas Nr. V-825 „Dėl paskaitos skaitymo“, *ten pat*, b. 336, l. 176.

sistemą. Poreikis naudoti šią mokymo formą yra sąlygotas tiek besimokančiajam, tiek vadui (viršininkui) objektyvių veiksnių, leidžiančių: 1) efektyviai suderinti mokymąsi su profesiniais, tarnybiniais ir šeiminiais įsipareigojimais; 2) užtikrinti racionalų lėšų panaudojimą; 3) 24 valandas per parą, 7 dienas per savaitę (24/7) prisijungimo prie mokomosios medžiagos šaltinių galimybę; 4) lanksčiai organizuoti mokymąsi pagal individualų mokymosi stilių ir spartą. Atsižvelgiant į šias NATO švietimo ir individualaus rengimo tendencijas nuo 2011 m. rugpjūčio 1 d. Lietuvos kariuomenės Mokymo ir doktrinų valdyba (toliau – MDV) tapo atsakinga už nuotolinio mokymo organizavimą Lietuvos kariuomenėje[283]. Svarbu paminėti, kad 2012 m. gegužės 3 d. Lietuvos kariuomenės vado įsakymu patvirtintoje Lietuvos kariuomenės vizijoje buvo įrašytas toks punktas: „31.3. vystomas ir įgyvendinamas nuotolinis mokymas (angl. *Advanced Distributed Learning – ADL*)“[284]. Nuo 2017 m. sausio mėn. MDV Individualiojo rengimo skyriaus Nuotolinio mokymo poskyris, kartu su Karo policija, pradėjo diegti nuotolinį mokymą institucijoje. Vyko nuoseklūs susitikimai su Karo policijos vadovybe, vyr. puskarininkiu, instruktoriais. Buvo parengta Bazinio karo policininko kurso nuotolinio mokymo dalis, paruoštas kasmetinis karo policininko testas, vykdomas tolesnis bendradarbiavimas, siekiant pritaikyti kitus Karo policijos Mokymo centro vykdomus kursus nuotoliniam mokymui[285]. Karo policija bendradarbiauja su Lenkijoje esančiu NATO kompetencijos centru tiek naudojantis ADL galimybėmis (Karo policijos doktrina ir kt.), tiek ir mokantis jaunesniojo karininko, vyresniojo karininko ir kituose šio centro organizuojamuose ir vykdomuose kursuose[286].

Minėta, kad 2018 m. rugpjūčio 3 d. įvyko reikšmingų Karo policijos struktūros pokyčių. Naujos redakcijos Karo policijos nuostatuose atsirado papildoma Karo policijos funkcija: „rengia mokymo ir profesinio tobulinimo programas, planuoja, organizuoja ir vykdo karo policininkų, Lietuvos kariuomenės karinių vienetų karių ir rezervo karių mokymą“[287]. Karo policijos vadui buvo suteikti įgaliojimai „pasirašyti įsakymus, susijusius su karių, valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, siuntimu į Karo policijos Mokymo centro rengiamus kursus ir atšaukimu iš šių kursų“, „priimti sprendimus dėl karių, valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, šalinimo iš kursų mokymo programose nustatytais pagrindais“[288].

Įkūrus Karo policijos Mokymo centrą, buvo pradėti organizuoti ir vykdyti specializuoti karo policininkų profesinio mokymo ir kvalifikacijos kėlimo (tobulinimo) kursai[289]. 2019 m. rugsėjo

283 Mokymo ir doktrinų valdybos vado 2011 m. rugpjūčio 1 d. įsakymas Nr. V-130 „Dėl Lietuvos kariuomenės Mokymo ir doktrinų valdybos štabo, skyrių ir poskyrių nuostatų tvirtinimo“, *KAM,* e. a.

284 Lietuvos kariuomenės vado 2012 m. gegužės 3 d. įsakymas Nr. V-479 „Dėl Lietuvos kariuomenės vizijos tvirtinimo“, *ten pat*.

285 Mokymo ir doktrinų valdybos Individualiojo rengimo skyriaus Nuotolinio mokymo poskyrio viršininko mjr. Povilo Mikalainio 2020 m. liepos 2 d. pateikta informacija.

286 Karo policijos štabo Logistikos ir ryšių valdymo skyriaus viršininko mjr. Martyno Vilimo 2020 m. rugpjūčio 20 d. pateikta informacija.

287 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2018 m. rugpjūčio 3 d. įsakymas Nr. V-711 „Dėl krašto apsaugos ministro 2013 m. rugsėjo 6 d. įsakymo Nr. V-803 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos nuostatų ir struktūros patvirtinimo“ pakeitimo“, *KAM*, e. a.

288 Lietuvos kariuomenės vado 2020 m. balandžio 6 d. įsakymas Nr. V-444 „Dėl Lietuvos kariuomenės vado 2011 m. gruodžio 7 d. įsakymo Nr. V-1254 „Dėl įgaliojimų ir sprendimo priėmimo teisės suteikimo“ pakeitimo“, *ten pat*.

289 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2018 m. rugpjūčio 3 d. įsakymas Nr. V-711 „Dėl krašto apsaugos ministro 2013 m. rugsėjo 6 d. įsakymo Nr. V-803 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos nuostatų ir struktūros patvirtinimo“ pakeitimo“, *ten pat*; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2018 m. rugsėjo 3 d. įsakymas Nr. V-418 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos pareigybių pareiginių nuostatų tvirtinimo“, *ten pat*; Lietuvos kariuomenės vado 2020 m. kovo 23 d. įsakymas Nr. V-387 „Dėl Lietuvos kariuomenės vado 2015 m. gruodžio 8 d. įsakymo Nr. V-1485 „Dėl kursų, vykdomų Lietuvos kariuomenės mokymo įstaigose, sąrašų tvirtinimo“ pakeitimo“, *ten pat*.

23 d. buvo patvirtinta Bazinio karo policininko kurso (toliau – BKPK) mokymo reikalavimų specifikacija, kurioje nustatyti tokie kurso mokymo siekiniai:

1. Žinoti (išmanyti) teisės pagrindus, įstatymus ir statutus.
2. Ugdyti pilietiškumą ir puoselėti kariuomenės vertybes.
3. Gebėti vykdyti karo policininko užduotis praktinėse taktikos situacijose.
4. Gebėti vadovautis prievartos panaudojimo tvarka.
5. Gebėti atlikti transporto priemonės stabdymą.
6. Gebėti reguliuoti eismą ir vykdyti palydą.
7. Gebėti atlikti pagrindinius veiksmus eismo įvykio vietoje.
8. Gebėti valdyti transporto priemonę.
9. Žinoti kriminalistikos ir teismo medicinos pagrindus.
10. Žinoti narkotinių ir psichotropinių medžiagų ypatumus.
11. Gebėti atlikti veiksmus eismo įvykio vietoje.
12. Gebėti valdyti pistoletą *Glock 17*[290].

2019 m. balandžio 1 d. buvo patvirtinta nauja laikinoji BKPK programa, pagal kurią toliau buvo rengiami karo policininkai[291]. Šioje programoje buvo pritaikyti nauji ir peržiūrėti jau taikyti mokymo metodai, o pats mokymas, anksčiau trukęs dvi, tris ar keturias savaites[292], pailgintas iki 3 mėn. BKPK sudarė tokie mokymo dalykai kaip: 1) teisės pagrindai; 2) kario ugdymas; 3) rikiuotė; 4) psichologija; 5) profesinė taktika; 6) eismo priežiūra ir kontrolė; 7) prievartos rūšys ir jos taikymas; 8) teisės pažeidimų fiksavimas; 9) narkotinės ir psichotropinės medžiagos; 10) kriminalistikos ir kriminologijos pagrindai; 11) teismo medicina[293].

BKPK klausytojai tobulina neblaivumo tikrinimo praktinius įgūdžius. Marijampolė, 2019 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Atnaujintas BKPK buvo pirmasis kursas, kurį organizavo ir vykdė Mokymo centras. BKPK prasidėjo 2019 m. balandžio 1 d. LDK Vytenio bendrosios paramos logistikos batalione, Marijampolėje. Į BKPK susirinko 16 karo policininkų, iš jų 14 vaikinų ir 2 merginos[294]. Kurso dalyviai turėjo išeiti visą kurso mokymo programą, gauti teorinių žinių ir įgyti praktinių įgūdžių, kurie reikalingi gyvendinant pagrindinius Karo policijos uždavinius ir vykdant numatytas funkcijas.

290 Lietuvos kariuomenės vado 2019 m. rugsėjo 23 d. įsakymas Nr. V-1135 „Dėl Bazinio karo policininko kurso mokymo reikalavimų specifikacijos patvirtinimo“, *ten pat.*
2021 m. birželio 8 d. BKPK mokymo reikalavimų specifikacija buvo papildyta dviem naujais mokymo siekiniais: 1) žinoti Karo policijos veiklą reglamentuojančias NATO doktrinas ir 2) gebėti planuoti Karo policijos operacijas. Papildomi siekiniai skirti kurso klausytojams kariūnams ir (ar) karininkams. Lietuvos kariuomenės vado 2021 m. birželio 8 d. įsakymas Nr. V-624 „Dėl Lietuvos kariuomenės vado 2019 m. rugsėjo 23 d. įsakymo Nr. V-1135 „Dėl Bazinio karo policininko kurso mokymo reikalavimų specifikacijos patvirtinimo“ pakeitimo, *ten pat.*

291 Karo policijos vado 2019 m. balandžio 1 d. įsakymas Nr. V-161 „Dėl laikinos Bazinio karo policininko kurso mokymo programos tvirtinimo“, *ten pat*.

292 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2014 m. vasario 18 d. įsakymas Nr. V-100 „Dėl Karo policijos karių siuntimo į Pradinį karo policininko kursą“, *KPA*, ap. 1, b. 295, l. 3, 4.

293 Karo policijos vado 2019 m. balandžio 1 d. įsakymas Nr. V-161 „Dėl laikinos Bazinio karo policininko kurso mokymo programos tvirtinimo“, *KAM,* e. a.

294 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2019 m. kovo 27 d. įsakymas Nr. M-27 „Dėl Bazinio karo policininko kurso organizavimo ir vykdymo“, *ten pat.*

BKPK dalyviai su tuometiniu Karo policijos vadu, Marijampolė, 2019 m.
Pirmoje eilėje iš kairės: eil. Jonas Butkevičius, eil. Andrius Šimkus, eil. Elvinas Lukauskas, j. eil. Karilė Mazaliauskaitė, plk. ltn. Laimas Baliūnas, vyr. eil. Eglė Šiaučiulytė, eil. Arnas Mockus, eil. Laimonas Grinius;
antroje eilėje iš kairės: eil. Vilius Uldys, vyr. eil. Domas Navickas, eil. Evaldas Kairys, eil. Lukas Petkevičius, vyr. eil. Andžejus Gorbaniovas (Andžej Gorbaniov), vyr. eil. Gediminas Lukošius, vyr. eil. Valentas Dikšas, vyr. eil. Edgardas Kozlovskis (Edgard Kozlovski), eil. Donatas Beiga (KP fotoarchyvo nuotrauka)

Tuometinis Karo policijos vadas plk. ltn. Laimas Baliūnas į atnaujintą BKPK programą įtraukė patriotinių dainų dainavimą, nes dainavimas ugdo lyderio savybes, pasitikėjimą savimi, suartina kolektyvo karius, motyvuoja ir verčia susimąstyti apie mūsų istoriją. Natūralu, kad kurso pradžioje dalis kursantų nesižavėjo sumanymu dainuoti, net buvo teigiančių, kad „verčiau basomis kojomis eis per įkaitusias žarijas, nei dainuos dainas“, bet kurso pabaigoje dainuojant patriotines dainas kai kurių karių akyse buvo galima įžvelgti net susijaudinimo ašaras[295].

2019 m. birželio 28 d. BKPK baigimo ceremonijoje tuometinis Karo policijos vadas kartu su LDK Vytenio bendrosios paramos logistikos bataliono vadu plk. ltn. Juliumi Gaižausku apdovanojo tris karo policininkus, kurie kurso metu pasiekė aukščiausių šaudymo, kovinės savigynos ir teorinio testo rezultatų. Visiems kursą baigusiems karo policininkams buvo suteikta teisė nešioti beretę ir įteikti kurso baigimo pažymėjimai, kurių maketas buvo atkurtas remiantis išlikusiu istoriniu 1935 m. Karo policijos mokyklos Mokomojo būrio baigimo liudijimo pavyzdžiu[296].

2021 m. Mokymo centre buvo organizuoti šie kursai:

1. Bazinis karo policininko kursas.
2. Asmens (-ų) apklausos kursas.
3. Įvykio vietos apžiūros kursas.
4. Fizinės, psichinės ir kitų prievartos rūšių panaudojimo instruktoriaus kursas.
5. Vairavimo sudėtingomis sąlygomis kursas.

295 Karo policijos Viešųjų ryšių skyriaus informacija. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. liepos 25 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.facebook.com/314231652500318/posts/417996965457119?s=740174971&sfns=mo>.

296 *Ten pat.*

Karo policininkų beretės, jų kokardos ir statulėlės: *Už puikius mokymosi rezultatus, Už pasiektus šaudymo rezultatus, Už puikų fizinį pasirengimą* (KP fotoarchyvo nuotrauka)

LIETUVOS RESPUBLIKA

KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJA

Liudijimas.

Šiuo liudijama, kad eilinis [redacted] Alfonsas, Jako gimęs 1913 m. kovo mėn. 7 d., kilęs iš Šiaulių apskr. miesto Jeniškio valsč. Knygnešių k., 1935 m. birželio mėn. 24 d. yra baigęs karo policijos mokyklos mokomąjį 1 barį pažymiu patenkinamai.

Pagrindas: Įsak. Nr. 175 § 3

Pulkininkas leit.
Kauno m.dir apskr.komendantas

Kapitonas
Karo policijos mokyklos viršininkas

Kapitonas
adjutantas

1935 m. spalių mėn. d.
Nr.
K a u n a s.

LIETUVOS KARIUOMENĖS

KARO POLICIJOS MOKYMO CENTRAS

Pažymėjimas

Nr. BKP-1

Pažymime, kad
2019-04-01-2019-06-28

mokėsi ir baigė bazinį karo policininkų kursą.

Lietuvos kariuomenės Karo policijos vadas pik. ltn. Laimas Baliūnas

Į. v. Karo policijos Mokymo centro viršininko funkcijas vykdantis vyr. pr. Nerijus Černius

2019 m. birželio 28 d., Kaunas

Karo policijos mokyklos Mokomojo būrio baigimo liudijimas, Kaunas, 1935 m. (kairėje) (LCVA).
BKPK baigimo pažymėjimas, Kaunas, 2019 m. (dešinėje) (KP)

6. Specialiųjų transporto priemonių vairuotojų, naudojančių mėlynus ir (ar) raudonus (arba tik mėlynus) švyturėlius ir specialiuosius garso signalus, kursas[297].

Prireikus į Mokymo centro organizuojamus kursus gali būti priimami ir juose rengiami kitų KAS padalinių bei institucijų kariai ir pareigūnai, taip pat Lietuvos teisėsaugos institucijų pareigūnai[298].

Pažymėtina, kad nuo tada, kai karo policininkai pradėjo dalyvauti tarptautinėse operacijose, prasidėjo jų specialus karinis rengimas. Prieš kiekvieną tarptautinę operaciją buvo taikomas

297 2022 m. numatoma organizuoti Aukštesnįjį karo policininkų kursą ir Svarbių asmenų apsaugos kursą, kurių mokymo reikalavimų specifikacijos ir kursų programos dar yra ruošiamos.

298 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2020 m. gruodžio 28 d. įsakymas Nr. V-543 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos Mokymo centro 2022 m. kursų katalogo tvirtinimo“, *KAM*, e. a.

skirtingas karių kovinis rengimas, vadovaujantis patvirtintu kovinio rengimo planu. Pavyzdžiui, 2010 m. karo policininkai buvo ruošiami dalyvauti tarptautinėje operacijoje Policijos operacinės mokymo ir sąveikos grupėje (POMLT-1) Afganistane. Ruošdamiesi vykti į šią operaciją, karo policininkai turėjo įvykdyti bazines individualias ir kolektyvines užduotis[299].

Bazines individualias užduotis sudarė tokie mokomieji dalykai:

1. Taktika (paruošti ekipuotę ir ją prižiūrėti; veikti paskelbus aliarmą; užsimaskuoti ir maskuoti ekipuotę; maitintis lauko sąlygomis; vykdyti sargybą; veikti mūšio lauke tiesiogiai apšaudant ir kt.).

2. Ginklai ir šaudyba (mokėti valdyti individualų ir priskirtą ginklą, taip pat padalinio ginklus; atlikti kovinio šaudymo pratybas iš individualaus ir papildomo ginklo; naudoti rankines granatas).

3. Inžinerija (žinoti minų tipus, jų veikimo principus; žinoti savižudžius išduodančius požymius, mokėti veikti patekus į minų lauką ir kt.).

4. Medicina (įvertinti situaciją ir nukentėjusiojo būklę; stabdyti išorinį kraujavimą; suteikti pirmąją medicininę pagalbą; transportuoti nukentėjusįjį ir kt.).

5. Psichologija (žinoti streso ir jo rūšių ypatumus; mokėti taikyti streso įveikimo metodus, žinoti bendravimo ypatumus uždaroje erdvėje ir kt.).

6. Karo topografija (paruošti žemėlapį darbui; orientuotis vietovėje; nustatyti objekto vietą žemėlapyje pagal duotas nuorodas; nurodyti objekto nuorodas; mokėti orientuotis vietovėje naudojantis padėties nustatymo prietaisu (GPS)).

7. Apsauga nuo CBRN[300] (atpažinti atominio sprogimo ar cheminės atakos ir kovinių biologinių medžiagų panaudojimo požymius; mokėti veikti paskelbus ABC[301] pavojų; mokėti vykdyti pagrindines funkcijas ir užduotis dėvint apsauginę aprangą ir kt.).

8. Ryšiai (išmanyti padalinio ryšių ir informacinių sistemų (toliau – RIS) priemones; mokėti naudotis padalinio RIS priemonėmis; mokėti laikytis RIS saugumo procedūrų ir kt.).

9. Fizinis rengimas (įvykdyti karių fizinio parengtumo testo reikalavimus).

10. Bendrieji dalykai (mokėti dirbti su vertėju; žinoti operacijos rajono grėsmes; žinoti bendravimo su vietiniais gyventojais ypatumus, mokėti pagrindines frazes *Dari* kalba ir kt.).

Kolektyvines užduotis sudarė tokie mokomieji dalykai:

1. Žvalgyba (mokėti įrengti stebėjimo postą; mokėti vykdyti gyvenvietės iššvalgymą, mokėti atlikti kelio (maršruto) iššvalgymą ir kt.).

2. Manevras (mokėti vykdyti ilgalaikius patrulius, mokėti vykdyti gynybą, mokėti vykdyti konvojų, mokėti vykdyti eismo reguliavimo operacijas, mokėti veikti sąlytyje su priešu ir kt.).

3. Parama ugnimi (mokėti vykdyti paramą tiesiogine ir netiesiogine ugnimi, nurodyti taikinius ir koreguoti ugnį; įvykdyti skyriaus lygmens kovinio šaudymo taktines pratybas).

4. Pajėgų apsauga (mokėti užtikrinti operacijų saugumą; mokėti vykdyti apsaugą nuo cheminio ginklo; mokėti veikti aptikus improvizuotą sprogstamąjį užtaisą).

5. Kovinis aprūpinimas (mokėti laikytis elgesio su sulaikytaisiais taisyklių; mokėti vykdyti atsargų papildymą; mokėti vykdyti civilių apsaugą operacijų metu ir kt.).

6. Vadovavimas ir valdymas (mokėti saugiai keistis taktine informacija; mokėti vykdyti vadovavimo ir kontrolės procedūras; mokėti planuoti operacijas ir kt.).

---

299 Pažymėtina, kad karo policininkai į tarptautines operacijas vyko nuo 2002 m., todėl šioje vietoje pateikiamas vienas iš pavyzdžių, pagal kokius mokomuosius dalykus buvo rengiami karo policininkai ir kokias užduotis jie turėjo mokėti, gebėti atlikti.

300 CBRN (*angl. Chemical, Biological, Radiological, Nuclear*) – cheminis, biologinis, radiologinis, atominis.

301 ABC – apsauga nuo atominio, biologinio ir cheminio ginklo.

7. Daugiatautis rengimas (mokėti veikti pagal vieneto Standartines veiklos procedūras; mokėti valdyti Afganistano nacionalinių pajėgų naudojamus ginklus ir iš jų atlikti šaudymo pratybas; įvykdyti situacinio šaudymo pratybas)[302].

Panašus karo policininkų, numatytų vykdyti tarptautines operacijas, profesinis ir kovinis rengimas vyko iki ir po 2010 m. Didelę dalį pasiruošimo tarptautinėms operacijoms užduočių Karo policija vykdė savarankiškai, nors kai kada padėdavo ir užsienio šalių instruktoriai.

Siekdama įtvirtinti karo policininkų praktinius įgūdžius, Karo policija organizuoja ir vykdo kovinį rengimą pagal tarpusavyje susijusias dalis – vyksta individualusis rengimas, specialistų ir vadų rengimas, kolektyvinis rengimas[303]. Individualiojo rengimo metu karo policininkai yra mokomi atlikti užduotis pagal patvirtintą Karo policininko individualių užduočių sąrašą, tobulina karių įgūdžius, įgytus BKPK ir specialistų rengimo kursuose. Privalomos individualiojo rengimo užduotys yra tokios: 1) išlaikyti ginklo valdymo testą (visiems kariams); 2) išlaikyti fizinio parengtumo testą (visiems kariams kartą per metus); 3) išlaikyti kasmetinį karo policininko testą (visiems kareiviams ir puskarininkiams). Kolektyviniam rengimui irgi yra keliama privalomų užduočių: 1) organizuoti įgulų vertinamąsias lauko pratybas (kartą per metus); 2) organizuoti Atskirojo karo policijos būrio vertinamąsias lauko pratybas[304].

Uždaviniai ir funkcijos

Kariuomenė yra valstybės ginkluotos gynybos institucija, todėl teisėsauga nėra jos pagrindinė veiklos sritis. Būdama kariuomenės dalis, Karo policija turi specifinius uždavinius ir funkcijas[305].

Pažymėtina, kad atkūrus Karo policiją išliko kai kurie klasikiniai tarpukariu veikusios Karo policijos mokyklos uždaviniai ir funkcijos, ypač susiję su patruliavimu ir sargyba. Atkurta Karo policija pradėjo vykdyti daug naujų funkcijų, kurių nevykdė Karo policijos mokykla. Kaip reglamentavo 1998 m. spalio 22 d. priimtas Karo policijos įstatymas, pagrindiniai Karo policijos uždaviniai yra nusikalstamų veikų bei kitų teisės pažeidimų prevencija, jų atskleidimas ir tyrimas, tvarkos ir drausmės karinėse teritorijose ir kariuomenėje palaikymas, karinio transporto eismo saugumo priežiūra pagal nustatytą jurisdikciją[306]. Papildomi Karo policijos uždaviniai yra teikti paramą Lietuvos kariuomenės vienetams vykdant karinius mokymas ir operacijas ir palaikyti kovinę Karo policijos parengtį, rengiantis tarptautinėms operacijos ir dalyvaujant jose[307].

2002 m. birželio 3 d. patvirtinus Karo policijos bataliono struktūrą, buvo numatyti tokie pagrindiniai šio bataliono uždaviniai taikos ir karo metu:

1. Judėjimo (manevravimo ir mobilumo) aprūpinimas: 1) kelių žvalgyba ir ženklinimas; 2) karinio eismo reguliavimas; 3) karinių eismo įvykių tyrimas ir apskaita; 4) karinio transporto palyda; 5) karinio transporto apskaita.

---

302 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2010 m. birželio 30 d. įsakymas Nr. V-362 „Dėl Policijos operacinės mokymo ir sąveikos grupės (POMLT-1) kovinio rengimo plano tvirtinimo“, *KPA*, ap. 1, b. 187, l. 23–34.

303 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2011 m. gruodžio 15 d. raštas Nr. IS-1064„Dėl 2012 m. kovinio rengimo plano“, adresuotas Jungtiniam štabui, *ten pat*, b. 237, l. 6.

304 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2011 m. lapkričio 21 d. įsakymas „Dėl Atskirojo karo policijos būrio vertinamųjų lauko taktinių pratybų“, *ten pat*, b. 224, l. 84–116; Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2011 m. lapkričio 10 d. įsakymas Nr. VV-95 „Dėl lauko pratybų“, *ten pat*, b. 228, l. 12; Lietuvos kariuomenės Karo policijos Kauno įgulos viršininko 2011 m. gegužės 13 d. įsakymas KV-77 „Dėl vertinamųjų lauko pratybų „Budintis vilkas“, *ten pat*, b. 231, l. 103, 104.

305 *Lietuvos teisinės institucijos*, sud. E. Kūris, Vilnius: VĮ „Registrų centras“, 2011, p. 421.

306 Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymas // *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 98-2713, 9 straipsnis.

307 Lietuvos kariuomenės vado 2019 m. liepos 15 d. įsakymas Nr. V-865 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos personalo ir aprūpinimo lentelės patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

2. Teisėsauga: 1) teisėsaugos kontrolė kariuomenėje; 2) dezertyravusių (pasišalinusių iš tarnybos) ar dingusių be žinios karių paieška; 3) įtariamųjų ar nusikaltusių karių paieška ir konvojavimas; 4) nusikaltimų (nusikalstamų veikų) ir kitų teisės pažeidimų kariuomenėje atskleidimas, tyrimas, prevencija; 5) kvota (ikiteisminis tyrimas); 6) neramumų kariuomenėje lokalizavimas.

3. Karo policijos žvalgybiniai ir prevenciniai: 1) žvalgyba, skirta aprūpinti Karo policijai vykdant užduotis; 2) žvalgybiniai veiksmai, skirti karinės tvarkos pažeidimams išaiškinti; 3) kontržvalgybiniai veiksmai savo pajėgų užnugaryje (tik karo metu); 4) agitacinės prevencinės priemonės.

4. Apsaugos ir saugumo: 1) karinių padalinių išsidėstymo rajonų (teritorijų) kontrolė (tik karo metu); 2) svarbių asmenų apsauga; 3) svarbių karinių objektų apsauga (sargyba); 4) karinių lauko areštinių apsauga (tik karo metu); 5) pabėgėlių laikymo punktų apsauga (tik karo metu); 6) atsiskyrusių (atsilikusių) karių suradimas ir surinkimas (tik karo metu); 7) karo belaisvių (pabėgėlių) kontrolė, paskirstymas ir transportavimas (tik karo metu); 8) vietos gyventojų apsauga ir kontrolė padalinių dislokacijos vietose (tik karo metu); 9) stichinių nelaimių ir masinio naikinimo ginklų panaudojimo vietų žymėjimas ir apsauga (tik karo metu); 10) specialiųjų operacijų aprūpinimas[308]. Buvo numatytos ir tokios Karo policijos bataliono galimybės: aptarnauti iki 4 brigadų, įrengti iki 36 stacionarių kontrolės postų, patruliuoti ne daugiau kaip 36 maršrutuose, užtikrinti kariuomenės rūšių štabų apsaugą, saugoti iki 4 karo belaisvių ir pabėgėlių stovyklų[309].

Karo policijos įstatyme yra apibrėžta, kokias pagrindines funkcijas atlieka Karo policija:

1) reguliuoja eismą, užtikrindama karinio transporto judėjimą;

2) vykdo kertančių Lietuvos Respublikos valstybės sieną karių, karinėms pajėgoms priskirtų civilių tarnautojų ir jų gabenamų daiktų kontrolę;

3) kontroliuoja užsienio valstybių ir organizacijų karių ir karinių krovinių atvykimą į Lietuvos Respubliką, išvykimą iš jos ar vykimą per Lietuvos Respublikos teritoriją tranzitu;

4) Lietuvos kariuomenės vado arba Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro pavedimu vykdo krašto apsaugos sistemos valdomų objektų apsaugą;

5) vykdo saugomų asmenų, atvykstančių krašto apsaugos ministro ar Lietuvos kariuomenės vado oficialiu kvietimu, apsaugą;

6) Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nustatyta tvarka atlieka įslaptintų dokumentų, gaminių ir kitų įslaptintų objektų gabenimą Lietuvos Respublikos teritorijoje ir už jos ribų;

7) vykdo asmenų sulaikymą;

8) organizuoja ir atlieka sulaikytųjų ar suimtųjų palydą (konvojų);

9) užtikrina Karo policijoje laikomų sulaikytų asmenų, taip pat suimtųjų, su kuriais atliekami procesiniai veiksmai, priežiūrą;

10) įgyvendina nusikalstamų veikų, administracinių nusižengimų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją, atskleidimą, atlieka jų tyrimą, analizuoja jų priežastis bei sąlygas ir imasi priemonių joms pašalinti;

11) registruoja ir nagrinėja pareiškimus ir pranešimus apie rengiamas, daromas ir padarytas nusikalstamas veikas, administracinius nusižengimus ir kitus teisės pažeidimus;

12) atlieka pasislėpusių įtariamųjų, kaltinamųjų ar dingusių be žinios karių paiešką;

---

308 Lietuvos kariuomenės vado 2002 m. birželio 3 d. įsakymas Nr. 479 „Dėl Karo policijos bataliono struktūros patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

309 *Ten pat*.

13) tvarko nusikalstamų veikų, administracinių nusižengimų ir kitų teisės pažeidimų apskaitą, registrų ir informacinių sistemų duomenis;

14) organizuoja ir įgyvendina priemones viešajai tvarkai karinėse teritorijose ar karių drausmei kitose teritorijose užtikrinti;

15) organizuoja ir vykdo karių ir kitų teisėsaugos institucijų pareigūnų mokymą[310].

Karo policija atlieka ir kitas įstatymų jai pavestas funkcijas, pavyzdžiui, nustato Karo policijos padaliniams privalomus karinio rengimo reikalavimus; dalyvauja tarptautinėse pratybose ir kituose karinio bendradarbiavimo renginiuose (papildoma funkcija); rengia Karo policijos karius ir iš jų sudarytus karinius vienetus dalyvauti tarptautinėse operacijose (papildoma funkcija); dalyvauja tarptautinėse operacijose iš Karo policijos karių sudarytuose kariniuose vienetuose arba sąjungininkų karinių vienetų sudėtyje (papildoma funkcija); sukuria ir išlaiko nustatytus Karo policijos pajėgumus, papildo parengtais kariais kitus Lietuvos kariuomenės karinius vienetus, siunčiamus dalyvauti tarptautinėse operacijose (papildoma funkcija)[311].

Karo policijos įstatyme nustatytas ir detalizuotas funkcijas, atsižvelgiant į tai, kokiomis kryptimis įgyvendinami pagrindiniai Karo policijos uždaviniai, galima skirstyti į prevencines, t. y. nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų užkardymo, nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų priežastis ir sąlygas šalinančių priemonių rengimo ir įgyvendinimo, ir tyrimo, t. y. pareiškimų ir pranešimų apie karių ir karinėse teritorijose bei kariniame transporte padarytų nusikalstamų veikų ir kitų pažeidimų tyrimo[312].

1999–2000 m. karo policininkai, vykdydami tarnybines pareigas ir įgyvendindami teises, numatytas Karo policijos įstatyme, tarnybos metu nuolat susidurdavo su Lietuvos kariuomenės profesinės karo tarnybos, būtinosios karo tarnybos, atsargos bei savanorių karių nežinojimu apie Karo policiją, jos uždavinius, o ypač jurisdikciją. Siekdama išvengti nesusipratimų, Karo policija parengė raštą Lietuvos kariuomenės padaliniams, norėdama juos supažindinti su Karo policija, jos įgaliojimais, jurisdikcija, funkcijomis, uždaviniais ir karo policininkų teisėmis bei pareigomis[313]. Taigi, Karo policijos atkūrimo pradžioje institucijos personalui buvo sudėtinga įgyvendinti Karo policijos uždavinius ir vykdyti Karo policijos įstatyme numatytas funkcijas, nes ši karinę teisėsaugą Lietuvos kariuomenėje ir jos teritorijose vykdanti institucija nebuvo plačiai žinoma.

2000 m. Karo policijos veiklos plane buvo numatyta organizuoti areštinių darbą – tuo tikslu įkurti 1-ąją Vilniaus apygardos areštinę, pradėti eskortavimą, perimti baudžiamųjų bylų tyrimą ir apskaitą, taip pat vykdyti vienodą iškeliamų baudžiamųjų bylų kariuomenėje apskaitą, kontroliuoti Vilniaus apygardoje atliktus tarnybinius tyrimus ir Vilniaus apygardos karinio transporto eismą, pradėti patruliavimą Rukloje bei Mokomajame pulke, tirti karinio autotransporto eismo įvykius, vykdyti asmenų, pasišalinusių iš tarnybos vietų, paiešką ir teikti neatidėliotiną pagalbą asmenims, nukentėjusiems nuo teisės pažeidimų[314]. Karo policija savo veiklos pradžioje daugiausia vykdė patruliavimą Vilniuje, Kaune, Pabradėje ir Rukloje[315], palaikė viešąją tvarką per

---

310 Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo Nr. VIII-911 pakeitimo įstatymas // *TAR,* 2020. Nr. XIII-3437, 6 straipsnis.

311 Lietuvos kariuomenės vado 2019 m. liepos 15 d. įsakymas Nr. V-865 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos personalo ir aprūpinimo lentelės patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

312 *Lietuvos teisinės institucijos*, sud. E. Kūris, Vilnius: VĮ „Registrų centras“, 2011, p. 419.

313 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. vasario 2 d. raštas Nr. 66 „Dėl Karo policijos įstatymo“, adresuotas visiems kariuomenės daliniams, *KPA*, ap. 1, b. 5, l. 10, 11.

314 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. gruodžio 12 d. raštas Nr. 107 „Dėl etatų“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat*, b. 2, l. 23.

315 Pavyzdžiui, 2001 m. Karo policijos veiklos plane nustatyta vykdyti dalinį (balandžio 23–rugsėjo 3 d.) ir pastovų (rugsėjo 3–gruodžio 30 d.) patruliavimą Vilniaus mieste ir pastovų patruliavimą Rukloje. Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2001 m. sausio 25 d. raštas (be registracijos numerio) „Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2001 metų veiklos planas“, skirtas Lietuvos kariuomenės vadui tvirtinti, *ten pat*, b. 12, l. 2.

įvairius renginius (pavyzdžiui, sporto varžybas, bažnytinius atlaidus[316], žygius *„Radvilų keliais“*[317]) ir oficialius vizitus, vykdė pasišalinusių iš nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos karių paiešką, užsienio svečių eskortą ir karinių transporto priemonių palydą[318], laidotuvių procesijų eskortavimą[319], kvotas[320] ir kt.

2000 m. nustatyta patrulių tarnybos Karo policijoje sudėtis ir apginklavimas. Tarnybą sudarė Karo policijos budėtojas ir vienas patrulis iš dviejų karių. Visi jie turėjo specialiąsias priemones (policininko lazdas, antrankius ir dujų balionėlius)[321], tačiau šaunamaisiais ginklais apginkluoti nebuvo. 2000 m. Vilniaus mieste buvo organizuojamas patrulis nuo 10 iki 22 val. trimis skirtingais maršrutais: 1) Seimo rūmai – Gedimino pr. – Katedros aikštė – Sereikiškių parkas ir atgal; 2) Katedros aikštė – Kosciuškos g. – Šv. Apaštalų Petro ir Povilo bažnyčia ir atgal; 3) autobusų stotis – geležinkelio stotis[322].

2000 m. birželio 1 d. patvirtinta Karo policijos patrulio (toliau – patrulis) instrukcija nustatė 24 val. trukmės patrulio laiką – nuo 10 val. iki kitos dienos 10 val. Patrulis turėjo būti ginkluotas specialiosiomis priemonėmis ir patruliavimą vykdyti nustatytu maršrutu, užtikrinti karinę drausmę ir tvarką patruliavimo maršrute. Nustatyta, kad patrulis pavaldus Karo policijos budėtojui[323]. Tais pačiais metais Karo policija patruliavo Jonavos r. Ruklos miestelyje, Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje. 2001 m. buvo numatyta organizuoti patruliavimą Vilniaus ir Kauno miestuose, vykdyti dienos tarnybą Karo policijos štabe, patruliuoti Jonavos r. Ruklos miestelyje[324]. 2001 m. Vilniaus mieste buvo nustatyti du autopatruliai ir vienas pėstysis patrulis, kurie turėjo pradėti patruliavimą nuo

316 **Įdomus faktas:** viena įdomesnių karo policininkų užduočių, kurią vykdė Karo policijos Vilniaus įgulos kariai, – 2001 m. liepos 21 d. vykusių Lietuvos futbolo federacijos aukščiausiosios lygos varžybų tarp KASK FK „Geležinis vilkas“ ir Panevėžio „Ekrano“ teisėjų apsauga. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. rugpjūčio 7 d. veiklos ataskaita, adresuota Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat,* l. 10.

317 Žygis yra organizuojamas kiekvienais metais ir, siekiant išlaikyti Radvilų giminės medžio tęstinumą, kasmet skiriamas vienam iš Radvilų giminės. Tai yra nekomercinio pobūdžio renginys. Jame gali dalyvauti Lietuvos ir užsienio šalių piliečiai nuo 16 m, šeimos su vaikais. Dalyvauti galima individualiai ir grupėmis pagal pasirinktą atstumą. Organizacinio komiteto sprendimu žygyje dalyvauti gali būti leista organizuotoms grupėms, kurių dalyviai jaunesni negu 16 m. Žygis organizuojamas dvi dienas šiais atstumais: 2 x 12 km, 2 x 22 km, 2 x 32 km, 2 x 42 km. Populiariausios yra 22 km ir 12 km trasos, kurias pasirenka daugiausiai dalyvių. Visos trasos vingiuoja vaizdingomis Gaižiūnų poligono ir Ruklos seniūnijos apylinkėmis. Daugiau nei dešimtmetį organizuojamas žygis tampa vis žinomesnis ir turi nemažai entuziastų. Visi žygio dalyviai, sėkmingai įveikę pasirinktą atstumą, yra apdovanojami diplomais ir medaliais. Tokie žygiai yra įprasti NATO valstybių kariuomenėse. Jie būna susiję su svarbiomis tų šalių kariuomenės datomis. Juose ne kartą yra dalyvavę ir Lietuvos kariuomenės kariai. Pirmasis 4 d. žygis įvyko 2001 m. liepos 8–12 d. Mokomajame pulke Jonavos r., jame dalyvavo 576 žygeiviai. Radvilų žygis. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. balandžio 13 d.]. <https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/mokymo_ir_doktrinu_valdyba/lk_mokymo_ir_doktrinu_valdyba_sudaro_sie_karinio_mokymo_vienetai/didziojo_lietuvos_etmono_jonuso_radvilos_mokomasis_pulkas/radvilu_zygis.html>.

318 Lietuvos kariuomenės vado 2001 m. vasario 23 d. įsakymas Nr. 107 „Dėl transporto kolonos palydos“, *KAM*, e. a.

319 2001 m. sausio 16 d. Karo policijos Vilniaus įgulos kariai vykdė laidotuvių procesijos palydą iš Šv. J. Matulaičio bažnyčios į Rokantiškių kapines. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. sausio 16 d. įsakymas Nr. 5 „Dėl palydos organizavimo“, *KPA*, ap. 1, b. 9, l. 5. 2001 m. sausio 24 d. vyko laidotuvių procesijos palyda. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. sausio 23 d. įsakymas Nr. 8 „Dėl palydos“, *ten pat*, b. 9, l. 24.

320 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2001 m. sausio 25 d. raštas (be registracijos numerio) „Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2001 metų veiklos planas“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat*, b. 12, l. 2.

321 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2000 m. gegužės 15 d. įsakymas Nr. 45 „Dėl karinės tarnybos ir kovinio rengimo organizavimo Karo policijoje 2000 metais“, *ten pat*, b. 4, l. 45.

322 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2000 m. gegužės 9 d. įsakymas Nr. 44 „Dėl patruliavimo“, *ten pat*, b. 4, l. 44.

323 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2000 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. 57 patvirtinta Karo policijos patrulio vyresniojo ir Karo policijos patrulio instrukcijos, *ten pat,* b. 4, l. 72, 73.

324 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. gruodžio 28 d. raštas Nr. 744 „Dėl informacijos pateikimo“, adresuotas GŠ J-3 skyriui, *ten pat*, b. 5, l. 66.

Karo policijos patrulis palaiko viešąją tvarką minint Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dieną. Vilnius, Vingio parkas, 2000 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

12 val. ir baigti 21, 22 ar 24 val.: 1) autopatrulis Nr. 1 – Vilniaus miesto Antakalnio, Centro, Senamiesčio, Šeškinės, Baltupių, Žirmūnų ir Baltupių mikrorajonai; 2) autopatrulis Nr. 2 – Vilniaus miesto Naujininkų, Žemųjų Panerių, Naujamiesčio, Lazdynų, Karoliniškių, Justiniškių, Viršuliškių, Pašilaičių ir Fabijoniškių mikrorajonai; 3) pėstysis patrulis – Vilniaus miesto autobusų ir geležinkelio stotis bei aplinkinės gatvės[325].

Karo policijos atkūrimo pradžioje, 2000–2001 m. laikotarpiu, dėl personalo trūkumo, kai kuriais atvejais ir dėl užduoties svarbos transporto priemonių palydas[326], patruliavimą[327], apsaugą[328] ir dingusių karių paieškas[329] vykdydavo ir Karo policijos karininkai. Kol nebuvo sukomplektuotas Karo policijos Klaipėdos įgulos personalas, nuo 2002 m. gegužės mėn. iki 2003 m. sausio mėn. patruliavimą[330], viešosios tvarkos palaikymą renginių metu[331], apsaugą[332] Klaipėdos mieste ir

325 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. vasario 1 d. įsakymas Nr. 13 „Dėl patruliavimo“, *ten pat*, b. 9, l. 42.

326 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2000 m. lapkričio 14 d. įsakymas Nr. 126 „Dėl palydos“, *ten pat*, b. 4, l. 143. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. sausio 19 d. įsakymas Nr. 6, 2001 m. gegužės 14 d. įsakymas Nr. 59 „Dėl palydos organizavimo“, *ten pat,* b. 9, l. 6, 59; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. rugpjūčio 10 d. įsakymas Nr. 108, 2001 m. rugsėjo 3 d. įsakymas Nr. 115 „Dėl palydos organizavimo“, *ten pat*, b. 10, l. 4, 12.

327 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. vasario 1 d. įsakymas Nr. 13 „Dėl patruliavimo“, *ten pat*, b. 9, l. 41, 42.

328 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. lapkričio 9 d. įsakymas Nr. 170 „Dėl apsaugos užtikrinimo“, *ten pat*, b. 10, l. 81.

329 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. liepos 25 d. įsakymas Nr. 99 „Dėl paieškos organizavimo“, *ten pat*, b. 9, l. 166.

330 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko 2002 m. gegužės 6–9 d. įsakymai Nr. 2–5 „Dėl patruliavimo organizavimo Klaipėdoje“, *ten pat*, b. 23, l. 2–5.

331 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko 2002 m. gegužės 17 d. įsakymas Nr. 16 „Dėl tvarkos palaikymo“, *ten pat*, b. 23, l. 16.

332 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko 2002 m. gegužės 17 d. įsakymas Nr. 15 „Dėl lėktuvo apsaugos“, *ten pat*, b. 23, l. 15; Lietuvos kariuomenės Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko 2002 m. birželio 3 d. įsakymas Nr. 29 „Dėl saugumo užtikrinimo“, *ten pat*, b. 23, l. 29.

palydas[333] vykdė Karo policijos Kauno ir Vilniaus įgulų karo policininkai, paskirti Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko žinion. Dėl Karo policijos Klaipėdos įgulos personalo trūkumo 2003–2004 m. dažnai palydos vyresniuoju save skirdavo ir šios įgulos viršininkas kpt. Saulius Gurauskas[334].

2003 m. liepos 29 d. patvirtinti nauji Karo policijos patrulių veiklos nuostatai (toliau – nuostatai) nustatė, kad patrulis – tai du ar daugiau karių, Karo policijos įgulų vadų įsakymu paskirti patruliuoti tam tikru maršrutu. Nuostatuose buvo nustatyti ir pagrindiniai patrulių uždaviniai: 1) žmogaus teisių ir laisvių apsauga; 2) karinės drausmės ir tvarkos užtikrinimas Lietuvos kariuomenėje; 3) viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimas masinių renginių metu, kuriuose dalyvauja Lietuvos bei užsienio šalių kariai; 4) neatidėliotinos pagalbos teikimas asmenims, esantiems bejėgiškumo būklės, taip pat asmenims, nukentėjusiems nuo nusikalstamų veikų, kitų teisės pažeidimų, stichinių nelaimių ar panašių veiksmų; 5) nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų, kuriuos padarė kariai, prevencija ir atskleidimas. Patruliai buvo skirstomi į: 1) pėstįjį (patrulio maršruto ilgis iki 3 km); 2) autopatrulį (patrulio maršruto ilgis iki 10 km); 3) patrulį su motociklu[335] (patrulio maršruto ilgis iki 6 km). Patrulio maršruto ilgis buvo nustatomas atsižvelgiant į patrulių skaičių, konkretaus maršruto ypatybes ir kriminogeninę situaciją. Patrulių priemonės – tai: 1) transporto priemonės; 2) šaunamieji ginklai ir specialiosios priemonės; 3) ryšio ir signalizacijos priemonės; 4) apšvietimo priemonės (nešiojami ir stacionarūs prožektoriai); 5) atitvėrimo priemonės – plastikinė juosta su užrašu „STOP KARO POLICIJA“ ar kitu užrašu, plastikiniai kūgio formos ženklai, KET nustatyti draudžiamieji kelio ženklai, atitvėrimo stovai ir kitos priemonės[336].

Kad būtų užtikrinta viešoji tvarka ir išvengta karių ir civilių gyventojų konfliktų Šiaulių mieste, Karo policijos vadas nuo 2004 m. balandžio 16 d. iki atskiro nurodymo Karo policijos Vilniaus įgulos viršininkui įsakė skirti du įgulos karius ir transporto priemonę Karo policijos Klaipėdos įgulos žinion[337]. Nuo NATO oro policijos misijos pradžios, t. y. nuo 2004 m. pradžios, iki tų pačių metų pabaigos nuo vietinių chuliganų nukentėjo (buvo sumušti) Belgijos kariai – 3 kartus, Danijos – 2 kartus ir Didžiosios Britanijos – 1 kartą[338]. Dėl šios priežasties patruliuoti į Šiaulių miestą buvo siunčiami karo policininkai iš Karo policijos Vilniaus ir Kauno įgulų[339]. Patru-

---

333 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko 2002 m. gegužės 16 d. įsakymas Nr. 14, 2002 m. lapkričio 22 d. įsakymas Nr. 103, 2002 m. gruodžio 2 d. įsakymas Nr. 106 „Dėl palydos organizavimo“, *ten pat*, b. 23, l. 14, 103, 106.

334 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko 2003 m. sausio 20 ir 22 d., vasario 3 d., balandžio 30 d., gegužės 7, 8, 11, 22 ir 23 d. rugpjūčio 11 d., spalio 11 d., lapkričio 3, 6 ir 7 d., gruodžio 8, 11, 15 ir 17 d. įsakymai Nr. NV-3, NV-4, NV-5, NV-17, NV-20, NV-21, NV-22, NV-23, NV-24, NV-38, NV-53, NV-61, NV-62, NV-63, NV-67, NV-68, NV-69, NV-70 „Dėl palydos organizavimo“, „Dėl palydos vykdymo“, *ten pat*, b. 40, l. 5, 6, 7, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 40, 55, 63, 64, 65, 69, 70, 71, 72. Lietuvos kariuomenės Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko 2004 m. sausio 12, 16 ir 21 d., kovo 19 d., balandžio 23 d. įsakymai Nr. NV-1, NV-2, NV-3, NV-15 „Dėl palydos vykdymo“, *ten pat*, b. 59, l. 1, 2, 3, 15.

335 Faktų, kad realiai būtų vykdomas Karo policijos patrulis su motociklu, nėra. Toks Karo policijos patrulis buvo numatytas Karo policijos patrulių veiklos nuostatose.

336 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2003 m. liepos 29 d. įsakymas Nr. V-181 „Dėl Karo policijos patrulių veiklos nuostatų patvirtinimo“, *ten pat*, b. 30, l. 98.

337 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2004 m. balandžio 14 d. įsakymas Nr. V-132 „Dėl patruliavimo Šiaulių mieste ir Zoknių oro uoste“, *ten pat,* b. 47, l. 55.

338 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2004 m. lapkričio 11 d. raštas Nr. 854 „Dėl Karo policijos Šiaulių įgulos steigimo tikslingumo“, adresuotas GŠ, *ten pat*, b. 62, l. 73.

339 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2004 m. birželio 7 d. raštas Nr. IS-493 „Dėl Karo policijos Šiaulių įgulos“, adresuotas KAM valstybės sekretoriui, *ten pat*, b. 62, l.42.

liavimas Šiaulių mieste ir Zokniuose, kai buvo skiriami Karo policijos Vilniaus ir Kauno įgulų kariai, vyko iki 2005 m. sausio 3 d.[340] 2005 m. sausio 11 d. buvo įkurta Karo policijos Šiaulių įgula ir pradėti jos komplektavimo darbai[341]. Kol nebuvo įkurta Šiaulių įgula, vyko intensyvus Karo policijos susirašinėjimas su KAM ir Lietuvos kariuomenės vadovybe. Karo policijos vadas nurodė, koks yra Karo policijos Šiaulių įgulos steigimo tikslingumas, ir įvardijo pagrindines jos funkcijas: 1) NATO sąjungininkų misijos karių apsauga; 2) areštinės veikla; 3) Lietuvos kariuomenės arsenalo apsauga; 4) kitos Karo policijos įstatyme nustatytos funkcijos[342]. Įkurta Karo policijos Šiaulių įgula veiklos pradžioje vykdė palydas, grįžtančių iš misijos karių ginkluotės ir bagažo tikrinimą, krovinių apsaugą, patruliavimą Šiaulių mieste[343].

Nuo 2004 m. lapkričio 22 d. Karo policijos Vilniaus įgulos viršininkas, vadovaudamasis Karo policijos vado įsakymu, patruliuoti su Viešosios policijos patruliavimo rinktinės patruliais Vilniaus mieste skirdavo Karo policijos Vilniaus įgulos karius[344]. Iki 2005 m. rugsėjo 2 d. Karo policijos Vilniaus įgulos kariai patruliavo Vilniaus miesto geležinkelio ir autobusų stoties rajone, taip pat vykdė autopatrulį kartu su Vilniaus policijos Patrulių rinktinės pareigūnais[345]. 2005 m. rugsėjo 7 d. buvo patvirtinti penki nauji Karo policijos Vilniaus įgulos karo policininkų patrulio maršrutai Vilniaus mieste, jie pateikti lentelėje[346].

2008 m. buvo patvirtinti du pagrindiniai Karo policijos Kauno įgulos patrulio maršrutai, apimantys Karo policijos Kauno įgulą, Karo medicinos tarnybos stacionarą, geležinkelio ir autobusų stotis, Kauno karininkų ramovę[347].

Kalbant apie kitas Karo policijos funkcijas, reikėtų paminėti viešosios tvarkos palaikymo funkciją įvairių renginių metu. Viešosios tvarkos palaikymas vykdavo ir dabar vyksta per Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienos šventę, kuri organizuojama Vilniuje,

340 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2004 m. gruodžio 20 d. įsakymas Nr. V-464 „Dėl kario skyrimo“, *ten pat*, b. 50, l. 73; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2004 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. V-474 „Dėl karių skyrimo“, *ten pat*, b. 50, l. 110.

341 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2005 m. sausio 11 d. įsakymas Nr. V-25 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos pareigybių sąrašo patvirtinimo“, *KAM*, e. a; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. birželio 13 d. raštas Nr. IS-418 „Dėl Šiaulių įgulos“, adresuotas Lietuvos Respublikos generaliniam prokurorui, *KPA*, ap. 1, b. 84, l. 14. **Įdomus faktas:** 2006 m. lapkričio 30 d. patvirtinta Karo policijos Šiaulių įgulos atsakingo kario instrukcija. Atsakingas karys buvo skiriamas pagal iš anksto sudarytą budėjimo grafiką ir su savimi visą laiką privalėjo turėti įjungtą mobiliųjį telefoną, o gavęs pranešimą apie įvykį ar drausmės pažeidimą, turėjo pranešti Karo policijos budėtojui ir Karo policijos Šiaulių įgulos viršininkui, taip pat kuo skubiau ir operatyviau reaguoti į pranešimą. Tokio pobūdžio reagavimas į pranešimus buvo nustatytas dėl personalo trūkumo, nes įguloje buvo tik 5 etatiniai karo policininkai. Lietuvos kariuomenės Karo policijos Šiaulių įgulos viršininko 2006 m. lapkričio 30 d. įsakymas Nr. ŠV-118 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos Šiaulių įgulos atsakingo kario instrukcijos“, *ten pat*, b. 102, l. 124, 125.

342 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2004 m. lapkričio 11 d. raštas Nr. 854 „Dėl Karo policijos Šiaulių įgulos steigimo tikslingumo“, adresuotas GŠ, *ten pat*, b. 62, l. 73.

343 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Šiaulių įgulos viršininko 2005 m. balandžio 18–gruodžio 29 d. įsakymų veiklos klausimais registras, *ten pat*, b. 32, l. 1–13.

344 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2004 m. lapkričio 22 d. įsakymas Nr. V-431 „Dėl patruliavimo“, *ten pat*, b. 50, l. 27.

345 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2005 m. sausio 3 d., vasario 1 d., kovo 2 d., balandžio 1 d., gegužės 4 d. įsakymai Nr. VV-1, VV-28, VV-100, VV-142, VV-195 „Dėl patruliavimo“, *ten pat*, b. 72, l. 1, 49, 100, 143, 198; Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2005 m. birželio 20 d., liepos 1 d., rugpjūčio 1 d. įsakymai Nr. VV-265, VV-287, VV-352 „Dėl patruliavimo“, *ten pat*, b. 73, l. 71, 93, 159, Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2005 m. rugsėjo 2 d. įsakymas Nr. VV-444 „Dėl patruliavimo“, *ten pat*, b. 74, l. 68.

346 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2005 m. rugsėjo 7 d. įsakymas Nr. VV-458 „Dėl Karo policijos patrulio maršruto tvirtinimo“, *ten pat*, b. 74, l. 85.

347 Lietuvos kariuomenės Kauno įgulos viršininko 2008 m. liepos 15 d. įsakymas Nr. KV-28 „Dėl patrulių maršrutų Kauno mieste patvirtinimo“, *ten pat,* b. 146, l. 70–72.

Patrulio maršruto kortelė

Eil. Nr.	Maršrutas	Rajonas	Pagrindinės gatvės	Lankomiausi objektai
1.	A (ALFA)	Naujininkai	Švitrigailos, Kauno, Mindaugo, Pylimo, Liepkalnio, Kapsų	Autobusų ir geležinkelio stotys, MPB štabas, Štabo aprūpinimo kuopa
2.	B (BRAVO)	Senamiestis Naujamiestis Centras	Pamėnkalnio, Gedimino pr., Totorių, Šv. Ignoto, Šventaragio, Pilies, Vokiečių, Didžioji, Savanorių pr., Arsenalo	Logistikos valdyba, KP, KAM, GŠ, Sereikiškių parkas, Rotušės aikštė
3.	C (CHARLIE)	Antakalnis	Šilo, Antakalnio, Grybo, Sapiegos, Karių Kapų	Lietuvos karo akademija, šalia esantis prekybos centras „Iki“
4.	D (DELTA)	Visoriai Jeruzalė	Kairiūkščio, Jeruzalės, Ateities	GŠB, prekybos centras „Rimi“, KASP 8-oji rinktinė
5.	E (ECHO)	Šeškinė Viršuliškės	Ozo, Geležinio Vilko, Laisvės pr., Ąžuolyno, Ukmergės	Lauko pajėgų štabas, prekybos centras „Mada“, prekybos centras „Akropolis“

Lentelė sudaryta vadovaujantis Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2005 m. rugsėjo 7 d. įsakymu Nr. VV-458 „Dėl Karo policijos patrulio maršruto tvirtinimo“, *KPA*, ap. 1, b. 74, l. 85.

Vingio arba Kalnų parke[348], gegužės mėn. trečiąjį sekmadienį[349]. Taip pat viešoji tvarka buvo palaikoma ir per pasaulio kariškių rankinio čempionatą[350], futbolo rungtynes[351], Kryžių kalno atlaidus[352], tarptautinį sąskrydį *„Laisvės ugnis – ateities kartoms“* Ariogaloje (Raseinių r.)[353].

Karo policija intensyviai vykdė karinio transporto priemonių palydas. Pažymėtina, kad 2002 m. vasario 14 d. Karo policija kreipėsi į Lietuvos Respublikos susisiekimo ministeriją dėl KET projekto papildymo 231 punktu: „kitiems eismo dalyviams draudžiama įsiterpti į specialiųjų

348 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. gegužės 15 d. įsakymas Nr. 101 „Dėl viešosios tvarkos palaikymo“, *KPA*, ap. 1, b. 15, l. 13; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2003 m. gegužės 15 d. įsakymas Nr. 112 „Dėl viešosios tvarkos palaikymo Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienos šventėje Vilniaus mieste“, *ten pat*, b. 30, l. 8; Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2004 m. gegužės 13 d. įsakymas Nr. VV-212 „Dėl viešosios tvarkos palaikymo ir prezentacijos“, *ten pat*, b. 73, l. 17; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. gegužės 15 d. įsakymas Nr. V-174 „Dėl Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienos renginių Vilniaus mieste“, *ten pat*, b. 135, l. 104; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2011 m. gegužės 4 d. įsakymas Nr. V-327 „Dėl dalyvavimo Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienos renginiuose“, *ten pat*, b. 218, l. 6.

349 Kariuomenės ir visuomenės suartėjimo šventė pirmą kartą buvo pradėta švęsti 1935 m. gegužės 26 d. Siekta užpildyti spragas, atsiradusias tarp kariuomenės ir visuomenės po 1926 m. gruodžio 17 d. įvykių ir padidinti pasitikėjimą kariais. Pagrindiniai šios šventės iniciatoriai ir organizatoriai buvo Vytauto Didžiojo universiteto studentų – atsargos karininkų – korporacijos „Ramovė“ nariai. S. Raštikis, *Kovose dėl Lietuvos, Kario atsiminimai,* p. 380, 383.

350 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. birželio 13 d. įsakymas Nr. 121 „Dėl viešosios tvarkos palaikymo“, *KPA*, ap. 1, b. 15, l. 126.

351 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2003 m. kovo 12 d. įsakymas Nr. 52 „Dėl Karo policijos pareigūnų skyrimo“, *ten pat*, b. 29, l. 70.

352 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. liepos 24 d. įsakymas Nr. 138 „Dėl viešosios tvarkos palaikymo“, *ten pat*, b. 15, l. 152.

353 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. 150 „Dėl viešosios tvarkos palaikymo“, *ten pat*, b. 16, l. 2.

transporto priemonių su įjungtais mėlynos ir raudonos spalvos žybčiojančiais švyturėliais ir garso signalais lydimas kolonas ar jas lenkti keliuose, kur eismui abiem juostoms yra mažiau kaip 4 juostos". Toks KET papildymas buvo pasiūlytas dėl to, kad vykdant karinio transporto palydas buvo pastebėta, jog neretai civilinių transporto priemonių vairuotojai įsiterpia į koloną, nesilaiko kolonos greičio, bando lenkti kolonoje važiuojančias transporto priemones, dėl to įvyksta eismo įvykių ar susidaro avarinių situacijų, gresiančių kelių eismo saugumui[354]. Pažymėtina, kad pasiūlymui nebuvo pritarta ir KET pataisos nepadarytos.

2005 m. kovo 10 d. buvo nustatyta tvarka, kaip turi būti organizuojamos ir vykdomos karinio transporto priemonių ir svarbių asmenų palydos, kaip turi būti organizuojamas eismas. Minėtoje tvarkoje, be karinio transporto priemonių palydų ir eismo organizavimo ir vykdymo, reglamentuota:

1) karinio transporto priemonių valdymo signalai;

2) Karo policijos veiksmai palydos metu, sugedus lydimai transporto priemonei;

3) Karo policijos veiksmai palydos metu eismo įvykio atveju ar suteikiant medicininę pagalbą;

4) Karo policijos transporto priemonių laikino pasitraukimo iš palydos vykdymo atvejai;

5) Karo policijos veiksmai, padedantys išvengti pavojingų situacijų palydos metu[355].

Nuo 2002 m. Karo policija pradėjo vykdyti užsienio svečių apsaugą (NATO karinio komiteto ir kitų užduočių metu). Pavyzdžiui, 2002 m. gegužės 5 d. buvo organizuota ir vykdoma užsienio šalių karo akademijų delegacijų ir karo atašė apsauga per vakarienę restorane *Prie malūno*, Vilniuje[356].

Be kitų funkcijų, Karo policija vykdė objektų apsaugą. 2003 m. sausio mėn. duomenimis, objektų apsaugą vykdė Karo policijos Vilniaus ir Klaipėdos įgulų karo policininkai (išskyrus Ruklos areštinę, kurią administravo Karo policijos Kauno įgula). Pagrindiniai Karo policijos Vilniaus įgulos saugomi objektai: 1) KAM (1-asis objektas); 2) GŠ (2-asis objektas); 3) KAM ryšio ir kompiuterių įrangos baras; 4) KAS pastatas (3-iasis objektas); techninė stotis (4-asis objektas); 5) Karo policijos patalpos[357]. 2003 m. spalio 1 d. duomenimis, be jau minėtų pagrindinių Karo policijos Vilniaus įgulos saugomų objektų, prisidėjo dar trys objektai: 1) KAS objektas ir Krizių valdymo centras; 2) MDV; 3) Mobilizacijos departamentas[358]. 2008 m. rugsėjo 1 d. Karo policijos Vilniaus įgulos kariai pradėjo saugoti 9-ąjį objektą, kurį prieš tai saugojo KASP kariai. 2010 m. Karo policijos štabui persikėlus į Mindaugo g. 26, Vilniuje, nuo tų pačių metų rugpjūčio 9 d. čia pradėta vykdyti dienos tarnyba, skiriant Karo policijos budėtojus ir padėjėjus[359].

---

354 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. vasario 14 d. raštas Nr. 124 „Dėl Kelių eismo taisyklių projekto papildymo", adresuotas Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos Saugaus eismo ir aplinkosaugos skyriui, *ten pat*, b. 28, l. 11.

355 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. kovo 10 d. įsakymas Nr. V-124 „Dėl Karo policijos organizuojamų ir vykdomų karinio transporto priemonių ir svarbių asmenų palydų, eismo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo tvirtinimo", *ten pat*, b. 65, l. 10–27.

356 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. birželio 5 d. įsakymas Nr. 114 „Dėl svečių apsaugos", *ten pat*, b. 15, l. 83.

357 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2003 m. sausio 8 d. įsakymas Nr. V-5 „Dėl instrukcijų tvirtinimo", *ten pat*, b. 29, l. 12.

358 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2003 m. spalio 2 d. įsakymas Nr. V-244 „Dėl instrukcijų tvirtinimo" (2 priedas), *ten pat*, b. 31, l. 53.

359 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2010 m. rugpjūčio 6 d. įsakymas Nr. V-434 „Dėl instrukcijų tvirtinimo", *ten pat,* b. 188, l. 30.

Karo policija vykdo sąjungininkų karinio transporto palydą. 2017 m. (KP fotoarchyvo nuotrauka)

Karo policijos budėtojų dalis 2011 m. rugsėjo 27 d. pervadinta į 11-ąjį objektą[360]. Nuo 2019 m. balandžio 1 d. Karo policijos Vilniaus įgula perėmė karinės teritorijos, esančios Viršuliškių g. 36, Vilniuje, turto ir pastatų fizinę apsaugą bei patekimo į karinę teritoriją kontrolę[361]. 2003 m. sausio 9 d. duomenimis, Karo policijos Klaipėdos įgula saugojo 6-ąjį objektą (KAS objektas)[362]. Minėtą objektą Karo policija saugojo ir vėlesniais metais[363]. 2008 m. sausio 1 d. Karo policijos Kauno įgula iš MPB „Geležinis Vilkas" perėmė Ruklos karinio miestelio objektų apsaugą. Karo policininkai pradėjo vykdyti šių objektų apsaugą: 1) MPB „Geležinis Vilkas" kontrolinio praleidžiamojo punkto (8-asis objektas); 2) ginkluotės ir amunicijos sandėlių; 3) Generolo Romualdo Giedraičio artilerijos bataliono technikos parko[364].

2008 m. Karo policijos įgulų kariai vykdė tokią dienos tarnybą:

1. Vilniaus įgulos kariai – Karo policijos budėtojų dalyje (2 kariai), 1-ajame (3 kariai), 2-ajame (3 kariai), 3-iajame (4 kariai), 4-ajame (3 kariai) ir 9-ajame (2 kariai) objektuose, buvo skirtas ir budintis ekipažas (2 kariai). Iš viso 19 karių.

2. Kauno įgulos kariai – 5-ajame (2 kariai) ir 7-ajame (3 kariai) objektuose, taip pat buvo budintis ekipažas (2 kariai). Pradėta vykdyti Ruklos karinio miestelio objektų apsauga – perimta praleidžiamojo punkto kontrolė. Šis objektas pavadintas 8-uoju objektu (2 kariai)[365]. Iš viso 9 kariai.

360 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2011 m. rugsėjo 27 d. įsakymas Nr. V-565 „Dėl Karo policijos saugomo objekto Nr. 11 budėtojo ir budėtojo padėjėjo instrukcijų tvirtinimo", *ten pat,* b. 222, l. 164–178.

361 Lietuvos kariuomenės vado 2019 m. vasario 19 d. įsakymas Nr. V-221 „Dėl karinės teritorijos, esančios Viršuliškių g. 36, Vilnius, dienos tarnybos vykdymo perdavimo Karo policijai", *KAM*, e. a.

362 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko 2003 m. sausio 9 d. įsakymas Nr. NV-1 „Dėl karinės tarnybos organizavimo Karo policijoje Klaipėdos įguloje 2003 metais", *KPA,* ap. 1, b. 40, l. 1, 2.

363 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. sausio 20 d. įsakymas Nr. V-37 „Dėl instrukcijų tvirtinimo" (2 priedas), *ten pat*, b. 64, l. 48.

364 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. V-549 „Dėl MPB „Geležinis Vilkas" Ruklos karinio miestelio objektų apsaugos perėmimo ir instrukcijų tvirtinimo", *ten pat*, b. 113, l. 99.

365 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. V-511 „Dėl instrukcijų tvirtinimo", *ten pat*, b. 139, l. 108–115.

Viešosios tvarkos palaikymas minint Lietuvos kariuomenės dieną. Vilnius, 2018 m. (KP fotoarchyvo nuotrauka)

3. Klaipėdos įgulos kariai – 6-ajame (1 karys) ir 10-ajame (2 kariai) objektuose, taip pat buvo budintis ekipažas (2 kariai). Iš viso 5 kariai.

4. Šiaulių įgulos kariai – budintis ekipažas (2 kariai)[366].

2013 m. pabaigoje Karo policijos Šiaulių įgula perėmė KOP Aviacijos bazės apsaugą[367]. 2014 m. kovo 26 d. buvo patvirtintos Karo policijos saugomo 2-ojo objekto (Aviacijos bazės III zonos),[368] o 2015 m. balandžio 24 d. Karo policijos saugomo 10-ojo objekto (Aviacijos bazės 25-ųjų vartų praleidžiamojo punkto) instrukcijos[369].

Be patruliavimo ir viešosios tvarkos palaikymo, karinių transporto priemonių palydų ir eismo saugumo užtikrinimo[370], objektų apsaugos, nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų KAS tyrimo, Karo policija vykdė ir kitas jai paskirtas funkcijas: vykdė karių paiešką, asmenų atvesdinimą, konvojavimą, karių, grįžtančių iš misijos, bagažo ir ginkluotės patikrą[371], įslaptintų dokumentų ir informacijos gabenimą, svarbių asmenų apsaugą.

Karo policija nuolat ir aktyviai vykdė nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos karių paiešką[372]. 2002 m. rugpjūčio 19 d. organizuotas pirmasis kario atvesdinimas į Karo policijos

366 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. rugsėjo 9 d. įsakymas Nr. V-333 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos karinės tarnybos organizavimo tvarkos 2008 metais dalinio pakeitimo“, *ten pat*, b. 137, l. 17.

367 Lietuvos kariuomenės vado 2013 m. spalio 21 d. įsakymas Nr. V-1085 „Dėl Karo policijos Šiaulių įgulos steigimo ir Karinių oro pajėgų Aviacijos bazės apsaugos perdavimo Karo policijai priemonių plano patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

368 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2014 m. kovo 26 d. įsakymas Nr. V-204 „Dėl Karo policijos saugomo 2-ojo objekto instrukcijų, posto tabelio ir kovinio išskirstymo plano tvirtinimo“, *KPA*, ap. 1, b. 297, l. 16–60.

369 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2015 m. balandžio 24 d. įsakymas Nr. V-391 „Dėl Karo policijos saugomo 10-ojo objekto instrukcijų tvirtinimo“, *ten pat*, b. 332, l. 92–115.

370 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2011 m. lapkričio 21 d. įsakymas Nr. V-688 „Dėl viešosios tvarkos palaikymo ir eismo saugumo užtikrinimo“, *ten pat*, b. 224, l. 117.

371 Pavyzdžiui, 2010 m. Karo policija atliko 30 patikrų – patikrintas grįžtančių iš tarptautinių operacijų ar mokymų karių bagažas. Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2011 m. vasario 7 d. raštas Nr. IS-137 „Dėl 2010 metų veiklos ataskaitos“, adresuotas Jungtiniam štabui ir Logistikos valdybai, *ten pat*, b. 238, l. 8.

372 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. rugpjūčio 19 d. įsakymai Nr. 157, 158, 2002 m. rugpjūčio 28 d. įsakymas Nr. 167, 2002 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 231 „Dėl paieškos organizavimo“, *ten pat*, b. 16, l. 35, 36, 45, 113.

būstinę, Pamėnkalnio g. 13, Vilniuje[373]. Karo policininkai vykdė asmenų ar karių atvesdinimą, kai jiems buvo pradedami ikiteisminiai tyrimai baudžiamosiose bylose pagal BK XLVI skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai krašto apsaugos tarnybai" esančius straipsnius[374]. Konvojavimas retai buvo atliekamas[375], nors 2008 m. spalio 23 d. Karo policijos įguloms buvo išduoti konvojavimo žetonai, užsakyti apvalūs antspaudai „Konvojus" ir konvojaus registracijos žurnalai[376]. 2010 m. gruodžio 7 d. buvo sudaryta egzaminavimo komisija konvojuotojo pažymėjimui gauti[377].

2003 m. lapkričio 11 d. buvo patvirtinta grįžtančių iš misijos karių ginkluotės ir bagažo tikrinimo tvarka[378], nors Karo policija ir ankčiau vykdė grįžtančių iš misijų karių ginkluotės ir bagažo patikrą[379]. Vėliau Karo policijos kariai tikrino siuntinius, kuriuos misijose tarnaujantiems Lietuvos kariuomenės kariams siuntė jų artimieji[380]. 2004 m. kovo–balandžio mėn. Karo policijoje įkūrus Kurjerių skyrių buvo pradėtas įslaptintų dokumentų ir siuntų gabenimas. Buvo suderinti sienos kirtimo su Lenkija, Vokietija ir Belgija klausimai[381]. Jau tų pačių metų balandžio 15 d. Karo policijos kurjeriams (toliau – kurjeriai) teko gabenti specialią siuntą į Karmėlavą, Kauno r.[382] Kurjerių veiklos pradžia buvo nelengva, jiems ne tik trūko užduotims vykdyti reikalingų ir tinkamų patalpų, transporto priemonių, bet kilo ir kitų problemų. Pavyzdžiui, gabenant įslaptintus dokumentus ar asmenis, turinčius su savimi įslaptintus dokumentus, užduotys iš atitinkamų KAS padalinių būdavo gaunamos pavėluotai, dažnai pateikiami netikslūs gavėjų telefonų numeriai, adresai. Buvo atvejų, kad ir patys įslaptintų dokumentų gavėjai būdavo išvykę į komandiruotes[383]. Kurjeriai kartu su Karo policijos Vilniaus įgulos kariais padėdavo Lietuvos kariuomenės Finansų ir turto tarnybai (toliau – FTT) įvykdyti užduotis, susijusias su

373 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. rugpjūčio 19 d. įsakymas Nr. 154 „Dėl atvesdinimo organizavimo", *ten pat*, b. 16, l. 6.

374 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Klaipėdos įgulos Ikiteisminio tyrimo skyriaus vyresn. tyrėjo 2006 m. spalio 23 d. tarnybinis pranešimas Nr. NPR-77 „Dėl įtariamojo Romo Žilinsko atvesdinimo", adresuotas Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininkui, *ten pat*, b. 100, l. 141.

375 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. vasario 19 d. įsakymas Nr. 39 „Dėl kario konvojavimo organizavimo", *ten pat*, b. 14, l. 76; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. rugsėjo 19 d. įsakymas Nr. 186 „Dėl konvojavimo", *ten pat*, b. 16, l. 64; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2003 m. balandžio 1 d. įsakymas Nr. 74 „Dėl kario konvojavimo", *ten pat*, b. 29, l. 99; Lietuvos kariuomenės Karo policijos Šiaulių įgulos viršininko 2006 m. liepos 5 d. įsakymas Nr. ŠV-42 „Dėl konvojavimo", *ten pat*, b. 102, l. 48; Lietuvos kariuomenės Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko 2007 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. NV-109 „Dėl konvojavimo", *ten pat*, b. 123, l. 11.

376 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. spalio 23 d. įsakymas Nr. V-428 „Dėl konvojaus organizavimo ir vykdymo", *ten pat*, b. 138, l. 45.

377 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2010 m. gruodžio 7 d. įsakymas Nr. V-727 „Dėl Egzaminavimo komisijos sudarymo konvojuotojo pažymėjimui gauti", *ten pat*, b. 192, l. 112.

378 Lietuvos kariuomenės vado 2003 m. lapkričio 11 d. įsakymas Nr. 1068 „Dėl grįžtančių iš misijos karių ginkluotės ir bagažo tikrinimo tvarkos", *KAM*, e. a.

379 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2003 m. spalio 14 d. įsakymas Nr. VV-102 „Dėl patikros vykdymo", *KPA*, ap. 1, b. 35, l. 123; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymas Nr. V-346 „Dėl patikros vykdymo", *ten pat*, b. 33, l. 87.

380 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Kauno įgulos viršininko 2006 m. liepos 13 d. įsakymas Nr. KV-100 „Dėl siuntinių tikrinimo", *ten pat*, b. 97, l. 141.

381 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2004 m. kovo 17 d. įsakymas Nr. V-249 „Dėl Kurjerių skyriaus įsteigimo Karo policijoje", *KAM*, e. a.

382 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2004 m. balandžio 15 d. įsakymas Nr. V-133 „Dėl apsaugos užtikrinimo", *KPA*, ap. 1, b. 47, l. 59.

383 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Kurjerių skyriaus vyr. karo policininko 2005 m. gruodžio 14 d. tarnybinis pranešimas Nr. PR-205 „Dėl Kurjerių skyriaus karių problemų vykdant užduotis", adresuotas Karo policijos vadui, *ten pat*, b. 83, l. 117.

piniginių lėšų transportavimo apsauga (inkasavimas)[384]. Vėliau kurjeriams teko vis daugiau užduočių gabenti įslaptintas siuntas Lietuvoje ir užsienyje. Pavyzdžiui, 2010 m. kurjeriai pervežė 440 siuntų Lietuvoje, neįskaitant Vilniaus miesto, 202 siuntas užsienyje ir 977 siuntas Vilniaus mieste[385].

Karo policija organizavo ir vykdė įvairias prevencines priemones. Pavyzdžiui, kad būtų užkirstas kelias neteisėtai platinti naujo pavyzdžio karines lauko uniformas, karo policininkai 2005 m. rugsėjo 2 d. vykdė prevenciją Gariūnų turgavietėje[386], o 2007 m. birželio 21 d. Kalvarijų turgavietėje[387]. Karo policininkai atlikdavo kratas pagal teismo nutartis karių gyvenamosiose ir tarnybos vietose[388]. Viena iš retesnių užduočių, tekusi vykdyti Karo policijai, buvo konfiskuotų tabako gaminių sunaikinimas, vadovaujantis Vilniaus m. 3-iosios apylinkės teismo nuosprendžiu baudžiamojoje byloje[389], arba 2005 m. rugsėjo 15 d. Lietuvos teritorijoje nukritusio ir sudužusio Rusijos naikintuvo SU-27 apsauga[390].

2005 m. vasario 14 d. buvo nustatytos Karo policijos Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių įgulų atsakomybės ribos[391]. Karo policija savo funkcijas vykdo pagal Lietuvos Respublikos administracinį suskirstymą. Nusikalstamų veikų bei kitų teisės pažeidimų prevenciją, jų atskleidimą ir tyrimą, tvarkos, drausmės karinėse teritorijose ir kariuomenėje palaikymą, karinio transporto eismo saugumo priežiūrą Karo policijos Vilniaus įgula vykdo Vilniaus ir Utenos apskrityse, Kauno įgula – Kauno, Alytaus ir Marijampolės apskrityse, Klaipėdos įgula – Klaipėdos, Telšių ir Tauragės apskrityse[392].

---

384 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2006 m. kovo 14 d. įsakymas Nr. V-76 „Dėl karių ir transporto priemonės skyrimo“, *ten pat*, b. 86, l. 144; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2006 m. gegužės 9 d. įsakymas Nr. V-170 „Dėl pinigų pervežimo“, *ten pat*, b. 87, l. 153.
Įdomus faktas: viena iš įdomesnių Karo policijos Vilniaus įgulos karių užduočių buvo FTT darbuotųjų lydėjimas į banką ir iš jo. KAM budėtojas skirdavo Karo policijos karį iš KAM tarnybos lydėti FTT darbuotojus į banką ir iš banko tarnybos reikalais. Tai buvo daroma dėl to, kad FTT darbuotojai į banką ar iš jo gabeno grynuosius pinigus, todėl tokiu būdu buvo imtasi visų įmanomų saugumo priemonių, siekiant užkirsti kelią galimiems pasikėsinimams į FTT darbuotojus. Siekiant užtikrinti FTT darbuotojų saugumą ir apsaugoti nuo turto praradimo, karo policininkai galėjo panaudoti kovinių imtynių veiksmus, turimas specialiąsias priemones ar šaunamąjį ginklą (Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. V-183 „Dėl Lietuvos kariuomenės Finansų ir turto tarnybos darbuotojų lydėjimo į banką tvarkos aprašo tvirtinimo“, *ten pat*, b. 65, l. 36–38). Po 2 mėn., kai buvo pradėta vykdyti ši užduotis, karo policininkai, kurie FTT darbuotojus lydėjo į banką ir iš jo, buvo aprūpinti neperšaunamomis liemenėmis (Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. birželio 6 d. įsakymas Nr. V-264 „Dėl FTT darbuotojų lydėjimo į banką“, *ten pat*, b. 66, l. 23).

385 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2011 m. vasario 7 d. raštas Nr. IS-137 „Dėl 2010 metų veiklos ataskaitos“, adresuotas Jungtiniam štabui ir Logistikos valdybai, *ten pat*, b. 238, l. 8.

386 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2005 m. rugsėjo 2 d. įsakymas Nr. VV-446 „Dėl Gariūnų turgavietės patikrinimo“, *ten pat*, b. 74, l. 70; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2011 m. vasario 7 d. raštas Nr. IS-137 „Dėl 2010 metų veiklos ataskaitos“, *ten pat*, b. 238, l. 4.

387 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2007 m. birželio 21 d. įsakymas Nr. VV-92 „Dėl patikrinimo atlikimo“, *ten pat*, b. 116, l. 47.

388 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininko 2006 m. kovo 28 d., birželio 19 d. įsakymai Nr. NV-7, NV-53 „Dėl kratų atlikimo A. Golubevo, A. Daukšos, M. Simanaičio, S. Anfilatov tarnybos vietose“, „Dėl kratos atlikimo pas A. Kazlauką“, *ten pat*, b. 100, l. 12, 70.

389 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. sausio 10 d. įsakymas Nr. V-17 „Dėl Konfiskuotų tabako gaminių sunaikinimo komisijos sudarymo“, *ten pat*, b. 108, l. 45.

390 Rusijos naikintuvo avarijos vietoje rastos dvi raketos. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. gegužės 14 d.]. <https://www.delfi.lt/news/daily/crime/rusijos-naikintuvo-avarijos-vietoje-rastos-dvi-raketos.d?id=7492230>.

391 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. vasario 14 d. įsakymas Nr. V-83 „Dėl Karo policijos Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių įgulų atsakomybės ribų nustatymo“, *KPA*, ap. 1, b. 64, l. 122.

392 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2009 m. rugpjūčio 27 d. raštas Nr. IS-663 „Dėl logistikos paramos užduočių vykdymo alternatyvų“, adresuotas Logistikos valdybos vadui, *ten pat*, b. 178, l. 4.

Karo policijos įgulų teritorinis atsakomybės ribų suskirstymas, 2005 m. (KP)

Karo policijos Ikiteisminio tyrimo skyrius. Iš kairės sėdi: srž. Rima Jonaitienė, kpt. Andrius Pakula, vyr. ltn. Aistė Amšiejienė. Iš kairės stovi: ltn. Feliksas Rudminas, ltn. Artūras Kazlauskas, ltn. Arnoldas Ruginis, vyr. ltn. Rita Gelažienė, ltn. Darius Baranauskas, ltn. Gintaras Antanas Antanavičius, ltn. Deividas Kvašninas, Vilnius, 2004 m.

(KP fotoarchyvo nuotrauka)

1999 m. antroje pusėje Karo policijoje pradėta organizuoti ir vykdyti kvota, o vėliau įsteigtas Kvotos skyrius. 2003 m. sausio 27 d. Karo policijos Kvotos skyrius pervadintas į Ikiteisminio tyrimo skyrių. Šį skyrių sudarė tyrėjai iš Kauno, Vilniaus ir Klaipėdos.

Ikiteisminis tyrimas – teisėsaugos subjektų (teisėsaugos institucijų) atliekami veiksmai, ištiriant gautų žinių apie galimai padarytą baudžiamąją veiką apibūdinamas aplinkybes ir duomenis. Pažymėtina, kad iki 2003 m. gegužės 1 d., kol įsigaliojo naujasis BPK, terminas „ikiteisminis tyrimas" Lietuvos teisinėje sistemoje nebuvo vartojamas[393]. BPK sujungė iki tol egzistavusius du atskirus tyrimo institutus – kvotą ir tardymą. Šiuos procesinius veiksmus atlikdavo skirtingi pareigūnai, o atsiradus ikiteisminiam tyrimui – vienas. Anksčiau pirminius baudžiamojo proceso veiksmus, tai yra įtariamojo nustatymą, jo prisipažinimo išgavimą, parodymų patikrinimą ir baudžiamosios medžiagos rinkimą, atlikdavo kvotėjas. Sudėtingesnius baudžiamojo proceso veiksmus atlikdavo tardytojas, kuris surinktą medžiagą perduodavo prokurorui. Tardytojai nevažiuodavo į įvykio vietą, tai darė kvotėjai. Įprasta praktika, kad atlikti (pabaigti) kvotą ir tardymą buvo skiriama po mėnesį laiko. Iki 2003 m. dažniausiai karinio vieneto teisininkai, kaip kvotėjai, apklausdavo proceso dalyvius, o surinktą medžiagą perduodavo parengtiniam tardymui atlikti arba tiesiai į prokuratūrą. Nuo 2003 m. Karo policija pradėjo atlikti ikiteisminius tyrimus. 2004 m. vasario mėn. į karinės teisėsaugos instituciją iš policijos atėjo didžioji dalis tyrėjų – 5 pareigūnai. Tuo metu Karo policijoje jau buvo 4 tyrėjai. Pagrindinės baudžiamosios bylos, kurios buvo pradedamos kariams, buvo susijusios su įvairiomis krašto apsaugos tarnybai padarytomis nusikalstamomis veikomis. Dažniausia tai buvo neatvykimas į tarnybos vietą ilgiau kaip 3 paras, bet ne ilgiau kaip 10 parų (savavališkas pasišalinimas – BK 322 straipsnis). Pabėgimo iš tarnybos vietos atvejų daug nebuvo ir dažniausia tai buvo neatvykimas į tarnybos vietą praėjus nustatytam išleidimo į namus terminui. 2004 m. vasario mėn. pabaigoje buvo sulaikytas pirmasis karys ir uždarytas į policijos areštinę. Šį karį, atlikdama ikiteisminį tyrimą dėl vagystės (dingo kitų karių daiktai, bet įtariamasis neprisipažino įvykdęs nusikalstamą veiką), sulaikė ir apklausė Karo policija. Nusikalstama veika buvo ištirta, o pavogti daiktai buvo grąžinti savininkui. Iš pradžių Karo policija netyrė vagysčių atvejų, jos būdavo perduodamos tirti policijai. Generalinė prokuratūra pateikė rekomendacijas, kad ikiteisminio tyrimo institucijos, vykdydamos savo veiklą ir nustačiusios, kad yra padaryta nusikalstama veika, turi teisę ją toliau tirti. Šiuo pagrindu Karo policijos tyrėjai pradėjo tirti kitas nusikalstamas veikas, nei numatyta BK XLVI skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai krašto apsaugos tarnybai". Nebijota imtis nestandartinių bylų tyrimo, pavyzdžiui, nužudymo, sukčiavimo, kyšio davimo ir kt., nes Karo policijos tyrėjai turėjo policinę patirtį ir buvo dirbę sunkių nusikaltimų tyrimo tarnyboje, dalis jų – organizuoto nusikalstamumo tyrimo tarnyboje. Karo policija turi pirmumo teisę įgyvendinti jurisdikciją karių atžvilgiu, o civilinės policijos sulaikyti kariai turi būti perduoti Karo policijai, kad būtų atliekamas tyrimas. Sprendimą dėl ikiteisminių tyrimų atlikimo priima prokuratūra, o Karo policijos tyrėjai gali būti įtraukti į tyrimo grupę. Jeigu reikalingas plataus masto tyrimas, pavyzdžiui, jeigu nusikalstama veika yra įvykdyta organizuotos grupės arba tokia veika padaryta disponuojant narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, kai karys dalyvauja tik tam tikruose epizoduose ar didesnėje asmenų grupėje ir reikalingas papildomas tyrimas, policija perima tokius ikiteisminius tyrimus. Policija, kuri yra universali ikiteisminio tyrimo institucija, turi didesnį įdirbį atlikdama ikiteisminius tyrimus, gali taikyti kriminalinės žvalgybos elementus. Taigi, Karo policijos atliekamus

393 Prieš įsigaliojant naujam BPK buvo atlikti įvairūs paruošiamieji darbai, pvz., restruktūrizuotas VRM tardymo departamentas, pakeisti prokuratūros tardytojai ir kt.

ikiteisminius tyrimus organizuoja ir kontroliuoja prokuratūra. 2020 m. Karo policijos atlikti ikiteisminiai tyrimai apėmė visus BK skirsnius[394].

Kalbant apie ikiteisminius tyrimus, reikia pažymėti, kad 2000 m. KAS buvo iškeltos 64 baudžiamosios bylos pagal įvairius Baudžiamojo kodekso (toliau – BK) straipsnius:

1) BK 258 str. (savavališkas pasišalinimas iš tarnybos vietos ar neatvykimas į tarnybos vietą, trukęs ilgiau kaip penkias paras be pateisinamos priežasties) – 31 baudžiamoji byla;

2) BK 285 str. (piktnaudžiavimas užimama tarnybine padėtimi savanaudiškais tikslais) – 2 baudžiamosios bylos;

3) BK 262 str. (krašto apsaugos turto pasisavinimas) – 8 baudžiamosios bylos;

4) BK 289 str. (tarnybinis suklastojimas) – 1 baudžiamoji byla;

5) BK 256 str. (krašto apsaugos tarnybos statutų taisyklių pažeidimas) – 8 baudžiamosios bylos;

6) BK 271str. (vagystė) – 6 baudžiamosios bylos;

7) BK 263 str. (krašto apsaugos turto praradimas) – 2 baudžiamosios bylos;

8) BK 225 str. (chuliganizmas) – 1 baudžiamoji byla;

9) BK 207 str. (oficialus dokumento suklastojimas ar suklastoto oficialaus dokumento realizavimas ar panaudojimas) – 1 baudžiamoji byla[395].

Daugiausia ikiteisminių tyrimų 2003–2020 m. laikotarpiu buvo pradėta dėl tokių nusikalstamų veikų kaip:

1) BK 322 str. (savavališkas pasišalinimas) – 294 ikiteisminiai tyrimai, daugiausia jų pradėta 2003–2008 m., mažiausia – 2009–2015 m.;

2) BK 178 str. (vagystė) – 258 ikiteisminiai tyrimai, daugiausia jų pradėta 2004–2011 m., vėlesniais metais mažiau;

3) BK 323 str. (dezertyravimas) – 243 ikiteisminiai tyrimai, daugiausia jų pradėta 2003–2009 m., vėlesniais metais mažiau;

4) BK 330 str. (kario terorizavimas) – 81 ikiteisminis tyrimas, daugiausia jų pradėta 2004–2009 m., o 2011, 2014 ir 2018 m. nepradėtas nė vienas ikiteisminis tyrimas pagal minėtą BK straipsnį;

5) BK 300 str. (dokumento suklastojimas) – 61 ikiteisminis tyrimas, daugiausia atvejų 2003–2011 m. laikotarpiu (žr. priedą Nr. 10)[396].

---

394 Karo policijos Ikiteisminio tyrimo valdybos viršininko mjr. Artūro Kazlausko 2020 m. liepos 3 d. pateikta informacija.

395 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. spalio 11 d. veiklos ataskaita už 2000 metus, adresuota Lietuvos kariuomenės vadui, *KPA*, b. 8, l. 1, 2.
Palyginimui galima pateikti tokią statistinę informaciją, kad 2019 m. KAS buvo iškeltos 67 baudžiamosios bylos pagal įvairius BK straipsnius. 10 baudžiamųjų bylų buvo iškelta pagal BK 140 str. (fizinio skausmo sukėlimas), po 7 baudžiamąsias bylas pagal BK 284 str. (viešosios tvarkos pažeidimas) ir BK 178 str. (vagystė). Atitinkamai 6 ir 4 baudžiamosios bylos iškeltos pagal BK 322 str. (savavališkas pasišalinimas) ir BK 314 str. (šaukimo vengimas). Kiek mažiau baudžiamųjų bylų iškelta pagal BK 152 str. (seksualinis priekabiavimas), BK 259 str. (disponavimas narkotinėmis medžiagomis) ir BK 253 str. (disponavimas šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis) – po 3. Po 2 baudžiamąsias bylas iškelta pagal BK 281 str. (KET saugumo ar eksploatavimo pažeidimas), BK 320 str. (kario terorizavimas), BK 138 str. (nesunkus sveikatos sutrikdymas), BK 187 str. (turto sunaikinimas arba sugadinimas), BK 323 str. (dezertyravimas), BK 260 str. (narkotinių medžiagų platinimas ar jų didelio kiekio turėjimas) ir BK 139 str. (nesunkus sveikatos sutrikdymas dėl neatsargumo). Po vieną baudžiamąją bylą iškelta pagal BK 188 str. (turto sunaikinimas dėl neatsargumo), BK 145 str. (grasinimas nužudyti), BK 184 str. (turto iššvaistymas), BK 180 str. (plėšimas), BK 300 str. (dokumento suklastojimas), BK 324 str. (krašto apsaugos turto praradimas), BK 126 str. (valstybės paslapties praradimas), BK 225 str. (kyšininkavimas) ir BK 316 str. (vengimas atlikti karo tarnybą). Atliktas vienas tyrimas mirties priežasčiai nustatyti. Karo policijos Ikiteisminio tyrimo valdybos 2020 m. liepos 7 d. pateikta informacija.

396 *Ten pat*.

1997–2020 m. buvo pradėti 1829 ikiteisminiai tyrimai, daugiausia jų pradėta 2003–2008 m. (836 ikiteisminiai tyrimai). Karo policijos Kauno įguloje pradėta 635, Klaipėdos – 422, Vilniaus – 326 ir Šiaulių – 118 ikiteisminių tyrimų. Centriniame Karo policijos padalinyje (vyr. tyrėjas, kuris veikė Karo policijos štabe) pradėta 24 ikiteisminiai tyrimai. Pateikta statistinė informacija liudija, kad daugiausia nusikalstamų veikų pagal pateiktus penkis pagrindinius BK straipsnius padaryta iki 2009 m. Tokią tendenciją galima paaiškinti tuo, kad 2008 m. rugsėjo 15 d. buvo sustabdytas šaukimas į nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą, o paskutiniai šauktiniai tarnybą baigė 2009 m. liepos 1 d. Minėtas nusikalstamas veikas daugiausia darė nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos kariai. Didžiausias skaičius ikiteisminių tyrimų pradėtas tose Lietuvos apskrityse, kuriose yra didžiausia karinių dalinių koncentracija. Panaikinus nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą buvo vykdomi 9 mėn. trukmės Baziniai kariniai mokymai, į kuriuos savanoriškai ateidavo vaikinai ir merginos. 2015 m. pradžioje buvo atnaujintas Lietuvos Respublikos piliečių šaukimas į nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą. Aiškaus nusikalstamų veikų skaičiaus padidėjimo nuo tada, kai buvo vykdomi Baziniai kariniai mokymai ir atnaujinta nuolatinė privalomoji pradinė karo tarnyba, nepastebėta, nes didžioji dalis karių atėjo atlikti karo tarnybos savanoriškai, buvo motyvuoti, taip pat gavo papildomas finansines paskatas[397]. Pažymėtina, kad Karo policija netiria karinių drausmės pažeidimų, nes tai yra karinių vienetų vadų (viršininkų) prerogatyva, tačiau, tiriant karių drausmės pažeidimą ir karinio vieneto vadui (viršininkui) nustačius nusikalstamos veikos požymių, apie tai nedelsiant informuojama Karo policija, kuri turi perimti tyrimą[398].

Karo policijos Ikiteisminio tyrimo valdyba nuėjo ilgą kūrimosi ir formavimosi kelią, kol tapo tokia, kokia ji yra dabar. 2021 m. sausio mėn. duomenimis, Karo policijos Ikiteisminio tyrimo valdybos personalą sudarė valdybos viršininkas, ITS viršininkai, vyresn. tyrėjai ir vyr. specialistai. Ikiteisminio tyrimo valdybos personalas įsikūręs Vilniuje, Kaune, Šiauliuose ir Klaipėdoje, o veiklą vykdo visoje Lietuvos teritorijoje.

Jau 2002 m. viduryje Karo policija inicijavo Lietuvos Respublikos įstatymų bazės keitimą, norėdama reglamentuoti naują Karo policijos funkciją – operatyvinės veiklos vykdymą. Kadangi kvotos bei paieškos išsamumą ribojo tai, kad kvotėjai negalėjo atlikti operatyvinių veiksmų, o atliekami vien tik vieši tardymo veiksmai dažnai neduodavo norimų rezultatų, todėl buvo būtina papildyti teisinę bazę naujomis nuostatomis. Karo policija neturėjo (ir dabar neturi) operatyvinės veiklos subjekto teisių[399].

Siūlyta papildyti:

1. 2002 m. birželio 20 d. Seimo priimto operatyvinės veiklos įstatymo 3 straipsnio 3 dalį įrašant žodžius „Karo policija“ ir išdėstyti jį taip: „Operatyvinės veiklos subjektų pagrindinės institucijos – Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos, Karo policija <...>“.

2. 1998 m. spalio 22 d. Seimo priimto Karo policijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 18 punktą ir išdėstyti jį taip: „18) vykdo operatyvinę veiklą, numatytą Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatyme, naudodamasi operatyvinės veiklos subjektui suteiktomis teisėmis“.

---

397 Karo policijos Ikiteisminio tyrimo valdybos viršininko mjr. Artūro Kazlausko 2020 m. liepos 3 d. pateikta informacija.

398 *Lietuvos teisinės institucijos*, sud. E. Kūris, Vilnius: VĮ „Registrų centras“, 2011, p. 419.

399 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. birželio 17 d. raštas Nr. 481 „Dėl operatyvinės veiklos“, adresuotas AOTD, *KPA*, ap. 1, b. 27, l. 16, 17; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. birželio 29 d. raštas Nr. 489 „Dėl operatyvinės veiklos“, adresuotas KAM Teisės departamento direktoriui, *ten pat*, b. 27, l. 21, 22.

3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. spalio 9 d. nutarimo Nr. 1205 „Dėl operatyvinės veiklos subjektų ir jų operatyvinių teisių masto nustatymo“ punktus:

3.1. papildyti 1.2 punktą įrašant žodžius „ir Karo policija“ ir išdėstyti jį taip: „1.2. Krašto apsaugos ministerijoje – Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos operatyviniai padaliniai ir Karo policija“;

3.2. pakeisti 2.2 punktą ir vietoj žodžių „Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos operatyviniams padaliniams“ įrašyti žodžius „Karo policijai“[400].

2006 m. vasario 23 d. pakartotinai buvo inicijuotas Karo policijos įtraukimas į operatyvinės veiklos subjektus, keičiant ar papildant reikalingą teisinį reglamentavimą[401]. Pateikti siūlymai, kokie turėtų būti Operatyvinės veiklos įstatymo pakeitimai[402]. Nors ir buvo dedamos Karo policijos koncentruotos pastangos, siekiant įgyti operatyvinio subjekto statusą, bet iki šios dienos institucija nėra įtraukta į operatyvinės veiklos subjektų sąrašą, taip pat nėra padaryta reikalingų šios srities teisinio reglamentavimo pakeitimų ar papildymų[403].

Pažymėtina, kad įgyvendindami Karo policijos uždavinius ir vykdydami Karo policijos funkcijas, karo policininkai gali surašyti pranešimus apie galimai padarytą teisės pažeidimą[404], taip pat administracinių nusižengimų protokolus pagal ANK. Karo policija administracinius nusižengimus tiria ir protokolus surašo esant tokiems administraciniams nusižengimams:

1. Visuomenės sveikatos srities Europos Sąjungos reglamentų ar sprendimų, higienos norminių aktų ar kitų visuomenės sveikatos srities teisės aktų, Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo pažeidimas, sukėlęs pavojų išplisti pavojingoms ar ypač pavojingoms užkrečiamosioms ligoms, padarytos karo, nepaprastosios padėties, mobilizacijos, karantino, riboto karantino metu, taip pat susidarius ekstremaliajai situacijai ar ekstremaliajam įvykiui, jeigu ekstremalioji situacija ar ekstremalusis įvykis kelia pavojų žmonių gyvybei ar sveikatai (ANK 45 str. 3 d.).

2. Savivaldybių tarybų sprendimų ar savivaldybių administracijų direktorių įsakymų dėl kovos su žmonių užkrečiamųjų ligų protrūkiais ir epidemijomis nevykdymas ar vykdymas ne laiku, padarytas karo, nepaprastosios padėties, mobilizacijos, karantino, riboto karantino metu, taip pat susidarius ekstremaliajai situacijai ar ekstremaliajam įvykiui, jeigu ekstremalioji situacija ar ekstremalusis įvykis kelia pavojų žmonių gyvybei ar sveikatai (ANK 46 str. 3 d.).

3. Narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimas be gydytojo paskyrimo (ANK 71 str.).

---

400 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. birželio 17 d. raštas Nr. 481 „Dėl operatyvinės veiklos“, adresuotas AOTD, *ten pat*, b. 27, l. 16, 17; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. birželio 29 d. raštas Nr. 489 „Dėl operatyvinės veiklos“, adresuotas KAM Teisės departamentui, *ten pat*, b. 27, l. 21, 22.

401 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. vasario 23 d. raštas Nr. IS-131 „Dėl Karo policijos įtraukimo į operatyvinės veiklos subjektų tarpą“, adresuotas krašto apsaugos ministrui ir Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat*, b. 104, l. 1–5.

402 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. vasario 24 d. raštas Nr. IS-139 „Dėl Operatyvinės veiklos įstatymo pakeitimo“, adresuotas KAM Teisės departamentui, *ten pat*, b. 104, l. 6–10.

403 Ats. plk. ltn. Sigito Butkaus 2019 m. rugpjūčio 4 d. pateikta informacija.

404 2006 m. lapkričio 6 d. buvo patvirtintos teisės pažeidimo ir sulaikymo protokolų formos (Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2006 m. lapkričio 6 d. įsakymas Nr. V-462 „Dėl teisės pažeidimo ir sulaikymo protokolų formų patvirtinimo“, *KPA*, ap. 1, b. 90, l. 131–133). 2010 m. gegužės 3 d. šių protokolų formos buvo atnaujintos (Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2010 m. gegužės 3 d. įsakymas Nr. V-215 „Dėl pranešimo apie galimai padarytą teisės pažeidimą, sulaikymo protokolo, pranešimų apie galimai padarytą teisės pažeidimą ir sulaikymo protokolų registrų formų patvirtinimo“, *ten pat,* b. 185, l. 43–46).

4. Smulki vagystė, sukčiavimas, turto pasisavinimas ar iššvaistymas (ANK 108 str.).

5. Skrydžių saugos pažeidimas aerodromo apsaugos zonoje: objektų statyba, rekonstravimas ir įrengimas aerodromų apsaugos zonose nesuderinus su Transporto kompetencijų agentūra ir (ar) su Lietuvos kariuomenės vadu (karinių aerodromų apsaugos zonose), objektų statybos, rekonstravimo ir įrengimo darbai radiolokatorių apsaugos zonoje nesuderinus su Transporto kompetencijų agentūra, Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos ir (ar) su kariuomenės vadu (385 str. 4 d.); aerodromo ir oro eismo paslaugoms teikti naudojamų įrenginių, orlaivių ir kitos aviacijos įrangos gadinimas (ANK 385 str. 5 d.).

6. Orlaivių naudojimo taisyklių pažeidimas: bepiločių orlaivių naudojimo taisyklių pažeidimas (ANK 393 str. 2 d.); bepiločių orlaivių skrydžių vykdymas virš karinių teritorijų arba nustatytu atstumu iki jų, arba draudžiamoje, ribojamoje ir pasienio zonos oro erdvėje, neturint tam teisės (ANK 393 str. 3 d.); pakartotinai padaryti šie pažeidimai (ANK 393 str. 8, 9 dalys).

7. Nustatyto greičio viršijimas (ANK 416 str.).

8. Kelio ženklų, žmonių vežimo reikalavimų nesilaikymas ar kitas Kelių eismo taisyklių pažeidimas (ANK 417 str.).

9. Pavojingas ir chuliganiškas vairavimas, Kelių eismo taisyklėse nustatyto draudimo lenkti ar įvažiuoti į priešpriešinio eismo juostą pažeidimas (ANK 420 str.).

10. Transporto priemonių vairavimas, kai tai daro neblaivūs arba apsvaigę nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vairuotojai (ANK 422 str.).

11. Nežymų sveikatos sutrikdymą ir turto sugadinimą nulėmęs Kelių eismo taisyklių pažeidimas (ANK 423 str.).

12. Transporto priemonės vairavimas neturint teisės vairuoti, vairavimas, kai vairuojančiam asmeniui atimta ar sustabdyta teisė vairuoti transporto priemones, arba transporto priemonės perdavimas tokiam asmeniui vairuoti (ANK 424 str.).

13. Nepaklusimas reikalavimui sustabdyti transporto priemonę arba pasitraukimas iš eismo įvykio vietos (ANK 426 str. 1, 2, 3 ir 5 dalys).

14. Pakartotinis transporto priemonių vairavimas, kai tai daro neblaivūs arba apsvaigę nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vairuotojai (ANK 427 str.).

15. Nedidelis viešosios tvarkos pažeidimas (ANK 481 str.).

16. Ginkluotųjų pajėgų narių teisėtų nurodymų ar reikalavimų nevykdymas ar netinkamas vykdymas, kliudymas įgyvendinti jiems suteiktas teises ar atlikti nustatytas pareigas karo padėties metu (ANK 505^{2} straipsnis).

17. Statutinių valstybės tarnautojų, Karo policijos ar žvalgybos pareigūnų teisėtų nurodymų ar reikalavimų nevykdymas: tyčinis uniformuoto kario teisėto reikalavimo nevykdymas ar kitoks trukdymas uniformuotam kariui įgyvendinti įstatymų jam suteiktas teises (ANK 506 str. 6 d.); statutinio valstybės tarnautojo, Karo policijos ar žvalgybos pareigūno teisėto nurodymo ar reikalavimo nevykdymas (ANK 506 str. 4 d.); statutinių valstybės tarnautojų, Karo policijos ar žvalgybos pareigūnų teisėtų nurodymų ar reikalavimų nevykdymas, padarytas karo, nepaprastosios padėties, mobilizacijos, karantino, riboto karantino metu, taip pat susidarius ekstremaliajai situacijai ar ekstremaliajam įvykiui, jeigu ekstremalioji situacija ar ekstremalusis įvykis kelia pavojų žmonių gyvybei ar sveikatai (ANK 506 str. 4^{1} d.).

18. Statutinio valstybės tarnautojo, Karo policijos ar žvalgybos pareigūno garbės ir orumo pažeminimas (ANK 508 str.).

19. Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo ir kitų civilinę saugą reglamentuojančių teisės aktų nevykdymas ar pažeidimas, padarytas karo, nepaprastosios padėties, mobilizacijos, karantino, riboto karantino metu, taip pat susidarius ekstremaliajai situacijai ar ekstremaliajam įvykiui, jeigu ekstremalioji situacija ar ekstremalusis įvykis kelia pavojų žmonių gyvybei ar sveikatai (ANK 526 str. 3 d.).

20. Lankymosi kariniuose poligonuose ir karinio mokymo teritorijose taisyklių pažeidimai (ANK 556 straipsnis).

21. Patekimas be leidimo į karinę teritoriją (ANK 557 str.).

22. Karinės teritorijos filmavimas, fotografavimas ar vizualizavimas kitu būdu arba gautos vaizdinės informacijos perdavimas kitiems asmenims neturint tam teisės (ANK 557^1 str.).

23. Neteisėtas kario uniformos, atskirų jos elementų ir skiriamųjų ženklų dėvėjimas (ANK 562 str.)[405].

Projekto rengimą paskatino poreikis tiksliau apibrėžti įstatyme vartojamas sąvokas, atsisakyti neaktualių formuluočių, siekta reglamentuoti visas NATO sąjungininkų jungtinėje karo policijos doktrinoje – AJP 3.21(A) pamatines policijai priskirtas funkcijas: 1) mobilumo operacijas; 2) vietovės ir asmenų apsaugos operacijas; 3) teisėsaugos operacijas; 4) sulaikymo operacijas; 5) stabilumo palaikymo operacijas.

Iki 2021 m., kai buvo įsteigtas Svarbių asmenų apsaugos skyrius, Lietuvos kariuomenės Karo policijai įstatymiškai nebuvo nustatyta vykdyti oficialių svečių apsaugos (NATO 2-oji karo policijos funkcija). Lietuva buvo paskutinė aljanso narė, nenumačiusi Karo policijai atlikti šios funkcijos. Kita problema – Karo policijos pareigūnai, susidūrę su administraciniais nusižengimais, kuriuos įvykdo kariai ar KAS darbuotojai (smulkių vagysčių, nepaklusimo reikalavimams sustabdyti transporto priemonę ir pan. atvejais), privalėdavo surinkti administracinės bylos medžiagą ir ją perduoti policijai (sudėtingesnė NATO 3-ioji karo policijos funkcija). Tokia padėtis didino administracinę naštą, ilgino administracinį tyrimo procesą, lėmė paradoksalią situaciją, kai Lietuvos Karo policijos pareigūnai NATO tarptautinėse operacijose turėjo platesnius įgaliojimus negu Lietuvoje. Dar viena funkcija, kurią siekta įtvirtinti keičiant Karo policijos veiklos reglamentavimą, – stabilumo palaikymo operacijos (NATO 5-oji karo policijos funkcija), tačiau šiai funkcijai nebuvo pritarta. KAM Teisės departamento ir Lietuvos kariuomenės Teisės departamento teisininkų nuomone, ši funkcija net ir kitose valstybėse nėra vienareikšmiška, kelia daug diskusijų dėl galimo jurisdikcijos, suvereniteto, įgaliojimų viršijimo pažeidimų. Buvo teikta pastabų, kad ši funkcija nedera su Lietuvos kariuomenės strategijos ir doktrinų dokumentais, daugiau aktuali ginkluoto konflikto, humanitarinės krizės regionuose, kur policijos pajėgos pačios negeba užtikrinti viešosios tvarkos šalyje, tik tada pasitelkiama Karo policija šioms struktūroms mokyti, pastiprinti ir situacijai šalyje suvaldyti. Nors nebuvo pritarta, kad Karo policija atliktų šią funkciją, pažymėtina, kad nepraėjus nė mėnesiui, 2020 m. kovo 14 d. vakare, Vyriausybė priėmė sprendimą Lietuvoje paskelbti karantiną dėl pasaulinės COVID-19 pandemijos, o jau tų pačių metų balandžio 3 d. policijos prašymu Karo policija kartu su policija pradėjo patruliavimą gatvėse. Kadangi panašūs atvejai nebuvo pernelyg detalizuoti, šį kartą Vyriausybė skubos tvarka inicijavo ANK pakeitimus, kuriais Karo policija nuo balandžio 3 d. įgijo teisę tirti veikas pagal ANK 43 straipsnio 3 dalį. Karo policija, kartu su KASP bei LŠS tapo vieni pirmųjų padalinių, prisidėjusių prie kovos su šia infekcija[406].

---

405 Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimo kodeksas // TAR, 2015, Nr. 11216.

406 Taraso Ivaneco (Taras Ivanec), Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado patarėjo, prisidėjusio rengiant naują Karo policijos įstatymo redakciją, 2020 m. gruodžio 10 d. el. paštu pateikta informacija.

Karo policijos kariai kartu su viešosios policijos pareigūnais prie Nemenčinės užtikrina karantino priemonių įgyvendinimą, 2020 m. (KP fotoarchyvo nuotrauka)

Šiandien Karo policija užtikrina nusikalstamų veikų prevenciją, padeda užtikrinti tvarką daliniuose, teikia visapusišką paramą kasdieninių užduočių ir pratybų metu. Karo policijos pavadinime nusakoma dviguba institucijos paskirtis. Pirmiausia galima išskirti kovinės paramos funkcijas, kai remiamos pajėgos vykstančių pratybų ir, jeigu prireiktų, kovinių veiksmų metu. Šios užduotys apima paramą mobilumui, paramą saugumui ir sulaikymo operacijas[407]. Policinė funkcija – tai parama dalinių vadams užtikrinti drausmę ir tvarką, sąveiką su policija ir ikiteisminio tyrimo ir prevencinių priemonių vykdymą daliniuose. Ne veltui sakoma, kad „vienas lauke ne karys“. Karo policijai būtų sudėtinga savarankiškai, be papildomos, nors ir nedidelės pagalbos, įgyvendinti institucijai numatytus uždavinius ir funkcijas. Dėl šios priežasties Karo policija bendradarbiauja su Policijos departamentu, Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Viešojo saugumo tarnyba, prokuratūra, Muitinės departamentu, Vadovybės apsaugos departamentu.

Kalbant apie Karo policijos uždavinius ir funkcijas, reikia akcentuoti ir tarptautinių operacijų ir pratybų, kuriose dalyvauja karo policininkai, reikšmę. Pažymėtina, kad karo policininkai dalyvauja tarptautinėse operacijose, pratybose ir kituose karinio bendradarbiavimo renginiuose įstatymų nustatyta tvarka. Karo policija turi Karo policijos įstatymo nustatytus įgaliojimus tarptautinėse operacijose, pratybose ir kituose karinio bendradarbiavimo renginiuose dalyvaujantiems bei bendruose su kitomis valstybėmis kariniuose vienetuose tarnaujantiems Lietuvos kariams ir civiliams KAS tarnautojams, taip pat kitus įgaliojimus, numatytus tarptautinėse sutartyse ar tarptautinių organizacijų rezoliucijose. Pirmosios tarptautinės karinės pratybos, kuriose dalyvavo Karo policija, buvo *Amber Hope 99 (Gintarinė viltis)*, vykusios 1999 m. rugsėjo 12–22 d. Šioms pratyboms buvo priskirti KASP 2-osios rinktinės karinės tarnybos karininkas (1 vyr. specialistas) ir VRM atstovas (1 policijos pareigūnas)[408]. Siekiant užtikrinti viešąją tvarką, karių drausmę, laiku užkirsti kelią nusikalstamoms veikoms ir laiku jas išsiaiškinti, mokymų

[407] Pagrindinė kovinė parama sausumos pajėgų padaliniams: 1) parama atliekant persikėlimą per upę; 2) parama atliekant pozicijų perėjimo operaciją; 3) eismo reguliavimas; 4) laikinų kelių žymėjimas; 5) ginkluota palyda; 6) asmenų apsauga; 7) gyvenvietės blokavimas ir apieška; 8) bazių, stovyklaviečių apsauga; 9) vadavietės apsauga; 10) sugriautų rajonų kontrolė; 11) karo belaisvių administravimas; 12) paimtų (užgrobtų) dokumentų ir priemonių procedūrų vykdymas; 13) civilių gyventojų evakuacija; 14) riaušių malšinimo operacijos.

[408] Lietuvos kariuomenės Karo policijos viršininko 1999 m. rugsėjo 7 d. įsakymas Nr. 3 „Dėl papildymo“, *KPA*, ap. 1, b. 1, l. 4.

laikotarpiu Ruklos Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo motodesantinio bataliono kariai buvo paskirti Karo policijos žinion. Šie kariai turėjo užtikrinti mokymuose dalyvaujančių karių drausmę, viešąją tvarką, apsaugoti civilius[409].

Lietuvoje vykusiose tarptautinėse pratybose *Amber Hope (1999, 2001, 2003, 2005), Baltic Eagle (2002), Baltic Challenge, Baltic Spirit (2004), Strong Resolve, Rescuer-Medceur (2002, 2004), Strong Shield*[410] ir kitose karo policininkai užtikrino saugų karinio transporto judėjimą, saugojo mokymų teritorijas, palaikė karinę drausmę ir viešąją tvarką.

Be kasdienių funkcijų Lietuvoje, Karo policija taip pat aktyviai prisideda prie NATO ir Europos Sąjungos taikos palaikymo operacijų. Karo policininkai yra dalyvavę tarptautinėse operacijose Bosnijoje ir Hercegovinoje (2002 m.), Kosove (2003–2004 m.), Afganistane (nuo 2009 m.), Irake (2003–2007, 2017 ir 2020 m.) ir Viduržemio jūros regione (2017–2018 m.)[411]. Pavyzdžiui, 2003–2004 m. karo policininkai dalyvavo tarptautinėse operacijose *BALTSQON-8* (3 kariai), *BALTSQON-11* (1 karys), *LITDET* (2 kariai), *LITDET 2* (2 kariai), *LITCON 2* (2 kariai), *LITCON 3* (2 kariai), *LITCON 4* (1 karys)[412], 2005–2006 m. dalyvauta tarptautinėse operacijose *LITCON 6* (2 kariai), *KFOR* (1 karys), *LITCON 7* (2 kariai), *LITCON 8* (2 kariai)[413]. 2007 m. ISAF štabe tarnavo vienas Karo policijos karininkas. 2009 m. buvo suformuotas specialiosios misijos Afganistano Islamo Respublikoje vadovo apsaugos Karo policijos vienetas[414]. Karo policijos skyrius 2009 m. budėjo NATO greitojo reagavimo pajėgose NRF-14 Baltijos bataliono sudėtyje[415].

2009 m. suformuotas specialiosios misijos Afganistano Islamo Respublikoje vadovo apsaugos Karo policijos vienetas *(SMAG)*[416] veikė iki 2015 m. Buvo įdėta daug pastangų organizuojant karių rengimą šiai tarptautinei misijai, tačiau misijoje dalyvavę karo policininkai parsivežė labai naudingos patirties, kaip organizuoti ir vykdyti svarbių asmenų apsaugą, ir ją pritaikė tiek Lietuvoje, tiek ir apmokydami Ukrainos karius. Atkreiptinas dėmesys, kad pirmosios ir paskutinės *SMAG* misijos vadas buvo mjr. Ramūnas Jankauskas. 2010–2012 m. buvo skiriamas vienas karo policininkas dalyvauti Afganistano Goro provincijos atkūrimo grupėje *(PAG)*. Tuo pačiu laikotarpiu Afganistane tarnavo Policijos operacinė mokymo ir sąveikos grupė, o 2012 m. Policijos patarėjų grupė[417]. 2012–2013 m. Karo policijos kariai priklausė Operacijų koordinavimo centro patarėjų grupei, o 2013 m. prisidėjo prie NATO mokymo misijos *(NTMA)*. Nuo 2016 m. Karo policijos kariai pradėjo dalyvauti NATO tarptautinėje misijoje *Tvirta parama (angl. Resolute Support)* Afganistane. Paskutiniai Karo policijos kariai iš šios misijos grįžo 2021 m. liepos mėn.

---

409 Lietuvos kariuomenės Karo policijos viršininko 1999 m. rugsėjo 10 d. įsakymas Nr. 3A „Dėl sargybinio veiksmų“, *KPA*, ap. 1, b. 1, l. 5.

410 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. spalio 9 d. ataskaita, adresuota KAM ir GŠ. RIST prie KAM (faksograma).

411 Karo policija mini 100-ąsias įkūrimo metines. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 31 d.]. <https://www.vdkaro-muziejus.lt/lietuvos-kariuomenes-karo-policija-mini-100-asias-ikurimo-metines/#>.

412 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. spalio 9 d. ataskaita, adresuota KAM ir GŠ. RIST prie KAM (faksograma).

413 *Ten pat*.

414 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2009 m. spalio 15 d. įsakymas Nr. V-444 „Dėl specialiosios misijos Afganistano Islamo Respublikoje vadovo apsaugos Karo policijos vieneto formavimo“, *KPA*, ap. 1, b. 164, l. 105.

415 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2009 m. vasario 11 d. įsakymas Nr. V-52 „Dėl kpt. Mindaugo Spėčiaus skyrimo NRF-14 vertinamųjų pratybų vadovu“, *ten pat*, b. 159, l. 104. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2009 m. kovo 25 d. įsakymas Nr. V-114 „Dėl planų, reikalingų NRF-14, rengimo“, *ten pat*, b. 160, l. 14.

416 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2009 m. spalio 15 d. įsakymas Nr. V-444 „Dėl specialiosios misijos Afganistano Islamo Respublikoje vadovo apsaugos Karo policijos vieneto formavimo“, *ten pat*, b. 164, l. 105.

417 **Įdomus faktas:** į grupės sudėtį jėjo JAV (12) ir Lietuvos (8) kariai. Tokie atvejai, kai grupėje yra didesnė dalis JAV karių ir kuriai vadovauja kitos šalies atstovas (šiuo atveju Lietuvos), nėra dažni. Karo policijos štabo Logistikos ir ryšių valdymo skyriaus viršininko mjr. Martyno Vilimo 2020 m. gegužės 5 d. pateikta informacija.

Karo policijos skyrius pasiruošęs budėti NRF-14. Vilnius, 2009 m.
Iš kairės: srž. Valerijus (Valerij) Rymaido, srž. Ernestas Malinovskis (Ernest Malinovskij), j. srž. Ilja Nikitinas (Nikitin), vrš. Edvinas Vilimavičius, vyr. srž. Donatas Kojalis, srž. Donatas Stefanovičius, vrš. Arūnas Daublys
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Karo policininkai NATO tarptautinėje misijoje „Tvirta parama“. Afganistanas, Kabulas, 2017 m.
Iš kairės stovi: srž. Nerijus Černius, srž. Mindaugas Steniukynas, srž. Darius Bajarūnas, plk. ltn. Gytis Kazokas, kpt. Džonas Okifas (John O'Keeffe), vrš. Dmitrijus Jacevičius, gr. Ruslanas Selinas (Ruslan Selin), srž. Darius Kiliauskas; iš kairės priklaupę: vyr. srž. Nerijus Bubelevičius, vyr. eil. Alma Andriekienė, srž. Artūras Vainoras, srž. Bendžeminas Odinsonas (Benjamin Odinson), gr. Darius Gedvilas, vyr. eil. Dominykas Grubliauskas, vyr. eil. Egidijus Masaitis
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Nuo 2013 m. Karo policija aktyviai įsitraukė į karinę mokymo operaciją Ukrainoje, kurioje su Kanados ir kitų šalių atstovais teikia paramą ukrainiečiams organizuodami karo policininkų mokymą, susijusį su policijos taktika, svarbių asmenų apsauga ir kt.[418]

Apibendrinant Karo policijos vykdomų uždavinių ir funkcijų reikšmę, reikėtų pacituoti buvusio Karo policijos vado plk. ltn. Laimo Baliūno per Karo policijos 100-ųjų įkūrimo metinių minėjimą renginio dalyviams ir svečiams pasakytus žodžius: „Kad ir koks geras vadas bebūtų, tačiau jo autoriteto ir kiekvieno kario asmeninės disciplinos ne visuomet pakanka, kad kariuomenėje būtų išlaikyta drausmė ir tvarka. Tokia institucija kaip Karo policija yra būtina, siekiant kontroliuoti ir drausminti. Karo policija nėra karių priešas, mes esame draugai, mes padedame vadams turėti drausmingus ir motyvuotus karius“[419].

Laisvalaikis ir institucijos reprezentavimas

Karo policininkai ne tik vykdo Karo policijos uždavinius ir funkcijas, mokosi ir kelia savo kvalifikaciją, bet ir reprezentuoja instituciją, kurioje tarnauja, ir įdomiai leidžia savo laisvalaikį. Neretai karo policininkų laisvalaikio leidimo formos yra susijusios ir su institucijos reprezentavimu. Minėta, kad apie Karo policiją jos atkūrimo pradžioje nežinojo ne tik plačioji Lietuvos visuomenė, bet ir Lietuvos kariuomenės kariai. Norėdama būti žinoma ir pastebėta, Karo policija turėjo dėti koncentruotas pastangas, supažindindama kitus su vykdoma veikla. Taigi, aptariant karo policininkų laisvalaikio leidimo būdus ir formas ir institucijos reprezentavimą, būtų galima išskirti tokias karo policininkų veiklas: 1) sportas; 2) Karo policijos dienos ir karių atminimo minėjimai; 3) religinės šventės; 4) valstybės ir Lietuvos kariuomenės šventės; 5) Karo policijos veiklos pristatymas miestų šventėse ir kitur; 6) ekskursijos ir vizitai; 7) kita veikla, susijusi su Karo policijos reprezentavimu ir karo policininkų laisvalaikiu.

1. Sportas. Nuo Karo policijos atkūrimo pradžios karo policininkai dalyvauja įvairiose sportinėse varžybose, čempionatuose ir turnyruose. Jau 2000 m. balandžio 6–7 d. karo policininkai dalyvavo Lietuvos kariuomenės kovinės savigynos čempionate, kuris vyko MPB „Geležinis Vilkas“ štabe, Kapsų g. 44, Vilniuje[420]. 2002 m. kovo 18 d. karo policininkų komanda (9 nariai) dalyvavo kariuomenės mažojo futbolo čempionate, vykusiame LDK Vytenio MPB, Marijampolėje[421]. Vėliau karo policininkai dalyvavo krepšinio[422], svarsčių kilnojimo[423], kovinių imtynių[424],

418 Ukrainos televizija rodė reportažą apie Ukrainos kariuomenės Karo policijos karių profesinį rengimą, prie kurio, be Kanados ir Didžiosios Britanijos karių, prisidėjo ir Lietuvos kariuomenės Karo policijos instruktoriai. Reportažą apie Lietuvos kariuomenės Karo policijos instruktorių indėlį vykdant Ukrainos kariuomenės Karo policijos karių profesinį rengimą galima rasti interneto adresu: <https://www.youtube.com/watch?v=SsSMnhhPvSEyt:cc=on>.

419 Karo policija mini 100-ąsias įkūrimo metines. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 31 d.]. <https://www.vdkaro-muziejus.lt/lietuvos-kariuomenes-karo-policija-mini-100-asias-ikurimo-metines/#>.

420 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2000 m. balandžio 3 d. įsakymas Nr. 35 „Dėl siuntimo“, *KPA*, ap. 1, b. 4, l. 34.

421 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. kovo 14 d. įsakymas Nr. 60 „Dėl dalyvavimo kariuomenės mažojo futbolo čempionate“, *ten pat*, b. 14, l. 106.

422 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2003 m. vasario 10 d. įsakymas Nr. V-26 „Dėl Lietuvos kariuomenės krepšinio čempionato“, *ten pat*, b. 29, l. 42. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. vasario 1 d. įsakymas Nr. V-57 „Dėl Lietuvos kariuomenės krepšinio čempionato atrankinių varžybų“, *ten pat*, b. 64, l. 75, 76.

423 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2006 m. kovo 14 d. įsakymas Nr. V-74 „Dėl 2006 m. Lietuvos kariuomenės svarsčio kilnojimo čempionato“, *ten pat*, b. 86, l. 142; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. kovo 27 d. įsakymas Nr. V-100 „Dėl dalyvavimo Lietuvos kariuomenės svarsčių kilnojimo čempionate“, *ten pat*, b. 123, l. 111. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2009 m. kovo 18 d. įsakymas Nr. V-97 „Dėl Lietuvos kariuomenės svarsčio kilnojimo čempionato“, *ten pat*, b. 159, l. 195.

424 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. rugpjūčio 31 d. įsakymas Nr. V-371 „Dėl kovinių imtynių varžybų“, *ten pat*, b. 66, l. 153.

Karo policijos kariai dalyvauja šachmatų turnyre. Vilnius, 2007 m. Pirmas iš dešinės (apačioje) – vrš. Vaidas Bradulis, antras – vyr. srž. Romualdas Meišimas, trečias – vrš. Evaldas Matusevičius, ketvirtas – kpt. Darius Bartaševičius
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

futbolo[425], šaudymo iš šautuvo ar (ir) pistoleto[426], šachmatų[427], bušido[428], sportinės žūklės[429], paplūdimio tinklinio, virvės traukimo, bokso, orientavimosi sporto, karinės penkiakovės, kroso čempionatuose, varžybose ir turnyruose, geriausio šalies viešosios policijos pareigūno konkurse ir kt.[430] Norint tinkamai pasirengti sportinėms varžyboms, čempionatams ir kitiems sporto renginiams, Karo policijoje sudaromi sporto renginių planai[431]. Karo policininkai nuo seno domėjosi žvejyba, pavyzdžiui, 2002 m. balandžio 18–19 d. karo policininkų komanda (5 nariai) dalyvavo sportinės žūklės čempionate[432]. 2007 m. vasario 10 d. buvo organizuotos Karo policijos poledinės žūklės varžybos „Merk į skylę“[433]. Kariai buvo aktyvūs šachmatų turnyrų dalyviai:

425 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. vasario 12 d. įsakymas Nr. V-45 „Dėl 2008 m. Lietuvos kariuomenės mažojo futbolo antrojo atrankos turo“, *ten pat*, b. 132, l. 27.

426 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. vasario 29 d. įsakymas Nr. V-62 „Dėl pasiruošimo Lietuvos kariuomenės šaudymo čempionatui“, *ten pat*, b. 132, l. 35.

427 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. kovo 18 d. įsakymas Nr. V-85 „Dėl dalyvavimo brigados generolo Antano Gustaičio taurės šachmatų turnyre“, *ten pat,* b. 123, l. 87.

428 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. kovo 27 d. įsakymas Nr. V-101 „Dėl *bushido* turnyro Karo policijos vado taurei laimėti“, *ten pat*, b. 123, l. 112.

429 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. balandžio 8 d. įsakymas Nr. V-118 „Dėl Karo policijos komandos pasirengimo dalyvauti Lietuvos kariuomenės sportinės žūklės čempionate“, *ten pat,* b. 123, l. 130.

430 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. rugsėjo 25 d. įsakymas Nr. V-412 „Dėl dalyvavimo geriausio šalies viešosios policijos pareigūno konkurse“, *ten pat*, b. 68, l. 29.

431 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2014 m. sausio 8 d. įsakymas Nr. V-8 „Dėl Karo policijos 2014 metų sporto renginių plano tvirtinimo“, *ten pat*, b. 293, l. 17–23.

432 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. balandžio 15 d. įsakymas Nr. 60 „Dėl dalyvavimo sportinės žūklės čempionate“, *ten pat*, b. 14, l. 136.

433 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. vasario 9 d. įsakymas Nr. V-74 „Dėl Karo policijos poledinės žūklės varžybų“, *ten pat*, b. 108, l. 144–146.

2005 m. dalyvavo brigados generolo Antano Gustaičio šachmatų čempionate[434], 2007 m. – šachmatų turnyre, skirtame vaikų gynimo dienai paminėti[435], 2010 ir 2011 m. – Puskarininkių mokyklos įkūrimo metinėms paminėti[436], 2011 m. – Lietuvos kariuomenės šachmatų čempionate[437]. Ypač aktyviai karo policininkai dalyvaudavo sportinėse varžybose, čempionatuose ir turnyruose, kai Karo policijai vadovavo plk. ltn. Ričardas Pocius[438].

2019 m. Karo policijos komanda kartu su Latvijos ir Estijos karo policininkais dalyvavo jėgos žaidynėse *Hard Training*, lapkričio mėn. vykusiose *Crossfit* varžybose Karo policijos komanda užėmė 3-iąją vietą, o pasaulio kariškių žaidynėse ltn. Algirdas Baniulis iškovojo bronzos medalį[439].

2. Karo policijos dienos ir karių atminimo minėjimai. Kiekvienais metais Karo policija mini savo atkūrimo sukaktį, taip pat įkūrimo jubiliejines datas. Pavyzdžiui, 2003 m. spalio 22 d. Karo policija minėjo savo penkerių metų sukaktį. Tai buvo pirmas didelis Karo policijos organizuotas renginys, sutraukęs visus laisvus nuo tarnybos Karo policijos karius ir darbuotojus (78) bei kviestinius svečius (20). Šia proga Vilniaus įgulos kapelionas pasakė pamokslą, buvo įnešta valstybinė vėliava, sugiedotas Lietuvos Respublikos himnas, sakytos svečių, Karo policijos vado kalbos, įteikti apdovanojimai, vyko orkestro koncertas, o renginio dalyviai vaišinosi prie vaišių stalo[440]. 2003 m. buvo planuojama pradėti leisti Karo policijos laikraštį, bet vėliau nuspręsta, kad jo leidyba būtų netikslinga[441].

2013 m. spalio 25 d. vyko Karo policijos atkūrimo 15-mečio dienos minėjimo renginys, į kurį buvo pakviesti 46 garbingi svečiai: Lietuvos kariuomenės vadovybė, kariuomenės dalinių ir padalinių vadai, buvę Karo policijos vadai ir puskarininkiai, Valstybės sienos apsaugos tarnybos, policijos, muitinės vadovai, prokuratūros atstovai, kapelionas ir kiti svečiai. Renginio metu vyko Astos Pilypaitės ir KAS Bigbendo koncertas[442]. 2019 m. kovo 15 d. Karo policija minėjo 100-ąsias įkūrimo metines. Šventės renginiai prasidėjo arkivyskupo Gintaro Grušo Kauno Šv. Arkangelo Mykolo (Įgulos) bažnyčioje aukotomis šv. Mišiomis už Karo policiją, vėliau tęsėsi Vytauto Didžiojo karo muziejuje[443].

---

434 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. kovo 23 d. įsakymas Nr. V-140 „Dėl dalyvavimo brigados generolo Antano Gustaičio šachmatų taurės turnyre“, *ten pat*, b. 65, l. 1; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2006 m. gruodžio 6 d. įsakymas Nr. V-521 „Dėl dalyvavimo šachmatų turnyre „Šaulių taurė“, *ten pat*, b. 91, l. 60.

435 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. gegužės 30 d. įsakymas Nr. V-261 „Dėl dalyvavimo šachmatų turnyre vaikų gynimo dienai paminėti“, *ten pat*, b. 110, l. 49.

436 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2010 m. gruodžio 14 d. įsakymas Nr. V-752 „Dėl dalyvavimo šachmatų turnyre, skirtame paminėti 20-ąsias Puskarininkių mokyklos įkūrimo metines“, *ten pat*, b. 193, l. 76; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2011 m. gruodžio 15 d. įsakymas Nr. V-737 „Dėl dalyvavimo šachmatų turnyre, skirtame paminėti 21-ąsias Lietuvos kariuomenės mokyklos įkūrimo metines“, *ten pat*, b. 225, l. 58.

437 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2011 m. lapkričio 17 d. įsakymas Nr. V-677 „Dėl dalyvavimo Lietuvos kariuomenės šachmatų čempionate“, *ten pat*, b. 224, l. 64.

438 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. vasario 12 d. įsakymas Nr. V-48 „Dėl pasirengimo Lietuvos kariuomenės sporto čempionatams“, *ten pat*, b. 132, l. 31.

439 Karo policijos civilių ir kariškių bendradarbiavimo specialisto srž. Viliaus Žmuidinavičiaus 2020 m. balandžio 17 d. pateikta informacija.

440 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2003 m. spalio 17 d. įsakymas Nr. V-267 „Dėl Karo policijos 5-erių metų sukakties minėjimo“, *KPA*, ap. 1, b. 31, l. 92.

441 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. gruodžio 29 d. veiklos ataskaita Nr. IS-1421 „Karo policijos veiklos plano ataskaita už 2003 metus“, adresuota Kariuomenės struktūrų ir veiklos planavimo skyriui, *ten pat*, b. 43, l. 5.

442 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2013 m. spalio 22 d. įsakymas Nr. V-686 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos atkūrimo 15-mečio dienos minėjimo“, *ten pat*, b. 273, l. 146–154.

443 Lietuvos kariuomenės Karo policija mini 100-ąsias įkūrimo metines. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 31 d.]. <http://dzukijostv.lt/kultura/n/5857-lietuvos-kariuomenes-karo-policija-mini-100-asias-ikurimo-metines>.

Karo policijos dienos minėjimas, Vilnius, 2003 m.
Pirmoje eilėje iš kairės sėdi: kpt. Romualdas Balceris, kpt. Ričardas Mikulskis, mjr. Dainius Janėnas, plk. ltn. Gintaras Bagdonas, kpt. Kęstutis Urbonavičius, mjr. Rimantas Pika, kpt. Rolandas Jasiukaitis, 2003 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Karo policijos atkūrimo dienos minėjimas. Vilnius, 2007 m. Šventojo Rašto ištrauką skaito gr. Lina Laurinaitienė
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Karo policininkai tvarko karių kapus ir ant paminklo užriša trispalvę atminimo juostelę. Ukmergės r., 2019 m. Iš kairės: j. eil. Rokas Vinclovas ir j. eil. Justas Klimas (KP fotoarchyvo nuotrauka)

Karo policijoje vyksta iškilmingos Karo policijos vadų pasikeitimo ceremonijos, taip pat karių rikiuotės, karo policininkams suteikiant aukštesnius karinius laipsnius ar juos apdovanojant[444]. Anksčiau buvo minimos ir mirusių kolegų mirties metinės, pavyzdžiui, 2007 m. liepos 6 d. karo policininkai minėjo trečiąsias Karo policijos Vilniaus įgulos kario srž. Raimondo Čižiko mirties metines. Ta proga kariai vyko į Seredžių k., Jurbarko r., aplankyti buvusio kolegos kapo[445]. 2012 m. gegužės 9 d. Karo policija neteko dar vieno kario – vykstant krepšinio turnyrui netikėtai mirė Karo policijos Kauno įgulos karys srž. Remigijus Jusevičius[446]. Deja, šiuo metu tradicijos minėti kolegų mirties metines yra primirštos.

Dar viena karo policininkų tradicija – du kartus per metus, tai yra prieš lapkričio 1 d. ir Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dieną, vykti tvarkyti karių kapų ir ant jų paminklų užrišti trispalvę atminimo juostelę[447]. Tikėtina, kad ateityje Karo policija minės ir Karo milicijos mokyklos kario – eil. Juozapo Vilko, žuvusio per 1923 m. sausio 13 d. vykusią Klaipėdos operaciją, žūties metines.

3. Religinės šventės. Karo policininkai nepamiršta religinių švenčių ir aktyviai dalyvauja šv. Velykų ir šv. Kalėdų renginiuose[448], Šiluvos ir kituose atlaiduose, piligriminėse kelionėse į Lurdą ir kt. Pavyzdžiui, 2005–2006 m. Karo policijos kariai dalyvavo šv. Velykų popietėje kartu su Vilniaus įgulos kapelionu[449], lankėsi Kauno įgulos bažnyčioje ir bendravo su kapelionu, dalyvavo Šiluvos atlaiduose[450]. Tradicija tapo tai, kad pastate, kuriame dabar yra įsikūręs Karo policijos štabas

444 Karo policijos viešųjų ryšių vyresn. karininkės kpt. Eglės Stankevičiūtės 2020 m. balandžio 17 d. pateikta informacija.

445 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2004 m. liepos 12 d. įsakymas Nr. P-124 „Dėl srž. Raimondo Čižiko“, *KPA*, ap. 2, b. 8, l. 23. Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2007 m. liepos 5 d. įsakymas Nr. VV-106 „Dėl srž. Raimondo Čižiko trečiųjų metinių“, *ten pat,* b. 116, ap. 1, l. 66.

446 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2012 m. gegužės 7 d. įsakymas Nr. V-200 „Dėl Karo policijos turnyro organizavimo“, *ten pat,* b. 243, l. 14–17; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2012 m. gegužės 11 d. įsakymas Nr. V-209 „Dėl Nelaimingų atsitikimų tarnyboje tyrimo komisijos sudarymo“, *ten pat,* b. 243, l. 31.

447 Karo policijos viešųjų ryšių vyresn. karininkės kpt. Eglės Stankevičiūtės 2020 m. balandžio 17 d. pateikta informacija.

448 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2009 m. sausio 23 d. raštas Nr. IS-61 „Dėl LK Karo policijos 2008 metų veiklos plano vykdymo ataskaitos“, adresuotas Logistikos valdybai, Jungtinio štabo J5 skyriui, *KPA*, ap. 1, b. 179, l. 3, 4; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2010 m. vasario 1 d. raštas Nr. IS-105 „Dėl Karo policijos 2009 metų veiklos plano ataskaitos teikimo“, adresuotas GŠ, Jungtiniam štabui, Logistikos valdybai, *ten pat*, b. 207, l. 5, 6; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2016 m. gruodžio 14 d. įsakymas Nr. V-1080 „Dėl kalėdinio renginio Lietuvos kariuomenės Karo policijoje organizavimo“, *ten pat*, b. 375, l. 41–46.

449 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. kovo 22 d. įsakymas Nr. V-138 „Dėl Velykų šventės“, *ten pat*, b. 65, l. 44.

450 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. rugsėjo 7 d. įsakymas Nr. V-457 „Dėl karių dalyvavimo Šiluvos atlaiduose“, *ten pat*, b. 74, l. 82.

Karo policijos kariai dalyvauja Šiluvos atlaiduose. Šiluva, 2005 m.
Karo policijos karių rikiuotei vadovauja ltn. Ramūnas Jankauskas (rikiuotės priekyje), vėliavų grupėje iš kairės:
j. srž. Ramūnas Kasparavičius, j. srž. Igoris Kazakovas (Igor Kazakov), gr. Giedrius Motiejūnas,
už vėliavų grupės pirmoje eilėje iš kairės: vyr. srž. Robertas Čekanavičius, srž. Darius Ramanauskas
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

(Mindaugo g. 26, Vilniuje), Karo policijos personalas kartu su Karo medicinos tarnybos, Įgulų aptarnavimo tarnybos, Karo prievolės ir komplektavimo tarnybos, Infrastruktūros plėtros departamento personalu dalyvauja šv. Kūčių popietėje[451].

4. Valstybės ir Lietuvos kariuomenės šventės. Karo policija yra Lietuvos kariuomenės dalis, todėl karo policininkai, dalyvaudami Lietuvos valstybinėse šventėse, įvairiuose su Lietuvos kariuomene susijusiuose renginiuose, ugdo patriotiškumą. Karo policijos kariai mini ne tik Karo policijos atkūrimo, bet ir Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės, Lietuvos valstybės atkūrimo[452], Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, Lietuvos kariuomenės dienas[453]. 2004 m. kovo 29 d. įstojimo į NATO proga Karo policijoje buvo organizuota šventinė rikiuotė ir vyko minėjimo renginys[454].

451 Karo policijos viešųjų ryšių vyresn. karininkės kpt. Eglės Stankevičiūtės 2020 m. balandžio 17 d. pateikta informacija.

452 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2006 m. vasario 2 d. įsakymas Nr. V-27 „Dėl Lietuvos valstybės atkūrimo dienos minėjimo“, *KPA, ap. 1,* b. 86, l. 85.

453 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2009 m. sausio 23 d. raštas Nr. IS-61 „Dėl LK Karo policijos 2008 metų veiklos plano vykdymo ataskaitos“, adresuotas Logistikos valdybai, Jungtinio štabo J5 skyriui, *ten pat*, b. 179, l. 3, 4; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2010 m. vasario 1 d. raštas Nr. IS-105 „Dėl Karo policijos 2009 metų veiklos plano ataskaitos teikimo“, adresuotas GŠ, Jungtiniam štabui, Logistikos valdybai, *ten pat*, b. 207, l. 5, 6; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2016 m. kovo 2 d. įsakymas Nr. V-197 „Dėl Karo policijos veiklos pristatymo Pabradėje“, *ten pat*, b. 363, l. 127.

454 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2004 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. V-115 „Dėl šventinės rikiuotės organizavimo“, *ten pat*, b. 46, l. 181.

Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienos minėjimas. Vilnius, 2016 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

5. Karo policijos veiklos pristatymas miestų šventėse ir kitur. Karo policija aktyviai bendradarbiauja (bendrauja) su visuomene. Karo policijos veikla ir funkcijos pristatomos visų Karo policijos įgulų atsakomybės rajonuose. Per metus karo policininkai dalyvauja daugiau nei 40 renginių, pristatymai sulaukia didelio visuomenės ir ypač jaunosios kartos dėmesio. Lietuvos miestų šventėse[455], taip pat šalies mokyklose vyksta Karo policijos reprezentacijos renginiai, pristatomos Karo policijos funkcijos ir veikla[456].

6. Ekskursijos ir vizitai. Karo policininkai ne tik dalyvaudavo įvairiuose renginiuose pristatydami Karo policijos veiklą ar užtikrindami viešąją renginių tvarką, bet ir patys vykdavo į ekskursijas. Šių ekskursijų tikslas – stiprinti karių tarpusavio santykius. Karo policininkai vyko į Lietuvos Respublikos Seimą[457], Lietuvos etnokosmologijos muziejų, etnografinę sodybą ir dangaus šviesulių stebyklą Molėtų rajone[458], Energetikos ir technikos muziejų Vilniuje[459] ir kt.

7. Kita veikla, susijusi su Karo policijos reprezentavimu ir karo policininkų laisvalaikiu. Vienas iš įsimintiniausių Karo policijos reprezentavimo pavyzdžių buvo 2001 m. gruodžio 5 d. Karo policijoje filmuojama laida *Nepabuvęs kareivėliu*[460], kurios metu buvo pristatyta Karo policijos

455 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2011 m. birželio 10 d. įsakymas Nr. V-400 „Dėl dalyvavimo Birštono miesto šventėje“, *ten pat*, b. 219, l. 67.

456 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2010 m. vasario 1 d. raštas Nr. IS-105 „Dėl Karo policijos 2009 m. veiklos plano ataskaitos teikimo“, adresuotas GŠ, Jungtiniam štabui, Logistikos valdybai, *ten pat*, b. 207, l. 5.

457 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2011 m. sausio 26 d. įsakymas Nr. V-59 „Dėl ekskursijos ir paskaitos Lietuvos Respublikos Seime“, *ten pat*, b. 212, l. 119.

458 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2011 m. liepos 19 d. įsakymas Nr. V-454 „Dėl Karo policijos karių ekskursijos“, *ten pat*, b. 220, l. 54.

459 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2015 m. sausio 28 d. įsakymas Nr. V-78 „Dėl organizuojamos ekskursijos į Energetikos ir technikos muziejų“, *ten pat*, b. 328, l. 155.

460 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. gruodžio 5 d. įsakymas Nr. 214 „Dėl ginklų išdavimo“, *ten pat*, b. 10, l. 107.

Seimo narys Vytenis Andriukaitis (klūpi kairėje) filmuojant laidą „Nepabuvęs kareivėliu“.
Vilnius, 2001 m. Gr. Andrius Kotovas (klūpi dešinėje) demonstruoja, kaip teisingai uždėti antrankius
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

veikla, uždaviniai ir funkcijos. Šioje laidoje filmavosi Seimo narys Vytenis Andriukaitis, kuris vykdė karo policininko funkcijas[461].

2006 m. karo policininkai prisidėjo filmuojant režisieriaus Emilio Vėlyvio vaidybinį filmą *Zero*[462]. Karo policininkai aktyviai dalyvauja ir žygiuose[463], pagarbos bėgime *Gyvybės ir mirties keliu*[464]. Anksčiau Karo policijoje buvo organizuojami Karo policijos sąskrydžiai[465], dabar jie nebevyksta. Karo policijoje du kartus per metus organizuojamos kraujo donorystės akcijos[466]. Apie Karo policijos veiklą, dalyvavimą pratybose ir tarptautinėse operacijose, karo policininkų mokslus Lietuvoje ir svetur, Lietuvos karo akademijos kariūnų stažuotes Karo policijoje ne vieną kartą rašyta periodiniuose leidiniuose *Karys, Krašto apsauga, Kardas* ir *Kariūnas*[467].

461 Laidos įrašą galima matyti interneto adresu: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/6292/nepabuves-kareiveliu-vytenis-andriukaitis>.

462 Karo policijos civilių ir kariškių bendradarbiavimo skyriaus 2006 m. liepos 10 d. informaciniai pranešimai KAM GŠ J5 civilių ir kariškių bendradarbiavimo skyriui.

463 Karo policijos civilių ir kariškių bendradarbiavimo skyriaus 2005 m. kovo 30 d., balandžio 13 d., rugpjūčio 10 d., rugsėjo 4 d. informaciniai pranešimai, adresuoti KAM GŠ J5 civilių ir kariškių bendradarbiavimo skyriui; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2011 m. sausio 14 d. įsakymas Nr. V-32 „Dėl dalyvavimo tradiciniame žygyje „Klaipėdos sukilimo dalyvių keliais“, *KPA*, ap. 1, b. 211, l. 173.

464 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2006 m. sausio 5 d. įsakymas Nr. V-2 „Dėl dalyvavimo Sausio 13-osios bėgime“, *ten pat*, b. 86, l. 2; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. sausio 10 d. įsakymas Nr. V-13 „Dėl dalyvavimo Sausio 13-osios bėgime“, *ten pat*, b. 108, l. 37; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2010 m. sausio 7 d. įsakymas Nr. V-3 „Dėl dalyvavimo pagarbos bėgime „Gyvybės ir mirties keliu“, *ten pat*, b. 182, l. 4.

465 Karo policijos civilių ir kariškių bendradarbiavimo skyriaus 2006 m. liepos 10 d. informaciniai pranešimai KAM GŠ J5 civilių ir kariškių bendradarbiavimo skyriui.

466 Karo policijos viešųjų ryšių vyresn. karininkės kpt. Eglės Stankevičiūtės 2020 m. balandžio 17 d. pateikta informacija.

467 M. Varna, J. Pocius, Operacinė mokymo ir sąveikos grupė, *Karys,* 2015, Nr. 10, p. 24–27; N. Černius, Karo policininko studijos Kvantike, *Karys*, 2018, Nr. 6, p. 22–27; G. Grybytė, Praktika Karo policijos Mokymo centre, *Kariūnas*, 2019, Nr. 4 (143), p. 50.

Per Lietuvos kariuomenės ar Karo policijos šventes, šv. Kalėdas ir šv. Velykas nėra pamirštami ir karo policininkų šeimų nariai. Jie visada laukiami svečiai ir aukštesnių kario laipsnių suteikimo ceremonijose[468]. Karo policininkams išvykus vykdyti savo pareigų į tarptautines operacijas, yra rūpinamasi jų šeimos nariais. Jiems suteikiama aktuali informacija apie situaciją, kur tarnauja jų vyrai, sūnūs, dukros, tėvai ar mamos, visada stengiamasi palaikyti morališkai ar pagelbėti ištikus nelaimei[469]. Karo policijos vadų sveikinimuose ir kalbose visuomet skiriama nuoširdi padėka artimiesiems, kurie palaiko karo policininkų pasirinktą tarnybos kelią.

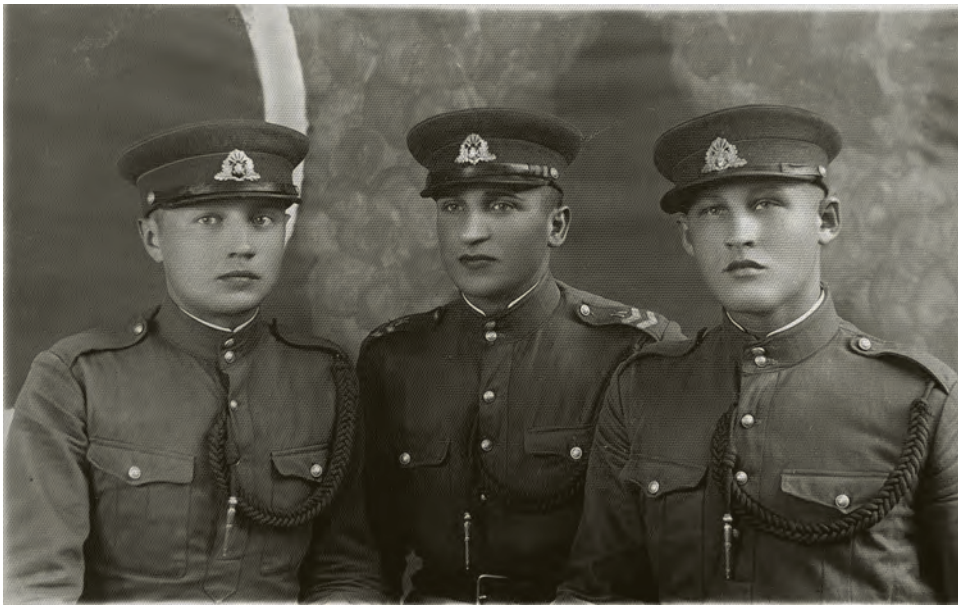
Karo policijos 100-ųjų įkūrimo metinių minėjimas. Kaunas, 2019 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Apibendrinant galima teigti, kad Karo policijos kariai noriai reprezentavo ir dabar reprezentuoja savo instituciją, o pati institucija rūpinasi savo personalu. Karo policininkai ne tik išsiskiria iš kitų karių savo laisvalaikio leidimo būdais ir tradicijomis, bet ir simbolika.

468 Karo policijos viešųjų ryšių vyresn. karininkės kpt. Eglės Stankevičiūtės 2020 m. balandžio 17 d. pateikta informacija.

469 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2013 m. gegužės 24 d. įsakymas Nr. V-350 „Dėl susitikimo su tarptautinėse operacijose tarnaujančių karo policininkų šeimomis ir tarptautinės šeimos dienos minėjimo“, *KPA*, ap. 1, b. 270, l. 1.

III Karo policijos simbolika

Karo policijos mokyklos kariai, XX a. 4 deš. (Edvardo Vasiliausko nuotrauka)

III. Karo policijos simbolika

Kiekviena karinė ir nekarinė institucija privalo išsiskirti iš kitų: turėti savo istoriją ir identitetą, ne tik atsižvelgiant į kūrimosi, paskirties ir veiklos aplinkybes, bet ir į simboliką. Karinio vieneto simbolika gali būti įvairi – tai ir karinė uniforma (tarnybinė apranga), tarnybos ženklai (pavyzdžiui, akselbantai, antpečiai, inicialai ir kt.), antsiuvai, kepurės, beretės (ir jų spalva), berečių ženklai (kokardos), liemenės, rankų raiščiai, karinio vieneto kovinė vėliava, transportas, kita simbolika ir atributika. Karo policija karinėse teritorijose ir kariuomenėje vykdo drausmės ir tvarkos palaikymo funkciją, taip pat kitas įstatymo nustatytas funkcijas, todėl privalo būti pastebima ir lengvai identifikuojama. Pažymėtina, kad Karo policijos mokyklos kariai tarpukariu privalėjo išsiskirti iš kitų karių, būti pastebimi ir identifikuojami kaip teisėsaugą karinėse teritorijose ir kariuomenėje vykdantys pareigūnai.

Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad karo policininkų skiriamieji ženklai – tarnybos ženklai, antsiuvai, beretės, berečių ženklai, liemenės, rankų raiščiai, kita simbolika bei atributika – nuo pirmųjų Karo policijos atkūrimo dienų iki šiol keitėsi, buvo tobulinama.

Karo policijos simbolika pristatoma aptariant du laikotarpius:

1) 1919–1940 m., kai buvo įkurta, funkcionavo ir buvo likviduota Karo policija (monografijos skyrius „Įkurtos Karo policijos simbolika“);

2) laikotarpis po 1998 m, kai buvo atkurta Karo policija (monografijos skyrius „Atkurtos Karo policijos simbolika“).

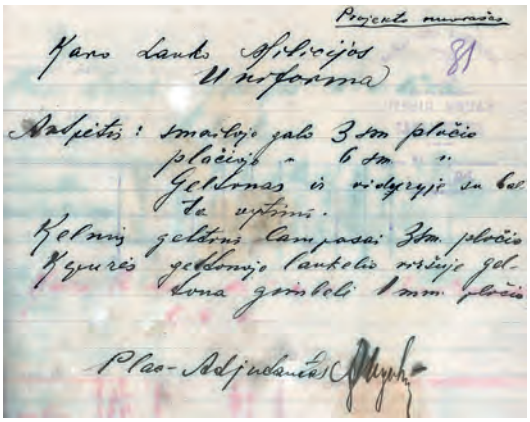
Įkurtos Karo policijos simbolika

Pažymėtina, kad nuo Karo policijos įkūrimo dienos karo policininkų uniforma nesiskyrė nuo kitų Lietuvos kariuomenės karių uniformos. Anksčiau minėta, kad Karo lauko milicijos kuopa buvo pradėta formuoti iš Kauno karo komendantūrai priklausiusių karių. Lietuviškos uniformos iš karto, susikūrus Lietuvos kariuomenei, nebuvo, todėl kariai dėvėjo amerikietiškų, vokiškų, angliškų, kai kada net rusiškų uniformų elementus ir (ar) derinius. Jonas Vaičenonis pažymi, kad „nepaisant didelių ekonominių sunkumų ir įvairiausių nesklandumų, vis dėlto buvo stengiamasi kurti savo uniformą su tautine simbolika“[1].

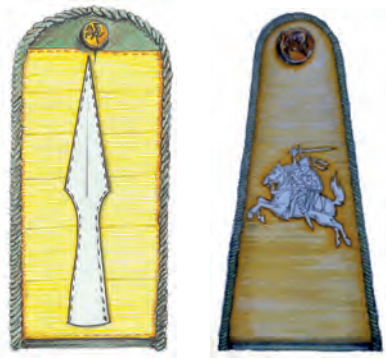
Ne tik kario uniforma identifikuoja jo priklausomybę tam tikros valstybės kariuomenei. Labai svarbi sudedamoji uniformos dalis yra antsiuvai. Tai tarnybos skiriamasis ženklas, kuris rodo kario priklausomybę tam tikram kariniam vienetui[2]. Lietuvos kariuomenėje buvo svarbu parodyti įvairių struktūrų išskirtinumą ir specifiškumą. Norint karo policininkus išskirti iš bendrosios Lietuvos kariuomenės struktūros buvo siekiama sukurti tik jiems būdingą simboliką. Pirmieji tokie bandymai pradėti daryti dar 1920 m. viduryje, kai buvo paruoštas karo milicininko uniformos projektas su baltu Vyčiu geltoname antpečio fone. Yra išlikęs ženklo aprašymas:

[1] J. Vaičenonis, *Lietuvos karių uniformos ir lengvieji ginklai XX amžiuje*, Vilnius, 2004, p. 32.

[2] A. Katilius, V. Tininis, *Lietuvos kariuomenės karių uniformos, ženklai ir vėliavos 1990–2010 m.,* 2014, Vilnius, p. 37.

Karo milicininko ženklo aprašymas
(projekto nuorašas)
(LCVA, f. 1126, ap. 2, b. 129, l. 31)

Karo milicininko ženklo piešinys su balta ietimi geltono antpečio viduryje (Nr. 1) ir baltu Vyčiu geltono antpečio viduryje (Nr. 2). 2019, 2020 m.
(eskizų autorius ats. št. srž. Ilja Nikitinas (Nikitin))

geltonas antpetis (smailusis galas – 3 cm pločio, platusis – 6 cm), kurio viduryje baltas Vytis, geltonos kelnių juostos (*lampasai*[3], 3 cm pločio), kepurės lankelio viršuje geltonos spalvos (1 mm pločio) juostelė[4]. Pažymėtina, kad kai kurių Lietuvos istorikų darbuose buvo neteisingai interpretuoti istoriniai šaltiniai, nurodant, kad karo milicininko uniformos projekte geltono antpečio viduryje turėjo būti pavaizduota balta ietis, todėl remiantis tokia informacija buvo parengtas pirmasis eskizas su balta ietimi antpečio viduryje (Nr. 1), o vėliau, išsiaiškinus klaidą, parengtas naujas karo milicininko antpečio eskizas su baltu Vyčiu viduryje (Nr. 2)[5].

1920 m. Steigiamajame Seime uniformos projektą demonstravo du Karo milicijos mokyklos kariai, bet projektas nebuvo patvirtintas motyvuojant tuo, kad Lietuvos valstybei nereikia išskirtinai atrodančių karo policininkų, nes tai primintų priklausomybės carinei Rusijos imperijai laikus, kai veikė karo žandarmerijos[6]. Dėl to ilgą laiką mokyklos kariams galiojo bendrieji kariuomenės uniformos dėvėjimo nuostatai bei taisyklės ir tik 1931 m. sausio 28 d. buvo patvirtintas karo policininkų skiriamasis ženklas – pečiajuostė, kitaip vadinta akselbantu. Akselbantas buvo viena žalios spalvos pynelė su metaliniu galu, segamas jis buvo ant kairiojo peties ir antros iš viršaus munduro sagos[7].

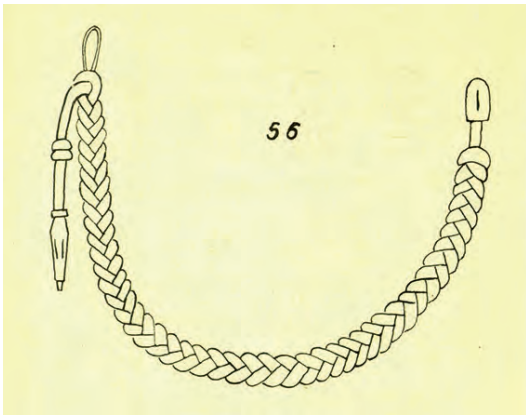
3 *Lampasas* – kitokios spalvos negu kelnių medžiagos juosta, prisiūta išilgai šoninių kelnių siūlių, *Enciklopedinis karybos žodynas*, sud. P. A. Čiočys, J. Janukevičius, E. Jasiulionis *et alii*, Vilnius, 2008, p. 136. Dabar šis žodis – nevartotina svetimybė, vietoj jo vartojamas žodis *antsiuvas.*

4 1920 m. Karo lauko milicijos uniformos projektas, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 129, l. 31.

5 **Įdomus faktas:** Lietuvių istorikų darbuose (A. Stoliarovas, *Vidiniai neramumai Lietuvos Respublikoje 1919–1940 metais*, Kaunas, 2017, p. 237; L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, Karo archyvas, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 272) klaidingai interpretuojami istoriniai šaltiniai, teigiant, kad karo milicininko uniformos projekte geltono antpečio viduryje turėjo būti pavaizduota balta ietis. Monografijos autorius, perskaitęs tokią informaciją ir net turėdamas karo milicininko ženklo aprašymą, neatkreipė dėmesio, kad šiame aprašyme nurodyta ne balta ietis, o balta vytis (baltas Vytis). Pagal pirminį variantą, traktuojant, kad geltono antpečio viduryje turėjo būti pavaizduota balta ietis, 2019 m. ats. št. srž. Ilja Nikitinas (Nikitin) nupiešė eskizą, kaip visa tai galėjo atrodyti. 2020 m. rugpjūčio 20 d. mjr. Martynas Vilimas, skaitydamas monografijos rankraštį, atkreipė dėmesį į tai, kad karo milicininko ženklo aprašyme nurodyta ne balta ietis geltono antpečio viduryje, o baltas Vytis. 2020 m. ats. št. srž. I. Nikitinas (Nikitin) nupiešė naują karo milicininko antpečio eskizą su baltu Vyčiu geltono antpečio viduryje.

6 J. Demereckis, *Savanorio ir kontržvalgybininko atsiminimai*, Čikaga, 1976, p. 45.

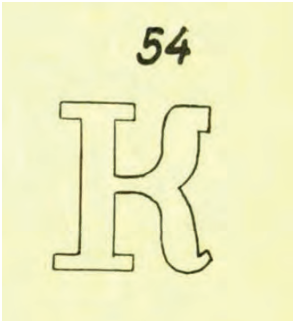
7 Krašto apsaugos ministro 1931 m. sausio 28 d. *Įsakymas kariuomenei* Nr. 6.

Karo policininko akselbantas
(*Įsakymas kariuomenei* Nr. 6. 1931)

Vyr. psk. Juozas Pleibys su akselbantu. 1934 m.
(LCVA, P-01028)

Geltono metalo inicialas „K“, reiškiantis komendantūrą
(*Įsakymas kariuomenei* Nr. 6, 1931; militaria.lt)

Po to, kai buvo patvirtinta kariuomenės uniforma ir karo policininkų skiriamasis ženklas, patruliuojantys karo policininkai jau dėvėjo tarnybos ženklą – žalią akselbantą. Vietoj asmens dokumento jie turėjo įgulos komendanto išduotą asmens liudijimą su nuotrauka[8].

XX a. 4 deš. visi Karo policijos mokyklos kariai dėvėjo uniformas, ant kurių antpečių buvo geltono metalo inicialas „K“, reiškiantis jų priklausomybę komendantūrai[9]. Pažymėtina, kad inicialas „K“ nereiškė karių priklausomybės išimtinai tik Kauno m. ir aps. komendantūrai. Kariai, kurie priklausė, pavyzdžiui, Vilniaus m. ir aps. komendantūrai, taip pat kitų Lietuvos miestų ir apskričių komendantūroms, nešiojo uniformas, ant kurių antpečių buvo tas pats geltono metalo inicialas „K“.

Nors po 1931 m. patruliuojantys karo policininkai ir turėjo išskirtinius ženklus, tačiau pati uniforma nebuvo išskirtinė. Patruliuojančių karo policininkų ekipuotę sudarė kepurė, munduras

8 1934 m. balandžio 17 d. įsakymas Kauno įgulai Nr. 7 „Dėl tvarkos Kauno įgulos bažnyčioje ir žandarų tarnybos“, *Karys*. 1935, Nr. 14, l. 337. Laikinoji Kauno komendantūros Karo policijos mokyklos instrukcija žandarams, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 10, l. 184.

9 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 423.

Pėstininko kuprinė su katiliuku, Vokietija, 1918 m.
(VDKM, G-991)

Plieninis šalmas M17, Vokietija, XX a. 2–3 deš. Modifikuotas 1917 m. arba vėlesniais metais
(VDKM, G-2156)

Odinė šovininė, skirta 7,92 x 57 mm „Mauser" šoviniams 1–4 deš.
(VDKM, G-1286)

ar milinė, sukišamos į batus kelnės, marškiniai, diržas, ginkluotė – šautuvas ir šovininė[10]. Karo policijos mokyklos karių lauko (žygio) uniformą sudarė šalmas[11], munduras (žiemą – milinė), marškiniai, kelnės, sukišamos į batus[12], o ekipuotę[13] – gertuvė, kabinama prie kuprinės, kastuvėlis ir šovininė su perpetės diržu[14].

Kalbant apie kovines vėliavas, reikėtų pažymėti, kad Lietuvos kariuomenėje kovines vėliavas turėjo devyni pėstininkų pulkai, trys kavalerijos pulkai ir Karo mokykla[15]. Karo policijos mokykla, taip pat kaip ir Kauno m. ir aps. komendantūra, savo kovinės vėliavos neturėjo.

Atkurtos Karo policijos simbolika

Karo policijos uniforma

Nuo Karo policijos atkūrimo dienos karo policininkų uniforma nesiskyrė ir nesiskiria nuo tos, kurią dėvėjo ir dėvi Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų kariai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad bandymų kurti savo specifinę tarnybinę uniformą vis dėlto buvo. Karo policininkus anksčiau išskyrė (ir dabar išskiria) papildoma simbolika ir (ar) ekipuotė, kuri yra komplektuojama kartu su karine uniforma. 2000 m. gegužės 26 d. Karo policija kreipėsi į KAM Aprūpinimo departamentą, kad būtų patvirtinti karo policininkų aprangos ir amunicijos siūlomų dėvėjimo normų sąrašai, kurie nebuvo numatyti kariuomenės aprūpinimo sąrašuose, ir kad šie sąrašai būtų įtraukti į uniformos dėvėjimo taisykles[16]. Numatyti penki papildomi Karo policijos karių aprangos variantų sąrašai (žr. priedą Nr. 9). Keli pavyzdžiai, kaip 2000-2001 m. atrodė karo policininkas, pateikti toliau.

---

10 1936 m. sausio 8 d. žinios apie kareivio aprangos svorį per įvairius pratimus, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 21, l. 6; Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 273.

11 XX a. 3-iojo deš. pradžioje karo policininkai per pratybas dar neturėjo šalmų. Jie pradėti naudoti tik to paties dešimtmečio pabaigoje. *Ten pat*, p. 275.

12 1936 m. sausio 8 d. žinios apie kareivio aprangos svorį per įvairius pratimus, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 21, l. 6.

13 Ekipuotė – individualus kario inventorius, kurį sudaro ginklas ir kario asmeniniai daiktai (kuprinė, šalmas, diržai, dėtuvės), dujokaukė, odos apsaugos priemonės ir kita. *Enciklopedinis karybos žodynas*, red. Z. Kulys, p. 136.

14 L. Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 274.

15 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 424.

16 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2000 m. gegužės 26 d. raštas Nr. 218 „Dėl Uniformos dėvėjimo taisyklių pakeitimo", adresuotas KAM Aprūpinimo departamento direktoriui, *KPA*, ap. 1, b. 5, l. 25.

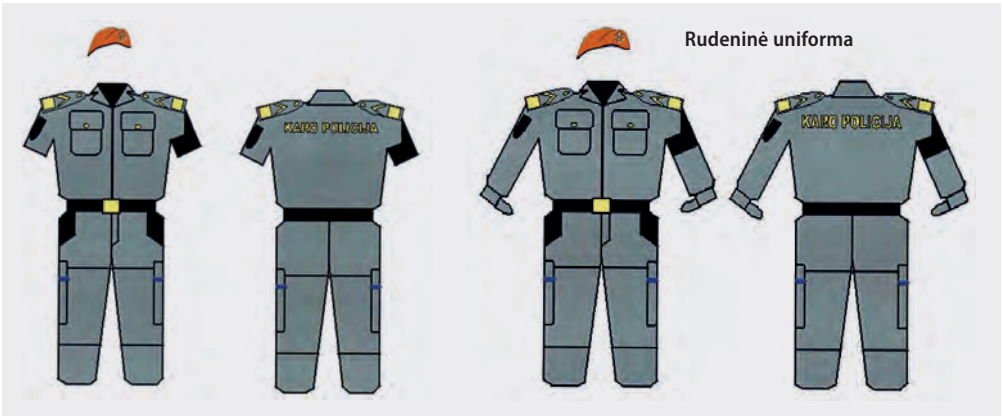
Karo policijos kario aprangos variantai (iš kairės): (1) laikinai priskirtiems kariams; (2) stovintiems apsaugoje; (3) konvojavimo. Demonstruoja j. srž. Ričardas Mažulis, 2000 m.

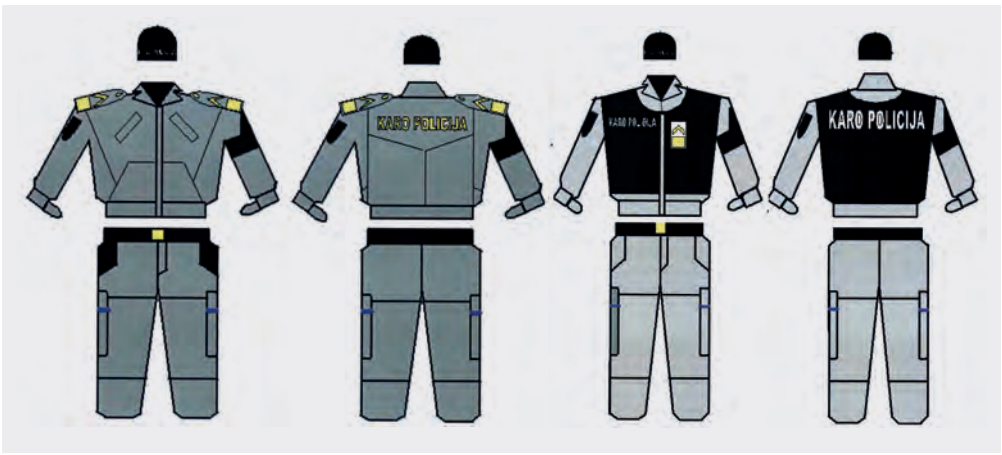
Karo policijos kario aprangos variantai (iš kairės): (1) apsaugos; (2) sargybos. Demonstruoja gr. Jonas Juška, 2000 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Karo policijos patrulio apranga. Demonstruoja gr. Jonas Juška, 2001 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Vasarai ir rudeniui skirtų karo policininkų uniformos komplektų projektas, 2007–2008 m. (KP)

Žiemai skirto karo policininkų uniformos komplekto projektas, 2007–2008 m. (KP)

2005 m. spalio mėn. Karo policijos vado įsakymu Karo policijos įgulų viršininkams, suderinus su Karo policijos vadu arba jo pavaduotoju ikiteisminiam tyrimui, karo policininkams leista, esant tarnybiniam būtinumui, tarnybos metu dėvėti civilius rūbus[17].

2007–2008 m. tuometinio Karo policijos vado plk. ltn. Ričardo Pociaus iniciatyva buvo siekiama pakeisti karo policininkų uniformą, kad ji skirtųsi nuo Lietuvos kariuomenės karių dėvimos uniformos, panašiai kaip yra Italijos Respublikoje, kur karabinieriai dėvi kitokią uniformą nei kiti pareigūnai. Pradžioje buvo mintis turėti kombinezonus, panašius į tuos, kuriuos dėvi KOP lakūnai, bet po Karo policijos karių apklausos buvo priimtas bendras sprendimas, kad tai būtų nepraktiška (pavyzdžiui, nueiti į tualetą). Karo policijos uniforma turėjo būti vienspalvė, tikėtina, kad pilkos spalvos. Buvo svarstoma, iš kokios medžiagos ji galėtų būti siuvama. Siekta sukurti atskirus uniformų modelius, skirtus dėvėti vasarą, rudenį ir žiemą. Šiuos uniformos popierinius eskizus buvo parengęs vrš. Arūnas Daublys. Vėliau minties sukurti atskirą uniformą, skirtą karo policininkams, dėl finansavimo trūkumo buvo atsisakyta[18].

[17] Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. spalio 20 d. įsakymas Nr. V-449 „Dėl uniformos dėvėjimo“, *KPA*, ap. 1, b. 68, l. 72.

[18] Buvusio Karo policijos vyr. puskarininkio srž. mjr. Arūno Daublio 2019 m. spalio 10 d. pateikta informacija.

Lietuvos kariuomenės Karo policijos ženklas Nr. 184 (VDKM, M-1308)

Karo policijos tarnybos ženklas ir uniformų antsiuvai

Atkurtos Lietuvos kariuomenės karinė atributika daugiausia rėmėsi istorine heraldika – LDK ir prieškario kariuomenės tradicine simbolika, kurioje dominavo valstybės herbas Vytis, Gediminaičių ir jų atšakos Jogailaičių dinastijos herbas – Gediminaičių stulpai[19]. Atkurtos Karo policijos simbolika taip pat rėmėsi istorine heraldika. 1999 m. rugpjūčio 11 d. buvo patvirtintas Karo policijos tarnybos ženklo pavyzdys[20], kuris yra vienas iš istorinės heraldikos pavyzdžių ir pagrindinis Lietuvos karinės teisėsaugos institucijos simbolis (autorius – Lietuvos kariuomenės vyr. dailininkas Liudas Gedminas)[21]. Vadovaujantis patvirtintu Karo policijos tarnybos ženklo pavyzdžiu, buvo pradėtas kurti Karo policijos ženklas (toliau – ženklas). 1999 m lapkričio 26 d. buvo patvirtintos ženklo išdavimo, apskaitos ir naudojimo taisyklės (toliau – taisyklės). Taisyklės numatė, kad ženklo reverse yra įspaustas numeris, o pats ženklas yra tarnybinio pažymėjimo priedas, patvirtinantis kario tarnybinę priklausomybę.

Ženklas buvo išduodamas karo policininkams, kad būtų lengviau nustatoma jų tarnybinė priklausomybė, nes KAS tarnybiniai pažymėjimai visiems Lietuvos kariuomenės kariams buvo bendro pobūdžio. Pažymėtina, kad ženklas galėjo būti dovanojamas ypač garbingiems asmenims už jų nuopelnus Karo policijai. Iš paliekančio Karo policijos tarnybą kario ženklas buvo paimamas. Taisyklės numatė, kad karo policininkas Karo policijos vado sprendimu galėjo būti traukiamas drausminėn atsakomybėn, jeigu sugadintų ženklą, jį prarastų ar perduotų kitiems asmenims[22]. Taisyklėse buvo nustatyta tokia ženklo naudojimo tvarka:

1) ženklas naudojamas tik kartu su tarnybiniu pažymėjimu;

2) ženklas tarnybinio pažymėjimo nepakeičia ir atskirai be tarnybinio pažymėjimo nenaudojamas;

3) tarnybinių užduočių vykdymo metu ženklas segamas matomoje vietoje, tuo pabrėžiant naudotojo tarnybinę priklausomybę. Tokiu atveju prisistatydamas karo policininkas privalo pateikti ir savo tarnybinį pažymėjimą;

---

19 A. Katilius, V. Tininis, *Lietuvos kariuomenės karių uniformos, ženklai ir vėliavos 1990–2010 m.*, Vilnius, 2014, p. 12.

20 **Įdomus faktas:** krašto apsaugos ministras 1999 m. rugpjūčio 11 d. patvirtino Karo policijos ženklo pavyzdį, kuris dabar yra vadinamas tarnybos ženklo etalono aprašymu. Patvirtintas tarnybos ženklo pavyzdys yra naudojamas visos tarnybos simbolikoje.

21 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. rugpjūčio 11 d. įsakymas Nr. 911 „Dėl Karo policijos ženklo pavyzdžio tvirtinimo“, *KPA*, ap. 1, b. 1, l. 21.

22 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 1999 m. lapkričio 26 d. įsakymas Nr. 14 „Dėl Karo policijos ženklo išdavimo, apskaitos ir naudojimo taisyklių tvirtinimo“, *ten pat*, l. 20–22.

4) dovanojimui skirti ženklai gali būti naudojami tarnyboje arba nešiojami prisegti prie rūbų;

5) ženklas segamas prie kasdieninės ar išeiginės uniformos dešinėje krūtinės pusėje po antkišeniu, kad viršutinis ženklo kampas būtų 10 mm[23] žemiau antkišenio krašto, arba prie liemenės specialiai tam skirtoje vietoje patruliavimo ir kitų tarnybinių užduočių metu[24].

2005 m. lapkričio 30 d. buvo pakeista ženklo įteikimo tvarka. Nustatyta, kad ženklas gali būti įteikiamas Karo policijos vado įsakymu kaip dovana Karo policijos kariams, išleidžiamiems į atsargą, už nuopelnus tarnybai, jeigu kariui paliekama teisė dėvėti karinę uniformą. Naujoje tvarkoje nebuvo numatyta, kad ženklai galėtų būti dovanojami kitų karinių ar nekarinių institucijų asmenims už tam tikrus nuopelnus[25]. Norint gauti ženklą, Karo policijos vado įsakymu buvo sudaroma speciali Karo policijos karių žinių patikrinimo komisija. Jeigu komisija teigiamai įvertindavo testuojamo karo policininko žinias, jam Karo policijos vado įsakymu būdavo įteikiamas ženklas ir suteikiama teisė jį nešioti vykdant tarnybines funkcijas[26]. Atlikus Karo policijos vado įsakymų veiklos klausimais analizę, nustatyta, kad toks karių testavimas, norint gauti ženklą, buvo vykdomas tik kareiviams ir puskarininkiams, o Karo policijos karininkams ši tvarka nebuvo taikoma ir ženklus jie gaudavo įprasta tvarka (Karo policijos vado įsakymu), be žinių patikrinimo[27]. 2007 m. rugsėjo 20 d. buvo iš dalies pakeista ženklo įteikimo tvarka. Buvo apibrėžta, kad ženklas yra išskirtinai Karo policijos atributika, pabrėžianti kario priklausomumą Karo policijai. Ženklas įteikiamas tik Karo policijos kariams, išklausiusiems Karo policininko pradinio profesinio taktinio rengimo kursą ir išlaikiusiems galutinį egzaminą. Tvarkos apraše nustatyta, kad Karo policijos karininkams ir kariams, paskirtiems į specialisto pareigas, ženklas įteikiamas atskiru Karo policijos vado įsakymu[28].

Tarnybų ženklai paprastai yra atvaizduojami ir uniformų antsiuvuose. Antsiuvai yra svarbi sudedamoji kario uniformos dalis. J. Vaičenonis pažymi, kad „uniforminis antsiuvas – tai skydo, apskritimo, rombo, stačiakampio ar kitokio pavidalo ženklas, dažniausiai nešiojamas ant kairės uniforminių drabužių rankovės, aukščiau alkūnės, žymintis priklausymą valstybei, institucijai, tarnybai, daliniui <...>“[29].

Kasdieninės, paradinės ir lauko uniformų antsiuvai, taip pat kaip ir Karo policijos tarnybos ženklas, buvo patvirtinti 1999 m. rugpjūčio 11 d. Šių antsiuvų autorius – L. Gedminas[30]. Antsiuvai yra dviejų rūšių: spalvoti ir nespalvoti. 1999 m. Karo policijos tarnybos ženklo aprašyme pažymėta, kad šis tarnybos ženklas – tai mėlyname skyde pavaizduota aukso spalvos žvaigždė,

---

23 Vėliau nustatyta, kad ženklas nešiojamas 20 mm žemiau antkišenio apačios, ties atskaitos linijos viduriu. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2000 m. sausio 4 d. įsakymas Nr. 1 „Dėl Karo policijos vado 1999 11 26 įsakymo Nr. 14 „Dėl Karo policijos ženklo“ dalinio pakeitimo“, *ten pat*, b. 4, l. 1.

24 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 1999 m. lapkričio 26 d. įsakymas Nr. 14 „Dėl Karo policijos ženklo išdavimo, apskaitos ir naudojimo taisyklių tvirtinimo“, *ten pat*, b. 1, l. 22.

25 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. lapkričio 30 d. įsakymas Nr. V-507 „Dėl Karo policijos ženklo įteikimo tvarkos aprašo tvirtinimo“, *ten pat*, b. 68, l. 162.

26 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2003 m. liepos 14 d., rugsėjo 15 d. įsakymai Nr. V-231, Nr. V-162 „Dėl žinių patikrinimo Karo policijos ženklui gauti“, *ten pat*, b. 30, l. 78, 175.

27 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. sausio 31 d. įsakymas Nr. V-51 „Dėl Karo policijos ženklo įteikimo“, *ten pat*, b. 64, l. 68.

28 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. rugsėjo 20 d. įsakymas Nr. V-410 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos karinės tarnybos organizavimo 2007 metais dalinio pakeitimo“, *ten pat*, b. 112, l. 42.

29 J. Vaičenonis, Lietuvos karių uniformų antsiuvai 1918–2008 m., *Karo archyvas*, t. XXIV, Vilnius, 2004, p. 275.

30 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. rugpjūčio 11 d. įsakymas Nr. 361 „Dėl Karo policijos antsiuvo „Karo policija“ patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

Karo policijos kasdieninės ir lauko uniformų tarnybos ženklai ir tarnybos antsiuvai „Karo policija“, 1999–2012 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Karo policijos kasdieninės ir lauko uniformų antsiuvai bei antsiuvai „Karo policija“, 2012 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

policijos simbolis su mažesniais sidabro spalvos spinduliais tarpuose, Lietuvos kariuomenę simbolizuoja aukso spalvos Gediminaičių stulpai žvaigždės centre. Tarnybos antsiuvas „Karo policija“ buvo patvirtintas 2000 m. balandžio 6 d. Antsiuvas dėvimas virš tarnybos ženklo ir skirtas papildomam Karo policijos kario indentifikavimui[31]. Šį antsiuvą nešioja tik Karo policijos kariai.

2012 m. gruodžio 4 d. buvo atnaujintas Karo policijos tarnybos ženklas[32]. Tai buvo smailėjančios į apačią formos skydo raudoname lauke auksinis aštuonių galų kryžius, kurio tarpumentėse – sidabriniai spinduliai. Kryžiaus centre – auksiniai Gediminaičių stulpai raudoname apskritime, apjuostame auksiniu lankeliu. Auksinis kryžius su sidabriniais spinduliais ir auksiniais Gediminaičių stulpais raudoname apskritime simbolizuoja Karo policiją. Raudona spalva – Lietuvos kariuomenės tarnybos ženklo spalva. Tarnybos ženklas buvo sukurtas pagal L. Gedmino projektą[33].

Pažymėtina, kad 2012–2013 m. laikotarpiu buvo patvirtinti du papildomi misijų, kuriose dalyvavo karo policininkai, ženklai. 2012 m. vasario 8 d. buvo patvirtintas Lietuvos kariuomenės Policijos operacinės mokymo ir sąveikos grupės ženklas (toliau – grupės ženklas). Grupės ženklas – tai apvalios formos skydo žaliame lauke pavaizduota aštuonių kampų aukso spalvos žvaigždė, sudalyta iš centro sklindančių spindulių. Žvaigždės centre – tamsiai mėlynos spalvos apskritime – du sukryžiuoti aukso spalvos pistoletai, virš jų stilizuota akis. Virš žvaigždės puslankiu įkomponuotas aukso spalvos užrašas *POMLT CCR*. Aštuonių kampų žvaigždė, populiarus islamiškosios kultūros šalyse simbolis, asocijuojasi su policijos ženklu. Du sukryžiuoti pistoletai – pasaulyje suprantamas ir plačiai naudojamas Karo policijos simbolis. Stilizuota akis – populiarus islamo kultūros šalyse simbolis, naudojamas Afganistano Islamo Respublikos karinių organizacijų ženkluose. Jis simbolizuoja visur esančią ir viską pastebinčią esybę. Užrašas *POMLT CCR* – žodžių „Police Operation Mentor and Liaison Team“ (liet. *Policijos operacinės mokymo ir sąveikos grupė*)

---

31 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2000 m. balandžio 6 d. įsakymas Nr. 911 „Dėl Karo policijos ženklo ir antsiuvų patvirtinimo“, *ten pat*.

32 **Įdomus faktas:** visoje Lietuvos kariuomenėje atnaujinus uniformų antsiuvus ir pakeitus jų formą, pasikeitė Karo policijos tarnybos ženklo fonas. 2012 m. vyriausiojo Lietuvos kariuomenės dailininko iniciatyva mėlynas Karo policijos tarnybos ženklo fonas, kuris asocijavosi su sovietinės milicijos tarnyba, pakeistas į raudonos, Karo policijos beretės spalvos, foną. 2015 m. atnaujinto kasdieninės uniformos Karo policijos antsiuvo „Karo policija“ fono spalva parinkta juoda, siekiant, kad šis antsiuvas būtų panašių spalvų kaip esantis juodai baltas karo policininkų lauko uniformos rankovės antsiuvas „MP“. Buvusio Karo policijos vado plk. Gyčio Kazoko 2020 m. gegužės 4 d. pateikta informacija.

33 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2012 m. gruodžio 4 d. įsakymas Nr. V-1343 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos naujo tarnybos ženklo etalono aprašymo tvirtinimo“, *KAM*, e. a.

Policijos operacinės mokymo ir sąveikos grupės (2012 m.) ir Policijos patarėjų grupės (2013 m.) ženklai
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

ir Čagčarano (Chaghcharano) miesto santrumpos. Žalia ir tamsiai mėlyna spalvos – Afganistano Islamo Respublikos sukarintų organizacijų naudojamos heraldinės spalvos. Ženklo autorius – Giedrius Reimeris[34]. Pasikeitus Karo policijos misijos Afganistane pavadinimui, pasikeitė ir dėvimas antsiuvas. 2013 m. liepos 3 d. buvo patvirtintas Lietuvos kariuomenės Policijos patarėjų grupės ženklas. Šis ženklas skyrėsi nuo *POMLT CCR* ženklo tik užrašu. Virš žvaigždės buvo puslankiu įkomponuotas užrašas *PAT CCR*. Užrašas *PAT CCR* – žodžių „Police Advisors Team" (liet. *Policijos patarėjų grupė*) ir Čagčarano (Chaghcharano) miesto santrumpos. Ženklo autorius – G. Reimeris[35].

Reikia paminėti ir Karo policijos tarnybinį ženklą. 2006 m. balandžio 5 d. buvo pakeisti KAS tarnybiniai pažymėjimai[36]. Naujuose pažymėjimuose nebeliko nurodyta, kuriame kariniame dalinyje tarnauja karys. Karo policija įstatymo nustatytais atvejais turėjo ir turi įgaliojimus ne tik karių, bet ir kitų asmenų atžvilgiu, todėl iškilo problemų patvirtinant, kad karys tarnauja Karo policijoje ir turi įstatymo nustatytas teises. Dėl šios priežasties 2006 m. gegužės 6 d. Karo policija kreipėsi į krašto apsaugos ministrą, kad būtų leista pagaminti ir naudoti Karo policijos tarnybinį ženklą[37]. Lietuvos kariuomenės heraldikos komisijai buvo pateiktas Karo policijos tarnybinio ženklo atvaizdo pavyzdys, kurį sukūrė L. Gedminas[38]. 2007 m. gegužės 14 d. Lietuvos kariuomenės komisija heraldinių simbolių, kitos simbolikos bei karinių ženklų naudojimo reikalingumui vertinti (toliau – komisija) nepritarė siūlymui sukurti specialų Karo policijos tarnybinį ženklą, motyvuodama tuo, kad Karo policija nėra operatyvinės veiklos subjektas, be to, Karo policija turi kitų skiriamųjų ženklų[39]. Šis projektas buvo paliktas užmarštyje, bet po šešerių metų vėl buvo atgaivintas. 2013 m. lapkričio 22 d. tuometinio Karo policijos vado plk. ltn. Gyčio Kazoko iniciatyva Karo policija pakartotinai kreipėsi į Lietuvos kariuomenės vadą, kad šis tarpininkautų

34 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2012 m. vasario 8 d. įsakymas Nr. V-135 „Dėl Lietuvos kariuomenės Nacionalinės paramos elemento, Lietuvos kariuomenės Oro pajėgų mokymo grupės ir Lietuvos kariuomenės policijos operacinės mokymo ir sąveikos grupės tarnybos ženklų etalonų aprašymų patvirtinimo", *ten pat*.

35 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2012 m. liepos 3 d. įsakymas Nr. V-735 „Dėl Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2012 m. vasario 8 d. įsakymo Nr. V-135 „Dėl Lietuvos kariuomenės Nacionalinės paramos elemento, Lietuvos kariuomenės Oro pajėgų mokymo grupės ir Lietuvos kariuomenės policijos operacinės mokymo ir sąveikų grupės tarnybos ženklų etalonų aprašymų patvirtinimo" pakeitimo", *ten pat*.

36 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymas Nr. V-348 „Dėl Krašto apsaugos sistemos tarnybinių pažymėjimų išdavimo ir apskaitos tvarkos aprašo tvirtinimo", *ten pat*.

37 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. gegužės 9 d. raštas Nr. IS-320 „Dėl Karo policijos specialaus ženklo", adresuotas krašto apsaugos ministrui, *KPA*, ap. 1, b. 104, l. 29.

38 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. gegužės 19 d. raštas Nr. IS-350 „Dėl Karo policijos specialaus ženklo", adresuotas LK heraldikos komisijai, *ten pat*, b. 104, l. 31.

39 Lietuvos kariuomenės komisijos heraldinių simbolių, kitos simbolikos bei karinių ženklų naudojimo reikalingumui vertinti 2007 m. birželio 12 d. raštas Nr. HKS-5 „Dėl komisijai pateiktų svarstyti pasiūlymų", adresuotas Karo policijos vadui, *KAM*, e. a.

įsteigiant Karo policijos tarnybinį ženklą[40]. 2014 m. liepos 24 d. buvo patvirtintas Karo policijos tarnybinis ženklas, jo išdavimo ir naudojimo tvarka. Nustatyta, kad Karo policijos tarnybinis ženklas – skritulio formos juodame lauke, apjuostame sidabriniu lankeliu, užrašas sidabrinėmis raidėmis viršuje „Karo policija“, apačioje – „Military Police“. Raudoname apskritime, apjuostame sidabriniu lankeliu, – Gediminaičių stulpai. Kaip neatskiriama Karo policijos tarnybinio ženklo dalis naudojama plokštelė ženklo identifikaciniam numeriui įrašyti[41]. Patvirtinus Karo policijos tarnybinį ženklą, prasidėjo jo užsakymo dokumentų rengimo, ženklo gamybos ir pirkimo procedūros.

Karo policijos tarnybinis pažymėjimas, 2014 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

2015 m. rugsėjo 7 d. Karo policijos vado įsakymu buvo patvirtinta Karo policijos tarnybinio ženklo išdavimo ir naudojimo tvarka[42], o tų pačių metų rugsėjo 29 d. buvo išduoti pirmieji 303 Karo policijos tarnybiniai ženklai. Karo policijos vadas gavo Karo policijos tarnybinį ženklą Nr. 001, Karo policijos štabo viršininkas – ženklą Nr. 002, o Karo policijos vyr. puskarininkis – ženklą Nr. 003[43].

Beretė, jos ženklas, karo policininko raištis ir „MP“[44] antsiuvas

2000 m. birželio 22 d. Karo policija kreipėsi į Nuolatinės karinės uniformos tobulinimo komisijos pirmininką, kad būtų patvirtinta Karo policijos beretė, skiriamasis ženklas ant beretės ir karo policininko raištis. Karo policijos rašte buvo nurodyta, kad karo policininkai dėvi patvirtinto pavyzdžio Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų karių uniformą ir kasdieninėje tarnyboje niekuo nesiskiria nuo kitų karių. Rašte teigiama, kad karo policininkai, vykdydami savo funkcijas, turėtų dėvėti uniformą su aiškiai matomais skiriamaisiais ženklais, nurodančiais ir patvirtinančiais

---

40 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2013 m. lapkričio 22 d. raštas Nr. IS-851 „Dėl tarpininkavimo įsteigiant Lietuvos kariuomenės Karo policijos specialųjį tarnybos ženklą“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *KPA*, ap. 1, b. 290, l. 81.

Įdomus faktas: 2013 m. pakartotinis motyvas įsteigti Karo policijos tarnybos ženklą buvo panašus į tą, kuris buvo nurodytas Karo policijos 2006 m. gegužės 6 d. rašte. Karo policininkai, kurie nedėvi karinės uniformos, galėtų būti lengviau identifikuoti ne tik vykdydami tarnybines funkcijas ir pagal užduoties pobūdį vilkintys civilius arba taktinės paskirties rūbus, bet ir laisvu nuo tarnybos metu, pastebėję karių, kai kuriais atvejais ir civilių asmenų daromus drausmės ir kitus teisės pažeidimus, juos užkardydami. Karo policininkai turi jurisdikciją visų karių, kai kuriais atvejais ir civilių asmenų atžvilgiu, todėl karo policininkas, prisistatęs asmeniui ir parodęs specialųjį Karo policijos tarnybos ženklą, galėtų jam pareikšti pastabą. Gynybos atašė Lenkijos Respublikoje plk. Gyčio Kazoko 2020 m. gegužės 4 d. pateikta informacija.

41 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2014 m. liepos 24 d. įsakymas Nr. V-654 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos tarnybinio ženklo išdavimo ir naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

42 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2015 m. rugsėjo 7 d. įsakymas Nr. V-831 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos tarnybinio ženklo išdavimo ir naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, *KPA*, ap. 1, b. 336, l. 183–187.

43 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2015 m. rugsėjo 29 d. įsakymas Nr. P-507 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos tarnybinio ženklo priskyrimo Karo policijos kariams“, *ten pat,* ap. 2, b. 76, l. 176.

44 „MP“ (angl. *Military police*) – Karo policija. Lietuvos kariuomenei pradėjus glaudesnį bendradarbiavimą su NATO partneriais, pradėjus dalyvavimą tarptautinėse pratybose ar operacijose ir kt., atsirado poreikis išskirti karo policininkus iš kitų karių, todėl Karo policijos užrašas turėjo būti ne „KP“, o „MP“. Karo policijos štabo Logistikos ir ryšių valdymo skyriaus viršininko mjr. Martyno Vilimo 2020 m. gegužės 5 d. pateikta informacija.

jų tiesioginę priklausomybę Karo policijai[45]. Priešingu atveju kyla įvairių keblumų, kadangi apribojant tam tikrais atvejais kario ar civilio teises, pavyzdžiui, viešoje vietoje sulaikant karį, padariusį teisės pažeidimą, ar civilį asmenį, padariusį nusikalstamą veiką, aplinkiniai neobjektyviai ir klaidingai vertina esančią situaciją ir dažnai karo policininkams trukdo vykdyti jų tiesiogines pareigas, piktindamiesi neva „neteisėtais" veiksmais. Todėl karo policininkui tenka papildomai aiškinti savo tarnybinį statusą, teises bei pareigas. Aiškiai matomi Karo policijos skiriamieji ženklai drausmintų pažeidėjus, įpareigotų paklusti teisėtiems karo policininkų reikalavimams[46]. Šio rašto pateiktame priede numatyta, kad Karo policijos beretė būtų tamsiai mėlynos spalvos (C:90, M:80, Y:0, K:0)[47]. Karo policijos skiriamasis ženklas ant beretės turėjo būti 30 mm pločio, 40 mm aukščio – koks patvirtintas Karo policijos ženklas[48] (KAM 1999 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. 911)[49]. Pažymėtina, kad karo policininkai niekada nenešiojo tamsiai mėlynos spalvos berečių, o Karo policijos 2000 m. birželio 22 d. rašte pateiktas Karo policijos beretės ženklo pavyzdys nebuvo patvirtintas. Nuo Karo policijos atkūrimo pradžios karo policininkai dėvėjo žalios spalvos beretes su metaliniu raudonos spalvos beretės ženklu, kurio viduryje buvo baltos spalvos Vytis. Žalios spalvos beretės buvo dėvimos iki 2007 m., o beretės ženklas – Vytis raudonos spalvos beretėse segėtas iki 2010 m.

Karo policininkų beretė ir beretės ženklas „Vytis", 2000–2010 m.
(Ievos Budzeikaitės nuotraukos)

2005 m. pabaigoje keitėsi Karo policijos beretės spalva, todėl 2006 m. buvo įsigyta 200 vnt. raudonų berečių[50], kurių spalvos kodas 19-1763 *TP Formula One*[51]. Įsigytos klasikinės formos vėlimo būdu pagamintos beretės. Jos skirtos nešioti ištisus metus. Beretės turėjo atitikti specialias technines charakteristikas, susijusias su paviršiaus tankiu, matmenų pokyčiu, atsparumu nusidažymui, spalvos skirtumu. Beretės paviršius turėjo būti glotnus, nepūkuotas ir su viskoziniu

45 Tuo metu jau buvo dėvima karo policininko liemenė, kuri karinę teisėsaugą vykdančius pareigūnus darė išskirtinius, tad nuogąstavimai, kad karo policininkai buvo nepastebimi ir sunkiai identifikuojami, yra nevisiškai pagrįsti.

46 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. birželio 22 d. raštas Nr. 278 „Dėl Karo policijos beretės ir skiriamojo ženklo ant beretės", *KPA*, ap. 1, b. 5, l. 42.

47 *Ten pat*, l. 43.

48 Kepurių ženklai, arba kokardos, yra tvirtinami prie galvos apdangalų, uniforminės kepurės – centre, beretės – kairėje pusėje. A. Katilius, V. Tininis, *Lietuvos kariuomenės karių uniformos, ženklai ir vėliavos 1990–2010 m*., Vilnius, 2014, p. 43.

49 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. birželio 22 d. raštas Nr. 278 „Dėl Karo policijos beretės ir skiriamojo ženklo ant beretės" (priedas), *KPA*, ap.1, b. 5, l. 43.

50 **Įdomus faktas:** raudonos spalvos beretes dėvi dauguma NATO šalių Karo policijos struktūrų. Raudonos spalvos beretė leidžia karo policininkams išsiskirti (identifikuoti juos) ir būti lengviau pastebimiems. Įvairių šalių Karo policijos kariai nešioja skirtingų spalvų beretes, pavyzdžiui, skaisčiai raudonos – Australijos, Bangladešo, Belgijos, Kanados, Lietuvos; koralo raudonos – Austrijos; raudonos – Latvijos; tamsiai mėlynos – Benino; juodos – Bulgarijos, JAV.

51 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2005 m. lapkričio 8 d. raštas Nr. IS-816 „Dėl berečių", adresuotas Materialinių resursų departamentui, *KPA*, ap. 1, b. 83, l. 75.

pamušalu, beretės krašto apsiuvimas – juodos spalvos standžia įstriža tekstiline juosta. Numatyta, kad 3 cm atstumu į kairę nuo beretės priekinio centro turėjo būti pritvirtintas neperšlampamas pakietinimas beretės ženklui įsegti. Kairėje pusėje virš ausies turėjo būti įsegtos dvi metalizuotos nerūdijančio plieno angelės ventiliacijai. Beretės gaminamos įvairių dydžių – 54, 56, 58, 60 ir 62[52]. 2006 m. pabaigoje žalios spalvos karo policininkų beretes buvo planuota pakeisti įsigytomis raudonos spalvos beretėmis, bet realiai toks pakeitimas įvyko tik 2007 m.[53]

2007 m. rugsėjo 20 d. buvo nustatyta Karo policijos beretės įteikimo tvarka. Šios tvarkos apraše buvo apibrėžta, kad Karo policijos raudona beretė, kaip ir Karo policijos tarnybos ženklas, yra išskirtinai Karo policijos atributika, pabrėžianti kario priklausomumą Karo policijai. Raudona beretė įteikiama tik Karo policijos kariams, išklausiusiems Karo policininko pradinio profesinio taktinio rengimo kursą ir išlaikiusiems galutinį egzaminą. Karo policijos karininkams ir kariams, paskirtiems į specialisto pareigas, raudona beretė įteikiama atskiru Karo policijos vado įsakymu[54].

2005 m. lapkričio 8 d. Karo policijos vadas kreipėsi į Lietuvos kariuomenės vadą, kad būtų leista sukurti Karo policijos beretės ženklą. Tų pačių metų lapkričio 9 d. Lietuvos kariuomenės vadas pritarė Karo policijos beretės ženklo sukūrimo idėjai ir šią užduotį pavedė atlikti Lietuvos kariuomenės vyr. dailininkui[55]. 2006 m. gegužės 3 d. Karo policijos vadas kreipėsi į Lietuvos kariuomenės vadą, kad būtų patvirtinta Karo policijos kokarda pagal pateiktą pavyzdį[56]. 2007 m. gegužės 14 d. Lietuvos kariuomenės komisija heraldinių simbolių, kitos simbolikos bei karinių ženklų naudojimo reikalingumui vertinti pritarė pasiūlymui sukurti Karo policijos beretės kokardą[57]. 2008 m. pabaigoje Karo policijos vadas pakartotinai kreipėsi į Lietuvos kariuomenės vadą, kad būtų sukurta ir patvirtinta Karo policijos beretės kokarda. Rašte pakartotinai buvo prašoma įgalioti Lietuvos kariuomenės vyr. dailininką sukurti Karo policijos beretės kokardą[58]. 2009 m. vasario 18 d. buvo patvirtintas Karo policijos beretės ženklas. Karo policijos beretės ženklas – 8 spindulių 50 mm skersmens aukso spalvos žvaigždė su mažesniais sidabro spalvos spinduliais tarpuose. Centrinė žvaigždės dalis – raudonos spalvos apskritimas aukso spalvos kraštais ir su Lietuvos kariuomenę simbolizuojančiais aukso spalvos Gediminaičių stulpais per vidurį. Karo policijos beretės ženklas tiksliai atitinka Karo policijos tarnybos ženklo piešinį ir spalvas[59]. Beretės ženklo pirkimo procedūros buvo pradėtos organizuoti tų pačių metų gegužės mėn.[60], bet dėl sumažinto KAS finansavimo 2009 m. centralizuotai buvo perkama tik lauko apranga, o ne

---

52 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. lapkričio 10 d. raštai Nr. IS-801, Nr. IS-802, Nr. IS-803 „Dėl pasiūlymų pateikimo“, adresuoti V. V. Krasilnikovų firmai, UAB „Tuma“ ir UAB „Suza“, *KPA*, ap. 1, b. 105, l. 20, 23, 26.

53 Buvusio Karo policijos vyr. puskarininkio srž. mjr. Arūno Daublio 2020 m. vasario 20 d. pateikta informacija.

54 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. rugsėjo 20 d. įsakymas Nr. V-410 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos karinės tarnybos organizavimo 2007 metais dalinio pakeitimo“, *KPA*, ap. 1, b. 112, l. 42.

55 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2005 m. lapkričio 8 d. raštas Nr. IS-814 „Dėl Karo policijos beretės ženklo“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat,* b. 83, l. 73, 74.

56 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. gegužės 3 d. raštas Nr. IS-298 „Dėl Karo policijos kokardos“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat*, b. 104, l. 28.

57 Lietuvos kariuomenės komisijos heraldinių simbolių, kitos simbolikos bei karinių ženklų naudojimo reikalingumui vertinti 2007 m. birželio 12 d. raštas Nr. HKS-5 „Dėl komisijai pateiktų svarstyti pasiūlymų“, adresuotas Karo policijos vadui, *KAM*, e. a.

58 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2008 m. gruodžio 5 d. raštas Nr. IS-1055 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos kokardų“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *KPA*, ap. 1, b. 154, l. 56.

59 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2009 m. vasario 18 d. įsakymas Nr. V-141 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos beretės ženklo patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

60 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2009 m. gegužės 12 d. raštas Nr. IS-376 „Dėl beretės ženklų pirkimo“, adresuotas Gynybos resursų grupei, *KPA*, ap. 1, b. 178, l. 2.

Karo policijos beretė ir beretės ženklas, 2010 m.
(Ievos Budzeikaitės nuotraukos)

Karo policijos šalmas su užrašu „KP“, 2000 m.
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

berečių ir kepurių ženklai[61]. Taigi, kol nebuvo patvirtintas Karo policijos beretės ženklas ir kol jis nebuvo pradėtas gaminti ir išduoti, į raudonos spalvos Karo policijos beretę buvo segamas ankstesnis beretės ženklas – baltas Vytis raudoname fone. 2010 m. vasario mėn. tuometinis Karo policijos vadas plk. ltn. Ričardas Pocius kiekvienam karo policininkui asmeniškai įteikė Karo policijos beretės ženklą ir palinkėjo sėkmės tarnyboje, išlikti garbingiems, išdidiems ir stipriems[62].

Pažymėtina, kad 2000 m. Karo policija turėjo baltos spalvos šalmą. Abiejose šalmo pusėse buvo 70 x 100 mm mėlynos spalvos užrašas „KP“. Raidžių linijų storis – 20 mm. Jeigu šalmai nebuvo specialiai ženklinti „KP“ raidėmis, tada buvo naudojami paprasti pėstininkų šalmai ant jų dedant specialius, pagal šalmo formą pasiūtus užvalkalus su „KP“ raidėmis[63].

Ne tik raudonos spalvos beretės ar baltos spalvos šalmai su raidėmis „KP“ leido lengviau identifikuoti Karo policijos karius, bet ir rankos raiščiai. Nuo 2000 m. Karo policijos patrulis dėvėjo juodos spalvos karo policininko raištį. Karo policijos 2002 m. birželio 22 d. rašte buvo pažymėta, kad Karo policijos raištis turėtų būti tamsiai mėlynos spalvos (kaip ir beretės), kurio plotis – 500 mm, aukštis – 130 mm. Raiščio viduryje buvo baltos spalvos raidės „KP“, kurių storis – 20 mm, aukštis – 80 mm[64]. Buvo sukurti dviejų rūšių raiščiai – su užrašais „KP“ ir „MP“. Nuo 2001 m. mėlynos spalvos „KP“ raištį ryšėjo karo policininkai, vykdydami KAM apsaugą.

2006 m. pabaigoje kartu su karo policininkų liemene pasikeitė ir karo policininkų raištis. Naujo modelio raištyje buvo įkomplektuota Lietuvos Respublikos vėliavėlė, užrašai „Karo policija“ ir „MP“, kurie siuvinėti baltais siūlais. Buvo įmanomi du raiščio tvirtinimo prie uniformos variantai: raiščio viršus tvirtinamas prie lauko uniformos švarko lipniomis juostelėmis užlenkiant raiščio viršų ties 40 mm nuo viršaus esančia skyle, o raiščio šonai tarpusavyje sujungiami lipniomis juostelėmis arba raiščio viršus tvirtinamas ant lauko uniformos švarko rankovės viršaus prisiūtos lipnios juostelės. Raiščio matmenys: plotis – 500 mm, aukštis – 265 mm, užrašo „Karo policija“ aukštis – 15 mm, užrašo „MP“ aukštis – 55 mm. Raiščio spalva juoda[65]. Karo policijos raištis turėjo būti dėvimas ant kairės rankos[66].

---

61 Lietuvos kariuomenės Materialinių resursų departamento 2009 m. balandžio 4 d. raštas Nr. S-31 „Dėl beretės ženklų pirkimo“, adresuotas Karo policijai, *ten pat*, l. 3.

62 Karo policija jau turi naują beretės ženklą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 31 d.]. <https://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/karo_policija/aktualijos_4545/archyvas_2009_-_2010_m./karo_policija_jau_turi_nauja_beretes_zenkla_8447.html?pbck=0>.

63 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. gegužės 26 d. raštas Nr. 218 „Dėl Uniformos dėvėjimo taisyklių pakeitimo“, adresuotas KAM Aprūpinimo departamento direktoriui, *KPA*, ap. 1, b. 5, l. 34.

64 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. birželio 22 d. raštas Nr. 278 „Dėl Karo policijos beretės ir skiriamojo ženklo ant beretės“ (priedas), *ten pat*, b. 5, l. 43.

65 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. spalio 19 d. raštai Nr. IS-717, Nr. IS-718, Nr. IS-719 „Dėl pasiūlymų pateikimo“, adresuoti AB „Skalmantas“, VĮ prie Vilniaus 2-ųjų pataisos namų, UAB „Arveka“, *ten pat*, b. 105, l. 3, 6, 9.

66 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. V-353 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos karinės tarnybos organizavimo 2007 metais tvirtinimo“, *ten pat*, b. 111, l. 48.

Karo policijos raištis „KP“, 2000 m.
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Karo policijos raištis, 2006 m.
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Karo policijos antsiuvai „MP“, 2010, 2016 m.
(KP fotoarchyvo nuotraukos)

Praktika parodė, kad Karo policijos raištis nebuvo patogus ir praktiškas nešioti, todėl 2010 m. rugsėjo 29 d. buvo pakeistas į antsiuvą „MP“, kuris prilipinamas prie kairės (vėlesniais metais ant dešinės) uniformos rankovės. 2016 m. rugsėjo 26 d., atsižvelgiant į NATO standartus, Karo policijos tarnybos antsiuvas „MP“ buvo atnaujintas. Nustatyta, kad antsiuvas „MP“ turi būti 80 mm pločio ir 57 mm aukščio juodos spalvos stačiakampis su baltos spalvos raidėmis „MP“ per vidurį. Tuo pačiu įsakymu patvirtinta, kad tokio paties dydžio Karo policijos tarnybos antsiuvas tvirtinamas ir ant šalmo, tik jis turi būti žalios spalvos, o jo viduryje juodos spalvos raidės „MP“[67].

Taigi, nuo 2010 m. spalio mėn. Karo policijos raiščiai jau nebuvo nešiojami (išskyrus atvejus misijų rajonuose).

Karo policininkų liemenės ir diržai

Karo policininkai turi specialią ekipuotę, kuri padeda juos atskirti nuo kitų Lietuvos kariuomenės karių. Vykdydami tarnybines pareigas, karo policininkai dėvėjo ir dėvi specialias liemenes[68] ir diržus. Karo policininko liemenės nuolat keitėsi: kito jų spalva, medžiagos struktūra ir funkcionalumas.

2000 m. karo policininkai, vykdydami užduotis, pradėjo dėvėti specialią rusvai žalsvos *(chaki)* spalvos liemenę. Ant liemenės nugarinės pusės lipduku buvo priklijuojamas 70 x 300 mm užrašas „Karo policija“. Užrašo raidės baltos spalvos, užrašo fonas mėlynas, aplink užrašą 2 mm pločio baltos spalvos apvadas. Ant liemenės priekinės pusės 130 mm nuo antpečio 150 x 130 mm kišenė su antvožu. Ant antvožo lipduku priklijuojamas 30 x 120 mm užrašas „Karo policija“, užrašo raidės baltos spalvos, užrašo fonas – mėlynas, aplink užrašą 1 mm pločio baltas apvadas. Liemenė užsegama užtrauktuku per priekį. Liemenės šonai atviri, užsegami dviem 30 mm pločio lipdukais abiejose pusėse. Kairėje liemenės pusėje, 100 mm atstumu nuo užtrauktuko antvožo krašto, lygiagrečiai su liežuvėliu, segamas Karo policijos ženklas[69]. Nuo 2002 m. Karo policijos ženklo medžiaginis pakaitalas buvo siuvamas ant pačios liemenės, o Karo policijos ženklas buvo segamas ant karo policininkų kasdienės uniformos. Pažymėtina, kad dar 2003 m. ant karo policininko liemenės buvo nešiojamas tiek Karo policijos ženklas, tiek ir jo pakaitalas.

---

67 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2016 m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr. V-800 „Dėl naujo Lietuvos kariuomenės Karo policijos tarnybos antsiuvo „MP“, skirto nešioti ant rankovės, ir naujo Lietuvos kariuomenės Karo policijos tarnybos antsiuvo „MP“, skirto nešioti ant šalmo, etalonų aprašymų patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

68 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. gegužės 29 d. įsakymas Nr. V-260 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos karinės tarnybos organizavimo tvarkos 2007 metais dalinio pakeitimo“, *KPA*, ap. 1, b. 110, l. 48.

69 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. gegužės 26 d. raštas Nr. *218* „Dėl uniformos dėvėjimo taisyklių pakeitimo“, adresuotas KAM Aprūpinimo departamentui, *ten pat*, b. 5, l. 33.

Karo policininko liemenė ir Karo policijos ženklo pakaitalas, 2002 m.
(Ievos Budzeikaitės nuotraukos)

Karo policijos patrulis Gedimino pr., Vilniuje, 2006 m. Vyr. Leonardas (Leonard) Jakubėnas (kairėje) dėvi karo policininko liemenę su prisiūtu Karo policijos ženklo pakaitalu, gr. Andrius Kotovas (dešinėje) – su Karo policijos ženklu
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

2006 m. pabaigoje buvo atnaujinta karo policininkų liemenė. Liemenės priekinėje dalyje buvo dėklai, skirti karo policininkų specialiosioms priemonėms (lazdai, antrankiams, dujų balionėliui), ginklui, kitoms priemonėms (žibintuvėliui, radijo stočiai) nešioti. Šie dėklai buvo prisegami. Liemenės galinėje dalyje buvo dėklai, skirti kitoms karo policininko priemonėms ir daiktams (pavyzdžiui, pirštinėms) susidėti. Karo policijos užrašai nebuvo klijuojami, nes jie buvo įspausti pačioje liemenėje. Užrašas „Karo policija“ buvo pilkos spalvos, atspindintis šviesą. Pasikeitė liemenės spalva – iš rusvai žalsvos *(chaki)* spalvos ji tapo juoda. Liemenė priekyje buvo užsegama užtrauktuku ir fiksuojama dviem plastikinėmis sagtimis[70].

[70] Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. spalio 19 d. raštai Nr. IS-717, Nr. IS-718, Nr. IS-719 „Dėl pasiūlymų pateikimo“, adresuoti AB „Skalmantas“, Viešoji įstaiga prie Vilniaus 2-ųjų pataisos namų, UAB „Arveka“, *ten pat*, b. 105, l. 2, 5, 8.

2012 m. spalio 22 d., atsižvelgiant į tai, kad karo policininko liemenės savybės ir techniniai reikalavimai neatitiko karių poreikių ir dauguma jų buvo susidėvėjusios, buvo inicijuotas naujų Karo policijos liemenių techninių specifikacijų keitimo procesas[71]. Numatyta, kad Karo policijos liemenė bus gelsvo atspalvio, pagaminta iš tinklelio tipo trikotažinės medžiagos su šviesą atspindinčiomis juostomis. Liemenė turėjo būti sumodeliuota taip, kad prie jos būtų galima pritvirtinti reikalingas kišenes ar dėklus. Liemenės ilgis turėjo būti 50 cm, plotis (suveržtos) – 102 cm. Prie liemenės priekio apatinės dalies po karo policininko laipsnio tvirtinimo juosta lipnia juosta turėjo būti pritvirtintos dvi 5 cm pločio juostos, atspindinčios šviesą. Nugaros pusėje, 15 cm atstumu nuo kaklo iškirptės, turėjo būti prisiūtos dvi 34 cm ilgio 5 cm ir 2,5 cm pločio lipnios juostos. Prie šių lipnių juostų turėjo būti segamas juodame fone pilkos spalvos šviesą atspindintis užrašas „Karo policija“, raidžių aukštis – 5 cm. 2013 m. vasaros pabaigoje Karo policija gavo 60 vnt. naujo pavyzdžio karo policininko liemenių[72]. Identiškas liemenes, tik su kitais užrašais, turi ir LŠS – su užrašu „Šaulių sąjunga“, Lietuvos kariuomenės padaliniai – su užrašu „Kariuomenė“. KASP taip pat planuoja turėti panašias liemenes[73].

2020 m. pabaigoje trečią kartą buvo atnaujinta karo policininko liemenė. Pasikeitė liemenės spalva – tapo artima esamai karinės lauko uniformos spalvai. Buvo patobulintos liemenės kišenės, kurios tapo daug labiau funkcionalesnės. 2021 m. pradžioje gauta pirmoji 200 komplektų liemenių partija[74].

---

71 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2012 m. spalio 22 d. įsakymas Nr. V-518 „Dėl karo policininko liemenės „Karo policija“ techninių specifikacijų pateikimo“, *ten pat*, b. 247, l. 65.

72 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2012 m. lapkričio 7 d. patvirtintos Karo policijos spec. liemenės techninės specifikacijos, *KP*, e. a.; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2013 m. birželio 18 d. įsakymu Nr. VL-104 patvirtinti supaprastinto mažos vertės karo policininko spec. liemenės pirkimo dokumentai, *KP*, e. a.; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2013 m. rugpjūčio 13 d. įsakymas Nr. V-527 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos karo policininko spec. liemenės etalono tvirtinimo komisijos sudarymo“, *KPA*, ap. 1, b. 272, l. 24.
Įdomus faktas: karo policininko naujo pavyzdžio liemenės atsiradimą lėmė įvairios priežastys. Pirma, turėtos ir naudotos karo policininkų juodos spalvos liemenės fiziškai susidėvėjo. Antra, Lietuvos kariuomenė kartu su naujo pavyzdžio kuprinėmis užsakė ir specialias lauko taktines sistemas (liemenes), todėl papildomai gaminti ankstesnio pavyzdžio karo policininkų liemenių, turinčių panašų kaip ir lauko taktinių sistemų funkcionalumą (susidėti daiktams, priemonėms ir kt.), neliko prasmės. Bet kokiu atveju karo policininkų išskirtinumas mūšio lauke nėra privalumas todėl, kad tada nesudėtinga nustatyti kario priklausomybę konkrečiam kariniam vienetui. Taktinių pratybų metu karo policininkai dėvi tokias pat taktines sistemas (liemenes) kaip ir kiti Lietuvos kariuomenės kariai, o išsiskirti padeda kita Karo policijos simbolika (antsiuvai „MP“, lauko uniformų antsiuvai ir kt.). Ryškiai geltonos spalvos, šviesą atspindinčios karo policininkų liemenės yra skirtos kasdieninei, rutininei tarnybai. Naujo pavyzdžio karo policininkų liemenės yra pagamintos iš orui laidžios medžiagos, todėl kariai jaučia didesnį komfortą jas dėvėdami esant aukštesnei lauko temperatūrai ar tvankiose patalpose. Pagal KET reikalavimus, kelyje esantys (dirbantys) asmenys, ypač tamsiuoju paros metu, ypač pareigūnai, vykdantys savo funkcijas, turi būti pastebimi. Vėliau karo policininkų liemenių pavyzdžiu LŠS, kuriai buvo nusiųsti liemenės techniniai reikalavimai, taip pat buvo pasiūtos panašios liemenės. Pažymėtina, kad Karo policija turi žalios spalvos lietpalčių, skirtų reguliuoti eismą tamsiu paros metu ar esant blogam matomumui (rūkas, lietus ir kt.), su šviesą atspindinčiomis juostomis. Tai sumažina tikimybę kilti nelaimingiems atsitikimams, kai karo policininkai vykdo užduotis kelyje reguliuodami eismą. Buvusio Karo policijos vado plk. Gyčio Kazoko 2020 m. gegužės 4 d. pateikta informacija.

73 **Įdomus faktas:** Karo policijos Ikiteisminio tyrimo valdyba ant geltonos spalvos karo policininkų liemenių buvo numačiusi turėti priklijuojamus užrašus „MP CID“ (angl. *Military Police Criminal Investigation Department* – liet. *Karo policijos Ikiteisminio tyrimo valdyba*). Toks užrašas yra naudojamas įvairiose NATO šalyse. Šis projektas dar neįgyvendintas, nes kyla diskusijų dėl mažo užsakymo poreikio, be to, tokį užrašą reikia įteisinti. Karo policijos Ikiteisminio tyrimo valdybos viršininko mjr. Artūro Kazlausko 2020 m. liepos 3 d. pateikta informacija.

74 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2020 m. gruodžio 7 d. techninė specifikacija Nr. TS-233 „Lietuvos kariuomenės Karo policijos liemenės techninė specifikacija“, *KP*, e. a.

Karo policininko liemenė, 2006 m.
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Karo policininko liemenė (geltonos spalvos), 2013 m.
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Karo policininko liemenė, 2021 m.
(KP fotoarchyvas)

Karo policininko diržai, 2001, 2020 m.
(Ievos Budzeikaitės nuotraukos)

Karo policininkus išskirtinius darė ne tik karo policininkų liemenės, bet ir jų juosiami karo policininkų diržai. 2000 m. karo policininko diržo aprašymas buvo toks: diržas juodos spalvos, 47 mm pločio, jo gale dvi eilės 10 x 5 mm pločio skylučių, kurios prasideda 100 mm nuo diržo galo. Diržo sagtis 65 x 55 mm blizgančios, sidabrinės spalvos, užapvalintais kampais su dviem segikliais. Prie diržo galo tvirtinama metalinė 1 mm skersmens kilputė, prie kurios metaliniu liežuvėliu segama sagtis. Ant diržo tvirtinami laikikliai: radijo stoties, guminės lazdos, antrankių, žibintuvėlio ir raktų[75]. Vėliau diržas dar keitėsi, jis buvo medžiaginis, turėjo dėklus, skirtus antrankiams, dujų balionėliui, ginklui ir kt.

Karo policijos specialiosios paskirties transporto priemonės[76]

Karo policija turi ne tik išskirtinę simboliką ir ekipuotę, bet ir specialiąsias tarnybines transporto priemones. Monografijos antrajame skyriuje buvo minėta, kad specialiosios paskirties transporto priemones 1992 m. turėjo Didžiosios kunigaikštienės Birutės MPB „Geležinis Vilkas" bataliono komendantinio būrio kariai – motociklus, taip pat 1993–1995 m. SKAT Karinės policijos poskyrio personalas – „žiguliuką".

Atkurta Karo policija turėjo ypatingas, pastebimas ir iš bendro šalies transporto srauto išsiskiriančias specialiosios paskirties tarnybines transporto priemones. 1999 m. spalio 19 d. buvo patvirtintas Karo policijos automobilio ženklinimas[77], o tų pačių metų gruodžio 1 d. Karo policijai buvo skirtas automobilis *Hyunday Sonata*, valst. Nr. KAM 010 (nuo 2002 m. balandžio mėn. valst. Nr. KAP 040[78]), paruoštas pagal Karo policijos automobiliui patvirtintus reikalavimus,

---

75 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. gegužės 26 d. raštas Nr. 218 „Dėl Uniformos dėvėjimo taisyklių pakeitimo", adresuotas KAM Aprūpinimo departamentui, *KPA,* ap. 1 b. 5, l. 33, 34.

76 Čia specialiosios paskirties transporto priemonės bus suprantamos kaip tokios transporto priemonės, kurios turi specialų ženklinimą (lipdukai, užrašai, juostos, identifikaciniai numeriai ir kita), naudoja mėlynus ir raudonus (arba tik mėlynus) švyturėlius ir specialiuosius garso signalus.

77 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. spalio 19 d. įsakymas Nr. 1155 „Dėl Karo policijos automobilio ženklinimo", *KAM*, e. a.

78 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. balandžio 14 d. įsakymas Nr. 76 „Dėl laidotuvių kolonos palydos", *KPA*, ap. 1, b. 14, l. 134.

Karo policijos specialiosios paskirties transporto priemonė *Peugeot 306*. Vilnius, 2001 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Karo policijos visureigis *Jeep Chevrolet 1009*, 2003 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

nustatyta 54 000 km metinė rida[79]. 2000 m. Karo policija turėjo ir tokias tarnybines transporto priemones kaip *Škoda Felicia*, valst. Nr. KAM 041[80], *Mazda 626*, valst. Nr. KAM 079[81], ir *Fiat Croma*, valst. Nr. KAM 080[82] (nuo 2002 m. balandžio mėn. valst. Nr. KAP 039[83]). Tų pačių metų pabaigoje buvo pateikta specifikacija, kokia transporto priemonė reikalinga Karo policijos poreikiams[84]. Taip 2001 m. kovo mėn. pabaigoje buvo įsigyta žymioji[85] Karo policijos specialiosios paskirties transporto priemonė *Peugeot 306*, valst. Nr. KAM 014[86] (nuo 2002 m. balandžio mėn. valst. Nr. KAP 038[87]).

---

79 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. gruodžio 1 d. įsakymas Nr. 1341 „Dėl Karo policijos automobilio“, *KAM,* e. a.

80 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2000 m. kovo 22 d. įsakymas Nr. 32 „Dėl reido organizavimo“, *KPA*, ap. 1, b. 4, l. 31.

81 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2000 m. balandžio 10 d. įsakymas Nr. 38 „Dėl reido organizavimo“, *ten pat*, b. 4, l. 37.

82 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2000 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. 85 „Dėl paieškos“, *ten pat*, b. 4, l. 105.

83 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. balandžio 5 d. įsakymas Nr. 73 „Dėl palydos organizavimo“, *ten pat*, b. 14, l. 131.

84 Lengvasis automobilis, turintis benzininį 1,8 ar 2 litrų variklį. Automobilis turėjo būti su mechanine 5 pavarų greičių dėže, baltos spalvos, 4 durų ir 5 sėdimų vietų. Kėbulas turėjo būti cinkuotas ne mažiau kaip 80 %, turėjo būti stabdžių antiblokavimo sistema, traukos kontrolės sistema ir kitos saugumą užtikrinančios priemonės, vairo stiprintuvas, centrinis užraktas, tonuoti langai ir šildomi veidrodėliai. Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. spalio 19 d. raštas Nr. 570 „Reikalavimai Karo policijos automobiliui“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat*, b. 5, l. 52.

85 Karo policijos specialiosios paskirties transporto priemonė *Peugeot 306*, karo policininkų švelniai vadinta „pežuku“, beveik niekada nesustodavo ir kartais sugebėdavo per vieną dieną atlikti užduotis Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje. Dėl šios priežasties kolegos iš kitų teisėsaugos institucijų ar karinių dalinių manydavo, kad Karo policija turi daugiau negu vieną specialiosios paskirties transporto priemonę *Peugeot 306*, nors iš tikrųjų matydavo tą patį automobilį, vykdantį skirtingas užduotis. Karo policijai įsigijus naujus automobilius, „pežukas“ dar kurį laiką buvo naudojamas kitoms užduotims vykdyti. Kai ši transporto priemonė tapo nebetinkama naudoti, ji, kaip Karo policijos istorijos dalis, buvo pradėta ruošti perduoti VDKM, tačiau galiausiai buvo nurašyta ir nuspręsta ją parduoti. Nors „pežukas“ nebuvo išsaugotas, tačiau apie nuveiktus „žygdarbius“ naudojantis juo mena karo policininkų pasakojimai ir išlikusios nuotraukos.
Lietuvos kariuomenės Karo policija mini 100-ąsias įkūrimo metines. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 31 d.]. <https://www.vdkaromuziejus.lt/lietuvos-kariuomenes-karo-policija-mini-100-asias-ikurimo-metines/#>.

86 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. kovo 30 d. įsakymas Nr. 34 „Dėl atsakingo už automobilį *Peugeot 306*“, *KPA*, ap. 1, b. 9, l. 92.

87 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. balandžio 4 d. įsakymas Nr. 72 „Dėl palydos organizavimo“, *ten pat*, b. 14, l. 130.

Karo policijos visureigiai HMMWV M1114 pratybose, apie 2009–2010 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Pažymėtina, kad iki 2002 m. pabaigos Karo policijos automobilių parke buvo tik lengvieji automobiliai. Dar 2001 m. spalio 18 d. Karo policija raštu kreipėsi į MPB „Geležinis Vilkas“ vadą dėl galimybės Karo policijai perduoti vieną visureigį, kuris palengvintų Karo policijos funkcijų ir uždavinių vykdymą[88]. Prašomas visureigis Karo policijai nebuvo perduotas. Tik 2002 m. lapkričio 26 d. centralizuotai Karo policijai skirti 5 visureigiai *Jeep Chevrolet* 1009 (valst. Nr. KAP 748, KAP 749, KAP 750, KAP 751, KAP 752)[89], vėliau Karo policijai skirti dar 4 tokie visureigiai (valst. Nr. ZLN 588, ZAY 582, ZAY 598, ZAY 573)[90].

[88] Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2001 m. spalio 18 d. raštas Nr. 1032 „Dėl transporto priemonių“, adresuotas MPB „Geležinis Vilkas“ vadui, *ten pat*, b. 13, l. 21.

[89] Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. rugpjūčio 21 ir 26 d. raštai Nr. 584, 610 „Dėl Karo policijos aprūpinimo transportu“, „Dėl transporto priemonių skyrimo“, adresuoti GŠ viršininko pavaduotojui logistikai, *ten pat*, b. 27, l. 24, 28; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2002 m. lapkričio 27 d. įsakymas Nr. 241 „Dėl automobilių *Jeep Chevrolet*“, *ten pat*, b. 16, l. 133.

[90] Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2004 m. balandžio 6 d. įsakymas Nr. V-125 „Dėl Karo policijos transporto priemonių“, *ten pat* 1, b. 47, l. 45.
Įdomus faktas: visureigiai *Jeep Chevrolet* Karo policijoje buvo naudojami iki 2009–2010 m. ir vėliau grąžinti Lietuvos kariuomenės Depų tarnybai, nes dažnai gesdavo, jų remontas buvo brangus, taip pat palydų metu nuvažiuota daug kilometrų ir šios transporto priemonės buvo neekonomiškos (dėl to šiose transporto priemonėse reikėjo vežiotis papildomas kuro talpyklas). Karo policijos štabo Logistikos ir ryšių valdymo skyriaus transporto specialisto vyr. srž. Gintauto Junevičiaus 2020 m. balandžio 23 d. pateikta informacija.

Karo policijos specialiosios paskirties transporto priemonės Škoda Octavia (1) (2) ir Škoda Superb (3) (4)
(KP fotoarchyvo nuotraukos)

Karo policijos tarnybinis visureigis MB GD, 2016 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

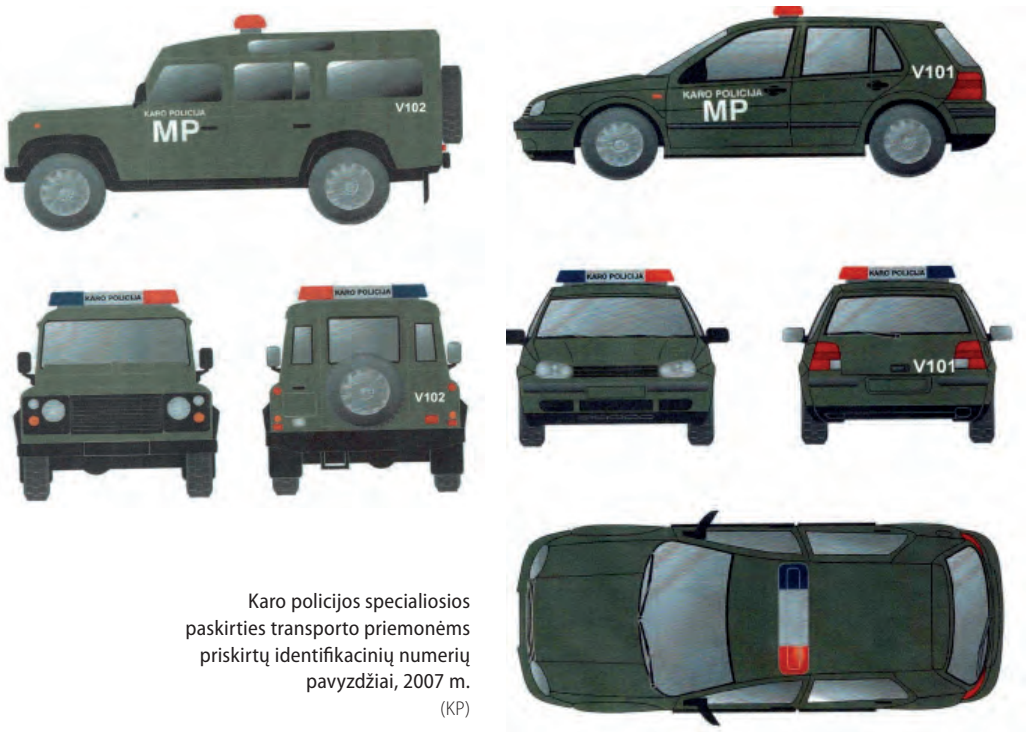
2003 m. Karo policija turėjo ir kitą didelio pravažumo transporto priemonę – *Land Rover Defender*, valst. Nr. VVB 403[91], gautą iš AOTD, perėmus iš jų būrį karių ir priėmus į Karo policiją. 2006 m. rugpjūčio mėn. gauta sunkvežimių HMMWV M1114[92].

2007 m. Karo policija gavo keturis visureigius *Mitsubishi Pajero Sport*, tokius pat, kokiais naudojosi ir Lietuvos policija. Iki šių dienų likęs tik vienas visureigis *Mitsubishi Pajero Sport*, bet ir jis dėl surūdijusio dugno neatitinka privalomosios techninės apžiūros reikalavimų. Kiti trys visureigiai buvo grąžinti į Kauno depų nurašymo skyrių kaip netinkami tolesniam Karo policijos uždavinių ir funkcijų vykdymui[93]. 2016 m. Karo policija gavo visureigių *Mercedes*

91 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2003 m. kovo 4 d. įsakymas Nr. V-46 „Dėl Karo policijos transporto priemonių“, *ten pat*, b. 29, l. 63.

92 Lietuvos kariuomenės vado 2006 m. liepos 31 d. įsakymas Nr. V-1014 „Dėl sunkvežimių *HMMWV M1114* paskirstymo“, *KAM*, e. a.

93 Karo policijos štabo Logistikos ir ryšių valdymo skyriaus transporto specialisto vyr. srž. Gintauto Junevičiaus 2020 m. balandžio 23 d. pateikta informacija.

Karo policijos specialiosios paskirties transporto priemonėms priskirtų identifikacinių numerių pavyzdžiai, 2007 m. (KP)

Benz GD[94] ir iki 2020 m. pabaigos turėjo 15 vnt. šių transporto priemonių[95]. Karo policijos specialiosios paskirties lengvųjų transporto priemonių automobilių parke vyrauja įvairių metų gamybos *Škoda Octavia* ir *Škoda Superb* markės automobiliai. Pagal PAL Karo policijai vis dar trūksta specialiosios ir kitokios paskirties transporto priemonių.

Dar 2004 m. balandžio mėn. Lietuvos standarte LTS 1299 buvo nustatyta, kad Karo policijos specialiųjų transporto priemonių išorės spalva turi būti žalia arba maskuojamoji. Ant transporto priemonių pagrindine spalva nudažytuose paviršiuose, ant priekinių šoninių durelių, užrašai „Karo policija“ ir „MP“ rašomi balta spalva. Šie užrašai gali būti dažomi arba apklijuojami kontrastiškos spalvos lipnia juostele[96]. 2007 m. balandžio 24 d. Karo policijos specialiosioms transporto priemonėms buvo priskirti identifikaciniai numeriai: Karo policijos Vilniaus įgulai V1 (V101, V102 ir t. t.), Kauno įgulai – K1 (K101, K102 ir t. t.), Klaipėdos įgulai – L1 (L101, L102 ir t. t.) ir Šiaulių įgulai – S1 (S101, S102 ir t. t.)[97]. Buvo numatyta ženklinti ne tik lengvuosius automobilius ir visureigius, bet ir motociklus, sunkvežimius[98].

---

94 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2013 m. spalio 3 d. įsakymas Nr. V-861 „Dėl transporto priemonės „MB GD 290“ skyrimo ir perdavimo“, *KPA*, ap. 1, b. 372, l. 74.

95 Karo policijos štabo Logistikos ir ryšių valdymo skyriaus viršininko mjr. Martyno Vilimo 2020 m. gegužės 5 d. pateikta informacija.

96 Lietuvos standartas LTS 1299 „Specialiųjų tarnybų transporto priemonės. Dažymas, skiriamieji ženklai, specialieji šviesos ir garso signalai. Techniniai reikalavimai. Lietuvos standartizacijos departamentas, 2004, p. 1–4.

97 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2007 m. balandžio 24 d. įsakymas Nr. V-179 „Dėl Karo policijos specialiosioms transporto priemonėms priskirtų identifikacinių numerių techninių reikalavimų tvirtinimo“, *KPA*, ap. 1, b. 109, l. 113–120.

98 Lietuvos standartas LTS 1299 „Specialiųjų tarnybų transporto priemonės. Dažymas, skiriamieji ženklai, specialieji šviesos ir garso signalai. Techniniai reikalavimai. Lietuvos standartizacijos departamentas, 2004.

Karo policijos vėliava

Kariniam vienetui (ir ne tik) yra svarbu turėti savo vėliavą, nes ji yra šio vieneto karių ir (ar) civilių tarnautojų vienybės, susitelkimo, pagarbos vienas kitam ir institucijai ženklas. V. Statkus pažymi, kad „vėliavos praradimas visad vertinamas kaip mirtina dalies gėda, visiškas karinės garbės praradimas. Vėliavą praradusi dalis išformuojama“[99]. Nors senovėje pulkas, netekęs kautynėse vėliavos, buvo laikomas žlugusiu ir netekusiu garbės, bet šiandieniniame kare vėliava jau nebeturi tokios strateginės reikšmės[100]. Karinio vieneto vėliava vis dar turi simbolinę reikšmę, ir tradicija daliniui įteikti kovinę vėliavą yra išlaikyta ir iki šių dienų.

Minėta, kad tarpukariu veikusi Karo policijos mokykla savo vėliavos neturėjo, todėl atkūrus Karo policiją buvo sutelktas dėmesys į tai, kad būtų priimta ir patvirtinta šios Lietuvos Respublikos KAS veikiančios karinės teisėsaugos institucijos vėliava. 2002 m. gruodžio 6 d. Karo policijos vadas kreipėsi į Lietuvos kariuomenės vadą su prašymu įgalioti kariuomenės vyr. dailininką sukurti Karo policijos vėliavą[101]. Krašto apsaugos sistemos Heraldikos komisijoje 2003 m. balandžio 2 d. buvo svarstomas Karo policijos vėliavos projektas. Komisijos narys plk. ltn. Gintautas Surgailis pažymėjo, kad tik krašto apsaugos ministras gali nuspręsti, ar Karo policijai priklauso vėliava, nes formaliai Karo policija nėra kovinis vienetas, o tik KAS veikianti karinės teisėsaugos institucija, Lietuvos kariuomenės dalis. Dėl šių priežasčių Karo policijos vėliavos projektas iš pradžių buvo atmestas kaip nesvarstytinas[102]. Dar tais pačiais metais krašto apsaugos ministrui priėmus sprendimą, kad Karo policija gali turėti kovinę vėliavą, 2003 m. spalio 10 d. Karo policijos vadas Karo policijos viešųjų pirkimų komisiją įpareigojo organizuoti Karo policijos vėliavos pirkimą iš vienintelio šaltinio – menininkės Ramunės Žutautienės[103]. Planuota, kad Karo policijos vėliava bus įteikta 2004 m. I ketvirtį, bet vėliava nebuvo baigta austi, todėl jos įteikimo data nusikėlė į tų pačių metų IV ketvirtį[104]. 2004 m. rugsėjo 30 d., atsižvelgiant į Lietuvos kariuomenės tradicijas ir vadovaujantis KASOKTĮ 11 straipsnio 2 dalimi[105], buvo patvirtinta Karo policijos vėliava[106].

---

99 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m*., Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 424.

100 V. Bičiūnas, Vėliava, *Karys*, 1928, Nr. 37, p. 622.

101 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. gruodžio 6 d. raštas Nr. 948 „Dėl Karo policijos vėliavos“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *KPA*, ap. 1, b. 27, l. 37.

102 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2003 m. balandžio 3 d. raštas Nr. IS-417 „Dėl Karo policijos vėliavos“, adresuotas krašto apsaugos ministrui, *ten pat*, b. 44, l. 55.

103 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2003 m. spalio 10 d. įsakymas Nr. V-259 „Dėl Karo policijos vėliavos pirkimo“, *ten pat*, b. 31, l. 79.
Įdomus faktas: Ramunė Žutautienė išaudė Lietuvos kariuomenės, Lietuvos kariuomenės vado, AOTD, GŠB, Transportavimo tarnybos, VDU, Lietuvos ir Vilniaus šaulių sąjungų vėliavas. Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2003 m. spalio 9 d. raštas Nr. IS-1121 „Dėl Karo policijos vėliavos pirkimo“, adresuotas KAM sekretorei įsigijimams ir infrastruktūrai, *ten pat*, b. 44, l. 150.

104 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. gruodžio 29 d. veiklos ataskaita Nr. IS-1421 „Karo policijos veiklos plano ataskaita už 2003 metus“, adresuota Kariuomenės struktūrų ir veiklos planavimo skyriui, *ten pat*, b. 43, l. 5.

105 „Lietuvos kariuomenė yra vientisa institucija, turinti viešojo juridinio asmens statusą. Kariuomenės, kaip viešojo juridinio asmens, teises ir pareigas įgyvendina kariuomenės vadas. Kariuomenės daliniai, junginiai ar kiti kariniai vienetai atskiro juridinio asmens statuso neturi. Kariuomenės daliniams, junginiams, tarnyboms ar kitokiems kariniams vienetams gali būti deleguojamos kariuomenės, kaip viešojo juridinio asmens, teisės ir pareigos, reikalingos jų kompetencijai priskirtai veiklai įgyvendinti. Realizuodami šias teises ir pareigas, kariuomenės daliniai, junginiai, tarnybos ar kitokie kariniai vienetai atstovauja kariuomenei ir veikia jos vardu. Lietuvos kariuomenė turi savo vėliavą, kurią krašto apsaugos ministro teikimu tvirtina Respublikos Prezidentas. Kariuomenės pajėgų rūšių, junginių, dalinių, kitų savarankiškų karinių vienetų vėliavas tvirtina ir kariniams vienetams jas suteikia krašto apsaugos ministras“. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas // *Valstybės žinios*, 1998. Nr. 49-1325, 11 str. 2 d.

106 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2004 m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. V-1066 „Dėl Karo policijos vėliavos patvirtinimo ir įteikimo“, *KAM*, e. a.

Pažymėtina, kad vėliavos įteikiamos karinio dalinio ar kariuomenės šventės proga. Laikydamasis tarpukario tradicijų, atvykus krašto apsaugos ministrui, dalinio vadas pradėjo vėliavos pritvirtinimo procedūrą: ištempus vėliavos audeklą, išilgai koto buvo prisegta vėliavos juostelė, per kurią viena po kitos buvo kalamos varinės vinutės. Prikaltą prie koto vėliavą pašventino kapelionas ir vėliava buvo nešama į rikiuotės vidurį[107]. Karo policijai vėliava buvo įteikta 2004 m. spalio 22 d. per jos atkūrimo dienos minėjimo iškilmes, kurios vyko GŠB teritorijoje[108]. Iškilmingoje ceremonijoje dalyvavo Karo policijos vadas plk. ltn. Sigitas Butkus, Karo policijos kariai, Lietuvos policijos atstovai, krašto apsaugos ministras Linas Linkevičius ir daugelis kitų garbingų svečių.

Karo policijos vėliava. 2020 m.
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Krašto apsaugos ministras Linas Linkevičius pasirašo Karo policijos kovinės vėliavos įteikimo aktą. Šalia krašto apsaugos ministro stovi vrš. Antanas Mažvila. Vilnius, 2004 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Karo policijos įgulų vėliavėlių eskizai. 2017 m. (autorius – ats. št. srž. Ilja Nikitinas (Nikitin)) (KP)

107 A. Katilius, V. Tininis, *Lietuvos kariuomenės karių uniformos, ženklai ir vėliavos 1990–2010 m.*, Vilnius, 2014, p. 49.

108 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2004 m. spalio 11 d. įsakymas Nr. V-1110 „Dėl Karo policijos vėliavos įteikimo ceremonijos“, *KAM*, e. a.

Reikia atkreipti dėmesį ir į tai, kad 2009 m. kovo 30 d. Karo policija, atsižvelgdama į tai, kad Lietuvos kariuomenės heraldinių simbolių, karinės simbolikos bei karinių ženklų naudojimo reikalingumui vertinti komisija Karo policijai leido kurti įgulų vėliavėles, Lietuvos kariuomenės vyriausiojo dailininko prašė sukurti Karo policijos Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių įgulų vėliavėles[109]. Deja, bet tokios vėliavėlės sukurtos nebuvo, nors 2017 m. pastangų jas kurti būta.

Karo policijos garbės ženklas, moneta ir šūkis

Karo policija turi ir kitą simboliką, kuri nėra naudojama vykdant tiesiogines Karo policijos užduotis, bet yra svarbi institucijai reprezentuoti. Vienas iš tokių ypatingų Karo policijos simbolių – tai apdovanojimų kategorijai už pavyzdingą, profesionalią tarnybą, nuopelnus stiprinant Karo policiją priskiriamas Karo policijos garbės karo policininko ženklas (toliau – garbės ženklas), kurį skiria Karo policijos vadas. 2015 m. sukurto garbės ženklo autorius – ats. št. srž. Ilja Nikitinas (Nikitin). Garbės ženklas yra Karo policijos vado vardinė dovana, kurios tikslas – pagerbti labiausiai nusipelniusius Karo policijos karius, Karo policijos valstybės tarnautojus ar darbuotojus, dirbančius pagal darbo sutartį, ir kitus asmenis, kurie ypač nusipelnė Karo policijai. Garbės ženklu gali būti apdovanojama: 1) už nuopelnus įgyvendinant Karo policijos tikslus ir uždavinius; 2) už pavyzdingą (nepriekaištingą) tarnybą (darbą); 3) už ypatingą pasižymėjimą atliekant vienkartinę užduotį; 4) kitais atvejais Karo policijos vado sprendimu. Garbės ženklas – tai stilizuota ir sumažinta šviesaus ir tamsinto sidabro spalvos Karo policijos žvaigždė, įdėta į juodos spalvos odinę ar dirbtinės odos dėžutę. Ženklas nėra pritaikytas nešioti ant uniformos[110].

Karo policijos garbės karo policininko ženklas, 2015 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Daugelis Lietuvos kariuomenės dalinių turi savo žinybinius apdovanojimus – vadinamuosius *stalo medalius*. Atminimo ir stalo medaliai yra KAS medaliai (monetos), kurie nėra nešiojami ant krūtinės ir neturi kilpinės tradicinei medžiaginei juostelei („kaladėlei“). Tai dalinio vadovybės pagarbos ir paskatinimo ženklas. Atminimo medalių teikimo tradicija atsirado JAV kariuomenėje. Šie medaliai reprezentavo atitinkamą karinį vienetą, buvo jo simbolis, vienijantis dalinio karius. Dalinių vadai iškilmingomis progomis atminimo medalius teikė nusipelniusiems kariams, garbingiems svečiams, pasižymėjusiems civiliams darbuotojams. Pažymėtina, kad anksčiau stalo medalių kūrimas ir gamyba nebuvo griežtai reglamentuota, todėl nuo 2012 m. pradėtas reglamentuoti atminimo ir stalo medalių turinys, tačiau jie ir toliau buvo gaminami atsižvelgiant į konkrečią situaciją[111].

---

109 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2008 m. kovo 30 d. raštas Nr. IS-253 „Dėl vėliavėlių sukūrimo Lietuvos kariuomenės Karo policijos įguloms“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vyriausiajam dailininkui, *KPA*, ap. 1, b. 178, l. 1.

110 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2015 m. sausio 16 d. įsakymas Nr. V-35 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos garbės karo policininko ženklo teikimo tvarkos aprašo tvirtinimo“, *ten pat,* ap. 1, b. 328, l. 55–61.

111 A. Katilius, V. Tininis, *Lietuvos kariuomenės karių uniformos, ženklai ir vėliavos 1990–2010 m.*, Vilnius, 2014, p. 46.

Pav. Nr. 1 (2011 m.)

Pav. Nr. 2 (2015 m.)

Pav. Nr. 3 (2019)

Karo policijos stalo medaliai (monetos)
(Ievos Budzeikaitės nuotraukos)

Karo policija turi savo stalo medalį (toliau – moneta)[112], kuris yra jau trečiasis. Pirmoji Karo policijos moneta buvo vienspalvė su averse įspaustu Karo policijos tarnybos ženklu, o reverso viduryje užrašu „MP“, aplink kurį kiti užrašai lietuvių ir anglų kalbomis – *Lietuvos kariuomenės Karo policija*. Šią monetą 2011 m. sukūrė ats. št. srž. Ilja Nikitinas (Nikitin) (žr. paveikslėlį Nr. 1).

Idėja kurti antrąją Karo policijos monetą kilo tuometiniam Karo policijos vyr. puskarininkiui srž. mjr. Arūnui Daubliui, norint reprezentuoti vyr. puskarininkio institutą. Prieš tai buvusios monetos forma buvo apvali, kaip ir daugumos Lietuvos kariuomenės padalinių, turinčių monetas, todėl Karo policijos monetą buvo siekiama padaryti išskirtinę (žvaigždės formos), atsižvelgiant į tarnybos ženklo formą. Monetos averse nuspręsta pavaizduoti Karo policijos tarnybos ženklą, o reverse ratu išdėstyti visus kareivių ir puskarininkių karinius laipsnius. Monetos idėja buvo pristatyta tuometiniam Karo policijos vadui plk. ltn. Gyčiui Kazokui, kuris ne tik ją palaikė, bet ir pats pateikė idėjų. Karo policijos vadas pasiūlė sukurti bendrą Karo policijos vado ir Karo policijos vyr. puskarininkio monetą. Tokiu būdu būtų sutaupoma institucijos lėšų, be to, seno pavyzdžio Karo policijos moneta vis dar buvo teikiama karo policininkams, kitiems kariams ar asmenims. Naujo pavyzdžio monetos reverse atsirado pulkininko ir seržanto majoro kariniai laipsniai. Plk. ltn. G. Kazokas pasiūlė dar vieną idėją, kad monetos reverse turėtų dominuoti juoda spalva su baltos spalvos raidėmis „MP“ viduryje, kaip Karo policijos antsiuvas „MP“. Moneta nebuvo masiškai platinama, todėl ji yra labai geidžiama kolekcininkų[113]. Minėtą monetą apie 2015 m. sukūrė ats. št. srž. Ilja Nikitinas (Ilja Nikitin) (žr. paveikslėlį Nr. 2).

2019 m. rudenį plk. ltn. Laimas Baliūnas inicijavo naujos monetos kūrimo procesą. Monetos eskizus turėjo parengti vyr. srž. Albinas Kondrotas. Buvęs Karo policijos vadas pats turi monetų kolekciją, taigi parodė kariui tas, kurios jam labiausiai patinka, bendrais bruožais papasakojo,

112 Įprastai karinių vienetų stalo medalius kariai vadina monetomis dėl apvalios jų formos ir plokščio paviršiaus.

113 Buvusio Karo policijos vyr. puskarininkio srž. mjr. Arūno Daublio 2020 m. balandžio 16 d., buvusio Karo policijos vado plk. Gyčio Kazoko 2020 m. gegužės 4 d. pateikta informacija.

kas naujoje monetoje turėtų būti pavaizduota: Karo policijos monetoje turėjo būti Karo policijos tarnybos ženklas bei užrašai lietuvių ir anglų kalbomis, kurie liudytų, kad ši moneta yra Karo policijos vado. Buvo atrinktas vienas iš šešių per savaitę sukurtų skirtingų monetų eskizų su įvairiais užrašų ir ženklų pavyzdžiais. Monetos reverse lietuvių ir anglų kalbomis buvo užrašytas Karo policijos šūkis: „Širdyje – narsa, darbuose – teisingumas!". Patobulintas eskizas (Karo policijos vado nuomone, moneta turėjo būti aukso spalvos su pilkšvu apvadu, o jo reverse – didesnės raidės „MP") buvo perduotas Karo policijos Viešųjų ryšių skyriui, kad būtų pradėta šios Karo policijos monetos gamyba. Taip buvo sukurta trečioji Karo policijos moneta (žr. paveikslėlį Nr. 3)[114].

Tarpukariu Lietuvos kariuomenėje buvo populiarūs įvairūs šūkiai, įrašyti (išsiuvinėti, išausti) karinių dalinių vėliavose, užrašyti kareivinių freskose ir kitur. Pavyzdžiui, Karo policijos mokyklos kareivinių freskoje buvo parašytas toks šūkis: „Laimino Viešpats mūsų žygius iki šiol – palaimins ir ateityje"[115]. Šie žodžiai reiškė ne tik tikėjimą ir laukimą, bet ir intensyvias Karo policijos mokyklos pastangas ir pareigą prisidėti prie šalies gynybos stiprinimo, palaikant drausmę ir tvarką karinėse teritorijose ir kariuomenėje. Minėta tarpukario tradicija atgimė ir atkurtoje Lietuvos kariuomenėje. 2015 m. pabaigoje buvo pasiūlyta idėja atskiriems kariniams vienetams sukurti savo šūkius, jeigu jų neturi. Pažymėtina, kad beveik 18 metų buvo atkurta Karo policija, o savo šūkio vis dar neturėjo. Taigi, 2016 m. sausio mėn. Karo policijoje buvo paskelbta atranka šūkiui sukurti. Tų pačių metų gegužės mėn. buvo atrinktas ir patvirtintas gr. Dovydo Kazlausko 2016 m. vasario 12 d. sukurtas Karo policijos šūkis: „Širdyje – narsa, darbuose – teisingumas!".

Karo policijos šūkio autorius papasakojo istoriją, koks buvo šio šūkio atsiradimo, išrinkimo ir priėmimo kelias. Vieną dieną Karo policijos Vilniaus įgulos kuopininkas vrš. Dmitrijus Jacevičius (toliau – kuopininkas) per įprastinį rytinį tarnybos skirstymą paskelbė konkursą Karo policijos šūkiui sukurti (kitose Karo policijos įgulose konkursą šūkiui sukurti skelbė tų įgulų kuopininkai). Savo sugalvotus šūkius galėjo siūlyti bet kuris karo policininkas (iš bet kurios Karo policijos įgulos ar Karo policijos štabo) neatsižvelgiant į jo turimą karinį laipsnį ar užimamas pareigas. Kuopininkas užsiminė, kad išrinkto šūkio autoriaus laukia prizas. Jau vien tas jausmas pagalvojus, kad išrinktas šūkis bus naudojamas tarnyboje ją reprezentuojant, ir buvo geriausias apdovanojimas jo autoriui. Šūkis buvo sugalvotas labai greitai, tarnybos metu. Kuriant šūkį buvo galvojama apie jo aiškumą, paprastumą, nes „genialumas slypi paprastume". Kadangi Karo policija yra karinės teisėsaugos institucija, tai ir šūkio žodžiai turėjo vienu ar kitu būdu būti susiję su teise. Karys pirmiausia prisiminė Lietuvos viešosios policijos šūkį – „Ginti, saugoti, padėti!" ir juo rėmėsi kaip pavyzdžiu kurdamas savąjį variantą. Pirminis Karo policijos šūkio variantas buvo „Širdyje – drąsa, darbuose – teisingumas!". Kai tik buvo paskelbta, kad šis šūkio variantas laimėjo konkursą, su jo autoriumi susisiekė tuometinis Karo policijos viešųjų ryšių karininkas kpt. Pavelas Lukjanovas. Jis pasveikino laimėjusį karį ir pasiūlė žodį „drąsa" pakeisti į žodį „narsa". Toks pasiūlymas šūkio autoriui buvo priimtinas ir pats šūkis skambėjo daug geriau. Karo policijos šūkio autorių pasveikino tuometinis Karo policijos vadas plk. ltn. Gytis Kazokas, įteikė dovanų raštiklių komplektą ir paprašė prieš visą karo policininkų rikiuotę paskelbti Karo policijos šūkį[116].

---

114 Karo policijos štabo Planavimo ir operacijų skyriaus vyresn. specialisto vyr. srž. Albino Kondroto 2020 m. balandžio 15 d. pateikta informacija.

115 *Kauno karo komendantūra 1919–1929,* red. P. Jurgelevičius, Kaunas, 1930, p. 53.

116 Karo policijos Vilniaus įgulos 2-ojo būrio 1-ojo skyriaus vyresn. karo policininko gr. Dovydo Kazlausko 2019 m. gruodžio 22 d. pateikta informacija.

IV Karo policijos ginkluotė

Lietuvos kariuomenės pėstininkai su ginkluote ir ekipuote, XXa . 3-4 deš. (VDKM).

IV. Karo policijos ginkluotė

Įkurtos Karo policijos ginklai

Aptariant Karo lauko milicijos kuopos, vėliau Karo milicijos mokyklos, 1924 m. spalio 10 d. pervadintos į Karo policijos mokyklą, ginklus 1919–1940 m. laikotarpiu, būtina pažymėti, kad ginklai buvo tokie patys, kokius tuo metu naudojo kiti Lietuvos kariuomenės kariai. V. Statkus pažymėjo, kad Karo policijos mokyklos karių „<...> ginklavimas, danga tokie pat, kaip ir eilinės šaulių kuopos“[1]. Tarnybos metu žandarai buvo ginkluoti pistoletais arba šautuvais. Pirmaisiais Nepriklausomybės kovų metais, tai yra 1918–1919 m. laikotarpiu, ginklų Lietuvos kariuomenei įsigijimas buvo komplikuotas. Pradinį Lietuvos kariuomenės, įskaitant ir Karo lauko milicijos kuopos, ginklavimosi laikotarpį galima skirstyti į tokias penkias fazes:

1. Nuo 1919 m. vasario 8 d. iki 1919 m. spalio 15 d. ginklai gauti iš vokiečių okupacinės valdžios.

2. Iki 1919 m. gruodžio 15 d. ginklų gauta iš Vokietijos Vyriausybės kaip kompensacija už bermontininkų padarytus nuostolius ir karo grobis, paimtas iš bermontininkų, ar surinkti išmėtyti ginklai.

3. 1919 m. pabaigoje ginklų gauta iš Prancūzijos Vyriausybės.

4. 1919 m. gruodžio mėn. pabaigoje ir 1920 m. pradžioje ginklų gauta per britų karinę misiją.

5. Karo su lenkais grobis[2].

Pasibaigus Nepriklausomybės kovoms pradėtas ir kariuomenės ginkluotės tvarkymo darbas. Tuo metu kariuomenėje plačiai naudoti ir turimi 1871, 1888 ir 1898 m. modelio vokiški *Mauser* šautuvai, 1891 m. modelio rusiški *Mosin-Nagant* šautuvai, taip pat kita didelė šautuvų įvairovė buvo pradėta keisti į 7,71 mm kalibro angliškus šautuvus *Ross-Enfield*[3].

V. Jokubauskas 1923–1934 m. laikotarpį įvardija ginkluotės trūkumo dešimtmečiu, o 1935–1940 m. laikotarpį – naujų ginklų arba karinės galios stiprinimo laikotarpiu[4]. Taigi, įkūrus Karo milicijos mokyklą, jos kariai buvo ginkluoti vokiškais 1898 m. modelio *Mauser* šautuvais, o po 1925 m. – Italijoje įsigytais britiškais *Ross-Enfield M-14* šautuvais, kurie pirmiausia buvo pradėti gaminti JAV[5]. Tokių šautuvų buvo įsigyta 161.

1925 m. Artilerijos tiekimo skyrius įsigijo 55 000 *Enfield* sistemos šautuvų ir 60 milijonų šovinių iš Italijos. Per Pirmąjį pasaulinį karą šautuvai su šaudmenimis buvo gaminami JAV ir siunčiami į Angliją. Juos gabenęs laivas Italijoje, netoli Neapolio, vokiečių povandeninio laivo buvo torpeduotas, o šautuvai atiteko Italijai. Šių šautuvų užteko visai Lietuvos kariuomenei perginkluoti. Tokiais pačiais angliškais šautuvais buvo aprūpinti ir Karo policijos mokyklos kariai.

---

1 Danga buvo vadinami visi reikalingi rūbai, avalynė, skalbiniai ir patalynė. V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 423.

2 *Ten pat,* p. 516.

3 J. Vaičenonis, *Lietuvos karių uniformos ir lengvieji ginklai XX amžiuje*, Vilnius, 2004, p. 92, 93.

4 V. Jokubauskas, *„Mažųjų kariuomenių“ galia ir paramilitarizmas: tarpukario Lietuvos atvejis*, Klaipėda, 2014, p. 5.

5 Kasparaitė-Balaišė, Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 276.

Karo milicijos mokyklos karys, ginkluotas vokišku šautuvu *Mauser 98* (apie 1920 m.)
(*Kauno karo komendantūra 1919–1929*, red. P. Jurgelevičius, p. 51)

Karo policijos mokyklos karys, ginkluotas britišku šautuvu *Ross-Enfield M-14* (apie 1930 m.)
(*Kauno karo komendantūra 1919–1929*, red. P. Jurgelevičius, p. 51)

Plk. dr. inž. Juozas Vėbra atkreipė dėmesį į tai, kad „pačių ginklų, šautuvų, kulkosvaidžių ir patrankų gamyba mažu mastu neapsimokėjo, ir jie toliau buvo perkami užsienyje". Pažymėtina, kad *Enfield* sistemos šautuvai pėstininkams nepatiko. Jie buvo ne tokie taiklūs kaip *Mauser* sistemos šautuvai, kuriais dauguma pėstininkų buvo apginkluoti. Pasitaikius progai, *Enfield* sistemos šautuvai buvo labai pelningai parduoti ir už gautus pinigus užsakyti *Mauser* sistemos šautuvai Čekoslovakijos Brno ginklų dirbtuvėse ir *Belgijos Fabrique Nationale d'rmes de Guerre dirbtuvėse*[6]. Apie 1936 m. Lietuvos kariuomenė pradėjo pirkti Belgijoje, Čekoslovakijoje apie 1924 m. pasirodžiusius lengvesnius, trumpesnius ir patogesnius 7,92 mm šautuvus *Mauser*, kuriais buvo apginkluoti ir Karo policijos mokyklos kariai.

Be šautuvų, Lietuvos kariuomenėje, taip pat ir Karo policijos mokyklos ginklinėje, buvo ir kitų lengvųjų ir sunkiųjų ginklų – pistoletų ir kulkosvaidžių. Karo policijos mokykla, kaip ir visa Lietuvos kariuomenė, naudojo įvairius revolverius ir pistoletus. Pavyzdžiui, 1895 m. tipo *Nagant* sistemos revolveris buvo dvejopos konstrukcijos. „Kareivio" revolverio kiekvienam šūviui reikėjo ranka atlaužti gaiduką, o „karininko" revolverio gaidukas buvo atlaužiamas spaudžiant nuleistuką. Populiarūs buvo vokiškas *Luger* ir belgiškas *Browning* pistoletai. Atlikdami tarnybą, Karo policininkai pistoletus nešiojo odinėje makštyje – kabūroje, ant diržo dešinėje pusėje. Pirmaisiais Karo milicijos mokyklos funkcionavimo metais iš kulkosvaidžių populiariausias buvo rusų gamybos 1910 m. modelio *Maxim* sistemos sunkusis kulkosvaidis. Dauguma šių kulkosvaidžių buvo pastatyti ant *Sokolovo* vežimuko su dviem ratukais ir plieno skydu. Po pasirodymo rinkoje 1926 m. didelio pasisekimo sulaukė čekiškas lengvasis kulkosvaidis „ZB vz. 26" (*Zbrojovka Brno*). Ginklas turėjo labai patogią konstrukciją. Tiksli kulkosvaidžio įsigijimo ir Lietuvos kariuomenėje atsiradimo istorija nėra žinoma. Žinoma tik tiek, kad tai įvyko labai greitai po kulkosvaidžio pasirodymo rinkoje[7]. Šių kulkosvaidžių turėjo ir Karo policijos mokykla. XX a. 3 deš. pasirodęs sunkusis kulkosvaidis *Maxim*, vokiška santrumpa „sMG08/15", išsilaikė Lietuvos kariuomenėje iki pat sovietinės okupacijos pradžios. Naudodamiesi šiuo kulkosvaidžiu treniravosi ir Karo policijos mokyklos kariai.

6 V. Statkus, *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, p. 488.

7 *Ten pat,* p. 520, 521, 525, 530.

Karo policijos kursantai prie kulkosvaidžio *Maxim*. Kaunas, XX a. 3 deš. (LCVA, P-03865)

1-ojo pėstininkų pulko kariai visuomenei demonstruoja šveicarišką automatinį 20 mm kalibro priešlėktuvinį pabūklą *Oerlikon*. Ukmergė, 1936 m. (VDKM, Fa-16969-1025)

Šveicariški priešlėktuviniai 20 mm kalibro pabūklai *Oerlikon* savo vežimėliuose parado metu. Ukmergė, 1938 m. (VDKM, Fa-16969-1133)

XX a. 4 deš. Lietuvos kariuomenė įsigijo šveicariškų prieštankinių ir priešlėktuvinių 20 mm kalibro pabūklų *Oerlikon*, kurių keli buvo perduoti ir Karo policijos mokyklai. Apie *Oerlikon* firmos pabūklus būta ir nepalankių atsiliepimų. Gen. Stasys Raštikis savo atsiminimuose rašė, kad šie pabūklai geri pastoviose pozicijose, bet manevriniame kare jie buvo per jautrūs, per sudėtingi ir greitai gesdavo[8].

Toliau pateikiama Karo policijos mokyklos tarpukariu turėti ir naudoti pagrindiniai ginklai, pradedant nuo lengvųjų ginklų, tai yra pistoletų, šautuvų ir lengvojo kulkosvaidžio, baigiant sunkiaisiais ginklais, tai yra sunkiaisiais kulkosvaidžiais ir automatiniu prieštankiniu ir priešlėktuviniu pabūklu. Pateikiami ir ginklų pagrindiniai taktiniai techniniai duomenys.

Revolveris *Nagant*,
1895 m. modelis, Rusija, 1902 m.

Kalibras – 7,62 mm, ginklo ilgis 234 mm, vamzdžio ilgis 114 mm, svoris 750 g, būgno talpa 7 šov., efektyvus šaudymo nuotolis 50 m
(VDKM, G-218)

Pusiau automatinis pistoletas *Browning HP*,
1935 m. modelis, Belgija, 1935–1940 m.

Kalibras – 9 mm, ginklo ilgis 197 mm, vamzdžio ilgis 118 mm, svoris 920 g, pradinis kulkos greitis 340 m/s, dėtuvės talpa 13 šov., efektyvus šaudymo nuotolis 50 m
(VDKM, G-1569)

Pusiau automatinis pistoletas *Parabellum (Borchard-Luger),* 1908 m. modelis (P08), Vokietija, 1912 m.

Kalibras – 7,62 mm, ginklo ilgis 234 mm, vamzdžio ilgis 114 mm, svoris 750 g, būgno talpa 7 šov., efektyvus šaudymo nuotolis 50 m
(VDKM, G-218)

Parabelis (lot. *para bellum* – renkis karui) – 9 mm kalibro automatinis aštuonių šūvių pistoletas, naudotas 1900–1945 m. Ginklas sukonstruotas vokiečių konstruktoriaus Georgo Liugerio (Georg Luger).

Šautuvas *Mauser 98* (kartais žymimas tik kaip 98 m),
1898 modelis, Vokietija, XX a. 2–3 deš.

Kalibras – 7,92 mm, ginklo ilgis be durtuvo 1250 mm, vamzdžio ilgis 740 mm, svoris 4100 g, pradinis kulkos greitis 895 m/s, dėtuvės talpa 5 šov., efektyvaus šaudymo nuotolis 500 m
(VDKM, G-663)

[8] S. Raštikis, *Lietuvos likimo keliais: iš mano užrašų*, t. IV, Čikaga, 1982, p. 264–266.

Karabinas *Mosin-Nagant*, 1891/1907 m. modelis, Rusija, 1911 m.

Kalibras – 7,92 mm, ginklo ilgis 1306 mm,
vamzdžio ilgis 800 mm, svoris 4200 g,
pradinis kulkos greitis 860 m/s, dėtuvės talpa 5 šov.
(VDKM, G-10)

Karabinas *Mauser 98AZ*, 1908 m. modelis, Vokietija, 1918 m.

Kalibras – 7,92 mm, ginklo ilgis be durtuvo 1110 mm,
vamzdžio ilgis 600 mm, svoris 3600 g,
pradinis kulkos greitis 895 m/s, dėtuvės talpa 5 šov.
(VDKM, G-573)

Šautuvas *Ross–Enfield*, 1914 m. modelis, JAV, XX a. 2–3 deš.

Kalibras – 7,71 mm, ginklo ilgis be durtuvo 1170 mm,
vamzdžio ilgis 660 mm, svoris 4150 g,
pradinis kulkos greitis 840 m/s, dėtuvės talpa 5 šov.
(VDKM, G-124)

Šautuvas *Ross–Enfield*, 1914 m. modelis, JAV, XX a. 2–3 deš.

Kalibras – 7,71 mm, ginklo ilgis be durtuvo 1170 mm,
vamzdžio ilgis 660 mm, svoris 4150 g,
pradinis kulkos greitis 840 m/s, dėtuvės talpa 5 šov.
(VDKM, G-124)

Šautuvas *Mauser*, 1924–1930 m. modelis, Belgija, XX a. 4 deš.

Kalibras – 7,92 mm, ginklo ilgis 1099 mm,
vamzdžio ilgis 589 mm, svoris 3875 g, dėtuvės talpa 5 šov.
(VDKM, G-1232)

Lengvasis kulkosvaidis *„ZB vz. 26“ (Zbrojovka Brno)*, Čekoslovakija, XX a. II pusė

Kalibras – 7,62 mm,
kulkosvaidžio ilgis 1161 mm,
svoris be šovinių 9,6 kg,
vamzdžio ilgis 672 mm.
Apkaboje telpa 30 šovinių.
Greitašauda 500 šūvių/min.
Pradinis kulkos greitis 762 m/s
(VKDM, G-1802)

Sunkusis kulkosvaidis *Maxim*, 1910 m. modelis, Rusija, 1917 m. su skydu

Kalibras – 7,62 mm,
kulkosvaidžio ilgis 1107 mm,
svoris 23,8 kg,
vamzdžio ilgis 721 mm.
Juostoje telpa 250 šovinių.
Greitašauda 520–580 šūvių/min.,
kulkos pradinis greitis 863 m/s
(VDKM, G-34)

Sunkusis kulkosvaidis *Maxim MG08*, 1908 m. modelis, Vokietija, 1917 m.

Kalibras – 7,62 mm, kulkosvaidžio ilgis 1175 mm, svoris be stovo, bet su 4 l vandens aušintuve – 26,5 kg, o svoris su stovu, 2 atsarginiais vamzdžiais ir 2 atsarginėmis spynomis – 62 kg. Vamzdžio ilgis 719 mm. Šoviniai paduodami į kulkosvaidį audekline juosta, kurioje telpa 250 šovinių. Greitašauda 300 šūvių/min. Kulkos pradinis greitis 900 m/s
(VDKM, G-33)

Automatinis prieštankinis ir priešlėktuvinis pabūklas *Oerlikon*, Šveicarija, XX a. 4 deš.

Kalibras – 20 mm,
pabūklo visas svoris – 189 kg,
pradinis kulkos greitis 830 m/s,
greitašauda 280 šūvių/min.

Atkurtos Karo policijos ginklai ir specialiosios priemonės

Karo policijos ginklai

Karo policijos įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „Karo policijos pareigūnas, kai kitos prievartos priemonės yra neveiksmingos, kaip išimtinę priemonę turi teisę panaudoti šaunamąjį ginklą“[9]. Karo policijos turėtų ir turimų šaunamųjų ginklų istorija įdomi ir iškalbinga.

Po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo iš naujo kūrėsi ir Lietuvos kariuomenė. Kariuomenės ginklavimosi procesas buvo lėtas ir sudėtingas, trūko pinigų ginklams įsigyti, o turimi, daugiausia SSRS laikų gamybos, ginklai buvo fiziškai ir morališkai nusidėvėję ir pasenę. Atkurta Lietuvos kariuomenė buvo ginkluota SSRS, Izraelio, JAV gamybos ginklais, daugiausia pistoletais *Makarov, TT, Browning HP* ir *ČZ 75*, pistoletais kulkosvaidžiais *Uzi*, automatiniais šautuvais *AKS-74 U* ir *AK-47*.

Karo policininkai dalyvauja šaudymo iš automatinio ginklo *AKS-74 U* pratybose, Pabradė, apie 2000–2001 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Šaudymo iš automatinio ginklo *M14* varžybos, Pabradė, apie 2002 m. Pirmame plane psk. Ričardas Augustinavičius
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

1998 m. pabaigoje, iš karto po Karo policijos atkūrimo, Lietuvos kariuomenės lengvosios ginkluotės arsenalą papildė amerikietiški automatiniai šautuvai *M14*. JAV pagal specialią programą Lietuvai perdavė 40 tūkstančių tokių šautuvų ir 2 milijonus šovinių jiems[10]. Šiais ginklais buvo aprūpinta ir Karo policija.

Karo policijos veiklos pradžioje, 1999–2003 m. laikotarpiu, institucijos lengvųjų ginklų arsenale būta pistoletų *PM* (27 vnt.), *Arcus* (4 vnt.) (du 94, po vieną 98DAC ir 98DA modelio), *Colt* M1911A1 (9 vnt.) ir *ČZ 75* (10 vnt.), taip pat pistoletų kulkosvaidžių *Shipka* (2 vnt.)[11] ir *Uzi* (30 vnt.),

---

9 Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo Nr. VIII-911 pakeitimo įstatymas // *TAR*, 2020. Nr. XIII-3437.

10 J. Vaičenonis, *Lietuvos karių uniformos ir lengvieji ginklai XX amžiuje*, Vilnius, 2004, p. 248.

11 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. birželio 29 d. raštas Nr. 19s „2000 m. Karo policijos turimų ginklų numerių sąrašas“, adresuotas Aprūpinimo departamento Ginkluotės skyriui (išslaptinta), *KPA*, ap. I, b. 5.4, l. 3. 2001 m. kovo 23 d. duomenimis, Karo policijos ginkluotėje pistoletų-kulkosvaidžių *Shipka* neliko. Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2001 m. kovo 23 d. raštas Nr. 11s „Ginklų numerių sąrašas“, adresuotas Aprūpinimo departamento Ginkluotės skyriui, *ten pat*, b. 5.4, l. 1.

automatinių šautuvų *AKS-74 U* (1958–1961 m. gamybos šturmo karabinai) (64 vnt.), *M14* (5 vnt.) ir *M16A1* (12 vnt.)[12]. Vykstant Lietuvos kariuomenės integracijai į NATO ir aktyvus jos dalyvavimas įvairiose tarptautinėse taikos palaikymo operacijose lėmė valstybės pastangas savo karius aprūpinti pačiais moderniausiais ginklais[13].

2005 m. pradžioje Karo policija planavo įsigyti 36 austriškus pistoletus *Glock 17*[14]. 2006 m. gegužės mėn. įsigyta 16 vnt.[15], o tų pačių metų rugpjūčio mėn. papildomai 21 vnt.[16] pistoletų *Glock 17*. Šie pistoletai buvo įtraukti į Karo policijos turimų ginklų apskaitą. 2006 m. lapkričio 1 d. duomenimis, Karo policija turėjo tokius lengvuosius ginklus: pistoletų *PM* (22 vnt.), *Arcus* (4) (du 94, po vieną 98DAC ir 98DA modelio), *Colt M1911A1* (9 vnt.), *ČZ 75* (15 vnt.) ir *Glock 17* (39 vnt.), automatinių šautuvų *M14* (5 vnt.) ir *M16A1* (187 vnt.)[17]. 2009 m. Karo policija gavo 3 vnt. sunkiųjų kulkosvaidžių *M2HB QCB*[18], taip pat kelias dešimtis vokiškų šturmo šautuvų *Heckler § Koch G36 KA4* ir *G36 C*[19]. 2020 m. pradžioje Karo policija gavo naujų modifikuotų automatinių ginklų *Heckler § Koch* modifikaciją *G36 KA4 M1*[20].

Karo policija turi ginklų, kurie yra skirti karo policininkų rengimui dalyvauti tarptautinėse operacijose arba jų apmokymui, kaip naudotis šiais ginklais (dažniausiai rusiški ginklai), taip pat ginklai, skirti dalyvauti įvairiose pratybose (NATO šalių gamybos ginklai). Tai nėra tabeliniai karo policininkų ginklai, tiksliau tariant, nėra priskirti konkretiems kariams. Karo policija savo ginklų arsenale turi lengvųjų belgiškų kulkosvaidžių *FN MAG*, JAV gamybos sunkiųjų kulkosvaidžių *Browning HB M2*, rusišką granatsvaidį *RPG-7* ir mokomųjų švediškų granatsvaidžių *AT-4*.

Pažymėtina, kad nuo 1999 m. spalio mėn. iki 2001 m. spalio 9 d., kol Karo policijos patalpose, Pamėnkalnio g. 13, Vilniuje, nebuvo įrengta ginklų saugojimo patalpa, tol Karo policijos štabo ir Karo policijos Vilniaus įgulos karių ginklai buvo saugomi KASP Didžiosios Kovos apygardos 8-ojoje rinktinėje[21]. Karo policijos Vilniaus įgulai persikrausčius į naujas patalpas, nuo 2008 m. rugsėjo 1 d. šios įgulos karo policininkų ginklai buvo saugomi Kapsų g. 44, Vilniuje[22].

---

12 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2003 m. birželio 25 d. raštas Nr. IS-16 RN „Dėl duomenų valstybiniam ginklų registrui pateikimo“, adresuotas Aprūpinimo departamento Ginkluotės skyriui (išslaptinta), *KPA,* inv. Nr. 12, l. 17–21.

13 J. Vaičenonis, *Lietuvos karių uniformos ir lengvieji ginklai XX amžiuje*, Vilnius, 2004, p. 249.

14 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2005 m. kovo 8 d. raštas Nr. IS-157 „Dėl 2005–2014 metų ginklų ir karinės įrangos planuojamų įsigijimų“, adresuotas Logistikos valdybos vadui, *KPA,* ap. 1, b. 83, l. 19.

15 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2006 m. gegužės 9 d. įsakymas Nr. V-168 „Dėl ginklų perdavimo“, *ten pat*, b. 87, l. 151.

16 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2006 m. rugpjūčio 11 d. įsakymas Nr. V-324 „Dėl ginklų ir šaudmenų perdavimo“, *ten pat*, b. 89, l. 41.

17 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. gruodžio 4 d. raštas Nr. IS-69 RN „Dėl ginklų suvestinės“, adresuotas LK Materialinių resursų departamento direktoriui (išslaptinta), *KPA*, bylos indeksas 5.4, l. 2.

18 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2009 m. sausio 12 d. įsakymas Nr. V-12 „Dėl šaunamųjų ginklų perėmimo“, *ten pat*, b. 159, l. 22.

19 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2009 m. balandžio 28 d. įsakymas Nr. V-173 „Dėl automatinių šautuvų G36 priežiūros“, *ten pat*, b. 160, l. 141.

20 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2020 m. kovo 6 d. įsakymas Nr. V-110 „Dėl ginklų priskyrimo Karo policijos vadovybės, Štabo, Ikiteisminio tyrimo valdybos, Mokymo centro, Greitojo reagavimo pajėgų vieneto bei Paramos ir aprūpinimo tarnybos kariams“, *KP*, e. a.

21 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 1999 m. spalio 14 d. raštas Nr. 66 „Dėl ginklų laikymo“, adresuotas Didžiosios Kovos apygardos 8-osios rinktinės vadui, *KPA*, ap. 1, b. 2, l. 14. Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. spalio 25 d. raštas Nr. 594 „Dėl patalpų skyrimo Karo policijai“, adresuotas Lietuvos kariuomenės vadui, *ten pat*, b. 5, l. 54. Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2001 m. spalio 9 d. įsakymas Nr. 136 „Dėl Karo policijai priskirtų ginklų“, *ten pat*, b. 10, l. 48.

22 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įgulos viršininko 2007 m. lapkričio 9 d. įsakymas Nr. VV-171 „Dėl ginklų pervežimo“, *ten pat*, b. 117, l. 71; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. rugpjūčio 22 d. įsakymas Nr. V-309 „Dėl ginklų pervežimo“, *ten pat*, b. 136, l. 135.

Nuo 1999 metų Karo policijos Kauno įgulos karių ginklai buvo saugomi Mokomojo pulko ginklinėje[23]. Nuo 2005 m. rugsėjo mėn. Karo policijos Kauno įgulos karių ginklai perkelti į Mokomojo pulko areštinės ginklų kambarį tolesniam saugojimui[24]. 2008 m. rugsėjo 15 d. sustabdžius šaukimą į nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą ir paskutiniams šauktiniams baigus tarnybą 2009 m. liepos 1 d.[25], buvo panaikinta Mokomojo pulko areštinė, o Karo policijos Kauno įgulos ginklai buvo perkelti į KASP Dariaus ir Girėno apygardos 2-osios rinktinės patalpas, Vaidoto g. 206, Kaune, tolesniam saugojimui, o apie 2012 m. buvo perkelti saugoti į Mokomąjį pulką Rukloje[26]. 2013 m. spalio mėn. Karo policijos Kauno įgulos ginklai buvo perkelti saugoti į KASP Dariaus ir Girėno apygardos 2-osios rinktinės ginklų saugojimo patalpas, esančias Gedimino g. 19, Kaune[27]. 2016 m. sausio 14 d. atlikus ginklų saugojimo patalpos, esančios Jonavos g. 64, Kaune, remonto darbus, Karo policijos Kauno įgulos ginklai buvo perkelti saugoti į šią ginklinę[28].

Nuo 2002 m. rugpjūčio mėn. Karo policijos Klaipėdos įgulos ginklai buvo pradėti saugoti Lietuvos kunigaikščio Butigeidžio dragūnų batalione[29]. Nuo 2007 m. šios įgulos karių ginklai buvo saugomi KASP Žemaičių apygardos 3-iosios rinktinės patalpose, Karo policijai skirtame ginklų kambaryje, H. Manto g. 45A, Klaipėdoje[30].

Nuo Karo policijos Šiaulių įgulos įkūrimo pradžios iki 2005 m. rugsėjo mėn. šios įgulos karių ginklai buvo saugomi KASP Prisikėlimo apygardos 6-osios rinktinės štabo patalpose Dvaro g. 76, Šiauliuose, o vėliau KASP Vyčio apygardos 5-osios rinktinės 504-osios kuopos ginklų saugykloje Pakruojo g. 49, Šiauliuose[31]. 2007 m. sausio 5 d. Karo policijos Šiaulių įgulos ginklai ir šaudmenys buvo perkelti į KOP AB ginklų saugyklą, Aerouosto g. 11, Šiauliuose[32].

Toliau pateikiama atkurtos Karo policijos turėti ir naudoti pagrindiniai ginklai, pradedant nuo lengvųjų ginklų, tai yra pistoletų, automatinių šautuvų ir lengvojo kulkosvaidžio, baigiant sunkiaisiais ginklais, tai yra sunkiaisiais kulkosvaidžiais, bei prieštankiniais ginklais. Pateikiami ir ginklų pagrindiniai taktiniai techniniai duomenys.

---

23 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. liepos 10 d. raštas Nr. 317 „Dėl įėjimo į ginklinę“, adresuotas Mokomojo pulko vadui, *ten pat*, b. 5, l. 44; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. liepos 4 d. raštas Nr. 456 „Dėl ginklų laikymo“, adresuotas Ruklos įgulos viršininkui, *ten pat*, b. 27, l. 10.

24 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. rugsėjo 2 d. įsakymas Nr. V-376 „Dėl ginklų perkėlimo“, *ten pat*, b. 67, l. 1.

25 Stabdomas šaukimas į privalomąją pradinę karo tarnybą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. balandžio 19 d.]. <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2008/09/15/news/stabdomas-saukimas-i-privaloma-pradine-karo-tarnyba-papildyta--5879870/l>.

26 Karo policijos Kauno įgulos kuopininko vrš. Lino Anužio 2020 m. balandžio 18 d. pateikta informacija; KASP Dariaus ir Girėno apygardos 2-osios rinktinės vado 2012 m. spalio 23 d. raštas Nr. IS-171 „Dėl Karo policijos turimų ginklų ir šaudmenų laikymo 2-osios rinktinės ginkluotės sandėliuose“, adresuotas KASP vadui, Karo policijos vadui, *KAM*, e. a.

27 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2013 m. spalio 16 d. įsakymas Nr. T-126 „Dėl patalpų skyrimo Lietuvos kariuomenės Karo policijai“, *ten pat*.

28 2016 m. sausio 16 d. Statinio (jo dalies) pripažinimo suremontuotu aktas. Rangovas – UAB „Rofolis“, patalpos remonto darbus priėmė Įgulų aptarnavimo tarnybos Kauno įgulų aptarnavimo centro Infrastruktūros priežiūros skyriaus statinių priežiūros inžinierius.

29 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. rugpjūčio 12 d. raštas Nr. 568 „Dėl ginklų saugojimo“, adresuotas Vakarų karinės apygardos vadui, *KPA*, ap. 1, b. 27, l. 23.

30 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. sausio 1 d. įsakymas Nr. V-181 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos karinės tarnybos organizavimo tvarkos 2008 metais dalinio pakeitimo“, *ten pat*, b. 135, l. 113.

31 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2005 m. rugsėjo 5 d. įsakymas Nr. V-378 „Dėl ginklų perkėlimo“, *ten pat*, b. 67, l. 3; Lietuvos kariuomenės Karo policijos Šiaulių įgulos viršininko 2005 m. rugsėjo 6 d. įsakymas Nr. ŠV-48 „Dėl ginklų perkėlimo“, *ten pat*, b. 81, l. 59.

32 Lietuvos kariuomenės Karo policijos Šiaulių įgulos viršininko 2007 m. sausio 3 d. įsakymas Nr. ŠV-2 „Dėl ginklų pervežimo“, *ten pat*, b. 125, l. 2.

Pusiau automatinis pistoletas *PM*,
1948 m. modelis, SSRS, 1981 m.

Kalibras – 9,2 mm,
ginklo ilgis 160 mm, vamzdžio ilgis 93 mm, svoris 730 g,
pradinis kulkos greitis 315 m/s,
dėtuvės talpa 8 šov., veiksmingas šaudymo nuotolis 50 m
(VDKM, Gs-3030)

Pusiau automatinis pistoletas *Colt M 1911 A1*, 1935 m. modelis, JAV

Kalibras – 11,43 mm,
ginklo ilgis 216 mm,
vamzdžio ilgis 128 mm, svoris 1106 g,
pradinis kulkos greitis 246 m/s,
dėtuvės talpa 7 šov.,
veiksmingas šaudymo nuotolis 50 m
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Pusiau automatinis pistoletas *Arcus 98 DA*,
1994 m. modelis, Bulgarija

Kalibras – 9 mm,
ginklo ilgis 203 mm,
vamzdžio ilgis 118,5 mm,
svoris 970 g,
pradinis kulkos greitis 340 m/s,
dėtuvės talpa 13 šov.,
veiksmingas šaudymo nuotolis 50 m
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Pusiau automatinis pistoletas *ČZ*,
1975 m. modelis, Čekoslovakija

Kalibras – 9 mm,
ginklo ilgis 206,3 mm,
vamzdžio ilgis 120 mm, svoris 1120 g,
pradinis kulkos greitis 350–400 m/s,
dėtuvės talpa 12, 16 šov.,
veiksmingas šaudymo nuotolis 50 m
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Pusiau automatinis pistoletas *Glock 17*,
1983 m. modelis, Austrija

Kalibras – 9 mm,
ginklo ilgis 186 mm,
vamzdžio ilgis 114 mm,
svoris 625 g,
pradinis kulkos greitis 360 m/s,
dėtuvės talpa 17 šov., veiksmingas šaudymo nuotolis 50 m
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Pistoletas kulkosvaidis *Shipka*,
1996 m. modelis, Bulgarija, XX a. 10 deš.

Kalibras – 9 mm,
ginklo ilgis su atlenkta buože 628 mm,
vamzdžio ilgis 150 mm,
svoris be dėtuvės 2200 g,
pradinis kulkos greitis 438 m/s,
dėtuvės talpa 25, 32 šov.,
veiksmingas šaudymo nuotolis 300 m
(VDKM, G-2721)

Pistoletas kulkosvaidis *Uzi*,
1954 m. modelis, Izraelis, XX a. antroji pusė

Kalibras – 9 mm, ginklo ilgis su atlenkta buože 640 mm, vamzdžio ilgis 259 mm, svoris su 25 šov. dėtuve 4130 g, pradinis kulkos greitis 400 m/s, dėtuvės talpa 25, 32, 64 šov., veiksmingas šaudymo nuotolis 200 m
(VDKM, G-2585)

Automatinis šautuvas *AKS 47 U*,
1970 m. modelis, SSRS

Kalibras – 5,45 mm, ginklo ilgis su atlenkta buože 735 mm, vamzdžio ilgis 210 mm, svoris be dėtuvės 2490 g, pradinis kulkos greitis 735 m/s, dėtuvės talpa 30, 45 šov., veiksmingas šaudymo nuotolis 200 m
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Automatinis šautuvas *M14*, 1954 m. modelis, JAV

Kalibras – 7,62 mm, ginklo ilgis 1181 mm, vamzdžio ilgis 559 mm, svoris 4400 g, pradinis kulkos greitis 850 m/s, dėtuvės talpa 20 šov., veiksmingas šaudymo nuotolis 480 m
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Automatinis šautuvas *M14 L1*, 1954 m. modelis, JAV

Kalibras – 7,62 mm, ginklo ilgis 1181 mm, vamzdžio ilgis 559 mm, svoris 4400 g, pradinis kulkos greitis 850 m/s, dėtuvės talpa 20 šov., veiksmingas šaudymo nuotolis 700 m (su optika ir kojelėmis)
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Automatinis šautuvas *M16 A1*, 1964 m. modelis, JAV

Kalibras – 5,56 mm, ginklo ilgis 986 mm, vamzdžio ilgis 418 mm, svoris 2890 g, pradinis kulkos greitis 975 m/s, dėtuvės talpa 20, 30 šov., veiksmingas šaudymo nuotolis 460 m
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Automatinis šautuvas *AK4*, 1964 m. modelis, JAV

Kalibras – 7,62 mm, ginklo ilgis 1025 mm,
vamzdžio ilgis 450 mm, svoris su pilna dėtuve 5300 g,
pradinis kulkos greitis 790 m/s, dėtuvės talpa 20, 30 šov.,
veiksmingas šaudymo nuotolis 400 m
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Automatinis šautuvas *G36 KA4*, Vokietija

Kalibras – 5,56 mm, ginklo ilgis su atlenkta buože 998 mm,
vamzdžio ilgis 480 mm, svoris 3600 g,
pradinis kulkos greitis 920 m/s, dėtuvės talpa 30 šov.,
veiksmingas šaudymo nuotolis 200–800 m
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Automatinis šautuvas *G36C*, Vokietija

Kalibras – 5,56 mm, ginklo ilgis su atlenkta buože 860 mm,
vamzdžio ilgis 320 mm, svoris 3300 g,
pradinis kulkos greitis 920 m/s, dėtuvės talpa 30 šov.,
veiksmingas šaudymo nuotolis 200–800 m
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Automatinis šautuvas *G36 KA4M1*, Vokietija

Kalibras – 5,56 mm, ginklo ilgis su atlenkta buože 852 mm,
vamzdžio ilgis 320 mm, svoris 3620 g,
pradinis kulkos greitis 920 m/s, dėtuvės talpa 30 šov.,
veiksmingas šaudymo nuotolis 300–600 m
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Kulkosvaidis *RPK-74*, 1974 m. modelis, SSRS

Kalibras – 5,45 mm, ginklo ilgis 1060 mm, vamzdžio ilgis 590 mm, svoris 4,6 kg, pradinis kulkos greitis 960 m/s, veiksmingas šaudymo nuotolis 800 m
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Kulkosvaidis *FN MAG*, 1950 m. modelis, Belgija

Kalibras – 7,62 mm, ginklo ilgis 1275 mm, vamzdžio ilgis 546 mm, svoris 11,6 kg, pradinis kulkos greitis 840 m/s, veiksmingas šaudymo nuotolis 800 m
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Sunkusis kulkosvaidis *Browning HB M2*, 1932 m. modelis, JAV

Kalibras – 12,7 mm, ginklo ilgis 1656 mm, vamzdžio ilgis 1143 mm, svoris apie 42 kg, pradinis kulkos greitis 915 m/s, veiksmingas šaudymo nuotolis į pavienius taikinius 1500 m
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Rankinis prieštankinis granatsvaidis *RPG-7*, 1958 m. modelis, SSRS

Kalibras – 40 mm, ginklo ilgis 950 mm, svoris 6300 g, pradinis granatos greitis 300 m/s, veiksmingas šaudymo nuotolis 330 m
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Mokomasis rankinis prieštankinis granatsvaidis *AT4*, 1986 m. modelis, Švedija

Kalibras – 84 mm, ginklo ilgis 1010 mm, svoris 6700 g, pradinis granatos greitis 290 m/s, veiksmingas šaudymo nuotolis 300 m
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Karo policijos specialiosios priemonės

Karo policininkas turi teisę panaudoti fizinę prievartą, kurios panaudojimo sąlygas nustato Karo policijos įstatymas. Fizinės prievartos panaudojimas apima ir specialiųjų priemonių panaudojimą[33], todėl Karo policija savo ginkluotėje turi ne tik šaunamųjų ginklų, bet ir specialiųjų priemonių. Karo policijos specialiosios priemonės yra lazdos, antrankiai ir surišimo priemonės, dujos, tarnybiniai šunys, transporto priverstinio sustabdymo ir kitos įstatymų leidžiamos ir krašto apsaugos ministro įsakymu patvirtintos Karo policijos aktyviosios ir pasyviosios gynybos priemonės. Krašto apsaugos ministro įsakymu yra patvirtintos tokios aktyviosios ir pasyviosios gynybos priemonės: 1) aerozoliniai dujų purkštukai, lazdos su įmontuotais purkštukais ir dujų generatoriai; 2) antrankiai; 3) apsauginiai metaliniai ar skaidrūs skydai; 4) apsauginė viela, kiti stacionarieji ar mobilieji įrenginiai, suformuojantys fizinę kliūtį saugomų ar karinių objektų saugumui užtikrinti; 5) automobilio stiklo daužikliai; 6) transporto priverstinio sustabdymo priemonės; 7) blaškomoji granata; 8) dujinės granatos; 9) dujiniai šaudmenys, kurių veiklioji medžiaga iššaunama specialiuose konteineriuose; 10) elektroimpulsiniai prietaisai su iššaunamais kontaktiniais zondais; 11) įsilaužimo ir gelbėjimo įranga: specialūs kūjai, taranai, laužtuvai, hidrauliniai presai, kirpimo žirklės, pjūklai, skirti greitai patekti į uždaras patalpas ar teritorijas; 12) kliūčių (barikadų) ardymo transporto priemonė, galinti nutempti, nustumti, perkelti ir pervežti ar nugriauti kliūtį (barikadą); 13) lazdos; 14) skausminės granatos; 15) specialios paskirties nemirtini šaudmenys; 16) specialūs įrankiai ilgu kotu, skirti besipriešinančio asmens judesiams apriboti; 17) sulaikymo tinklai; 18) šaunamieji ginklai, kurie naudojami skausminiams ar dujiniams šaudmenims ir granatoms iššauti; 19) tarnybiniai šunys; 20) veikliosios medžiagos purškimo generatoriai; 21) vandensvydžiai; 22) žymėjimo šoviniai[34] ir 23) radijo ryšio slopinimo įrenginiai, skirti bepiločiams orlaiviams neutralizuoti[35]. Toliau bus pristatytos pagrindinės specialiosios priemonės, kurias dažniausiai naudoja Karo policija vykdydama nustatytas funkcijas: 1) lazda; 2) antrankiai; 3) dujų balionėlis; 4) elektros impulsinis prietaisas *Taser*; 5) tarnybiniai šunys; 6) transporto priverstinio sustabdymo priemonės.

1. *Lazda* yra svarbi karo policininkų specialioji priemonė. Krašto apsaugos ministro įsakymu patvirtintame specialių priemonių sąraše pažymėta, kad lazdos yra „<...> įvairaus ilgio ir skersmens, guminės, plastikinės, medinės, metalinės, teleskopinės, tuščiavidurės ir pilnavidurės, su viena rankena ar su papildoma kampine rankena“[36]. Jau 2002 m. buvo nupirkta nemažai guminių lazdų (300 vnt.)[37]. Lazdos ir teleskopinės lazdos – tai policijos pareigūnų, taip pat kitų teisėsaugos institucijų pareigūnų įstatymo nustatytais atvejais naudojama specialioji priemonė, siekiant užtikrinti viešąją tvarką, apsiginti ar sulaikyti teisės pažeidėją. Ši specialioji priemonė

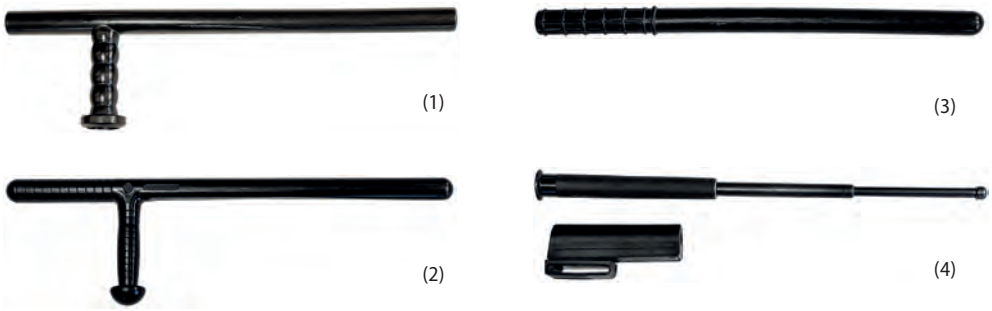
33 Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo Nr. VIII-911 pakeitimo įstatymas // *TAR,* 2020. Nr. XIII-3437, 16 straipsnis.

34 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2015 m. vasario 10 d. įsakymas Nr. V-140 „Dėl specialiųjų priemonių sąrašo patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

35 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2019 m. birželio 18 d. įsakymas Nr. V-554 „Dėl krašto apsaugos ministro 2015 m. vasario 10 d. įsakymo Nr. V-140 „Dėl specialiųjų priemonių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“, *ten pat*.

36 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2015 m. vasario 10 d. įsakymas Nr. V-140 „Dėl specialiųjų priemonių sąrašo patvirtinimo“, *ten pat*.

37 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. liepos 17 d. raštas Nr. 479 „Dėl guminių lazdų pirkimo“, adresuotas Lietuvos Respublikos ginklų fondo prie LRV direktoriui, *KPA*, ap. 1, b. 28, l. 19; Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. rugsėjo 3 d. raštas Nr. 630 „Dėl guminių lazdų“, adresuotas Lietuvos policijos generaliniam komisarui, *ten pat*, b. 28, l. 20.

Karo policijos lazdos su rankenomis (1) (2), policininko (3) ir teleskopinė lazda (4)
(Ievos Budzeikaitės nuotraukos)

Karo policijos antrankiai, 2000, 2004 m. (Čekija) (Ievos Budzeikaitės nuotraukos)

yra kompleksinė priemonė ir dažnai derinama su kitomis Karo policijos specialiosiomis priemonėmis – pipirinėmis dujomis ar elektros impulsiniu prietaisu *Taser*[38].

Pirmosios guminės Karo policijos lazdos būdavo prastos kokybės ir lūždavo[39]. 2002 m. Karo policija savo ginkluotėje turėjo lazdas su rankenomis[40]. Vėliau Karo policija įsigijo teleskopines lazdas, kurios buvo kompaktiškesnės ir lengviau naudojamos[41].

2. *Antrankiai*. Karo policijos atkūrimo pradžioje karo policininkus reikėjo aprūpinti ne tik lazdomis, bet ir antrankiais. 2002 m. buvo įsigytas didesnis kiekis čekiškų antrankių su fiksuojamu mechanizmu (90 vnt.)[42]. Antrankiai yra priemonė rankoms surakinti, skirti laikinai surakinti asmenį jį transportuojant[43]. Antrankiai gali būti vienkartiniai plastikiniai ir medžiaginiai antrankiai,

38 Numatytas bendras Karo policijai reikalingų lazdų skaičius – 388 vnt. Lietuvos kariuomenės vado 2019 m. liepos 15 d. įsakymas Nr. V-865 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos personalo ir aprūpinimo lentelės patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

39 Ats. psk. Antano Mažvilos 2019 m. gruodžio 19 d. pateikta informacija.

40 Šios lazdos sudarytos iš dviejų dalių rankenos su bumbulu ir rankenai statmeno strypo. Šios policininko lazdos dar vadinamos T formos lazdomis (įprastai ~61 cm ilgio). [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 20 d.]. <https://www.army-shop.lt/lt/naujienos/tonfos-ir-teleskopines-lazdos-nuo-karalienes-viktorijos-laiku-iki-siandien.html>.

41 **Įdomus faktas:** teleskopinės lazdos yra viena populiariausių savigynos priemonių, naudojamų policijos pareigūnų. Tai lengva, daug vietos neužimanti ir patogi turėti specialioji priemonė. Teleskopinė lazda gali būti naudojama puolant, smūgiuojant ar blokuojant smūgį, taip pat sulaikant įtariamuosius. Paprastai ir greitai išskleidžiama ir suskleidžiama specialioji priemonė, kurios rankeną galima naudoti ir kaip stiklo skeltuvą gelbėjimo operacijose norint patekti į patalpą, automobilį ar sudaužius apsauginį stiklą pasiekti gesintuvą. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. kovo 20 d.]. <https://www.army-shop.lt/lt/naujienos/tonfos-ir-teleskopines-lazdos-nuo-karalienes-viktorijos-laiku-iki-siandien.html>.

42 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2002 m. liepos 9 d. raštas Nr. 464 „Dėl antrankių pirkimo“, adresuotas Lietuvos Respublikos ginklų fondui prie LRV direktoriui, *KPA*, ap. 1, b. 28, l. 18.

43 Numatytas bendras Karo policijai reikalingų antrankių skaičius – 388 vnt. Lietuvos kariuomenės vado 2019 m. liepos 15 d. įsakymas Nr. V-865 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos personalo ir aprūpinimo lentelės patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

metalinių antrankių pora su dvigubu užraktu, metalinių antrankių pora su pritvirtinta ilga grandine, prie automobilio kėbulo dalių pritvirtinti antrankiai[44]. Karo policijos antrankiai turi grandinėlę tarp apyrankių ir dėl dvigubo užrakinimo jie negali būti atrakinami kita priemone, išskyrus originalų raktą. Jie taip sukonstruoti, kad yra saugūs naudoti ir tinkami įvairiems rankų ir kojų dydžiams, turi apsauginį mechanizmą nuo netyčinio suveržimo ir yra atrakinami iš abiejų pusių. Visos antrankių dalys apdorotos antikorozine medžiaga, o pačių antrankių svoris ne mažesnis kaip 340 g ir ne didesnis kaip 400 g.[45]

Karo policijos čiurkšlinių dujų balionėlis, 2006 m.
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Elektros impulsinis prietaisas *Taser X26*, 2016 m.
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

3. *Dujų balionėlis*. Karo policijos ginkluotei priklauso ir dujų balionėliai. Dujų balionėlis – paprasta ir ganėtinai efektyvi specialioji priemonė, kurią patogu, lengva nešiotis dėl nedidelių parametrų ir svorio, paprasta panaudoti užtikrinant viešąją tvarką, ginantis ar sulaikant teisės pažeidėją. Ši specialioji Karo policijos priemonė yra daugkartinio naudojimo. Kad būtų galima ją naudoti, nereikia turėti specialaus pasirengimo, kaip yra naudojant lazdas ar antrankius[46]. Dujų balionėliai būna aerozoliniai, čiurkšliniai (purškiantys srove) ar milteliniai. 2008 m. lapkričio 10 d. buvo pateikta dujinių balionėlių specifikacija, dujų balionėlis turėjo turėti ir plastikinį dėklą. Šių balionėlių valdymas turėjo būti paprastas ir saugus, jautrumas vėjui nežymus, tūris ne mažesnis kaip 60 ml, dujų paleidimo būdas – čiurkšle. Numatyta, kad tokių dujų balionėlių efektyvumas turi būti ne mažiau kaip 3,5 m, o nepertraukiamo purškimo trukmė ne mažiau kaip 7 sek. Tokių dujų efektas – perštėjimas ir savaiminis akies voko merkimasis[47].

4. *Elektros impulsinis prietaisas Taser*. Elektros impulsinis prietaisas *Taser X26* (toliau – prietaisas) yra palyginti nauja, bet labai efektyvi Karo policijos naudojama specialioji priemonė.

---

44 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2015 m. vasario 10 d. įsakymas Nr. V-140 „Dėl specialiųjų priemonių sąrašo patvirtinimo“, *ten pat*.

45 Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2006 m. spalio 31 d. raštai Nr. IS-762, Nr. IS-763, Nr. IS-765 „Dėl pasiūlymų pateikimo“, adresuoti UAB „Volfora“, UAB „Oksalis“, UAB „Baltic Arms“, *KPA*, ap. 1, b. 105, l. 12, 14, 16; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. spalio 21 d. įsakymas Nr. V-415 „Dėl techninių reikalavimų antrankiams tvirtinimo“, *ten pat*, b. 138, l. 27–28 .

46 Numatytas bendras Karo policijai reikalingų dujų balionėlių skaičius – 388 vnt. Lietuvos kariuomenės vado 2019 m. liepos 15 d. įsakymas Nr. V-865 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos personalo ir aprūpinimo lentelės patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

47 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2008 m. lapkričio 10 d. įsakymas Nr. V-454 „Dėl techninių reikalavimų dujoms tvirtinimo“, *KPA*, ap. 1, b. 138, l. 110–111.

Šią specialiąją priemonę Karo policija įsigijo 2016 m.[48] Prietaiso naudojimo pagrindus ir sąlygas nustato Karo policijos įstatymas[49]. Prietaisas skirtas besipriešinančiam pažeidėjui tramdyti kontroliuojamais elektros impulsais per atstumą ar liečiant asmenį tiesiogiai[50]. Prietaisas turi vienkartinį užtaisą, kurį paveikus prietaiso siunčiamais elektros impulsais, iššaunami du kontaktai su laidais. Asmuo veikiamas 50 000 voltų įtampa. Užtaisą sudaro konteineris, suspausto azoto dujų kapsulė su daužikliu, plieniniai izoliuoti laidai su pritvirtintais dviem kontaktais bei adatomis su užkartomis. JAV gamybos prietaisas sveria 500 g. Prietaisas gali būti naudojamas masiniams neramumams malšinti, o atstumas iki asmens, atsižvelgiant į prietaiso užtaiso rūšį, siekia nuo 3,5 iki 9 m.[51]

Karo policijos tarnybiniai šunys
(Ingridos Dikienės asmeninio fotoarchyvo nuotraukos)

5. *Tarnybiniai šunys.* Krašto apsaugos ministro įsakymu patvirtintame specialiųjų priemonių sąraše tarnybiniai šunys suprantami, kaip „<...> specialiai dresuoti įvairių veislių šunys, išmokyti sulaikyti bėgančius įtariamuosius, pulti asmenis, besikėsinančius į saugomą objektą, psichologiškai veikti minią, nepaisančią teisėtų karių reikalavimų, ginti karį ir kitus asmenis nuo grėsmės jų sveikatai ar gyvybei, vykdyti kitas specialias kario komandas ir užduotis“[52]. Tarnybiniai šunys – tai vienintelė Karo policijos gyvoji specialioji priemonė, kuri turi kiek kitokią paskirtį nei ta, kuri apibrėžta krašto apsaugos ministro įsakyme dėl specialiųjų priemonių sąrašo tvirtinimo. Šie šunys yra nepakeičiami pagalbininkai narkotinių ar (ir) psichotropinių medžiagų, objektų, žmonių paieškose ir pėdsekystėje[53].

---

48 Numatytas bendras Karo policijai reikalingų elektros impulsinių prietaisų *Taser X26* skaičius – 45 vnt. Lietuvos kariuomenės vado 2019 m. liepos 15 d. įsakymas Nr. V-865 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos personalo ir aprūpinimo lentelės patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

49 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2016 m. spalio 4 d. įsakymas Nr. V-864 „Dėl Elektroimpulsinio prietaiso *Taser X26P* naudojimo instrukcijos tvirtinimo“, *KPA,* ap. 1, b. 372, l. 77; Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2019 m. kovo 21 d. įsakymas Nr. V-139 „Dėl Elektros impulsinio prietaiso *Taser* naudojimo Lietuvos kariuomenės Karo policijos veiklos aprašo tvirtinimo“, *KP,* e. a.

50 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2015 m. vasario 10 d. įsakymas Nr. V-140 „Dėl specialiųjų priemonių sąrašo patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

51 *Taser X26 C* Operating Manual (2007).

52 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2015 m. vasario 10 d. įsakymas Nr. V-140 „Dėl specialiųjų priemonių sąrašo patvirtinimo“, *KAM,* e. a.

53 Lietuvos kariuomenės Karo policijos vado 2009 m. gruodžio 7 d. įsakymas Nr. V-535 „Dėl kinologų užsiėmimų su tarnybiniais šunimis“, *KPA*, ap. 1, b. 166, l. 1, 2.

Kinologas, kuriam priskiriamas tarnybinis šuniukas (2–5 mėn.), vyksta į kinologų organizuojamus mokymo kursus. Tarnybinis šuo, sulaukęs 1,5–2 m. amžiaus, pirmą kartą yra testuojamas, kad galėtų gauti tam tikrą parengtumo kategoriją (eksploatacinę, bazinę ar aukščiausią). Po to tarnybinio šuns testavimas vyksta kartą per metus arba kartą per dvejus metus, atsižvelgiant į prieš tai išlaikytą kategoriją. Karo policija turi keturis belgų aviganių veislės tarnybinius šunis, kurių amžius nuo 5 iki 6 m. Du tarnybinius šunis, kurių vardai Čaina ir Dogma, treniruoja Karo policijos kinologai Valstybės sienos apsaugos tarnybos (toliau – VSAT) Kinologijos centre Vilniuje. Kiti du tarnybiniai šunys, kurių vardai Loki ir Mars, yra treniruojami Karo policijos kinologų VSAT Kinologinės veiklos skyriuje Karklėje. Paprastai tarnybiniai šunys tarnyboje naudojami 8–10 m.[54] 2021 m. gegužės 24 d. Karo policija atsisveikino su ilgaamže K-9 skyriaus narkotinių ir psichotropinių medžiagų paieškos pareigūne belgų avigane Meira, kuri eidama 16-uosius gyvenimo metus iškeliavo į šuniukų rojų[55].

6. *Transporto priverstinio sustabdymo priemonės* – specialūs gerai matomi įrenginiai su įmontuotais tuščiaviduriais dygliais, pasiliekančiais transporto priemonės padangoje, pažymėti raudonais ir baltais dryžiais, su įspėjamuoju užrašu STOP, arba specialūs nedideli įrenginiai, skirti po stovinčios transporto priemonės ratais pakišti[56]. Karo policija savo ginkluotėje turi daugiau kaip 10 komplektų lagamine nešiojamų ir rankiniu būdu ištiesiamų transporto priverstinio sustabdymo priemonių, liaudyje vadinamų ežiais. Plastikinėje ežio juostoje išdėstyta daugybė 4 cm tuščiavidurių aštrių metalinių dyglių. Juosta kartu su lagaminu sveria apie 15 kg.

Karo policininkai turi ir naudoja specialią riaušėms malšinti skirtą aprangą, ekipuotę ir priemones, kurias sudaro šalmas su apsauga akims, plastikinis skydas, rankų, kojų, kirkšnies, krūtinės, pilvo ir nugaros srities apsaugos, pirštinės, taip pat karo policininko specialiosios priemonės (spec. paskirties dujos, antrankiai, guminės lazdos ir kt.).

Pažymėtina, kad Karo policija naudoja ir kitas krašto apsaugos ministro įsakymu patvirtintas aktyviosios ir pasyviosios gynybos priemones. Tokios priemonės dažniausiai naudojamos per įvairias taktines pratybas.

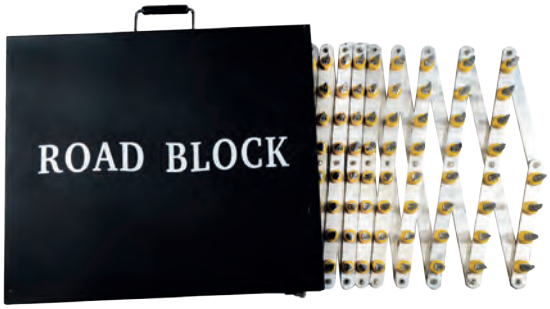
54 *Ten pat;* Karo policijos Paramos ir aprūpinimo tarnybos Kinologų grupės vadės srž. Ingridos Dikienės 2020 m. balandžio 14 d. pateikta informacija.

55 Užgeso Karo policijos keturkojės pareigūnės Meiros gyvybė. [interaktyvus]. [žiūrėta 2021 m. gegužės 25 d.]. <https://www.lrytas.lt/augintinis/prieziura/2021/05/24/news/uzgeso-karo-policijos-keturkojes-pareigunes-meiros-gyvybe-19490782/>.

56 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2015 m. vasario 10 d. įsakymas Nr. V-140 „Dėl specialiųjų priemonių sąrašo patvirtinimo“, *KAM*, e. a.

Ežys transportavimo dėžėje
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)
ir jo naudojimas per NRF pratybas. 2009 m.
Priekyje stovi vyr. srž. Donatas Kojalis
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Karo policininkas su riaušių
malšinimo apranga, ekipuote ir
priemonėmis. Demonstruoja
vyr. eil. Mantvydas Jurošius, 2020 m.
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

V Karo policijos viršininkai (vadai)

Karo policijos vadų pasikeitimo ceremonija. Vilnius, 2021 m.
(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

V. Karo policijos viršininkai (vadai)

Šiame monografijos skyriuje pristatomi tarpukariu įkurtos Karo lauko milicijos kuopos, pertvarkytos į Karo milicijos mokyklą, vėliau pervadintos į Karo policijos mokyklą, viršininkų ir atkurtos Karo policijos vadų biografijų faktai. Pirmiausia pristatomi devynių įkurtos Karo policijos viršininkų biografijos. Pažymėtina, kad krn. Jonas Jočys vadovavo Karo lauko milicijos kuopai, o kpt. Kostas Rudaitis-Rudavičius buvo Karo milicijos mokyklos, vėliau pervadintos į Karo policijos mokyklą, viršininkas. Likusieji karininkai, tai yra kpt. Antanas Budrys, mjr. Justinas Kuncaitis, mjr. Albinas Čepas (Čepauskas), kpt. Stasys Kviecinskas, mjr. Eduardas Berentas, kpt. Ignas Morkūnas ir kpt. Jeronimas Sabaliauskas, vadovavo Karo policijos mokyklai. Išreiškiant pagarbą vyr. ltn. Liudui (Liudvikui) Kaufmanui, kuris daug nusipelnė Karo policijos tarnybai, nors ir nebuvo paskirtas į Karo milicijos mokyklos viršininko pareigas, bet ne kartą pavadavęs mokyklos viršininką, mokyklos karių buvo įvardijamas kaip vienas iš Karo milicijos mokyklos viršininkų, taigi pristatomi ir šio karininko biografijos faktai. Pristačius įkurtos Karo policijos viršininkus, supažindinama su šešių atkurtos Karo policijos vadų, tai yra mjr. Dainiaus Janėno, plk. ltn. Sigito Butkaus, plk. ltn. Ričardo Pociaus, plk. Gyčio Kazoko, plk. ltn. Laimo Baliūno ir plk. ltn. Raimondo Ivanausko, biografijomis.

Įkurtos Karo policijos viršininkai

Krn. Jonas JOČYS[1]
Karo lauko milicijos kuopos vadas,
Apskrities kuopos vadas
(1919 m. kovo 15–liepos 31 d.)
Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. IV, p. 77

- Gimė 1890 m. sausio 15 d. Lyduokių k., Ukmergės aps.
- 1908 m. baigė Kauno vyrų gimnaziją. Tarnavo Rusijos kariuomenėje, o nuo 1919 m. sausio 11 d. – Lietuvos kariuomenės 1-ajame pėstininkų pulke.
- 1919 m. vasario 14 d. perkeltas į Kauno m. ir aps. komendantūrą ir paskirtas 6-osios kuopos jaunesniuoju karininku.
- **1919 m. kovo 15 d. paskirtas Karo lauko milicijos kuopos vadu.**
- 1919 m. kovo 18 d. Kauno komendantas pavedė ištirti įvykio prie *Metropolio* viešbučio aplinkybes, kai vykdydamas sargybą žuvo eil. Pranas Aimutis[2].

[1] *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. IV, Vilnius, 2004, p. 77.

[2] *Kauno karo komendantūra 1919–1929*, red. P. Jurgelevičius, p. 20.

- 1919 m. gegužės 28–birželio 1 d. komandiruotas į Viduklę, o birželio 14–18 d. – į Veliuoną[3], kur vyko pirmasis Karo lauko milicijos kuopos kovinis krikštas.
- 1919 m. liepos 18 d. paskirtas laikinai eiti Apskrities kuopos vado pareigas[4].
- 1919 m. rugpjūčio 1 d. perkeltas į 3-iojo pėstininkų pulko nerikiuotės kuopą, o nuo lapkričio 28 d. paskirtas pulko komendantu.
- 1919 m. rugsėjo 8–lapkričio 28 d. dėl sveikatos sutrikimų išleistas gydytis.
- 1919 m. lapkričio 28 d. paskirtas 3-iojo pėstininkų pulko komendantu.
- 1919 m. gruodžio 13 d. paskirtas Generalinio kariuomenės štabo Žvalgybos skyriaus žvalgų dalies viršininko padėjėju.
- 1920 m. balandžio 25 d. dėl sveikatos problemų išleistas į atsargą[5].
- 1936 m. kovo 19 d. išleistas į dimisiją.
- Pasitraukė į Vakarus. Mirė apie 1956 m.
- Šeima: žmona Juozapota Augustina Šilinytė (1901), sūnus Antanas (1913–1982), dukros: Eugenija Baranauskienė-Grybienė, Emilija Štarienė, Antanina Birutė.

Kpt. Kostas RUDAITIS-RUDAVIČIUS[6]

Apskrities kuopos vadas,
Karo milicijos (policijos) mokyklos viršininkas
(1919 m. rugpjūčio 1–1926 m. gruodžio 20 d.)

Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. VI, p. 279

- Gimė 1889 m. spalio 7 d. Lauckaimio k., Kudirkos Naumiesčio vls., Šakių aps. 1908 m. eksternu išlaikė gimnazijos 4 klasių egzaminus.
- 1911 m. lapkričio 2–1914 m. rugsėjo 1 d. tarnavo Rusijos kariuomenės 179-ajame *Ust Dvinsko* pėstininkų pulke, 1914 m. rugsėjo–1917 m. kovo mėn. 100-ajame atsargos batalione, nuo 1917 m. kovo mėn. – 3-iajame Rygos pasienio batalione.
- 1917 m. gegužės 11–gruodžio 24 d. dalyvavo Pirmojo pasaulinio karo kovos veiksmuose Austrijos fronte prie Stochido upės, Voluinės srityje, Ukrainoje.
- 1917 m. spalio mėn.–1919 m. vasario 5 d. tarnavo viršila Smolensko pulke, Rusijoje.

3 Krn. Jono Jočio tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 2J, b. 102, l. 2.

4 Kauno m. ir aps. komendanto 1919 m. rugpjūčio 2 d. įsakymas Nr. 206, *ten pat*, f. 1126, ap. 4, b. 210, l. 75.

5 Išėjimas į atsargą buvo siejamas ir su galimai nusikalstama veika, padaryta pagal 1920 m. BK 445 str. Kariuomenės teisme iškelta baudžiamoji byla dėl karininko laipsnio pasisavinimo, nes krn. J. Jočys buvo kaltinamas pasisavinęs karininko vardą ir apie save suteikęs melagingų žinių. Vėliau šią bylą teismas nutraukė ir kaltinamąjį visiškai išteisino. KAM Rikiuotės skyriaus viršininko 1929 m. gruodžio 30 d. pranešimas Nr. 3342, adresuotas Piliečių apsaugos departamento Policijos referentui, *ten pat*, f. 930, ap. 2J, b. 102, l. 5; Karininkas Jonas Jočys, *ten pat*, l. 18.

6 *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. VI, Vilnius, 2006, p. 279.

- Grįžęs į Lietuvą 1919 m. vasario 4 d. buvo mobilizuotas į Lietuvos kariuomenę, paskirtas viršila į Kauno komendantūros mokomąją kuopą.
- 1919 m. balandžio 1 d. paskirtas laikinai vykdyti Kauno komendantūros mokomosios kuopos jaunesniojo karininko pareigas, nors ir neturėjo karininko laipsnio.
- 1919 m. liepos 18 d. paskirtas į Kauno komendantūros Miesto kuopą jaunesniuoju karininku.
- **1919 m. rugpjūčio 1 d. paskirtas Kauno komendantūros Apskrities kuopos vadu.**
- 1919 m. gegužės 13 d. suteiktas leitenanto karinis laipsnis.
- **1919 m. gruodžio 1 d. paskirtas Karo lauko milicijos kuopos vadu.**
- **1920 m. sausio 1 d. paskirtas Karo milicijos mokyklos viršininku[7].**
- **1921 m. liepos 1 d. paskirtas Karo milicijos mokyklos 1-os kuopos vadu[8].**
- 1922 m. gegužės 13 d. suteiktas vyresniojo leitenanto karinis laipsnis.
- 1922 m. lapkričio 30 d. komandiruotas į Aukštesniuosius karininkų kursus, kuriuos baigė 1923 m. spalio mėn. (III laida).
- 1923 m. lapkričio 9 d. dalyvavo vykdant prof. Augustino Voldemaro areštą, kurio metu parodė didelį taktą ir griežtumą. Už tai komendanto įsakymu išreikšta padėka – „Ačiū“[9].
- 1924 m. birželio 1 d. paskirtas laikinai vykdyti Ūkio skyriaus viršininko pareigas, vykdant ir savo tiesiogines, Karo milicijos mokyklos viršininko, pareigas.
- 1925 m. gegužės 15 d. paskirtas laikinai vykdyti Ūkio skyriaus viršininko pareigas, vykdant ir savo tiesiogines, Karo policijos mokyklos viršininko pareigas, o nuo birželio 15 d. ėjo tik savo tiesiogines pareigas.
- 1926 m. gegužės 13 d. suteiktas kapitono karinis laipsnis.
- 1926 m. rugsėjo 1 d. išlaikė brandos egzaminus.
- 1926 m. gruodžio 21 d. komandiruotas į Telšių apskritį ir priskirtas šios apskrities komendanto žinion.
- 1927 m. sausio 10 d. paskirtas Varnių (Telšių aps.) koncentracijos stovyklos komendantu[10].
- 1930 m. lapkričio 23 d. suteiktas majoro karinis laipsnis.
- Eidamas Varnių koncentracijos stovyklos komendanto pareigas piktnaudžiavo tarnyba, klastojo dokumentus, pasisavino valstybės lėšų, nevengė imti kyšių.

---

7 1920 m. sausio 1 d. Karo lauko milicijos pagrindu buvo įsteigta Karo milicijos mokykla. Kauno karo komendanto 1920 m. vasario 3 d. įsakymas Nr. 34, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 219, l. 84.

8 1921 m. liepos 1 d. Karo milicijos mokykla pervadinta į Karo milicijos mokyklos 1-ą kuopą (Mjr. Kosto Rudaičio tarnybos lapas, *ten pat*, f. 930, ap. 5, b. 2336, l. 4ap). Iki 1926 m. vyr. ltn. K. Rudaitis ėjo Karo policijos mokyklos viršininko pareigas (Ltn. Kosto Rudaičio atestacija už 1923 m., *ten pat*, l. 29; Vyr. ltn. K. Rudaičio atestacija už 1924 m., *ten pat*, l. 27; Vyr. ltn. Kosto Rudaičio atestacija už 1925 m., *ten pat*, l. 25; Kpt. Kosto Rudaičio atestacija už 1926 m., *ten pat*, l. 23).

9 Mjr. K. Rudaičio tarnybos lapas, *ten pat*, l. 4.

10 Varnių koncentracijos stovykla įsteigta 1926 m. gruodžio mėn. pabaigoje. Veikė nuo 1927 m. sausio mėn. iki 1932 m. antros pusės (faktiškai iki 1931 m. spalio mėn.) Varniuose, anksčiau Žemaičių vyskupijai priklausiusiuose pastatuose. Įkurta po 1926 m. gruodžio 17 d. valstybės karinio perversmo remiantis 1920 m. papildytais Ypatingaisiais valstybės apsaugos įstatais, kurie karo komendantams suteikė teisę įtariamus pavojingus valstybės saugumui asmenis administracine tvarka siųsti į koncentracijos stovyklas. Buvo pavaldi KAM, turėjo 50–65 karių komandą. Kalinti komunistai, Lietuvos socialdemokratų partijos, Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjungos, Lietuvos krikščionių demokratų partijos, visuomeninių organizacijų veikėjai, *plečkaitininkai*, kiti tautininkų valdžią kritikavę arba tarp įtartinų žmonių pastebėti, taip pat kriminaliniais nusikaltimais (pvz., kontrabanda) įtarti asmenys. Vadinamieji internuotieji stovykloje galėjo būti laikomi nuo 3 mėn. iki karo padėties pabaigos. 1927–1931 m. laikotarpiu kalinta daugiau kaip 1000, vienu metu – iki 190 žmonių. Jie dirbo tik maisto ruošimo, tvarkos palaikymo darbus. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Varnių koncentracijos stovykla. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. gruodžio 14 d.]. <https://www.vle.lt/Straipsnis/Varniu-koncentracijos-stovykla-99834>.

- 1932 m. birželio 9 d. paties prašymu išleistas į pėstininkų karininkų atsargą ir už piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi patrauktas baudžiamojon atsakomybėn[11].
- 1933 m. kovo 10–12 d. Kariuomenės teismo Šiauliuose nagrinėta baudžiamoji byla. Nuteistas kalėti pusantrų metų sunkiųjų darbų kalėjime, atimtas karininko laipsnis ir pašalintas iš kariuomenės[12].
- 1936 m. gruodžio 19 d. Lietuvos Respublikos Prezidento aktu grąžintos karininko teisės.
- Rašė straipsnius į *Kario* žurnalą apie Lietuvos kariuomenę įvairiomis temomis, pradedant nuo kariuomenės šaudymo varžybų ir baigiant karių tvarkos ir drausmės problematika kariuomenėje[13].
- Apdovanotas II rūšies III laipsnio Vyčio Kryžiaus ordinu (1926), Lietuvos nepriklausomybės medaliu (1928), Rusijos kariuomenėje – Šv. Stanislavo bronzos medaliu „Už uolumą".
- Šeima: žmona Malvina (1894), dukterys: Romualda Ona (1922) ir Malvina Joana (1924).

Kpt. Antanas BUDRYS[14]

Karo policijos mokyklos viršininkas
(1927 m. vasario 2–1928 m. kovo 6 d.)

- Gimė 1890 m. birželio 22 d. Pamituvės dvare, Mankūnų vls., Raseinių aps. Baigė 6 gimnazijos klases ir Matavimų instituto topografijos skyrių.
- Pirmojo pasaulinio karo metu tarnavo Rusijos kariuomenėje.
- 1919 m. sausio 24 d. pradėjo tarnybą Lietuvos kariuomenėje ir buvo paskirtas į 2-ojo pėstininkų pulko žvalgų komandos viršininko pareigas.
- 1919 m. kovo 15 d. paskirtas 2-ojo pėstininkų pulko Ryšių komandos viršininku.
- 1919 m. spalio 18 d. suteiktas vyresniojo leitenanto karinis laipsnis.
- 1919 m. spalio 31 d. paskirtas Šeduvos apylinkės komendantu. Dalyvavo kovose su bolševikais (1919 m. kovo–spalio mėn.), bermontininkais (1919 m. spalio–gruodžio mėn.) ir lenkais (1920 m. rugsėjo mėn.).
- 1920 m. vasario 25 d. suteiktas kapitono karinis laipsnis.
- 1920 m. rugsėjo 13 d. paskirtas 2-ojo pėstininkų pulko 4-os kuopos vadu.
- 1920 m. rugsėjo 22 d. mūšio metu pateko į lenkų nelaisvę, o lapkričio 10 d. pabėgęs iš lenkų nelaisvės grįžo į 2-ąjį pėstininkų pulką.
- 1921 m. sausio 19 d. perkeltas į 2-ąjį atskirąjį lazaretą ir paskirtas kuopos vadu.

[11] Kariuomenės teismo tardytojai 1932 m. gegužės mėn. mjr. K. Rudaičiui pateikė kaltinimus už tai, kad šis, būdamas Varnių koncentracijos stovyklos komendantu, piktnaudžiavo savo įgaliojimais (savanaudiškai tvarkė stovyklos ūkį); neatsižvelgdamas į sudarytas sutartis ir jose nurodytas sąlygas, pristatinėjo stovyklai savo nuosavų kiaulių mėsą, kurią užpajamuodavo į rangovo sąskaitą, o pinigus pasiimdavo sau, kaip už gerą mėsą. Už savo ir pavaldinių pristatytą pieną ir pyragą mokėjo daug brangiau, negu buvo nurodyta įsakyme kariuomenei, o suklastojęs apskaitos dokumentus, pinigų likutį pasilikdavo sau. Tvirtindavo pirktų prieskonių fiktyvias sąskaitas, išmokėdavo pinigus ir nurašydavo produktus taip, kad būtų likučių, kuriuos pasilikdavo sau, taip pat reikalaudavo kyšių. Žinios apie karininkus ir karo gydytojus, kuriems Kariuomenės Teismo tardytojų nutarimais yra pateikti kaltinimai 1932 m. gegužės mėn. bėgyje, *LCVA*, f. 930, ap. 5, b. 2336, l. 34.

[12] E. Jacovskis, *Už grotų: iš buržuazinės Lietuvos kalėjimo istorijos*, Vilnius, 1965, p. 151, 165; Rudaitis nuteistas 1 m. 6 mėn. sunkiųjų darbų kalėjimo, *Dienos naujienos*, 1933, Nr. 58, p. 3.

[13] Dėl santykių kariuomenės su policija, *Karys*, 1925, Nr. 22, p. 169; Lietuvos šaudymo pirmenybės ir kariai, *ten pat*, Nr. 14, p. 106; Laikysena gatvėje, *ten pat*, Nr. 31, p. 242; Keletas žodžių dėl valstybės turto ir rūbų dėvėjimo, *ten pat*, Nr. 36, p. 281, 282.

[14] *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953,* t. II, Vilnius, 2002, p. 223.

- 1922 m. gruodžio 14 d. sugrąžintas į 2-ąjį pėstininkų pulką ir paskirtas 7-os kuopos vadu.
- 1923 m. spalio 20 d. baigė Aukštuosius karininkų kursus (III laida).
- 1924 m. spalio 13–15 d. ir gruodžio 5–13 d. ėjo 3-iojo bataliono vado pareigas.
- 1926 m. sausio 6 d. perkeltas į 5-ąjį pėstininkų pulką.
- **1927 m. vasario 2 d. paskirtas į Kauno komendantūrą ir pradėjo eiti Karo policijos mokyklos viršininko pareigas.**
- 1927 m. buvo vienas iš kariuomenės dalių švietimo vadovų[15].
- 1928 m. kovo 7 d. perkeltas į 5-ąjį pėstininkų pulką.
- 1928 m. spalio 10 d. paties prašymu išleistas į atsargą.
- 1940 m. gyveno Palangoje.
- Apdovanotas Vyčio Kryžiaus V ir IV laipsnio ordinais (1919), Savanorių medaliu (1928), Lietuvos nepriklausomybės 10-mečio medaliu (1928), Latvijos išsivadavimo karo 10-mečio medaliu (1929). Tarnybos metu Rusijos kariuomenėje apdovanotas Šv. Georgijaus III ir IV laipsnio ordinais.
- Šeima: žmona Stanislava Vaitkaitė, duktė Gražina Irena.

Mjr. Justinas KUNCAITIS[16]

Karo policijos mokyklos viršininkas
(1928 m. balandžio 2–1929 m. gruodžio 15 d.)
Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. IV, p. 313

- Gimė 1900 m. sausio 5 d. Žaltynų k., Sintautų vls., Šakių aps. Mokėsi Marijampolės *„Žiburio“* gimnazijoje, kurioje baigė 4 klases.
- 1919 m. sausio 17 d. kaip savanoris įstojo į Lietuvos kariuomenę ir buvo paskirtas į 2-ąjį pėstininkų pulką.
- 1919 m. kovo 10 d. išsiųstas mokytis į Karo mokyklą, kurią baigė liepos 6 d. (I laida). Suteiktas karužo[17] karinis laipsnis ir 3-iajame pėstininkų pulke paskirtas jaunesniuoju karininku.
- 1919 m. rugsėjo 13 d. pagal Lietuvos kariuomenės laipsnių įstatymą karužo laipsnis pakeistas į pėstininkų leitenanto karinį laipsnį.
- 1919 m. spalio 17–1920 m. sausio 4 d. dalyvavo Nepriklausomybės kovose su bolševikais, o 1920 m. rugsėjo 12–gruodžio 1 d. su lenkais, kur pasižymėjo kovose prie Rykantų, Trakų r.
- 1920 m. sausio 19 d. 3-iajame pėstininkų pulke paskirtas laikinai vykdyti 4-os kuopos vado pareigas, o 1921 m. sausio 1 d. paskirtas šios kuopos vadu.
- 1922 m. kovo 1 d. baigė Aukštųjų karininkų kursus.
- 1923 m. gegužės 22 d. suteiktas vyresniojo leitenanto karinis laipsnis.

15 1927 m. kareivių švietimas ir kultūros darbas, *Karys*, 1928, Nr. 31, p. 578.

16 *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. IV, Vilnius, 2004, p. 313.

17 Karužas – žemiausias Lietuvos kariuomenės karininko laipsnis. 1919 m. liepos mėn. buvo suteiktas karo mokyklos I laidos karininkams (išleisti 89 karužai). 1919 m. gruodžio mėn. pakeistas į leitenanto karinį laipsnį (Karužas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. gegužės 16 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/Straipsnis/karuzas-102603>). Iki tol, formuojant Lietuvos kariuomenę, karininkai dažniausiai buvo vadinami tiesiog karininkais (neįvardijant jų karinių laipsnių) arba instruktoriais. *Kauno karo komendantūra 1919–1929,* red. P. Jurgelevičius, Kaunas, 1930, p. 132).

- 1925 m. spalio 2 d. 3-iajame pėstininkų pulke paskirtas 1-os kuopos vadu.
- 1925 m. liepos 6 d. suteiktas kapitono karinis laipsnis.
- 1926 m. rugsėjo 13 d. perkeltas į 8-ąjį pėstininkų pulką 5-os kuopos vadu.
- 1927 m. gegužės 17 d. paskirtas 3-iojo karo apygardos štabo komendantu.
- 1928 m. kovo 24 d. perkeltas į Kauno m. ir aps. komendantūrą.
- **1928 m. balandžio 2 d. paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku.** Pakeitė prieš tai buvusį viršininką kpt. Antaną Budrį, kuris išėjo į atsargą[18].
- 1929 m. lapkričio 23 d. suteiktas majoro karinis laipsnis[19].
- 1929 m. gruodžio 16 d. atleistas iš Karo policijos mokyklos viršininko pareigų, o gruodžio 21 d. mokyklą ir jos turtą perdavė kpt. Albinui Čepui (Čepauskui)[20]. Perkeltas į Vyriausiojo kariuomenės štabo Pensijų skyrių.
- 1933 m. birželio 30 d. eksternu išlaikė gimnazijos 8 klasių baigimo egzaminus.
- Nuo 1933 m. rugsėjo 15 d. studijavo VDU Teisės fakulteto Ekonomikos skyriuje.
- 1939 m. birželio 30 d. suteiktas pulkininko leitenanto karinis laipsnis ir paties prašymu išleistas į pėstininkų karininkų atsargą.
- Vokiečių okupacijos metu organizavo Vietinę rinktinę, o 1944 m. vasario 12 d. paskirtas Šiaulių aps. komendantu.
- 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, gyveno Hanau pabėgėlių stovykloje.
- 1949 m. emigravo į Australiją, gyveno Melburne.
- 1953 m. įsteigė Lietuvos valstiečių sąjungos „Ramovės“ skyrių, buvo jo vadovas.
- Mirė 1970 m. lapkričio 18 d. Melburne.
- Apdovanotas DLK Gedimino IV laipsnio ordinu (1928), Lietuvos nepriklausomybės 10-mečio jubiliejiniu (1928), Savanorių (1929) ir Latvijos išsivadavimo karo 10-mečio (1929) medaliais.
- Šeima: žmona Valerija Matulionytė (1903), sūnūs: Vytautas Justinas (1930), Jaunutis Jonas (1932).

Mjr. Albinas ČEPAS (ČEPAUSKAS)[21]

Karo policijos mokyklos viršininkas
(1929 m. gruodžio 16–1934 m. gegužės 17 d.)

Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. II, 275

- Gimė 1898 m. gruodžio 8 d. Minupių k., Užvenčio vls., Šiaulių aps. 1915 m. baigė Šiaulių berniukų gimnazijos 4 klases.
- 1916 m. baigė mokytojų kursus Kaune ir iki 1918 m. gruodžio mėn. dirbo liaudies mokytoju Užvenčio miestelyje ir Gelučių k.
- 1918 m. gruodžio 8 d. kaip savanoris įstojo į Lietuvos kariuomenę, tarnavo 1-ajame pėstininkų pulke.

18 J. Andrijauskas, Kariuomenės gyvenimas: Karo policijos mokykla, *Karys*, 1928, Nr. 17, p. 309.

19 Z. Gerulaitis, Karo policijos mokykla, *ten pat*, 1929, Nr. 48, p. 801.

20 Mjr. Justino Kuncaičio tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 2K, b.339, l. 4, 5.

21 *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. II, Vilnius, 2002, p. 275, 276.

- 1919 m. liepos 6 d. baigęs Karo mokyklą (I laida) karužio laipsniu sugrąžintas į 1-ąjį pėstininkų pulką.
- 1919 m. dalyvavo Nepriklausomybės kovose su bolševikais, bermontininkais ir lenkais.
- 1919 liepos mėn.–1921 m. balandžio mėn. 1-ojo pėstininkų pulko būrio vadas, vėliau kuopos vadas.
- 1923 m. gegužės 22 d. suteiktas vyresniojo leitenanto karinis laipsnis.
- 1924 m. buvo komandiruotas į Aukštųjų karininkų kursus, kuriuos baigė 1925 m. (V laida). Tarnavo pulko štabo adjutantu, Mokomosios kuopos vadu, jaunesniųjų karininkų mokykloje.
- 1925 m. rugpjūčio mėn. paskirtas į 1-ojo pėstininkų pulko štabo adjutanto pareigas.
- 1926 m. vasario 16 d. suteiktas kapitono karinis laipsnis.
- 1927 m. sausio mėn. paskirtas 1-ojo pėstininkų pulko Mokomosios kuopos vadu.
- 1927 m. lapkričio mėn. rotuotas į Klaipėdą, 7-ąjį pėstininkų pulką, kur paskirtas kuopos vadu.
- 1929 m. gruodžio 15 d. iš 7-ojo pėstininkų pulko rotuotas į Kauno m. ir aps. komendantūrą.
- **1929 m. gruodžio 16 d. paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku.**
- 1930 m. lapkričio 23 d. suteiktas majoro karinis laipsnis.
- 1931 m. baigė Aukštesniųjų karininkų kursus Kaune, po jų metus stažavosi įvairiuose kariuomenės daliniuose.
- 1932 m. sausio 20 d. komandiruotas į Vytauto Didžiojo karininkų kursus Generalinio štabo kursų stojamiesiems egzaminams laikyti ir vasario 1–kovo 19 d. į Generalinio štabo valdybą – stažuotei atlikti[22].
- 1934 m. gegužės 14 d. baigė Vytauto Didžiojo karininkų kursų Generalinio štabo skyrių (I laida) ir įgijo generalinio štabo karininko teises[23].
- 1934 m. gegužės 18 d. paskirtas Generalinio štabo valdybos Mobilizacijos skyriaus viršininku.
- 1934 m. rugpjūčio 1 d. perkeltas į Karo mokyklą ir ten ėjo bataliono vado, mokyklos inspektoriaus, laikinai mokyklos viršininko pareigas.
- 1934 m. rugsėjo 11 d. suteiktas generalinio štabo pulkininko leitenanto karinis laipsnis[24].
- 1935 m. komandiruotas į Maskvą ir Charkovą susipažinti su karių mokymu SSRS karo mokyklose.
- 1936 m. birželio 25 d. paskirtas 5-ojo pėstininkų pulko vadu.
- 1936 m. gruodžio 31 d. suteiktas generalinio štabo pulkininko karinis laipsnis.
- Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą 1940 m. birželio 25–liepos 27 d. krašto apsaugos viceministras.
- Likviduojant Lietuvos kariuomenę 1940 m. rugsėjo 1 d. paskirtas Raudonosios Armijos 29-ojo šaulių teritorinio korpuso 179-osios šaulių divizijos 234-ojo šaulių pulko vadu.
- 1940 m. gruodžio 13 d. paskirtas 179-osios šaulių divizijos vadu.
- Karo metu dėstė Maskvos karo akademijoje. Nuo 1945 m. dėstė Kauno kūno kultūros instituto Karinėje katedroje, vėliau buvo Lietuvos žemės ūkio akademijos Karinio parengimo katedros viršininku.

---

22 Kauno m. ir aps. komendanto 1932 m. kovo 20 d. įsakymas Nr. 80, *LCVA*, f. 1126, ap. 1, b. 38, l. 49, 87.

23 Nuo 1931 m. kovo mėn. iki 1934 m. gegužės mėn. stažavosi įvairiuose Lietuvos kariuomenės vienetuose, mokėsi karininkų kursuose, todėl minėtu laikotarpiu mjr. Albinas Čepas faktiškai nevykdė Karo policijos mokyklos viršininko pareigų. Mjr. Albino Čepo duomenų byla, *ten pat*, f. 930, ap. 5, b. 407, l. 6.

24 Generalinio štabo reikšmė padidėjo įvedus visuotinę karo prievolę ir sukūrus masines kariuomenes. Tokios kariuomenės per karą kelis kartus padidėdavo, be to, dėl naujų kovos priemonių ir būdų vadovavimas joms ilgainiui darėsi sudėtingesnis, todėl išaugo generalinio štabo darbui parengtų vadų poreikis. Pradėta kurti tokių vadų rezervą; prie jų (dažniausiai prie vyresniųjų karininkų) laipsnio dažniausiai pridedamas generalinio štabo karininko titulas, pvz., generalinio štabo pulkininkas. Generalinis štabas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. balandžio 19 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/Straipsnis/generalinis-stabas-43348>.

- Nuo 1956 m. TSKP narys.
- Mirė 1963 m. liepos 17 d. Palangoje.
- Apdovanotas Vyčio Kryžiaus II rūšies I laipsnio ordinu (1926), Vytauto Didžiojo IV laipsnio ordinu (1935), Lietuvos nepriklausomybės medaliu (1928), Savanorių medaliu (1928).
- Šeima: žmona Marija Zelma Jurašaitė (1907), sūnus Narimantas Albinas (1932), duktė Rūta Marija (1938).

Kpt. Stasys KVIECINSKAS[25]

Karo policijos mokyklos viršininkas
(1934 m. gegužės 18–liepos 9 d.)[26]

Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. IV, p. 335

- Gimė 1900 m. liepos 19 d. Mosėdyje, Kretingos aps. 1920 m. baigė Skuodo gimnaziją.
- 1920 m. rugpjūčio 13 d. kaip savanoris įstojo į Lietuvos kariuomenę. Paskirtas į 1-ąjį husarų pulką.
- 1920 m. lapkričio 10 d. išsiųstas mokytis į Karo mokyklą ir išbrauktas iš 1-ojo husarų pulko sąrašų.
- 1921 m. gruodžio 18 d. baigė Karo mokyklą (IV laida). Suteiktas pėstininkų leitenanto karinis laipsnis ir paskirtas 3-iojo pėstininkų pulko ryšių komandos jaunesniuoju karininku.
- 1922 m. liepos 4 d. paskirtas 3-iojo pėstininkų pulko Ryšių kuopos vadu.
- 1922 m. liepos 20–lapkričio 2 d. dalyvavo Nepriklausomybės kovose prieš lenkų partizanus Širvintų r.
- 1923 m. lapkričio 15 d. paskirtas raitų žvalgų komandos viršininko padėjėju.
- 1925 m. spalio 20 d. paskirtas LŠS Karinio rengimo skyriaus instruktoriumi.
- 1926 m. sausio 1 d. paskirtas Mažeikių aps. Šaulių rinktinės vadu kuopos vado teisėmis.
- 1926 m. vasario 16 d. suteiktas vyresniojo leitenanto karinis laipsnis.
- Tarnaudamas Lietuvos šaulių sąjungoje 1926 m. birželio 21–liepos 2 d. laikotarpiu vyko į komandiruotę Suomijoje susipažinti su Suomijos šaulių organizacija.
- 1927 m. liepos 2 d. paskirtas į 1-ąjį pėstininkų (DLK Gedimino) pulką 6-os, vėliau 5-os kuopos vyr. karininku.
- 1928 m. kovo 8 d. pradėjo eiti Kauno m. ir aps. komendantūros Karo policijos mokyklos būrio vado pareigas komandos viršininko teisėmis.
- 1928 m. liepos 3 d., spalio 14–19 d., 1929 m. sausio 11–24 d., kovo 8–15 d., kovo 28–balandžio 3 d., birželio 6–17 d., 1931 m. kovo 20–24 d. laikinai ėjo Karo policijos mokyklos viršininko pareigas bataliono vado teisėmis[27].
- 1929 m. spalio 15 d. paskirtas Karo policijos mokyklos Žandarų būrio vadu kuopos vado teisėmis.
- 1929 m. lapkričio 23 d. suteiktas kapitono karinis laipsnis.

25 *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. IV, Vilnius, 2004, p. 335.

26 Kauno m. ir aps. komendanto 1934 m. birželio 5 d. įsakymas Nr. 156, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 13, l. 131; Kauno m. ir aps. komendanto 1934 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. 192, *ten pat.*, l. 166.

27 Kpt. Stasio Kviecinsko tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 2K, b. 404, l. 17, 18.

- 1931 m. kovo 18 d. baigė Vytauto Didžiojo karininkų kursus, 8 klasių matematikos ir fizikos programą.
- Nuo 1931 m. kovo 20 d. Mažeikių šaulių rinktinės vadas.
- 1932 m. tęsė tarnybą Karo policijos mokykloje ir iki 1934 m. pavadavo mokyklos viršininką mjr. Albiną Čepą (Čepauską)[28].
- 1933 m. ir 1934 m. sausio mėn. išrinktas 1933 m. bei 1934 m. kadencijoms 2-osios pėstininkų divizijos štabo ir kitų įstaigų žemesniųjų karininkų garbės teismo kandidatu.
- **1934 m. gegužės 18 d. paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku.**
- 1934 m. liepos 10 d. už dalyvavimą voldemarininkų maište, kuris vyko birželio 6–7 d., paties prašymu išleistas į atsargą.
- Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą 1940 m. liepos 11 d. suimtas. Kilus Vokietijos ir SSRS karui išlaisvintas.
- 1941 m. liepos 23–24 d. aktyviai dalyvavo gestapo inspiruotame mjr. Jono Pyragiaus vadovaujamame maište prieš Lietuvos laikinąją vyriausybę ir Lietuvos aktyvistų frontą. Buvo paskirtas Kauno m. komendantu, o iš šio posto nesutikus pasitraukti plk. Jurgiui Bobeliui, vadovavo jėga užimant komendantūrą.
- Vokiečių okupacijos metais buvo Kauno policijos batalionų viršininkas.
- 1941 m. liepos 24 d. tapo Kauno m. ir aps. karo komendantu[29].
- 1941 m. spalio 9 d. suteiktas majoro karinis laipsnis.
- Iki 1941 m. lapkričio 25 d. tarnavo ryšių karininku prie vokiečių rezervinės policijos bataliono, vėliau Pirmojo generalinio tarėjo įstaigos adjutantu. Vienas iš Lietuvos nacionalinės partijos vadovų, aktyvus „Geležinio vilko" organizacijos narys.
- Karo pabaigoje pasitraukė į Vakarus, 1949 m. emigravo į Kanadą.
- Mirė 1986 m. sausio 27 d. Kalgaryje, Kanadoje. Palaidotas Šv. Jono lietuvių kapinėse Misisaugoje.
- Apdovanotas DLK Gedimino IV laipsnio (1932) ir Šaulių žvaigždės (1931) ordinais, Lietuvos nepriklausomybės 10-mečio (1928) ir Savanorių kūrėjų (1928) medaliais.
- Šeima: žmona Stefanija Buivydaitė, duktė Joana Stefanija (1924).

Mjr. Eduardas BERENTAS[30]

Karo policijos mokyklos viršininkas
(1934 m. liepos 12–1936 m. rugpjūčio 16 d.;
1939 m. sausio 1–1940 m. liepos 10 d.)

Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. II, p. 167

- Gimė 1889 m. spalio 28 d. Simanėliškių dvare, Kisiniškių k., Vilkaviškio aps.
- Tarnybą Lietuvos kariuomenėje pradėjo 1919 m. vasario 5 d. Kaip karo valdininkas paskirtas į Kauno komendantūros atsargą.
- 1919 m. birželio 17 d. paskirtas į Vilkaviškio komendantūrą.

28 Kauno m. ir aps. komendanto 1932 m. vasario 18 d. įsakymas Nr. 49, 1932 m. kovo 20 d. įsakymas Nr. 80, 1932 m. kovo 21 d. įsakymas Nr. 81, *ten pat*, f. 1126, ap. 1, b. 38, l. 58, 87, 88.

29 A. Bubnys. *Lietuvių policijos batalionai 1941–1945 m.* Vilnius, 2017, p. 19.

30 *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. II, Vilnius, 2002, p. 167.

- 1920 m. gegužės 2 d. perkeltas į 1-ąjį atsargos batalioną.
- 1920 m. rugpjūčio 21 d. perkeltas į Vilniaus m. komendantūrą.
- Už pasižymėjimą mūšiuose 1920 m. rugpjūčio 21 d. pakeltas į karininkus, suteiktas leitenanto karinis laipsnis.
- 1920 m. spalio 23 d. perkeltas į 11-ąjį pėstininkų pulką.
- 1922 m. sausio 30 d. baigė Aukštuosius karininkų kursus (I laida).
- 1923 m. gegužės 18 d. suteiktas vyresniojo leitenanto karinis laipsnis.
- 1923 m. gruodžio 31 d. perkeltas į Karo mokyklą.
- 1924 m. sausio 26 d. perkeltas į 2-ąjį pėstininkų pulką.
- 1926 m. vasario 16 d. suteiktas kapitono karinis laipsnis.
- **1934 m. liepos 12 d. perkeltas į Kauno karo komendantūrą ir paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku[31].**
- 1936 m. liepos 23 d. perkeltas į Kauno karo komendantūrą.
- 1937 m. rugsėjo 8 d. suteiktas majoro karinis laipsnis.
- **1939 m. sausio 1 d. paskirtas Kauno komendantūros Karo policijos mokyklos viršininku** ir šias pareigas ėjo iki Lietuvos okupacijos.
- 1940 m. liepos 11 d. paties prašymu išleistas į atsargą kaip pasiekęs amžiaus ribą ir įtrauktas į pėstininkų specialybės karininkų atsargą[32].
- Mirė nuo širdies smūgio. Palaidotas Pinebergo kapinėse, Vokietijoje.
- Apdovanotas Vyčio Kryžiaus V laipsnio ordinu (1920), DLK Gedimino IV laipsnio ordinu (1929), Lietuvos nepriklausomybės medaliu (1928), Šaulių žvaigžde.

Kpt. Ignas MORKŪNAS[33]

Karo policijos mokyklos viršininkas
(1936 m. rugpjūčio 17–1937 m. sausio 15 d.;
1940 m. liepos 15–rugsėjo 10 d.)[34]

Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. V, p. 278

- Gimė 1906 m. vasario 13 d. Polivarko k., Ukmergės aps. Baigė aukštesniąją mokyklą.
- 1923 m. spalio 26 d. įstojo į Pirmojo Lietuvos Respublikos Prezidento karo mokyklą.
- 1926 m. rugsėjo 7 d. baigė Karo mokyklą (VIII laida). Priėmė priesaiką ir suteiktas pėstininkų leitenanto karinis laipsnis. Paskirtas 9-ojo pėstininkų pulko 9-os kuopos jaunesniuoju karininku.
- 1927 m. birželio 1 d. perkeltas į 9-ojo pėstininkų pulko mokomąją kuopą.
- 1928 m. kovo 18 d. perkeltas į Karo mokyklą, paskirtas 2-os kuopos vadu, 1930 m. kovo 11 d. – 2-os kariūnų kuopos sporto gimnastikos instruktoriumi.

31 Kauno m. ir aps. komendanto 1934 m. liepos 12 d. įsakymas Nr. 193, *LCVA*, f. 1471, ap. 1, b. 13, l. 167.

32 Kauno karinio viršininko 1940 m. liepos 11 d. įsakymas Nr. 195, *ten pat,* f. 1126, ap. 2, b. 308, l. 244.

33 *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. V, Vilnius, 2005, p. 278, 279.

34 Kauno karinio viršininko 1940 m. liepos 17 d. įsakymas Nr. 201, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 308, l. 252; Kauno karinio viršininko 1940 m. rugsėjo 12 d. įsakymas Nr. 258, *ten pat*, l. 316ap.

- 1930 m. lapkričio 23 d. suteiktas vyresniojo leitenanto karinis laipsnis.
- 1931 m. sausio 1 d. pagal Karininkų laipsnių įstatymą vyresniojo leitenanto karinis laipsnis pakeistas į leitenanto.
- 1931–1934 m. dėstė kariūnams aspirantams temą apie rankinius ginklus.
- 1934 m. rugsėjo 4 d. paskirtas kariūnų kuopos vyr. karininku.
- 1934 m. lapkričio 23 d. suteiktas kapitono karinis laipsnis.
- 1935–1936 m. Karo mokykloje dėstė topografiją.
- 1936 m. liepos 23 d. perkeltas į Kauno m. ir aps. komendantūrą.
- 1**936 m. rugpjūčio 17 d. paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku** ir rugpjūčio 22 d. Karo policijos mokyklą ir materialines vertybes priėmė iš kpt. Eduardo Berento.
- 1936 m. rugsėjo 28 d. baigė VDU Teisės fakulteto Ekonomikos skyrių.
- 1937 m. sausio 16 d. paskirtas Kauno komendantūros adjutantu ir atleistas iš Karo policijos mokyklos viršininko pareigų. Karo policijos mokyklą ir pareigas perdavė kpt. Jeronimui Sabaliauskui.
- 1937 m. sausio 20 d. paskirtas į Karo policijos mokyklos 2-os kuopos vado pareigas.
- 1937 m. gegužės 3–30 d., birželio 7–30 d., lapkričio 10–15 d., gruodžio 4–9 d., 1938 m. liepos 4–17 d., liepos 22–rugpjūčio 12 d., spalio 22–30 d., gruodžio 13–18 d., 1939 m. balandžio 15–21 d. laikinai ėjo Karo policijos mokyklos viršininko pareigas[35].
- 1938 m. sausio 10 d. išrinktas 2-osios pėstininkų divizijos štabo ir kitų jam priklausančių įstaigų žemesniųjų karininkų Garbės teismo kandidatu 1938 m. kadencijai.
- 1938 m. kovo 22–gegužės 8 d. komandiruotas į Karo mokyklą, į karininkų kulkosvaidininkų kursus.
- 1938 m. gegužės 8 d. baigė pėstininkų sunkiųjų priemonių karininkų kursus (V laida).
- 1939 m. sausio 1 d. paskirtas Karo policijos mokyklos 2-os prieššarvinės kuopos vadu.
- Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą **1940 m. liepos 15 d. paskirtas eiti komendantūros Karo policijos mokyklos viršininko pareigas**, kurias jam perdavė kpt. Jeronimas Sabaliauskas[36].
- 1940 m. rugsėjo 11 d. perkeltas į Karo mokyklą, o Karo policijos mokyklą ir bylas perdavė kpt. Juozui Zaborskiui[37].
- Likviduojant Lietuvos kariuomenę 1940 m. lapkričio 15 d. paskirtas Raudonosios Armijos 29-ojo šaulių teritorinio korpuso 179-osios šaulių divizijos 234-ojo šaulių pulko Šaulių kuopos vadu.
- 1941 m. birželio 14 d. suimtas, išvežtas į lagerį Norilske, Krasnojarsko krašte, vėliau į lagerį Zajarske, Irkutsko srityje.
- 1942 m. rugsėjo 15 d. SSRS NKVD Ypatingojo pasitarimo nuteistas 7 metams.
- Žuvo 1943 m. rugsėjo 17 d. lageryje.
- Apdovanotas Šaulių žvaigždės (1940)[38] ir DLK Gedimino IV laipsnio (1932) ordinais, Lietuvos nepriklausomybės 10-mečio (1928) ir ugniagesių „Artimo pagalbon“ (1928) medaliais.
- Šeima: žmona Elena Kalvaitytė (1908), sūnus Gediminas Brunonas (1936).

---

35 Kpt. Igno Morkūno tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 2M, b. 202, l. 9, 9ap.

36 Kauno karinio viršininko 1940 m. liepos 17 d. įsakymas Nr. 201, *LCVA*, f. 1126, ap. 2, b. 308, l. 252.

37 Kauno karinio viršininko 1940 m. rugsėjo 12 d. įsakymas Nr. 258, *Ten pat*, l. 316.

38 Daug prisidėjo prie LŠS narių rengimo, vedė jiems užsiėmimus Karo policijos mokyklos organizuojamuose šaulių kursuose ar trumpalaikėse vasaros stovyklose. Kauno m. ir aps. komendanto 1940 m. birželio 10 d. teikimas Šaulių sąjungos vadui apdovanoti „Šaulių žvaigžde“ Kauno m. ir aps. komendantūros Karo policijos mokyklos karininkus, *LCVA*, f. 561, ap. 2, b. 1613, l. 101.

Kpt. Jeronimas SABALIAUSKAS[39]

Karo policijos mokyklos viršininkas
(1937 m. sausio 16–1938 m. gruodžio 31 d.)

Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. VII, p. 13

- Gimė 1901 m. spalio 3 d. Sutkų k., Paežerėlių vls., Šakių aps. 1912 m. baigė pradžios mokyklą Lekėčiuose.
- 1915 m. kovo mėn. vokiečių kariuomenei veržiantis į Lietuvą, išvyko į Rusiją pas brolį.
- 1915–1917 m. gyveno Novgorodo srityje, Rusijoje. Ten 1916 m. baigė Počinkų miesto mokyklos 4 klases.
- 1917–1918 m. Maskvoje dirbo privačios įmonės raštinėje.
- 1918 m. birželio 24 d. grįžo į tėviškę.
- 1919 m. balandžio mėn. dirbo Šakiuose Suėmimo komiteto raštvedžiu.
- 1919–1920 m. dirbo sekretoriumi Kudirkos Naumiesčio valdyboje.
- 1920 m. lapkričio 15 d. įstojo į Karo mokyklą ir paskirtas 2-os kuopos mokiniu.
- 1921 m. gruodžio 18 d. baigus Karo mokyklą (IV laida) suteiktas leitenanto karinis laipsnis ir paskirtas į 6-ąjį pėstininkų pulką 5-os kuopos jaunesniuoju karininku.
- 1922 m. gegužės 8 d. paskirtas 6-ojo pėstininkų pulko komendantu.
- 1923 m. kovo 8–1926 m. rugsėjo 1 d. 6-ojo pėstininkų pulko mokomosios kuopos, vėliau 3-ios kulkosvaidininkų kuopos jaunesnysis karininkas.
- 1926 m. rugsėjo 1 d. perkeltas į 5-ąjį pėstininkų pulką 2-os kuopos jaunesniuoju karininku.
- 1926 m. gruodžio 1 d. perkeltas į Kauno karo komendantūrą, paskirtas Karo policijos mokyklos būrio vadu, o 1927 m. gegužės 1 d. – Ataskaitos skyriaus vedėju.
- Nuo 1928 m. sausio 20 d. Kauno komendantūros placadjutantas, adjutantas.
- 1928 m. vasario 16 d. suteiktas vyresniojo leitenanto karinis laipsnis.
- 1929 m. baigė Lietuvos mokytojų profesinės sąjungos gimnazijos suaugusiems 6 klasę.
- 1931 m. sausio 1 d. pagal Karininkų laipsnių įstatymą vyresniojo leitenanto laipsnis pakeistas į leitenanto.
- 1931 m. lapkričio 23 d. suteiktas kapitono karinis laipsnis.
- 1932 m. birželio mėn. Kauno m. ir aps. komendantūros adjutantas.
- 1933 m. baigė Lietuvos mokytojų profesinės sąjungos Kauno gimnaziją suaugusiems.
- **1937 m. sausio 16 d. paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku.** Tų pačių metų sausio 20 d. įsakyta Karo policijos mokyklos viršininko pareigas perimti iš kpt. Igno Morkūno, perimta 1937 m. sausio 23 d.
- 1937 m. lapkričio 17 d. išlaikė egzaminus aukštesniam karininko laipsniui įgyti.
- 1939 m. sausio 1 d. atsižvelgiant į naujus Kauno komendantūros etatus, atleistas iš Karo policijos mokyklos viršininko pareigų ir paskirtas 1-os prieššarvinės kuopos vadu.
- 1939 m. gegužės 6 d. baigė sunkiųjų kulkosvaidžių ir automatinių pabūklų karininkų kursus (VI laida), tarnavo Karo policijos mokyklos viršininko padėjėju.

39 *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. VII, Vilnius, 2007, p. 12, 13.

- 1939 m. liepos 3 d., liepos 17–rugpjūčio 3 d., lapkričio 14–18 d. laikinai ėjo Karo policijos mokyklos viršininko pareigas[40].
- Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą 1940 m. rugpjūčio 21 d. perkeltas į Karo ligoninę.
- Likviduojant Lietuvos kariuomenę 1940 m. gruodžio 16 d. paskirtas Raudonosios Armijos 29-ojo šaulių teritorinio korpuso 184-osios šaulių divizijos atskirojo šaulių bataliono maisto tiekimo viršininku. Kilus Vokietijos ir SSRS karui iš Raudonosios Armijos pasitraukė.
- Mirė 1943 m. rugsėjo 6 d., palaidotas Kauno kapinėse.
- Apdovanotas Šaulių žvaigždės (1940)41 ir DLK Gedimino IV laipsnio (1935) ordinais, Lietuvos nepriklausomybės 10-mečio medaliu (1928).
- Šeima: žmona Marija Drenkauskaitė (1906).

Vyr. ltn. Liudvikas (Liudas) KAUFMANAS[42]

Karo milicijos viršininko pavaduotojas,
Karo milicijos (policijos) mokyklos būrio vadas
(1919 m. birželio 14–1926 m. vasario 16 d.)[43]

(LCVA, P-03068)

- Gimė 1885 m. balandžio 14 d. Rokų k., A. Panemunės vls., Kauno aps. Baigė 4 klasių miesto mokyklą.
- Privalomąją karo tarnybą atliko Petrapilyje, Sankt Peterburge, Rusijoje, rusų kariuomenėje leibgvardijos grenadierių pulke[44]. Baigė puskarininkių mokyklą Petrograde.
- Grįžęs į Lietuvą, 1919 m. vasario 2 d. buvo paskirtas Kauno komendantūros 2-os kuopos jaunesniuoju karininku. Eidamas šias pareigas dalyvavo Nepriklausomybės kovose.
- 1919 m. vasario 2 d. paskirtas į Kauno karo komendantūros 2-ą kuopą jaunesniuoju karininku.
- 1919 m. birželio 15 d. paskirtas Karo milicijos viršininko pavaduotoju.
- 1919 m. liepos 18 d. paskirtas jaunesniuoju karininku į Apskrities kuopą.
- 1919–1923 m. laikotarpiu ne vieną kartą pavadavo Karo milicijos mokyklos viršininką (laikinai ėjo mokyklos viršininko ir savo tiesiogines pareigas).
- 1920 m. kovo 31 d. suteiktas leitenanto karinis laipsnis.

---

40 Kpt. Jeronimo Sabaliausko tarnybos lapas, *LCVA*, f. 1126, ap. 4, b. 75, l. 8ap.

41 Aktyviai prisidėjo prie LŠS narių karinio rengimo, vedė jiems užsiėmimus Karo policijos mokyklos organizuojamuose šaulių kursuose ar trumpalaikėse vasaros stovyklose. Kauno m. ir aps. komendanto 1940 m. birželio 10 d. teikimas Šaulių sąjungos vadui apdovanoti „Šaulių žvaigžde“ Kauno m. ir aps. komendantūros Karo policijos mokyklos karininkus, *ten pat*, f. 561, ap. 2, b. 1613, l. 101.

42 *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953*, t. IV, Vilnius, 2004, p. 179; Z. Veliuoniškis, Prie ats. majoro Liudo Kaufmano kapo, *Karys*, 1938, Nr. 1, p. 18; Z. Gerulaitis, A. a. ats. mjr. Liudas Kaufmanas, Kardas, 1938, Nr. 1, p. 19.

43 1919 m. birželio 14 d. krn. L. Kaufmanas vadavo Karo lauko milicijos viršininką, o nuo tų pačių metų birželio 15 d. paskiriamas Karo lauko milicijos viršininko pavaduotoju. Karo milicijos mokykloje tarnavo iki 1923 m. spalio 31 d. 1924 m. rugsėjo 1 d. priimtas į Karo milicijos mokyklos 1-ojo būrio vado pareigas, kurias ėjo iki 1926 m. vasario 16 d. imtinai. Mjr. Liudo Kaufmano tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 2K, b. 80, l. 4, 5ap, 6.

44 Leibgvardija (vok. Leibgarde – *Leib* – kūnas, o *Garde* – apsauga) – kai kurių monarchijų asmeninė monarcho apsaugos kariuomenė ir karinės rinktinės dalis.

- 1920 m. balandžio 1 d. paskirtas jaunesniuoju karininku į Karo milicijos mokyklos mokomąją komandą.
- 1920 m. balandžio 23 d. paskirtas vyresniuoju karininku į Karo milicijos mokyklą.
- 1920 m. liepos 22 d. paskirtas Kauno karo komendantūros mokomosios komandos viršininku.
- 1921 m. liepos 1 d. paskirtas Karo milicijos mokyklos 2-os kuopos vadu[45].
- 1921 m. rugsėjo 28 d. paskirtas eiti Karo milicijos mokyklos puskarininkių būrio vado pareigas.
- 1923 m. sausio 9–22 d. dalyvavo Klaipėdos krašto sukilime.
- 1923 m. balandžio 1 d. atleistas iš Karo milicijos puskarininkių būrio vado pareigų ir paskirtas komendantūros kuopos vadu. Tų pačių metų balandžio 10 d. paskirtas Klaipėdos karo komendanto žinion.
- 1923 m. spalio 6 d. perkeltas į Kauno m. ir aps. komendantūrą, paskirtas eiti Karo milicijos mokyklos 3-iojo būrio vado pareigas.
- 1923 m. lapkričio 15 d. atleistas iš Karo milicijos mokyklos 3-iojo būrio vado pareigų ir paskirtas eiti placadjutanto pareigas.
- 1924 m. sausio 1 d. suteiktas vyresniojo leitenanto karinis laipsnis.
- 1924 m. rugsėjo 1 d. atleistas iš placadjutanto pareigų ir paskirtas Karo milicijos mokyklos 1-ojo būrio vadu.
- 1926 m. vasario 17 d. paskirtas Kauno m. ir aps. komendantūros placadjutantu.
- 1927 m. gruodžio 2–1928 m. lapkričio 29 d. mokėsi Aukštųjų karininkų kursuose (VII laida) ir sėkmingai juos baigė.
- 1929 m. lapkričio 23 d. suteiktas kapitono karinis laipsnis.
- 1932 m. birželio mėn. paskirtas Kauno įgulos placadjutantu.
- 1937 m. spalio 7 d. Lietuvos Respublikos Prezidentas suteikė majoro karinį laipsnį. Paties prašymu karininkas buvo išleistas į atsargą su teise dėvėti karinę uniformą.
- Perdavęs savo pareigas susirgo ir 1937 m. gruodžio 16 d. po sunkios ligos mirė Karo ligoninėje, Kaune[46]. Palaidotas Kauno evangelikų liuteronų kapinėse[47].
- Apdovanotas Vyčio Kryžiaus I rūšies V laipsnio ordinu (1923), DLK Gedimino IV laipsnio ordinu (1937), Lietuvos nepriklausomybės 10-mečio medaliu (1928), Klaipėdos išvadavimo sidabro medaliu (1923).
- Pirmoji santuoka: žmona Ema[48], dukra Agnė (1915), sūnus Erichas Alfredas (1917); antroji santuoka: žmona Augustė Hufaitė (1906), sūnus Vytautas Edvardas (1931), dukra Reda Marija (1934).

---

45 1921 m. liepos 1 d. mokomoji komanda pervadinta į Karo milicijos mokyklos 2-ą kuopą. Kpt. Liudo Kaufmano tarnybos lapas, *LCVA*, f. 930, ap. 2K, b. 80, l. 4ap.

46 Karo sanatorijos viršininko raporte parašyta, kad ligonio mirties priežastis buvo kraujo užkrėtimas, o vėliau išsivystė plaučių uždegimas, kaip agonijos reiškinys. Taip pat ligoniui buvo išsiplėtusios blauzdos venos, buvo pūlingas trombinis venų uždegimas. Karo sanitarijos viršininko 1938 m. kovo 18 d. raportas, adresuotas Kariuomenės tiekimo viršininkui (slaptai), *ten pat*, l. 111.

47 Kolegos ir draugai karininką minėjo geru žodžiu, kad jis buvo džentelmeniškas, mandagus ir nuoširdus, todėl buvo įgijęs visų meilę ir pagarbą. Z. Veliuoniškis, Prie ats. majoro Liudo Kaufmano kapo, *Karys*, 1938, Nr. 1, p. 18; Z. Gerulaitis, A. a. ats. mjr. Liudas Kaufmanas, *Kardas*, 1938, Nr. 1, p. 19.

48 Išsiskyrė 1928 m. gruodžio 11 d. Kpt. L. Kaufmano tarnybos lapas, *LCVA*, 930, ap. 2K, b. 80, l. 21.

Atkurtos Karo policijos vadai

Mjr. Dainius JANĖNAS[49]

(1999 m. balandžio 1–2004 m. rugpjūčio 15 d.)[50]

(KP fotoarchyvo nuotrauka)

- Gimė 1963 m. gruodžio 24 d. Vilniuje. 1981 m. baigė Vilniaus 40-ąją vidurinę mokyklą. 1987 m. baigė Vilniaus inžinerinį statybos institutą ir įgijo aukštąjį išsilavinimą, inžinieriaus mechaniko kvalifikaciją.

Tarnybos eiga:

- 1991 m. kovo 1 d. paskirtas SKAT Organizacinio sektoriaus inspektoriumi.
- 1991 m. gegužės 1 d. Organizacinio skyriaus viršininko pavaduotojas SKAT štabe.
- 1991 m. balandžio 25 d. davė kario savanorio priesaiką.
- 1991 m. gruodžio 30 d. Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko potvarkiu suteiktas leitenanto karinis laipsnis.
- 1993 m. kovo 1 d. paskirtas SKAT Karinės žandarmerijos poskyrio vyresniuoju specialistu.
- 1993 m. gruodžio 31 d. krašto apsaugos ministro įsakymu suteiktas vyresniojo leitenanto karinis laipsnis.
- 1994 m. birželio 1 d. paskirtas SKAT Karinės policijos poskyrio vyr. specialistu.
- Nuo 1994 m. spalio 10 d. paskirtas SKAT Karinės policijos poskyrio viršininku.
- 1995 m. sausio 4 d. krašto apsaugos ministro įsakymu suteiktas kapitono karinis laipsnis.
- 1996 m. sausio 2 d. paskirtas SKAT Karinės tarnybos ir objektų apsaugos tarnybos viršininku.
- 1998 m. vasario 2 d. tapo Karinės tarnybos organizavimo poskyrio viršininku SKAT štabe.
- 1998 m. gruodžio 24 d. krašto apsaugos ministro įsakymu suteiktas majoro karinis laipsnis.
- 1999 m. kovo 1 d. KASP G-1 skyriaus Karinės tarnybos organizavimo poskyrio viršininkas.
- **1999 m. balandžio 1 d. paskirtas Karo policijos vadu.**
- 2004 m. rugpjūčio 16 d. perkeltas į MDV Karinio personalo rezervą.
- 2004 m. lapkričio 29 d. paskirtas į KASP Žemaičių apygardos 3-iosios rinktinės vado pareigas.
- 2007 m. rugpjūčio 6 d. paskirtas į MDV Veiklos planavimo ir kontrolės skyriaus Poligonų ir mokymo objektų poskyrio viršininko pareigas.
- 2010 m. gruodžio 24 d. išleistas į atsargą su teise iškilmingomis progomis dėvėti kario uniformą su atsargos kario skiriamaisiais ženklais ir įrašytas į karinę įstaigą pagal gyvenamąją vietą.

Mokslai ir stažuotės:

- 1995 m. rugsėjo 22 d. Jūrų teisės mokyklos Tarptautinių mokymų departamente išklausė karinės teisės programą.
- 1996 m. birželio 27 d. Teksaso valstijoje, Laiklande, JAV, baigė amerikiečių kalbos kursą.

[49] Mjr. Dainiaus Janėno asmens byla Nr. J 54.

[50] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. kovo 31 d. įsakymas Nr. 566-K „Dėl perkėlimo“, *KAM*, e. a; Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2004 m. rugpjūčio 10 d. įsakymas Nr. P-528, *ten pat*.

- 1996 m. rugsėjo 13 d. Virdžinijos valstijoje, JAV, baigė 140-tą karinių teisininkų pradinį kursą.
- 1997 m. rugsėjo 12 d. Danijoje baigė NATO Karo policijos kursą.
- 1997 m. spalio 31 d. Olandijoje baigė NATO taikos palaikymo operacijų štabo karininkų kursą.
- 1999 m. kovo 23 d. Kanadoje dalyvavo Demokratinėje civilinėje tarpusavio ryšių programoje.
- 1999 m. spalio 10 d. Italijoje baigė Karinių konfliktų teisės kursą.
- 2003 m. gruodžio 15–2004 m. kovo 15 d. mokėsi Kovinio rengimo centre Anglų kalbos II lygio kursuose.

Apdovanojimai:

- 1992 m. liepos 1 d. Sausio 13-osios atminimo medalis.
- 1996 m. sausio 15 d. Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medalis.
- 2006 m. lapkričio 8 d. Priešgaisrinės apsaugos departamento ženklas „Ugniagesio gelbėtojo žvaigždė".
- 2010 m. gruodžio 29 d. KAS medalis „Už nuopelnus".
- Šeima: žmona Loreta (1963), dukra Daina (1985) ir sūnus Rokas (1994).

(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Plk. ltn. Sigitas BUTKUS[51]

(2004 m. rugpjūčio 16–2006 m. rugsėjo 3 d.)[52]

- Gimė 1964 m. rugsėjo 14 d. Vilniuje. Vidurinį išsilavinimą įgijo Vilniaus m. 34-ojoje vidurinėje mokykloje. 1989 m. baigė Vilniaus inžinerinį statybos institutą, įgydamas inžinieriaus mechaniko kvalifikaciją.

Tarnybos eiga:

- Privalomąją karo tarnybą atliko sovietinėje armijoje 1983–1985 m. Šiauliuose, priešlėktuvinėje gynyboje. Į atsargą išėjo 1985 m. gegužės mėn., turėdamas jaunesniojo seržanto karinį laipsnį.
- 1990 m. gruodžio 23 d. paskirtas Krašto apsaugos departamento 4-o skyriaus 1-os kategorijos inspektoriumi ginkluotei ir degalams.
- 1991 m. sausio 5 d. davė kario priesaiką.
- 1991 m. gruodžio 30 d. atkuriamos Lietuvos kariuomenės pirmųjų karininkų laipsnių suteikimo ceremonijoje Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko potvarkiu suteiktas kapitono karinis laipsnis.
- 1992 m. sausio 2 d. paskirtas KAM Autotransporto tarnybos viršininku.
- 1995 m. sausio 16 d. krašto apsaugos ministro įsakymu suteiktas majoro karinis laipsnis.
- 1995 m. balandžio 10 d. tapo MPB „Geležinis Vilkas" LDK Vaidoto motorizuotojo pėstininkų bataliono Šiauliuose parašiutinio paruošimo viršininku.
  1996 m. gegužės 20 d. paskirtas LDK Vaidoto MPB Autotransporto tarnybos viršininku.
- 1997 m. liepos 29 d. paskirtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotiniu kariniams vežimams ir KAM Transportavimo tarnybos viršininku.

[51] Ats. plk. ltn. Sigito Butkaus 2019 m. rugpjūčio 4 d. pateikta informacija.

[52] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2004 m. rugpjūčio 9 d. įsakymas Nr. P-524 „Dėl plk. ltn. Sigito Butkaus perkėlimo", *KAM*, e. a; Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2006 m. rugpjūčio 25 d. įsakymas Nr. P-840, *ten pat*.

- 1999 m. gegužės 26 d. krašto apsaugos ministro įsakymu suteiktas pulkininko leitenanto karinis laipsnis.
- 2001 m. gegužės 1 d. perkeltas į MPB „Geležinis Vilkas“ štabo karinio personalo rezervą.
- 2001 m. liepos 20 d. krašto apsaugos ministro įsakymu suteiktas laikinasis pulkininko karinis laipsnis[53].
- 2001 m. rugpjūčio 27 d. paskirtas Lietuvos Respublikos gynybos atašė Rusijos Federacijoje.
- 2004 m. rugpjūčio 9 d. įtrauktas į LK Mokymo ir doktrinų valdybos karinio personalo rezervą.
- **2004 m. rugpjūčio 16 d. paskirtas Karo policijos vadu.**
- 2006 m. rugsėjo 4 d. paskirtas Lietuvos Respublikos gynybos atašė Latvijai, Estijai ir Suomijai ir tą pačią dieną suteiktas laikinasis pulkininko karinis laipsnis.
- 2008 m. rugsėjo 2 d. paskirtas Lietuvos Respublikos gynybos atašė Ukrainoje, taip pat akredituotas Moldovoje ir Rumunijoje.
- 2012 m. rugpjūčio 3 d. perkeltas į KAM laikinąjį profesinės karo tarnybos personalo rezervą.
- 2012 m. rugsėjo 25 d. paskirtas vyr. specialistu (karininku) KAM Euroatlantinio bendradarbiavimo departamente, Dvišalio ir daugiašalio bendradarbiavimo skyriuje.
- 2013 m. sausio 14 d. paties prašymu išleistas į atsargą su teise iškilmingomis progomis dėvėti kario uniformą su atsargos kario skiriamaisiais ženklais ir įrašytas į karinę įstaigą pagal gyvenamąją vietą.
- 2013–2015 m. Valstybės saugumo departamento direktoriaus pavaduotojas.

Mokslai ir stažuotės:

- 1995 m. gruodžio 23 d. Vroclavo karo akademijoje, Lenkijoje, baigė Aukštesniųjų karininkų tobulinimosi kursus.
- 2001 m. kovo 28 d. Olandijoje baigė Tarptautinius štabų karininkų kursus.
- 2005 m. gegužės 29 d. Kanadoje baigė anglų kalbos tobulinimo kursus.

Apdovanojimai:

- 1993 m. Atminimo ženklas už nuopelnus išvedant Rusijos kariuomenę iš Lietuvos teritorijos.
- 1996 m. balandžio 19 d. Prezidento dekretu Nr. 914 suteiktas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medalis.
- 1998 m. lapkričio 18 d. KAS garbės ženklas „Už nuopelnus krašto apsaugai“.
- 1999 m. sausio 8 d. Sausio 13-osios atminimo medalis.
- 2002 m. lapkričio 23 d. atminimo ženklas už asmeninį indėlį plėtojant Lietuvos transatlantinius ryšius ir Lietuvos Respublikos pakvietimo į NATO proga.
- 2008 m. Estijos gynybos ministerijos *Sidabrinis ženklas* už vaisingą bendradarbiavimą gynybos srityje.
- 2008 m. lapkričio 13 d. LK medalis „Už nuopelnus“.
  2009 m. birželio 30 d. KAS medalis „Už nuopelnus“.
- 2015 m. Valstybės saugumo departamento 2-ojo laipsnio žinybinio pasižymėjimo ženklas „Nuopelnų kryžius“.

---

[53] Išimtiniais atvejais, kai skiriant karininką į vado (viršininko) pareigas to reikia pavaldinių subordinacijai pagal karinį laipsnį užtikrinti, krašto apsaugos ministras turi teisę pirma laiko ir nesilaikydamas nustatytų bendrųjų aukštesniojo karinio laipsnio suteikimo sąlygų suteikti skiriamam vadui (viršininkui) laikinąjį vyresniojo karininko karinį laipsnį, vienu laipsniu aukštesnį už jo turimąjį. Krašto apsaugos ministras laikinąjį karinį laipsnį taip pat gali suteikti karininkui, skiriamam į pareigas užsienyje, jei tai būtina pagal skiriamas pareigas (Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas // Valstybės žinios, 1998. Nr. 49-1325, 54 str. 15 p.). Laikinasis karinis laipsnis galioja, kol karininkas eina pareigas, į kurias skiriant šis laipsnis jam buvo suteiktas (*ten pat*, 54 str. 16 p.).

Pomėgiai:

- Dokumentinės literatūros ar istorinių romanų skaitymas, slidinėjimas kalnuose, plaukiojimas baidarėmis ir kitos aktyvaus laisvalaikio formos.
- Šeima: žmona Valda (1966), sūnus Jokūbas (1991) ir dukra Austėja (1994).

(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Plk. ltn. Ričardas POCIUS[54]

(2006 m. rugsėjo 4–2012 m. birželio 4 d.)

- Gimė 1970 m. birželio 18 d. Plungės r.
- 1997 m. baigė Kanados ginkluotųjų pajėgų mokyklą.
- 1999 m. baigė Vilniaus universiteto Teisės fakultetą.
- 2002 m. baigė Lietuvos teisės universiteto Teisės fakultetą.
- 2008 m. Estijoje baigė Baltijos gynybos koledžą.

Tarnybos eiga:

- 1990–1991 m. Krašto apsaugos departamento inspektorius.
- 1991–1998 m. SKAT skyriaus viršininkas.
- 1998–1999 m. Lietuvos taupomojo banko Prevencijos ir informacijos apsaugos skyriaus viršininkas.
- 1999–2002 m. Specialiųjų tyrimų tarnybos komisaras-specialusis agentas patarėjas.
- 2002–2004 m. KAM Generalinės inspekcijos Tyrimų skyriaus viršininko pavaduotojas.
- 2004–2006 m. Karo policijos vado pavaduotojas ikiteisminiam tyrimui.
- **2006 m. rugsėjo 4–2012 m. birželio 4 d. Karo policijos vadas.**
- 2012–2015 m. Lietuvos kariuomenės Karo tarnybos skyriaus viršininkas.
- Nuo 2015 m. eina Viešojo saugumo tarnybos prie VRM vado pareigas.

Apdovanojimai:

- Sausio 13-osios atminimo medalis.
- LK kūrėjų savanorių medalis.
- KAS medalis „Už tarptautines operacijas“.
- NATO medalis.
- LK medaliai „Už nuopelnus“, „Už pasižymėjimą“.
- LK pajėgų medalis „Už pasižymėjimą“.
- NATO Tarptautinių saugumo pajėgų Afganistane medaliai „Už operacijas“.
- JAV B. Franklino medalis „Už garbę ir pasižymėjimą“.
- Latvijos Karo policijos I laipsnio medalis „Už nuopelnus“.
- Ukrainos gynybos ministro medalis „Už nuopelnus“.
- Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos medalis „Už nuopelnus“.

Pomėgiai:

- Kovinis sportas, šaudymas, žvejyba, medžioklė, ginklai, automobilių sportas, vaikų ir jaunimo karinis patriotinis auklėjimas.
- *Šeima*: vedęs, sūnus Ignas (1996).

[54] Viešojo saugumo tarnybos tinklapyje pateikta informacija: Gyvenimo aprašymas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. rugpjūčio 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://vstarnyba.lrv.lt/lt/gyvenimo-aprasymas>.

Plk. Gytis KAZOKAS[55]

(2012 m. birželio 18–2017 m. liepos 20 d.)[56]

(KP fotoarchyvo nuotrauka)

- Gimė 1971 m. birželio 9 d. Radviliškyje. Ten pat baigė vidurinę mokyklą.

Tarnybos eiga:

- 1992 m. pradėjo tarnybą Lietuvos kariuomenėje, LDK Vaidoto motorizuotajame pėstininkų batalione Šiauliuose, paskirtas į būrininko pareigas.
- 1992 m. suteiktas jaunesniojo puskarininkio karinis laipsnis.
- 1993 m. suteiktas puskarininkio karinis laipsnis.
- 1995 m. baigė Lietuvos karo mokyklą (II laida). Tais pačiais metais suteiktas leitenanto karinis laipsnis ir paskirtas į Pėstininkų kuopos vado pavaduotojo pareigas LDK Vaidoto motorizuotajame pėstininkų batalione Šiauliuose.
- 1996–2012 m. užėmė LDK Vaidoto bataliono štabo viršininko pavaduotojo, S3 skyriaus viršininko pavaduotojo, Pėstininkų kuopos vado, S3 skyriaus viršininko, Bataliono štabo viršininko ir Bataliono vado pareigas.
- **2012 m. birželio 18 d. paskirtas į Karo policijos vado pareigas.**
- 2013 m. baigė karinės diplomatijos magistrantūros studijas Lietuvos karo akademijoje.
- 2017 m. vykdant Karo policijos vado pareigas, suteiktas pulkininko karinis laipsnis.
- 2017 m. paskirtas gynybos atašė Lenkijos Respublikoje.
- Nuo 2021 m. paskirtas GŠ Žvalgybos valdybos J2 viršininku.
- Dalyvavo misijose Irake ir Afganistane.

Mokslai ir stažuotės:

- 1992 m. karininkų kursai, kuopininko specialybė.
- 2001 m. Lietuvos karo akademijoje baigė II pakopą.
- 2009 m. Baltijos gynybos koledže baigė Kariuomenės vadovybės ir štabo tarpinį kursą.
- 2014 m. Vokietijoje, NATO mokykloje, dalyvavo Karo policijos karininko kursuose.
- 2012 m. Baltijos gynybos koledže baigė Jungtinės vadovybės ir generalinio štabo kursą.
- 2016 m. Baltijos gynybos koledže baigė Aukštesniosios vadovybės studijų kursą.

Apdovanojimai:

- Vyčio Kryžiaus ordino medalis.
- KAS medalis „Už tarptautines operacijas“ (3).
- LK medalis „Už pasižymėjimą“.
- LK medalis „Už nuopelnus“.
- LK medalio „Už nuopelnus“ bronziniai Gedimino stulpai.
- LK pajėgų medalis „Už pasižymėjimą“.
- LK medalis „100 metų atkurtai Lietuvos kariuomenei“.
- VSAT pasižymėjimo ženklas „Už nuopelnus“.
- ISAF medalis.
- Lenkų divizijos Irake medalis.

[55] Plk. Gyčio Kazoko 2019 m. rugsėjo 12 d. pateikta informacija.

[56] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2012 m. birželio 12 d. įsakymas Nr. PRN-13RN „Dėl plk. ltn. Gyčio Kazoko perkėlimo“, *KAM*, e. a.

- Ukrainos Karo policijos medalis.
- Jėgerio garbės durklas.
- Karo policijos garbės ženklas.
- Pomėgiai: karo istorija, žvejyba.
- *Šeima*: žmona Joana, dukros Aistė ir Gabija.

(Ievos Budzeikaitės nuotrauka, 2017 m.)

Plk. ltn. Laimas BALIŪNAS[57]

(2017 m. liepos 21–2021 m. liepos 13 d.)[58]

- Gimė 1975 m. kovo 13 d. Žadeikonių k., Pasvalio r. 1993 m. birželio 25 d. baigė Saločių vidurinę mokyklą, įgydamas vidurinį išsilavinimą.

Tarnybos eiga:

- 1993 m. rugpjūčio 3–1995 m. liepos 20 d. studijavo Krašto apsaugos mokykloje[59], kurią baigus buvo suteikta motopėstininkų būrio vado kvalifikacija.
- 1995 m. liepos 20 d. suteiktas leitenanto karinis laipsnis.
- 1995 m. rugpjūčio 21 d. paskirtas MPB „Geležinis Vilkas“ LDK Vaidoto MPB 1-os kuopos 3-io būrio vadu.
- 1996 m. spalio 28 d. pradėjo eiti MPB „Geležinis Vilkas“ LDK Vaidoto MPB štabo viršininko padėjėjo pareigas.
- 1997 m. lapkričio 17 d. suteiktas vyr. leitenanto karinis laipsnis.
- 1998 m. kovo 2 d. paskirtas MPB „Geležinis Vilkas“ LDK Vaidoto MPB 3-ios kuopos vado pavaduotoju.
- 1998 m. gegužės 25 d. paskirtas Lietuvos karo akademijos rektoriaus žinion.
- 1998–2009 m. laikotarpiu Lietuvos karo akademijoje ėjo kariūnų kursų 5-os kuopos vado pavaduotojo, Taktikos katedros Valdymo ir ryšių sekcijos instruktoriaus (vado ugdymas), kariūnų bataliono 5-os kuopos taktikos karininko, kursų viršininko-bataliono vado pavaduotojo, kariūnų bataliono 1-os kuopos taktikos karininko, kapitonų kursų vyr. instruktoriaus taktikai ir Atrankos centro vyr. specialisto pareigas.
- 2000 m. lapkričio 24 d. suteiktas kapitono karinis laipsnis.
- 2007 m. birželio 13 d. suteiktas majoro karinis laipsnis.
- 2009 m. rugpjūčio 11 d. paskirtas į LDK Gedimino štabo bataliono S3/S2 skyriaus viršininko pareigas.
- 2012 m. sausio 18 d. paskirtas į Karo policijos štabo S3 skyriaus viršininko pareigas, o nuo tų pačių metų sausio 23 d. laikinai vykdė Karo policijos vado, Karo policijos štabo viršininko pareigas, eidamas ir savo tiesiogines pareigas.

57 Plk. ltn. Laimo Baliūno asmens byla Nr. KP-B-04.

58 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2017 m. liepos 12 d. įsakymas Nr. P-965, *KAM*, e. a. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2021 m. gegužės 25 d. įsakymas Nr. P-529 „Dėl plk. ltn. Laimo Baliūno skyrimo“, *ten pat*.

59 1994 m. sausio 18 d. Lietuvos Respublikos Seimo sprendimu Krašto apsaugos mokykla buvo reorganizuota į Lietuvos karo akademiją. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. gegužės 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lka.lt/lt/apie-mus/naujienos/generolo-jono-zemaicio-da5h.html>.

- 2012 m. spalio 1 d. paskirtas Karo policijos Vilniaus įgulos viršininku.
- 2013 m. birželio 18–2014 m. sausio 24 d. dalyvavo tarptautinėje misijoje Afganistane.
- 2015 m. rugpjūčio 9 d. perkeltas į Karo policijos laikinąjį profesinės karo tarnybos personalo rezervą.
- 2016 m. liepos 4 d. paskirtas į Karo policijos štabo viršininko pareigas.
- **2017 m. liepos 21 d. paskirtas į Karo policijos vado pareigas** ir suteiktas laikinasis pulkininko leitenanto karinis laipsnis.
- 2018 m. sausio 15 d. suteiktas pulkininko leitenanto karinis laipsnis.
- 2021 m. rugpjūčio 8 d. paskirtas į Lietuvos kariuomenės kanceliarijos Atstovavimo grupės Jungtinės analizės ir išmoktų pamokų centro štabo karininko pareigas (Monsante, Portugalijoje).

Mokslai ir stažuotės:

- 1995 m. liepos 20 d. Lietuvos karo akademijoje baigė I pakopą (aukštesniojo mokslo diplomas).
- 1996 m. mokėsi prancūzų kalbos kursuose Liuksemburge.
- 1996 m. rugpjūčio 19–rugsėjo 27 d. Nemenčinės tobulinimo centre mokėsi Didžiosios Britanijos karinės mokymo grupės organizuotame Kuopos vado lyderio kurse.
- 1997 m. balandžio 25 d. KAM kvalifikacijos kėlimo ir tobulinimosi centre baigė Civilinės saugos kursą.
- 1997 m. rugpjūčio 4–spalio 26 d. mokėsi Didžiosios Britanijos trumpalaikio mokymo komandos organizuotame Kuopos vado kurse.
- 2000 m. birželio 15 d. Lietuvos karo akademijoje baigė II pakopą (bakalauro diplomas).
- 2000 m. lapkričio 24 d. Vadovavimo gynybos centre Danijoje baigė Pedagogikos kursą (mokymo planavimas, pasiruošimas, vykdymas ir vertinimas).
- 2005 m. liepos 8 d. Lietuvos karo akademijoje baigė kapitonų kursus.
- 2009 m. sausio 9–gegužės 24 d. mokėsi prancūzų kalbos kursuose Kanadoje.
- 2012 m. gegužės 4 d. Lietuvos kariuomenės mokykloje baigė sunkvežimio HMMWV vairuotojo kursą.
- 2013 m. gegužės 31 d. Lietuvos karo akademijoje baigė Sausumos pajėgų štabo karininkų kursą.
- 2015 m. rugpjūčio 9–2016 m. birželio 17 d. mokėsi Baltijos gynybos koledže Estijoje.
- 2017 m. lapkričio mėn. mokėsi Vyriausiųjų karo policijos karininkų *(Provost Maršalo)* kurse Danijoje.
- 2018 m. lapkričio 16 d. Europos saugumo ir gynybos koledže Austrijoje baigė Civilių asmenų apsaugos ginkluoto konflikto metu kursą.

Apdovanojimai:

- 2014 m. ISAF medalis.
- 2014 m. JAV kariuomenės medalis „Už pasižymėjimą".
- 2014 m. sausio 8 d. KAS medalis „Už tarptautines operacijas".
- 2014 m. vasario 12 d. LK pajėgų medalis „Už pasižymėjimą".
- 2018 m. lapkričio 19 d. LK medalis „Už pasižymėjimą".
- 2019 m. vasario 12 d. Garbės donoro pažymėjimas.
- 2019 m. kovo 5 d. LK medalis „100 metų atkurtai Lietuvos kariuomenei".
- 2019 m. kovo mėn. VSAT medalis „Už nuopelnus".
- 2021 m. birželio mėn. LK medalis „Už nuopelnus",
- Pomėgiai: skaitymas, peilių ir istorinių knygų kolekcionavimas, nardymas, stalo žaidimai, važinėjimasis dviračiu.
- *Šeima:* žmona Vida (1976), sūnus Marius (2007) ir dukra Guoda (2010).

(Ievos Budzeikaitės nuotrauka, 2021 m.)

Plk. ltn. Raimondas IVANAUSKAS[60]

(nuo 2021 m. liepos 14 d.)[61]

- Gimė 1973 m. sausio 12 d. Šiauliuose. 1991 m. baigė Šiaulių 14-ąją vidurinę mokyklą, įgydamas vidurinį išsilavinimą.

Tarnybos eiga:

- 1992 m. rugpjūčio 2–1994 m. rugpjūčio 1 d. studijavo Krašto apsaugos mokykloje, kurią baigus buvo suteikta motopėstininkų būrio vado kvalifikacija.
- 1992 m. lapkričio 24 d. suteiktas jaunesniojo puskarininkio karinis laipsnis.
- 1994 m. rugpjūčio 2 d. suteiktas leitenanto karinis laipsnis.
- 1994 m. rugpjūčio 2 d. paskirtas MPB „Geležinis Vilkas“ Ruklos mokymo centro būrio vadu.
- 1994 m. rugpjūčio 22–1995 m. vasario 16 d. dalyvavo tarptautinėje misijoje Kroatijoje.
- 1995 m. kovo 23 d. paskirtas Lietuvos karo akademijos Kariūnų kursų 2-os kuopos vadu.
- 1996 m. vasario 15 d. suteiktas vyr. leitenanto karinis laipsnis.
- 1996 m. rugpjūčio 6 d. pradėjo eiti Krašto apsaugos generalinio štabo Operatyvinės valdybos Operatyvinių krypčių skyriaus vyr. specialisto pareigas.
- 1996 m. lapkričio 4 d. pradėjo eiti KAM Gynybos štabo Sąveikos su NATO valdybos Partnerystės vardan taikos koordinavimo skyriaus vyr. specialisto pareigas.
- 1997 m. liepos 7 d. paskirtas į LITPLA 6-ą būrį, o tų pačių metų liepos 20–spalio 12 d. komandiruotas į Danijos Karalystę rengtis SFOR misijai Bosnijoje ir Hercegovinoje.
- 1997 m. gruodžio 17 d. suteiktas kapitono karinis laipsnis.
- 1998 m. gegužės 23 d. paskirtas į KAM Gynybos štabo Karinio bendradarbiavimo valdybos (J5) Tarptautinių operacijų ir mokymų skyriaus vyresn. specialisto pareigas.
- 1998 m. lapkričio 26 d. paskirtas į KAM Politikos ir planavimo departamento Integracijos į NATO skyriaus vyr. specialisto, skyriaus viršininko pavaduotojo pareigas.
- 2000 m. balandžio 17 d. paskirtas į MPB „Žemaitija“ Kunigaikščio Vaidoto MPB štabo S1 skyriaus viršininko pareigas.
- 2000 m. birželio 7–rugsėjo 15 d. dalyvavo tarptautinėje misijoje Gruzijoje.
- 2001 m. liepos 9 d. paskirtas į KAM NATO departamento Bendradarbiavimo programų skyriaus vyr. specialisto pareigas.
- 2002 m. liepos 22 d. paskirtas į KAM NATO departamento Bendradarbiavimo su NATO komitetais skyriaus vyr. specialisto pareigas.
- 2002 m. lapkričio 12 d. suteiktas majoro karinis laipsnis.
- 2004 m. birželio 21 d. perkeltas į LK Mokymo ir doktrinų valdybos karinio personalo rezervą.
- 2005 m. birželio 20 d. paskirtas į LKA Kapitonų kursų vyr. instruktoriaus (taktika) pareigas.
- 2007 m. balandžio 1 d. paskirtas į LKA Vadų ir jaunesniųjų štabo karininkų kursų viršininko pavaduotojo pareigas.
- 2007 m. rugpjūčio 6 d. suteiktas laikinasis pulkininko leitenanto karinis laipsnis.
- 2007 m. rugpjūčio 6–2008 m. rugpjūčio 10 d. dalyvavo tarptautinėje misijoje Afganistane.
- 2008 m. rugpjūčio 11 d. perkeltas į LK vado sekretoriato laikinąjį profesinės karo tarnybos personalo rezervą.

60 Plk. ltn. Raimondo Ivanausko asmens byla Nr. KP-I-07.

61 Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2021 m. birželio 29 d. įsakymas Nr. P-704 „Dėl plk. ltn. Raimondo Ivanausko perkėlimo“, *KAM*, e. a.

- 2008 m. lapkričio 12 d. paskirtas į Didžiojo Lietuvos etmono Jonušo Radvilos mokomojo pulko Pirmojo mokomojo bataliono vado pareigas, o nuo tų pačių metų gruodžio 1 d. – Mokomojo bataliono vado pareigas.
- 2010 m. rugsėjo 1 d. paskirtas į LK kanceliarijos LK Ginkluotės kontrolės skyriaus viršininko pareigas, o nuo 2011 m. sausio 1 d. perkeltas į LK Jungtinio štabo LK Ginkluotės skyriaus viršininko pareigas.
- 2011 m. vasario 9 d. suteiktas pulkininko leitenanto karinis laipsnis.
- 2014 m. liepos 19–2017 m. liepos 19 d. paskirtas į LK kanceliarijos Atstovavimo grupės Lietuvos nacionalinio karinio atstovo biuro Vyriausiojoje jungtinių pajėgų Europoje vadavietėje (SHAPE) nacionalinio karinio atstovo pavaduotojo pareigas (Monse, Belgijoje).
- 2017 m. liepos 20 d. paskirtas į LK Jungtinio štabo Planavimo valdybos J5 Karinio bendradarbiavimo skyriaus viršininko pareigas, o nuo 2008 m. sausio 1 d. – į LK Gynybos štabo valdybos J55 Veiklos planavimo skyriaus viršininko pareigas.
- 2018 m. birželio 4–2021 m. birželio 4 d. paskirtas atlikti karo tarnybą tarptautinėje karinėje institucijoje – NATO pajėgų integravimo vienete Lietuvoje, vykdant LK Gynybos štabo NATO pajėgų integravimo vieneto grupės pavaduotojo pareigas (Vilniuje, Lietuvoje).
- 2021 m. birželio 5 d. perkeltas į LK Gynybos štabo laikinąjį profesinės karo tarnybos personalo rezervą.
- 2021 m. liepos 14 d. paskirtas į Karo policijos vado pareigas.

Mokslai ir stažuotės:

- 1994 m. rugpjūčio 1 d. Lietuvos karo akademijoje baigė I pakopą (aukštesniojo mokslo diplomas).
- 1996 m. spalio 28–gruodžio 13 d. mokėsi anglų kalbos vertėjų kurse Danijoje.
- 1997 m. gegužės 8 d. baigė Karinių stebėtojų kursą Suomijoje.
- 2000 m. spalio 13 d. baigė Padalinių valdymo mokymus Danijoje.
- m. vasario 16 d. baigė NATO štabo karininkų kursus Suomijoje.
- 2001 m. balandžio 20 d. baigė specialiųjų pajėgų mokymus Lietuvoje.
- 2002 m. sausio 25 d. Lietuvos karo akademijoje įgijo aukštąjį išsilavinimą (bakalauras).
- 2003 m. gegužės 8 d. baigė anglų kalbos kursus Lietuvoje.
- 2004 m. kovo 19 d. Lietuvos karo akademijoje baigė Kapitonų kursų rengimo programą.
- 2004 m. rugpjūčio 3–2005 m. birželio 19 d. mokėsi Vyresniųjų karininkų kursuose Baltijos gynybos koledže Estijoje.
- 2011 m. rugsėjo 23 d. baigė Ginklų kontrolės – Vienos dokumentų laikymosi ir verifikacijos kursą Vokietijoje.
- 2014 m. gegužės 23 d. baigė Trečio lygio anglų kalbos kartojimo kursą Lietuvoje.

Apdovanojimai:

- 1995 m. vasario 16 d. Jungtinių Tautų medalis už tarnybą.
- 2003 m. vasario 12 d. LR Prezidento atminimo ženklas „Už asmeninį indėlį plėtojant Lietuvos transatlantinius ryšius“.
- 2004 m. rugpjūčio 17 d. KAS medalis „Už tarptautines operacijas“.
- 2008 m. balandžio 10 d. Taikos palaikymo operacijų departamento medalis „Už nuopelnus“.
- 2008 m. spalio 24 d. LK medalis „Už pasižymėjimą“.
- 2019 m. kovo 1 d. LK medalis „100 metų atkurtai Lietuvos kariuomenei“.
- 2020 m. lapkričio 5 d. LK medalis „Už pasižymėjimą“ (Bronzos Gedimino stulpai).
- Pomėgiai: aktyvus laisvalaikis, kelionės su šeima, istorinių knygų skaitymas, medžio darbai, automobiliai ir jų sportas.
- *Šeima:* žmona Lina (1976), sūnus Eimantas (1999).

Apibendrinimas

Karo policijos įkūrimo datą 1919 m. kovo 15 d. lėmė Lietuvos valstybės ir kariuomenės kūrimosi procesas. Tarpukariu Karo policija buvo reikalinga palaikyti drausmę ir tvarką karinėse teritorijose ir kariuomenėje. Iš pradžių ši institucija buvo reikalinga padėti vietos milicijai užtikrinti drausmę ir tvarką valstybės viduje, ypač tvarkantis su kariais. Jos pagrindine funkcija tapo karinės teisėsaugos užtikrinimas.

Karo policijos mokykla, atsižvelgiant į jos veiklos pobūdį, nebuvo panaši į kitas tarpukariu veikusias Lietuvos valstybės civilines ugdymo įstaigas. Mokykla buvo atskirosios pėstininkų sudėties, o jos personalas buvo komplektuojamas iš karininkų, liktinių ir šauktinių, taip pat mažą mokyklos personalo dalį sudarė ir civiliai tarnautojai, kurie daugiausia dirbo logistikos ar aptarnavimo srityje. Tarpukariu Karo policijos mokyklos pagrindą sudarė šauktinių kuopos, mokomasis ir žandarų būriai. Karo policijos mokyklai buvo skirta vykdyti specifines kariuomenės paramos vieneto funkcijas. Kariai buvo mokomi karinių ir specialiųjų karo policininko profesijai įgyti reikalingų dalykų. Jie buvo rengiami pagal bendrąsias pėstininkų rikiuotės puskarininkių mokyklos programas, o gabesni, atrinkti į mokomąjį būrį, papildomai mokėsi pagal specialųjį karinį rengimą, apėmusį tokias mokymo sritis kaip teisė, viešasis administravimas, politologija, psichologija ir kt.

Karinė drausmė yra neatsiejamas stiprios kariuomenės pagrindas. Tarpukariu karinėse teritorijose ir kariuomenėje drausmę ir tvarką užtikrino Karo policijos mokykla. Nors karo policininkai turėjo būti pavyzdys kitiems, bet ir patys nusižengdavo. Dažniausia įvairių teisės pažeidimų padarydavo nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos kariai. Karo policijos mokyklos vadovybės atsiliepimai apie karo policininkų tarnybą jų drausmės klausimais lemdavo ir tolesnę šių asmenų karjerą civilinėje policijoje ir (ar) kitose valstybinėse struktūrose.

Karo policijos mokyklos kariai vykdė teisėsaugos funkcijas, susijusias su viešosios tvarkos palaikymu visuomenėje ir kariuomenėje, atliko tarnybą saugodami svarbius objektus, vykdė ikiteisminį tyrimą, mirties nuosprendžius, prisidėjo malšinant sukilimus, maištus, taip pat dalyvavo karinėje operacijoje Klaipėdos krašto sukilimo metu ir kt. Plečiantis karo policijos tarnybai, jai skiriamų užduočių ir funkcijų skaičius didėjo.

Karo policijos mokyklos kariai ne tik vykdė savo tiesiogines pareigas, bet turėjo laiko ir laisvalaikiui. Laisvalaikis kariams yra svarbus, nes padeda reprezentuoti instituciją, pailsėti nuo vykdomų tarnybos užduočių, ugdyti vienybės, pilietiškumo ir tautiškumo jausmą. Karo policininkai visapusiškai leisdavo laisvalaikį vykdami į ekskursijas, rengdami koncertus, šokių vakarėlius, vaidinimus, dalyvaudami valstybinėse, religinėse šventėse ir kt. Aktyviai organizuojamas karo policininkų laisvalaikis leido ugdyti kultūringą asmenybę.

1940-ieji metai buvo lemtingi Lietuvos valstybei ir jos kariuomenei. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, prasidėjo Lietuvos kariuomenės likvidavimo darbai, taigi ir Karo policijos mokyklos likvidavimas vyko planingai, tam tikrais etapais. Pirmiausia buvo atleisti „nepatikimi“ mokyklos

karininkai, vėliau institucijoje įvesta politinių vadovų kontrolė, toliau vykdomi Karo policijos mokyklos likvidavimo darbai, kol galiausiai mokykla buvo performuota į Raudonosios Armijos Apsaugos batalioną. Taigi, 1940 m. rudenį dvidešimt vienus metus veikusi Lietuvos karinės teisėsaugos institucija buvo likviduota ir iš naujo atkurta tik po 58 metų.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę ir pradėjus formuoti Lietuvos kariuomenę buvo svarbu užtikrinti karinę drausmę ir tvarką. 1991 m. birželio 1 d. įkūrus karines komendantūras, jos ėmėsi organizuoti drausmės ir tvarkos palaikymą karinėse teritorijose ir kariuomenėje. Patruliuoti miestų (rajonų) gatvėse buvo skiriami įvairių tarnybų kariai ir pareigūnai. Komendantūros vykdė ir kitas funkcijas. Tų pačių metų rugpjūčio 26 d. prie komendantūrų buvo įsteigti specialūs komendantiniai būriai, kurie savarankiškai užtikrino karinę drausmę ir tvarką. 1993 m. komendantūros buvo sujungtos su SKAT, o tų pačių metų kovo 1 d. buvo įkurta Karinė žandarmerija, kuri po metų pervadinta į Karinę policiją. SKAT palaikė savanorių karių ir etatinių tarnybos darbuotojų, o reguliariosios kariuomenės vienetai – tikrosios karo tarnybos karių karinę drausmę ir tvarką. Bet kokiu atveju pirmieji bandymai kurti drausmę ir tvarką karinėse teritorijose ir kariuomenėje palaikančias tarnybas paliko ryškų pėdsaką dabartinės Karo policijos atkūrimo istorijoje, o dalis prie kūrimo procesų prisidėjusių žmonių tapo Karo policijos vadais ir tarnautojais.

Poreikis Lietuvos kariuomenėje turėti karinės teisėsaugos instituciją buvo aktualus nuo pat pirmos Lietuvos kariuomenės atkūrimo dienos. 1998 m. spalio 22 d. priėmus Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymą žengtas naujas kokybinis žingsnis į priekį atkuriant karo policijos tarnybą. Pirmiausia Karo policija atkurta *de jure* ir tik po pusės metų pradėti tarnybos formavimo ir jos personalo komplektavimo darbai.

De jure atkūrus Karo policiją, ji turėjo būti atkurta ir *de facto*, nes kitu atveju institucijos atkūrimas būtų tiktai deklaratyvaus pobūdžio. Kiekvienai besikuriančiai ir funkcionuojančiai institucijai vienas iš svarbiausių kapitalų – žmogiškieji ištekliai. Atkūrus karo policijos tarnybą buvo patvirtinti pirmieji Karo policijos etatai, kurie davė pradžią pradėti institucijos personalo komplektavimo darbus; pirmiausia paskirtas Karo policijos viršininkas, vėliau priimti kiti darbuotojai. Karo policijai buvo svarbu ne tik sukomplektuoti personalą, bet ir atlikti kitus svarbius darbus *de facto* atkuriant instituciją. Pradžioje vyko institucijos veiklos dokumentų ruošimas, atributikos kūrimas, patrulio organizavimas, baudžiamųjų bylų ir drausmės pažeidimų apskaita, Karo policijos personalo komplektavimas ir kiti darbai. Pamažu plėtėsi Karo policijos vykdomų užduočių spektras ir didėjo institucijos personalo skaičius.

Norint tinkamai vykdyti institucijai skirtus uždavinius ir funkcijas svarbu buvo nustatyti ir įteisinti jos struktūrą. Atkurta Karo policija buvo komplektuojama iš karininkų ir liktinių, kurie buvo profesinės karo tarnybos kariai, taip pat mažą institucijos personalo dalį sudarė civiliai tarnautojai. Iš pradžių buvo komplektuojamas Karo policijos štabas, o paskui vyko Karo policijos pamainų, daugiausia vykdžiusių patruliavimus ir palydas, komplektavimo darbai. Buvo įkurtos Karo policijos Kauno, Vilniaus, Klaipėdos ir Šiaulių įgulos, Ikiteisminio tyrimo valdyba, sukomplektuoti kurjerių, kinologų ir kiti Karo policijos skyriai. Šiandien Karo policiją sudaro Karo policijos štabas, Ikiteisminio tyrimo valdyba, Paramos ir aprūpinimo tarnyba, Mokymo centras, Svarbių asmenų apsaugos skyrius, Karo policijos Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių įgulos. Ypač didelis dėmesys skiriamas bendradarbiavimui su sąjungininkais, užtikrinant karinio transporto eismo saugumą ir kt.

Institucijos veiklos pradžioje karo policininkai savo funkcijas vykdė turėdami minimalų profesinį pasirengimą, nes nebuvo paruoštų instruktorių, kurie apmokytų savo kolegas. Dėl kvalifikuotų instruktorių trūkumo karo policininkai profesinių žinių gaudavo ir įgūdžių įgydavo Lietuvos ir užsienio valstybių mokymo įstaigose. Įgiję reikiamus įgūdžius ir patirtį, Karo policijos instruktoriai pradėjo vesti specializuotus užsiėmimus ir mokymus. Įkūrus Karo policijos Mokymo centrą, institucija tapo visiškai atsakinga už specialųjį karo policininkų mokymą.

Karo policija yra vienintelis teisėsaugą Lietuvos kariuomenėje vykdantis padalinys, kurio veiklą reglamentuoja atskiras teisės aktas – Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymas. Jame nustatyti institucijos uždaviniai ir funkcijos. Atkurtos Karo policijos veiklos pradžioje daugiausia buvo vykdoma viešosios tvarkos palaikymo ir eismo kontrolės užtikrinimo funkcijos, dažniausia Vilniuje, Kaune, Pabradėje ir Rukloje, o po kurio laiko atliekami ir ikiteisminiai tyrimai, kitos įstatyme ir NATO doktrinoje Karo policijai priskirtos funkcijos.

Karo policininkai nuo Karo policijos atkūrimo pradžios iki dabar dalyvauja įvairiose sporto varžybose, čempionatuose ir turnyruose, Karo policijos dienos minėjimuose, religinėse, valstybės ir Lietuvos kariuomenės šventėse, taip pat miestų šventėse, kuriose pristato Karo policijos veiklą. Kariams organizuojamos ekskursijos ir vizitai į valstybės valdžios, mokslo įstaigas ir institucijas, kitas jų ugdymui, savišvietai ir poilsiui svarbias vietas. Karo policininkai dalyvauja įvairiuose žygiuose, bėgimo varžybose ir kt. Institucijoje organizuojamos įvairios akcijos, pavyzdžiui, kraujo donorystės akcija. Karo policija bendradarbiauja su Lietuvos teisėsaugos institucijomis, taip pat su užsienio valstybių karo policijos tarnybomis.

Karo policininkai, vykdydami kasdienines užduotis, turi būti pastebimi ir identifikuojami. Tarpukariu Karo policijos mokyklos kariai savo uniforma, simbolika ir ekipuote nesiskyrė nuo kitų karių, išskyrus 1931 m., kai buvo patvirtinti žalios spalvos karo policijos tarnybos akselbantai. Šiandieninės Karo policijos kariai nuo kitų karių skiriasi savo simbolika, ekipuote ir transporto priemonėmis, pavyzdžiui, karo policininkus išskirtinius daro Karo policijos tarnybinis ženklas, uniforminiai antsiuvai, liemenė, raudonos spalvos beretė, karo policininkų diržas ir kita ekipuotė, taip pat specialiosios paskirties transporto priemonės.

Karo policijos tarnyba tam, kad galėtų vykdyti jai priskirtus uždavinius ir funkcijas, turėjo ir turi būti tinkamai apginkluota. Tarpukariu Karo policijos mokyklos ginklų arsenale būta pistoletų, šautuvų, karabinų, lengvųjų ir sunkiųjų kulkosvaidžių, taip pat prieštankinis ir priešlėktuvinis pabūklas. Išsamios informacijos, kokios buvo Karo policijos mokyklos specialiosios priemonės, nerasta. Atkurtos Karo policijos ginklų arsenale yra pistoletų, automatinių ginklų ir kulkosvaidžių. Šiandieninė Karo policija naudoja modernius šaunamuosius ginklus ir specialiąsias priemones.

Karo policijai vadovauja vadai (viršininkai). Tarpukariu Karo policijai vadovavo devyni karininkai, kurių tiesioginis viršininkas buvo Kauno komendantas ir kuriam jie buvo atsakingi. Atkurtai Karo policijai vadovauja karininkai, kurie skiriami penkerių metų kadencijai.

Apžvelgta Karo policijos šimtmečio istorija liudija, kad turime visiškai naują ir gerai parengtą, palyginti su pirmosiomis karo policijos tarnybos ištakomis, karinės teisėsaugos instituciją. Ši institucija, kuri yra aprūpinta šiuolaikiška ekipuote, ginkluote ir technika, ne tik tinkamai veikia Lietuvos Respublikoje, vykdydama jai priskirtas funkcijas ir įgyvendindama numatytus uždavinius, bet ir sėkmingai dalyvauja tarptautinėse operacijose ar įvairiose mokymo misijose.

Summary
Lithuanian Armed Forces Military Police

Nerijus Černius,
Lithuanian Armed Forces Military Police

The state cannot exist without the armed forces that guarantee the independence and sovereignty of the state. Meanwhile, the armed forces cannot properly perform the tasks and functions assigned to them without an institution that maintains military discipline and order. Discipline – is the official obedience of a soldier, when he should always be ready to sacrifice his life without hesitation when the need arises.

The aim of the monograph is to reveal the development of the Military Police, taking into account the circumstances of the emergence of the law enforcement institution, structural changes and essential features of its functioning. The publication is relevant to people investigating law enforcement institutions, interested in the history of Lithuanian Armed Forces and separate military units.

The monograph consists of five parts. The first part of the monograph covers the period from 15 March 1919, when the Military Police were established, until autumn of 1940, when they were liquidated. The first part of the monograph begins with the analysis of the circumstances which influenced the formation of the Military Police. The study of historical sources reveals the relevance of the establishment of the service, the structure and staff composition of the institution, the teaching process and military training, discipline, tasks and functions, leisure activities and the representation of the institution. The first part of the monograph concludes with the discussion of the circumstances of the liquidation of the Military Police. All collected material is being analyzed and described.

The second part of the monograph covers the period after 1990, when Lithuania's independence and the armed forces were restored. It focuses on the first attempts to ensure military discipline and order in military territories and the armed forces. In order to restore the Military Police, it was necessary to regulate its activities properly, therefore the second part discusses the legal regulations of the activities of the Military Police. Further, the analysis of the Military Police, restored on 22 October, 1998 is being carried out. The focus is on defining the institutional structure and its staff, the process of teaching and military training of the Military Police officers, the tasks of the institution and the functions performed. The second part of the monograph concludes with presenting the leisure time activities of the restored Military Police officers and the representation of the institution. An overview and analysis of the primary sources provide a better understanding of the nature of the activities of the restored Military Police. These documents are being condensed, systematized and discussed.

The third part of the monograph presents the symbolism of the established and restored Military Police. According to the archival sources, numerous symbols of the established Military Police, such as uniforms, service insignia (epaulettes, aiguillettes and initials) as well as military equipment are introduced in this part. In addition to the above mentioned elements of symbolism, the attributes of the restored Military Police also presented here are badges, berets and their insignia (e.g. cockades), vests, armbands, a combat flag of the military unit, transport, etc.

The fourth part of the monograph presents the armament of the established and restored Military Police. The weapons of the established Military Police displayed in this part range from light weapons, such as pistols, rifles and light machine guns to heavy weapons, such as heavy machine guns and an anti-tank cannon. The tactical-technical data of weapons are featured in this part as well. The same weapon presenting procedure was followed when introducing the weapons of the restored Military Police. Alongside weapons, some items of special equipment used then and/or now are presented here as well.

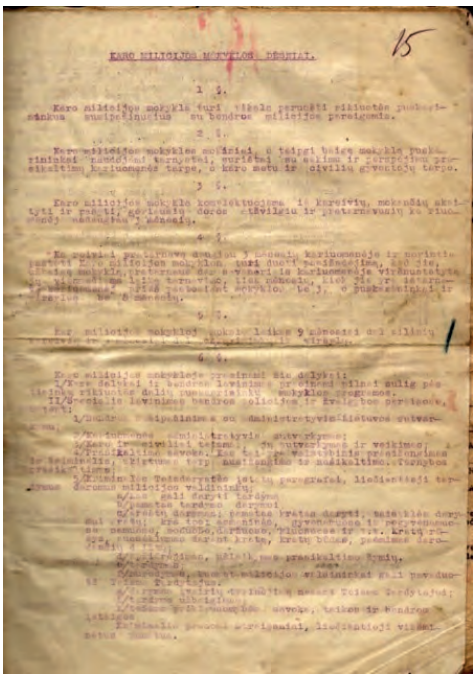
The fifth part of the monograph refers to the biographical data of the commanders (chiefs) of the established and restored Military Police. During the interwar period, the Military Police were headed by nine officers, eight of which were from the Military Militia (Police) School. On 14 July, 2021 Lt Col Raimondas Ivanauskas was appointed the sixth commander of restored Military Police.

The historical value of the monograph has been enriched with the collected and hitherto unpublished memoirs of witnesses, an accurate chronicle, and an abundance of historical documents and photographs.

The institution, which functioned for twenty-one years during the interwar period and which took the first, qualitatively stronger and more effective steps towards ensuring the rule of law in the Lithuanian Armed Forces, was re-established *de jure* in 1998 with the adoption of the Law of the Military Police of the Republic of Lithuania and *de facto* in 1999 with the approval of the first post lists of the Military Police. Thus, only fifty-eight years later, after the liquidation of the Military Police School, the Military Police were reborn, proceeding with the activities started by the interwar Military Police School, nurturing its traditions, and making rapid progress in implemention and performance of both its classical and newly assigned functions and tasks.

Priedai

Karo milicijos mokyklos dėsniai[1]

KARO MILICIJOS MOKYKLOS DĖSNIAI.

15

1 §.

Karo milicijos mokykla turi tikslo parengti viršininkus pasiuntinius su bendros milicijos paskirtimi.

2 §.

Karo milicijos mokyklos uždaviniai, o taipgi bičiu mokyklos reikalingi nuodėmingi tarnystei, vykdant su kitimi ir artimesniu kariuomenės tarpe, o karo metu ir civilių gyventojų tarpe.

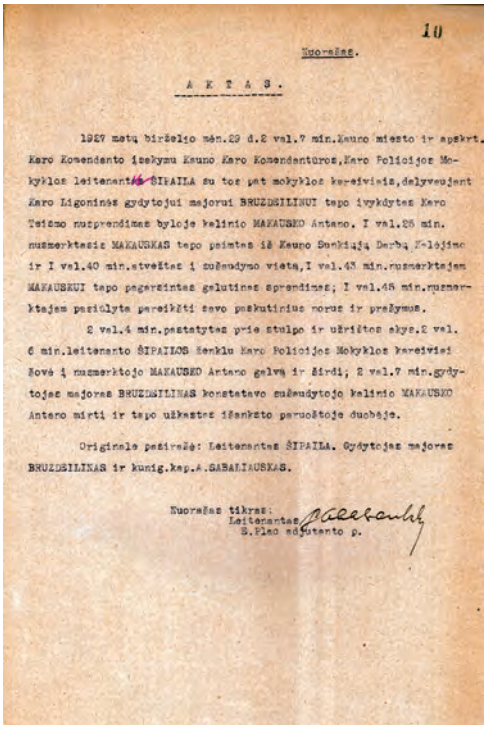
3 §.

Karo milicijos mokyklo komplektuojama iš karėvių, mokančių atlikti ir praeiti, gerėjusių doros atžvilgiu ir pratarnavusių ne mažiau negu [illegible] metų.

4 §.

Eilinių pratarnavo dominių kariuomenėje ir norinčių įstoti Karo milicijos mokyklon, turi duoti pasižadėjimą, kad jie, likusių mokyklą, pratarnaus dar savanoriais kariuomenėje virš nustatyto [illegible] laiko tarnavimo, tiek mokėdami, tiek jie ir [illegible] [illegible] [illegible]

Mirties bausmių įvykdymo aktai[2]

10

Nuorašas.

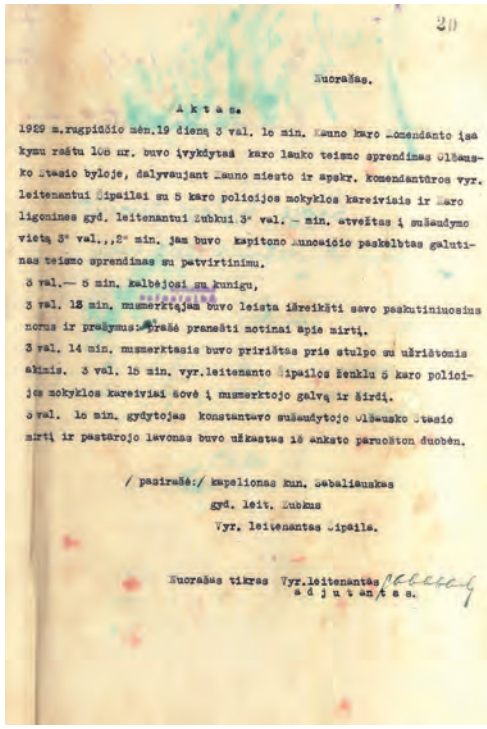
A K T A S.

1927 metų birželio mėn.29 d.2 val.7 min.Kauno miesto ir apskrt. Karo Komendanto įsakymu Kauno Karo Komendantūros,Karo Policijos Mokyklos leitenantas ŠIPAILA su tos pat mokyklos kareiviais,dalyvaujant Karo Ligoninės gydytojui majorui BRUZGELILINUI tepo įvykdytas Karo Teismo nuosprendimas byloje kalinio MAKAUSKO Antano. I val.25 min. nuzmerktasis MAKAUSKAS tepo paimtas iš Kauno Sunkiųjų Darbų Kalėjimo ir I val.40 min.atvežtas į sušaudymo vietą,I val.43 min.nuzmerktajam MAKAUSKUI tepo pagarsintas galutinas sprendimas; I val.45 min.nuzmerktajam pasiūlyta pareikšti savo paskutinius norus ir prašymus.

2 val.4 min.pastatytas prie stulpo ir užrištos akys.2 val. 6 min.leitenanto ŠIPAILOS šeiklu Karo Policijos Mokyklos kareiviai šovė į nuzmerktojo MAKAUSKO Antano galvą ir širdį; 2 val.7 min.gydytojas majoras BRUZGELILINAS konstatavo sušaudytojo kalinio MAKAUSKO Antano mirtį ir tepo užkastas išanksto paruoštoje duobėje.

Originalo pasirašė: Leitenantas ŠIPAILA. Gydytojas majoras BRUZGELILINAS ir kunig.kap.A.SABALIAUSKAS.

Nuorašas tikras:
Leitenantas
S.Plas adjutanto p.

20

Nuorašas.

A k t a s.

1929 m.rugpjūčio mėn.19 dieną 3 val. lo min. Kauno karo komendanto įsakymu raštu 108 nr. buvo įvykdytas karo lauko teismo sprendimas Olšausko Stasio byloje, dalyvaujant Kauno miesto ir apskr. komendantūros vyr. leitenantui Šipailai su 5 karo policijos mokyklos kareiviais ir karo ligoninės gyd. leitenantui Zubkui 3 val. – min. atvežtas į sušaudymo vietą 3 val.,,2 min. jam buvo kapitono Juncaičio paskelbtas galutinas teismo sprendimas su patvirtinimu.

3 val.— 5 min. kalbėjosi su kunigu,

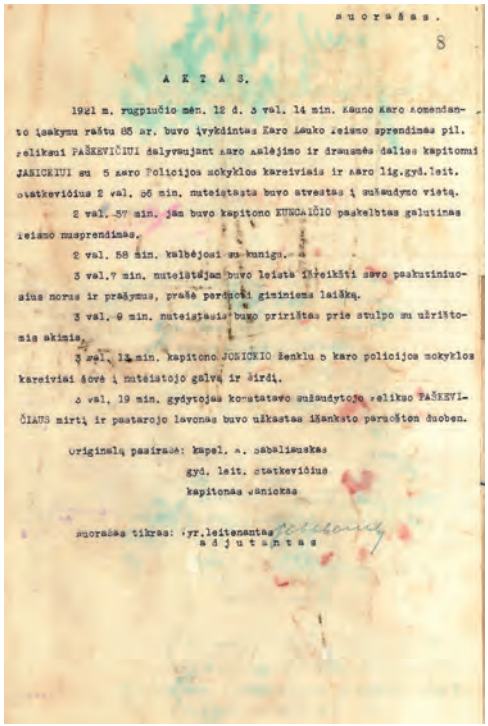
3 val. 12 min. nuzmerktajam buvo leista išreikšti savo paskutiniuosius norus ir prašymus: prašė pranešti motinai apie mirtį.

3 val. 14 min. nuzmerktasis buvo pririštas prie stulpo su užrištomis akimis. 3 val. 15 min. vyr.leitenanto Šipailos ženklu 5 karo policijos mokyklos kareiviai šovė į nuzmerktojo galvą ir širdį.

3 val. lo min. gydytojas konstatavo sušaudytojo Olšausko Stasio mirtį ir pastarojo lavonas buvo užkastas iš anksto paruošton duobėn.

/ pasirašė:/ kapelionas kun. Sabaliauskas
gyd. leit. Zubkus
Vyr. leitenantas Šipailė.

Nuorašas tikras Vyr.leitenantas
adjutantas.

Nuorašas.

8

A K T A S.

1921 m. rugpiučio mėn. 12 d. 3 val. 14 min. Kauno karo komendanto įsakymu raštu 85 nr. buvo įvykdintas Karo lauko teismo sprendimas pil. Feliksui PAŠKEVIČIUI dalyvaujant karo aušėjimo ir dreusnės dalies kapitonui JANICKIUI su 5 karo Policijos mokyklos kareiviais ir karo lig.gyd.leit. Statkevičiaus 2 val. 56 min. nuteistasis buvo atvestas į sušaudymo vietą.

2 val. 57 min. jam buvo kapitono KUNCAIČIO paskelbtas galutinas teismo nusprendimas.

2 val. 58 min. kalbėjosi su kunigu.

3 val.7 min. nuteistajam buvo leista išreikšti savo paskutiniuosius norus ir prašymus, prašė perduoti giminiams laiškų.

3 val. 9 min. nuteistasis buvo pririštas prie stulpo su užrištomis akimis.

3 val. 11 min. kapitono JONICKIO ženklu 5 karo policijos mokyklos kareiviai šovė į nuteistojo galvą ir širdį.

3 val. 19 min. gydytojas konstatavo sušaudytojo Feliksо PAŠKEVIČIAUS mirtį ir pastarojo lavonas buvo užkastas išanksto paruošton duobėn.

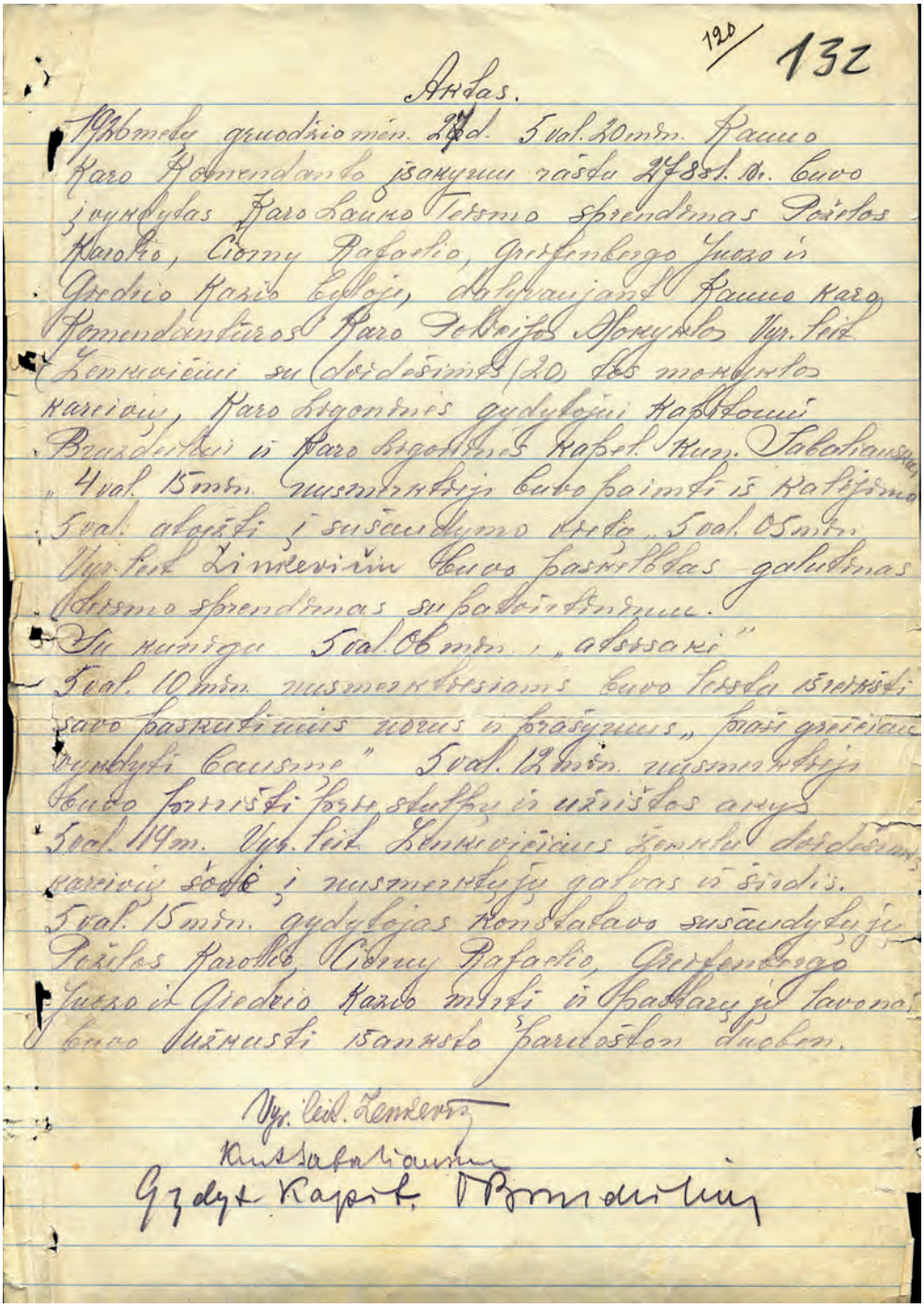
Originalą pasirašė: kapel. a. Sabaliauskas
gyd. leit. Statkevičius
kapitonas Janickas

Nuorašas tikras: Vyr.leitenantas
adjutantas

---

2 1927 ir 1929 m. mirties bausmių įvykdymo aktai, LCVA, f. 1126, ap. 2, b. 200, l. 8, 20; *ten pat,* ap. 4, b. 249, l. 10.
Antanas Makauskas (23 m.) nuteistas už tai, kad su šešiais draugais 1925–1927 m. lenkams teikė žinių apie Lietuvos kariuomenę. **Feliksas Paškevičius** (23 m.) nuteistas už tai, kad priklausė plečkaitininkų organizacijai ir gabeno nelegalią literatūrą. Taip pat kartu su šešiais bendrininkais namuose užpuolė pasienio policininką Uscilą Viktorą, kuris esą išdavęs plečkaitininkus, jį sumušė ir vienais baltiniais išvedę į krūmus sušaudė, kiekvienas paleisdamas bent po penkis šūvius (pažymėtina, kad mirties bausmės įvykdymo akte neteisingai nurodyta data, vietoj 1921 m. turi būti 1929 m. – aut. past.). **Stasys Olšauskas** (22 m.) nuteistas už tai, kad priklausė plečkaitininkų organizacijai, gaudavo ir siųsdavo šifruotus pranešimus ir gabeno nelegalią literatūrą. A. Sabaliauskas, op. cit., *Juodasis kryžius, arba palydėti pasmerktieji*, sud. S. Skrodenis, Vilnius, 2006, p. 56, 69, 71.

Mirties bausmės įvykdymo keturiems komunarams aktas[3]

Aktas.

1920 m. birželio 9 d. 5 val. 20 min. Kauno Karo Komendanto įsakymu nr. 2788 l. d. Cuvo įvykdytas Karo Lauko Teismo sprendimas Požėlos Karolio, Cirmy Rafalio, Grafenbergo Juozo ir Grodzio Kazio Edvoji, dalyvaujant Kauno karo komendantūros Karo Tobojos skyriaus Vyr. leit. Žemkevičiui su dvidešimt (20) šios mokyklos kariūnų, Karo Ligoninės gydytojui Kapitonui Brazdeikiui ir Karo Ligoninės Kapel. Kun. Jakobausku.

4 val. 15 min. nusmerktieji Cuvo paimti iš Kalėjimo 5 val. atgabenti į susišaudymo vietą. 5 val. 05 min. Vyr. leit. Žemkevičiui Cuvo paskelbtas galutinas teismo sprendimas su patvirtinimu.

Su kunigu 5 val. 06 min. „atsisakė"

5 val. 10 min. nusmerktiesiems Cuvo leista išrinkti savo paskutiniais norus ir prašymus, „bet greičiau užbaigti Cirkus".

5 val. 12 min. nusmerktieji Cuvo perduoti šios stovyklos ir užnešlos arsyn.

5 val. 14 m. Vyr. leit. Žemkevičiaus žemiau dvidešimt karių šūvė į nusmerktųjų galvas ir širdis.

5 val. 15 min. gydytojas konstatavo susaudytųjų Požilos Karolio, Cirmy Rafalio, Grafenbergo Juozo ir Grodzio Kazio mirtį ir Aktą pasirašė Cuvo užmuštų skaitlingo paruošton duobėn.

Vyr. leit. Žemkevičius

Kunigas Kapel. Brazdeikis

Gydytojas

[3] Lietuvos ypatingasis archyvas, f. 3377, ap. 58, b. 1017, l. 132.

1999 metų karo policijos veiklos planas[4]

	Gegužė	Birželis	Liepa	Rugpjūtis	Rugsėjis	Spalis	Lapkritis	Gruodis
KP štabo organizavimas	x	x	x					
KP veiklos dokumentų ruošimas	x	x	x					
KP atributikos kūrimas	x	x	x	x	x	x	x	x
Patrulio organizavimas							x	x
Baudžiamųjų bylų apskaita					x	x	x	x
Drausmės pažeidimų apskaita					x	x	x	x
KP būrio atranka				x				
KP būrio veiklos dokumentai	x	x	x	x				
KP būrio mokymai					x			
KP būrio įsteigimas Rukloje						x		
KP ir policijos pareigų vykdymo tvarkos ruošimas							x	x
Karių atranka 2000 m. etatams							x	x

[4] Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. sausio 10 d. raštas Nr. 11 „Dėl Karo policijos veiklos įgyvendinimo“, adresuotas GŠ Operacijų ir planavimo skyriui, *KPA*, ap. 1 b. 7, l. 3.

Atrankos į karo policininkų pareigas reikalavimai[5]

KANDIDATŲ Į KARO POLICININKO IR KARO POLICIJOS OBJEKTŲ APSAUGOS SPECIALISTŲ PAREIGAS ATRANKOS I ETAPAS

1. Uždaviniai

10+20+60–50/2	70*2/4
25–10+30*2	44/2/2–100
78+58–34+77	50*3+500–68
55+66+77+45	80*3*2–500
100/2+20/2–15	98+2+19+10/2
59+69–59+145	101+681–357
45*2+56–45	2,5+2,6–3,5
8+1+1+1+2	80/80*80+48956
1+1+1+1+1	99–49+66/3
6000/2+56–87	65+96/2–45
53–65–98–100	70–9+56–6
100+45–91/2	45+45+45+45
2*2*2+2+2+2	55+55+65+88/2
456+654+852–456	78–8+78–8+10
96–89+48+94/2	12+13+14+16/2
25+25+96/3	(52+25–77)*4589
50+50+60+70–98/2	99–88/2+65
60/2*2*2*3	1*0+58+6–9
50+60/2*5	5*5/2/2
70+80–90/2	80+90+60–97
45+45–55*2	101+102+99/3
60+55+90/2	79+64+13–31
80–40+30+50*2	99+1–45–15
40–40+50/2+60	75+1–45–15
80–75+90–40/2	2*8*2

P. S. Po kiekvienos atrankos privaloma pakeisti 50 % uždavinių.

[5] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2000 m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr. 1-78 RN „Dėl Atrankos į karo policininkų pareigas tvarkos patvirtinimo“ (išslaptinta), *KPA*, ap. 1, b. 1.3 (2000), l. 10–24; Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2001 m. rugsėjo 21 d. įsakymas Nr. 126 RN „Dėl Atrankos į Karo policiją tvarkos patvirtinimo“ (išslaptinta), *ten pat* (2001), l. 7–44.

2. Operatyvinės atminties testas

Operatyvinės atminties testas susideda iš dviejų eilių penkiaženklių skaičių kiekvienoje eilėje po dešimt penkiaženklių skaičių. Kandidatui diktuojama penkiaženklių skaičių grupė (po vieną skaičių). Po kiekvienos skaičių grupės paskelbimo yra daroma 10 sek. pauzė tam, kad kandidatas turėtų laiko sudėti pirmą skaitmenį su antru, antrą su trečiu, trečią su ketvirtu ir ketvirtą su penktu. Gautas sumas surašyti į stulpelį. Po to skaitoma kita skaičių grupė, daroma 10 sek. pauzė ir t. t.

Skaitmenys parenkami taip, kad dviejų skaitmenų suma nebūtų didesnė negu devyni.

Pavyzdys:

36271 50312 41180 22053 16221 61215 31604 27153 71224 42132 (pirma eilė)
51352 40713 61152 40617 51136 90351 41426 71815 34261 43516 (antra eilė)

Atsakymai paruošiami iš anksto, kad būtų galima greitai patikrinti rezultatus.

Pirmos eilės atsakymai:	Antros eilės atsakymai:
9554774986	6474695877
8322837833	4726235968
9495436644	8867486986
8388364865	7478968677

Geras rezultatas laikomas 30–35 teisingai užrašytos sumos.

Šį testą būtina pirmiausia gerai išaiškinti, pasitreniruoti. Įskaitos testą būtina atlikti dviem etapais: dešimt penkiaženklių skaičių grupių pateikti kandidatui, kai jis yra ramios būsenos, ir praėjus 10–15 minučių po fizinio krūvio. Prieš pradedant šį testą būtina kandidatus pamokyti: „Dabar bus pateikta įskaitos užduotis. Jūs turite įvykdyti užduotį geriau, negu treniruotės metu. Jeigu atliksite gerai, vadinasi, Jūsų emocinė būsena stabili. Jeigu Jūs esate silpnos valios ir nestabilios emocinės būsenos, tuomet labiau stengsitės, tuo Jūsų rezultatas bus prastesnis.

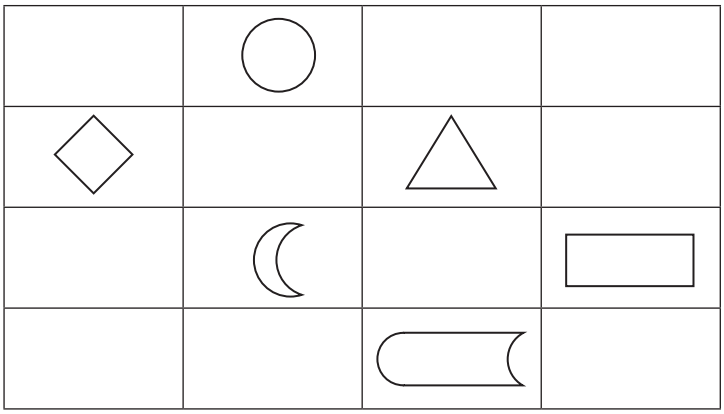
Pasiruošti. Liko 10 sekundžių..... 5 sekundės..... Pradedame: 3, 6, 2, 7, 1".

Daroma 10 sek. pauzė sumoms užrašyti ir toliau diktuojami skaitmenys.

Patyrusio kandidato rezultatas tiek prieš fizinį krūvį, tiek po jo turi būti 30–35 teisingai sudėtos sumos. Jauno, neparuošto kandidato rezultatas po fizinio krūvio gali būti 30–25 teisingai sudėtos sumos. Tai teigiamas rezultatas. Po atitinkamo paruošimo kandidatas bus geras karys.

Po kiekvienos atrankos privaloma pakeisti 50 % skaičių grupių.

3. Regimosios atminties patikrinimo testas

Kandidatas per 15 sek. turi įsiminti pavaizduotus paveiksliukus ir per 30 sek. turi juos nupiešti ant iš anksto paruošto blanko, padalinto į 16 langelių. Jeigu simbolis nupieštas teisingai – vienas taškas, jeigu supainiota simbolio buvimo vieta, bet simbolis teisingai pavaizduotas – pusė taško. Šis testas pateikiamas prieš ir po fizinio krūvio (pvz., kroso). Rekomenduojama prieš testą atlikti pora treniruočių, tačiau įskaitos metu negalima naudoti tų pačių blankų su tais pačiais paveikslėliais. Geras rezultatas bus, jeigu kandidatas surinks 4–4,5 balo iki fizinio krūvio ir 3–3,5 balo po fizinio krūvio (praėjus 10–15 min.). Po kiekvienos atrankos privaloma pakeisti 50 % ženklų ir jų išdėstymų.

KANDIDATŲ Į KARO POLICININKO PAREIGAS ATRANKOS II ETAPAS

Kandidatams negalima suteikti apie patikrinimą jokios informacijos. Apie atranką jie turi žinoti tik tai, kada patikrinimas įvyks ir kaip jam pasiruošti (kokia ekipuotė), ką kandidatas turi mokėti atvykęs į testavimą. Po kiekvieno testo būtina paklausti, ar kandidatas norėtų atsisakyti dalyvauti tolesnėje atrankoje, taip pat to paties klausiama ir testų vykdymo metu. Laikoma, kad kandidatas įvykdė atrankos reikalavimus tuo atveju, jeigu jis savanoriškai neatsisakė dalyvauti tolesnėje atrankos dalyje iki pat to momento, kai komisijos pirmininkas jam pasako, kad jis įvykdė arba neįvykdė atrankos reikalavimų, arba jei jis visos atrankos II etapo metu padarė ne daugiau kaip du atrankos pažeidimus ir už tai gavo įspėjimus. Įspėjimas yra komisijos pirmininko ar komisijos nario pastaba už iniciatyvos ar aktyvumo stoką.

1. Kandidatų surinkimas ir patikrinimas. Laikas – 30 min.

Surenkami kandidatai ir komisija patikrina jų pasiruošimą testavimui, žiūrima, ar ekipuotė tinkamai sukomplektuota, ginklai, kandidatų būsena (ar nėra sergančių), maisto atsargos. Kandidatai privalo dėvėti karines lauko uniformas. Jeigu yra dėvinčių ne karines uniformas, jiems duodamas nurodymas persirengti. Kandidatus būtina gerai instruktuoti, tiksliai nurodant, ko iš jų bus reikalaujama atrankos metu.

Būtina pabrėžti, kad visos atrankos metu kandidatai turi būti aktyvūs ir iniciatyvūs. Taip pat jiems būtina išaiškinti pastabų ir įspėjimų skyrimo tvarką. Maisto atsargos iš visų surenkamos ir sudedamos į automobilį, kad prireikus kandidatus būtų galima pamaitinti (atrankos metu kandidatai bus maitinami vieną kartą). Vanduo gertuvėse paliekamas. Atrankos metu turi būti vandens atsarga, kad prireikus būtų galima papildyti kandidatų gertuves. Kandidatams rūkyti, gerti vandenį ir atlikti *„gamtinius reikalus“* leidžiama tik poilsio metu. Kramtyti kramtomąją gumą kandidatai gali bet kada. Kandidatams nurodoma atiduoti laikrodžius, taip pat laikrodžius turi nusisegti ir komisijos nariai, kad kandidatai negalėtų sužinoti laiko. Įsakoma viso patikrinimo metu nebendrauti – nekalbėti, nerodyti jokių gestų ar mimikos ženklų, nešvilpauti ir nedainuoti. Įspėjama, jeigu 3 kartus kandidatas per patikrinimą bus pastebėtas kalbant, jis bus pašalinamas iš patikrinimo ir jo įvertinimas bus neigiamas. Kalbėti ir bendrauti galima tik atliekant porinį žygį, kai reikia aptarti judėjimo maršrutą, mokomojo užpuolimo atveju, kai būtina komanduoti, nurodyti priešo buvimo vietą ir perduoti komandas balsu, pametus ginklą, smarkiai susižeidus. Į komisijos nario klausimus kandidatas **privalo** atsakyti balsu.

Atrankos į karo policininkus metu kandidatas turi būti baudžiamas: nesąžiningai atlikęs užduotį, už miegojimą užduoties vykdymo metu, rūkymą, valgymą, poilsį, kalbėjimąsi ir kitokį bendravimą. Pirmus du kartus kandidatas turi būti baudžiamas (bausmę vykdyti poilsio metu kitų kandidatų akivaizdoje): pirmą kartą kandidatas 40 kartų turi garsiai pasakyti *„man negalima rūkyti, miegoti ir t. t.“*, antrą kartą nusižengęs daro tą patį, tik papildomai bausmė apsunkinama šuoliukais iš pradinės padėties atsitūpus, tai yra kandidatas pašokdamas į viršų turi garsiai pasakyti *„man negalima miegoti, rūkyti ir t. t.“* Nuobaudas reikia sujungti, pvz., kandidatas vieną kartą kalbėjo, vieną kartą užmigo ir gavo vieną pastabą dėl nepakankamo aktyvumo, tokiu atveju kandidatas turi būti pašalinamas iš atrankos, kadangi įvykdė 3 nusižengimus. Kandidatams uždedamos medžiagos skiautelės su numeriais ir per visą testavimą į juos kreipiamasi tik numeriu.

2. Nuvykimas į patikrinimo pradžios tašką. Laikas – 2 val.

Kandidatai susodinami į sunkvežimį, tentas sandariai uždengiamas, kad kandidatai negalėtų stebėti, kur jie yra vežami. Su kandidatais privalo važiuoti kartu 2–3 komisijos nariai, kad galėtų stebėti kandidatų elgseną. Kandidatų stebėjimas turi būti vykdomas nuolatos ir visos pastabos turi būti surašomas į kandidato tikrinimo ir stebėjimo lapą, kurį pildo visi komisijos nariai. Iki pradžios taško būtina nuvykti ne greičiau kaip per 2 val. Jeigu pagal planą jis yra labai arti – būtina važiuoti aplinkiniais keliais. Galima daryti sustojimus iki 30 min. trukmės, kurių metu kandidatai laikomi automobilio kėbule, jiems neleidžiama žiūrėti, kas darosi išorėje.

3. Orientavimasis vietovėje. Laikas – 3 val.

Kandidatai nuvežami į paruoštą orientavimosi vietovėje trasą, jiems duodami kompasai ir žemėlapiai ir nurodoma atlikti orientavimosi vietovėje žygį. Taip pat nurodoma, kad kandidatai turi atlikti šį žygį nepastebėti, todėl jie turi slėptis ir vieni nuo kitų. Šiame etape labai svarbu, kad kandidatai judėtų uždaroje teritorijoje, jeigu kariai pasiklystų, jiems turi būti nurodytos vietos, kur jiems ateiti. **Testavimas turi būti vykdomas šviesiu paros metu.**

4. Budrumo testas. Laikas – 1 val.

Kandidatai sutelkiami į vieną vietovę. Prie jų pasilieka 1–2 komisijos nariai. Kiti komisijos nariai, tarp jų būtinai turi būti medikas, stovi toliau nuo kandidatų (taip, kad kandidatai jų nematytų). Kandidatui atėjus, jam užrišamos akys ir jis nuvedamas 50 metrų mišku ar kita nepatogia judėti vieta ir grąžinamas prie visų komisijos narių. Komisijos nariai, apstoję kandidatą, ir jį 2 min. smūgiuoja minkštais maišais (pvz. kovinės savigynos treniruokliais). Kandidatui nurodoma stengtis išvengti smūgių ir gintis, bet jis smūgiuoti negali. Po 2 min. kandidatui nurodoma pagal garsą užrištomis akimis surasti *„nukentėjusįjį“*, kurį imituoja vienas iš komisijos narių, prie jo priartėti ir, suteikus pagalbą, nutempti jį į saugią vietą. Kiti komisijos nariai stengiasi sukelti triukšmą taip, kad kandidatas suprastų, kad be jo ir nukentėjusiojo čia yra dar daugiau žmonių. Kandidatas turi stengtis išlaikyti iniciatyvą savo rankose (tai jam turi būti paaiškinta dar prieš užduotį): balsu turi komanduoti *„nukentėjusiajam“* ir *„aplinkiniams“*. **Jeigu, komisijos narių nuomone, kandidatas nepakankamai išlaikė iniciatyvą savo rankose, jam gali būti duota pastaba, kuri prilygsta vienam įspėjimui. Jeigu kandidatas transportuodamas „nukentėjusįjį“ neatsižvelgė į jo „sužeidimo“ pobūdį arba nepakankamai atsižvelgė, gydytojas jam gali duoti pastabą, tai taip pat prilygsta įspėjimui.**

Apie tai kandidatui turi būti pranešta prieš pradedant šią užduotį. Kandidatai, kurie nevykdo budrumo užduoties, turi vykdyti fizinius pratimus, kas 15 min. darydami 5 min. poilsį. Jiems vadovauja vienas iš komisijos narių.

5. Vykimas automobiliu. Laikas – 2 val.

Kandidatai susodinami į sunkvežimį, tentas sandariai uždengiamas, kad kandidatai negalėtų stebėti, kur jie yra vežami. Su kandidatais kartu privalo važiuoti 2–3 komisijos nariai, kad galėtų stebėti kandidatų elgseną. Kandidatas stebimas nuolat ir visos pastabos surašomos į jo tikrinimo ir stebėjimo lapą, kurį pildo visi komisijos nariai. Iki pradžios taško būtina nuvykti ne greičiau kaip per 2 val., jeigu pagal planą jis yra labai arti – būtina važiuoti aplinkiniais keliais. Galima daryti sustojimus iki 30 min., kurių metu kandidatai laikomi automobilio kėbule, jiems neleidžiama žiūrėti, kas darosi išorėje.

6. 10 km žygis būrio sudėtyje. Laikas – 3 val.

Išlaipinus kandidatus, yra paskiriamas vadas (komisijos pirmininko nuožiūra) ir 2 žvalgai. Komisijos pirmininkas duoda žemėlapį ir kompasą. Žemėlapyje turi būti pažymėtas maršrutas tik keliais ir žvyrkeliais (tam, kad būtų galima kontroliuoti kandidatus, naudojantis transporto priemonėmis ir tam, kad kandidatai nebūtų „pamesti“). Nurodyti kiekvienam kandidatui įsiminti žygio maršrute pastebėtus ryškesnius objektus: sankryžas, laukymes, pastatus, vandens telkinius, kalvas, daubas ir t. t. Žygio maršruto vietose, ypač kai nėra visiškai aiškus tolimesnis judėjimo maršrutas, privalo būti pastatyti komisijos nariai, kurie, pastebėję, kad kandidatai pradėjo judėti netinkama kryptimi, galėtų jų judėjimą pakoreguoti.

Komisijos nariai turi be perstojo raginti kandidatus judėti. Šiuo raginimu stengiamasi sukelti kandidatams įtampą. Reikia kartas nuo karto liepti kandidatams bėgti. Būtina, kad viso žygio metu paskui žygiuojančius būriu kandidatus važiuotų greitosios medicinos pagalbos automobilis. Nužygiavus 5 km būtina padaryti trumpą poilsį, kurio metu medikas apžiūri visus kandidatus. Poilsio trukmė yra tokia, kad medikas suspėtų apžiūrėti visus kandidatus, bet ne ilgesnis nei 10 min.

7. Trumpas poilsis. Laikas – 30 min.

Kiekvienam kandidatui nurodoma ant popieriaus lapo surašyti visus maršrute pastebėtus objektus. Jeigu kandidatas užduotį įvykdė greitai, jis gali pasėdėti, tačiau praėjus 30 min. poilsis baigiamas ir duodama kita užduotis.

8. 5 km žygis po vieną. Laikas – 1 val.

Šiame etape kiekvienam kandidatui duodamas žemėlapis ir kompasas. Taip pat išdalinama po vieną lapą, priklijuotą prie fanerinės lentelės, su paprastomis aritmetinėmis užduotimis. Šias užduotis kandidatai turi išspręsti žygiuodami. Užduotys – tai popieriaus lape surašyti aritmetiniai uždaviniai (pvz. 10+20-50+60/2=). Tokių uždavinių turi būti apie 50. Negalima duoti labai sudėtingų uždavinių, turi būti sudėtis, atimtis ir daugyba su dalyba. Jeigu kandidatas ne visai tiksliai apskaičiavo užduotis – nieko baisaus (svarbu, kad kandidatas stengtųsi tai atlikti), tuo pačiu matysis, kuriems kandidatams tai geriau sekasi atlikti.

9. Trumpas poilsis. Laikas – 30 min.

Atvykus kandidatams liepiama mėtyti akmenukus į 20 x 20 cm pločio ir 5 cm gylio duobutę, iš viso po 20 metimų. Surenkamos užduotys ir duodama komanda „sėstis“. Leidžiama truputį pailsėti ir atsigerti vandens.

10. Persikėlimas per upę

Laikas – **ne daugiau 15 min. kandidatui ir 15 min. instruktažui**

Kandidatams duodami specialūs reikmenys, turistiniai karabinai ir nurodoma, kurioje vietoje jie turi persikelti per upę. Prieš persikėlimą, komisijos nariai turi kandidatui išaiškinti, kaip jis turi elgtis persikėlimo metu ir pravesti 2–3 trumpas persikėlimo per upę treniruotes. Kandidatui įkritus į vandenį, nurodoma persirengti. Būtina pasirūpinti gelbėjimo priemonėmis, jeigu kandidatas įkritęs į vandenį pradėtų skęsti. Vandens telkinio plotis ne mažiau kaip 10 m.

11. Kova porose. Laikas – 30 min.

Kandidatams atvykus į nurodytą tašką, nurodoma po 3 min. poromis kovoti išstumiant vienas kitą iš apskritimo (jo skersmuo 3 m.). Už pasyvumą baudžiama 10 atsispaudimų. Jeigu kandidatų daugiau negu 12, šią užduotį galima atlikti dviejose vietose, viena šalia kitos. Jeigu visi kandidatai atliko užduotį greičiau negu per 30 min., jiems leidžiama ramiai pasėdėti.

12. Apkasų kasimas. Laikas – 3 val.

Kandidatams pailsėjus (15 min.), nurodoma išsikasti apkasus, tinkamus šaudymo padėčiai stovint. Kandidatai naudojasi savo pėstininkų kastuvėliais. Kiekvienas kandidatas apkasą kasa sau. Jeigu kandidatas išsikasa apkasą greičiau nei per 3 val., tada jis paskiriamas padėti kitam kandidatui, kuris savo apkaso dar nėra išsikasęs.

13. Apkasų maskavimas. Laikas – 1 val.

Nurodoma apkasus užmaskuoti. Po maskavimo darbų kandidatams suteikiamas 10 min. poilsis.

14. Apkasų užkasimas. Laikas – 1 val.

Nurodoma užkasti apkasus. Kiekvienas kandidatas užkasa savo apkasą. Pastaba: šiuo absurdišku kasinėjimu norima kandidatams sukelti didesnį stresą, žiūrėti, kaip jie vykdo jiems sveiku protu nesuvokiamas užduotis. Kandidatai kovos metu taip pat gali gauti jiems nesuprantamų, jų požiūriu, nelogiškų užduočių.

15. Apkaso piešimas. Laikas – 15 min.

Kiekvienam kandidatui liepiama ant popieriaus lapo nupiešti savo iškastą apkasą (kol jis dar nebuvo užkastas), nurodant jo išmatavimus centimetrais.

16. Apkasų kasimas. Laikas – 1 val.

Kandidatams nurodoma iškasti apkasus, tinkamus šaudymo padėčiai atsitūpus. Kiekvienam kandidatui nurodoma, kur jis sau turi kasti apkasą. Šie apkasai turėtų būti iškasti netoli vienas nuo kito, ratu, kadangi šioje vietoje kandidatams bus numatytas poilsis. Pastaba: jeigu ši užduotis vykdoma tamsiu paros metu, reikia, kad vairuotojas apšviestų apkasų kasimo vietą savo transporto priemonės žibintais, arba visa tai galima padaryti ir kitomis priemonėmis.

17. Stebėjimas. Laikas – 4 val.

Kandidatams išdalinami stebėjimo žurnalo blankai, kiekvienam po vieną. Taip pat duodamos rašymo priemonės ir kiekvienam kandidatui nurodomi stebėjimo sektoriai. Kandidatai 2 val. stebi savo sektorius, o po 2 val. praneša apie užduoties įvykdymą. Pastaba: kandidatų pastabumo patikrinimui būtina organizuoti bet kokį nedidelį judėjimą per kandidatų stebėjimo sektorius.

18. Poilsis. Laikas – 6 val.

Kandidatai atsigula į savo iškastus apkasus ir miega. Taip pat leidžiama pavalgyti. Pusė kandidatų vykdo apsaugą. Keitimasis vyksta kas 1 val. Būtina paskelbti bent vieną pavojaus signalą, kandidatus apšaudant. Pastaba: apšaudymo metu kandidatams galima kalbėtis.

19. 3 km žygis – atminties testas. Laikas – 1 val.

Kandidatams nurodoma atiduoti visas turimas rašymo priemones, nes užsirašinėti yra draudžiama. 3 km ilgio atkarpoje ne eilės tvarka yra išdėstoma 15 sunumeruotų lentelių. Kandidatams nurodoma įsidėmėti maršrute pastebėtus skaičius. Įveikus maršrutą, kandidatai turi pasakyti, kokiu eiliškumu ir kokioje vietoje jie pastebėjo skaičius. Žygio metu atstumai tarp kandidatų 20–40 m. Viduryje maršruto kandidatus reikia apšaudyti.

20. Atminties testo patikrinimas. Laikas – 20 min.

Atvykę kandidatai po vieną ant popieriaus lapo surašo pastebėtų skaičių seką bei kur jie matė skaičius. Šio testo rezultatai pažymimi.

21. Žygis mašinomis. Laikas – 3 val.

Kandidatai sulaipinami į sunkvežimį, tentas sandariai uždengiamas ir jie 2 val. vežami į kitą punktą. Su kandidatais turi važiuoti karininkas, kuris turi stebėti kandidatų elgseną. Teigiamai vertinama, jeigu kandidatai užmigtų ir nors kiek pailsėtų.

22. Fizinės ištvermės testas. Laikas – 1,5 val.

Ištvermės testo metu imituojamas atsiplėšimas nuo persekiojančio priešo. Iš užnugario imituojamas šaudymas, komisijos nariai nuolat ragina judėti greičiau. Testavimo metu kandidatai juda be kuprinių, tik su amunicijos diržais (sistemomis).

22.1. Spartusis žygis padalinio sudėtyje. Laikas – 30 min.

Kandidatai išlaipinami iš sunkvežimio, pasakoma, kad jie turės judėti padalinio sudėtyje. Perspėjama, kad komisijos nariai turi teisę paskirti „sužeistuosius“, kuriuos reikės gabenti su savimi. Duodamas nurodymas judėti paskui vieną iš komisijos narių. Judama tik keliu ir atvira vietove.

22.2. Atviros vietovės įveikimas. Laikas – 30 min.

Kandidatai padalinio sudėtyje juda paskui komisijos narį iki atviros vietovės, kurią priėjus, komisijos narys nurodo įveikti ją šliaužiant. Perspėjama, kad komisijos nariai turi teisę paskirti *„sužeistuosius“*, kuriuos reikės gabenti su savimi.

22.3. Vandens telkinio, pelkėtos vietos įveikimas. Laikas – 30 min.

Visi kandidatai juda paskui komisijos narį padalinio sudėtyje iki vandens telkinio, pelkėtos vietos. Ją priėjus komisijos narys nurodo kryptį, kuria padalinys turi judėti. Kandidatai turi įveikti ne mažiau kaip 100 m atstumą aukštapelke, 25 m žemapelke, persikelti per 10 m negilų vandens telkinį. Jeigu lieka laiko, komisijos narys gali (paskirti) nurodyti papildomą judėjimo kryptį.

23. Trumpas poilsis. Laikas – 10 min.

Kandidatai suguldomi ant žemės, komisijos nariai apstoja juos ratu. Vienas komisijos narys stovi prieš kandidatus ir įkyriai klausinėja, kas nori atsisakyti tęsti atranką. Kamantinėjimas turi būti labai įkyrus ir tęstis visą poilsio laiką.

24. Pabaiga. Laikas – 30 min.

Kandidatai nuvedami į pievutę, jiems duodami jų daiktai, nurodoma persirengti. Prie jų lieka 2 komisijos nariai, o visi kiti sustoja už 500 m (kandidatams nematomoje vietoje). Kiti komisijos nariai praneša kandidatams, kad dabar bus vykdomas kovinės savigynos testas, į kurį kandidatai bus vedami po vieną. Kandidatams pasiruošus, vienas komisijos narys, laikydamas kandidatą už alkūnės, veda link stovinčių komisijos narių. Pageidaujama pakeliui pereiti apgriuvusiu pastatu su dviem išėjimais (išvesti kandidatą kitiems kandidatams nematomoje pusėje). Einant komisijos narys turi be paliovos klausinėti, ar kandidatas nori tęsti atranką. Jei taip, jam pranešama, kad jis įvykdė atrankos reikalavimus. Dėl jo tinkamumo į karo policininko pareigas spręs komisija ir apie tai bus pranešta vėliau. Jei kandidatas atsisako, jam pranešama, kad jis neįvykdė reikalavimų.

25. Grįžimas į pradžios tašką

Kandidatai susodinami į sunkvežimį, tentas gali būti atviras. Prie kandidatų turi sėdėti komisijos nariai. Kandidatams leidžiama miegoti, kalbėtis ir panašiai. Grįžus į pradžios tašką, kandidatams pranešama, kad atranka baigėsi, ir nurodoma, kur ilsėtis. Būtina, kad po atrankos kandidatai 8 val. pamiegotų ir tik tada leisti jiems išvykti. Kol kandidatai miega, komisija turi spręsti kiekvieno kandidato tinkamumą būti karo policininku, užpildyti reikiamus dokumentus ir prieš išvykstant kandidatams, supažindinti juos su išvadomis.

Kandidatas į karo policininko pareigas privalo:

Žinoti:
1) padalinio kovinio patruliavimo judėjimo ypatumus;
2) šaulio apkaso matmenis, jo kasimo etapus;
3) kaip yra suskirstoma stebima teritorija (darbas stebėjimo poste);
4) kaip stebėti nurodytą teritoriją (darbas stebėjimo poste);
5) kaip elgtis stovyklavietėje, netikėtai užpuolus priešui;
6) kaip teisingai sukrauti ekipuotę į kuprinę;
7) kaip paruošti apavą (kojines ir avalynę) žygiui;
8) kaip prižiūrėti kojas žygio metu (kada keisti kojines ir t. t.);
8) kaip suteikti pirmąją pagalbą nukentėjusiam.

Mokėti:
1) orientuotis vietovėje su žemėlapiu ir kompasu;
2) judėti maršrutu, kuris pažymėtas žemėlapyje;
3) įveikti vandens kliūtį per virvinę perkėlą;
4) iškasti šaulio apkasą (gulint, klūpint, stovint) ir jį užmaskuoti;
5) veikti padalinio sudėtyje, patruliui patekus į pasalą;
6) gabenti pėsčiomis sužeistąjį, neturint neštuvų ir parankinių priemonių jiems pasidaryti;
7) judėti šliaužte ir ropomis.

KANDIDATŲ Į OBJEKTŲ APSAUGOS BŪRIO SPECIALISTO PAREIGAS ATRANKOS II ETAPAS

Kandidatams negalima suteikti apie patikrinimą jokios informacijos. Apie atranką jie turi žinoti tik tai, kada patikrinimas įvyks ir kaip jam pasiruošti (kokia ekipuotė), ką kandidatas turi mokėti atvykęs į testavimą. Po kiekvieno testo būtina paklausti, ar kandidatas norėtų atsisakyti dalyvauti tolesnėje atrankoje, taip pat to paties klausiama ir testų vykdymo metu. Laikoma, kad kandidatas įvykdė atrankos reikalavimus tuo atveju, jeigu jis savanoriškai neatsisakė dalyvauti tolesnėje atrankos dalyje iki pat to momento, kai komisijos pirmininkas jam pasako, kad jis įvykdė arba neįvykdė atrankos reikalavimų, arba jei jis visos atrankos II etapo metu padarė ne daugiau kaip 2 atrankos pažeidimus ir už tai gavo įspėjimus. Įspėjimas yra komisijos pirmininko ar komisijos nario pastaba už iniciatyvos ar aktyvumo stoką. Laikomi tinkamais į Karo policijos objektų apsaugos specialistų pareigas tie kandidatai, kurie atrankos metu surinko 550 ir daugiau balų, išskyrus tą atvejį, jeigu kandidatas bent viename iš testų surinko mažiau nei 40 balų.

1. Kandidatų surinkimas ir patikrinimas. Laikas – 30 min.

Surenkami kandidatai ir komisija patikrina jų pasiruošimą testavimui, žiūrima ar ekipuotė tinkamai sukomplektuota, ginklai, kandidatų būsena (ar nėra sergančių), maisto atsargos. Kandidatai privalo dėvėti karines lauko uniformas. Jeigu yra dėvinčių ne karines uniformas, jiems duodamas nurodymas persirengti. Kandidatus būtina gerai instruktuoti, tiksliai nurodant, ko iš jų bus reikalaujama atrankos metu.

Būtina pabrėžti, kad visos atrankos metu kandidatai turi būti aktyvūs ir iniciatyvūs. Taip pat jiems būtina paaiškinti vertinimo kriterijus ir vertinimo tvarką. Vertinimo kriterijus ir vertinimo tvarką būtina išaiškinti kandidatams ir prieš kiekvieną užduotį. Kandidatai vertinami balais už atliktų užduočių kokybę. Balai atimami už prastą iniciatyvumą ir aktyvumą bei už pažeidimus atrankos metu. Jeigu kandidatas išsiskyrė iš kitų kandidatų savo kultūringu elgesiu, komisijos pirmininkas turi teisę skirti jam papildomai ne daugiau kaip 10 balų. Maisto atsargos iš visų kandidatų surenkamos ir sudedamos į automobilį, kad prireikus juos būtų galima pamaitinti (atrankos metu kandidatai bus maitinami vieną kartą). Vanduo gertuvėse paliekamas. Atrankos metu turi būti vandens atsarga, kad prireikus būtų galima papildyti kandidatų gertuves. Kandidatams rūkyti, gerti vandenį ir atlikti *„gamtinius reikalus“* leidžiama tik poilsio metu. Kramtyti kramtomąją gumą kandidatai gali bet kada. Kandidatams nurodoma atiduoti laikrodžius, taip pat laikrodžius turi nusisegti ir komisijos nariai, kad kandidatai negalėtų sužinoti laiko.

Įsakoma viso patikrinimo metu nebendrauti – nekalbėti, nerodyti jokių gestų ar mimikos ženklų, nešvilpauti ir nedainuoti. Įspėjama, jeigu 3 kartus kandidatas per patikrinimą bus pastebėtas kalbantis, jis bus pašalintas iš patikrinimo ir jo vertinimas bus neigiamas. Kalbėti ir bendrauti galima tik atliekant porinį žygį, kai reikia aptarti judėjimo maršrutą, mokomojo užpuolimo atveju, kai būtina komanduoti, nurodyti priešo buvimo vietą ir perduoti komandas balsu, pametus ginklą, smarkiai susižeidus. Į komisijos nario klausimus kandidatas **privalo** atsakyti balsu.

Atrankos metu kandidatas turi būti baudžiamas įspėjimais. Nuobaudas reikia sujungti, pvz., kandidatas vieną kartą kalbėjo, 2 kartus užmigo, tokiu atveju kandidatas turi būti pašalinamas iš atrankos, kadangi įvykdė 3 nusižengimus. Kandidatams uždedamos medžiagos skiautelės su numeriais ir per visą testavimą į juos kreipiamasi tik numeriu.

2. Nuvykimas į patikrinimo pradžios tašką. Laikas – 1 val.

Kandidatai susodinami į sunkvežimį, tentas sandariai uždengiamas, kad kandidatai negalėtų stebėti, kur jie yra vežami. Su kandidatais privalo važiuoti kartu 2–3 komisijos nariai, kad galėtų stebėti kandidatų elgseną. Kandidatų stebėjimas turi būti vykdomas nuolatos ir visos pastabos turi būti surašomas į kandidato tikrinimo ir stebėjimo lapą, kurį pildo visi komisijos nariai.

3. Orientavimasis vietovėje. Laikas – 3–6 val.

Kandidatai nuvežami į paruoštą orientavimosi vietovėje trasą, jiems duodami kompasai ir žemėlapiai ir nurodoma atlikti orientavimosi vietovėje žygį. Taip pat nurodoma, kad kandidatai turi atlikti šį žygį nepastebėti, todėl jie turi slėptis ir vieni nuo kitų. Šiame etape labai svarbu, kad kandidatai judėtų uždaroje teritorijoje, jeigu kariai pasiklystų, jiems turi būti nurodytos vietos, kur jiems ateiti. **Testavimas turi būti vykdomas šviesiu paros metu.**

Trasoje turi būti 10 punktų, tarp kurių atstumas – 0,4–0,5 km.

Vertinimas:

1. Už kiekvieną surastą punktą duodama 10 balų.

2. Jeigu kandidatas trasoje užtruko daugiau kaip 3 val., už kiekvienas 10 min., kurios yra daugiau nei 3 val., atimama po 2 balus, už kiekvienas 10 min., kurios yra daugiau nei 4 val., atimama po 5 balus.

4. 5 km žygis po vieną. Laikas – 1 val.

Šiame etape kiekvienam kandidatui duodamas žemėlapis ir kompasas. Taip pat, išdalinama po vieną lapą, priklijuotą prie fanerinės lentelės, su paprastomis aritmetinėmis užduotimis. Šias užduotis kandidatai turi išspręsti žygiuodami. Užduotys – tai popieriaus lape surašyti aritmetiniai uždaviniai (pvz. 10+20-50+60/2=). Tokių uždavinių turi būti apie 50. Negalima duoti labai sudėtingų uždavinių, turi būti sudėtis, atimtis ir daugyba su dalyba.

Vertinimas:

1. Už kiekvieną teisingai išspręstą uždavinį duodami 2 balai.

2. Jeigu kandidatas trasoje užtruko daugiau kaip 1 val., atimama po 2 balus. Už kiekvienas 10 min., kurios yra daugiau nei 2 val., atimama po 4 balus.

5. Stebėjimas. Laikas – 6 val.

Kandidatams duodama 1 val. laiko susirasti stebėjimo vietą ir ją užmaskuoti. Kandidatams išdalinami stebėjimo žurnalo blankai, kiekvienam po vieną, rašymo priemonės ir kiekvienam kandidatui nurodomi stebėjimo sektoriai. Kandidatai stebi savo sektorius. Užduoties laikui pasibaigus raportuoja apie užduoties įvykdymą. Pastaba: kandidatų pastabumui patikrinti būtina organizuoti nedidelį judėjimą per stebėjimo sektorius.

Vertinimas:

25 balai – kandidatas užmaskavo savo stebėjimo vietą taip, kad iš 50 m dienos metu plika akimi jos nematyti.

25 balai – kandidatas teisingai nubraižė schemą.

25 balai – kandidatas pastebėjo visus imituotus veiksmus.

25 balai – kandidatas užpildė stebėjimo lapą.

15 balų – stebėjimo schemoje nėra parodytų pasaulio šalių arba nenurodyti atstumai iki orientyrų.

15 balų – stebėjimo vieta šiek tiek išsiskiria iš aplinkos.
15 balų – kandidatas beveik teisingai nubraižė schemą.
10 balų – kandidatas pastebėjo mažiau kaip 50 % imituotų veiksmų.

6. 3 km žygis – atminties testas. Laikas – 1 val.

Kandidatams nurodoma atiduoti visas rašymo priemones, nes užsirašinėti draudžiama. 3 km ilgio atkarpoje ne eilės tvarka išdėstoma 15 sunumeruotų lentelių. Kandidatams nurodoma įsidėmėti maršrute pastebėtus skaičius. Įveikus maršrutą, kandidatai turi pasakyti, kokia seka ir kur jie pastebėjo skaičius. Žygio metu tarpai tarp kandidatų 20–40 m. **Užduotis turi būti vykdoma prietemoje arba naudojant žibintuvėlius tamsiu paros metu.**

Vertinimas:
1. Už kiekvieną atsimintą skaičių duodama po 6 balus.
2. Sumaišius skaičių eiliškumą, už kiekvieną skaičių atimama po 3 balus.

7. Pastabumo testas. Laikas – priklausomai nuo kandidatų skaičiaus. Vienam kandidatui ne daugiau kaip 5 min.

Kandidatas atvedamas į vietą, kurioje yra 10 skirtingų, tačiau gerai žinomų daiktų. Kandidatui leidžiama 30 sek. žiūrėti į daiktus ir įsidėmėti, kokie daiktai ir kaip jie sudėti. Uždengus daiktus, leidžiama kandidatui 30 sek. galvoti ir po to per 2 min. nupasakoti, ką jis matė.

Vertinama:
1. Duodama 10 balų – už kiekvieną teisingai pasakytą daikto pavadinimą.
2. Atimami 5 balai – už neteisingai pasakytą daikto padėjimo vietą.

8. Žmogaus apibūdinimo testas. Laikas – priklausomai nuo kandidatų skaičiaus. Vienam kandidatui ne daugiau kaip 25 min.

Kandidatui duodama žmogaus nuotrauka, kiekvienam skirtingai. Nuotraukoje žmogus turi būti visu ūgiu, be kepurės, turi aiškiai matytis veido bruožai. Nuotraukos dydis 10 x 15–15 x 20 cm.

Kandidatui leidžiama 15 min. žiūrėti į nuotrauką, kad įsidėmėtų ir galėtų apibūdinti nuotraukoje matytą žmogų. Po 15 min. nuotrauka iš kandidato paimama ir nurodoma per 5 min. apibūdinti žmogų.

Vertinimas:

Duodama po 10 balų, kai kandidatas teisingai pasako: 1) odos spalvą; 2) šukuosenos tipą; 3) plaukų spalvą; 4) kakta aukšta ar žema; 5) nosies formą; 6) ar yra barzda arba ūsai ar ne; 7) drabužių tipą; 8) drabužių spalvą; 9) batų tipą; 10) batų spalvą.

9. „Susitvarkyk!“. Laikas – 1 val.

Kandidatai nuvedami prie vandens telkinio, pasiimant asmens higienos ir batų priežiūros priemones bei susitvarko savo išvaizdą. Tam skiriama 30 min. Po to kandidatai išrikiuojami ir įvertinama jų išvaizda. Komisijos pirmininkas priėjęs prie kiekvieno kandidato praneša, ar jis įvykdė atrankos reikalavimus, ar ne.

Vertinimas:
20 balų – kandidatas nusiskutęs, nusiprausęs.
20 balų – švariai nusivalęs batus.
20 balų – tvarkingai susišukavęs plaukus.

20 balų – kandidato uniforma atitinka uniformos dėvėjimo taisyklių reikalavimus (išskyrus antsiuvus).

20 balų – stovi pasitempęs pagal rikiuotės statuto reikalavimus.

10. Grįžimas į pradžios tašką

Kandidatai susodinami į sunkvežimį. Prie kandidatų turi sėdėti komisijos nariai. Kandidatams leidžiama miegoti, kalbėtis ir pan. Grįžus į pradžios tašką, kandidatams pranešama, kad atranka baigėsi. Komisija turi suskaičiuoti rezultatus ir nuspręsti dėl kandidato tinkamumo būti Karo policijos objektų apsaugos būrio specialistu ir užpildyti reikiamus dokumentus.

Kandidatas į Karo policijos objektų apsaugos specialisto pareigas privalo:

Žinoti kaip:

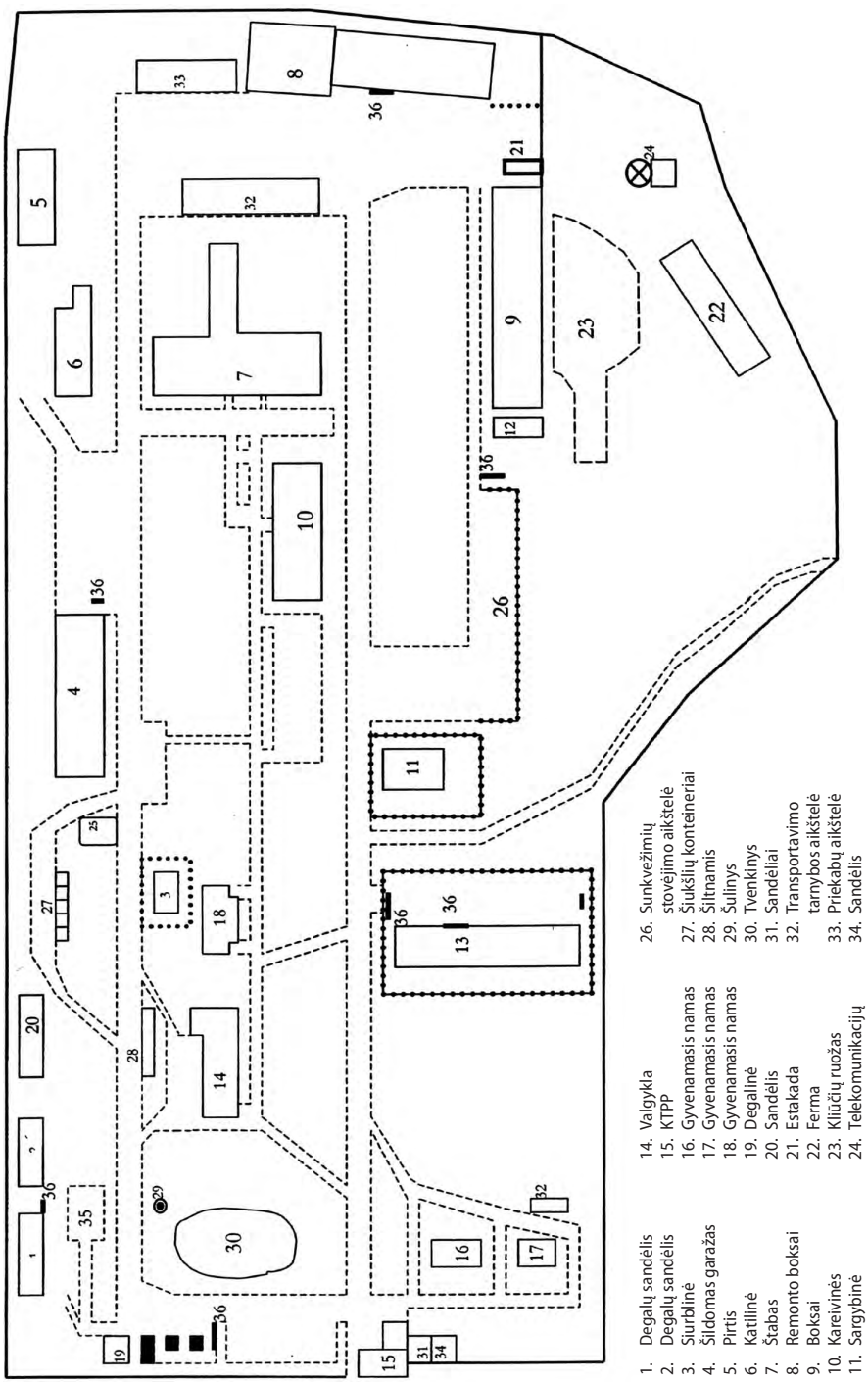
1) yra suskirstoma stebima teritorija (darbas stebėjimo poste);
2) stebėti nurodytą teritoriją (darbas stebėjimo poste);
3) elgtis stovyklavietėje, netikėtai užpuolus priešui;
4) teisingai sukrauti ekipuotę į kuprinę;
5) paruošti apavą (kojines ir avalynę) žygiui;
6) prižiūrėti kojas žygio metu (kada keisti kojines ir t. t.).

Mokėti:

1) orientuotis vietovėje su žemėlapiu ir kompasu;
2) judėti maršrutu, kuris pažymėtas žemėlapyje;
3) nubraižyti stebėjimo schemą (darbas stebėjimo poste);
4) veikti padalinio sudėtyje, patruliui patekus į pasalą;
5) gabenti pėsčiomis sužeistąjį, neturint neštuvų ir parankinių priemonių jiems pasidaryti.

Karinio miestelio teritorijos Liepkalnio g. 168, Vilniuje, planas[6]

Karinio miestelio teritorija

1. Degalų sandėlis
2. Degalų sandėlis
3. Šiurblinė
4. Šildomas garažas
5. Pirtis
6. Katilinė
7. Štabas
8. Remonto boksai
9. Boksai
10. Kareivinės
11. Sargybinė
12. Plovykla
13. Sandėliai
14. Valgykla
15. KTPP
16. Gyvenamasis namas
17. Gyvenamasis namas
18. Gyvenamasis namas
19. Degalinė
20. Sandėlis
21. Estakada
22. Ferma
23. Kliūčių ruožas
24. Telekomunikacijų bokštas
25. Daržovių sandėlis
26. Sunkvežimių stovėjimo aikštelė
27. Šiukšlių konteineriai
28. Šiltnamis
29. Šulinys
30. Tvenkinys
31. Sandėliai
32. Transportavimo tarnybos aikštelė
33. Priekabų aikštelė
34. Sandėlis
35. Kurovežių aikštelė
36. Priešgaisriniai skydai

[6] Statybos ir remonto tarnybos vyr. specialisto 2005 m. vasario 9 d. raštas Nr. G-253 „Dėl investicijų“, adresuotas Karo policijai, *KPA*, ap. 1, b. 83, l. 29.

7 priedas

Karo policijos etatų sąrašai 1999–2001 m.

1999 m. vasario 19 d. Karo policijos etatų sąrašas[7]

Eil. Nr.	Pareigybė	Etatinis karinis laipsnis (rangas)
1.	Policijos viršininkas	mjr.
2.	Viršininko pavaduotojas	kpt.
3.	Raštvedys	gr.
	Iš viso:	**3**

Policijos būrys

4.	Būrio vadas	vyr. ltn.
5.	Būrininkas	vrš.
	Iš viso:	**2**

1 policijos skyrius

6.	Skyrininkas	srž.
7.	Policininkas – vairuotojas	gr.
8.	Policininkas	gr.
9.	Policininkas	gr.
10.	Policininkas	gr.
11.	Policininkas	gr.
12.	Policininkas	gr.
	Iš viso:	**7**

2 policijos skyrius

13.	Skyrininkas	srž.
14.	Policininkas – vairuotojas	gr.
15.	Policininkas	gr.
16.	Policininkas	gr.
17.	Policininkas	gr.
18.	Policininkas	gr.
19.	Policininkas	gr.
	Iš viso:	**7**
	Iš viso:	**19**

[7] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. vasario 19 d. įsakymas Nr. 178 „Dėl 1999 metų krašto apsaugos sistemos etatų sąrašų“, *KAM*, e. a.

1999 m. rugpjūčio 9 d. Karo policijos etatų sąrašas[8]

Eil. Nr.	Pareigybė	Etatinis karinis laipsnis (rangas)
1.	Policijos viršininkas	mjr.
2.	Viršininko pavaduotojas	kpt.
3.	Teisininkas	kpt.
4.	Padėjėjas	
5.	Personalo vyr. specialistas	
	Iš viso:	**5**

Policijos skyrius

6.	Viršininkas	vyr. ltn.
7.	Viršininko pavaduotojas	vyr. ltn.
	Iš viso:	**2**

Pirma pamaina

8.	Pamainos viršininkas	vrš.
9.	Policininkas	srž.
10.	Policininkas vairuotojas	gr.
	Iš viso:	**3**

Antra pamaina

11.	Pamainos viršininkas	vrš.
12.	Policininkas	srž.
13.	Policininkas vairuotojas	gr.
	Iš viso:	**3**

Trečia pamaina

14.	Pamainos viršininkas	vrš.
15.	Policininkas	srž.
16.	Policininkas vairuotojas	gr.
	Iš viso:	**3**

Ketvirta pamaina

17.	Pamainos viršininkas	vrš.
18.	Policininkas	srž.
19.	Policininkas vairuotojas	gr.
	Iš viso:	**3**
	Iš viso:	**21**

[8] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. rugpjūčio 9 d. įsakymas Nr. 897 „Dėl 1999-02-19 KAM įsakymo Nr. 178 „Dėl 1999 metų krašto apsaugos sistemos etatų sąrašų“ dalinio pakeitimo“, *ten pat*.

1999 m. gruodžio 22 d. Karo policijos etatų sąrašas[9]

Eil. Nr.	Pareigybė	Etatinis karinis laipsnis (rangas)
1.	Policijos vadas	plk. ltn.
2.	Vado pavaduotojas	mjr.
3.	Kauno apygardos viršininkas	mjr.
4.	Štabo viršininkas	mjr.
5.	Teisininkas	kpt.
6.	Kvotėjas	vyr. ltn.
7.	Vado padėjėjas	psk.
8.	Vairuotojas	srž.
9.	Personalo vyr. specialistas	civ.
10.	Sandėlininkas – buhalteris	civ.
	Iš viso:	**10**

Policijos skyrius

11.	Viršininkas	kpt.
12.	Viršininko pavaduotojas	psk.
13.	Ginklininkas – sandėlininkas	srž.

Pirma pamaina

14.	Viršininkas	vyr. srž.
15.	Padėjėjas	srž.

Antra pamaina

16.	Viršininkas	vyr. srž.
17.	Padėjėjas	srž.

Trečia pamaina

18.	Viršininkas	vyr. srž.
19.	Padėjėjas	srž.

Ketvirta pamaina

20.	Viršininkas	vyr. srž.
21.	Padėjėjas	srž.
	Iš viso:	**11**
	Iš viso:	**21**

[9] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1999 m. gruodžio 22 d. įsakymas Nr. 1472 „Dėl 2000 metų Karo policijos etatų sąrašo“, *ten pat.*

2000 m. birželio 21 d. Karo policijos etatų sąrašas[10]

Eil. Nr.	Pareigybė	Etatinis karinis laipsnis (rangas)	Leidimo dirbti su įslaptina informacija kategorija
1.	Policijos vadas	plk. ltn.	Visiškai slaptai
2.	Vado pavaduotojas	mjr.	Slaptai
3.	Kauno apygardos viršininkas	mjr.	Slaptai
4.	Štabo viršininkas	kpt.	Slaptai
5.	Teisininkas	mjr.	Slaptai
6.	Kvotėjas	vyr. ltn.	Slaptai
7.	Kvotėjas	vyr. ltn.	Slaptai
8.	Vyresn. specialistas	srž. / CT (civ. tarn.)	Konfidencialiai
9.	Vado padėjėjas	psk.	Konfidencialiai
10.	Vairuotojas	srž.	–
11.	Personalo vyr. specialistas	CT (civ. tarn.)	Konfidencialiai
	Iš viso:	**11**	
Policijos skyrius			
12.	Viršininkas	kpt.	Slaptai
13.	Viršininko pavaduotojas	psk.	Konfidencialiai
14.	Ginklininkas - sandėlininkas	srž.	Konfidencialiai
	Iš viso:	**3**	
Pirma pamaina			
15.	Viršininkas	vyr. srž.	–
16.	Padėjėjas	srž.	–
Antra pamaina			
17.	Viršininkas	vyr. srž.	–
18.	Padėjėjas	srž.	–
Trečia pamaina			
19.	Viršininkas	vyr. srž.	–
20.	Padėjėjas	srž.	–
Ketvirta pamaina			
21.	Viršininkas	vyr. srž.	–
22.	Padėjėjas	srž.	–
	Iš viso:	**8**	
	Iš viso:	**22**	

[10] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2000 m. birželio 21 d. įsakymas Nr. 702 „Dėl Karo policijos etatų sąrašo“, *ten pat.*

2001 m. kovo 14 d. Karo policijos etatų sąrašas[11]

Eil. Nr.	Pareigybė	Etatinis karinis laipsnis (rangas)	Leidimo dirbti su įslaptina informacija kategorija
Vadovybė			
1.	Karo policijos vadas	plk. ltn.	Visiškai slaptai
2.	Štabo viršininkas	mjr.	Visiškai slaptai
3.	Vado padėjėjas	vyr. psk.	Konfidencialiai
4.	Teisininkas	mjr.	Slaptai
	Iš viso:	**4**	
Kvotos skyrius			
5.	Viršininkas	kpt.	Slaptai
6.	Kvotėjas	kpt.	Slaptai
7.	Vyresnysis specialistas	srž	Visiškai slaptai
	Iš viso:	**3**	
G 1 skyrius			
8.	Vyr. specialistas	R1 – R9 (civ. tarn.)	Konfidencialiai
9.	Specialistas	R1 – R7 (civ.tarn.)	Konfidencialiai
	Iš viso:	**2**	
G 3 skyrius			
10.	Viršininkas	mjr.	Slaptai
11.	Specialistas	psk.	Slaptai
	Iš viso:	**2**	
G 4 skyrius			
12.	Viršininko pavaduotojas	vyr. psk.	Slaptai
13.	Transporto dispečeris	psk.	Konfidencialiai
	Iš viso:	**2**	
Vilniaus įgula			
14.	Viršininkas	mjr.	Slaptai
15.	Viršininko pavaduotojas	vyr. psk	Konfidencialiai
16.	Vyr. policininkas	psk.	Konfidencialiai
17.	Vyr. policininkas	psk.	Konfidencialiai
18.	Vyr. policininkas	psk.	Konfidencialiai
19.	Vyr. policininkas	psk.	Konfidencialiai

[11] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2001 m. kovo 14 d. įsakymas Nr. 329 „Dėl Karo policijos etatų sąrašo“, *ten pat.*

20.	Policininkas	vyr. srž.	Konfidencialiai
21.	Policininkas	vyr. srž.	Konfidencialiai
22.	Policininkas	vyr. srž.	Konfidencialiai
23.	Policininkas	vyr. srž.	Konfidencialiai
24.	Policininkas	vyr. srž.	Konfidencialiai
25.	Policininkas	vyr. srž.	Konfidencialiai
	Iš viso:	**12**	

Kauno įgula

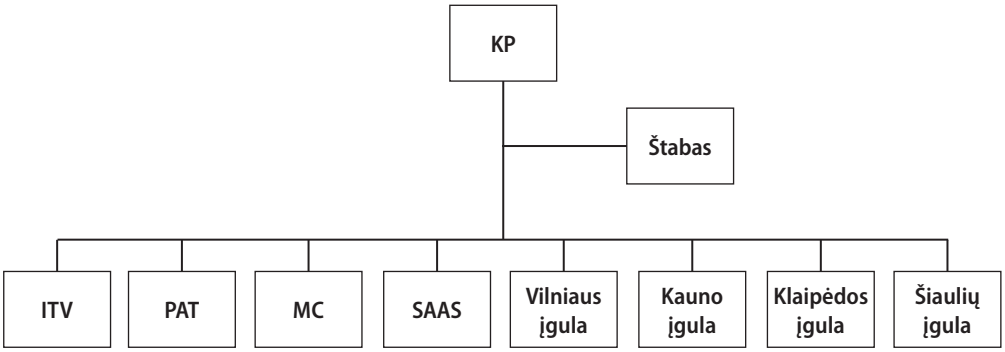
26.	Viršininkas	mjr.	Slaptai
27.	Viršininko pavaduotojas	vyr. psk.	Konfidencialiai
28.	Kvotėjas	kpt.	Konfidencialiai
29.	Vyr. policininkas	psk.	Konfidencialiai
30.	Vyr. policininkas	psk.	Konfidencialiai
31.	Vyr. policininkas	psk.	Konfidencialiai
32.	Vyr. policininkas	psk.	Konfidencialiai
33.	Policininkas	vyr. srž.	Konfidencialiai
34.	Policininkas	vyr. srž.	Konfidencialiai
35.	Policininkas	vyr. srž.	Konfidencialiai
36.	Policininkas	vyr. srž.	Konfidencialiai
37.	Policininkas	vyr. srž.	Konfidencialiai
38.	Policininkas	vyr. srž.	Konfidencialiai
39.	Policininkas	vyr. srž.	Konfidencialiai
40.	Policininkas	vyr. srž.	Konfidencialiai
	Iš viso:	**15**	

Klaipėdos įgula

41.	Viršininkas	mjr.	Slaptai
42.	Kvotėjas	kpt.	Slaptai
	Iš viso:	**2**	
	Iš viso:	**42**	

8 priedas

Lietuvos kariuomenės Karo policijos struktūra[12]

KP – Karo policija
ITV – Ikiteisminio tyrimo valdyba
PAT – Paramos ir aprūpinimo tarnyba
MC – Mokymo centras
SAAS – Svarbių asmenų apsaugos skyrius

Lietuvos kariuomenės vado 2010 m. rugsėjo 15 d. įsakymu Nr. V-780 vykdant karines operacijas Karo policija priskirta Jungtinio štabo viršininko operaciniam vadovavimui (išskyrus ikiteisminį tyrimą).

[12] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2021 m. sausio 14 d. įsakymas Nr. V-28 „Dėl Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2013 m. rugsėjo 6 d. įsakymo Nr. V-803 „Dėl Lietuvos kariuomenės Karo policijos nuostatų ir struktūros patvirtinimo“ pakeitimo“, *KAM*, e. a.

Papildomų Karo policijos aprangos variantų sąrašas[13]

Eil. Nr.	Apranga, priemonės, ginklai	Papildomų Karo policijos aprangos variantų sąrašas				
		Variantas Nr. 1. Patrulis	Variantas Nr. 2. Karinio transporto patrulis	Variantas Nr. 3. Konvojavimas	Variantas Nr. 4. Eskortavimas	Variantas Nr. 5. Patrulis (KP laikinai priskirti kariai)
1.	Lauko uniforma		x	x	x	x
2.	Liemenė „Karo policija“	x	x		x	
3.	Neperšaunama liemenė			x		
4.	Odinis amunicijos diržas su laikikliais	x	x	x	x	
5.	Pėstininkų diržai su odiniu laikikliu guminei lazdai					x
6.	Užmautės ant kojų ir rankų		x			
7.	Raištis „KP“					x
8.	Šalmas „KP“	x	x	x		–
9.	Beretė	x			x	–
10.	Beretė tos tarnybos, kur karys tarnauja					x
11.	Guminė lazda	x		x		x
12.	Antrankiai	x	x	x	x	
13.	Dujų balionėlis	x	x	x		
14.	Eismo reguliavimo lazdelė[14]		x		x	
15.	Žibintuvėlis[15]	x				
16.	Radijo stotis	x	x	x	x	
17.	Tabelinis ginklas	x	x	x	x	

[13] Lietuvos kariuomenės Karo policijos 2000 m. gegužės 26 d. raštas Nr. 218 „Dėl Uniformos dėvėjimo taisyklių pakeitimo“, adresuotas KAM Aprūpinimo departamentui, *KPA*, ap. 1, b. 5, l. 26, 27.

[14] Tai 150 mm apskritimas su 2000 mm ilgio koteliu. Apskritimo viduryje - 100 mm skersmens raudonas apskritimas, išoriniai kraštai 25 mm baltos spalvos apvadas. Lazdelės apskritimas padarytas iš šviesą atspindinčios medžiagos. *Ten pat*, l. 34.

[15] *Mag-Lite* markės 500 mm žibintuvėlis. *Ten pat*, l. 35.

Dažniausi ikiteisminiai tyrimai 2003–2020 m. laikotarpiu[16]

Eil. Nr.	Metai/nusikalstama veika	Savavališkas pasišalinimas (BK 322 str.)	Vagystė (BK 178 str.)	Dezertyravimas (BK 323 str.)	Kario terorizavimas (BK 320 str.)	Dokumento suklastojimas (BK 300 str.)
1.	2003	19	6	22	2	5
2.	2004	34	21	45	7	8
3.	2005	34	26	11	10	1
4.	2006	52	21	22	16	10
5.	2007	42	20	42	16	4
6.	2008	40	16	33	10	1
7.	2009	9	22	10	6	4
8.	2010	9	26	8	1	7
9.	2011	8	19	5	–	8
10.	2012	3	11	4	3	2
11.	2013	5	13	3	1	–
12.	2014	4	9	5	–	3
13.	2015	4	4	6	1	3
14.	2016	15	12	14	2	1
15.	2017	2	10	1	3	1
16.	2018	6	6	8	–	1
17.	2019	6	7	2	2	1
18.	2020	2	9	2	1	1
Iš viso:		**294**	**258**	**243**	**81**	**61**

[16] Lentelė sudaryta pagal Karo policijos Ikiteisminio tyrimo valdybos 2020 m. birželio 23 d. pateiktą statistinę informaciją.

Atsiminimai

Dim. vyr. psk. VINCO KUBERTAVIČIAUS prisiminimai apie tarnybą Karo policijos mokykloje

(KP fotoarchyvo nuotrauka)

2019 m. sausio 7 d. Vincas Kubertavičius minėjo savo 100 m. jubiliejų. Sutapimas, kad po 2 mėn., tai yra 2019 m. kovo 15 d., Karo policija minėjo savo 100 m. jubiliejų.

V. Kubertavičius gimė 1919 m. sausio 7 d. Daukšiuose, Marijampolės aps. Simono ir Magdalenos šeimoje. Vyresni broliai tarnavo Lietuvos kariuomenėje, todėl ir V. Kubertavičius žavėjosi karine tarnyba. Būdamas 14 m. parašė prašymą, kad būtų priimtas į LŠS. Kurį laiką buvo jaunesnysis šaulys, nes tuo metu į LŠS buvo priimama tik nuo 16 m. 1940 m. kovo 1 d. pradėjo tarnybą Karo policijos mokykloje. V. Kubertavičius buvo liudininkas įvykių, kai 1940 m. birželio 14 d. sovietų vyriausybė įteikė ultimatumą Lietuvai reikalaudama išduoti teismui vidaus reikalų ministrą Kazimierą Skučą ir Valstybės saugumo departamento direktorių Augustiną Povilaitį (kaip tariamų provokacijų prieš Raudonosios Armijos įgulas, dislokuotas Lietuvoje, kaltininkus) bei reikalaudama sudaryti naują, Maskvai priimtiną Vyriausybę, įsileisti į Lietuvos teritoriją neribotą skaičių sovietų armijos karių ir dislokuoti juos svarbiausiuose Lietuvos taškuose. 1945 m. V. Kubertavičius tapo partizanu ir nešiojo Vidugirio, Jovaro, Siaubo slapyvardžius. Partizanas dalyvavo 1945 m. rugpjūčio 6–12 d. vykusiose Žuvinto ir Palių kautynėse, kurias galima laikyti bene didžiausio masto ir, ko gero, paskutinėmis kautynėmis Sūduvos žemėje, į kurias sovietiniai okupantai metė ne tik NKVD[17], bet ir reguliariosios kariuomenės dalinius. Tų pačių metų gruodžio 14 d. V. Kubertavičius sovietų buvo suimtas. 1947 m. kovo 18 d. karinis tribunolas partizaną nuteisė 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. V. Kubertavičius buvo ištremtas į SSRS Magadano sritį,

[17] NKVD (rus. *НКВД, Народный комиссариат внутренних дел*) – Vidaus reikalų liaudies komisariatas – SSRS centrinė valstybės valdžios institucija. Stalino valdymo metais ji buvo teroro įrankis, institucija, kuri vykdė valymus ir trėmimus, skelbė ir vykdė mirties nuosprendžius. [interaktyvus]. [žiūrėta 2020 m. liepos 27 d.]. Prieiga per internetą: <https://istorijatau.lt/rubrikos/zodynas/nkvd>.

Monografijos autorius su Vincu Kubertavičiumi interviu metu, Klaipėda, 2019 m.
(KP fotoarchyvo nuotrauka)

Srednekano r., ir į Lietuvą grįžo tik 1974 m. vasario 25 d. Dar prieš karą V. Kubertavičius buvo davęs LŠS šaulio priesaiką, todėl 1990 m. kovo 31 d. narystė šioje sąjungoje jam buvo sugrąžinta. 1999 m. gruodžio 22 d. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro pasipriešinimo dalyvių teisių komisijos nutarimu (protokolo Nr. 53) V. Kubertavičius pripažintas kariu savanoriu, jam suteiktas dimisijos vyresniojo puskarininkio karinis laipsnis[18].

2019 m. spalio 23 d. V. Kubertavičiaus gyvybė užgeso ir spalio 25 d. jis buvo palaidotas Klaipėdoje. Kubertavičiai buvo susilaukę dukros (mirusi 2006 m.) ir sūnų dvynukų, turėjo tris anūkus ir vieną anūkę.

Toliau pateikiami V. Kubertavičiaus atsiminimai apie karinę tarnybą Karo policijos mokykloje, jie surašyti dar nepublikuotuose jo memuaruose, o papildoma informacija apie karinę tarnybą gauta interviu metu[19]. Atsiminimai susisteminti, atsižvelgiant į monografijos struktūrinius elementus, analizuojant Karo policijos mokyklos struktūrą ir personalo sudėtį, mokymą ir karinį rengimą, drausmę, uždavinius ir funkcijų vykdymą, laisvalaikį ir institucijos reprezentavimą ir likvidavimą.

Paskyrimas į Karo policijos mokyklą. 1940 m. vasario 29 d. karo prievolininkus, gimusius 1918 m., Marijampolėje pasitiko ir juos pasveikino Marijampolės komendantas plk. ltn. Andrius Kerbelis. Komendantas karo prievolininkus paskyrė į karinius dalinius. V. Kubertavičius buvo paskirtas į Karo policijos mokyklą, įsikūrusią Žaliakalnyje, Kipro Petrausko gatvėje, Kaune. 1940 m. vasario 30 d. orkestrui grojant V. Kubertavičius buvo iškilmingai palydėtas į Marijampolės geležinkelio stotį, iš kurios turėjo keliauti į Kauną. Kovo 1 d. naujokus Karo policijos mokykloje, Kaune, pasitiko mokyklos viršininkas mjr. Eduardas Berentas. V. Kubertavičius prisiminė, kad šis karininkas buvo vidutinio ūgio, plačiapetis, juodbruvas, turėjęs griežtą ir griausmingą balsą. Karininkas naujokams palinkėjo atsakingai ir garbingai vykdyti sargybas Lietuvos kariuomenėje. Naujokai buvo apgyvendinti žemose, medinėse, vieno aukšto kareivinėse. V. Kubertavičius jautė pasididžiavimą, kad tarnauja Karo policijos mokykloje, o ne kur nors kitur.

Struktūra. Naujokai buvo paskirti į kuopas, suskirstyti skyriais ir grandimis, jiems buvo priskirti kuopų, būrio vadai, kuopininkai, būrininkai, skyrininkai ir grandies vadai. Skyrius susidėjo

---

18 M. Vainorius, Išskirtinis klaipėdietis sulaukė šimto metų, *Atvira Klaipėda*, Klaipėda, 2019. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. liepos 25 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.atviraklaipeda.lt/2019/01/07/isskirtinis-klaipedietis-sulauke-simto-metu/>.

19 V. Kubertavičius, *Gyvenimo kelių kryžkelėse. Lietuvos kario memuarai. Trijų valstybių kariuomenėse. 1940–1944 metai. II dalis*, Klaipėda: Jūrų muziejus ir akvariumas, 1992, 41 p.; 2019 m. sausio 7 d. monografijos autoriaus interviu su Vincu Kubertavičiumi Klaipėdoje, jubiliato 100 metų jubiliejaus minėjimo metu.

iš 14 karių, būrys iš 3 skyrių, kuopa buvo sudaryta iš 2 ar 3 būrių. Visi kariai kuopoje buvo aukšti ir rinktiniai dėl to, kad turėjo vykdyti ypatingą sargybą. V. Kubertavičius buvo paskirtas į 2-ąją Karo policijos mokyklos kuopą, kuriai vadovavo kpt. Ignas Morkūnas. Būrio vadas buvo ltn. Albertas Savickas, o kuopininkas – vrš. Povilas Čemežys, būrininkas – psk. Giedrimas, skyriaus vadas – gr. Pagalys, grandies vadas – gr. Antanas Valionis.

Mokymas ir karinis rengimas. Pirmasis karių rengimas prasidėjo nuo kariuomenės Drausmės ir kitų statutų mokymo, vėliau užsiėmimai vyko rikiuotės aikštėje, kur buvo mokoma žygiuoti. Po 3–4 tarnybos dienų, kai kariams buvo išduodami ginklai, dujokaukės, durtuvai ir kita amunicija, karių mokymas buvo papildytas ginklų pažinimo ir rikiuotės su šautuvu pratybomis. Karmėlavos šaudykloje vykdavo koviniai šaudymai iš šautuvų. Tiesa, iš pabūklų *Oerlikon* šaudydavo karininkai ir pabūklų viršininkai puskarininkiai. V. Kubertavičius pateikė tokią pirmųjų karo tarnybos dienų dienotvarkę:

1. 6 val. ryto kėlimasis, lovų klojimas, rytinis pasivaikščiojimas, bėgimas ir gimnastika.

2. Po gimnastikos prausimasis, batų ir rūbų valymas.

3. Pusryčiai[20] ir po jų pasiruošimas rytiniam patikrinimui, kurį, be skyrininkų ir būrininko, galėjo vesti kuopininkas. Rytinio patikrinimo metu dėmesys buvo skiriamas į tai, ar naujoko diržas yra tinkamai suveržtas, ar nesusiraukšlėjusi karinė uniforma, ar joje yra visos sagos, ar batai valyti ir kt. Karo policininkai turėjo po tris komplektus uniformų. Vienas komplektas buvo kasdieninis, skirtas užsiėmimams, antras išeiginis – išėjimui į miestą ir sargybos, o trečiasis paradinis, skirtas sargybai Prezidentūroje ir garbingų svečių priėmimui. Išeiginis ir paradinis uniformų komplektai būdavo sukabinti sandėliuose ir išduodami tik poreikiui esant.

4. Pamokos ir užsiėmimai vykdavo 50 min. su 10 min. pertrauka. Iki pietų būdavo keturios pamokos.

5. 12–14 val. pietūs[21], poilsis, ginklų valymas ir tvarkymasis.

6. Po pietų dar keturi užsiėmimai patalpose arba lauke. Jei lauke spausdavo 15 °C šaltis, užsiėmimai vykdavo patalpose.

7. Užsiėmimai baigdavosi 18 val. ir kariai eidavo vakarieniauti[22].

8. Po vakarienės – laisvalaikis.

9. Vakarinis patikrinimas – 21 val.

10. 22 val. poilsis, miegas. V. Kubertavičius pažymėjo, kad kariams nuo 22 iki 6 val. visiškai pakako laiko išsimiegoti.

Drausmė. Nuobaudos, kurios paprastai būdavo skiriamos Karo policijos mokyklos kariams, buvo šios:

1) *„po šautuvu stovėti“* (1–2 val.);

2) be eilės eiti dirbti į virtuvę ar bulvėms akutes krapštyti;

3) be eilės būti tvarkdariu kuopoje, visą parą šluoti ir plauti grindis.

Karo policijos mokykla karinę drausmę ir tvarką pažeidusius karius siųsdavo į VI fortą, kur jie atlikdavo arešto bausmę. Čia buvo įsikūręs karo kalėjimas, nes mokykla savo daboklės ar areštinės neturėjo. Drausmę pažeidusiems kariams nemalonių pojūčių kėlė ne pati arešto bausmė

---

20 Pusryčiai – saldinta kava, 200 g batono riekutė arba bandelė, juoda duona, marmeladas ir 35 g sviesto.

21 Pietūs – sriubos: žirnių, kopūstų, makaronų, virta su mėsa; košė: bulvių, žirnių, makaronų, kruopų; mėsa: kiaulienos dešrelės, kapota mėsa padaže su agurkais ar pomidorais.

22 Vakarienė – sriuba, košė, balta ar juoda saldinta kava, 20 g sviesto arba taukuose plaukiantys varškėčiai, kotletai ar befstrogenas. Šeštadieniais ar sekmadieniais, kada dauguma kareivių buvo išleidžiami į miestą, tuomet vakarienei būdavo kruopų sriuba ir balta saldinta kava be jokių priedų. Karo policijos mokykloje maisto daviniui būdavo skiriama 35 ct daugiau nei kituose Lietuvos kariuomenės kariniuose daliniuose.

karo kalėjime, bet lydėjimo į arešto vietą procesas. Nusižengę kariai buvo vedami Kauno miesto gatvėmis pro Kauno zoologijos sodą, kaip didžiausi nusikaltėliai, be diržo, lydimi kito ginkluoto kario, kuris ant šautuvo turėjo užmovęs durtuvą. Mokyklos kuopininko vrš. P. Čemežio mėgstamiausia ir griežčiausia bausmė, kurią dažniausiai skirdavo mokyklos kariams už pasišalinimą iš kareivinių ar išėjimą į miestą be leidimo, buvo valanda *„po šautuvu stovėti“*.

Uždaviniai ir funkcijos. V. Kubertavičius savo prisiminimuose mini tokias Karo policijos mokyklos karių funkcijas:

1) patruliavimas Kauno mieste. Kitų karinių dalinių kariai karo policininkų nemėgdavo, todėl vakarais Šančiuose ar Aukštojoje Panemunėje karo policininkams vieniems pasirodyti buvo nepatartina. Karo policijos patrulis tarnybos metu nešiojo žalius akselbantus, kuriais visas dalinys didžiavosi. V. Kubertavičiui dėl žemo ūgio neteko patruliuoti mieste. Karo policininkai prisisegę akselbantus mėgdavo fotografuotis;

2) sargyba Kauno komendantūroje, karo kalėjime, kariuomenės štabe ir Prezidentūroje. Paros sargybos keisdavosi 13 val. Garbės sargyboje prie įėjimo į Prezidentūrą stovėdavo du aukšti karo policininkai su šautuvais ir prie jų vamzdžių prijungtais durtuvais. Šis postas, kaip teigia V. Kubertavičius, Lietuvos kariuomenėje buvo ne tik garbingiausias, bet ir sunkiausias, nes išstovėti 2 val. ramiai karštyje arba šaltyje nėra taip paprasta ir tai reikalauja daug fizinių jėgų;

3) sargyba prie centrinio įėjimo į kareivines vartų, Kipro Petrausko g., Žaliakalnyje;

4) 1940 m. birželio mėn. pabaigoje atsirado naujas sargybos postas – Lietuvos banko rūmai, kurie buvo įsikūrę Laisvės alėjoje;

5) iškilmingos rikiuotės sutinkant garbingus užsienio valstybių svečius.

Kartą vienas Karo policijos mokyklos puskarininkis parodė vietą Kaune, tarp geležinkelio tunelio ir VI forto, kur yra užkasti Kariuomenės teismo teisti ir vėliau sušaudyti keturi komunarai. V. Kubertavičius žinojo, kad mirties bausmes vykdydavo ir karo policininkai, bet ar jie sušaudė keturis komunarus, jis nežinojo, nors ilgiau Karo policijos mokykloje tarnaujantys karo policininkai tuo gyrėsi ir didžiavosi.

Laisvalaikis ir institucijos reprezentavimas. Laisvalaikiu Karo policijos mokyklos kariai rašė laiškus, skaitė laikraščius, žurnalus, knygas, grojo įvairiais muzikos instrumentais, kas mokėjo, skambino naujutėlaičiu pianinu, pasakodavo vieni kitiems anekdotus. Kiti kariai tvarkėsi aprangą, siuvosi apykakles ir sagas. Laisvalaikiu karius aplankydavo svečiai, giminės, kariams buvo galima kartu su svečiais svečių kambaryje saikingai atsigerti alaus. Kino salėse „Pasaka“ ir „Daina“ karių pageidavimu vyko kino seansai. Pavyzdžiui, latvių filmas „Žvejo sūnus“ visiems kariams paliko neišdildomą įspūdį.

Per šv. Velykas Karo policijos kariai eidavo į Kauno įgulos bažnyčią dalyvauti Prisikėlimo pamaldose. Į tą pačią bažnyčią klausytis Prisikėlimo pamaldų 1940 m. atvyko ir Lietuvos Respublikos Prezidentas Antanas Smetona, lydimas karinės vadovybės. Po Prisikėlimo pamaldų kariams buvo suruoštas šventinis stalas, ridenami ir tarpusavyje daužiami margučiai. Ilgiau tarnaujantys kariai, taip pat ir jauni kariai, gyvenantys Kauno mieste, būdavo paleidžiami atostogų arba pasivaikščioti į miestą. Kiekvieną sekmadienį visų Karo policijos mokyklos kuopų kariai, išskyrus pavienius atvejus, eidavo į Kauno įgulos bažnyčią klausytis pamaldų. Šventinės pamaldos vykdavo per visas didžiąsias katalikų religines šventes. Svarbus momentas Karo policijos mokykloje būdavo priesaikos davimo ceremonija, kuri vyko Kauno įgulos bažnyčioje. Priesaikos davimo ceremonija turėjo ir religinę reikšmę, nes su Dievo palaiminimu ir pagalba kariai turėjo toliau vykdyti kario pareigą. Karo policijos mokyklos kariams buvo svarbūs paradai ir iškilmingos rikiuotės, nes tai jiems kėlė pasididžiavimą savimi, kolegomis ir visa Lietuvos kariuomene. Paradų ir iškilmingų

rikiuočių metu buvo galima matyti laimingus Lietuvos gyventojų veidus ir girdėti nuoširdžius sveikinimus, skiriamus Lietuvos kariuomenei, taip pat gauti gėlių. Per iškilmingas rikiuotes, dažnai dalyvaujant ir Kauno karo komendantui plk. Jurgiui Bobeliui, Karo policijos mokyklos kariams buvo suteikiami aukštesni kariniai laipsniai. V. Kubertavičius už gerą šaudymą buvo apdovanotas sidabriniu ženklu „Geram šauliui".

Karo policijos mokyklos likvidavimas. 1940 m. birželio 15 d. apie 15 val. Karo policijos mokyklos kariams buvo paskelbta kovinė parengtis. Iš kuopų sandėlių išduoti šoviniai, granatos, pabūklai *Oerlikon*. Praėjus valandai po pasirengimo kovinei parengčiai, Karo policijos mokyklos kariams vadovybė pranešė apie sovietų vyriausybės ultimatumą Lietuvai. Išsidėstę įvairiose pozicijose karo policininkai laukė įsakymo kautis su priešu, nors ir nelygioje kovoje. Tą pačią dieną apie 17.30 val. Kaune pasirodė pirmieji sovietų tankai, kuriuos su gėlėmis pasitiko „antivalstybiniai gaivalai". Kadangi mieste budėję Karo policijos patruliai susirinkusios sovietų tankus pasitikti minios buvo apmėtyti akmenimis, tai po 10 iš kiekvienos Karo policijos mokyklos kuopos savanorių karių buvo pasitelkta į pagalbą, kad jie padėtų išsklaidyti susirinkusią minią.

1940 m. birželio 16 d. apie 10 val. Karo policijos mokyklos viršininkas mjr. E. Berentas karo policininkams pranešė, kad Lietuva be menkiausio karinio pasipriešinimo yra okupuota Raudonosios Armijos dalinių. Kauno m. ir aps. komendantūroje ir Kariuomenės štabe 1940 m. birželio 15 d. budėję Karo policijos mokyklos kariai vežė deginti svarbius dokumentus, kad jie nepatektų į rankas okupantams. Tų pačių metų birželio 18 d. išėjo marionetinio Respublikos Prezidento Justo Paleckio įsakymas apie privalomą ginklų surinkimą iš įvairių sukarintų organizacijų ir pavienių asmenų. Pirmiausia ginklai buvo surenkami iš LŠS ir priduodami Kauno komendantūroje. Sukarintos organizacijos nešė ir vežė priduoti kulkosvaidžius, šautuvus, šovinius, o pavieniai asmenys – mažo kalibro šautuvus ir pistoletus. Į atsargą išleistas buvęs Karo policijos mokyklos viršininkas ats. mjr. E. Berentas pristatė savo 9 mm pistoletą *Browning*, kariams pasakęs tokius žodžius: „Vyrai, atiduodu ginklą, kuris man šiuo laiku nereikalingas".

Paskutinėmis birželio mėnesio dienomis buvo gautas įsakymas Karo policijos mokyklos rajoną kartu su mokyklos pastatu, kareivinėmis ir kitais pastatais užleisti Raudonosios Armijos daliniams ir persikelti į Aukštąją Panemunę. Vėliau kariuomenėje buvo paskirti politiniai vadovai ir Karo policijos mokyklos pavadinimas panaikintas. Politiniai vadovai (kurie daugiausia buvo eiliniai kareiviai arba grandiniai) įsakinėjo Lietuvos kariuomenės karininkams, o karininkai jiems turėjo raportuoti. Politiniai vadovai laisvu nuo tarnybos laiku karius išleisdavo į miestą, kad šie dalyvautų mitinguose ar komjaunuolių susirinkimuose. Kuopininkas, būrių vadai, kuopos vadas be politinio vadovo sutikimo negalėjo karių išleisti į miestą. Tokiu būdu buvo bandoma sukompromituoti Lietuvos karininkus ir sugriauti tvirtą Lietuvos karių drausmę.

1940 m. liepos 30 d. Karo policijos mokyklos kariai, vilkintys paradine uniforma, Kauno geležinkelio stotyje dalyvavo garbės sargyboje išlydint Liaudies deputatus į Maskvą „parvežti Stalino saulės". V. Kubertavičius pažymėjo, kad jis, tikėtina, kaip ir kiti kariai ir karininkai, dalyvavę tokiame „spektaklyje", jautėsi pažemintas, išjuoktas ir išstatytas kaip kokia „iškamša", parodant, kad ir Lietuvos kariai nori būti priimti į SSRS sudėtį.

Iki 1940 m. rugpjūčio mėn. pabaigos buvo vykdoma garbės sargyba Prezidentūroje, tik ją jau vykdyti galėjo ir žemesnio ūgio kariai. Iki 1940 m. spalio mėn. pradžios vyko budėjimai Kariuomenės štabe ir Kauno komendantūroje. Tuo pačiu metu vyko Apsaugos bataliono turto krovimas į traukinių vagonus ir 1940 m. spalio 6 d. paskutiniai Karo policijos mokyklos kariai iš Kauno išvyko į Vilnių. Sargybas Kariuomenės štabe ir Kauno komendantūroje, kur prieš tai vykdė Karo policijos mokyklos kariai, pradėjo vykdyti Raudonosios Armijos kariai.

Ats. mjr. DAINIAUS JANĖNO atsiminimai apie Karo policijos tarnybos formavimą atkūrus Lietuvos nepriklausomybę[23]

Iš kairės: Nerijus Černius ir Dainius Janėnas. Akropolis, Vilnius, 2019 m.
(Nerijaus Černiaus asmeninio fotoarchyvo nuotrauka)

Pirmiausia D. Janėno (toliau – pašnekovas) buvo prašoma papasakoti apie pirmuosius bandymus kurti drausmę ir tvarką SKAT palaikančią instituciją, kol 1998 m. *de jure* ir 1999 m. *de facto* buvo atkurta Karo policija. Pašnekovas prisiminė, kad Karinės žandarmerijos poskyris buvo įkurtas 1993 m. kovo 1 d., SKAT štabe, Viršuliškių g. 36, Vilniuje. 1994 m. birželio 1 d. SKAT Karinės žandarmerijos poskyris pervadintas į SKAT Karinės policijos poskyrį. Pašnekovas atkreipė dėmesį į tai, kad žodis „žandarmerija“ yra kilęs iš prancūzų kalbos ir dėl šios priežasties jis buvo svetimas Lietuvai. Atsižvelgiant į tai, kilo poreikis drausmę ir tvarką karinėse teritorijose ir kariuomenėje palaikančią instituciją pervadinti į policiją. SKAT Karinės žandarmerijos poskyryje, kuris vėliau pervadintas į SKAT Karinės policijos poskyrį, buvo du etatiniai darbuotojai – viršininkas ir vyr. specialistas. Pašnekovas ėjo Karinės policijos poskyrio viršininko pareigas. Šis poskyris buvo tiesiogiai pavaldus SKAT Logistikos tarnybai. SKAT Karinės policijos poskyrio funkcionavimas baigėsi 1996 m. pradžioje jį pertvarkius į SKAT Karinės tarnybos ir objektų apsaugos tarnybą.

Pašnekovas prisimena, kad SKAT Karinė žandarmerija, vėliau pervadinta į Karinę policiją, vykdė tokias funkcijas:

1) svarbių asmenų apsauga ir palyda. Dažniausiai tai buvo užsienio šalių oficialios delegacijos, į kurias buvo įtraukiami politikai, diplomatai ir juos lydintis personalas. Pašnekovas prisiminė vieną atvejį, sukėlusį didelį rezonansą tarp politikų. 1995 m. vasarą buvo vykdoma vieno užsienio delegacijos nario palyda per Vilniaus miestą į Seimo rūmus. Policija užfiksavo daugiau kaip 20 KET pažeidimų (važiavimas per sankryžą degant raudonam šviesoforo signalui, eismo pirmenybę turinčių transporto priemonių nepraleidimas ir kiti KET pažeidimai), kuriuos padarė Karinė policija palydos metu. Policija kreipėsi į SKAT su raštu, prašydama paaiškinti, kas tai per struktūra ir kokios jai yra suteiktos teisės nesilaikyti KET nustatytų reikalavimų. Susirūpinta, kad Karinės policijos funkcijos, jos personalo teisės ir pareigos nėra tinkamai reglamentuotos. Tokį susirūpinimą rodė ir Seimo nariai. Prokuratūra šio įvykio tirti nesiėmė, todėl KAM pradėjo dėti koncentruotas pastangas, kad būtų įteisinta Karo policijos tarnyba;

[23] Pateikti pirmojo atkurtos Karo policijos vado ats. maj. Dainiaus Janėno atsiminimai apie Karo policijos formavimą. Pokalbio metu daug dėmesio skirta 1993 m. kovo 1 d. įkurtai Karinei žandarmerijai prie SKAT, 1994 m. birželio 1 d. pervadintai į Karinę policiją ir 1996 m. sausio 2 d. išformuotai. Pokalbis vyko 2019 m. lapkričio 21 d., Ozo g. 25, Akropolyje, Vilniuje.

2) karinio SKAT transporto palyda į pratybų ir mokymo vietas. Palydų vykdymas neapsiribojo vien tik Vilniaus apskrities ribomis. Kitų Lietuvos karinių vienetų (ne SKAT) transporto priemonių palydos vykdomos nebuvo. Karinio SKAT transporto palyda buvo vykdoma kiekvieną mėnesį;

3) ikiteisminiai tyrimai. Ikiteisminio tyrimo skyrius susikūrė apie 1994–1995 m. Pašnekovas pažymėjo, kad Lietuvos prokuratūra norėjo, jog tyrimus, kuriuose figūruodavo kariai, atliktų Lietuvos kariuomenės teisėsaugos institucijos. Dažnai ikiteisminiai tyrimai būdavo pradedami dėl nestatutinių santykių, dezertyravimo bei kitų nusikalstamų veikų, kurias padarydavo kariai. Dėl karių dezertyravimo buvo skelbiama jų paieška. Pašnekovas atkreipė dėmesį į tai, kad 1993–1995 m. laikotarpiu BK buvo reglamentuota, jog kario be pateisinamų priežasčių negrįžimas į karinį vienetą užtraukia jam baudžiamąją atsakomybę. Per metus būdavo iškeliamos SKAT kariams 3–4 baudžiamosios bylos.

Karinės policijos funkcijos buvo aprašytos SKAT pareiginiuose nuostatuose. Karinė žandarmerija (policija), kuri buvo įsteigta SKAT štabe, patruliavimo ir svarbių objektų apsaugos nevykdė. Pašnekovas pažymėjo, kad SKAT Karinės žandarmerijos (policijos) tarnyba atskiros simbolikos, išskiriančios ją iš kitų karinių tarnybų ar vienetų, neturėjo. Kariniai pareigūnai dėvėjo tokią pačią uniformą kaip ir likęs SKAT karinis personalas. 1993–1995 m. laikotarpiu nebuvo nei specialių raiščių, nei kitokių karinės uniformos elementų, kurie leistų identifikuoti minėtos tarnybos atstovus, vykdančius karinės drausmės ir tvarkos palaikymo funkciją. Vienintelis tarnybos išskirtinumas buvo tarnybinė lengvoji transporto priemonė *VAZ 2106* (kitaip vadinama „žiguliais“ arba „šeštuku“), turėjusi specialų ženklinimą. Tarnybos pradžioje 1993 m. ant jos buvo užrašas – *Karinė žandarmerija*, o nuo 1994 m. – užrašas *Karinė policija*. Tarnybinė transporto priemonė turėjo ir mėlynos spalvos juostas – visa tai SKAT Karinę policiją išskyrė nuo policijos (žalios spalvos juostos), priešgaisrinės gelbėjimo (baltos spalvos juostos), avarinės dujų (geltonos spalvos juostos) ir greitosios medicinos pagalbos (raudonos spalvos juostos) tarnybų. Pašnekovas pažymėjo, kad policija ant jų (SKAT Karinės žandarmerijos (policijos)) pyko dėl to, kad SKAT Karinės žandarmerijos (policijos) tarnybinė transporto priemonė buvo ženklinama mėlynos spalvos juostomis, nes policija vėliau pati norėjo savo tarnybines transporto priemones ženklinti tokios spalvos juostomis. Ant tarnybinės transporto priemonės stogo buvo uždėtas mėlynos spalvos, magnetiniu būdu tvirtinamas švyturėlis. Tarnybos ginkluotė nesiskyrė nuo SKAT turėtos ginkluotės. Tai buvo rusiški ginklai: „Makarovo“ pistoletai *PM* ir „Kalašnikovo“ automatai *AKS 74 U*.

Vėliau pašnekovo buvo prašyta papasakoti apie pirmuosius žingsnius atkuriant Karo policijos tarnybą. Viso pokalbio metu pašnekovas akcentavo Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo svarbą įteisinant Karo policijos tarnybą. Pašnekovas pajuokavo, kad jo paskyrimo į Karo policijos viršininko pareigas data, tiksliau mėnuo ir diena, sutampa su Melagių dienos data – balandžio 1 d. Tikrai tokią dieną pamiršti yra sunku. Pašnekovas paminėjo, kad Karo policijos tarnybos atkūrimo procesas buvo ilgas ir sudėtingas, nes trūko personalo, o vykdomų tarnybinių užduočių skaičius vis didėjo. 1999 m. Karo policijos personalas buvo gavęs kabinetą Gynybos štabe (dabar KAM pastatas Šv. Ignoto g. 8, Vilniuje), taip pat Karo policija turėjo vieną iš pirmųjų kompiuterių, kurie buvo skirti KAS. Pašnekovas akcentavo Karo policijos dalyvavimo 1999 m. vykusiose vienose iš pirmųjų tarptautinių karinių pratybų *Amberhope* svarbą. Pokalbio pabaigoje pašnekovas iškėlė retorinį klausimą, kodėl Karo policija vis dar nėra operatyvinės veiklos subjektas, nes prie šio klausimo su įvairiomis žinybomis buvo dirbama ilgus metus.

Ats. mjr. ROMUALDO BALCERIO[24] atsiminimai apie Karo policijos tarnybos formavimą atkūrus Lietuvos nepriklausomybę[25]

(Romualdo Balcerio asmeninio fotoarchyvo nuotrauka)

Pirmiausia R. Balcerio (toliau – pašnekovas), taip pat kaip ir D. Janėno, buvo prašoma papasakoti apie pirmuosius bandymus kurti drausmę ir tvarką SKAT palaikančią instituciją, kol 1998 m. *de jure* ir 1999 m. *de facto* buvo atkurta Karo policija. Pašnekovas prisiminė, kad, atkūrus Lietuvos valstybės nepriklausomybę, apskrityse buvo pradėtos kurti komendantūros. 1991 m. rugpjūčio 26 d. buvo pradėti formuoti komendantiniai būriai, kurie turėjo saugoti komendantūras, palaikyti KAS darbuotojų drausmę ir tvarką Lietuvos miestuose ir rajonuose. Komendantinio būrio kariams buvo parengtos patrulio instrukcijos. Tų pačių metų pradžioje buvo vykdoma rusų kariuomenės transporto kontrolė. Kauno apskrities komendantūra rusų kariuomenės transportui išduodavo specialius leidimus, kad šis galėtų judėti Lietuvos Respublikos teritorijos keliais ir vežti krovinius. Leidimai vežti karius nebūdavo išduodami. Tokie leidimai buvo išduodami iki 1993 m. rugpjūčio mėn., kai buvo išvesti paskutiniai Rusijos kariuomenės kariai iš Lietuvos Respublikos teritorijos. Pašnekovas akcentavo ir tai, kad 1993 m. kovo 1 d. komendantūros buvo sujungtos su SKAT. Po šio sujungimo neliko atskiro komendantinio būrio, bet patruliuoti mieste buvo numatyta skirti karių iš kitų dalinių. Taigi, komendantūros ir komendantiniai būriai veikė apie dvejus metus nuo jų įsteigimo pradžios. Vilniuje buvo įsikūręs SKAT štabas, o Kaune, Gedimino g. 19, 2-oji SKAT rinktinė. SKAT struktūroje buvo numatyti ir Karinės žandarmerijos personalo etatai.

SKAT Karinė žandarmerija atliko įvairius tyrimus, susijusius su SKAT karių ir (ar) civilių tarnautojų neatvykimu į tarnybos vietą, vagystėmis, apsvaigimo nuo alkoholinių gėrimų tarnybos vietoje atvejais, kitais drausmės pažeidimais ar baudžiamaisiais nusižengimais bei nusikaltimais.

---

[24] Ats. mjr. karinis laipsnis Romualdui Balceriui suteiktas 2008 m. rugsėjo 26 d. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2008 m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr. P-2015 „Dėl aukštesnio laipsnio suteikimo atsargos karininkui kpt. Romualdui Balceriui“, *KAM,* e. a.

[25] Pateikiami ats. mjr. R. Balcerio, kuris buvo KAD SKAT Kauno kuopos vadas (1992-01-31, įsak. Nr. A-12), KAM Kauno aps. komendantūros vyr. specialistas (1992-02-10, įsak. Nr. 6-K), KAM Kauno aps. komendantūros viršininkas (1992-10-29, įsak. Nr. 471-K), Kauno rinktinės štabo Karinės žandarmerijos poskyrio viršininkas (1993-03-01, įsak. Nr. 46-S), SKAT Kauno aps. teritorinės gynybos štabo Karinės policijos grupės vyr. specialistas (1994-06-01, įsak. Nr. 257-K; 1995-03-31, įsak. Nr. 127-K), SKAT Kauno ATGŠ karinės tarnybos Apsaugos ir objektų apsaugos skyriaus viršininkas (1996-01-02, įsak. Nr. 14-K), SKAT Kauno ATGR karinės tarnybos vyr. specialistas (1998-02-17, įsak. Nr. 81-K), KASP Dariaus ir Girėno apygardos 2-osios rinktinės S1 karinės tarnybos organizavimo vyr. specialistas (1999-02-26, įsak. Nr. 317-K), Karo policijos Kauno apygardos viršininkas (2000-01-13, įsak. Nr. 90-K), Karo policijos Kauno įgulos viršininkas (2000-11-03, įsak. Nr. 659-K) ir Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininkas (2005-12-06, įsak. Nr. PK-1646; 2008-09-19, įsak. Nr. P-1975), atsiminimai apie Karo policijos tarnybą. Pokalbio metu daug dėmesio skirta 1993 m. kovo 1 d. įkurtai Karinei žandarmerijai prie SKAT, 1994 m. birželio 1 d. pervadintai į Karinę policiją ir 1996 m. sausio 2 d. išformuotai. Pokalbis vyko 2019 m. lapkričio 26 d. Karo policijos Kauno įguloje, P. Kalpoko g. 93, Kaune.

Karinės žandarmerijos poskyris atlikdavo įvairius tyrimus vadovaudamasis KAM nustatyta tvarka, kaip yra vykdomi tokie tyrimai. Anksčiau prie KAM veikė institucija, kontroliavusi tyrimo eigą, o visa tyrimo medžiaga buvo siunčiama į Vilnių. Tai buvo dabartinės KAM Generalinės inspekcijos pirmtakė.

Karinės teisėsaugos institucija atlikdavo sargybas vykdančių SKAT karių tikrinimą. Kariai vykdė įvairias sargybas, saugojo geležinkelio tiltą, einantį per Viduklę, Raseinių r., Jonavos tiltą, Kauno geležinkelio tunelį ir kitus objektus. Karinei žandarmerijai (policijai) buvo svarbu kontroliuoti SKAT karius, vykdančius objektų apsaugą, kad šie savavališkai nepaliktų tarnybos vietos, nemiegotų tarnybos metu, jeigu tam nenustatytas poilsio laikas, būtų tinkamai tvarkoma tarnybinė dokumentacija ir vadovaujamasi nustatyta sargybų organizavimo ir vykdymo tvarka. Karinė žandarmerija (policija) buvo atsakinga ir už karinį patrulį Kauno mieste, kurį vykdė iš įvairių kariuomenės dalių paskirti kariai. Karinio patrulio vyresniuoju buvo skiriamas profesinės karo tarnybos karys, kuris patrulio metu buvo ginkluotas pistoletu, taip pat su savimi turėjo Karinės žandarmerijos (policijos) etatinių karių arba SKAT Kauno rinktinės budėtojo patruliavimui išduotą patrulio pažymėjimą. Patrulio vyresniajam būdavo priskirti dar du iš tos pačios karinės dalies kaip ir jis nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos kariai, kurie patruliavimo metu ginkluoti nebuvo. Patrulis buvo vykdomas kiekvieną dieną, įskaitant ir savaitgalius bei švenčių dienas, nuo 18 iki 24 val., nes tokiu laiku nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos kariai būdavo paleidžiami į miestą. Paskirtam patruliui instruktažus vesdavo Karinės žandarmerijos (policijos) etatiniai kariai, o savaitgaliais ir švenčių dienomis – SKAT Kauno rinktinės budėtojas. Karinio patrulio vyresnysis gaudavo Krašto apsaugos patrulio pažymėjimą, kuris galiojo metus laiko. Pažymėjime buvo nurodytas maršrutas, kuriame turi patruliuoti paskirti kariai. Buvo numatyti trys pagrindiniai maršrutai. Maršrutą parinkdavo už karinio patrulio instruktavimą atsakingi SKAT kariai. Pirmasis maršrutas buvo skirtas patruliuoti Kauno geležinkelio ir autobusų stotyse, antrasis – Laisvės alėjoje ir trečiasis – centriniame miesto parke. Pasibaigus patruliui, patrulio vyresnysis atsakingiems SKAT kariams grąžindavo jam išduotą patrulio pažymėjimą. Karinis patrulis turėjo ir specialias tarnybines knygeles, kurias pildydavo ir fiksuodavo karių drausmės pažeidimus ir kitus atsitikimus. Pasibaigus patruliui, tarnybinės knygelės turėjo būti grąžintos SKAT Kauno rinktinės budėtojui. Pašnekovas pažymėjo, kad ne vieną kartą karinis patrulis į SKAT Kauno rinktinę pristatydavo ir neblaivių karių, kurie būdavo uždaromi į daboklę, kol išsiblaivys. Jei į karinį patrulį skirti kariai į SKAT štabą ateidavo apsirengę skirtingomis karinėmis uniformomis, jie nebūdavo skiriami į patrulį.

Pašnekovas prisiminė, kad 1993 m. prancūzų žandarai lankėsi Kaune, pristatė savo veiklą, struktūrą, įgaliojimus, kurie buvo daug platesni nei prancūzų policijos. Daug diskusijų kėlė žandarų pavadinimas. Pašnekovas iškėlė klausimą, kada viešoji milicija buvo pervadinta į policiją, galbūt tai sutapo su Karinės žandarmerijos pervadinimu į Karinę policiją 1994 m. birželio 1 d.[26] 1994 m. gegužės mėn. pabaigoje SKAT štabe, Vilniuje, vyko SKAT Karinės žandarmerijos atstovų iš įvairių SKAT rinktinių susitikimas su JAV Jūrų pajėgų teisės mokyklos padalinio atstovais. SKAT Karinės žandarmerijos atstovai buvo supažindinti su programa, kuri vykdoma žmogaus teisių srityje, taip pat ir karinės teisėsaugos sistema.

Pašnekovas pažymėjo, kad Kauno SKAT Karinės žandarmerijos (policijos) tarnyba atskiros

[26] **Įdomus faktas:** patikrinus tokią informaciją, tapo aišku, kad **1990 m. gruodžio 11 d.** Lietuvos Respublikos Aukščiausiajai Tarybai priėmus Policijos įstatymą, milicija Lietuvoje buvo reorganizuota į policiją.

simbolikos, išskiriančios ją iš kitų karinių tarnybų ar vienetų, neturėjo. Kariniai pareigūnai dėvėjo tokią pačią uniformą kaip ir likęs SKAT karinis personalas.

1996 m. sausio 2 d. SKAT Karinės policijos grupė buvo panaikinta ir jos pagrindu suformuotas SKAT Karinės tarnybos apsaugos ir objektų apsaugos skyrius, kuris specializavosi objektų apsaugos srityje, o karinis patrulis bei tyrimai nebuvo vykdomi. Iki 1996 m. SKAT Karinės policijos grupė strateginių objektų apsaugos nevykdė, bet kontroliavo šią apsaugą vykdančią SKAT tarnybą. Nuo 1996 m. tarnybą reorganizavus į SKAT Karinės tarnybos ir objektų apsaugos skyrių, strateginių objektų apsaugos funkcija jau buvo paskirta minėtam skyriui.

Pašnekovas prisiminė ir pirmuosius žingsnius 1999 m. *de facto* atkurti Karo policiją. Tarnaujant KASP Dariaus ir Girėno apygardos 2-ojoje rinktinėje, pašnekovas Karo policijos vado mjr. D. Janėno buvo pakviestas kartu dalyvauti 1999 m. vykusiose pirmose tarptautinėse pratybose *Amberhope*. Pirmasis Karo policijos patrulis 1999 m. buvo vykdomas Rukloje, Jonavos r. 2000 m. sausio 13 d. tapęs Karo policijos Kauno apygardos viršininku, iki tų pačių metų lapkričio mėn. gyveno Vilniuje, Karo policijos patalpose, ir kartu su Karo policijos teisininku kūrė pirmąsias Karo policijos instrukcijas. 2000 m. lapkričio 3 d. buvo paskirtas Karo policijos Kauno įgulos viršininku ir persikėlė gyventi į Kauną, o 2005 m. gruodžio 6 d. paskirtas Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininku persikėlė į Klaipėdą.

Karo policijos tarnybos atkūrimo procesas buvo lėtas ir sudėtingas, pareikalavęs daug pastangų ir laiko, kurį teko aukoti ir po oficialių darbo valandų, taip pat kantrybės, ryžto ir tikėjimo, kad ši institucija išsikovos deramą vietą ir vertę Lietuvos kariuomenėje.

NERIJAUS ČAPO atsiminimai apie SKAT būrį, padėjusį užtikrinti drausmę ir tvarką Lietuvos kariuomenėje[27]

Nerijus Čapas (toliau – pašnekovas) papasakojo apie SKAT štabo būrį, padėjusį užtikrinti karinę drausmę ir tvarką. Pašnekovas prisiminė, kad SKAT štabo būrys, kurio pagrindinė paskirtis buvo užtikrinti karinę drausmę ir tvarką, buvo suformuotas apie 1995 m. Žemaičių apygardos 3-iojoje rinktinėje, H. Manto g. 45a, Klaipėdoje ir buvo tiesiogiai pavaldus rinktinės vadui. Nuo 1996 iki 1998 m. būrys neturėjo savo būrio vado. Taip pat pašnekovas pažymėjo, kad pradžioje į šį būrį buvo įrašomos „mirusios dūšios“, tai yra asmenys, kurie buvo sąrašuose, bet realiai nevykdė tarnybinių užduočių, nedalyvavo pratybose ir kt. Ne paslaptis, kad tokiu būdu buvo siekiama išvengti nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos. Taip buvo ir su „sportininkų būrio“ nariais, kurie profesionaliai sportavo ir buvo įtraukti į SKAT štabo būrio sudėtį. Iki 1998 m. SKAT viduje buvo daug chaoso ir neaiškumų, kiekviena SKAT rinktinė tvarkėsi savarankiškai, neretai aukštesniųjų vadų duoti nurodymai žemesniųjų vadų būdavo savarankiškai pakeičiami, SKAT kariai, dalyvaujantys pratybose, būdavo pamirštami ir buvo atvejų, kad jų niekas neatvykdavo paimti iš pratybų vietos ir kt. Nuo 1998 m. drausmė ir tvarka pačioje SKAT pasikeitė į teigiamą pusę, atsirado daugiau aiškumo ir konkretumo. Ypač situacija SKAT pagerėjo tada, kai 1999 m. Lietuvos kariuomenės vadu buvo paskirtas generolas Jonas Kronkaitis.

[27] MPB „Žemaitija“ štabo G9 skyriaus visuomenės informavimo specialisto Nerijaus Čapo 2020 m. birželio 10 d. pateikta informacija.

Pašnekovas akcentavo, kad 1998 m. liepos 30 d. jis iš SKAT Žemaičių apygardos 3-iosios rinktinės 313-osios kuopos perėjo į štabo būrį. Atsižvelgiant į sudėtį, tai buvo nestandartinis būrys, sudarytas iš 4 skyrių, kur kiekvieną skyrių sudarė nuo 12 iki 15 karių, o visą būrį 50 karių. Dauguma buvo savanoriai, ne profesinės karo tarnybos kariai. Štabo būriui iš rinktinės S2 skyriaus būdavo priskiriamas profesinės karo tarnybos karys, vadinamas „kuratoriumi". Speciali atranka į šį būrį nebuvo organizuojama. Tik apie 2000 m. į būrį atėjus naujam „kuratoriui" šio būrio pagrindu norėta suformuoti žvalgų būrį, todėl pradėta organizuoti speciali atranka (10 km bėgimas, kiti fiziniai normatyvai ir kt.). Būryje buvo motyvuoti, aukštos moralės ir drausmingi kariai. Specialaus mokymo, kaip organizuoti ir vykdyti patrulį, tai yra kaip tikrinti karių dokumentus, sulaikyti juos ir kita, nebuvo. Štabo būrio vadas vyr. ltn. Henrikas Mackevičius buvo baigęs Minsko milicijos mokyklą. Iki mokslų šioje mokykloje dirbo milicijos patrulinėje tarnyboje ir išmanė patruliavimo niuansus, todėl karius, kurie vykdydavo patrulį, instruktuodavo. SKAT štabo būrio kariai dalyvavo kariniuose mokymuose su kitais SKAT kariais, o patruliavimas jiems buvo papildoma užduotis.

Nuo 1998 m. aktyviai veikęs SKAT štabo būrys daugiausia vykdė patruliavimą, bet neatliko ikiteisminių tyrimų, paieškų, kratų, palydų, objektų ir asmenų apsaugos ir kitų funkcijų, kurios dabar yra įprastos Karo policijos funkcijos. Minėtas būrys vykdė patruliavimą ir užtikrino viešąją tvarką Klaipėdos mieste ir Klaipėdos r. (Karklėje, Gargžduose, Šilutėje ir kt.) per įvairius renginius, pavyzdžiui, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienas, kuriuose dalyvaudavo kariai. Patrulis buvo sudarytas iš trijų SKAT štabo kuopos karių. Patruliavimas vyko Klaipėdos mieste, paprastai penktadienio, šeštadienio ir sekmadienio vakarais. Maršrutus pasirinkdavo pats patrulis. Dažniausia maršrutas driekėsi geležinkelio, autobusų stotyse, centrinėje miesto dalyje, vietovėse aplink Karinių jūrų pajėgų teritoriją ir LDK Butigeidžio dragūnų batalioną.

Pažymėtina, kad nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos kariai būdavo išleidžiami iki 20 val., todėl patrulis baigdavosi apie 20.15–20.30 val. Būdavo dienų, kai patrulis „šlifuodavo gatves", nes tomis dienomis patruliavimo maršrute nepavykdavo sutikti nė vieno kario. Patrulį vykdydavę kariai patys turėjo būti nepriekaištingos išvaizdos, pavyzdys kitiems. Patrulis tikrino nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos karių išleidžiamuosius raštelius (kad nebūtų pabėgę iš karinių dalinių), prižiūrėjo, kad būtų tvarkinga karinė uniforma, kad kariai rūkytų nustatytose rūkymo vietose ir kt. Dažniausia įvairių drausmės ir tvarkos pažeidimų padarydavo Karinėse jūrų pajėgose tarnavę nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos kariai. Už menkus pažeidimus buvo duodamos pastabos, į kurias kariai atsižvelgdavo. Tokie pažeidimai nebuvo fiksuojami, tik baigus patrulį patrulio vyresnysis informuodavo SKAT rinktinės budėtoją apie patikrintų karių skaičių ir įvykius. SKAT rinktinės budėtoju buvo skiriamas profesinės karo tarnybos karys karininkas, o jo padėjėju buvo skiriamas seržantas. Nurodyta, kad su karininkais reikia elgtis kitaip, tai yra stengtis nenaudoti prievartos, bandyti žodžiu įtikinti ir taip sustabdyti daromą teisės pažeidimą. Pasitaikydavo atvejų, kad buvo sulaikomi neblaivūs, dažniausia nuolatinės privalomosios pradinės karo tarnybos kariai, todėl jie buvo pristatomi SKAT rinktinės budėtojui, uždaromi rinktinėje įrengtoje laikino sulaikymo kameroje, o vėliau perduodami dalinių, kuriuose tarnavo, atstovams. Buvo atvejų, kad kariai, pamatę SKAT štabo būrio patrulį, bėgdavo, nes žinojo, kad patrulis nesitaiksto su drausmės ir tvarkos pažeidimais. Jei tokie kariai iš labai toli pastebėję patrulį bėgdavo į priešingą pusę, jie nebuvo gaudomi. SKAT štabo būrio karius kiti kariai atpažindavo iš raiščio su užrašu „KP", kuris buvo dėvimas tai ant kairės, tai ant dešinės rankos, priklausomai nuo SKAT rinktinės budėtojo nurodymų. Skirtingas budėtojas reikalavo „KP" raištį dėvėti ant skirtingų rankų. Ką reiškė raidės „KP", tuo metu niekas ir nepaaiškino, nes nebuvo nei

patruliavimo instrukcijų, nei simbolikos aprašymo. Vieni SKAT kariai sakydavo, kad ant raiščio esančios raidės „KP“ reiškia Karo policiją, kiti – kad Karinį (karo) patrulį. Tokių raiščių, kurie buvo stori, dvigubi, pagaminti iš geros medžiagos ir nudažyti tamsiai mėlyna spalva, su baltomis raidėmis „KP“, rinktinėje buvo apie 5–6 vnt. Be raiščio su raidėmis „KP“, SKAT štabo būrio kariai, kurie vykdydavo patruliavimą, gaudavo specialius patrulio pažymėjimus, o baigę patruliavimą kartu su raiščiu grąžindavo jį SKAT rinktinės budėtojui. Specialiųjų priemonių SKAT štabo būrys neturėjo, nes tarnybai trūko pinigų ne tik joms, bet ir karinėms uniformoms ir batams įsigyti. Dalis karių karines uniformas ir batus įsigydavo už savo pinigus, o tarnybos antsiuvai buvo išduodami. 2000 m. kovo 21 d. SKAT štabo būrys buvo išformuotas, o jame tarnavę kariai paskirti į kitas SKAT Žemaičių apygardos 3-iosios rinktinės kuopas.

Ats. psk. ANTANO MAŽVILOS atsiminimai apie Karo policijos tarnybos formavimo pradžią[28]

Ats. psk. A. Mažvila (toliau – pašnekovas), paprašytas papasakoti apie pirmuosius žingsnius atkuriant Karo policijos tarnybą, prisiminė, kad dar 1993 m. tarnaudamas SKAT sandėlininku, vėliau štabo budėtoju, žinojo apie SKAT Karinę žandarmeriją, kuri turėjo išskirtinę transporto priemonę – „žiguliuką“, ant kurio puikavosi užrašas *„Karinė žandarmerija“*. Pašnekovas papasakojo aplinkybes, kaip ir kodėl Karinės žandarmerijos pavadinimas buvo pakeistas į Karinės policijos pavadinimą. 1993 m. buvo vykdoma SKAT karinio transporto palyda iš SKAT štabo, Viršuliškių g. 36, Vilniuje, į Pabradės karinį poligoną. SKAT karinės kolonos palydą vykdė Karinės žandarmerijos atstovai savo tarnybiniu „žiguliuku“. Šią palydą pastebėjo Seimo nariai, kuriems nepatiko užrašas *„žandarmerija“* ant specialiosios paskirties transporto priemonės, ir ėmėsi šį klausimą (dėl tokio užrašo) kelti į viešumą. Dėl šios priežasties, pašnekovo teigimu, 1994 m. Karinė žandarmerija buvo pervadinta į Karinę policiją. Pašnekovas pažymėjo, kad SKAT štabe buvo vienutė (sulaikymo patalpa), į kurią buvo sodinami nusižengę kareiviai. Kareivius į šią vienutę sodindavo Karinės žandarmerijos (policijos) atstovai, bet vėliau ji buvo panaikinta.

(Antano Mažvilos asmeninio fotoarchyvo nuotrauka)

Pašnekovas prisiminė, kad 1999 m. balandžio mėn. jo budėjimo metu pirmasis Karo policijos vadas mjr. D. Janėnas pakvietė į naujai formuojamą karinės teisėsaugos instituciją – Karo policiją. 1999 m. gegužės 3 d. pašnekovas buvo priimtas į atkurtos Karo policijos būrininko

[28] Pateikiami 1993 m. gegužės 3 d. į Karo policijos tarnybą priimto antrojo šios tarnybos etatinio darbuotojo (pirmasis buvo mjr. D. Janėnas), vėliau tapusio pirmuoju Karo policijos vyr. puskarininkiu ir šias pareigas ėjusio iki išėjimo į atsargą dienos (2009 m. birželio 12 d.), ats. psk. A. Mažvilos atsiminimai apie Karo policijos tarnybą. Pokalbis vyko 2019 m. gruodžio 19 d. Karo policijos štabe, Mindaugo g. 26, Vilniuje.

pareigas, vėliau tapo Karo policijos viršininko padėjėju ir buvo antrasis etatinis darbuotojas (po vado) Karo policijoje. Institucijai buvo skirtas kabinetas SKAT štabe, po to teko persikraustyti į Gynybos štabą (dabar KAM pastatas, Šv. Ignoto g. 8, Vilniuje). Vėliau du etatiniai Karo policijos darbuotojai buvo perkelti į Karininkų ramovę, Pamėnkalnio g. 13, Vilniuje. Didėjant Karo policijos personalo skaičiui, planuota išsikelti iš Pamėnkalnio g. 13. Domėtasi Lietuvos karo akademijos teritorijoje buvusiu apleistu pastatu, kuriam reikėjo kapitalinio remonto. Vyko pastato perėmimo ir remonto planavimo darbai, bet tokie planai dėl įvairių biurokratinių kliūčių bei finansavimo ir liko tik „popieriuje".

Karo policijos atkūrimo pradžioje buvo vykdomos tokios pagrindinės funkcijos: patruliavimas (važiuodavo patruliuoti ir į Kauno miestą), karinių transporto priemonių stabdymas ir dokumentų tikrinimas. Kitos užduotys, kurias teko vykdyti Karo policijos atkūrimo pradžioje, buvo institucijos biudžeto planavimas, pirkimų organizavimas ir vykdymas, dalyvavimas konkursuose, ginkluotės užsakymas ir priežiūra ir kt. Gauti pirmieji ginklai, tai yra pistoletai-kulkosvaidžiai *Shipka* (2 vnt.), kurie buvo konfiskuoti iš nusikalstamų grupuočių ir per Lietuvos kariuomenės arsenalą atsidūrė Karo policijoje. Iš Lietuvos kariuomenės arsenalo buvo gauti ir kiti Karo policijos ginklai: pistoletai *Colt M 1911 A1*, pistoletai-kulkosvaidžiai *Uzi*, pistoletai *PM*. Viena iš specialiųjų Karo policijos priemonių, guminės lazdos, buvo perkamos viešųjų pirkimų būdu iš įmonės „Inkaras". Šios lazdos buvo nekokybiškos, nes, kai sušaldavo, lūždavo. Pašnekovas prisiminė komišką situaciją, kai perkant kitą Karo policijos specialiąją priemonę – antrankius reikėjo parengti paraišką su specifikacijomis, skirtą viešajam pirkimui. Internete įvedus į paieškos lauką žodį „antrankiai", kompiuteris pateikdavo intymias prekes siūlančių parduotuvių tinklapius ir dėl to tarnybinis kompiuteris būdavo automatiškai užblokuojamas. Norint atblokuoti kompiuterį, reikėjo kreiptis į Lietuvos kariuomenės Ryšių ir informacinių sistemų tarnybą (RIST).

1999 m. Karo policijos personalo pastangomis buvo pradėtas kurti Karo policijos ženklas ir kita institucijos simbolika. Tais pačiais metais buvo pradėti rengti atrankos į Karo policiją kriterijai, imant pavyzdį iš užsienio valstybių, kurios vykdė karių atranką į žvalgus. Pirmoji atranka į Karo policiją įvyko 1999 m. rugpjūčio 11 d. ir buvo priimti papildomi keli etatiniai darbuotojai, nes prieš tai buvo tik trys: vadas, vado padėjėjas ir teisininkas.

Tarnybos atkūrimo pradžioje buvo raiščiai su raidėmis „KP", bet jų nebeliko atsiradus patrulio liemenei. 1999 m. iš KAM autoūkio buvo skirtas „žiguliukas", be jokios simbolikos. Šia transporto priemone teko lydėti karinių transporto priemonių kolonas į tarptautinių pratybų *Amberhope* vietą Rukloje ir iš jos. Specialiosios paskirties transporto priemonė *Hyundai Sonata* važiavo palydos priekyje, o laikinai (pratyboms) skirtas „žiguliukas" su magnetiniu mėlynos spalvos švyturėliu dengė palydos galą. Pratybų metu buvo vykdoma karinio poligono apsauga, o jai vykdyti skirti „Geležinio Vilko" kariai. Šie kariai buvo skirti Karo policijos žinion ir jiems ant rankų buvo užrišti raiščiai su raidėmis „KP". Institucijos veiklos pradžioje buvo sukurtas metalinis Karo policijos ženklas, kuris segėtas patrulio liemenėje ir karinėje ceremonijų uniformoje. Karo policijos ženklai buvo su numeriais, pavyzdžiui, mjr. D. Janėnui teko ženklas Nr. 1, o vyr. srž. A. Mažvilai – Nr. 2.

2008 m. tuometinio Karo policijos vado plk. ltn. Ričardo Pociaus nurodymu visiems skyriams buvo duota užduotis sukurti Karo policijos filmo, skirto atkurtos institucijos dešimtmečiui paminėti, scenarijų. Buvo atrinktas pašnekovo sukurtas filmo scenarijus. Kadangi filmo scenarijuje buvo numatyta pateikti Karo policijos istorijos raidą, todėl renkant archyvinę medžiagą teko

apsilankyti LCVA. Pašnekovas papasakojo, kad Karo policijos filmą jam teko kurti ir savo vieno kambario buto virtuvėje, kol visa šeimyna miegodavo. Visa tai buvo daroma namuose, nes filmo kūrimo programos „Ulead10“ nebuvo galima įrašyti į tarnybinį kompiuterį.

Pašnekovas pažymėjo, kad 2009 m. birželio 12 d., savo gimimo dieną, buvo išleistas į atsargą.

Pašnekovas iškėlė retorinį klausimą dėl Karo policijos metraščio rengimo. Pavyzdžiui, tokį metraštį rengė (rengia) Lenkijos karinė žandarmerija, kur vado sekretorė ranka įrašydavo visus svarbius tų metų įvykius (net karinių laipsnių suteikimą institucijos kariams).

Prieš gerą dešimtmetį ir Lietuvos kariuomenės Karo policijoje buvo nupirkta speciali didelė knyga, skirta Karo policijos metraščiui rašyti. Reikėjo, kad viskas būtų dailiai ranka įrašyta į tokią knygą. Tai geriausia galėtų padaryti moterys, kurios dailiai rašo, bet dar nei vienam Karo policijos vadui nepavyko nei vienos darbuotojos priversti imtis metraščio rašymo.

Ats. plk. ltn. SIGITO BUTKAUS atsiminimai apie Karo policijos tarnybą[29]

Ats. plk. ltn. Sigitas Butkus tarnybą Karo policijoje pradėjo iškart po sugrįžimo į Lietuvą iš Rusijos, kurioje rezidavo kaip Lietuvos Respublikos gynybos atašė. Antrasis Karo policijos vadas pažymėjo, kad jį nustebino pokyčiai, kurie per jo išvykimo iš Lietuvos metus įvyko kariuomenėje. Visa tai kėlė pasididžiavimą, jog Lietuva tapo NATO ir ES nare, kad Lietuvos kariuomenės padaliniai dalyvaudavo svarbiose tarptautinėse karinėse misijose ir buvo gerai vertinami, tačiau neramino tai, jog šalies politikų dėmesys valstybės nacionalinio saugumo ir gynybos stiprinimui buvo daugiau deklaratyvaus pobūdžio, o Lietuvos kariuomenė kentėjo nuo neadekvačiai menko gynybos biudžeto. Karo policija, kaip ir kiti kariuomenės daliniai, jautė karinės įrangos stygių ir dėl to buvo gana sudėtinga vykdyti visas numatytas funkcijas.

Buvęs Karo policijos vadas atkreipė dėmesį į tai, kad jo vadovavimo Karo policijai laikotarpiu buvo stiprinamas bendradarbiavimas su VRM pavaldžiais padaliniais, nes toks bendradarbiavimas žymiai prisidėjo prie geresnio karo policininkų pasirengimo vykdyti numatytas užduotis. Deja, jam nepavyko pasiekti, kad Karo policija taptų operatyvinės veiklos subjektu, nes šiuo klausimu nebuvo KAS vadovybės palaikymo. Tuomet jis manė, o ir dabar nėra pakeitęs nuomonės, kad siekiant efektyviai užkardyti ar išaiškinti nusikalstamas veikas, Karo policijai privalo būti suteikta papildomų instrumentų, kuriais šiuo metu disponuoja kriminalinės žvalgybos subjektai. AOTD, kuris taip pat turi kriminalinės žvalgybos institucijų teises ir pareigas, pagrindinė užduotis – žvalgyba, todėl ats. plk. ltn. S. Butkus labai abejoja, ar korupcijos bei kitos kriminalinės veiklos užkardymas KAS yra AOTD veiklos prioritetas. Buvęs Karo policijos vadas karinės teisėsaugos institucijai, kaip ir visai Lietuvos kariuomenei, linki užtikrinti Lietuvos valstybės saugumą ir gynybą.

[29] Ats. plk. ltn. Sigito Butkaus 2019 m. rugpjūčio 4 d. pateikta informacija.

Srž. mjr. ARŪNO DAUBLIO atsiminimai apie tarnybą Karo policijoje[30]

(Arūno Daublio asmeninio fotoarchyvo nuotrauka)

Srž. mjr. Arūnas Daublys prisiminė, kad iš karto, tik atlikęs pradinę karo tarnybą ir perėjęs sudėtingą atranką, 2001 m. vasario 12 d. įsiliejo į Karo policijos kolektyvo gretas. Institucija tuo laiku tik kūrėsi. Nors dvidešimt tarnybos metų praėjo kaip viena akimirka, visi įspūdžiai dar gyvi atmintyje. Srž. mjr. A. Daublys didžiuojasi, kad šioje tarnyboje „užaugo kaip vyr. puskarininkis". Tarnybos pradžioje trūko visko: tiek personalo ir transporto, tiek ir žinių bei įgūdžių, kaip organizuoti ir vykdyti karo policijos tarnybą.

Atranka į Karo policiją. Atsiminimų autorius savo pasakojimą tęsė kalbėdamas apie atranką į Karo policiją (toliau – atranka). Kartu su juo II atrankos etape dalyvavo 15 kandidatų, įveikusių I atrankos etapą. Galų gale, atlikę visas užduotis, iš 15 kandidatų atranką įveikė 3 (be atsiminimų autoriaus, atranką įveikė Šarūnas Pilkonis, kuris jau išleistas į atsargą, ir Jonas Juška, kuris šiuo metu tarnauja Karo policijos Vilniaus įguloje). Vėlesnės atrankos taip pat buvo sudėtingos, nes jas įveikdavo tik nedidelė dalis kandidatų. Pavyzdžiui, būta atvejų, kai iš 40 kandidatų atranką įveikė 9 arba iš 20 kandidatų nė vienas atrankos neįveikė. Vėlesniais metais atrankos buvo panaikintos, nors ir be reikalo, nes tik motyvuotas kandidatas gali įveikti bet kokius sunkumus, o savo tarnybą vėliau dar labiau vertina ir brangina.

Atranką sudarė du etapai: I etapas – bendras fizinio parengtumo patikrinimas (bėgimas, prisitraukimai, atsispaudimai, šaudyklinis bėgimas, susilenkimai ir kita); II etapas – išbandymai poligone, miške. Taigi, 15 kandidatų buvo susodinta į sunkvežimį, jiems buvo uždrausta kalbėti, valgyti, miegoti. Atvažiavus į poligoną teko greitai išlipti. Vienas kandidatas kažką pasakė ir jam buvo liepta 30 kartų pritūpti, pašokti ir rėkti – „Man negalima kalbėti!!!". Atrankos komisijos nariai kandidatui vis primindavo, kad jis nepakankamai garsiai rėkia. Po to visų kandidatų buvo paklausta, ar yra norinčių atsisakyti tęsti atranką, gauti karštos arbatos su bandele ir šiltai pamiegoti (buvo vėlyvo rudens naktis). Tokių, kurie norėtų atsisakyti tęsti atranką, neatsirado. Kita užduotis –

[30] Pateikiami buvusio Karo policijos vyr. puskarininkio srž. mjr. Arūno Daublio atsiminimai apie tarnybą Karo policijoje. Atsiminimų autorius tarnybą Karo policijoje pradėjo 2001 m. Atsiminimai apie Karo policijos tarnybą pateikti 2020 m. vasario 20 d.

25 km žygis nešant 30 kg kuprinę. Po žygio nė vienas kandidatas iš atrankos neiškrito. Norėjosi gerti, pasitaisyti kuprinę, bet to nebuvo galima daryti. Kaip tyčia, nutrūko ir kuprinės diržas, tad kuprinę teko nešti rankose ir žiūrėti į žemėlapį. Vėliau kuprinė buvo pakeista. Teko stumti „sugedusią" transporto priemonę, bet po šios užduoties kandidatai galėjo pailsėti. Pailsėjus teko vėl žygiuoti, bet žygio metu dar reikėjo spręsti ir matematikos uždavinius. Žygį sunkino ne tik fizinis nuovargis ir matematikos uždavinių sprendimas, bet ir *„draugė kuprinė"*. Tuo metu dantyse buvo žibintuvėlis, o sustingusiuose pirštuose pieštukas. Uždaviniai iš pradžių buvo nesudėtingi, bet vėliau vis sunkėjo. Per šią užduotį kai kurie kandidatai nutarė baigti atranką. Tada reikėjo keltis lynu per upę. Tai buvo naujas iššūkis, privertęs gerai pamąstyti, kaip atlikti užduotį, kad neįkristum į šaltą vandenį ir nebūtum pašalintas iš atrankos. Vėliau reikėjo kasti apkasus sulig savo ūgiu, juos sujungti ir užmaskuoti. Atrankos komisijos narys išpeikė iškastus, sujungtus ir užmaskuotus apkasus ir liepė juos užkasti, o kitoje vietoje kasti naujus. Vėl buvo kasami apkasai, tik šiek tiek mažesni, vėl sujungiami ir maskuojami. Valgyti nesinorėjo, tik gerti. Gavus poilsio akimirką, galima buvo atsigerti vandens. Po apkasų kasimo užduoties buvo pateikta nauja užduotis. Žygiuojant tamsoje, ant medžių teko rasti prikabintus skaičius. Žygio metu teko patirti ir „priešo antpuolius", kurie trikdė kandidatus. Nepaisant tokių antpuolių, mintyse teko kartoti pastebėtus skaičius, kad nebūtų pamiršti. Atėjus į paskirties tašką, visus skaičius teko surašyti ant popieriaus lapo. Paskutinis atrankos etapas – bėgimas su kuprine į kalną, leidimasis nuo kalno, virtimai, kritimai, atrankos komisijos narių riksmai. Kuprinės sunkios, nuovargis didelis, motyvacija mažėjo. Kas atlaikė ir šią užduotį, turėjo šokti į šaltą vandenį, tik jau be kuprinių. Nuo šalčio stingo visas kūnas, kojos neklausė, kvėpavimas sunkėjo. Po šios užduoties teko šliaužti, o pats procesas buvo sudėtingas dėl nuovargio ir šlapios uniformos.

Atlikus visas minėtas užduotis, tęsti atranką liko trys kandidatai, kurie buvo atvesti prie namuko. Buvo liepta ruoštis *kažkam*, kas bus labai sunku. Atrankos komisijos nariai pasirinko vieną iš kandidatų ir įsivedė į namuko vidų. Jis užėjo, kurį laiką buvo tyla, vėliau pasigirdo rėkimas, trenksmai ir vėl tyla. Komisijos narys lauke likusių kandidatų paklausė, ar šie nori toliau tęsti atranką, bet, nors ir nedrąsiai, tyliai, bet sutikimas tęsti atranką buvo duotas. Tada į namuką ėjo kitas kandidatas. Pasikartojo prieš tai buvęs scenarijus – rėkimas, trenksmai ir vėl tyla. Prisiminimų autorius į namuką užėjo paskutinis, prieš tai jo buvo paklausta, ar jis yra pasiryžęs tęsti atranką. Viduje buvo tvirto sudėjimo komisijos narys (Arūnas Venckus, kuris jau išleistas į atsargą) su bokso pirštinėmis. Buvo nurodyta užsimauti bokso pirštines ir ruoštis kovai. Kai kova lyg ir turėjo prasidėti, tuoj pat buvo liepta išsiskirti ir iš patalpos eiti į lauką. Lauke stovėjo du atrankos komisijos nariai, kurie pasiteiravo, kokia savijauta, ir pasveikino perėjus atranką.

Srž. mjr. A. Daublys pažymėjo, kad, jo manymu, tokios personalo į Karo policiją atrankos yra būtinos, nes jos yra geras savęs išbandymas, per jas patikrinamas tiek psichologinis, tiek ir fizinis kandidato pasirengimas. Dabar kandidatai, kurie ateina į Karo policijos organizuojamas atrankas (kurios jau visai kitokios), yra ne tik prastai morališkai ir fiziškai pasirengę, bet ir nežino, kas yra valstybės prezidentas ar kitų elementarių gyvenimiškų dalykų.

Tarnybos pradžia, patruliavimas. Tarnybos Karo policijoje pradžioje specialūs mokymai ar profesinis karo policininko rengimas nebuvo vykdomas. Institucijos kolektyvas buvo nedidelis, bet draugiškas. Pirmą savaitę teko mokytis Karo policijos įstatymą, o vėliau buvo vykdomas žinių patikrinimas, norint gauti Karo policijos tarnybos ženklą. Pagrindiniai patruliavimo sektoriai Vilniaus mieste buvo Gedimino prospektas, Sereikiškių parkas, stoties rajonas. Būdavo organizuojamas ir autopatrulis. Patruliavimas vykdavo apie 8 val. su pietų pertrauka. Tekdavo

vykti į namus ieškoti karių, kurie negrįždavo į tarnybos vietą, ir būdavo paskelbta jų paieška. Tarnybos Karo policijoje pradžioje patys karo policininkai įrenginėjo laikino sulaikymo patalpą su vaizdo stebėjimo kamera. Įvairių renginių metu buvo užtikrinama viešoji tvarka. Buvo ir keistų „užduočių", kai reikėdavo budėti per futbolo varžybas arba naktimis saugoti autobusus, kuriais atvykdavo užsienio delegacijos. Apie 2005 m. prasidėjo bendras patruliavimas su viešosios policijos pareigūnais. Buvo įgyta naujos patirties, pradėjo šiltėti viešosios policijos ir Karo policijos santykiai, nes iki tol bendradarbiavimas su kitomis teisėsaugos institucijomis, kuris buvo apibrėžtas Karo policijos įstatyme, buvo deklaratyvaus pobūdžio.

Pirmosios palydos. Srž. mjr. Arūnas Daublys prisiminė, kad jo tarnybos Karo policijoje pradžioje į Lietuvą su karine technika atvyko kariai iš Italijos. Italijos karius ir jų techniką teko lydėti iš Palangos oro uosto, taip pat Klaipėdos jūrų uosto terminalo iki Pabradės centrinio poligono, o pasibaigus pratyboms ir atgal. Kaip tokias palydas reikėjo vykdyti, niekas tiksliai nežinojo. Nors tuo metu kelių eismo dalyviams karo policijos tarnyba buvo mažai žinoma, specialūs švyturėliai ir garso signalai jiems (kelių eismo dalyviams) nedarė didelio įspūdžio, bet palydų metu eismo įvykių išvengti pavyko, o pačios palydos buvo sėkmingai atliktos. Atsiminimų autorius pažymėjo, kad jo tarnybos pradžioje buvo ir tokia palyda, kai iš Palangos į Klaipėdą teko lydėti koloną autobusų, kuriais buvo vežami Italijos kariai. Autobusų kolonos palyda buvo vykdoma baltos spalvos lengvuoju automobiliu (nes kitokio nebuvo arba visos kitos transporto priemonės buvo užimtos) be jokių skiriamųjų ženklų, tik su magnetiniu švyturėliu ant stogo. Garso signalas irgi nebuvo išskirtinis. Laimė, kad tokio pobūdžio palydos, kurių buvo ir daugiau, baigdavosi sėkmingai. Nemažai palydų teko vykdyti kartu ir su tuometine Transportavimo tarnyba (dabar LK Judėjimo kontrolės centras).

Karo policijos simbolika. Buvęs Karo policijos vyr. puskarininkis prisiminė, kad pirmaisiais tarnybos Karo policijoje metais karo policininkai nešiojo žalias beretes. Vykdant patruliavimą ar kitas tarnybines užduotis buvo dėvimos pilkos spalvos liemenės su šviesą atspindinčiomis juostomis. Priekyje ir ant nugaros, mėlyname fone baltomis raidėmis buvo parašyta „Karo policija". Kiek vėliau atsirado ir raištis ant rankovės su užrašu „KP". Apie 2007 m. buvo patvirtinta raudona beretė ir nuo tada žalios spalvos karo policininkų beretės buvo pakeistos į raudonos spalvos beretes. Kokarda ant beretės tuo metu irgi buvo kita – Vytis raudoname fone, bet vėliau ši kokarda buvo pakeista į tą, kuri yra dabar segama į raudonos spalvos karo policininko beretę.

Karo policininkų tarnybiniai pažymėjimai buvo popieriniai ir laminuoti. Karininkų tarnybiniai pažymėjimai buvo vienos spalvos, o eilinių ir puskarininkių – kitos. Tarnybiniame pažymėjime buvo surašyti bendri kario duomenys, tarnybos vieta ir pareigos. Vėliau šie pažymėjimai buvo pakeisti į plastikines korteles, kuriose nebuvo nurodoma, kokiame dalinyje tarnauja karys. Vėliau buvo pagamintos piniginės-ženklai su karo policininko identifikaciniu numeriu ir Karo policijos ženklu. Karo policijos vadovybė pageidavo, kad karo policininkai turėtų atskirą uniformą ir ji skirtųsi nuo tos, kurią dėvi Lietuvos kariuomenės kariai. Tokios uniformos spalva turėjo būti pilka, be jokio marginimo, panašiai tokia, kokią dėvi Italijos Respublikos karabinieriai (jie dėvi juodos spalvos uniformas). Pirmiausia galvota apie kombinezono tipo uniformą, tačiau vėliau šios idėjos dėl nepraktiškumo buvo atsisakyta. Nuspręsta, kad turėtų būti trumpa striukė su skiriamaisiais ženklais, marškinėliai ir kelnės bei raudona beretė. Vėliau visas procesas, negavus finansavimo, nutrūko, o sukurti eskizai nugulė giliai į stalčių.

Karo policija turėjo naują specialiosios paskirties transporto priemonę – *Peugeot 306*, kitaip dar vadinamą „pežuku". Kad ir kaip buvo saugomas „pežukas", tačiau jam nelabai pasisekė.

Transporto priemonės rida buvo pasiekusi vos 10 000 km, kai automobilis pateko į eismo įvykį. Visa laimė, kad tai nebuvo karo policininkų kaltė. Kitos eismo įvykyje dalyvavusios transporto priemonės vairuotojas sumaišė pedalus ir vietoj stabdžio pedalo paspaudė akceleratoriaus pedalą. Tuo metu karo policininkai vyko patikrinti maršruto, tai yra atlikti rekognoskuotę, prieš užsienio delegacijos palydą. Kariai sustojo prie šviesoforo ir į „pežuką" iš galo trenkėsi kita transporto priemonė, o „pežukas" trenkėsi dar į priekyje sustojusią transporto priemonę. Per eismo įvykį buvo apgadintos keturios transporto priemonės. „Pežukui" buvo sudaužytas visas galas ir priekis, tačiau transporto priemonė dar galėjo važiuoti savarankiškai. Po remonto automobilis nuvažiavo dar daug tūkstančių kilometrų.

Vėliau Karo policija gavo amerikietiškus visureigius *Blazer (Jeep Chevrolet)*. Šios transporto priemonės buvo labai didelės, turėjusios automatines pavarų dėžes. Šių visureigių minusas buvo tas, kad transporto priemonių galas buvo lengvesnis už priekį ir žiemą buvo galima labai lengvai apsisukti vietoje, kitaip tariant, lengvai galėdavo „užnešti". Buvo tokių karo policininkų, kurie dėdavo smėlio maišus į transporto priemonės galą, kad kiek padidėtų galinės ratų ašies spaudimas. Kad ir kokios buvo šios transporto priemonės, geresnės ar blogesnės, bet Karo policijos automobilių parkas iš lėto plėtėsi.

Tarptautinės misijos. Buvęs Karo policijos vyr. puskarininkis akcentavo, kad jis buvo vienas iš pirmųjų karo policininkų, dalyvavęs pirmoje tarptautinėje misijoje Bosnijoje ir Hercegovinoje. Srž. mjr. A. Daublys prisiminė, kaip patruliavo Vilniaus mieste ir vieną kartą prie jo priėjęs užsienietis anglų kalba paklausė kelio. Užsieniečiui buvo paaiškinta, kaip rasti kelią. Po kurio laiko atsiminimų autorių pasikvietė Karo policijos Vilniaus įgulos viršininkas ir paklausė, ar jis (A. Daublys) moka angliškai. Galbūt tokias žinias Karo policijos Vilniaus įguloje paskleidė tada kartu patruliavęs porininkas. Karo policijos Vilniaus įgulos viršininkas prisiminimų autorių nuvedė pas Karo policijos vadą. Buvo patikrintos anglų kalbos mokėjimo žinios ir pasiūlyta vykti į tarptautinę misiją.

Pasirengimas vyko 4 mėn. Rukloje, Jonavos r., jį vedė profesionalūs danų kariškiai ir karo policininkai. Lietuvos kariuomenės karo policininkai buvo mokomi, kaip reikia elgtis įvykio vietoje, tirti eismo įvykius, sudaryti bylas, fotografuoti, daryti įvykio vietos schemas, surinkti įkalčius, vairuoti transporto priemonę (ekstremalus vairavimas), saugoti svarbius asmenis, malšinti riaušes ir kt. Danų grupės vyresnysis srž. Janas Hartvingas (Jan Hartving) buvo savo darbui atsidavęs ir kantrus žmogus. Dalis pasirengimo tarptautinei misijai vyko ir Danijoje, kur buvo treniruojamasi kartu su lenkais, amerikiečiais ir švedais.

2002 m., po beveik mėnesį trukusio papildomo pasirengimo Danijoje, Lietuvos kariuomenės karo policininkai išskrido į Kroatijos sostinę Zagrebą, o iš ten į Bosniją ir Hercegoviną. Tai buvo viena valstybė su 7 tautomis, 4 kalbomis, 3 religijomis ir 2 rašto sistemomis. Bosnijos ir Hercegovinos teritorijoje – Bosanski Brode matėsi vykusio karinio konflikto pėdsakai, nes buvo sugriauti arba neapgyvendinti namai, nedirbama žemė, kuri karo metu buvo užminuota. Buvo minuojamos ir šalikelės, todėl tarptautinės misijos metu buvo būtina imtis visų atsargumo priemonių. Surenkant ginklus iš vietinių gyventojų, kad būtų sumažintas nelegalus disponavimas jais, buvo galima pamatyti įvairiausių (kalbant apie konstrukcijos sudėtingumą) savadarbių ginklų ir tai rodė, kad žmonės ruošėsi kariniam konfliktui.

Pažymėtina, kad daug laiko teko praleisti Bosnijos ir Hercegovinos mieste Dobojuje (Doboj), kuris įsikūręs prie Bosnos upės. Didžioji miesto dalis priklauso Serbijos Respublikai, o pietiniai ir rytiniai priemiesčiai – Bosnijos ir Hercegovinos Federacijai. Iki karo pradžios miesto apylinkėse

gyveno apie 100 000 gyventojų. Iš misiją baigiančių karių buvo perimtas patruliavimas šio miesto apylinkėse. Kariai gyveno specialiuose gyvenamuosiuose konteineriuose. Grupėje buvo 20 karo policininkų, daugiausia danai, bet buvo ir lenkų, trys lietuviai, švedas ir amerikietis. Grupei vadovavo lenkų majoras, jo pavaduotoju buvo paskirtas danų kapitonas. Pagrindinis darbas buvo patruliuoti mieste, užtikrinti eismo saugumą, tirti eismo įvykius ir kitus incidentus, vykdyti karinio transporto palydas, saugoti svarbius asmenis, eskortuoti juos į paskirties vietas. Bylų nagrinėjimas ir kiti darbai su dokumentais atimdavo daug brangaus laiko, bet tai buvo nauja patirtis. Veiksmai įvykio vietoje, liudininkų, nukentėjusiųjų apklausos, akistatos, įrodymų rinkimas, visos turimos informacijos palyginimas, versijų iškėlimas ir jų atmetimas tarnybą tarptautinėje misijoje darė išskirtinę.

Kitos įsimintinos tarptautinės misijos, į kurias teko išvykti srž. mjr. A. Daubliui, buvo Kosove ir Afganistane. Antroji tarptautinė misija įvyko Kosove, Mitrovicos srityje, prie Ibaro upės. Mitrovica minima nuo XIV a., o 1982–1991 m. vadinta Titova Mitrovica. Per 1999 m. vykusį Kosovo karą dalis infrastruktūros buvo sunaikinta. Iki karo 81 proc. miesto gyventojų buvo albanai. Kartu į misiją vyko št. srž. Arūnas Venckus ir srž. Antanas Pagojus (abu kariai išleisti į atsargą). Mitrovicos srityje, kur buvo dislokuotas danų batalionas, uždaroje teritorijoje buvo įkurta Karo policijos nuovada, pastatyti darbo konteineriai, budėtojų dalis ir visas darbas organizuotas panašiai kaip ir ankstesnėje misijoje. Skirtumas buvo tas, kad darbas vyko tik su danų karo policininkais. Mitrovicoje dominavo Kosovo albanai, kiek mažiau buvo Kosovo serbų. Pažymėtina ir tai, kad per miestą teka Ibaros upė, padalijanti miestą į šiaurinę – serbišką dalį ir pietinę – albanų dalį. Per upę yra nutiestas tiltas, ant kurio neretai vykdavo įvairūs neramumai arba protesto akcijos dėl tam tikrų politinių aspektų. Patruliuoti reikėdavo ir šiuo tiltu. Kitas svarbus objektas Mitrovicoje, kurį reikėdavo stebėti, buvo didžiulė vandens užtvanka – tikras inžinerinis stebuklas, sukurtas žmogaus rankų. Buvo kalbama, kad jeigu tokia užtvanka sugriūtų, mieste būtų apie pusmetris vandens. Šios tarptautinės misijos specifika buvo panaši į Bosnijoje ir Hercegovinoje vykusios misijos, nes irgi buvo vykdomas patruliavimas, tik daugiau patrulių vykdavo kartu su vietinės policijos pareigūnais.

2010 m. srž. mjr. A. Daublys buvo išsiųstas į tarptautinę misiją Afganistane, kur buvo paskirtas Lietuvos vadovaujamos Afganistano Goro provincijos atkūrimo grupės vienuoliktosios karių pamainos (PAG-11) karo policininku. Pagrindinės karo policininko funkcijos tarptautinės misijos metu buvo užtikrinti drausmę ir tvarką karinės bazės teritorijoje. Atsiminimų autorius buvo pirmasis karo policininkas šioje bazėje nuo jos įkūrimo pradžios, todėl kurį laiką visiems buvo neįprasta, kad buvo pradėta vykdyti eismo priežiūra ir kontrolė karinės bazės teritorijoje. Neretai iš Lietuvos karių buvo sulaukta priekaištų, nes bazės teritorijoje buvo pradėtos stabdyti karinės transporto priemonės ir tikrinami jas vairuojančių asmenų vairuotojų pažymėjimai, ko anksčiau nebuvo daroma. Taip pat buvo vykdomi transporto priemones vairuojančių asmenų patikrinimai dėl galimo apsvaigimo nuo alkoholio, duodamos pastabos dėl nustatyto leistino greičio viršijimo ir kt. Pažymėtina, kad bazėje, be Lietuvos karių, buvo ir civilių asmenų: projektų vykdytojai iš Lietuvos ar darbuotojai iš Japonijos, JAV ir Turkijos. Dar kartą į Čagčaraną buvęs Karo policijos vyr. puskarininkis grįžo po metų, kartu su didesne karo policininkų grupe, kurioje buvo ne tik lietuviai, bet ir amerikiečiai. Šios misijos metu karo policininkai mokė vietinės policijos pareigūnus, o kiti vykdė mokymo grupės apsaugą. Be šios pagrindinės funkcijos, karo policininkai vykdė patruliavimą su vietinės policijos pajėgomis Čagčarano mieste ir jo apylinkėse.

JAV prezidento vizitas Lietuvoje. 2002 m. lapkričio mėn. buvo reikšmingas Lietuvai – į Vilnių atskrido JAV prezidentas G. W. Bushas. JAV prezidento vizitui ruošėsi ir Karo policija. Buvo gauta užduotis vykti į tarptautinį Vilniaus oro uostą. Kokia tai užduotis, nebuvo žinoma. Iš kito karinio dalinio buvo gauta transporto priemonė, ant kurios durelių teko klijuoti baltas „MP" raides. Nuvykus į oro uostą, buvo išsiaiškinta, kad teks stovėti arti JAV prezidento lėktuvo ir iš arti pamatyti prezidentą. JAV prezidentas į Lietuvą atskrido laineriu *Boeing 747-200B*, kuris kartais vadinamas *„skraidančiais Baltaisiais rūmais"*. Toks lėktuvo apibūdinimas atitiko realybę.

Karo policininko profesinis rengimas. Buvęs Karo policijos vyr. puskarininkis akcentavo, kad karo policininkas yra tiek karys, tiek ir policininkas viename. Jis turi išmanyti karybą ir policinę veiklą. Šiandien galima pasidžiaugti, kad yra įkurtas, toliau plečiasi ir sėkmingai funkcionuoja Karo policijos Mokymo centras, kuriam vadovauja daug energijos ir jėgų jam skiriantis ir negailintis št. srž. Nerijus Černius. Įkūrus Karo policijos Mokymo centrą, buvo padarytas didžiulis ir būtinas žingsnis karo policininkų profesinio rengimo ir mokymo srityje. Srž. mjr. A. Daublys akcentavo, kad nereikia pamiršti ir karo policininkų profesinio rengimo ištakų. Jeigu karinis karo policininkų rengimas pirmaisiais atkurtos Karo policijos metais ir vyko, tai profesinis karo policininkų rengimas buvo menkas ar visai jo nebuvo. Karo policininkams buvo būtinas specialus paruošimas, nes reikėjo išmanyti teisinę bazę, profesinės taktikos subtilybes, eismo reguliavimą ir transporto priemonių stabdymo ypatumus, dokumentų patikrinimo taktiką, specialiųjų priemonių panaudojimą ir kitas subtilybes. Karo policininkų profesinis rengimas vyko žymiai lėčiau, palyginti su bendruoju kariniu rengimu, nes trūko kvalifikuotų specialistų ir mokymo bazės (priemonių, infrastruktūros, mokymo programų ir kt.).

Patirties karo policininkai galėjo įgyti dalyvaudami tarptautinėse misijose. Buvo ir tokių karo policininkų, kurie iki tarnybos Karo policijoje tarnavo viešojoje policijoje. Realus profesinis rengimas prasidėjo apie 2008–2009 m., kai Karo policijos štabe susikūrė S1 ir S7 skyrius, kurio pagrindinė funkcija buvo profesinis karo policininkų rengimas. Buvo patvirtinta karo policininkų mokymo programa, o Mykolo Romerio universiteto Teisės ir policijos veiklos fakulteto instruktoriai parengė pirmuosius Karo policijos instruktorius. Tokiu būdu atsirado Bazinis karo policininko kursas. Kurso pavadinimas, tiesa, buvo kiek koreguotas, nes prieš tai jis turėjo kitą pavadinimą – Profesinio taktinio rengimo kursas, dar vėliau – Pradinis karo policininko kursas. Organizuoti ir vykdyti šį kursą padėjo vyr. srž. Šarūnas Pilkonis (jau išleistas į atsargą). Kursas truko apie dvi savaites, o jo metu karo policininkai mokėsi pagrindinių profesinių dalykų: taktikos, transporto priemonių stabdymo, specialiųjų priemonių panaudojimo ir kt. Iš pradžių kursas vyko Lietuvos karo akademijoje (čia buvo tik patalpos), bet apie 2009 m. nuspręsta kursą perkelti į Lietuvos kariuomenės mokyklą.

Mokslai JAV. 2005 m. srž. mjr. A. Daublys išvyko 2 mėn. į JAV, Fort Leonard Vudą, Misūrio valstijoje, mokytis Baziniame karo policininko kurse. Ten susipažino su vietinės kariuomenės ypatumais, karine drausme ir tvarka, mokymo procesu ir kt. Kurso dienotvarkė buvo įtempta, o esant dideliam karščiui (buvo vasara) teko keltis labai anksti (apie 4 val. ryto), o 4.30 val. jau stovėti rikiuotėje. Tada prasidėdavo rytinė mankšta, kuri trukdavo apie valandą. Buvo skiriama laiko ir asmeniniams poreikiams. Užsiėmimai prasidėdavo 8 val. „kario malda", kai visi kurso dalyviai klasėje stovėdavo ir garsiai sakydavo maldos žodžius. Tai buvo labiau ne religinė malda, o kario priesaika, kurioje pasižadama būti geru kariu, tarnauti Tėvynei, padėti kitiems ir panašiai. Grupėje buvo 50 kurso dalyvių, iš kurių prisiminimų autorius buvo vienintelis užsienietis, visi kiti buvo amerikiečiai. Kurso metu buvo akcentuojama kolektyvinio darbo svarba vykdant karo

policininko funkcijas, bet buvo ir individualių užduočių. Reikėjo pasiruošti paskirtai užduočiai: planuoti, organizuoti, vykdyti ir aptarti rezultatus. Paskirtas komandos lyderis pats turėjo suplanuoti užduotį ir po jos įvykdymo buvo organizuojamas užduoties aptarimas, įvardijant padarytas klaidas, privalumus, priimtus neįprastus sprendimus. Pirmiausia kalbėdavo užduoties vykdytojas, kas buvo gerai ar blogai atlikta, vėliau – kiti užduoties dalyviai ar stebėtojai ir paskiausiai pats instruktorius, kuris vertindavo užduoties atlikimą. Niekas nebuvo kritikuojamas ar pašiepiamas, buvo stengiamasi padėti, patarti, pastebėti ir ištaisyti klaidas. Karinė tvarka buvo labai griežta, nes viskas buvo suplanuota minučių tikslumu: mankšta, užsiėmimai, pusryčiai, pietūs, vakarienė, poilsis, rikiuotės pratybos ir kita. Vėlavimas buvo netoleruojamas ir už tai baudžiama. Kurso instruktoriai griežtai stebėjo ir vertino kursantų išvaizdą ir uniformą, kad atitiktų nustatytus reikalavimus, o į mankštą visi turėdavo atvykti dėvintys vienodą sportinę aprangą. 2008 m. vėl teko išvykti į JAV, į Aukštesnįjį seržanto kursą (ANCOC), kuris vyko netoli Vašingtono, Kvantike, JAV jūrų pėstininkų akademijoje. Šiame kurse buvo kiek lengviau, nes buvo aišku, ko tikėtis ir kaip viskas vyksta. Šiame kurse buvo daug teorinės medžiagos, o visą mokymosi procesą sunkino sudėtinga karinė terminija.

Ukraina. Srž. mjr. A. Daublys pažymėjo, kad anksčiau danai daug prisidėjo rengdami Lietuvos kariuomenės karo policininkus, o dabar atėjo laikas ir patiems kitus mokyti. Prasidėjus politiniams pokyčiams Ukrainoje, prasidėjo pokyčiai ir Ukrainos kariuomenėje. Ukrainos karinei institucijai, užtikrinančiai drausmę ir tvarką karinėse teritorijose ir kariuomenėje, reikėjo užsienio šalių pagalbos ir patarimų. Ukrainoje karo policijos tarnyba vadinasi kitaip nei Lietuvoje, verčiant pažodžiui iš ukrainiečių kalbos būtų Karinės teisėtvarkos tarnyba (ukr. *Військова Служба Правопорядку*, trumpinys – *ВСП*), kuri buvo suformuota 2002 m. gegužės 19 d.

2016 m. lapkričio mėn. Lietuvoje (Kauno karininkų ramovėje) įvyko Lenkijos, Čekijos, JAV, Jungtinės Karalystės, Kanados, Ukrainos ir Lietuvos atstovų susitikimas (pakomitetis). Šiame susitikime buvo svarstomi klausimai dėl Ukrainos karinės teisėtvarkos tarnybos reikalų. Buvo sudaryti tam tikri mokymo proceso moduliai, kuriuos galėtų vesti įvairių šalių kariniai atstovai. Lietuvos kariuomenės Karo policijai teko Policinių operacijų kurso – Patruliavimas ir tyrimai modulis. Dar vienas Ukrainos karių mokymo modulis buvo Jėgos panaudojimo kursas, kurį vedė patys ukrainiečiai. Prisiminimų autorius buvo Bazinio karo policininko kurso koordinatorius Lietuvoje, todėl tuometinis Karo policijos vadas plk. Gytis Kazokas pasiūlė jam prisijungti prie šio projekto ir, parengus mokymo programą, Lietuvai skirtą modulį vesti Ukrainos kariams. Buvo ir vienas kursas – Policinių operacijų (angl. *Police Operations*) kursas, kurį sudarė keli moduliai: 1) jėgos panaudojimas; 2) patruliavimas ir tyrimai; 3) sulaikymas ir areštinės ir 4) lyderystė. Pabaigus visus modulius, kurso dalyviai baigdavo ir specializuotą kursą ir gaudavo kurso baigimo pažymėjimus. Kiekviena šiame projekte dalyvavusi šalis pristatydavo savo modulį. Pažymėtina tai, kad šį projektą koordinavo atstovai iš Kanados.

Lietuvos kariuomenės Karo policijos instruktorių grupė į Lvovą nuvyko 2017 m. rugsėjo 4 d., savaitė prieš kurso pradžią, nes reikėjo pasiruošti užsiėmimams. Kursas prasidėjo rugsėjo 11 d. Grupėje buvo 30 kurso klausytojų ir beveik visi jaunesnieji karininkai. Pirmoji mokymo savaitė buvo sudėtinga. Netrukus iš Mokymo centro vadovybės buvo gauta informacija, kad penktadienį (2017 m. rugsėjo 15 d.) vyks oficiali Ukrainos kariuomenės Mokymo centro (toliau – Mokymo centras) atidarymo ceremonija, kurios metu dalyvaus daug aukšto rango svečių ir karių tiek iš Ukrainos, tiek ir iš kitų užsienio šalių. Numatytas ir Ukrainos gynybos ministro (toliau – ministras) vizitas. Lietuvos atstovai intensyviai ruošėsi aukšto rango svečių vizitui ir

planavo pristatyti mokymo programą. Viena iš programos pristatymo idėjų buvo nusikaltimo vietos, kurioje buvo įvykdyta žmogžudystė, imitavimas. Pasiruošti buvo reikalingos tam tikros priemonės, įskaitant ir pomidorų pažadą, kuris atstotų kraują. Aptarus pristatymo scenarijų su Ukrainos ginkluotųjų pajėgų generolu, kuris ir paprašė parengti pristatymą garbingiems svečiams, Lietuvos kariuomenės karo policininkams teko vykti į parduotuvę ir nusipirkti reikalingų priemonių. Vienas ukrainietis, kurso klausytojas, turėjo imituoti lavoną ir gulėti nepatogioje padėtyje apie 4 val., pomidorų padažo klane, kol atvyks Ukrainos gynybos ministras. Kai buvo pasirengta nusikaltimo vietos imitavimo situacijai, viskas buvo pristatyta Mokymo centro vadovybei ir Ukrainos ginkluotųjų pajėgų generolui. Viskas atrodė gan realistiškai: išgertuvių pėdsakai, grumtynių pėdsakai, lavonas ir kt. Tikėtina, kad visiems galvoje buvo tik viena mintis, kaip visa tai priims ministras. Nutarta, kad atsiminimų autorius vaidins įvykio vietos tyrėją ir visą situaciją pristatys ministrui. Atvykus lauktai delegacijai, tai yra ministrui, karinių dalinių vadams, štabų viršininkams, adjutantams ir žurnalistams, prie ištiestos „STOP" juostos buvo sustabdytas ministras ir jam paaiškinta, kokia čia situacija yra imituojama ir kam visa tai yra daroma. Užėjęs į patalpą, kur buvo imituotas nusikaltimas, ministras viską nužvelgė ir pradėjo uždavinėti klausimus, kas ir kaip čia įvyko. Jam buvo pateikta pirminė įvykio versija ir paaiškinta, kad išsamesnė informacija bus pateikta vėliau, kai viskas bus detaliau apžiūrėta. Buvo sutarta, kad asmeniškai jam bus paskambinta ir jis bus informuotas apie tyrimo eigą ir visas nustatytas aplinkybes. Aišku, niekas ministrui neskambino ir niekas nebūtų skambinęs. Labiausiai pasisekė tam kariui, kuris vaidino auką ir 4 val. išgulėjo tokioje padėtyje. Jam buvo skirta tarnybinio atlyginimo dydžio premija.

Komandiruotė Lvove truko 2 mėn. ir didelę pagalbą rengiant Ukrainos karius suteikė instruktoriai – vyr. srž. Donatas Stefanovičius, vyr. srž. Ernestas Malinovskis (Ernest Malinovskij) ir srž. Artūras Matulevičius. Per tą laikotarpį buvo suorganizuoti du kursai, kuriuose dalyvavo po 30 klausytojų.

Atvirasis Karo policijos grumtynių turnyras. Srž. mjr. A. Daublys pažymėjo, kad 2016 m. jam ir srž. A. Matulevičiui gimė idėja surengti Atvirąjį Karo policijos grumtynių turnyrą. Šia idėja buvo pasidalinta su Karo policijos fizinio rengimo specialistu vyr. srž. sp. Šarūnu Jurčiu, kuris pats užsiiminėjo imtynėmis ir mielai sutiko prisidėti prie šio projekto. Šio turnyro tikslas – populiarinti Karo policijos tarnybą ir kovines sporto šakas. Atsižvelgiant į tai, kad turnyre dalyvaus kariai, buvo nuspręsta, kad turnyro apranga bus karinė uniforma. Buvo parengti varžybų nuostatai ir visa tai pristatyta tuometiniam Karo policijos vadui plk. G. Kazokui, kuris davė leidimą organizuoti šį turnyrą. Nuo tada prasidėjo pagrindiniai darbai: turnyro emblemos kūrimas, vietos ir uniformų paieška, kokie bus prizai ir kt. Reikėjo paskleisti žinią apie šį turnyrą visoje Lietuvos kariuomenėje. Laiko nebuvo daug, nes norėta dar tais pačiais metais suorganizuoti pirmąjį turnyrą. Netrukus št. srž. Ilja Nikitinas (Nikitin) (jau išleistas į atsargą) nupiešė turnyro emblemą. Parengiamieji darbai buvo atlikti ir turnyras įvyko LDK Algirdo mechanizuotajame pėstininkų batalione. Viskas vyko sklandžiai, turnyre dalyvavo apie 30 karių įvairiose svorio kategorijose ir iš įvairių kariuomenės dalinių. Turnyrą absoliučioje svorio kategorijoje laimėjo srž. A. Matulevičius. Dabar į organizuojamus grumtynių turnyrus atvyksta ne tik tie patys dalyviai, bet prie jų prisijungia ir naujų, tarp kurių yra nemažai perspektyvių kovotojų.

Karo policijos vyr. puskarininkis. Taip jau susiklostė, kad Karo policijoje vyr. puskarininkio pareigybės institucijos veiklos pradžioje nebuvo, nes ir pačioje Lietuvos kariuomenėje tokia pareigybė nebuvo sukurta. Pirmuoju Karo policijos vyr. puskarininkiu buvo paskirtas

psk. Antanas Mažvila, o jam išėjus į atsargą vyr. puskarinkiu tapo srž. mjr. Vilius Januševičius (jau išleistas į atsargą). Apibūdinant vyr. puskarininkio institutą, pirmiausia reikėtų pažymėti, kad jis yra karinio vieneto vado patarėjas visais ne karininkų klausimais. Vadui visiškai neturi „skaudėti galvos" dėl kareivių ir puskarininkių tarnybos, perkėlimo, siuntimo į kursus, aukštesnių karinių laipsnių suteikimo ir kitų reikalų. Kita svarbi vyr. puskarininkio veiklos sritis yra kovinio rengimo kontrolė. Karių ir puskarininkių individualus rengimas yra viso karinio rengimo pagrindas. Vyr. puskarininkis turėtų tiesiogiai atsakyti už drausmę ir tvarką kariniame vienete. Jis galėtų padėti organizuoti įvairias šventes, ceremonijas, sporto ir laisvalaikio renginius. Be viso to, vyr. puskarininkis turi padėti karinio vieneto kareiviams ir puskarininkiams: turi būti geras klausytojas, advokatas, patarėjas, psichologas, diplomatas ir, aišku, tarpininkas tarp vado ir kareivių bei puskarininkių.

Kronika

- **1812 m. liepos 1 d.** įsteigta lietuvių karinė žandarmerija kaip Prancūzijos kariuomenės sudėtinė dalis.
- **1831 m. vasario 7 d.** sukilėlių žandarmerijos korpusas pervadintas į Raitųjų karabinierių divizioną.
- **1831 m. birželio 13 d.** Raitųjų karabinierių divizionas pervadintas į Lauko sargybą.
- **1897 m. vasario 28 d.** gimė Juozapas Vilkas.
- **1914 m. liepos 28 d.** prasidėjo Pirmasis pasaulinis karas.
- **1918 m. lapkričio 11 d.** baigėsi Pirmasis pasaulinis karas.
- **1918 m. lapkričio 11 d.** kiekvienoje Lietuvos parapijoje pradėta organizuoti milicija.
- **1918 m. lapkričio 23 d.** įkurta Apsaugos Taryba ir pradėtas formuoti Lietuvos kariuomenės pulkas.
- **1918 m. gruodžio 24 d.** įsteigta Vilniaus komendantūra ir paskirtas Vilniaus miesto komendantas.
- **1919 m. sausio 5 d.** įsteigta Kauno komendantūra.
- **1919 m. vasario 10 d.** Lietuvoje buvo įvesta karo padėtis, kuri tęsėsi iki 1938 m. pabaigos.
- **1919 m. kovo 5 d.** į Lietuvos kariuomenę mobilizuoti pirmieji šauktiniai.
- **1919 m. kovo 15 d.** įkurta Karo lauko milicijos kuopa ir krn. Jonas Jočys paskirtas jos vadu.
- **1919 m. kovo 18 d.** saugodamas Metropolio viešbutį nuo vokiečių kulkos žuvo Karo komendantūros mokomosios kuopos eil. Pranas Aimutis.
- **1919 m. kovo 18 d.** pradėtas pirmasis įkurtos Karo policijos ikiteisminis tyrimas eil. Prano Aimučio žūties aplinkybėms nustatyti.
- **1919 m. balandžio 25 d.** Kauno m. komendantas krn. Juozas Mikuckis įsakė suformuoti Karo lauko milicijos kuopą.
- **1919 m. birželio 17–18 d.** Karo lauko milicijos kuopa vykdė specialią užduotį Veliuonoje.
- **1919 m. liepos 18 d.** Karo lauko milicijos kuopa reorganizuota į Apskrities kuopą.
- **1919 m. rugpjūčio 1 d.** ltn. Kostas Rudaitis-Rudavičius paskirtas Apskrities kuopos vadu.
- **1920 m. sausio 1 d.** Apskrities kuopa pervadinta į Karo milicijos mokyklą.
- **1920 m. sausio 1 d.** ltn. Kostas Rudaitis-Rudavičius paskirtas Karo milicijos mokyklos viršininku.
- **1920 m. vasario 22–23 d.** Karo milicijos mokyklos kariai prisidėjo malšinant bolševikų sukurstytą sukilimą.
- **1920 m. lapkričio 1 d.** Karo milicijos mokykloje suformuotas puskarininkių būrys.
- **1922 m. kovo 31 d.** patvirtinti Karo milicijos mokyklos dėsniai.
- **1923 m. sausio 10–15 d.** vyko Klaipėdos krašto sukilimas.

- **1923 m. sausio 13 d.** Klaipėdos krašto sukilimo metu žuvo Karo milicijos mokyklos 2-osios kuopos eil. Juozapas Vilkas.
- **1924 m. spalio 10 d.** Karo milicijos mokykla pervadinta į Karo policijos mokyklą.
- **1926 m. gruodžio 17 d.** vyko Lietuvos valstybės karinis perversmas.
- **1926 m. gruodžio 27 d.** įvykdyta mirties bausmė (sušaudant) keturiems komunarams: Karoliui Požėlai, Juozui Greifenbergeriui, Kaziui Giedriui ir Rapolui Čarnui.
- **1927 m. vasario 2 d.** kpt. Antanas Budrys paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku.
- **1928 m. balandžio 2 d.** kpt. Justinas Kuncaitis paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku.
- **1929 m. gruodžio 16 d.** kpt. Albinas Čepas (Čepauskas) paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku.
- **1931 m. sausio 28 d.** patvirtintas karo policininkų skiriamasis ženklas – akselbantas.
- **1934 m. gegužės 18 d.** kpt. Stasys Kviecinskas paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku.
- **1934 m. birželio 6–7 d.** „Geležinio vilko“ organizacijos narių organizuotas pučas, norint nuversti Prezidentą Antaną Smetoną ir į valdžią sugrąžinti prof. Augustiną Voldemarą.
- **1934 m. liepos 12 d.** kpt. Eduardas Berentas paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku.
- **1936 m. rugpjūčio 17 d.** kpt. Ignas Morkūnas paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku.
- **1937 m. sausio 16 d.** kpt. Jeronimas Sabaliauskas paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku.
- **1937 m. sausio 28 d.** mirties bausmės vykdymas sušaudant pakeistas nunuodijimu dujų kameroje.
- **1939 m. sausio 1 d.** mjr. Eduardas Berentas antrą kartą paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku.
- **1939 m. rugsėjo 1 d.** prasidėjo Antrasis pasaulinis karas.
- **1939 m. rugsėjo 17 d.** Lietuvoje masinė karių mobilizacija.
- **1939 m. rugsėjo 25 d.** Lietuvos karių demobilizacija.
- **1940 m. birželio 15 d.** Lietuvos okupacija.
- **1940 m. birželio 25 d.** pradėtas Lietuvos kariuomenės karininkų išleidimas į atsargą ir rotacija.
- **1940 m. birželio 28 d.** Kauno m. ir aps. komendantūra pervadinta į Kauno karinę įstaigą.
- **1940 m. liepos 4 d.** Lietuvos kariuomenėje įvesta politinių vadovų kontrolė.
- **1940 m. liepos 15 d.** kpt. Ignas Morkūnas antrą kartą paskirtas Karo policijos mokyklos viršininku.
- **1940 m. rugsėjo 25 d.** Karo policijos mokykla pervadinta į Apsaugos batalioną.
- **1940 m. spalio 6 d.** paskutiniai Karo policijos mokyklos kariai išvyko iš Kauno į Vilnių.
- **1988 m. birželio 3 d.** susikūrė Sąjūdžio iniciatyvinė grupė.
- **1990 m. kovo 11 d.** atkurta Lietuvos nepriklausomybė.
- **1990 m. balandžio 25 d.** įsteigus Krašto apsaugos departamentą prasidėjo Lietuvos kariuomenės atkūrimo darbai.
- **1990 m. gegužės 31 d.** prie Krašto apsaugos departamento įkurtas karinis techninis ir sporto klubas su filialais, kurio viršininku paskirtas Česlovas Jezerskas.

- **1990 m. lapkričio 23 d.** pirmasis po pusės šimtmečio okupacijos Lietuvos kariuomenės karių paradas.
- **1991 m. sausio 17 d.** įkurta Savanoriškoji krašto apsaugos tarnyba.
- **1991 m. birželio 1 d.** įkurtos 8 apskričių ir 37 joms pavaldžios rajonų komendantūros.
- **1991 m. rugpjūčio 26 d.** pradėti formuoti komendantiniai būriai.
- **1992 m. sausio 2 d.** pradėjo dirbti Krašto apsaugos ministerija.
- **1992 m. birželio 16 d.** įkurta Lietuvos karo akademija.
- **1993 m. kovo 1 d.** komendantūros sujungtos su SKAT.
- **1993 m. kovo 1 d.** įkurta SKAT Karinė žandarmerija.
- **1994 m. gegužės 2 d.** SKAT Karinė žandarmerija pervadinta į Karinę policiją.
- **1996 m. sausio 2 d.** SKAT Karinė policija performuota į Karinės tarnybos ir objektų apsaugos skyrių.
- **1998 m. rugpjūčio 17 d.** Vyriausybė pritarė Karo policijos įstatymo projektui.
- **1998 m. rugsėjo 17 d.** Seime pristatytas Karo policijos įstatymo projektas.
- **1998 m. spalio 22 d.** priimtas Karo policijos įstatymas ir *de jure* atkurta Karo policija.
- **1999 m. vasario 19 d.** pirmą kartą patvirtinti Karo policijos personalo etatai.
- **1999 m. balandžio 1 d.** mjr. Dainius Janėnas paskirtas pirmuoju atkurtos Karo policijos vadu.
- **1999 m. rugpjūčio 10 d.** įvyko pirmoji atranka į Karo policijos skyrių.
- **1999 m. rugpjūčio 11 d.** patvirtintas Karo policijos tarnybos ženklas, kasdieninės, paradinės ir lauko uniformų antsiuvai.
- **1999 m. spalio 25 d.** Karo policijoje atlikta pimoji kvota.
- **1999 m. gruodžio 22 d.** įkurta Karo policijos Kauno apygarda.
- **2000 m. sausio 13 d.** Lietuvos kariuomenės vado įsakymu nuo tų pačių metų sausio 20 d. kpt. Romualdas Balceris paskirtas Karo policijos Kauno apygardos viršininku.
- **2000 m. balandžio 6 d.** patvirtintas Karo policijos antsiuvas „Karo policija“.
- **2000 m. spalio 4 d.** įkurtos Karo policijos Vilniaus ir Klaipėdos įgulos, o Kauno apygarda pervadinta į Kauno įgulą.
- **2000 m. lapkričio 3 d.** paskirti Karo policijos Vilniaus ir Kauno įgulų viršininkai. Karo policijos Vilniaus įgulos viršininku paskirtas kpt. Gytautas Jundzila, Karo policijos Kauno įgulos viršininku – kpt. Romualdas Balceris.
- **2001 m. balandžio 27 d.** Karo policija oficialiai įregistruota kaip biudžetinės įstaigos padalinys.
- **2001 m. birželio 11 d.** kpt. Saulius Gurauskas paskirtas Karo policijos Klaipėdos įgulos viršininku.
- **2001 m. rugsėjo 28 d.** įvyko pirmoji atranka į Karo policijos objektų apsaugos specialistų pareigas.
- **2001 m. spalio 15 d.** KAM ir GŠ apsaugos vykdymas perduotas Karo policijai.
- **2002 m. gegužės 17 d.** Mokomajame pulke įsikūrusios areštinės administravimas perduotas Karo policijai.

- **2003 m. sausio 1 d.** AOTD objektų apsaugos vykdymas perduotas Karo policijai.
- **2003 m. sausio 27 d.** Karo policijos Kvotos skyrius pervadintas į Ikiteisminio tyrimo skyrių.
- **2004 m. kovo 17 d.** krašto apsaugos ministro įsakymu nurodyta iki tų pačių metų balandžio 1 d. Karo policijoje įsteigti Kurjerių skyrių.
- **2004 m. kovo 29 d.** Lietuva įstojo į NATO.
- **2004 m. rugpjūčio 16 d.** plk. ltn. Sigitas Butkus paskirtas Karo policijos vadu.
- **2004 m. rugsėjo 30 d.** patvirtinta Karo policijos vėliava.
- **2004 m. spalio 22 d.** įteikta Karo policijos vėliava.
- **2005 m. sausio 11 d.** įkurta Karo policijos Šiaulių įgula.
- **2005 m. sausio 17 d.** kpt. Arvydas Sadlauskas paskirtas pirmuoju Šiaulių įgulos viršininku.
- **2006 m. rugsėjo 4 d.** plk. ltn. Ričardas Pocius paskirtas Karo policijos vadu.
- **2006 m. lapkričio 6 d.** patvirtintos teisės pažeidimo ir sulaikymo protokolų formos.
- **2007 m. balandžio 24 d.** Karo policijos specialiosios paskirties transporto priemonėms priskirti identifikaciniai numeriai.
- **2008 m. sausio 1 d.** Karo policijos Kauno įgulos kariai pradėjo saugoti Ruklos karinio miestelio objektus.
- **2008 m. gegužės 30 d.** įkurta Prevencijos ir ikiteisminio tyrimo valdyba.
- **2008 m. rugsėjo 1 d.** Karo policijos Vilniaus įgulos kariai pradėjo saugoti 9-ąjį objektą.
- **2008 m. rugsėjo 15 d.** sustabdytas šaukimas į nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą.
- **2009 m. vasario 18 d.** patvirtintas Karo policijos beretės ženklas.
- **2012 m. birželio 18 d.** plk. ltn. Gytis Kazokas paskirtas Karo policijos vadu.
- **2013 m. birželio 5 d.** atkurta Karo policijos Šiaulių įgula.
- **2014 m. liepos 29 d.** patvirtintas Karo policijos tarnybinis ženklas (piniginė).
- **2017 m. liepos 21 d.** plk. ltn. Laimas Baliūnas paskirtas Karo policijos vadu.
- **2018 m. rugpjūčio 3 d.** įkurtas Karo policijos Mokymo centras.
- **2021 m. liepos 14 d.** plk. ltn. Raimondas Ivanauskas paskirtas Karo policijos vadu.

Santrumpos

AOTD – Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie KAM

ABC – apsauga nuo atominio, biologinio ir cheminio ginklo

ANK – Administracinių nusižengimų kodeksas

ap. – aprašas

aps. – apskritis

ATGŠ – apskrities teritorinis gynybos štabas

ats. – atsarga

b. – byla

BK – Baudžiamasis kodeksas

BPK – Baudžiamojo proceso kodeksas

deš. – dešimtmetis

eil. – eilinis

e. a. – einamasis archyvas

f. – fondas

gr. – grandinis

GŠB – Gedimino štabo batalionas

OSĮL – organizacinės sistemos ir įrangos lentelė

k. – kaimas

KAD – Krašto apsaugos departamentas

KAM – Krašto apsaugos ministerija

KAS – krašto apsaugos sistema

KASP – Krašto apsaugos savanorių pajėgos

KET – Kelių eismo taisyklės

KOP – Karinės oro pajėgos

KPA – Karo policijos archyvas

KP – Karo policija

kpt. – kapitonas

krn. – karininkas

ltn. – leitenantas

LCVA – Lietuvos centrinis valstybės archyvas

LDK – Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė / Lietuvos didysis kunigaikštis

LK – Lietuvos kariuomenė

LŠS – Lietuvos šaulių sąjunga

ltn. – leitenantas

LTSR – Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika

LVIA – Lietuvos valstybės istorijos archyvas

m. – miestas

mėn. – mėnuo

mjr. – majoras

NATO – Šiaurės Atlanto sutarties organizacija

p. – puslapis

PAL – personalo ir aprūpinimo lentelė

psk. – puskarininkis

plk. – pulkininkas

plk. ltn. – pulkininkas leitenantas

r. – rajonas

RA – Raudonoji Armija

SKAT – Savanoriškoji krašto apsaugos tarnyba

SSRS – Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjunga

srž. – seržantas

str. – straipsnis

ŠTK – Šaulių teritorinis korpusas

TSKP – Tarybų Sąjungos komunistų partija

TSRS – Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga

VDU – Vytauto Didžiojo universitetas

VDKM – Vytauto Didžiojo karo muziejus

vyr. – vyresnysis

vls. – valsčius

vnt. – vienetas

VRM – Vidaus reikalų ministerija

vrš. – viršila

Šaltiniai ir literatūra

Šaltiniai

Lietuvos centrinio valstybės archyvo fondai:

f. 929 – Kariuomenės štabas

f. 930 – Krašto apsaugos ministerijos įstaigų ir karinių dalinių asmens sudėties dokumentų kolekcijos

f. 1126 – Kauno m. ir aps. komendantūros

f. 1471 – Karo policijos mokykla

Įsakymai kariuomenei. 1918–1940 m.

Lietuvos kariuomenės Karo policijos archyvas 1999–2019 m.

Periodiniai leidiniai

Dienos naujienos (1933)

Kardas (1925, 1929, 1938)

Kariūnas (2019)

Karys (1920–1940, 2015, 2018)

Lietuvos žinios (1926)

Policija (1924)

Savanoris (2018)

Monografijos ir kiti leidiniai

Abaravičius Kazys. *Karo pedagogika (konspektas)*, Kaunas, 1939, 55 p.

Bubnys Arūnas. *Lietuvių policijos batalionai 1941–1945 m*. Vilnius, 2017, 327 p.

Bukelevičiūtė Dalia ir kt. *Visada šalia. Valstybės vadovų apsauga XIII–XXI a.*, Vilnius, 2009, 300 p.

Černius Nerijus. *Kariuomenės demokratinė kontrolė: atvejo tyrimas, Teisės krypties magistro baigiamasis darbas*, Vilnius, 2007, 77 p.

Dundulis Bronius. *Lietuva Napoleono agresijos metais 1807–1812*, Vilnius, 1981, 160 p.

Enciklopedinis karybos žodynas, sud. P. A. Čiočys, J. Janukevičius, E. Jasiulionis et alii, Vilnius, 2008, 880 p.

Fleck Dieter (ed.). *The Handbook of the Law of Visiting Forces*, Oxford, 2001, 664 p.

Genienė Zita, Žukas Julius. *Kova dėl Klaipėdos. 1923–ieji*, Klaipėda, 2003, 167 p.

Jacovskis Evsėjus. *Už grotų: iš buržuazinės Lietuvos kalėjimo istorijos*, Vilnius, 1965, 418 p.

Jokubauskas Vytautas. *„Mažųjų kariuomenių" galia ir paramilitarizmas: tarpukario Lietuvos atvejis*, Klaipėda, 2014, 604 p.

Jokubauskas Vytautas. *Netiesioginis poveikis ir Lietuvos karinis saugumas 1919–1940 m.*, Klaipėda, 2019, 368 p.

Kareivinės, tapusios Klaipėdos universitetu, sud. V. Safronovas, Klaipėda, 2012, 65 p.

Katilius Artūras, Tininis Vytautas. *Lietuvos kariuomenės karių uniformos, ženklai ir vėliavos 1990–2010 m.*, 2014, Vilnius, 392 p.

Katuoka Saulius. *Valstybės ir teisės teorijos pagrindinės kategorijos*, Vilnius, 1997, 22 p.

Knezys Stasys. *Lietuvos kariuomenės likvidavimas 1940–1941 metais, Pirmoji sovietinė okupacija. Okupacija ir aneksija*, Vilnius, 2006, 567 p.

Kova dėl Klaipėdos: įvykiai ir žmonės, sud. V. Vareikis ir Z. Genienė, Klaipėda, 2013, 96 p.

Kudirka Juozas. *Lietuvių sportiniai žaidimai*, Vilnius, 1993, 85 p.

Leščius Vytautas. *Lietuvos kariuomenė 1918–1920 m.*, Vilnius, 1998, 619 p.

Lietuvos karių, partizanų ir šaulių kapai. Atlasas 1919–1940, sud. E. Ivaškevičius, Vilnius, 2003, 236 p.

Lietuvos krašto apsaugos sistemos atkūrimas 1989–1993 metais, sud. J. Užurka, Vilnius: Eugrimas, 2015, 440 p.

Lietuvos TSR istorijos šaltiniai. I tomas – Feodalinis laikotarpis, red. K. Jablonskis, Vilnius, 1955, 614 p.

Lietuvos teisinės institucijos, sud. E. Kūris, Vilnius: VĮ „Registrų centras", 2011, p. 411–429.

Palkevičius Deimantas. *Karinės komendantūros 1918–1920 m.*, *Lietuvos archyvai*, t. 12, p. 64–95.

Pugačiauskas Virgilijus. *1812 metų Lietuvos Laikinosios Vyriausybės komisijos posėdžių protokolai*, Vilnius, 2012, 358 p.

Stoliarovas Andriejus. *Lietuvos Respublikos karinė justicija 1919–1940 m.* Vilnius, 2015, 337 p.

Stoliarovas Andriejus. *Lietuvos Respublikos kariniai teismai 1919–1940 m.* Istorijos krypties daktaro disertacija, Kaunas, 2012, 214 p.

Stoliarovas Andriejus. *Vidiniai neramumai Lietuvos Respublikoje 1919–1940 m.* Vilnius, 2017, 304 p.

Surgailis Gintautas. *Penktasis pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Kęstučio pulkas.* Vilnius, 2017, 256 p.

Tarptautinių žodžių žodynas, Vilnius, 2001.

Tatoris Jonas, *1923 m. sukilėlių paminklas Klaipėdoje*, Klaipėda, 1997.

Vaičenonis Jonas. *Lietuvos karių uniformos ir lengvieji ginklai XX amžiuje*, Vilnius, 2004, 262 p.

Vaitkevičiūtė Varelija. *Tarptautinių žodžių žodynas*, t. II, Vilnius, 2000, 672 p.

Vareikis Vygantas. *Sukilėliai, šauliai, savanoriai, Acta historica universitatis Klaipedensis. Nauji požiūriai į Klaipėdos miesto ir krašto praeitį.* Klaipėda, 2008, p. 191–234.

Vegeti Flavi Renati. *Epitoma Rei Militaris*, Forgotten Books, 2018, 316 p.

Visuotinė lietuvių enciklopedija, t. V, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004, 799 p.

Vytauto Didžiojo karo muziejus 2013 metais. Almanachas, Kaunas, 2014, 226 p.

Wrotnowski Feliks. *Zbiór pamiętników o powstaniu Litwy w r.1831*, Paryż, 1835, s. 106, 368 p.

Советская историческая энциклопедия, ред. Е. М. Жуков, Москва, 1964, т. 5.

Straipsniai

Jonušytė Aušra. *Ūkininkų sūnus iš Laukmiškių, žuvęs kovose dėl Klaipėdos*, Kupiškis. *Kultūra ir istorija (almanachas)*, Kupiškis, 2020, Nr. 18, p. 60-64.

Jokubauskas Vytautas. Karinė doktrina: tarpukario Lietuvos kariuomenės atvejis (1923–1940 m.), *Karo archyvas,* t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 120–188.

Kasparaitė-Balaišė Lina. Lietuvos kariuomenės Karo policija 1919–1940 metais, *Karo archyvas*, t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 241–307.

Kasparaitė-Balaišė Lina. Būsimųjų Lietuvos kariuomenės karo policininkų švietimo organizavimas XX a. 4-ojo deš. antroje pusėje, *Karo archyvas*, t. XXX, Vilnius, 2015, p. 317–343.

Klaipėdos kraštas 1920–1924 m. archyviniuose dokumentuose, sud. S. Pocytė, Klaipėda, 2003, 160 p.

Leščius Vytautas. Lietuvos miestų ir apskričių karo komendantūros 1918–1920 metais, *Karo archyvas*, t. XXVI, Vilnius, 2011, p. 108–147.

Lietuvos kariuomenes karininkai 1918–1953, Vilnius, 2002, t. II–IX.

Pacevičius Paulius. Lietuvos kariuomenės dezertyrai Nepriklausomybės kovų ir valstybingumo įtvirtinimo laikotarpiu 1918–1923 m., *Karo archyvas,* t. XXIX, Vilnius, 2014, p. 67–119.

Petrauskaitė Audronė. Karininkijos dorovės problemos prieškario Lietuvoje, *Karo archyvas*, t. XXI, Vilnius, 2006, p. 117–135.

Radus-Zenkavičius Leonas. Dėl karo doktrinos priėmimo Lietuvos kariuomenėj, *Karo archyvas*, t. XXX, Vilnius, 2015, p. 191–237.

Statkus Vytenis. *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.*, Čikaga, Ilinojus, 1986, 1040 p.

Stoliarovas Andriejus. Lietuvos Respublikos karinė teisėsauga: Armijos teismas 1919–1922 metais, *Karo archyvas*, t. XXV, Vilnius, 2010, p. 158–213.

Vaičenonis Jonas. Lietuvos kariuomenės skaičiai 1920–1939 m., *Karo archyvas*, t. XVII, 2002, p. 144–180.

Zarinas Andriejus (Andrius). Kvota karo baudžiamajame procese, *Mūsų žinynas*, t. XII, 1927, Nr. 36, p. 288–301.

Žilinskas Dainius, Kai kurie Lietuvos teisėsaugos institucijų bruožai ir veiklos principai, *Jurisprudencija*, Nr. 5 (83), Vilnius, 2006, p. 48–55.

Memuaristika

Bulota Andrius. Limuzinas Nr. 4. Vaga, Vilnius 1977, 192 p.

Demereckis Jonas. *Savanorio ir kontržvalgybininko atsiminimai*, Čikaga, 1979, 200 p.

Kauno karo komendantūra 1919–1929, red. P. Jurgelevičius, Kaunas, 1930, 153 p.

Kubertavičius Vincas. *Gyvenimo kelių kryžkelėse. Lietuvos kario memuarai. Trijų valstybių kariuomenėse. 1940–1944 metai. II dalis*, Klaipėda: Jūrų muziejus ir akvariumas, 1992, 41 p.

Pyragius Jonas. *Kovosiu kol gyvas*, Kaunas, 1993, 196 p.

Raštikis Stasys. *Lietuvos likimo keliais: iš mano užrašų*, t. IV, Čikaga, 1982, 792 p.

Voldemaras Augustinas. *Pastabos saulėlydžio valandą*, Vilnius, 1992, 208 p.

Teisės aktai

Krašto apsaugos departamento direktoriaus įsakymai 1990–1991, sud. G. Surgailis, Vilnius: LKA, 2003, 222 p.

Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas // *Valstybės žinios*, 1996. Nr. VIII-49.

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymas // *Valstybės žinios*, 1998. Nr. 49-1325.

Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymas // *Valstybės žinios*, 1998. Nr. 98-2713.

Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo Nr. VIII-911 pakeitimo įstatymas // *TAR*, 2020. Nr. XIII-3437.

Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas // *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 37-1341.

Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymas // *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 52-1482.

Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimo kodeksas // *TAR*, 2015, Nr. 11216.

Lietuvos Respublikos karinės jėgos naudojimo statuto patvirtinimo įstatymas // *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 35-974.

Lietuvos Respublikos kariuomenės drausmės statuto pakeitimo įstatymas // *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 143-6704.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1029 *„Dėl Lietuvos Respublikos karo policijos įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 134 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto“*. [interaktyvus]. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2AA31968AD4D>.

NATO terminų žodynas (AAP 6).

Asmenvardžių rodyklė

A

Abaravičius Kazys, 50, 320
Abramavičius Faivušas, 70
Aimutis Pranas, 85, 237, 317
Akelis Edmundas, 78
Ambrasas Ernestas, 141
Ambrazevičius Aleksandras, 94
Amšiejienė Aistė, 160
Andrijauskas J., 39, 242
Andriekienė Alma, 169
Andriukaitis Vytenis, 177
Anfilatovas (Anfilatov) S., 159
Antanavičius Gintaras Antanas, 160
Anužis Linas, 23, 223
Augustinavičius Ričardas, 221

B

Bagdonas Gintaras, 173
Bagdonas Rimantas, 102
Bajarūnas Darius, 169
Balceris Romualdas, 22, 23, 96, 99, 100, 101, 124, 125, 127, 133, 134, 173, 299, 317
Baliūnas Laimas, 9, 13, 14, 24, 36, 122, 123, 132, 133, 144, 170, 209, 237, 256, 318
Baniulis Algirdas, 172
Baranauskas Darius, 160
Bartaševičius Darius, 133, 171
Batoras Steponas, 8
Bauža Mantas, 134
Beiga Donatas, 144
Bereiša Tomas, 115, 125
Berentas Eduardas, 16, 19, 39, 40, 60, 88, 237, 245, 247, 293, 296, 316
Bernotavičius, 64
Bičiūnas V., 206
Bistras Leonas, 86
Bobelis Jurgis, 81, 84, 245, 296
Bradulis Vaidas, 23, 171
Braziulis Vladas, 42
Bubelevičius Nerijus, 169
Bubnys Arūnas, 245, 320
Budrys Antanas, 17, 19, 38, 39, 237, 240, 242, 316
Budrys Jonas, 17
Budzeikaitė Ieva, 24, 122, 194, 196, 197, 198, 200, 201, 207, 209, 224. 225, 226, 227, 229, 230, 233, 235, 256, 258, 328
Buividis Arūnas, 115, 125
Bukelevičiūtė Dalia, 61, 78, 320
Bukantas Rolanas, 134
Bulota Andrius, 72, 322
Burbienė Sigita, 109
Burokevičius Viktoras, 77
Bušas Džordžas Vašingtonas (Bush George Washington), 311
Butkevičius Audrius, 93
Butkevičius Jonas, 144
Butkus Juozas, 59, 144
Butkus Sigitas, 23, 122, 164, 207, 237, 252, 305, 318
Butkus S., 60, 72
Buzas Gerardas, 125

C

Cijūnėlis Povilas, 88

Č

Čapas Nerijus, 12, 23, 102, 301
Čarnas Rapolas (Čiornyj Rafail), 70, 71, 72, 316
Čekanavičius Dalius, 115, 125
Čekanavičius Robertas, 175
Čemežys Povilas, 294, 295
Čepas (Čepauskas) Albinas, 39, 40, 237, 242, 243, 245, 316
Černevičiūtė Sigita, 16, 21, 23, 70
Černius Nerijus, 14, 108, 169, 177, 263, 297, 320, 311, 328
Čiočys Petras Algirdas, 45, 124, 184, 320
Čižikas Raimondas, 174

D

Dambrauskas Tadas, 103
Daublys Arūnas, 22, 23, 115, 124, 131, 140, 169, 188, 195, 209, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313
Daukantas Teodoras, 32

Daukša A., 159
Demereckis Jonas, 21, 32, 51, 69, 184, 322
Derkintis Juozas, 23, 120, 134
De Mormonas Augustas Frederikas, 7
Dikienė Ingrida, 23, 231, 232
Dikšas Valentas, 144
Dilys A., 85
Draugelis Jurgis, 35
Dundulis Bronius, 9, 320
Dusevičius Albertas, 100
Dūdėnas Darius, 133
Dzigelis Mindaugas, 133
Dziubinskas Aleksas, 60

F

Flekas Diteris (Fleck Dieter), 13, 320

G

Gaižauskas Julius, 144
Gečas Jonas, 96
Gedminas Liudas, 189, 190, 191, 192
Gedvilas Darius, 169
Gelažienė Rita, 160
Genienė Zita, 76, 77, 320
Gerulaitis Zenonas, 11, 40, 63, 64, 67, 80, 81, 85, 242, 249, 250
Giedrimas, 294
Giedrys Kazys, 70, 71, 72, 316
Golubevas A., 159
Gorbačiovas Michailas (Gorbaciov Michail), 94
Gorbaniovas Andžejus (Gorbaniov Andžej), 144
Greifenbergeris Juozas, 70, 71, 72, 316
Griguota Robertas, 115
Grinius Laimonas, 144
Grubliauskas Dominykas, 169
Grušas Gintaras, 172
Gurauskas Saulius, 126, 127, 133, 134, 152, 317
Gvildys Jonas, 125

H

Hartvingas Janas (Hartving Jan), 309

I

Išlinskas Jonas, 73
Itčenko Saulius, 23, 120
Ivanauskas Raimondas, 122, 123, 237, 258, 264, 318
Ivanauskas Vladas, 78
Ivanecas Tarasas (Ivanec Taras), 23, 109, 166
Ivaškevičius Eugenijus, 77, 320

J

Jablonskis Konstantinas, 9, 320
Jacevičius Dmitrijus, 169, 210
Jacovskis Evsėjus, 240, 320
Jakimavičius Eugenijus, 96
Jakubėnas Leonardas (Leonard), 22, 23, 115, 125, 198
Janavičius Pranas, 88
Janėnas Dainius, 22, 23, 96, 99, 100, 102, 112, 117, 122, 125, 173, 237, 251, 299, 301, 303, 304, 317
Jankauskas Ramūnas, 120, 133, 168, 175
Jankauskas V., 52
Janulaitis Robertas, 115, 125
Janukevičius Jurgis, 45, 124, 184, 320
Januševičius Vilius, 314
Jasonas Valdas, 134
Jasiukaitis Rolandas, 117, 125, 133, 173
Jasiulionis Evaldas, 45, 124, 184, 320
Jesaitis Algirdas, 77
Jezerskas Česlovas, 94, 103, 316
Jočys Jonas, 33, 34, 38, 40, 72, 237, 238, 315
Jokubauskas Vytautas, 12, 23, 54, 75, 87, 215, 230, 231
Jonaitienė Rima, 22, 160
Jonušytė Aušra, 24, 74, 321
Jundzila Gytautas, 96, 125, 126, 127, 133, 317
Junevičius Gintautas, 23, 203, 204
Juocevičius Juozas, 96
Juozaitis Antanas, 74
Jurčiukonis Gintaras, 100
Jurgelevičius Petras, 7, 11, 30, 33, 35, 40, 55, 60, 72, 210, 216, 237, 241, 322
Jurčys Šarūnas, 313
Jurošius Mantvydas, 233
Jusevičius Remigijus, 174
Juška Jonas, 187, 306

K

Kairys Evaldas, 144
Karklinienė Danguolė, 24
Karosas Justinas, 109
Kaubrys Saulius, 16, 21, 70
Kasparaitė-Balaišė Lina, 11, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 31, 34, 36, 38, 39, 40, 41, 43, 47, 49, 50, 51, 53, 54, 58, 63, 67, 72, 80, 84, 87, 88, 89, 321
Kasparavičius Ramūnas, 175

Katilius Artūras, 183, 189, 194, 207, 208, 320
Katuoka Saulius, 18, 320
Kaufmanas Liudvikas (Liudas), 16, 17, 18, 19, 38, 39, 40, 73, 75, 237, 249, 250
Kavaliauskas Kęstutis, 115
Kazakovas Igoris (Kazakov Igor), 175
Kazlauskas Artūras, 23, 160, 162, 163, 199
Kazlauskas Dovydas, 210
Kazokas Gytis, 20, 23, 122, 169, 191, 192, 193, 199, 209, 210, 237, 255, 312, 313, 318
Kerbelis Andrius, 293
Kiliauskas Darius, 169
Klimas Justas, 174
Knezys Stasys, 88, 320
Kojalis Donatas, 169, 233
Komarovas Aleksandras (Aleksandr Komarov), 130
Kondrotas Albinas, 23, 209, 210
Kotovas Andrius, 177, 198
Kovza Aurelija, 23
Kozlovskis Edgardas (Kozlovski Edgard), 144
Krapas Adomas, 70
Krasilnikovas (Krasilnikov) Viktoras, 195
Krikščiūnas Marius, 134
Kronkaitis Jonas, 301
Kubertavičius Vincas, 21, 47, 53, 69, 89, 292, 293, 294, 295, 296, 322
Kudirka Juozas, 54, 320
Kulys Zenonas, 186
Kuncaitis Justinas, 39, 40, 237, 241, 316
Kūris Egidijus, 20, 97, 105, 108, 111, 121, 147, 149, 163
Kvašninas Deividas, 160
Kviecinskas Stasys, 16, 19, 39, 78, 237, 244, 316

L

Ladiga Kazys, 86
Lapėnaitė Aldona, 96
Laukavičius Alfonsas, 59
Laurinaitienė Lina, 173
Leika Almantas, 96
Leščius Vytautas, 15, 320, 321
Levinskas Boleslovas, 58
Levulis Stasys, 103
Liekis Algimantas, 15
Linkevičius Linas, 207
Liučvaikienė Airina, 21, 22, 92
Liugeris Georgas (Liuger Georg), 218
Lydeikis Antanas, 88
Listavičius Juozas, 109
Lukauskas Evaldas, 144
Lukjanovas Pavelas, 210
Lukšys Flioras, 77

M

Mackevičienė Aldona, 52
Mackevičius Henrikas, 23, 100, 102, 302
Makauskas Antanas, 266
Malkevičius Vladas, 88
Malinovskis Ernestas (Malinovskij Ernest), 130, 169, 313
Martinkus Eugenijus, 96
Masaitis Egidijus, 169
Matulevičius Artūras, 313
Matusevičius Evaldas, 140, 171
Matutis Kazys, 15
Mazaliauskaitė Karilė, 144
Mažulis Ričardas, 115, 125, 187
Mažvila Antanas, 22, 23, 96, 123, 125, 131, 207, 229, 303, 304, 314
Meidus Juozas, 103
Meišimas Romualdas, 171
Mikalainis Povilas, 23, 142
Mikalauskas Remigijus, 133
Mikėnienė Karolina, 23, 132
Mikuckis Juozas, 37, 315
Mikulskis Ričardas, 173
Mikulšas Aleksejus (Mikulš Aleksej), 102
Mockus Arnas, 144
Morkūnas Ignas, 39, 40, 46, 89, 237, 246, 247, 248, 294, 316
Motiejūnas Giedrius, 175

N

Napoleonas I, 9
Navickas Domas, 144
Nikitinas Ilja (Nikitin Ilja), 23, 169, 184, 207, 208, 209, 313

O

Odinsonas Bendžeminas (Odinson Benjamin), 169
Okifas Džonas (O'Keeffe John), 169
Olšauskas Stasys, 266

P

Pacevičius Paulius, 67, 321
Pagalys, 294
Pagojus Antanas, 310
Pakula Andrius, 160
Paleckis Justas, 87, 296
Palevičius Albinas, 96
Palkevičius Deimantas, 32, 321
Palubinskas Vytautas, 104
Patackas Algirdas, 94
Paškevičius Feliksas, 266
Paulauskas Rolandas, 94
Petkevičius Lukas, 144
Petkevičius Žilvinas, 117
Petrauskaitė Audronė, 29, 321
Pika Rimantas, 173
Pilypaitė Asta, 172
Pilkonis Šarūnas, 306, 311
Pyragius Jonas, 55, 77, 78, 245, 322
Pleibys Juozas, 185
Pleštys Jonas, 77
Pocius Arvydas, 96
Pocius Juozas, 177
Pocius Ričardas, 96, 122, 172, 254, 318
Povilaitis Augustinas, 292
Požėla Karolis, 70, 71, 316
Pugačiauskas Virgilijus, 9, 321
Puleikis Petras, 134

R

Rackevičius, 64
Račyla Virgilijus, 115, 125
Radavičius V., 30
Radionovas Jonas, 17
Radus-Zenkavičius Leonas, 29, 54, 321
Radvila Mikalojus, 10
Rakutis Valdas, 9, 23
Ramanauskas Darius, 115, 175
Ramanauskas A., 40
Ramanauskas Adolfas, 140
Ramaška Antanas, 104
Rastauskienė Rasa, 109
Raštikis Stasys, 136, 154, 218, 322
Razulevičius Rolandas, 93
Razulevičius Mindaugas, 93
Remeikis Jonas, 68
Reimeris Giedrius, 192
Reišienė Evelina, 133
Rymaido Valerijus (Valerij), 169
Rudaitis-Rudavičius Kostas, 17, 32, 34, 38, 42, 56, 81, 237, 238, 239, 240, 315
Rudinskienė Joana, 24, 35, 74, 75, 77
Rudminas Feliksas, 160
Rudžionis Saulius, 93, 96
Ruginis Arnoldas, 160
Rumbauskas Alfonsas, 51
Rutonienė Vladislava, 103

S

Sabaliauskas Adolfas, 21, 42, 47, 70, 71, 72, 266
Sabaliauskas Jeronimas, 39, 47, 237, 247, 248, 249, 316
Sabutis Liudvikas, 109
Sadlauskas Arvydas, 117, 130, 134, 318
Safronovas Vasilijus, 41, 320
Saladžius Pranas, 59
Samuolis Justinas, 15, 68
Savickas Albertas, 294
Selinas Ruslanas (Selin Ruslan), 23, 169
Skrodenis Stasys, 21, 47, 70, 72, 266
Skruodis Virgilijus, 93
Skučas Juozas, 68, 69, 75
Skučas Kazys, 78
Skučas Kazimieras, 292
Slavickas Sigitas, 109
Smagurauskaitė Rasa, 96
Smetona Antanas, 39, 77, 78, 62, 295, 316
Spėčius Mindaugas, 168
Stankevičius Česlovas Vytautas, 106, 108, 114, 121
Stankevičiūtė Eglė, 123, 174, 175, 177, 178
Stasiūnas Juras, 23
Stašelis Vincas, 77
Stasiškis Antanas Napoleonas, 109
Statkus Vytenis, 10, 11, 15, 30, 31, 40, 41, 43, 46, 47, 48, 49, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 63, 67, 79, 81, 83, 87, 127, 185, 186, 206, 215, 216, 321
Stefanovičius Donatas, 130, 169, 313
Steniukynas Mindaugas, 169
Stoliarovas Andrejus, 16, 17, 18, 32, 34, 56, 60, 67, 68, 69, 70, 72, 78, 184, 321
Surgailis Gintautas, 7, 23, 94, 95, 114, 206, 321, 322

Š
Šalkauskas Jonas, 33
Šeluga Ipolitas, 70
Šiaučiulytė Eglė, 144
Šileika Nerijus, 124, 125, 136
Šimkus Andrius, 144
Šleinys Vincas, 19
Šliūpas Rokas, 69
Špejeris A., 10
Šutinys Deividas, 23

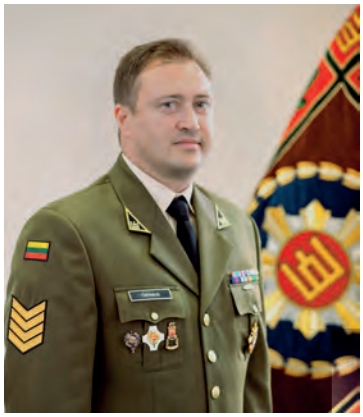
T
Tatoris Jonas, 77, 321
Teleišis B., 47
Timukas Juozas, 48
Tininis Vytautas, 183, 189, 194, 207, 208, 320, 321
Trakimas Gediminas, 96
Trinkūnas Povilas, 77

U
Uldys Vilius, 144
Urbavičius Antanas, 77
Urbonas Žilvinas, 123, 125
Urbonavičius Laimis, 115
Urbonavičius Kęstutis, 173
Užurka Jonas, 93, 94, 320

V
Vagnorius Gediminas, 107
Vaičenonis Jonas, 38, 183, 190, 215, 221, 222, 321
Vaičiūnas Petras, 83
Vainoras Artūras, 169, 293
Vaitkevičiūtė Valerija, 77, 321
Valionis Antanas, 291
Vareikis Vygantas, 23, 72, 76, 77, 320, 321
Varna Marius, 177
Vegetijus Flavijus (Vegeti Flavi), 7, 321
Veliuoniškis Z., 40, 249, 250
Venckus Arūnas, 115, 125, 307, 310
Veniukevičienė Gaiva, 105
Vereščinskas I., 10
Verkauskas Andrius, 130
Veromėjus Gintaras Leonas, 23, 102, 103, 104, 105, 106
Vėbra Juozas, 216
Vėlyvis Emilis, 177
Vilimas Martynas, 23, 142, 168, 184, 193, 205
Vilimavičius Edvinas, 169
Vilkas Juozapas, 24, 74, 75, 77, 85
Vilkas Petras, 75
Vilkas Povilas, 75
Vilkaitė Ona, 75
Vilkelis Virginijus Vitalijus, 23, 93, 94, 98
Vitkauskas Vincas, 42
Vinclovas Rokas, 174
Voldemaras Augustinas, 11, 77, 78, 239, 316, 322
Voverienė Birutė, 23
Vrotnovskis Feliksas (Wrotnowski Feliks), 10, 321

Z
Zaborskis Juozas, 39, 247
Zarinas Andriejus (Andrius), 68, 321
Zenkevičius Pranas, 72
Zykus Romualdas, 93

Ž
Žalimas Dainius, 19, 23, 105, 106, 107
Žilinskas Dainius, 18, 321
Žilinskas Romas, 158
Žmuidinavičius Vilius, 122, 172
Žukas Julius, 77, 320
Žukas Jonas Vytautas, 14, 103, 104
Žukauskas Silvestras, 86
Žutautienė Ramunė, 206

(Ievos Budzeikaitės nuotrauka)

Nerijus Černius gimė 1980 m. rugsėjo 29 d. Utenoje. Baigęs Utenos 1-ąją vidurinę mokyklą, studijavo Mykolo Romerio universitete Teisės ir valdymo studijų programą ir 2008 m. įgijo teisės magistro kvalifikacinį laipsnį. Atlikęs privalomąją pradinę karo tarnybą MPB „Geležinis Vilkas" LDK Vytenio batalione Marijampolėje, 2002 m. kovo 7 d. pradėjo profesinę karo tarnybą Lietuvos kariuomenės Karo policijoje (tarnybos stažas daugiau kaip 19 m.). 2004 m. mokėsi Jungtinių Tautų karo policijos kurse Alborge (Alborg), Danijoje, 2006–2007 m. – baziniuose seržanto kursuose Lietuvos kariuomenės mokykloje, 2018 m. – Aukštesniuosiuose štabo puskarininkio kursuose Kvantike (Quantico), JAV, 2019 m. – Instruktoriaus kurse Lietuvos kariuomenės mokykloje.

2007–2010 m. tarnavo kaip tarptautinės Karo policijos policininkas NATO Vyriausiojoje jungtinių pajėgų Europoje vadavietėje Monse (Mons), Belgijoje. 2017 m. dalyvavo NATO sąjungininkų misijoje „Tvirta parama" (angl. *Resolute Support*) Afganistane.

2002–2019 m. Lietuvos kariuomenės Karo policijos Vilniaus įguloje ėjo Karo policijos Objektų apsaugos būrio specialisto, karo policininko, vyresn. karo policininko, vyr. karo policininko ir skyriaus vado pareigas. Nuo 2019 m. sausio 2 d. ėjo Karo policijos Mokymo centro planavimo vyresn. specialisto pareigas. 2019 m. liepos 2 d. paskirtas į Karo policijos Mokymo centro viršininko pareigas.

Nuo 2020 m. rugsėjo 1 d. Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto Grožio terapijos katedros lektorius, dėstomi dalykai – teisės pagrindai ir sveikatos teisė.

Pomėgiai: kinas, aktyvios grupinės sporto treniruotės, skirtos raumenų masei auginti ir ištvermei ugdyti, nauji iššūkiai, leidžiantys įveikti galimybių ribas, kelionės, literatūra, maisto gaminimas. Pagrindiniai gyvenimo moto, kurie leidžia tobulėti, pažinti, atrasti, siekti užsibrėžtų tikslų, yra „Niekada nekopijuok kitų, tegul kiti tave kopijuoja" ir „Neribok tau tenkančių iššūkių – kovok su savo galimybių ribomis". Vedęs, žmona Aurelija, sūnus Joris mokosi šeštoje klasėje.

Nerijus Černius
LIETUVOS KARIUOMENĖS KARO POLICIJA
Monografija

Kalbos redaktorė Danguolė Karklinienė
Maketas Violeta Pikčiūnaitė

2021 09 15. Tiražas 700 egz. Užs. Nr. GL-294.

Išleido Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija,
Totorių g. 25, LT-01121 Vilnius.

Maketavo Krašto apsaugos ministerijos bendrųjų reikalų departamento
Vaizdinės informacijos skyrius, Totorių g. 25, LT-01121 Vilnius.

Spausdino Lietuvos kariuomenės Karo kartografijos centras,
Muitinės g. 4, Domeikava, LT-54359 Kauno r.

www.kam.lt
www.lietuvoskariuomene.lt